

Journal of Modern Learning Development

ISSN 2673-074X (Print)

ISSN 2697-455X (Online)

ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2564

Vol. 6 No. 4 July-August 2021

Journal of Modern Learning Development

ISSN 2673-074X (Print)

ISSN 2697-455X (Online)

ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม 2564

วัตถุประสงค์

Journal of Modern Learning Development เป็นวารสารวิชาการราย 2 เดือน (ปีละ 6 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน, ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม, ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม, ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ด้านศาสนา ปรัชญา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ Journal of Modern Learning Development ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของกองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development ไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-Blind Peer Review)

บทความที่ส่งมาขอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

ทรรศนะและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือทรรศนะความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

เจ้าของ

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

บรรณาธิการ

ดร.ธีรดนัย กัปโก

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.

ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยมหาสารคามราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

รศ.ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ

รศ.ดร.ศิวัช ศรีโสภากุล

รศ.ดร.พรชัย เจดามาน

รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ

รศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์

ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

ผศ.ดร.กุลจิรา รักนนคร

ผศ.ดร.อภิญวัฒน์ โพธิ์सान

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์

ผศ.ดร.เสกสรรค์ สมนว

ผศ.ดร.ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล

ผศ.ดร.อรรถ อภินนทีธีระศักดิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคามราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

ผศ. ดิษยพรรณ ศรีบุญเรือง
พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.
พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญโญ,ดร.
ดร.เกษสุดา โภคานิตย์
ดร.อินทุราภรณ์ อินทรประจบ
ดร.สมพงษ์ เกษานุช
ดร.สมควร นามสีฐาน
ดร.รัชดา รักดียิ่ง
ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย
ดร.ดำเนิน หมายดี
ดร.เกษภา ผาทอง
ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ
ดร.อดิสร หนั่นคำจร
ดร.กิตติพงษ์ พิพิธกุล
ดร.สาคร มหาหิงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
นักวิชาการอิสระ
นักวิชาการอิสระ
นักวิชาการอิสระ

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวนัยนา กัปโก

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

สารบัญ

บทความวิจัย

- ➔รูปแบบการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดู เด็กแรกเกิด 1
กรณีศึกษา ผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศิลา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น
เกวลี อ่อนสุวรรณ และ เพ็ญณี แนนรท
- ➔ผลกระทบที่มีต่อประชาชนจากการไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่น 17
จิราภรณ์ ศรีโฮมจันทร์ และ พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์
- ➔การสร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงาน 26
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร
สิริกานต์ เทพสอน และ วราพร เอรารวรรณ
- ➔ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นใน 39
จังหวัดขอนแก่น
ยุรดา น้อยวังหิน และ พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์
- ➔ปัญหาและความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 โรงเรียนวัดด่าน 49
สำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการเขต 1
จิราภรณ์ อ่อนชาผิว และ สุชาดา นันทะไชย
- ➔ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องพญานาคในการประกอบพิธีกรรมของประชาชน นครหลวง 67
เวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
พระวินัย ธรรมะวง, สมเดช นามเกตุ และ บุญส่ง สิ้นจันท
- ➔แนวคิดทุนมนุษย์ : ทัศนะจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญา 90
พระมหาธีรวิทย์ พันธุ์ศรี
- ➔รูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา 104
ประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1
ยุทธศักดิ์ หาดเคลือบ, พิมพ์กา ธรรมสิทธิ์ และ สุกัญญา รุจิเมธธาส
- ➔วิเคราะห์การบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าของบุคคลในปัจจุบัน ตามหลักจิตตานุสสนาสติปัฏ 119
ฐาน
*พระรักเกียรติพงษ์ ถาวโร (อินเปื่อย), พระโสภณพัฒนบัณฑิต และ พระมหาดาวสยาม
วชิรปัญโญ*
- ➔อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรและแรงจูงใจในการทำงานต่อความผูกพันต่อองค์กรของ 130
พนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี
บุญชูธรรม์ ตุงคง และ ถิรรัตน์ พิมพ์ภรณ์

- ➔ ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัด 148
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย
นิศรานั้นท์ ชันทอง และ สุชาดา บุปผา
- ➔ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู สังกัดสำนักงาน 164
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย
จิตติสุดา แก้วหาญ และ ทนงค์ศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ
- ➔ พฤติกรรม ความต้องการ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า ในการ 176
ตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน ธนาคารออมสิน สาขาบ้านดุง
นันทิกานต์ ธิหลวง และ บุษกรณ์ ธีเกียรติ์
- ➔ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ 191
การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
ออรุณ ปะภาวะเต และ บุญชม ศรีสะอาด
- ➔ การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ 201
SQ3R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 กรณีศึกษา โรงเรียนวัดบวรมงคล
กาญจนา แก้วบ้านดอน และ อีราภรณ์ พลาลัย
- ➔ การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัด 212
หนองคาย
พระศรีณญมกล ภททมงคล (ชนะบุญ), พระครูพิศาลสารบัณฑิต และ พระครูจิรธรรมธัช
- ➔ การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัด 227
อุดรธานี
พระมหาธนพล ขนติธมโม, พระมหาประทีป อภิวิฑูณโน และ สมเดช นามเกตุ
- ➔ การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัด 241
อุดรธานี
พระสมุห์พงษ์สรร ปภังกร, พระครูจิรธรรมธัช และ สมเดช นามเกตุ
- ➔ แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอุปทานิยธรรม 7 ของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติ 255
ธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย
พระมหาตัญญ์วัฒน์ ธมมธีโร, บุญส่ง สิ้นจันนอก และ สมเดช นามเกตุ
- ➔ วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมือง 271
เพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
พระมหาภุชฌะ วรธมโม, สมเดช นามเกตุ และ บุญส่ง สิ้นจันนอก

➔สภาพและแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬา ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ 285

พิเชฐ สยมภูวนาถ

➔การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี 297

พระมหาพงษ์สินธ์ โพธิ์คำ, อำพล ชัยสารี และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค

➔การพยากรณ์ปริมาณและราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทย : กรณีศึกษาการวิเคราะห์ทางอนุกรมเวลา 315

จิรัช คำบุญ, เฉลิมพล จตุพร, วสุ สุวรรณวิทย์ และ นารินทร์ สี่ระสาร

➔สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 330

วราวุฒิ วรรณันตกุล, อรรพรรณ วรรณันตกุล, ศุภาวิณี กิตติวินิต, ชูชัน หามะ และ จรินทร์รัตน์ วรวงศ์พิทักษ์

➔การบริหารงานฝ่ายงานธุรการด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา อำเภอ โพนพิสัย จังหวัดหนองคาย 343

พระวัฒน์ชัย ปุณฺณชโย, พระครูจิตรธรรมธัช และ สมเดช นามเกต

➔กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย 359

นิษฐาสินี กุประเสริฐ, อุไรรัตน์ แยมขุติ, มังกร หริรักษ์ และ โกวิท จันทะปะละ

บทความวิชาการ

➔พุทธวิธีพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ 372

พระอธิการสุนทร กนตวิโร (สุวรรณเพ็ง), พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ และ ธนกร ดรกมลกานต์

➔ การเลือกตั้งท้องถิ่นกับการพัฒนาประชาธิปไตย 384

พระสิริรัตนเมธี, ไกรสร สุ่มโน และ พระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน

➔การแก้ปัญหาคอร์รัปชันในยุคดิจิทัลตามแนวพุทธจริยธรรม 397

วัชรมน จันรอง, พระมหาสังคม ช่างเหล็ก, ธนวัฒน์ วิชัยสูง และ อรพิน พูนประสิทธิ์

บทความปริทรรศน์

➔ พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก

409

พระอริการสูเนตร กนฺตวีโร (สุวรรณเพ็ญ), พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ
และ ธนกร ดรกมลกานต์

ภาคผนวก

419

รูปแบบการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดู
เด็กแรกเกิด กรณีศึกษา ผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศิลา
อำเภอมือ จังหวัดขอนแก่น

**Model for Enhancing Child Support Grant Program: Evidence from Work
Performance of Sila Municipality, Khon Kaen Province**

เกวลี อ่อนสุวรรณ และ เพ็ญณี แนนรท

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Kewalee Ornsuwan and Pennee Narot

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail:kewalee_o@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือเพื่อ 1) วิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของประเทศไทย 2) กระบวนการดำเนินงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดตามผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศิลา จังหวัดขอนแก่น และ 3) วิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยนักพัฒนาชุมชนและผู้ช่วยเจ้าพนักงานพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองศิลา จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลศิลาจำนวน 2 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 2 คน และมารดาเด็กแรกเกิด จำนวน 20 คน โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สัมภาษณ์มาจากการกำหนดคุณสมบัติของโครงการ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า 1) วิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของประเทศไทย พบว่า การดำเนินงานโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดที่ปรากฏในรายงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการวิเคราะห์ทราบว่าผู้รับผิดชอบโครงการของรัฐในแต่ละพื้นที่มีการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับเงินอุดหนุนจำนวนเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี 2) กระบวนการดำเนินงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดตามผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศิลา จังหวัดขอนแก่น พบว่า ได้มีการดำเนินงานตามโครงการฯในการรับนโยบายมาปฏิบัติ แต่พบว่าในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ไม่มีการค้นหากลุ่มเป้าหมายเชิงรุก และไม่มีการปฏิบัติงานแบบบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน

* วันที่รับบทความ: 19 เมษายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ: 7 พฤษภาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 9 พฤษภาคม 2564

Received: April 19, 2021; Revised: May 31, 2021; Accepted: May 4, 2021

พื้นที่ ในการติดตามพัฒนาการของเด็กแรกเกิดในโครงการฯ และ 3) วิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า ผลการศึกษาวิเคราะห์ได้ว่า ในช่วงริเริ่มโครงการอาจมีความเข้าใจข้อมูลของโครงการฯ ได้ไม่ชัดเจน ทำให้การปฏิบัติงานเกิดข้อผิดพลาดในหลายส่วน ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ยังพบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ทั้งยังขาดการปฏิบัติงานแบบบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ดังนั้นรูปแบบการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จึงต้องมีการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเคร่งครัด

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; ประสิทธิภาพ; โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

Abstracts

The objective of the research was to 1) analyze the outcomes of implementation of such a child support project as conducted by the Sila Municipality in Khon Kaen Province. 2) Study the process of the project implementation of the child support grant program, and 3) analyze and recommend the model for the effective of the program in the future. This was a qualitative research study and data were collected by in-depth interviews with two community development officers of Sila Municipality, two staff of the Sila Tambon Health Promotion Hospital, two village health volunteers in the locality, and 20 mothers with young children. Key informants were drawn from groups of people who meet the specification characteristic.

This study had the following findings: (1) The project process included the development. The follow-up evaluation of the project found that the participating staff performed their duties strictly according to protocol. This resulted in an increasing number of participants enrolled in the subsidy program each year. (2) Sila Municipality monitored compliance with the project policy for implementation. However, it was found that the staff did not conduct outreach to identify the target population for the program, and were not implementing activities in an integrated fashion with other related agencies. (3) This project requires a type of implementation that is new to both the target population and the implementers. Thus, it is possible that there might have been some differences in understanding information about the project or lack of clarity about key information in the initial stages. Over time, the project was able to align understanding of the program for the target population and implementers. While efficiency of implementation has improved, the project is still not being implemented in an integrated fashion. Thus, there is a need for an intensified orientation of project staff and related agencies about the policy of the project, and the importance of integrated implementation.

Keyword: Development Model; Performance; Child Support Grant Program

บทนำ

โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เป็นนโยบายสำคัญระดับชาติ ตามแผนบูรณาการของการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ในต่างประเทศก็ได้มีการขับเคลื่อนประสิทธิภาพโครงการเกี่ยวกับเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด มีการศึกษาวิจัยของ วรเวศม์ สุวรรณระดา และคณะ (2561 : 34) กล่าวถึง มาตรการทางการคลังเพื่อส่งเสริมการมีบุตร ในต่างประเทศที่ได้มีการช่วยเหลือและสนับสนุนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแม่และเด็ก ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการช่วยเหลือในรูปแบบของเงินอุดหนุนเด็กในทางตรงเท่านั้น แต่ยังมีช่วยเหลือในรูปแบบอื่น สำหรับโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดในประเทศไทย สร้างระบบคุ้มครองทางสังคม โดยการจัดสวัสดิการให้แก่มารดาและเด็กแรกเกิดในครอบครัวที่ยากจน ซึ่งเป็นมาตรการที่ให้บิดามารดาหรือผู้ปกครอง นำเด็กเข้าสู่ระบบบริการของภาครัฐ เพื่อที่จะให้เด็กได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพ (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2562 : 76)

จากข้อมูลของกรมกิจการเด็กและเยาวชน (2562) ตามมติคณะรัฐมนตรีเริ่มจ่ายเงินอุดหนุนตั้งแต่ปีงบประมาณ 2559 ล่าสุดเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2562 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระเบียบโครงการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติขยายระยะเวลาให้เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึง 6 ปี และเพิ่มวงเงินเป็น 600 บาทต่อคนต่อเดือน และได้มีการขยายฐานรายได้ของกลุ่มเป้าหมาย โดยต้องมีรายได้ไม่เกิน 100,000 บาทต่อคนต่อปี (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2562 : 79) ทั้งนี้ เพื่อให้มารดาและเด็กรวมถึงคนในครอบครัวได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพ โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดได้ถูกกำหนดเป็นนโยบาย โดยมีการกระจายอำนาจในการปฏิบัติการกิจหน้าที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศให้ดำเนินโครงการอย่างทั่วถึง ในการดำเนินงานโครงการดังกล่าวนี้ มีการดำเนินงานแบบบูรณาการ โดยที่คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (กดยช.) ได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ร่วมกันดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง สำหรับการลงทะเบียนเพื่อขอรับสิทธิตามโครงการ มารดา บิดา หรือผู้ปกครองสามารถดำเนินการได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในส่วนของการบันทึกข้อมูลและประมวลผลผู้มีสิทธิได้รับเงินอุดหนุนเป็นหน้าที่ของกรมกิจการเด็กและเยาวชน ซึ่งส่งต่อข้อมูลมายังกรมบัญชีกลาง กรมบัญชีกลางส่งรายชื่อผู้มีสิทธิให้กรมการปกครองตรวจสอบสถานะบุคคล หลังจากนั้น กรมบัญชีกลางทำการโอนเงินเข้าบัญชีให้แก่ผู้มีสิทธิรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด และสุดท้ายคือในส่วนบริการด้านอนามัยแม่และเด็กกับกลุ่มเป้าหมายของโครงการ ดำเนินการโดยสถานบริการสาธารณสุขในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในการติดตามและประเมินผลพัฒนาการเด็กและครอบครัวของเด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด (กิจการเด็กและเยาวชน, 2562 : 78) ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมานี้ได้มีการปฏิบัติงานตามนโยบายมาจนเกิดผลของโครงการมาจนถึงปัจจุบัน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ในปี 2562 ได้ทำการติดตามและประเมินผลโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด พบว่า เป็นโครงการที่ทำให้ครอบครัวของเด็กแรก

เกิดมีการเลี้ยงดูเด็กได้ดีขึ้น เงินอุดหนุนสามารถลดภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้บ้างบางส่วน ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวเด็กแรกเกิดเป็นไปในแนวทางที่ดี แต่ในด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ การใช้งบประมาณโครงการ การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังคงต้องได้รับการแก้ไขในหลายประเด็น นั้นหมายถึง การเกิดประสิทธิภาพของโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดยังไม่ได้อยู่ในระดับที่ดี (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2562 : 127)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด กรณีศึกษา ผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น โดยศึกษากระบวนการดำเนินงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด โดยใช้ผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศีลา จังหวัดขอนแก่น เป็นกรณีศึกษาเพื่อวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินโครงการเงินอุดหนุนเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดตามผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศีลา จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินโครงการเงินอุดหนุนเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ทั้งจากการวิเคราะห์เอกสารและการศึกษาเก็บข้อมูลจากกรณีศึกษาในพื้นที่ เพื่อพัฒนารูปแบบหรือเพื่อเข้าใจปัญหาของสถานการณ์ โดยต้องอาศัยกลุ่มประชากรที่เป็นตัวแทนในการศึกษาข้อมูล และผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลเชิงลึก โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักพัฒนาชุมชนและผู้ช่วยเจ้าพนักงานพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองศีลา หรือผู้รับผิดชอบโครงการหลัก จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่

สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลศิลา หรือผู้รับผิดชอบโครงการร่วม จำนวน 2 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 2 คน มารดาเด็กแรกเกิด จำนวน 20 คน (โดยแบ่งออกเป็น ผู้ที่ได้รับสิทธิในโครงการฯ จำนวน 15 คน และผู้ที่ไม่ได้รับสิทธิในโครงการฯ จำนวน 5 คน) โดยกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์มาจากการกำหนดคุณสมบัติของโครงการที่ต้องมีผู้รับผิดชอบโครงการหลักปฏิบัติงานร่วมกันกับหน่วยงานร่วมในพื้นที่ รวมถึงคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายโครงการที่มีสิทธิในการรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กรอบวิเคราะห์เอกสาร (Documentary) และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบการวิเคราะห์ประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ได้แก่ 1) การวิเคราะห์นโยบาย 2) การวางแผน 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการ 5) ผลลัพธ์ และ 6) การวิเคราะห์ผลกระทบ โดยแบบสัมภาษณ์มีค่าประสิทธิภาพความตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (IOC) ที่ระดับ 0.80 ในการวัดคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ จากการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของประเทศไทย จากแหล่งข้อมูลที่ได้ทำการวิจัยเบื้องต้น

ระยะที่ 2 นำผลจากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพจากระยะที่ 1 มาเป็นกรอบในการศึกษากรณีศึกษาประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล คือ เทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น

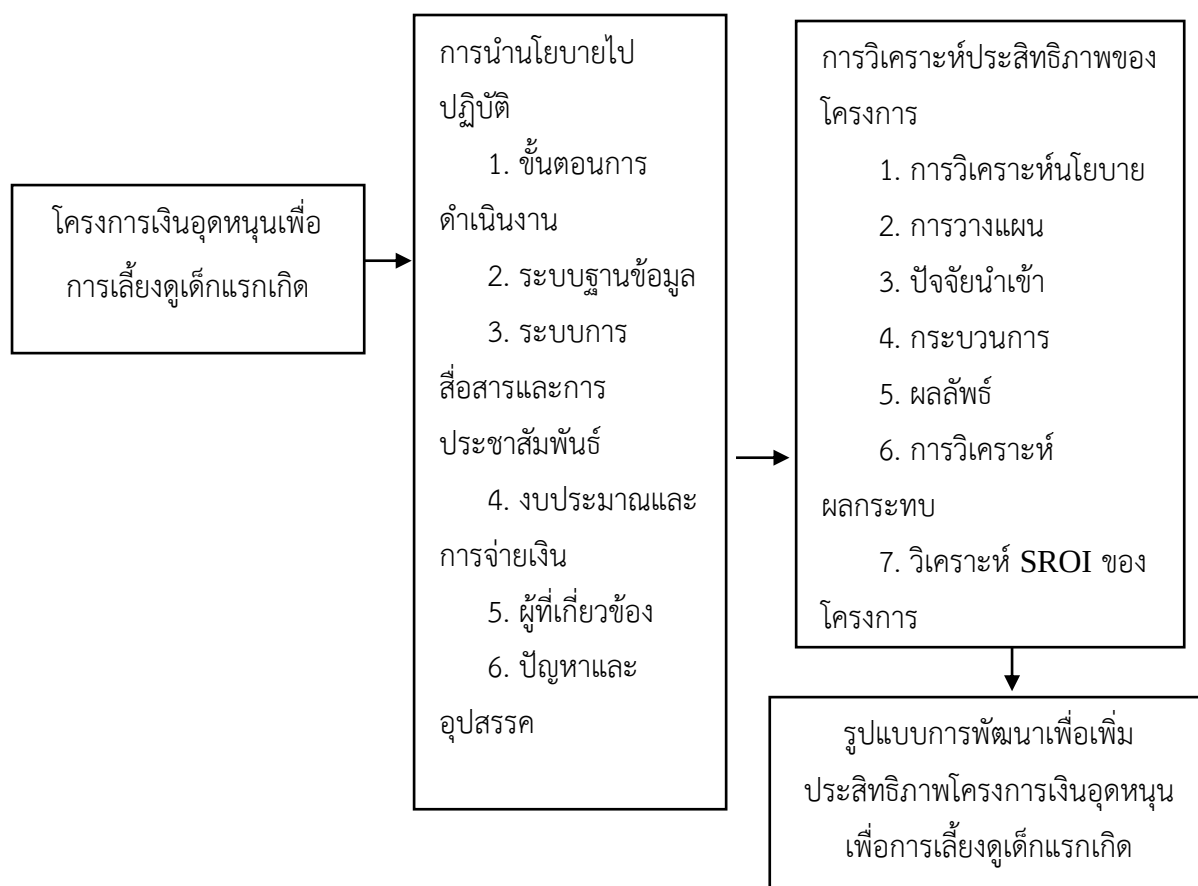
ระยะที่ 3 ประมวลสังเคราะห์แนวทางการดำเนินงานการจัดบริการสาธารณะ ด้านการดูแลและช่วยเหลือคุณภาพชีวิตของแม่และเด็ก ครอบครัวของเด็ก รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กที่เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ให้ทราบถึงรูปแบบของการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการ อันได้แก่ ปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการ ขั้นตอนในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หลักเกณฑ์ของโครงการ รวมถึงการดำเนินงานของผู้รับผิดชอบโครงการภายใต้โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของประเทศไทยไปปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างสูงสุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเรื่องนี้ จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผู้ศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารและข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นถึงข้อมูล กระบวนการ ขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินงาน เพื่อทราบถึงประสิทธิภาพของโครงการได้อย่างแท้จริง จากนั้นนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้ในรูปแบบพรรณนาความ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษารูปแบบการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด กรณีศึกษา ผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศิลา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด กรณีศึกษา ผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศิลา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น มีผลการศึกษาดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของประเทศไทย พบว่า โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด มีกระบวนการดำเนินงานที่ปรากฏในเอกสารรายงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการวิเคราะห์ประเมินผลโครงการทำให้ทราบว่า ผู้ที่ได้รับ

เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดสามารถช่วยบรรเทาปัญหาเด็กยากจน สำหรับครอบครัวที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ที่ไม่แน่นอน ส่วนใหญ่ครอบครัวได้นำเงินอุดหนุนไปใช้เพื่อการเลี้ยงดูบุตรเป็นหลัก ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว และสามารถใช้จ่ายเงินนี้ในยามฉุกเฉินและจำเป็นได้ และทำให้ทราบว่าเงินอุดหนุนมีผลต่อการพัฒนาการและคุณภาพชีวิตของเด็กอย่างไรในอนาคต ถึงแม้ว่าการปฏิบัติงานตามโครงการฯ ในช่วงปีแรก จะมีการดำเนินงานที่ยังไม่ลงตัว ทำให้ผู้รับผิดชอบโครงการในหลายพื้นที่เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในส่วนของประเด็นต่าง ๆ ตามที่โครงการฯระบุไว้ เช่น เรื่องคุณสมบัติผู้รับลงทะเบียนเรื่องกระบวนการดำเนินงาน เป็นต้น จึงทำให้อาจมีการสื่อสารต่อกลุ่มเป้าหมายที่คลาดเคลื่อนไปด้วย แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความสนใจและรักษาสีสิทธิของตนมีจำนวนมากขึ้น เป็นผลมาจากการปฏิบัติงานที่เคร่งครัดของเจ้าหน้าที่หรือผู้รับผิดชอบโครงการฯในแต่ละพื้นที่ที่ดีขึ้นในทุก ๆ ปี

2. กระบวนการดำเนินงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดตามผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศิลา จังหวัดขอนแก่น

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ ในพื้นที่การปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศิลา ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ จากการวิเคราะห์เอกสารเผยแพร่การดำเนินงานในการปฏิบัติงานของเทศบาลเมืองศิลา สรุปได้ว่ามีการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1) ขั้นตอนการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบโครงการหลักของเทศบาลเมืองศิลา มีการดำเนินงานตามระเบียบของโครงการ ในการรับนโยบายมาปฏิบัติในพื้นที่ โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน แต่จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ตำบลศิลาทำให้ทราบว่า ในส่วนของการดำเนินงานบูรณาการร่วมกันกับสถานบริการสุขภาพหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ ยังไม่ได้มีการปฏิบัติงานร่วมกัน ตามที่โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดได้กำหนดไว้ใน การดูแลและติดตามสุขภาพของแม่และเด็ก

2) การวางระบบฐานข้อมูลของผู้รับผิดชอบโครงการหลัก ในการดำเนินงานโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของเทศบาลเมืองศิลา ได้มีการบันทึกข้อมูลเชื่อมโยงข้อมูลให้กับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และกรมกิจการเด็กและเยาวชน ในส่วนของข้อมูลผู้ลงทะเบียนหนังสือประชาสัมพันธ์และการติดประกาศให้กลุ่มเป้าหมายได้ทราบถึงข้อมูลโครงการ

3) ระบบการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ พบว่า ผู้รับผิดชอบโครงการหลัก มีการจัดทำหนังสือประชาสัมพันธ์ให้กับผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้านในพื้นที่ รวมถึงการติดประกาศผู้ที่ได้รับสิทธิ์ตามโครงการฯ แต่เบื้องต้นยังไม่มี การออกหน่วยบริการเคลื่อนที่ หรือลงพื้นที่ค้นหากลุ่มเป้าหมายที่ตกหล่น

4) งบประมาณและการจ่ายเงิน พบว่า ส่วนกลางไม่มีงบประมาณในการดำเนินงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดในส่วนของการปฏิบัติงานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำให้เทศบาลเมืองศิลาได้นำงบของเทศบาลมาใช้ในการจัดซื้ออุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน จึงทำให้งบประมาณของ

หน่วยงานไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน หรืออาจเกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน เนื่องจากส่วนกลางจะมีเพียงการจ่ายเงินให้กับผู้ที่ได้รับสิทธิ์ตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดเท่านั้น

5) ผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดไปปฏิบัติ ตามระเบียบของโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดจะต้องมีการบูรณาการ การทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ทั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ และสถานบริการสุขภาพแต่ละพื้นที่ เพื่อที่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ ได้รับการดูแลอย่างเต็มรูปแบบ แต่ในความเป็นจริงแล้ว การปฏิบัติงานของเทศบาลเมืองศิลาในการปฏิบัติงานตามโครงการ มีเพียงการปฏิบัติงานกับผู้นำชุมชน ในการประชาสัมพันธ์ บอกต่อให้กับผู้นำชุมชน และผู้รับผิดชอบโครงการหลักได้รับลงทะเบียนผู้มีสิทธิ์ตามโครงการเท่านั้น โดยไม่ได้บูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกันกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในการติดตามและดูแลสุขภาพแม่และเด็ก ตามสิทธิ์ของโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดแต่อย่างใด

6) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด พบว่า ปัญหาคือเรื่องของงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานจากส่วนกลาง ไม่มีงบประมาณของโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดให้กับเจ้าหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงาน เรื่องของหลักเกณฑ์ของโครงการมีความไม่ชัดเจน ทำให้กลุ่มเป้าหมายของโครงการไม่เข้าใจหรือมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน ในคุณสมบัติของผู้ได้รับสิทธิ์ตามโครงการ

3. วิเคราะห์และข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินโครงการเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดอย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของโครงการ ประกอบไปด้วย 1) การวิเคราะห์นโยบาย 2) การวางแผน 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการ 5) ผลลัพธ์ 6) การวิเคราะห์ผลกระทบ อธิบายได้ดังนี้

1) การวิเคราะห์นโยบาย จากผลการศึกษาผลการปฏิบัติราชการในโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของเทศบาลเมืองศิลา พบว่า การทำงานของผู้รับผิดชอบโครงการหลัก มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และทำตามประกาศและระเบียบของโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดอย่างเคร่งครัด จึงทำให้มีกลุ่มเป้าหมายของโครงการมาลงทะเบียนเพื่อขอรับสิทธิ์จำนวนเพิ่มขึ้นในทุกปี แต่หากผู้รับผิดชอบโครงการหลักของเทศบาลเมืองศิลาได้มีการปฏิบัติงานแบบบูรณาการร่วมกันกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ตามที่ระบุไว้ในข้อมูลของการปฏิบัติงานตามโครงการ รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน หากได้มีการปฏิบัติงานร่วมกันในพื้นที่แล้ว อาจทำให้กลุ่มเป้าหมายของโครงการได้รับประโยชน์เพิ่มมากขึ้น

2) การวางแผน ตามการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบโครงการหลักของเทศบาลเมืองศิลา มีการวางแผนการปฏิบัติงานตามโครงการ ซึ่งจะประกอบด้วย การเตรียมเอกสารของโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดในการลงทะเบียนผู้มีสิทธิ์ตามโครงการ การจัดประชุมชี้แจงข้อมูลของโครงการให้แก่ผู้นำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงระยะเวลาในการตรวจสอบและส่งเอกสารให้กับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

3) ปัจจัยนำเข้า โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดในพื้นที่ของการปฏิบัติงานของเทศบาลเมืองศิลา มีปัจจัยนำเข้าในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณ และกำลังคนที่เหมาะสมกับงานในส่วนของงบประมาณ ภาครัฐส่วนกลางไม่ได้มีการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ จึงทำให้ทางผู้รับผิดชอบโครงการหลักต้องเบิกจ่ายงบประมาณส่วนนี้จากการคลังของเทศบาลเมืองศิลา ซึ่งในการปฏิบัติงานบางครั้งไม่สามารถที่จะเบิกจ่ายงบประมาณในการซื้ออุปกรณ์ได้ทันทั่วทั้งปี จึงทำให้การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้า

4) กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ จากผลการปฏิบัติงานราชการของเทศบาลเมืองศิลา ผู้รับผิดชอบโครงการหลัก ได้มีการวางแผนการดำเนินงานโครงการตามระเบียบและประกาศของโครงการที่กำหนดไว้ ต่อมาได้นำนโยบายของโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดไปปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายของโครงการ ในส่วนของการจัดเตรียมเอกสาร การรับลงทะเบียน การให้ข้อมูลของโครงการต่อผู้นำชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย การส่งหนังสือประชาสัมพันธ์ให้แต่ละหมู่บ้านในพื้นที่ที่รับผิดชอบ การจัดส่งข้อมูลไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด รวมถึงการติดประกาศรายชื่อของผู้มีสิทธิได้รับเงินอุดหนุนตามโครงการ แต่ยังไม่มีการประเมินผลหรือติดตามกลุ่มเป้าหมายแม่และเด็กที่ได้รับสิทธิทำโครงการ ซึ่งในข้อมูลโครงการระบุไว้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ เพื่อที่จะทำการติดตามผลและติดตามพัฒนาการของเด็ก รวมถึงสุขภาพของแม่เด็กแรกเกิด เพื่อที่จะสามารถเป็นข้อมูลในการประเมินผลโครงการในพื้นที่ที่รับผิดชอบได้

5) ผลลัพธ์ของโครงการฯ จากผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศิลาทำให้ทราบว่า การปฏิบัติราชการของผู้รับผิดชอบโครงการหลักที่มีการปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างเคร่งครัด ทำให้ในแต่ละปีผู้ที่ได้รับสิทธิตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เป็นที่น่าพอใจสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับเงินอุดหนุน เนื่องจากเงินอุดหนุนสามารถที่จะช่วยเหลือในเรื่องของการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้ สามารถตอบวัตถุประสงค์ของโครงการที่ต้องการให้คุณภาพชีวิตของเด็กแรกเกิดมีประสิทธิผลมากขึ้น

6) การวิเคราะห์ผลกระทบ ผลการสัมภาษณ์แม่เด็กแรกเกิดเกี่ยวกับผลกระทบของเงินอุดหนุนสามารถแบ่งออกได้ เป็น 3 ประเด็น คือ (1) ผลต่อรายได้รายจ่ายของครัวเรือน โดยมีทั้งค่าใช้จ่ายที่เป็นการลงทุนในตัวเด็ก เช่น การซื้ออาหาร การซื้อของใช้สำหรับเด็ก รวมถึงของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน เช่น ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเดินทางไปหาหมอที่โรงพยาบาลหรือสถานบริการสุขภาพในพื้นที่ เงินออมของครัวเรือน เก็บเป็นเงินสะสมให้ลูก จะเบิกมาใช้แค่ในกรณีฉุกเฉินเท่านั้น และเงินอุดหนุนนี้ยังมีผลต่อเด็กคนอื่นในครัวเรือนเดียวกันอีกด้วย (2) ผลต่อการใช้เวลากับเด็ก แม่เด็กที่มีอาชีพเป็นแม่บ้านเลี้ยงดูลูกด้วยตนเอง หากต้องการออกไปทำธุระก็สามารถนำเอาเงินนี้ไปจ้างญาติหรือผู้ดูแลเด็กดูแลลูกให้ชั่วคราวได้ ส่วนแม่เด็กที่ฝากญาติเลี้ยงเพราะต้องทำงานประจำ ระบุว่าเงินอุดหนุนอาจทำให้สามารถหยุดงานได้ในกรณีที่

ลูกไม่สบาย เพราะมีเงินอุดหนุนนี้ช่วยสนับสนุนอีกทางหนึ่ง (3) การส่งเสริมพลังบทบาทของผู้หญิงในครัวเรือน ส่วนใหญ่แม่ของเด็กเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้เงินประจำวันในครอบครัว

จากการวิเคราะห์สภาพและปัญหาในการดำเนินโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด สามารถวิเคราะห์รูปแบบและแนวทางในการดำเนินโครงการได้ดังนี้

ตารางที่ 1 รูปแบบการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

Input	Process	Output	Outcome
ปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการของผู้รับผิดชอบโครงการหลัก เนื่องจากบุคลากรในหน่วยงานบางพื้นที่อาจมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้นควรเพิ่มจำนวนบุคลากรและกำหนดหน้าที่ที่รับผิดชอบในแต่ละด้านให้เหมาะสมกับบุคคล รวมถึงเรื่องการจัดสรรงบประมาณของส่วนกลางที่รับผิดชอบโครงการฯ ยังไม่มีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานให้กับหน่วยงานแต่ละท้องถิ่น การเบิกจ่ายงบประมาณของหน่วยงานบางแห่งมีข้อจำกัด ส่วนกลางจึงควรจัดสรรงบประมาณในส่วนกลาง	ขั้นตอนในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในบางพื้นที่ผู้รับผิดชอบหลักของโครงการฯ ยังไม่ได้มีการค้นหากลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง ผู้รับผิดชอบโครงการหลักจึงควรสร้างกลไกของรัฐ มีการลงพื้นที่ เพื่อค้นหากลุ่มเป้าหมายเชิงรุก รวมถึงผู้รับผิดชอบโครงการที่เกี่ยวข้อง ควรมีการเน้นย้ำและประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนได้ทราบถึงข้อมูลของโครงการอย่างถ่องแท้ เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้ทราบและกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงสิทธิที่ควรได้รับ และสิ่งสำคัญที่สุดคือผู้รับผิดชอบโครงการทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	หลักเกณฑ์ของโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จากผลการศึกษาพบว่า ยังมีกลุ่มเป้าหมายที่มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในส่วนของข้อมูลโครงการฯ ในการกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของโครงการจึงควรมีความเข้าใจอย่างง่าย ชัดเจน ไม่ซับซ้อน ให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าใจข้อมูลได้โดยง่าย รวมถึงเรื่องของการกำหนดหลักเกณฑ์ ข้อมูลโครงการ คุณสมบัติผู้มีสิทธิลงทะเบียนและรับเงินอุดหนุน ควรเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายโดยแท้จริง ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับสิทธิที่พึงได้รับ	การดำเนินงานของผู้รับผิดชอบโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จากการศึกษาพบว่า ในบางพื้นที่การปฏิบัติงานของผู้ที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้มีการปฏิบัติงานตามโครงการฯ ร่วมกัน การดำเนินงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดสามารถเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทุกฝ่ายจึงควรปฏิบัติงานร่วมกันอย่างตั้งใจในภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ของตน

Input	Process	Output	Outcome
การเงินอุดหนุนเพื่อ การเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ให้กับหน่วยงานรัฐที่ รับผิดชอบแต่ละพื้นที่ ในการปฏิบัติงาน เพื่อ ทำให้เกิดประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติหน้าที่ มากยิ่งขึ้น	ควรมีการปฏิบัติหน้าที่ แบบบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย ได้รับประโยชน์สูงสุด		

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อ
 การเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ประกอบไปด้วย การทราบถึงนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลการ
 ดำเนินงานตามนโยบายหรือโครงการ การวิเคราะห์ผลและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการปฏิบัติงาน
 ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงจะสามารถทำให้ทราบถึงข้อมูลที่ครบถ้วน และยังสามารถนำข้อมูลที่ได้มาปรับใช้
 หรือแก้ไขให้การปฏิบัติงานครั้งต่อไปดีขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรก
 เกิด กรณีศึกษา ผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศิลา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า โครงการเงิน
 อุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดเป็นอีกหนึ่งนโยบายสาธารณะที่รัฐบาลเลือกดำเนินการ สอดคล้องกับ
 แนวคิดของ ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2553 : 63) ที่ได้นำเสนอเทคนิควิธีการวิเคราะห์นโยบาย ว่าเป็นสิ่งที่รัฐต้อง
 กระทำ โดยมีผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมีข้อกำหนดหรือแนวทางในการปฏิบัติที่แสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมาย
 ของรัฐบาลที่ต้องการจะดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องทางสังคม โดยมีทรัพยากรหน่วยงานที่
 รับผิดชอบ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
 การดำเนินงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของเทศบาลเมืองศิลา ได้มีการดำเนินงาน
 ตามมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของโครงการ มีการจัดการทรัพยากรด้านต่าง ๆ ส่งผลต่อประสิทธิผลของการ
 นำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงเกียรติ ม้าอูตสำห์ (2556 : 98) ได้
 ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาโครงการรับ

จำนำข้าวเปลือกในเขตอำเภอดักไถ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพบว่ากระบวนการนโยบายสาธารณะมีการจัดแบ่งขั้นตอนของกระบวนการนโยบายสาธารณะส่วนใหญ่คล้ายคลึงกันในช่วงขั้นตอนการดำเนินการหลัก แต่แตกต่างกันในรายละเอียด ซึ่งเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ในขั้นตอนหลักจึงได้แบ่งกระบวนการนโยบายสาธารณะออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นการกำหนดนโยบาย ซึ่งในส่วนนี้จะระบุข้อมูลของโครงการทั้งหมด เพื่อที่จะได้นำนโยบายไปปฏิบัติได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการกำหนดไว้ ขั้นที่ 2 ขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในส่วนการนำนโยบายไปปฏิบัติของผู้รับผิดชอบโครงการหลักเทศบาลเมืองศิลา ได้ปฏิบัติตามระเบียบและขั้นตอนตามที่โครงการได้ระบุไว้ ไม่ว่าจะเป็นการรับลงทะเบียน การส่งต่อเอกสาร เป็นต้น แต่ในส่วนขั้นที่ 3 ขั้นการประเมินผลนโยบาย ในส่วนนี้ทางผู้รับผิดชอบโครงการของเทศบาลเมืองศิลายังไม่ได้มีการประเมินผลนโยบายแต่อย่างใด แต่คาดการณ์ไว้ว่าจะมีการประเมินผลโครงการได้ในอนาคต ซึ่งใน 3 ขั้นตอนหลักนี้ มีความสอดคล้องกันกับการศึกษาของ อัญชิรญา จันทระปิฎก (2555 : 86) ที่ได้ทำการสรุปผลการวิจัยกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกสุขภาพ จังหวัดลำพูน พบว่านโยบายสาธารณะจะต้องมีหลักการใหญ่ ๆ 3 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น ในขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติของผู้รับผิดชอบโครงการหลักเทศบาลเมืองศิลา งานวิจัยฉบับนี้พบว่า ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติมีทัศนคติที่ดี มีความเป็นผู้นำในการวางแผนการดำเนินงาน มีความกระตือรือร้นในการทำงานเป็นอย่างดี ทำให้ผลงานออกมามีคุณภาพ สอดคล้องกันกับงานวิจัยของ อรุณณี สุนทรนนท์ (2552 : 52) ที่ศึกษาเรื่องทัศนคติของผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของนโยบายการพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยพบว่า ปัจจัยทัศนคติ ความคิดความอ่าน และจิตใจของผู้นำในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นปัจจัยที่สำคัญมากและมีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งการนำนโยบายไปปฏิบัติของกรมหรือหน่วยงาน เนื่องจากพบว่าปัจจัยทัศนคติ ความคิดอ่าน และจิตใจของผู้นำนโยบายไปปฏิบัตินี้เป็นลักษณะภายในของตัวผู้ปฏิบัติทุกคนก่อนที่จะสื่อสารการกระทำออกมาภายนอกโดยตรง และเป็นปัจจัยที่มักจะได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยอื่น ๆ ก่อนข้างมาก ก่อนที่จะส่งผลการปฏิบัติงาน แต่ในการปฏิบัติงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการระหว่างองค์กรในพื้นที่ ซึ่งทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องทำงานร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในการติดตามผลและพัฒนาการของเด็กแรกเกิด และสุขภาพของมารดา แต่ในทางปฏิบัตินั้น ในพื้นที่ของความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองศิลายังไม่มีการสื่อสารการปฏิบัติงานร่วมกันกับองค์กรดังกล่าวในการดำเนินโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ ระพีพรรณ ผ่องใส (2559 : 163) ศึกษาถึงการนำนโยบายโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดไปปฏิบัติของบุคลากรและผู้นำชุมชน: กรณีศึกษาตำบลสองสลึง อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง ที่พบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรและกิจกรรมการนำนโยบายไปปฏิบัติ ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และความตั้งใจของผู้ปฏิบัติงานส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้ที่เกี่ยวข้องมีการสื่อสารข้อความได้ชัดเจนถูกต้อง ทำให้ผู้ที่ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในทิศทางที่ตรงกันเช่นเดียวกันกับ เชาวลักษ์ สุขกันหา (2553 : 94) ที่ศึกษาการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ โดยวิจัยถึงปัญหา

การนำนโยบายการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปปฏิบัติในองค์การบริหารส่วนตำบลศรีวิไล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ด้านการสื่อสารข้อมูล เป็นปัญหาเล็กน้อยในการนำนโยบายการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปปฏิบัติ จากการดำเนินงานของผู้รับผิดชอบโครงการหลักของเทศบาลเมืองศีลา ยังพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานคือ ปัจจัยด้านงบประมาณ ซึ่งในการดำเนินงานไม่มีงบประมาณสนับสนุนจากส่วนกลางในการดำเนินงาน โดยส่วนกลางให้หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายดำเนินการเองตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ จึงทำให้ต้องมีการเบิกจ่ายงบประมาณส่วนกลางของเทศบาล ซึ่งในบางกรณีก็ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานของ วรเดช จันทรร (2559 : 48) ที่ชี้ถึงประเด็นทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ในประเด็นปัญหาปัจจัยด้านงบประมาณไว้ว่า หากได้รับการส่งเสริมสนับสนุนเรื่องงบประมาณ ในการทำงานอย่างเต็มที่ มีการยืดหยุ่นในเรื่องของระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงานมากขึ้น ก็จะทำให้สมรรถนะขององค์กรมีมากขึ้นเช่นกัน แต่หากมีระเบียบบังคับที่รัดกุมและขั้นตอนที่ยุ่งยาก ก็จะส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างล่าช้า

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด กรณีศึกษา ผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศีลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทำให้ทราบว่า ในการปฏิบัติงานการนำนโยบายภาครัฐไปปฏิบัติจะต้องมีการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ รวมถึงการใช้ทรัพยากรบุคคลและการใช้งบประมาณจำเป็นต้องมีการจัดสรรอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2 รูปแบบการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด กรณีศึกษา ผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศีลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นการดำเนินงาน	ข้อค้นพบจากการลงพื้นที่	แนวทางการแก้ไข
Input	1) บุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน 2) ส่วนกลางไม่มีการจัดสรรงบประมาณ	1) ควรเพิ่มจำนวนบุคลากรและกำหนดหน้าที่ในแต่ละด้านให้เหมาะสมกับบุคคล 2) ส่วนกลางควรจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบแต่ละพื้นที่
Process	1) เจ้าหน้าที่ไม่มีการลงพื้นที่ค้นหากลุ่มเป้าหมาย 2) กลุ่มเป้าหมายทราบข้อมูลเดิมของโครงการ	1) เจ้าหน้าที่ควรสร้างกลไกของรัฐมีการลงพื้นที่เชิงรุก 2) เจ้าหน้าที่ควรมีการเน้นย้ำและประชาสัมพันธ์ข้อมูลโครงการ

ประเด็นการดำเนินงาน	ข้อค้นพบจากการลงพื้นที่	แนวทางการแก้ไข
Output	3) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไม่ได้ปฏิบัติงานร่วมกัน 1) กลุ่มเป้าหมายไม่เข้าใจข้อมูลโครงการ 2) กลุ่มเป้าหมายบางรายไม่ได้รับสิทธิโครงการ	3) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรมีการปฏิบัติหน้าที่แบบบูรณาการร่วมกัน 1) ควรกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของโครงการให้มีความเข้าใจอย่างง่าย 2) หลักเกณฑ์โครงการควรเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายโดยแท้จริง
Outcome	1) ไม่ได้มีการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1) ทุกฝ่ายควรปฏิบัติงานร่วมกันอย่างตั้งใจในภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบ

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด กรณีศึกษา ผลการปฏิบัติราชการของเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น มีประเด็นต่าง ๆ ที่มีทั้งข้อดีและส่วนที่ต้องแก้ไข เพื่อให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ด้านนโยบาย การผลักดันให้มีการออกกฎหมายเพื่อเพิ่มอำนาจ หน้าที่หรือภารกิจให้ชัดเจน เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาคต่าง ๆ การสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน ควรสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ร่วมงานทุกภาคส่วนและภาคประชาสังคม โดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล การพบปะเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเป็นระยะ ๆ ตามข้อตกลงระหว่างหน่วยงาน การประชาสัมพันธ์โครงการฯ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ทุกช่องทางให้ทราบข้อมูลโครงการฯ กันอย่างทั่วถึง การจัดทำแผนการปฏิบัติงาน ควรมีการจัดทำแผนปฏิบัติงานในแต่ละปีตามกรอบการทำงานและกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ โดยเพิ่มประเด็นการติดตามประเมินผล รวมถึงตรวจสอบการทำงานของทุกฝ่ายให้มากขึ้น

ด้านการวิจัย เพื่อให้ผลการดำเนินงานได้ตอบโจทย์เรื่องของการตอบแทนทางสังคม ในการใช้ทุนดำเนินงานตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด โดยกำหนดให้มีการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (SROI) : Social Return on Investment (SROI) เป็นรูปแบบที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ต้นทุนของโครงการเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึก เนื่องด้วยงานวิจัยฉบับนี้มีข้อจำกัดในแง่ของระยะเวลาและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้การประเมินผลการดำเนินงานโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดในอนาคตมีข้อมูลที่ครอบคลุมครบถ้วน ลดจุดอ่อนของการเร่งรัดเก็บข้อมูล จึงควรมีการจัดตั้งเครือข่ายการประเมินในระดับพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมเดียวกัน จะทำให้ข้อจำกัดของ SROI สามารถรวบรวมข้อมูลได้อย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสมาชิกของเครือข่ายการประเมินนับเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพเท่าเทียมกันทุกพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2562). คู่มือการปฏิบัติงานโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ตามมติคณะรัฐมนตรี 26 มีนาคม 2562. กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- เชาวลักษ์ สุขกันหา. (2553). ปัญหาการนำนโยบายการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปปฏิบัติในองค์การบริหารส่วนตำบลศรีวิไล อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทรงเกียรติ ม้าอุตสาห. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในเขตอำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2553). เทคนิควิธีการวิเคราะห์นโยบาย. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ระพีพรรณ ผ่องใส. (2559). การนำนโยบายโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดไปปฏิบัติของบุคลากรและผู้นำชุมชน: กรณีศึกษาตำบลสองสลึง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา
- วรเดช จันทรศร. (2559). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- วรเวศม์ สุวรรณระดา และคณะ. (2561). การวิเคราะห์บทบาทภาคเอกชนในการส่งเสริมนโยบายสร้างสมดุลระหว่างการทำงาน และชีวิตครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). (2562). ผลการศึกษา *Baseline* โครงการประเมินโครงการ
เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
อรมนี สุนทรนนท์. (2552). ทักษะคิดของผู้ผ่านนโยบายไปสู่การปฏิบัติในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของ
นโยบายการพัฒนาฝีมือแรงงาน. คณะรัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
อัญชิรญา จันทรปิฎก. (2555). กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสมาชิก
สุขภาพ จังหวัดลำพูน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ผลกระทบที่มีต่อประชาชนจากการไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่น

The Impact of the Suspension of Local Election on Citizens

จิราภรณ์ ศรีโฮมจันทร์ และ พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Jiraporn Srihomjan and Peerasit Kamnuansilpa

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Jiraporn_srihomjan@kkumail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งที่จะตอบคำถามในการวิจัยว่า การที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้มีคำสั่งที่ 1/2557 ให้งดการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่ครบวาระหรือพ้นจากตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีผลกระทบต่อประชาชนหรือไม่ และอย่างไร

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากการสัมภาษณ์ตัวอย่างประชาชน จำนวน 200 คน ในพื้นที่เทศบาลที่มี ปลัดเทศบาลรักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรี และประชาชนอีกจำนวน 200 คนในเขตเทศบาลตำบลที่มี นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างที่ไม่มีการเลือกตั้ง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าร้อยละ และค่า Chi-Square

ผลการวิจัยพบว่า การไม่มีการเลือกตั้งส่งผลต่อประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลที่มีปลัดเทศบาลรักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรีมากกว่าในพื้นที่ที่มีนายกเทศมนตรียังคงรักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรี ความแตกต่างนี้มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.001 งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าปลัดเทศบาลที่รักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรีไม่มีความใกล้ชิดกับประชาชน มีพฤติกรรมเหมือนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มาปกครองประชาชนมิใช่ผู้ที่มาบริการประชาชน ส่งผลให้ความรับผิดชอบในผลของการตัดสินใจของตนที่จะมีต่อประชาชน และการตอบสนองความต้องการของประชาชน ต่ำกว่านายกเทศมนตรีที่ยังคงทำหน้าที่รักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรี

คำสำคัญ: ผลกระทบ; การเลือกตั้งท้องถิ่น; ความรับผิดชอบต่อ การตัดสินใจของประชาชน; การตอบสนองความต้องการประชาชน

Abstracts

This research aimed to explore the impact of the National Council for Peace and Order Number 1/2014, which suspended the election of local members and local administrators who completed their terms or were removed from their offices in accordance with the law on elections of local government organizations.

The data for this research were obtained from interviews with a sample of 200 people from a municipality where the clerk acted as the mayor and another 200 people from a municipality where the elected mayor still performed his duties during the absence of an election. The data were analyzed using percentage and Chi-square values.

The results showed that the absence of an election affected a higher proportion of the citizens in the municipal area where the clerk acted as mayor than in areas where the elected mayor was still acting as mayor. This difference was statistically significant at a level of 0.001. This research found that the municipal clerk acting as mayor had far less close contact with the citizens. The clerk acting as mayor performed like a state official who was assigned to rule, not to serve, the people. This resulted in lower levels of accountability and responsiveness of the clerk who was acting as mayor as compared with the elected mayor.

Keyword: The Impact; Local Election; Accountability; Responsiveness

บทนำ

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ 1/2557 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2558 เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว ห้ามไม่ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ในคำสั่งนี้ให้ใช้วิธีแต่งตั้งคณะกรรมการสรรหาเพื่อเลือกบุคคลที่มี คุณสมบัติเหมาะสมมาดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่หมดวาระไปและแต่งตั้ง ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นเดิมที่ยังไม่หมดวาระให้ยังคงอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ตามเจตนารมณ์ของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ สถานการณ์เช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงการหยุดชะงักของกลไกการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นไทยซึ่งเป็นรากฐานของสังคม ประชาธิปไตย ส่งผลให้ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการร่วมตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันเนื่องมาจากประชาชนไม่ได้เลือกตัวแทนของตนเองเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงอาจไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ดังนั้นจึงเกิดคำถามว่าการไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่นในห้วงเวลาที่ผ่านมามีผลกระทบต่อประชาชนหรือไม่และอย่างไร (ราชกิจจานุเบกษา, 2558 : 58)

ในทางการเมืองและการบริหารมองว่า การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีตัวแทนของตนเองในการเข้าไปทำหน้าที่ดูแล รักษาผลประโยชน์ กำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน (Responsiveness) แต่ตัวแทนประชาชนที่เข้าไปทำหน้าที่ในทางการเมือง การบริหาร จะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของความรักผดชอบที่มีต่อประชาชน (Accountability) ในกรณีที่ไม่มี การเลือกตั้งดังเช่นกรณีที่กำลังกล่าวมาจึงคาดหวังได้

ว่า จะส่งผลกระทบต่อประชาชน เนื่องมาจากบุคคลที่เข้ามาสู่ตำแหน่งบริหารอาจไม่มีจิตสำนึกของความรู้สึกรับผิดชอบต่อประชาชน เมื่อไม่มีจิตสำนึกที่จะรับผิดชอบต่อประชาชนจึงส่งผลให้ขาดความรู้สึกรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของประชาชน ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงประเมินผลกระทบของการไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่นที่มีต่อประชาชนใน 2 มิติ คือ 1) การตอบสนองความต้องการของประชาชน และ 2) ความรู้สึกรับผิดชอบต่อประชาชนของผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารท้องถิ่นในขณะที่ไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนภายหลังคำสั่ง 1/2557 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสองแห่งในจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนภายหลังคำสั่ง 1/2557 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลสองแห่งในจังหวัดอุดรธานี โดยเทศบาล 1 แห่งมีปลัดเทศบาลเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรี และเทศบาลอีก 1 แห่ง มีนายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนปฏิบัติหน้าที่ต่อเนื่องในฐานะนายกเทศมนตรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีเชิงสำรวจ (survey research) มุ่งศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อประชาชนจากการไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่น ผู้วิจัยได้สุ่มเลือกเทศบาลตำบล 2 แห่งในจังหวัดอุดรธานี ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคมแต่มีความแตกต่างกันในเรื่องผู้รักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรีในขณะที่ไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่น กล่าวคือ พื้นที่เทศบาล 1 แห่ง มีปลัดเทศบาลเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรี และเทศบาลอีก 1 แห่ง มีนายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งของประชาชนปฏิบัติหน้าที่ต่อเนื่องในฐานะนายกเทศมนตรี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) จำแนกการเลือกจำนวนหมู่บ้านจากแต่ละตำบล ดังเช่น เทศบาลตำบลที่มีปลัดเทศบาลรักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรี มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 5 หมู่บ้าน และมีจำนวนประชากรทั้งหมด 4,026 คน ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกหมู่บ้านตัวอย่างมา 3 หมู่บ้าน จากหมู่บ้านทั้งสิ้น 5 หมู่บ้าน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling: SRS) และเนื่องจากงานวิจัยต้องการศึกษาเปรียบเทียบจึงใช้วิธีแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง อย่างละครึ่งเท่า ๆ กันตามขนาดของประชากรในตำบลที่มีปลัดเทศบาลรักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรี จะได้จำนวนตัวอย่าง 200 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 4,026 คน และวิธีการสุ่มตัวอย่างของเทศบาลตำบลที่มีนายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งปฏิบัติหน้าที่ต่อเนื่อง มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 11 หมู่บ้าน และมีจำนวนประชากรทั้งหมด 6,647 คน ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกหมู่บ้านตัวอย่างมา 6 หมู่บ้าน จากหมู่บ้านทั้งสิ้น 11

หมู่บ้าน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling: SRS) เนื่องจากงานวิจัยต้องการศึกษาเปรียบเทียบจึงใช้วิธีแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง อย่างละครึ่งเท่า ๆ กัน ตามขนาดของประชากรในตำบลที่มีนายกมาจากการเลือกตั้งปฏิบัติหน้าที่ต่อเนื่อง จะได้จำนวนตัวอย่าง 200 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 6,647 คน

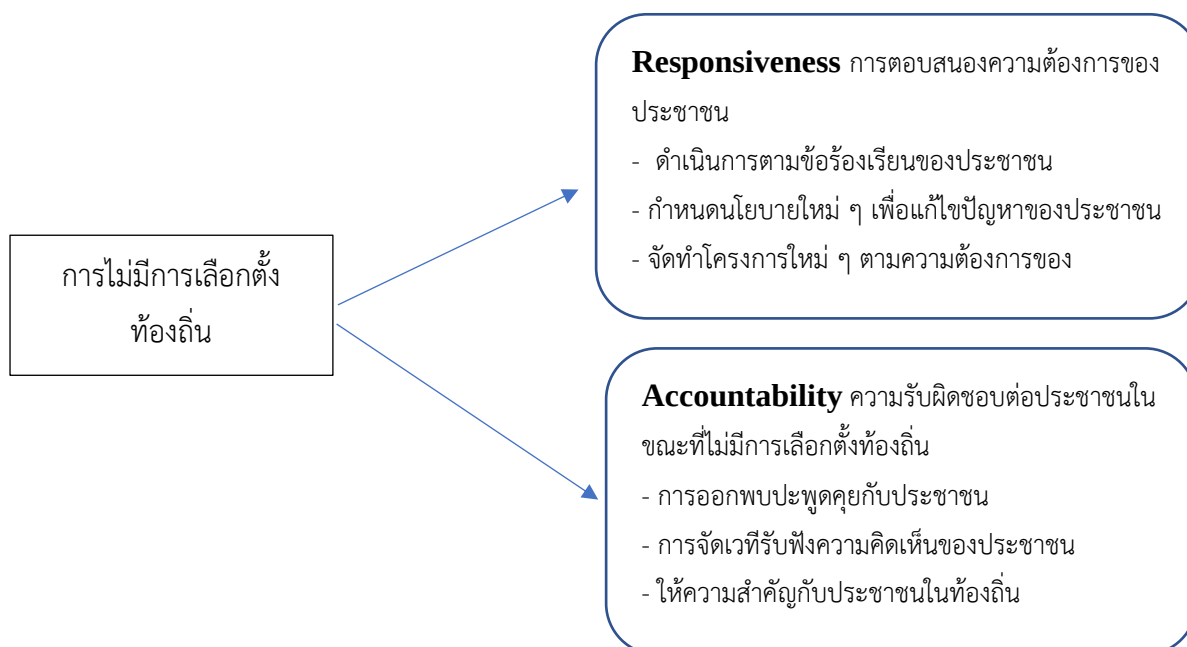
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (questionnaires) เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นเมื่อไม่มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นในห้วงเวลาที่ผ่านมา จำนวน 13 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามจากการสัมภาษณ์ทำให้ได้ความคิดเห็นของประชาชนในด้านผลกระทบจากการไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้นี้ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้ ค่าร้อยละ (Percentage) และค่า Chi-Square เพื่อประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย .

ในการวิจัยนี้มีกรอบแนวคิดว่า การไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่นส่งผลกระทบต่อประชาชนใน 2 มิติ ตามที่กล่าวมาข้างต้นและสามารถนำเสนอให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่นและผลกระทบดังในภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนภายหลังคำสั่ง 1/2557 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสองแห่งในจังหวัดอุดรธานี

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้พบว่า การไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่นที่ผ่านมา เป็นระยะเวลา 8 ปี จาก พ.ศ.2557 จนถึงพ.ศ. 2564 ส่งผลกระทบต่อประชาชน ผลกระทบที่ผู้วิจัยให้ความสนใจมี 2 มิติ ได้แก่ 1) การตอบสนองความต้องการของประชาชน และ 2) ความรับผิดชอบต่อประชาชนในขณะที่ไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่น

2. เปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนภายหลังคำสั่ง 1/2557 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลสองแห่งในจังหวัดอุดรธานี

ตัวเลขในตารางที่ 1 ชี้ให้เห็นว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลที่มีนายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนปฏิบัติหน้าที่ต่อเนื่องในฐานะนายกเทศมนตรีได้รับผลกระทบน้อยกว่าในพื้นที่ที่มีปลัดเทศบาลเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรี กล่าวคือ มีประชาชนเพียงร้อยละ 26.0 เท่านั้นที่เห็นว่าในระหว่างไม่มีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีไม่ดำเนินการตามข้อร้องเรียนของประชาชน ร้อยละ 30.0 ไม่มีการกำหนดนโยบายใหม่ ๆ ส่งผลให้ร้อยละ 20.0 มองว่าประชาชนไม่ได้รับโครงการใหม่ ๆ จากทางเทศบาล อย่างไรก็ตามตัวเลขที่กล่าวมานี้ต่ำกว่าตัวเลขในเรื่องเดียวกันในพื้นที่ที่มีปลัดเทศบาลเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรี (ซึ่งคือ ร้อยละ 85.0 ร้อยละ 58.0 และร้อยละ 73.5 ตามลำดับ) ความแตกต่างระหว่างพื้นที่ที่มีนายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งของประชาชนปฏิบัติหน้าที่ต่อเนื่องในฐานะนายกเทศมนตรีและพื้นที่ที่มีปลัดเทศบาลเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรี เมื่อนำมาทดสอบด้วยสถิติ Chi-Square พบว่ามีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ตารางที่ 1 ผลกระทบต่อการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โดยจำแนกเปรียบเทียบ 2 เทศบาล ดังนี้

พื้นที่เทศบาล	ไม่ดำเนินการตามข้อร้องเรียนของประชาชน		ไม่มีการกำหนดนโยบายใหม่ ๆ		ไม่ได้จัดทำโครงการใหม่ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการ	53	26.0	60	30.0	40	20.0
ปลัดเทศบาลรักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรี	129	85.0	116	58.0	147	73.5

การลดลงของความกระตือรือร้นที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนของผู้บริหารท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตัวปลัดเทศบาลที่มาทำหน้าที่รักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรีน่าจะเกิดมาจากความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง ในประเด็นนี้จะได้ชี้แจงจากตัวเลขในตารางที่ 2 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าร้อยละ 64.5 ของปลัดเทศบาลที่ทำหน้าที่รักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรีไม่ได้ออกไปพบปะพูดคุยกับประชาชนในพื้นที่ที่ตัวเองรับผิดชอบ ร้อยละ 49.0 ไม่ได้จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเหตุผลหลักคือ เกือบร้อยละ 80 ของปลัดเทศบาลมองว่าการทำงานของตนเป็นการทำงานตามคำสั่งของส่วนกลาง การทำงานให้แก่ประชาชนไม่ได้ส่งผลต่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของตน ในทางตรงกันข้ามหากตนเองไม่ทำตามนโยบายหรือคำสั่งจากส่วนกลางจะมีผลกระทบต่อการเลื่อนขั้นเงินเดือน

ตารางที่ 2 ความรับผิดชอบต่อประชาชนในขณะที่ไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่น โดยจำแนกเปรียบเทียบ 2 เทศบาล ดังนี้

พื้นที่เทศบาล	ไม่มีการออกพบปะ พูดคุยกับประชาชน		ไม่มีการจัดเวทีรับ ฟังความคิดเห็นของ ประชาชน		ให้ความสำคัญกับประชาชน ในท้องถิ่นน้อยลง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นายกเทศมนตรีมาจากการ การเลือกตั้งเป็นผู้รักษา การ	40	20.0	50	25.0	28	14.0
ปลัดเทศบาลรักษาการใน ตำแหน่งนายกเทศมนตรี	129	64.5	98	49.0	156	78.0

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนภายหลังคำสั่ง 1/2557 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสองแห่งในจังหวัดอุดรธานี งานวิจัยนี้ได้ข้อสรุปว่า จากปรากฏการณ์ที่ไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่น ส่งผลให้ ประชาชนเสียผลประโยชน์ โดยเฉพาะในพื้นที่มีปลัดเทศบาลเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรี ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการร้องเรียน กระบวนการทำงาน หรือตรวจสอบการทำงานของเทศบาล ไม่มีโครงการใหม่ ๆ เพื่อมาอำนวยความสะดวกประชาชน และไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ระบบการทำงานได้ ยิ่งทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้สึกห่างไกล เทศบาลตำบลที่มีปลัดเทศบาลรักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรี ไม่ใช่ นักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนจึงไม่ได้นึกถึงประชาชนในท้องถิ่น และไม่ได้รู้สึกว่าตนเองมีความรับผิดชอบ ถูกตรวจสอบจากประชาชนไม่ได้ถูกควบคุมการทำงานผ่านกลไกประชาธิปไตย แต่กลับรู้สึกทำงานตามสายบังคับบัญชาจากส่วนกลาง สอดคล้องกับ Melvin J. Dubnick (1987 : 47) ได้เสนอ แนวคิด

ของ Public Accountability โดยจำแนกให้เห็นใน 4 ลักษณะได้แก่ 1) การทำงานตามระบบบริหารงานภาครัฐ (bureaucratic or hierarchical Accountability) เป็นการทำงานของเจ้าหน้าที่ตามระบบบริหารภาครัฐ ซึ่งขึ้นอยู่กับสายการบังคับบัญชาโดยมีระเบียบแผนในการทำงาน ดังนั้นในการทำงานเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ตามโครงสร้างของการบังคับบัญชา 2) การทำงานโดยยึดรูปแบบที่เป็นทางการตามที่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารองค์การภาครัฐ โดยต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างเป็นทางการ 3) ไม่ได้ทำงานตามความคาดหวังของประชาชนทำให้ปลัดเทศบาลไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน เพราะไม่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนและคิดว่าตนเองไม่ต้องได้รับการตรวจสอบการทำงานจากประชาชน 4) ใช้ดุลยพินิจตามตัวหนังสือที่กำหนดใช้ในระบอบราชการมิได้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ที่มองว่า เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกสั่งการควบคุม หรือแทรกแซงด้วยกลไกของรัฐบาลเป็นปกติอยู่แล้ว เมื่อเกิดรัฐประหารกระบวนการบริหารต่าง ๆ จะถูกรวมอำนาจการปกครองไว้กับส่วนกลาง ส่งผลให้รัฐไม่สามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนในท้องถิ่นขาดความเป็นส่วนตัวของตนเอง เกิดความรู้สึกต้องพึ่งพาการสั่งการและดำเนินการจากส่วนกลางจนก่อให้เกิดทัศนคติในแง่ลบต่อกระบวนการพัฒนา

2. เปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนภายหลังคำสั่ง 1/2557 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลสองแห่งในจังหวัดอุดรธานี ทั้งหมดที่กล่าวมาแตกต่างจากพื้นที่เทศบาลตำบลที่มีนายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งปฏิบัติงานต่อเนื่อง โดยชี้ให้เห็นถึงนายกเทศมนตรีจะมีความสำคัญรับผิดชอบทางการเมืองที่มีต่อประชาชนมากกว่า (accountability) ตามที่ UNESCAP (2009 : online) ได้กล่าวไว้ส่งผลให้มีการตอบสนองความต้องการของประชาชน คือ สามารถรับทราบ และสามารถแก้ปัญหาของผู้ประชาชนภายใต้กรอบเวลาที่สมเหตุสมผล และเป็นไปตามแนวทางที่ตกลงกัน สอดคล้องกับ ดวงใจ พุทธิวงศ์ และคณะ (2562 : 2-14) กล่าวถึง แนวโน้มให้เห็นถึงอนาคตของการเมืองการปกครองท้องถิ่นไทยที่ประชาชนจะมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่ได้มาดูแลการจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนประชาชนและต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการเมืองในระดับท้องถิ่นเปรียบเสมือนการสร้างระบบทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยและทำหน้าที่เป็นเหมือนโรงเรียนประชาธิปไตยที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เพราะทั้งตัวแทนการเมืองและประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งล้วนเป็นประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้นจึงส่งผลให้ประชาชนสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและความรับผิดชอบต่อประชาชนในขณะที่ไม่มีการเลือกตั้งท้องถิ่นในฐานะตัวแปรที่อธิบายพฤติกรรมในการทำงานของผู้บริหารท้องถิ่น โดยสะท้อนออกมาในรูปของตัวเลขที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีลักษณะเป็นวิชาการ แต่จาก

การสังเกตในฐานะนักวิจัยและในฐานะบุคคลที่มีความคุ้นเคยที่ศึกษาทั้ง 2 แห่ง พบว่า ตัวแปรทั้งสองสามารถอธิบายหรือคาดคะเนผลการเลือกตั้งได้ กล่าวคือ ในพื้นที่ที่มีปลัดเทศบาลเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรีนั้นเกิดขึ้นจากตัวนายกเทศมนตรีเดิมพ้นจากตำแหน่งเนื่องจาก ไปลงสมัครเลือกตั้งเพื่อเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรืออีกกรณีหนึ่งนายกเทศมนตรีบางท่านพ้นจากตำแหน่งโดยคำสั่ง คสช. เนื่องจากปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนายกเทศมนตรี ในทั้งสองกรณีส่งผลให้ผู้สมัครลงเล่นการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่จำนวนมากกว่าในพื้นที่ที่มีนายกมาจากการเลือกตั้งรักษาการในหน้าที่ต่อเนื่อง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้สมัครตำแหน่งนายกเทศมนตรีทุกท่านต่างคิดว่าตัวเองสามารถบริหารท้องถิ่นได้ดีกว่าปลัดเทศบาลที่รักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรีในปัจจุบัน ส่วนในพื้นที่ที่นายกเทศมนตรีที่ลาออกไปเพื่อลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นเสมือนพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ผู้สมัครทุกคนที่คิดว่าตนเองมีความสามารถในการบริหาร การแข่งขันในพื้นที่ดังกล่าวจึงสูง แต่ประชาชนเป็นผู้ได้รับประโยชน์เพราะสามารถเลือกผู้สมัครที่หลากหลาย ในทุกกรณีเป็นการยืนยันว่าการเลือกตั้งท้องถิ่นนอกจากจะเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยจากฐานรากแล้วยังเป็นการให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการที่เราพบว่าปลัดเทศบาลที่มารักษาการในตำแหน่งนายกเทศมนตรีเป็นผู้มีจิตสำนึกในการรับใช้ประชาชนต่ำกว่านายกเทศมนตรี และขณะเดียวกันคิดว่าตนต้องรับใช้และอยู่ภายใต้สายการบังคับบัญชาของข้าราชการในกระทรวงมหาดไทย สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นว่า ควรมีการพัฒนาปลูกจิตสำนึกให้ปลัดเทศบาลมีความรู้สึกว่าได้เงินเดือนจากภาษีประชาชน จึงต้องรับใช้ประชาชนและตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในเรื่องของทัศนคติของปลัดเทศบาลว่ามีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นหรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการส่วนกลาง และศึกษาความแตกต่างทางด้านจิตสำนึกในการรับใช้ประชาชนและการมุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยเปรียบเทียบระหว่างปลัดเทศบาลที่เป็นคนในพื้นที่กับปลัดเทศบาลที่มาจากนอกพื้นที่ เพื่อให้สามารถกำหนดนโยบายในการบริหารงานบุคคลได้ว่าคนที่ดำรงตำแหน่งปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะเป็นบุคคลากรจากท้องถิ่นที่ใดเท่าจนก้าวหน้ามาสู่ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 1/2557. (2558, 5 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 132 (ตอนที่ 1 ง ฉบับพิเศษ), หน้า 48-52.
- ดวงใจ พุทธวงศ์ และคณะ. (2562). การเมืองและการปกครองท้องถิ่นของไทยในยุคเปลี่ยนผ่าน : ทิศทางแนวโน้ม. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์*. 7 (2), 2-14
- Romzek, Barbara S. and Melvin J. Dubnick. (1987). “*Accountability in the Public Sector : Lessons from the Challenger Tragedy*.” *Public Administration Review*.
- UNESCAP. (2009). What is Good Governance?. *Online*. Retrieved 18 October 2020. From: <https://www.unescap.org/resources/what-good-governance>.

การสร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร
**The Construction of a Media Literacy Test for Student Grade 11 in Secondary
School at the Secondary Educational Service Area Office Sakon Nakhon**

สิริกานต์ เทพสอน และ วราพร เอรารวรรณ์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Sirikan Thepsorn and Waraporn Erawan

Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: minisirikan.thep@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อสร้าง หาคคุณภาพและสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการกำหนดขนาดจากการคำนวณโดยใช้โปรแกรม G*Power และการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 376 คน ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Item – Objective Congruence) ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน, เปอร์เซ็นไทล์ และค่าการขยายคะแนนที่ปกติ

ผลการวิจัยพบว่า

1) สร้างและหาคคุณภาพแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 5 ด้าน 30 ตัวบ่งชี้ คือทักษะการสร้างสรรค์ ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการประเมินเนื้อหาสาร ทักษะการมีส่วนร่วมและทักษะในการเข้าถึง ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ 3 ตัวเลือก และมีการให้คะแนนเป็น 0,1 และ 2 คะแนน จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.619 ถึง 0.852 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.979 และมีความตรงเชิงโครงสร้างโดยพิจารณาจากค่าไคส-แควร์ 97.46 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนัก

*วันที่รับบทความ: 9 พฤษภาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 9 พฤษภาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 10 พฤษภาคม 2564

Received: May 9, 2021; Revised: May 20, 2021; Accepted: May 21, 2021

องค์ประกอบมากที่สุดได้แก่ทักษะการเข้าถึง 0.997 รองลงมาคือ ทักษะการวิเคราะห์ 0.991 ทักษะการประเมินเนื้อหาสาร 0.938 ทักษะการมีส่วนร่วม 0.983 และน้อยที่สุดคือทักษะการสร้างสรรค์ 0.900

2) เกณฑ์ปกติของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร มีเกณฑ์ปกติในคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T 20 ถึง T63 ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสูงมาก จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 26.59 ระดับปานกลางจำนวน 174 คนคิดเป็นร้อยละ 46.28 ระดับต่ำจำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 27.12

คำสำคัญ: แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร; นักเรียน

Abstracts

The purposes of this research were to build, find quality and to build norms of a media literacy test for student grade 11 in secondary school at the secondary educational service area office sakon Nakhon The sample of this research consisted of 376 grade 11 students. Acquired by using the G*Power analysis program and Multi-stage Sampling. Questionnaire was used as research tool which had IOC value (Item – Objective Congruence) between 0.80 – 1.00. The statistics used in research were Confirmatory Factor Analysis, Percentile, ad T-Score.

A result of this study was found in the following aspects.

1) Create and find the construction of a media literacy test for student grade 11 in secondary school at the secondary educational service area office sakon Nakhon There are 5 components and 30 Indicator of Create skill, Analyze skill, Evaluate skill, Participate skill, and Access skill. They feature questions Current situation media literacy test, with having 3 options and a score of 0,1, 2, a total of 30 items The qualitative of media literacy test for student grade 11 in secondary school at the secondary educational service area office sakon Nakhon content validity was in the Discriminative power of 30-item test was from 0.619 to 0.852. The reliability of media literacy test was 0.979. Construct validity by Confirmatory Factor Analysis : CFA Of The chi-square value of 97.46 The factor loading is the weight of high is Access skill, Analyze skill 0.991, Evaluate skill 0.938 , Participate skill 0.938 and The weight of low is of Create skill.

2) Norms score by Normalized T-Score. It was found that thenormal values, ranging from T 20 to T63 showed that 376 students were able to a media literacy skill the high barriers of 100 and 26.59% , moderate 174 and 46.28%, and low level 100 and 27.12%.

Keywords: Media Literacy Test; The Secondary Educational Service Area Office Sakon Nakhon; Student

บทนำ

การรู้เท่าทันสื่อเป็นความสามารถป้องกันตนเองจากการถูกจูงใจจากเนื้อหาของสื่อ การสามารถวิเคราะห์เนื้อหาของสื่ออย่างมีวิจารณญาณเพื่อให้สามารถควบคุมการตีความเนื้อหาของสื่อที่ดูฟังหรือมีปฏิสัมพันธ์ด้วยแทนที่จะให้การสื่อความหมายของสื่อเป็นไปตามเจตนาของผู้ผลิตมา ควบคุมพูดในภาษาที่เข้าใจ

ง่ายขึ้น การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง การที่เราไม่หลงเชื่อเนื้อหาที่ได้อ่าน ได้ยิน ได้ฟังแต่สามารถคิด วิเคราะห์ สงสัย และรู้จักตั้งคำถาม เป็นต้นว่า จริงหรือไม่จริง ใครเป็นคนให้ข้อมูล เขาต้องการสื่อสารอะไร มีจุดมุ่งหมาย แอบแฝงหรือไม่ ต้องการสื่อสารให้ใคร ใครได้ประโยชน์ มูนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย (2555 : 75) โดยสำนักเฝ้าระวังวัฒนธรรม ได้เสนอแนวทางในการเรียนรู้ที่จะเข้าใจสื่อว่ามีลักษณะที่สำคัญอย่างไรบ้างเพื่อให้สามารถใช้สื่อได้อย่างสร้างสรรค์แม้ว่าโทรทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะเสนอเหตุผลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เท่าทันสื่อในสังคมยุคปัจจุบัน แต่หลักและการสอนเรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อนั้นคือต้องใช้ได้กับทุกสื่อ ตั้งแต่โทรทัศน์แผ่น ป้ายไปจนถึงอินเทอร์เน็ตเป็นที่ยอมรับกันคืออยู่แล้วว่าสื่อมีอิทธิพลกับเรา ทั้งด้านดีและด้านลบ จากการศึกษาของนักวิชาการในหลายๆสถาบันพบว่าเด็กและเยาวชนใช้เวลา อยู่กับสื่อมากที่สุด รองลงมาคือเพื่อนเนื่องจากสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนไป สถาบันครอบครัวที่เป็น สถาบันหลักในการขัดเกลาทางสังคมไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่สื่อจึงเป็นทางเลือกสำหรับเด็ก เพื่อใช้ในการคลายความเหงาและเพื่อความเพลิดเพลินแต่เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายใหญ่ของสื่อ ไม่ใช่เด็กเนื้อหาที่สื่อนำเสนอส่วนใหญ่จึงมีความเหมาะสมกับผู้ใหญ่มากกว่า ดังนั้นการตระหนัก ถึงความสำคัญของกระบวนการรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นเกราะป้องกันภัยอันอาจเกิดจากอิทธิพล ของสื่อ (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2558 : 53) การรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นทักษะที่จำเป็นมากสำหรับคนทุกคนในยุคนี้ เพราะสื่อได้ครอบครองตำแหน่งที่เป็นใจกลางในชีวิตของผู้คนเกือบทุกด้านมีอิทธิพล แทนที่สถาบันสังคมที่มีมาแต่ดั้งเดิมแนวคิดเรื่องสื่อมวลชนศึกษาหรือการเท่าทันสื่อ ที่รู้จักกันแพร่หลายทั้งนี้ส่งผลให้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ตัวนักเรียนจำเป็นต้องมีเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เท่าทันสื่อและเห็นถึงความสำคัญในการใช้สื่อให้ยุคปัจจุบันมากยิ่งขึ้น (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2548 : 25) จากรายงาน Learning for the 21st Century ได้รายงานถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานและใช้ชีวิตใน ศตวรรษที่ 21 มีรายละเอียดเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อไว้ 5 องค์ประกอบดังนี้ ทักษะการเข้าถึง (Access Skill) เป็นทักษะที่จะช่วยให้บุคคลสามารถรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสม และมีประโยชน์และสามารถทำความเข้าใจต่อความหมายของเนื้อหาจากสารที่สื่อนำเสนอ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการวิเคราะห์ (Analyze Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลสามารถ ตรวจสอบการออกแบบทั้งรูปแบบของเนื้อหาสารโครงสร้างของเนื้อหาสารและลำดับเหตุการณ์ ของเนื้อหาสารรวมถึงสามารถใช้แนวคิดต่างๆทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ในการทำความเข้าใจบริบทของเนื้อหาสารที่นำเสนอทักษะการประเมินสื่อ (Evaluate Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสารไปยังประสบการณ์ส่วนบุคคลและทำการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องคุณภาพและความเกี่ยวข้องของเนื้อหาสาร ทักษะการสร้างสรรค์ (Create Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลสามารถเขียนความคิดของพวกเขาโดยใช้ข้อความเสียงหรือภาพได้ อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันรวมทั้งสามารถใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อ สร้างสรรค์เนื้อหาสารของตนและทักษะการมีส่วนร่วม (Participate Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมหรือปฏิสัมพันธ์ซึ่งจะส่งผลอย่างมหาศาลในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Thoman & Jolls, 2003 : 17)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทยที่ผ่านมาพบว่ามีการศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนามาตรวัดการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ได้แก่ การวิจัยของ ปรกรณ์ ประจันบาน และอนุชา กอนพวง (2558 : 70) ที่พัฒนาแบบวัดทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีลักษณะเป็นแบบทดสอบสถานการณ์แบบปรนัย 4 ตัวเลือกและการให้คะแนนในการตอบคำถามแบบทดสอบสถานการณ์คือถ้าตอบถูกให้คะแนนเป็น 1 เมื่อตอบผิดให้คะแนนเป็น 0 คะแนนและแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (ปรกรณ์ ประจันบาน และอนุชา กอนพวง, 2558 : 70) จะเห็นว่างานวิจัยที่สร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ที่มีการให้คะแนนแบบหลายค่ายังมีน้อย ซึ่ง พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2545 : 37) ได้อธิบายว่า แบบวัดชนิดสถานการณ์เป็นการจำลองหรือสร้างเหตุการณ์เรื่องราวต่างๆขึ้นแล้วให้บุคคลแสดง ความรู้สึกว่าตนเองจะกระทำหรือมีความเห็นอย่างไรต่อสถานการณ์ที่กำหนดขึ้นโดยปกติแล้ว การตอบสนองต่อสถานการณ์นั้นอาจให้ตอบสนองว่าตัวเองจะทำอย่างไร การตอบอาจจะ ให้ผู้ตอบเขียนหรือบอกข้อความคิดเห็นของตนเอง หรืออาจจะให้ตัวเลือกที่กำหนดให้ตอบก็ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการสร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อโดยใช้แบบวัดเชิงสถานการณ์ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในปัจจุบัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมี 3 ตัวเลือกในแต่ละคำถามมีการให้คะแนนเป็น 0,1,2 คะแนน เนื่องจากเด็กและเยาวชนอยู่ในช่วงของการเจริญเติบโตทั้ง ด้านร่างกายจิตใจและทักษะทางสังคม วัย 13-18 ปี เป็นวัยที่มีการพัฒนาระบบคิดการรับรู้แยกแยะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมีประสบการณ์ทางสังคมเพิ่มมากขึ้นตามวัยต้องการการยอมรับ และเลือกรับสิ่งที่เป็นตามกระแสหลักได้ง่าย (พรรณพิมล วิบุลากร และคณะ, 2553 : 13-19)

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะในการใช้ชีวิตของนักเรียนในช่วงอายุ 13-18 ปี เพราะในปัจจุบัน การเปิดรับสื่อทุกชนิดที่อยู่รอบตัวอย่างไม่มีข้อจำกัด ดังนั้นการรู้จักใช้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ให้เป็นประโยชน์จะขึ้นอยู่กับการใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ การรับสื่อด้วยตนเอง โดยการที่นักเรียน มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อจะทำให้เกิดภูมิคุ้มกันในการรับสื่อที่เหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบันและข้อมูลจากสื่อที่เปลี่ยนแปลงไปในทุกวัน โดยการสร้างแบบวัดมีความสำคัญต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูและนักเรียนเกิดการตระหนักรู้ในการเรียนรู้จากสื่อและทักษะการรู้เท่าทันสื่อสร้างความเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการใช้สื่อให้นักเรียนเป็นผู้รู้จักใช้วิจารณญาณในการมองสื่อและไม่ตกเป็นเหยื่อของการใช้สื่อในทางที่ผิดพลาดได้และเกิดการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนเป็นผู้มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อทั้งในปัจจุบันตลอดจนถึงอนาคตสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาคุณภาพแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร
2. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร จำนวน 6,129 คนจากโรงเรียน 45 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 376 คน จาก 45 โรงเรียน โดยการกำหนดขนาดจากการคำนวณใช้โปรแกรม G*Power และการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยจำนวน 1 ฉบับ โดยมีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ชนิดจำนวน 3 ตัวเลือก ใช้ระดับการให้คะแนนคือ 0,1,2 คะแนน มีทักษะในการรู้เท่าทันสื่อ 5 ด้าน จำนวน 30 ข้อ ดังนี้ **ตอนที่ 1** แบบวัดทักษะในด้านการเข้าถึง (access skill) **ตอนที่ 2** แบบวัดทักษะในด้านการวิเคราะห์ (analyze skill) **ตอนที่ 3** แบบวัดทักษะในด้านการประเมินเนื้อหาสาร (evaluate skill) **ตอนที่ 4** แบบวัดทักษะในด้านการสร้างสรรค์ (create skill) **ตอนที่ 5** แบบวัดทักษะในด้านการมีส่วนร่วม (participate skill)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอเก็บข้อมูลจากนักเรียน
2. เตรียมข้อมูล เอกสารและคู่มือการดำเนินการสอบเพื่อนัดหมายชี้แจงกรรมการคุมสอบและกำหนดวัน เวลา ในการสอบ
3. เตรียมชุดข้อสอบแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อเพื่อดำเนินการสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
4. กำหนด วัน เวลาในการสอบ (จำนวน 3 กลุ่ม)

5. ผู้วิจัยนำแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อดำเนินการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โดยดำเนินการอธิบายให้กับครูผู้คุมสอบนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการทดสอบและเข้าใจในวิธีการดำเนินการทดสอบก่อนที่จะให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างเริ่มทำการทดสอบและนำผลการสอบมาหา คะแนนมาหาคุณภาพของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

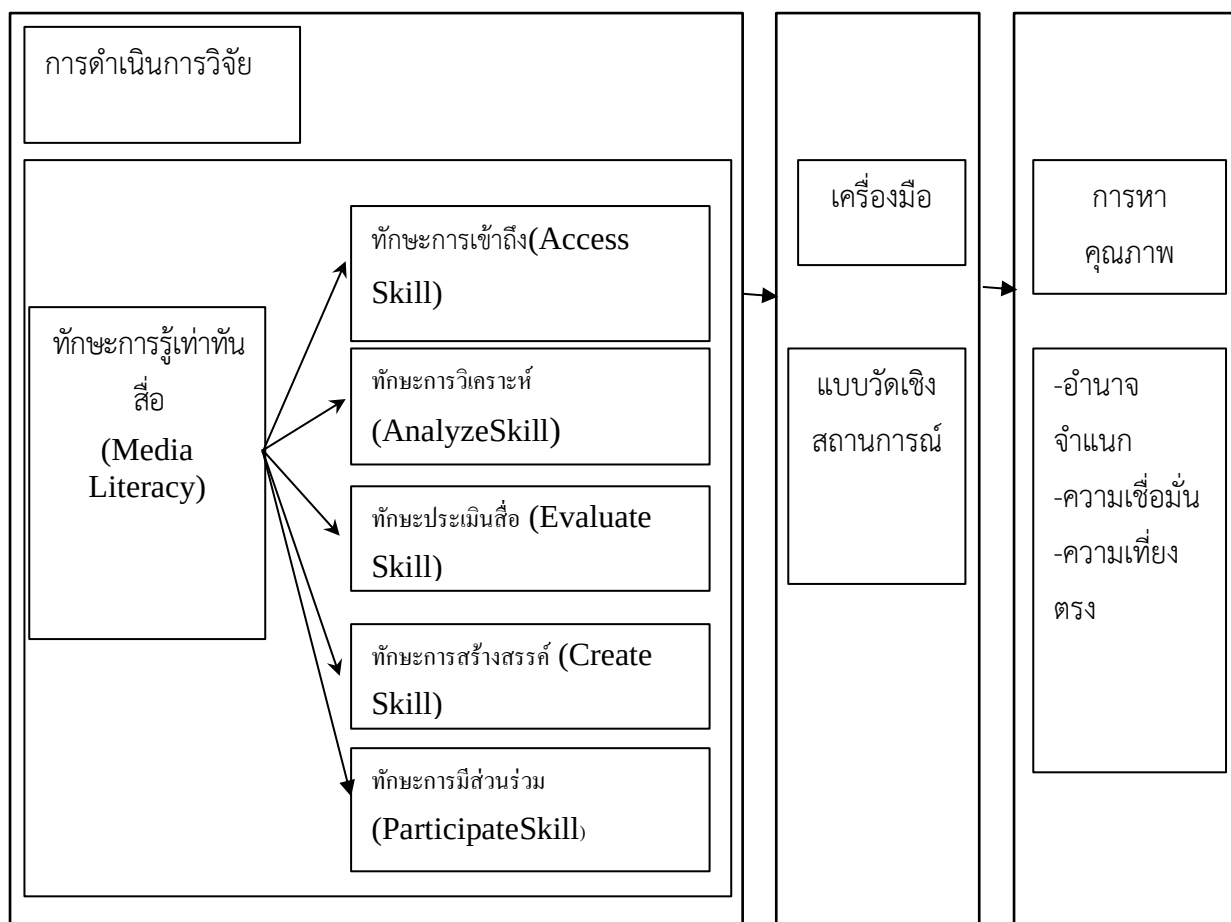
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

1. หาค่าความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ โดยคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC)
2. หาค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
3. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ทั้งฉบับ โดยใช้การคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดย Cronbach
4. หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยการใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)
5. สร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อทุกฉบับ ประกอบด้วยค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Rank) และค่าการขยายคะแนนที่ปกติ (Normalized T-Score)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการสร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การสร้างแบบวัดผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ซึ่งมี 5 ด้าน คือทักษะการสร้างสรรค์ (Create skill) ทักษะการ วิเคราะห์ (Analyze skill) ทักษะ

การประเมินเนื้อหาสาร (Evaluate skill) และทักษะการมีส่วนร่วม (Participate skill) และ ทักษะในการเข้าถึง (Access skill) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดที่เพื่อเป็น เครื่องมือในการวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร โดยมีลักษณะเป็นข้อคำถาม ที่มีความเกี่ยวข้อง ในสถานการณ์การรู้เท่าทันสื่อในยุคปัจจุบันโดยในแต่ละข้อคำถามจะมี 3 ตัวเลือก และมีการ ให้คะแนน 0,1 และ 2 คะแนน โดยแบ่งตามพฤติกรรมที่นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน รวมข้อ 30 ข้อ สำหรับความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครโดยการพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ผ่านการคัดเลือกโดยนำข้อสอบที่มีค่า 0.80 ถึง 1.00 ขึ้นไป โดยนำมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำแล้วจัดทำแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ไปทดลองสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร จึงได้ผลการเก็บข้อจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 376 คน แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดสกลนคร มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.619 ถึง 0.852 และวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก โดยการหาสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) ซึ่งผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ครั้งนี้มีค่าวิกฤตที่ได้มาจากการพิจารณาตารางค่าวิกฤตที่ df เท่ากับ 376 กำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05 เป็นการทดสอบแบบทางเดียว (One-Tailed Test) พบว่ามีค่าวิกฤตตามตารางคือ 0.087 และมีค่าความเชื่อมั่นมีค่าความเชื่อมั่นรายฉบับ เท่ากับ 0.979

ผลการนำข้อมูลวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (confirmatory factor analysis: CFA) ของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร จำนวน 376 คน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อโดยมีค่าตั้งแต่ 0.900 ถึง 0.997 โดยทักษะการสร้างสรรคมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุดคือ 0.900และทักษะการเข้าถึงมีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ 0.997 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากน้อยไปหามากคือ ทักษะการสร้างสรรค ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการมีส่วนร่วม ทักษะการประเมินเนื้อหาสาร และทักษะการเข้าถึง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.900 0.991 0.938 0.983 และ 0.997 ตามลำดับ นอกจากนี้ โมเดลมีค่าไคส-แควร์ (χ^2) เท่ากับ 97.46 ค่าไคส-แควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.20 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.103 ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.023 ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ (CFI) เท่ากับ 0.997 ค่าดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (TLI) เท่ากับ 0.983 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.029 แสดงว่าโมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้างสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ที่ดี

2. ผู้วิจัยได้นำคะแนนจากแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ปีการศึกษา 2563 จำนวนนักเรียน 376 คน มาสร้างเกณฑ์ปกติโดยการนำคะแนนดิบที่ได้ไปคำนวณ หาดำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Rank) แล้วนำคะแนนเปรียบเทียบกับคะแนนที่ปกติ (Normalized T-Score) ในการให้ระดับคะแนนของเกณฑ์ปกติการสร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ผู้วิจัยได้ใช้การให้คะแนนมาตรฐาน T ปกติ (Normaliized T-Score) หลักการสำคัญคือคะแนนกระจายอยู่ในรูปของโค้งปกติ (Normal Curve) และจำนวนเกรดขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ประเมิน ขั้นตอนในการให้เกรดมีดังนี้

มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อระดับสูงมาก คือ มีคะแนน T ตั้งแต่ 57 ขึ้นไป (100คน)

มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อระดับปานกลางคือ มีคะแนน T ตั้งแต่ 44 – 56 (174 คน)

มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อระดับต่ำ คือ มีคะแนน T ตั้งแต่ 42 ลงมา (102 คน)

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 376 คน จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร มีระดับคะแนนตั้งแต่ T 20 -T63 มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสูงมากจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 26.59 คนระดับปานกลางจำนวน 174 คนคิดเป็นร้อยละ 46.28 ระดับต่ำจำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 27.12

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการสร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ และประเด็นที่น่าสนใจ แล้วจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. การสร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร จากผลการวิจัยครั้งนี้ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดที่เพื่อเป็น เครื่องมือในการวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ซึ่งมี 5 ด้าน คือทักษะการสร้างสรรค์ (Create skill) ทักษะการวิเคราะห์ (Analyze skill) ทักษะการประเมินเนื้อหาสาร (Evaluate skill) และทักษะการมีส่วนร่วม (Participate skill) และ ทักษะในการเข้าถึง (Access skill) โดยมีลักษณะเป็น ข้อคำถามที่มีความเกี่ยวข้องในสถานการณ์การรู้เท่าทันสื่อในยุคปัจจุบันโดยในแต่ละข้อคำถามจะมี 3 ตัวเลือกและมีการให้คะแนน 0,1 ,2, คะแนน ทั้งหมด 30 ข้อ สอดคล้องกับการศึกษาของ ปกรณ์ ประจันบาน และอนุชา กองพ่วง (2558 : 70) ได้ทำการศึกษการวิจัยและพัฒนาแบบวัดทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1. ทักษะการเข้าถึง (Access Skill) 2.ทักษะการวิเคราะห์ (Analyze Skill) 3.ทักษะการประเมินสื่อ (Evaluate Skill) 4.ทักษะการสร้างสรรค์ (Create Skill) 5.ทักษะการมีส่วนร่วม (Participate Skill) เป็นทักษะที่ จะช่วยให้บุคคลสามารถมีส่วนร่วมหรือปฏิสัมพันธ์กับสื่อซึ่งจะทำให้สามารถทำงานกับผู้อื่นได้ โดยได้

สร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำแนกออกเป็น 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 แบบประเมิน มาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ และชุดที่ 2 ข้อสอบสถานการณ์ จำนวน 25 ข้อ รวม 50 ข้อ และสร้างเกณฑ์การประเมินผล 4 ระดับ ได้แก่ ระดับดีมาก ระดับดี ระดับพอใช้ และระดับปรับปรุง

1.1.ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) คุณภาพเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามและนิยามเชิงปฏิบัติการและผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของการวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ซึ่งพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ 0.80–1.00 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปกรณ์ ประจันบาน และอนุชา กอนพวง (2558 : 70) ที่เครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Item – Objective Congruence) มีค่าระหว่าง 0.80-1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ครบทุกข้อ แสดงว่าแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทั้ง 2 แบบมีความตรงเชิงเนื้อหาทุกข้อ

1.2. คุณภาพเครื่องมือการหาค่าอำนาจจำแนก พบว่าผลจากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสกลนคร จำนวน 376 คน พบว่า แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสกลนคร มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.619 ถึง 0.852 และวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือด้านค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยการหาสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ครั้งนี้มีค่าวิกฤตที่ได้มาจากการพิจารณาทารางค่าวิกฤตที่ df เท่ากับ 376 กำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05 เป็นการทดสอบแบบทางเดียว (One-Tailed Test) พบว่ามีค่าวิกฤตตามตารางคือ 0.087 โดยสอดคล้องกับ ทรงศักดิ์ ภูศรีอ่อน (2558 : 58) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) สูงกว่าค่าเกณฑ์หรือค่าวิกฤต นั้นแสดงว่าทุกข้อสามารถจำแนกกลุ่มได้ตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด มีค่าความเชื่อมั่นมีค่าความเชื่อมั่นรายฉบับ เท่ากับ 0.979 โดยสอดคล้องกับปกรณ์ ประจันบาน และอนุชา กอนพวง (2558 : 70) ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination : r) ที่คำนวณโดยใช้สูตร Item Total Correlation มีค่าระหว่าง 0.32 ถึง 0.76 ซึ่งมีค่าบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ แสดงว่า ข้อคำถามทุกข้อมีอำนาจจำแนกตามเกณฑ์

1.3 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Confirmatory FactorAnalysis : CFA) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสกลนครมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อโดยมีค่าตั้งแต่ 0.900 ถึง 0.997 โดยทักษะการสร้างสรรคมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุดคือ 0.900 และทักษะการเข้าถึงมีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ 0.997 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากน้อยไปหามากคือ ทักษะการสร้างสรรค ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการมีส่วนร่วม ทักษะการประเมินเนื้อหาสาร และ

ทักษะการเข้าถึง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.900 0.991 0.938 0.983 และ 0.997 ตามลำดับ นอกจากนี้ โมเดลมีค่าไคส-แควร์ (χ^2) เท่ากับ 97.46 ค่าไคส-แควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.20 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.103 ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.023 ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ (CFI) เท่ากับ 0.997 ค่าดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (TLI) เท่ากับ 0.983 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.029 แสดงว่าโมเดล มีความตรงเชิงโครงสร้างสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับ วราพร เอรารวรรณ์ (2563 : 135) ดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลทุกตัวเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้ ค่า ไคสแควร์ต้องไม่มีนัยสำคัญ ($>.01$) ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ ต้องมีค่าน้อยกว่า 3 ค่า RMSEA ต้องน้อยกว่า 0.05 ค่า CFI/TLI ต้องมากกว่า 0.95 และค่า SRMR ต้องน้อยกว่า 0.05 ดังนั้นแสดงว่าโมเดลสมมติฐาน สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี

2. เกณฑ์ปกติ (Norms) ผู้วิจัยได้นำคะแนนจากแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ปีการศึกษา 2563 จำนวนนักเรียน 376 คน มาสร้างเกณฑ์ปกติโดยการนำคะแนนดิบที่ได้ไปคำนวณหาตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Rank) แล้วนำคะแนนเปรียบเทียบหาคะแนนที่ปกติ (Normalized T-Score) ในการให้ระดับคะแนนของเกณฑ์ปกติการสร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ผู้วิจัยได้ใช้การให้คะแนนมาตรฐาน T ปกติ (Normaliized T-Score) หลักการสำคัญคือคะแนนกระจายอยู่ในรูปของโค้งปกติ (Normal Curve) และจำนวนเกรดขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ประเมิน (สมนึก ภัททิยธนี, 2556 : 36) ขั้นตอนในการให้เกรดมีดังนี้ โดยการหาพิสัยของคะแนน T ปกติ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 376 คน จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร มีเกณฑ์ปกติในคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T 20 ถึง T63 มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสูงมาก จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 26.59 คนระดับปานกลางจำนวน 174 คนคิดเป็นร้อยละ 46.28 ระดับต่ำจำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 27.12 สอดคล้องกับ (สมนึก ภัททิยธนี, 2551 : 36) เกณฑ์ปกติ (Norms) เป็นส่วนประกอบสำคัญของแบบทดสอบมาตรฐานใช้สำหรับตีความหมายของคะแนนที่ได้ จากการใช้แบบทดสอบมาตรฐานทำให้ทราบระดับ ความสามารถถูกทดสอบแต่ละคนได้ทันทีโดยไม่ต้องเปรียบเทียบกับคะแนนของคนอื่นๆ ที่สอบพร้อมกันเพราะการตีความหมายของคะแนนสอบ จะใช้การอ้างอิงจะใช้การอ้างอิงจากเกณฑ์ปกติที่สร้างไว้แล้ว

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ซึ่งสามารถนำไปใช้กับนักเรียนที่อยู่ในระดับเดียวกันและที่เทียบเท่าได้และสามารถนำไปใช้กับทุกสังกัด โดยมีข้อควรพึงระวังในใช้คือผลของอาจจะมีข้อแตกต่างกันไปบริบทของแต่ละสังกัด ซึ่งควรที่จะมีการหาเกณฑ์ปกติใหม่

1.2 ผลของการสร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร สามารถบอกข้อจำกัดของทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนได้และสามารถส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันในด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้นักเรียนมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การสร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ควรทำการศึกษาต่อยอดนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ เช่น ประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับอุดมศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย

2.2 ควรศึกษาปัจจัยเพิ่มเติมที่สอดคล้องการสร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสะท้อนถึงปัญหาสำคัญด้านอื่นๆ

2.3 เนื่องจากแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ไม่มีผลต่อการเรียนจึงทำให้นักเรียนไม่ให้ความสำคัญต่อการทำแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้ผลที่มีประสิทธิภาพจึงควรใช้แบบวัดในชั่วโมงแนะแนวหรือชั่วโมงที่ให้อิสระต่อนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ทรงศักดิ์ ภูศรีอ่อน. (2558). *การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย*. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- ปกรณ ประจันบาน และ อนุชา กอนพวง. (2558). *การวิจัยและพัฒนาแบบวัดทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พรทิพย์ เย็นจะบก. (2558). *เด็กไทยรู้เท่าทันสื่อฉลาดรู้ฉลาดเลือก*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม สำนักเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม.

- พรรณพิมล วิปุลากร และคณะ. (2553). *หัตถ์สิบปีสถาบันราชานุกูล*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2545). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: แฮาส์ ออฟ เคอร์มิสท์.
- มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย. (2555). *รู้เท่าทันสื่อ ICT*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอเชีย แปซิฟิก ออฟเซ็ท จำกัด.
- วรภาพร เอรารวรรณ. (2563). *การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม Mplus*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2551). *การวัดผลการศึกษา*. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2556). *เทคนิคการสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา*. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2548). *ปิดหู ปิดตา ปิดปาก : สิทธิเสรีภาพในมือธุรกิจการเมืองสื่อ*. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Thoman, E., & Jolls, T. (2003). *Literacy for the 21st Century: An Overview & Orientation Guide to Media Literacy Education* Santa Monica, CA: Center for Media Literacy.

ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

The Potentiality and Readiness on Development of Local Administrative Organizations in Khon Kaen Province

ยุรดา น้อยวังหิน และ พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Yurada Noywunghin and Peerasit Kamnuansilpa

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Yurada_no@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการสัมภาษณ์ ปลัดเทศบาลตำบลและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอพระยืน จำนวน 5 แห่ง ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ ถูกนำมาวิเคราะห์โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษา ยังขาดศักยภาพและความพร้อมในการปรับและเพิ่มบทบาทของตน ให้มารับผิดชอบและดำเนินนโยบายหรือโครงการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก อันเนื่องมาจากข้อจำกัด 5 ประเด็น ดังนี้ 1) ขาดความสามารถในการวางแผนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ 2) ขาดความสามารถในการระดมทุนและทรัพยากร 3) ขาดความคิดริเริ่มในเรื่องการขยายอาชีพและสร้างงานในพื้นที่รับผิดชอบ 4) ขาดความรู้และเทคนิคทางด้านการตลาด และ 5) ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีและการผลิต กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่องค์กรปกครองท้องถิ่นให้การสนับสนุนในปัจจุบัน เป็นเพียงการส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้เพื่อการดำรงชีวิตให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน และในครัวเรือนเท่านั้น เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่สามารถส่งเสริมให้เกิดการลงทุน ตามแนวทางของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

คำสำคัญ: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; การพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานราก

Abstracts

This research aims to study the Potentiality and Readiness on Development of Local Administrative Organizations in Khon Kaen Province. The instruments of this research included the interview. The samples were 5 persons from Local Administrative Organizations. The data analyzing was on contents analysis.

The analysis of data indicated that the studied local administration organizations had a low potential and were unprepared to take on a responsibility for implementing locally led economic development policy. Their capacity in local economic development of the local administration organizations was hampered by the following 5 limitations: 1) Unable to plan and develop necessary infrastructure for local economic development. 2) Unable to attract business investors from outside the community to invest in the areas. 3) Lack of an ability to create new jobs, utilizing the local resources. 4) Lack of an initiative in marketing products and distribution. And 5) Lack of knowledge in digital technology, more specifically for production. The economic activities that the local administration organizations carried out, at best, are simply income generation for the people in the villages. With this backdrop, the subdistrict municipalities and sub-district administration organizations under studied were unprepared to formulate and implement any locally led local economic development policy

Keywords: Local Administration Organizations; Local Economic Development

บทนำ

การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นการดำเนินการที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศให้เป็นประเทศรายได้สูงและมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคตโดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขันและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคตามเป้าหมายการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เพื่อให้ทุกคนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ผ่านการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและพฤติกรรม และด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยการพัฒนาและส่งเสริมการสร้างมูลค่าสินค้าหรือผลผลิตในชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ให้ประชาชนในระดับล่างหรือในชุมชนต่าง ๆ

ที่ผ่านมา ปัญหาด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความยากจนและความเหลื่อมล้ำโดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและแรงงานทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยและไม่มั่นคง โดยในปี 2560 ประเทศไทยมีประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและแรงงานทั่วไปคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 55.5 และอาชีพอิสระร้อยละ 35 ในจำนวนนี้ร้อยละ 40 เป็นผู้มีรายได้น้อยที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : ออนไลน์) โดยส่วนมากประสบปัญหาการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ รวมถึงที่ดินทำกิน การเข้าถึงแหล่งทุน ขาดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับการวางแผนการพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ รวมทั้งยังมีพฤติกรรมขาดการออมและมีแนวโน้มจะมีหนี้สินที่สะสมเรื้อรัง

ในปัจจุบันนี้เราเชื่อกันว่า การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการที่จะแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำอย่างถูกต้องยั่งยืน และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนประเทศโดยใช้กลไกของประชารัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและให้มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ชุมชนพึ่งตนเองได้ โดยมีเป้าหมายทำให้ประเทศชาติมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ด้วยการใช้พลังประชารัฐในระดับกลางและระดับพื้นที่ภายใต้ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน (Office of the National Economic and Social Development Council, 2018 : 54)

จากเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึง มีคำถามหรือข้อสงสัยว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด จะมีศักยภาพและความพร้อมในการดำเนินการตามแนวทางของการสร้างเศรษฐกิจฐานราก เพื่อให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืนผ่านการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็งและส่งผลถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศได้หรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกรณีศึกษาหลายกรณี ในการประเมินศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น งานวิจัยนี้มีได้มุ่งทดสอบทฤษฎีหรือสมมุติฐานใด ๆ งานวิจัยนี้จึงมุ่งทำความเข้าใจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายประชากรเป้าหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 5 แห่ง ในอำเภอ พระยืน จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลพระยืน มีเขตการปกครอง จำนวน 4 หมู่บ้าน 2) เทศบาลตำบลบ้านโต้น มีเขตการปกครอง จำนวน 9 หมู่บ้าน 3) เทศบาลตำบลพระบุ มีเขตการปกครอง จำนวน 8 หมู่บ้าน 4) องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม มีเขตการปกครอง จำนวน 11 หมู่บ้าน และ 5) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง มีเขตการปกครอง จำนวน 8 หมู่บ้าน เหตุผลที่เลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่งนี้ เนื่องจากทั้ง 5 แห่ง มีบริบทพื้นที่ที่เหมือนกัน และอยู่ในอำเภอเดียวกัน และเป็นพื้นที่ที่รู้จักกันในฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสนใจในเรื่อง

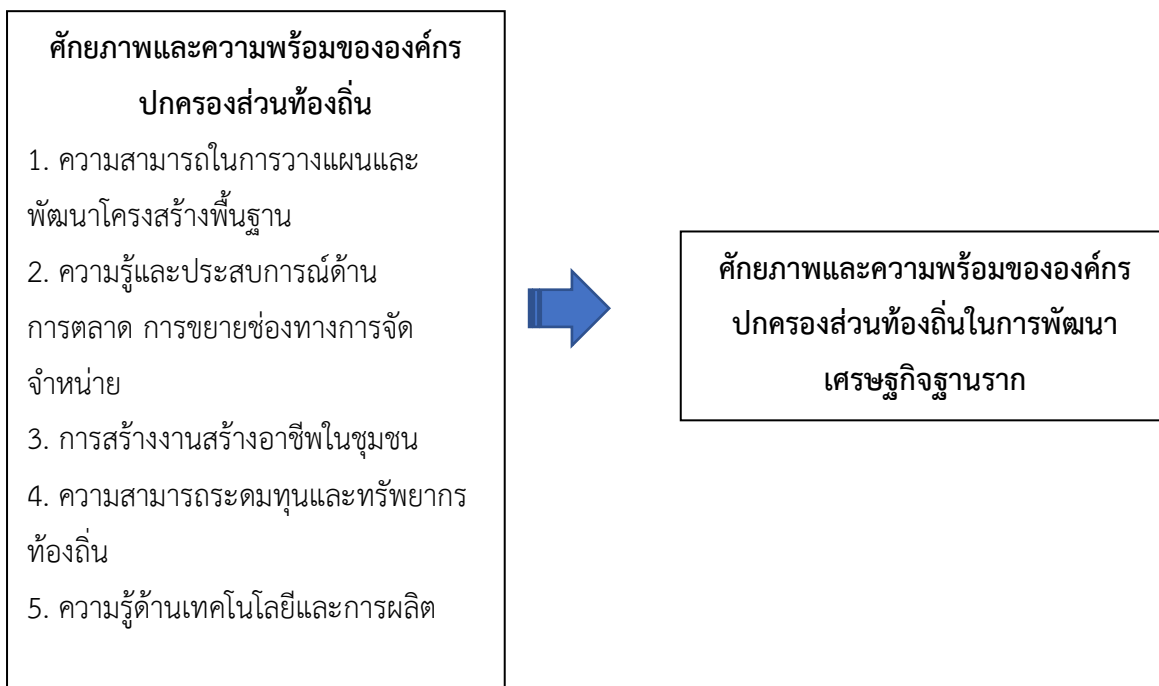
การส่งเสริมอาชีพและเพิ่มรายได้ของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้สามารถสะท้อนผลในประเด็นทางด้าน ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง รายละเอียดของกิจกรรม/โครงการ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยอ้างอิงข้อมูลจากตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ระหว่างเดือนมกราคม - เดือนเมษายน 2564 และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องับรายละเอียดของกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ปลัดเทศบาลตำบล 3 คน และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด มาวิเคราะห์ด้วยการจัดหมวดหมู่เนื้อหาสาระเพื่อให้ได้ข้อสรุป เกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่ริเริ่มหรือดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่ง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า เทศบาลตำบล 3 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 2 แห่ง ของอำเภอยะผา จังหวัดขอนแก่น มีบริบทพื้นที่เหมือนกันและอยู่ในอำเภอยะผาเดียวกัน และมีรูปแบบการบริหารจัดการและมีระดับความสนใจในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจที่คล้ายกัน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เมื่อถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกับแผนปฏิบัติการ และงบประมาณประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่ง ทำให้พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับเทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอยะผา ทั้ง 5 แห่ง ไม่ได้มีการดำเนินการพัฒนาทักษะของการเป็นผู้ประกอบการให้แก่ประชาชน ในขณะเดียวกัน เราพบว่า พื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษาทั้ง 5 แห่ง มีโครงการหรือกิจกรรมทางด้านการส่งเสริมอาชีพและเพิ่มรายได้ แต่ไม่ปรากฏว่ามีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งใดที่มีการพัฒนาทักษะของการเป็นผู้ประกอบการตามแนวคิดของการปลุกสวนเศรษฐกิจ ที่มองว่า การพัฒนาทักษะและความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ เปรียบเสมือนการหว่านเมล็ดพันธุ์พืชเพื่อปลุกสวนเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากด้วยแนวคิดของการปลุกสวนเศรษฐกิจดูอาจจะไม่สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมไทย ซึ่งต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างสิ้นเชิง พื้นที่ที่ผู้วิจัยศึกษามีลักษณะเป็นสังคมเกษตรกรรม ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษาทุกคนล้วนแต่มีภูมิหลังและพื้นฐานมาจากอาชีพได้อาชีพหนึ่งในสองอาชีพนี้ คือ 1) อาชีพดั้งเดิมเป็นเกษตรกรมาก่อน หรือ 2) เดิมเป็นข้าราชการที่เมื่อเกษียณอายุราชการมาแล้วลงสมัครและได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้บริหารท้องถิ่น ในทั้งสองอาชีพนี้ล้วนแต่ไม่มีประสบการณ์ในทางการประกอบการทางด้านธุรกิจการผลิตหรือการตลาดแต่อย่างใด ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่มีทักษะของการเป็นผู้ประกอบการแต่อย่างใด ดังนั้นจึงเข้าใจได้ง่ายว่า ทำไมในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่ง ไม่มีนโยบายหรือโครงการพัฒนาทักษะของการเป็นผู้ประกอบการให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

ในลำดับต่อไปผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตมาวิเคราะห์ใน 5 ประเด็นต่อไปนี้ และตามลำดับและความสำคัญของการเกิดขึ้นก่อนและหลัง อันได้แก่ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของท้องถิ่น 2) การระดมทุนและทรัพยากรทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน 3) การพัฒนาด้านการผลิตและสร้างอาชีพใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชน 4) การส่งเสริมและขยายตลาดของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นในชุมชน และ 5) การพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีและการผลิต

ในประการแรกผู้วิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งที่ศึกษาไม่ได้มีการพัฒนาทางด้านการสร้างพื้นฐานนอกเหนือจากการทำถนน เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การสัญจรไปมาของประชาชนผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ จากการเฝ้าสังเกตและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำให้เชื่อได้ว่า ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่ง ขาดความสามารถในการวางแผนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่

จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในยุคใหม่ เช่น ไม่มีการติดตั้งไวไฟ (WIFI) สาธารณะเพื่อให้เกิดประโยชน์ สาธารณะทางด้านการผลิต วิสาหกิจหรือธุรกิจต่าง ๆ ในท้องถิ่น ส่วนหนึ่งเนื่องจาก เป็นองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีบุคลากรที่มีศักยภาพสูง บุคลากรที่มีอยู่ ขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล บุคลากรแต่ละ คนมีภาระหน้าที่ในการดูแลรับผิดชอบหลายหน้าที่ ซึ่งหน้าที่บางอย่างไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย เนื่องจากการขาดความรู้ประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่ถูกต้อง บุคลากรยังทำงานในลักษณะตามคำสั่ง ขาด ความคิดริเริ่มในการทำงานทางด้านการพัฒนาสินค้า OTOP เช่น ที่บ้านป่าหม้อ ที่มีการทอผ้าฝ้ายหรือทอผ้า ไหม อันเป็นอาชีพที่ประชากรครึ่งหนึ่งในหมู่บ้านได้ดำเนินการ แต่เทศบาลตำบลบ้านป่าหม้อยังไม่สามารถ พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายหรือออกแบบผ้าไหมของหมู่บ้านให้มีคุณภาพและมีชื่อเสียงในระดับจังหวัด หรือใน ระดับประเทศได้ เห็นได้จากกรณีถ้าพูดถึงผ้าไหม ทุกคนจะรู้จักและนึกถึงแต่ผ้าไหมอำเภอนบพ ที่ผ้าไหม ในบ้านป่าหม้อ อำเภอยะยี่น มีความสวยงามไม่ต่างจากผ้าไหมจากอำเภอนบพ จึงทำให้มองได้ชัดเจนว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอยะยี่น ยังไม่มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และสร้างมูลค่าสินค้า อันเนื่องมาจากการไม่สามารถนำประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประโยชน์ ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สินค้าที่มีอยู่เป็นสินค้าเศรษฐกิจระดับประเทศ หรือสินค้าส่งออก

ในประการต่อไป ผู้วิจัยพบสถานการณ์ที่เป็นเสมือนเหรียญเดียวกันแต่มีสองด้าน ซึ่งทั้งสองด้านต่าง สะท้อนให้เห็นถึงความด้อยศักยภาพในการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานราก กล่าวคือ ในด้านหนึ่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีบทบาทในการระดมทุนทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน และไม่สามารถนำ ทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ ในอีกด้านหนึ่งจึงไม่มีการลงทุนในวิสาหกิจชุมชนแต่อย่างใด ส่งผลให้ไม่มีการ สร้างงานหรือสร้างอาชีพใหม่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ประชากรในตำบลเกือบทั้งหมดยังคงเป็นเกษตรกร มีอาชีพทำ นา ปลูกฝ้าย และปลูกต้นหม่อนเพื่อเลี้ยงตัวไหม ในจำนวนนี้เกษตรกรส่วนหนึ่งมีอาชีพเสริมนอกจากฤดูทำนา ด้วยการทอผ้าขาวม้าฝ้าย ทอผ้าไหม แต่อาชีพเสริมเหล่านี้เกิดจากภูมิปัญญาที่ถูกส่งสมมาจากรุ่นสู่รุ่นของแต่ละ ครอบครัว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถระดมทุนมาสนับสนุนให้ประชาชนลงทุนเพื่อพัฒนา คุณภาพผลิตภัณฑ์หรือขยายขนาดการผลิตให้ได้ตามที่ตลาดต้องการ ในขณะที่ตัวองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในอำเภอยะยี่นไม่ได้มีงบประมาณเพื่อสนับสนุนให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจต่าง ๆ การสนับสนุนของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการส่งเสริมหรือสร้างอาชีพใหม่จึงเป็นจึงเป็นเพียง หลักการที่ไม่เห็นผลปฏิบัติ ดังนั้นจึงไม่ก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพใหม่ ๆ ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอยะยี่น จ.ขอนแก่น ไม่สามารถสร้างอาชีพ ใหม่หรือพัฒนาเศรษฐกิจอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดรายได้ที่พอเพียงแก่ประชาชน กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือดำเนินการในพื้นที่ เป็นการริเริ่มของชาวบ้านเอง เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน ได้มีการก่อตั้งกลุ่ม จักสานตะกร้าจากเส้นพลาสติก ดั่นก หรือ ดั่นกระจุต กิจกรรมเหล่านี้มีลักษณะเป็นการรวมตัวกันของกลุ่ม สตรีแม่บ้านในพื้นที่ที่ศึกษาวิจัย ประชาชนส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างจากการดำเนินการทางการเกษตรเพื่อให้เกิด รายได้เพิ่มขึ้น สตรีในชุมชนอีกบางส่วนรวมกลุ่มกันทำตะกร้าจากเส้นพลาสติก เพื่อใช้เองและบางส่วน

จำหน่ายเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ แม้สามารถทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ไม่ได้เกิดจากการสนับสนุนหรือริเริ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการลงทุนหรือเพิ่มทุน การจัดหาวัสดุ ส่วนมากชาวบ้านจะทำกันเอง หาวัตถุดิบกันเอง การขอการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเรื่องที่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากหรือเป็นไปได้ยาก ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะต้องมีการร่างและกำหนดนโยบายเพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจจากฐานรากในลักษณะกองทุนหมุนเวียนเพื่อให้ธุรกิจต่าง ๆ สามารถเกิดขึ้นได้ภายในชุมชน

ถึงแม้จะประสบกับข้อจำกัดต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้น ประชาชนในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผู้วิจัยศึกษาทุกแห่งล้วนแล้วแต่มีผลิตภัณฑ์ชุมชนของตนเองในรูปแบบ OTOP ต่าง ๆ เช่น ผ้าไหม เสื้ออย่างพารา เครื่องจักสาน กระเป่า ของใช้ในครอบครัว ยาสมุนไพรพื้นบ้าน ของที่ระลึก แต่เมื่อผลผลิตออกมาแล้วผู้ผลิตส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดจะประสบปัญหาทางด้านการตลาด ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากจำนวนประชากรและขนาดของตลาดภายในชุมชนต่าง ๆ หรือในท้องถิ่นมีขนาดใหญ่ไม่เพียงพอที่จะกระตุ้นการบริโภค

ในขณะที่เดียวกันพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต่างไม่สามารถให้องค์ความรู้และพัฒนาทักษะทางด้านการประชาสัมพันธ์ การบรรจุห่อผลิตภัณฑ์ และการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตลาดที่มีการขายกันทางออนไลน์หรือดิจิทัล ให้แก่ประชาชน ทั้งหมดนี้เมื่อวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง จะพบว่า สาเหตุแรกของปัญหามาจากการขาดทักษะทางด้านการเป็นผู้ประกอบการของผู้ผลิตทุกคนในชุมชน ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นไม่สามารถสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้ การทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ประชาชนผลิตขึ้นนั้นเป็นเพียงกิจกรรมเพื่อเพิ่มหรือเสริมรายได้จากอาชีพเกษตรกรรมเท่านั้น มิใช่อาชีพหลัก

เนื่องจากผู้วิจัยเป็นบุคคลในพื้นที่ศึกษาและได้เห็นว่าการผลิตสินค้าเหล่านี้ได้เกิดการผลิตขึ้นมาในพื้นที่นานก่อนที่จะเกิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล และตลอดเวลาที่ผ่านมาผู้วิจัยได้เห็น ชาวบ้านได้ใช้องค์ความรู้ที่ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์พื้นเมืองต่าง ๆ นานมาแล้ว โดยไม่ได้เกิดจากความคิดริเริ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่อย่างใด ดังนั้นจึงอาจจะไม่ถูกต้องที่จะสรุปว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ได้มีบทบาทในการส่งเสริมอาชีพและเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน ที่ถูกต้องแน่ชัด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถทำหน้าที่เป็นตัวส่งเสริมหรือประสานให้เกิดการลงทุนใหญ่ ๆ ในพื้นที่ได้

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศึกษาอย่างขาดศักยภาพและความพร้อมในการปรับและเพิ่มบทบาทของตนเองให้มารับผิดชอบทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชน ข้อค้นพบที่ได้นี้เป็นข้อสรุปเชิงปฏิฐานนิยม (Positivism) กล่าวคือ ใช้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารท้องถิ่นมาทำการวิเคราะห์หาความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากประชาชนและวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการเฝ้าสังเกตบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ผู้วิจัยมีความมั่นใจว่าข้อสรุปนี้มีได้เกิดจากการตีความของผู้วิจัยโดยปราศจากการสนับสนุนทางด้านข้อมูล

ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ถามคำถามหนึ่งกับผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกคนว่า ประเทศไทยควรมีการปรับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ครอบคลุมถึงภารกิจหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นหรือจากฐานรากหรือไม่? ผู้บริหารทุกคนต่างตอบเหมือนกันหรือสอดคล้องกันว่า “ควร” และเมื่อผู้วิจัยถามต่อไปว่า ท้องถิ่นมีความพร้อมหรือไม่ที่จะรับผิดชอบในภารกิจนี้? คำตอบที่ได้จะเริ่มมีความแตกต่างกัน แต่ยังคงสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติที่ดีของผู้บริหารท้องถิ่นว่าต้องการเข้ามามีส่วนรับผิดชอบในภารกิจอันสำคัญของประเทศชาติ และต้องการเสริมสร้างและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ด้วยทัศนคติที่ดีของผู้บริหารท้องถิ่น ทำให้ผู้วิจัยสามารถถามต่อไปได้อีกว่า หากจะทำให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง รัฐหรือทางส่วนกลางควรจะทำอะไรหรือสนับสนุนท้องถิ่นอย่างไร? คำตอบที่ได้ คือ รัฐจะต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องนี้ก่อน

ในปัจจุบันรัฐบาลยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จะให้ท้องถิ่นทำอะไรมากกว่าพันธกิจ 6 ประการ ที่กำหนดไว้โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ซึ่งใน 6 ภารกิจที่ส่วนกลางกำหนดให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรับผิดชอบ แม้จะมีเรื่องของการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาคุณภาพและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนรวมอยู่ด้วยก็ตาม แต่การสนับสนุนให้ประชาชนมีการลงทุนเพื่อประกอบกิจการใด ๆ หรือในรูปของวิสาหกิจชุมชน เป็นเรื่องที่เสี่ยงต่อการถูกตีความว่าเป็นการกระทำความผิดในหน้าที่ โดยเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางที่มีหน้าที่ในการตีความว่า กิจกรรมใดเป็นพันธกิจหรือหน้าที่ของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกิจกรรมใดที่ไม่ใช่พันธกิจหรือหน้าที่ของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างน้อยผู้บริหารท้องถิ่นกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเสี่ยงต่อการถูกหักท้วงโดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน คำอธิบายหรือคำตอบต่าง ๆ ที่ได้จากผู้บริหารท้องถิ่นนี้ เป็นตัวอย่างหรือเหตุผลที่จะอนุมานว่า การพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากโดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนวของการปลูกสวนเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากในประเทศไทย ที่ยังมีการรวมศูนย์อำนาจหรือไม่มีการกระจายอำนาจด้านการบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคล่องตัวในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

จากประเด็นที่กล่าวมา เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ของอำเภอพระยืน ยังได้ตระหนักเห็นถึงการขาดซึ่งศักยภาพในจุดนี้ ยังคงมีกิจกรรมที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนโครงการพัฒนาส่งเสริมอาชีพเพิ่มรายได้ และความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น อีกหลายโครงการในพื้นที่รับผิดชอบ โดยมุ่งเน้นส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสม และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อพัฒนารายได้ของประชาชนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ สร้างความชำนาญและประสบการณ์ด้านการประกอบอาชีพ ยกระดับสินค้าอุตสาหกรรมพื้นบ้านให้มีคุณภาพและสามารถเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค รวมถึงเพื่อสร้างรายได้และสร้างประสบการณ์ด้านทักษะการฝึกอาชีพ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายภายในครอบครัวครัวของประชาชน ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Mangkhang, et al., 2016 : 20) ที่กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพของชุมชนจะต้องให้พลังอำนาจกับชาวบ้านเป็นกลไกหลักในการพัฒนาความยั่งยืนเชิงพื้นที่ในการสนับสนุนเสริมสร้างศักยภาพเพื่อที่จะทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรชุมชน และเกิดสำนึกสาธารณะว่าได้รับประโยชน์จากการการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยถึงแม้จะเป็นประเทศที่มีการรวมศูนย์อำนาจการปกครองหรือการบริหารประเทศอย่างเบ็ดเสร็จในทุกมิติควรที่จะเริ่มหันมาองการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบนโลกนี้ นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่ประเทศไทยได้ดำเนินการในอดีตที่ผ่านมาได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงลบว่า ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้สูงขึ้น อันเนื่องมาจากนโยบายทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยเอื้อต่อนายทุนและผู้ประกอบการรายใหญ่ และเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการขนาดเล็ก หรือแม้กระทั่งต่อผู้หาเช้ากินค่ำที่ไม่สามารถเข้ามาแข่งขันในระบบเศรษฐกิจ

ด้วยข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ การปรับบริบททางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และการบริหารของประเทศที่มีบริบทของการรวมศูนย์อำนาจที่เน้นการปกครองและการสั่งการเพื่อควบคุมและกำกับมากกว่าการให้บริการประชาชน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ 2 ประการคือ

1. ควรมีการกระจายอำนาจทางด้านการบริหารและการคลังให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ส่วนกลางไม่ควรกำหนดรูปแบบบริการหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจกลางแบบเดียวเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เหมือนกันทั่วประเทศ ทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรม ปัญหาและความต้องการที่ไม่เหมือนกัน

2. กำหนดให้การพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากตามแนวทางของการปลุกสวนเศรษฐกิจเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์หนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และควบคู่กันไปรัฐบาลควรที่จะกำหนดให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นพันธกิจหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?filename=social&nid=10855.
- Mangkhang, C., et al. (2016). *A study project of the royal project's knowledge Transfer and capacity building for highland communities*. Chiang Mai: Highland Research and Development Institute (Public Organization).
- National Economic and Social Development Board, Council. (2015). Development Plan of National Economy and Society, Issue 12 (2017-2021). Online. Retrieved April 5, 2021 From: www.nesdb.go.th.

ปัญหาและความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 โรงเรียน
วัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการเขต 1
**Problems and Needs of Learning Management during the Covid-19
Situation at Watdan Samrong School Primary Educational
Service Area Office Samutprakan District 1**

จिरากานต์ อ่อนชาพิว และ สุชาดา นันทะไชย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Jirakan Oonsapiv and Suchada Nunthachaiya

Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jirakan.o@ku.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัญหาและความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง ตามนโยบาย การเรียนการสอนออนไลน์ของกระทรวงศึกษา 2) ความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ตามนโยบาย การเรียนการสอนออนไลน์ของกระทรวงศึกษาเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ ครูโรงเรียนวัดด่านสำโรง 90 คน และสัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน 4 คน สุ่มโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์ และสถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัญหาของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากงบประมาณที่ให้สถานศึกษายังไม่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ที่แท้จริง รวมถึงปัญหาของผู้ปกครองที่ยังไม่มีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน

2. ความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 พบว่า ทั้งผู้บริหารและครูมีความต้องการที่จะปรับปรุงมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนเพื่อรองรับสถานการณ์โควิด 19 ในอนาคต โดยเน้นการสร้างทักษะ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การปฏิบัติ และจำกัดจำนวนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงการประเมินผลด้วยวิธีอื่นแทนการทดสอบ เช่น การมอบหมายงาน การทำรายงาน หรือการทำข้อสอบนอกห้องสอบ เป็นต้น

* วันที่รับบทความ: 30 เมษายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 21 พฤษภาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 25 พฤษภาคม 2564

Received: April 30, 2021; Revised: May 21, 2021; Accepted: May 25, 2021

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; สถานการณ์โควิด 19; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1

Abstracts

This study aimed to study the problems and needs of learning management during the COVID 19 situations at Watdamsamrong School. Primary Educational Service Area Office, Samutprakan District 1. The sample groups used in this study were 90 teachers at Watdamsamrong School and interviewed 4 administrators and teachers. The study tools were questionnaires and interviews. The statistics used in the study were frequency, percentage, mean, standard deviation. And content for qualitative research. The results of the study showed that;

1. Problems of learning management during the COVID 19 situations at Watdamsamrong School Primary Educational Service Area Office, Samutprakan District 1, most of them are at a high level. Most of the problems arose from the budget for educational institutions that were inconsistent with the learning management during the real COVID-19 situation, as well as the problem of parents who were not yet ready to use technology in teaching and learning.

2. Needs of learning management during the COVID 19 situations at Watdamsamrong School Primary Educational Service Area Office, Samutprakan District 1, it was found that both administrators and teachers needed to improve teaching and learning standards in response to the future COVID 19 situations with an emphasis on skills building. Critical thinking, problem-solving, practice, and limiting the number of teaching and learning activities. Including the evaluation by other methods instead of the examination, such as assignments, making reports or taking exams outside of the exam room, etc.

Keywords: Problems and Needs of Learning; Management during the Covid-19; Situation Samutprakan District 1

บทนำ

สถานการณ์โควิด-19 ส่งผลต่อโรงเรียนเนื่องจากเป็นสถานที่ที่มีความเสี่ยงสูงมากในการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เนื่องจากประกอบด้วยผู้คนจำนวนมาก ได้แก่ นักเรียน ครูหรือผู้ดูแลนักเรียนและผู้ปกครองที่จำเป็นจะต้องประกอบกิจกรรมร่วมกัน จึงมีความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ง่าย ซึ่งหากการจัดการไม่ดีจะส่งผลที่ลุกลามออกไปได้ ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีการจัดเตรียมความพร้อมก่อนการเปิดภาคเรียน เป็นการเรียนผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television : DLTV) จากมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในพระบรมราชูปถัมภ์ (ปิยะวรรณ ปานโต, 2563 : 13-15)

จากผลกระทบดังกล่าว ทำให้การเรียนรู้ของนักเรียน นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้นจึงมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือ ICT เข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ (จักรกฤษณ์ โปตาพล, 2563 : 20-22) แต่อย่างไรก็ตามประเด็นปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนการ

สอนออนไลน์ ช่วงสถานการณ์ โควิด-19 พบว่า ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ทำให้โครงสร้างพื้นฐาน เครื่องมือ อุปกรณ์ รวมถึงทักษะในการสอนและการเรียนรู้ ไม่สามารถเข้าได้อย่างทั่วถึงในทุกโรงเรียน หรือนักเรียน นักศึกษาทุกคน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะขาดอุปกรณ์ทางการศึกษา (วิทัศน์ ฝึกเจริญผล และคณะ, 2563 : 44-61) โรงเรียนวัดด่านสำโรงเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 โรงเรียนได้มีการเตรียมความพร้อมในรูปแบบการเรียนออนไลน์แต่ถึงอย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ การจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง มีข้อจำกัดของการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E- Learning) อุปกรณ์ เทคโนโลยี เนื่องจากการเรียน การสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจของบุคลากร ดังนั้น การเรียนจะประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือกัน ในส่วนของ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดด่านสำโรงนั้นการจัดการเรียนรู้ออนไลน์อาจส่งผลกระทบต่อเด็กและผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองหลายท่านไม่มีความรู้ความเข้าใจการเรียนรู้ออนไลน์ เป็นอย่างไร บ้างบ้าน ก็ขาดอุปกรณ์ที่จะสามารถให้เด็กได้เรียนผ่านออนไลน์ได้ ดังนั้นจึงจะต้องมีการศึกษาและพัฒนาเพื่อหารูปแบบ การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนวัดด่านสำโรง

จากเหตุผลดังกล่าวผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษา “ปัญหาและความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วง สถานการณ์โควิด 19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการเขต 1” เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ตามนโยบายการเรียนการสอนออนไลน์ของ กระทรวงศึกษาธิการ อีกทั้งยังศึกษาปัญหาและความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง เพื่อนำไปปรับใช้การเรียนการสอนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง ตาม นโยบาย การเรียนการสอนออนไลน์ของกระทรวงศึกษาธิการ
2. เพื่อศึกษาความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง ตามนโยบายการเรียนการสอนออนไลน์ของกระทรวงศึกษาธิการ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสม (Mixed Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนวัดด่านสำโรง 90 คน (โรงเรียนวัดด่านสำโรง, 2563 : ออนไลน์)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูโรงเรียนวัดด่านสำโรง 90 คน โดยใช้วิธีการแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกเฉพาะครูในโรงเรียนวัดด่านสำโรง ในการศึกษาครั้งนี้

1.3 กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดด่านสำโรง จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการ จำนวน 1 คน ครูระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 1 คน และครูระดับชั้นปฐมวัย จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 4 คน (โรงเรียนวัดด่านสำโรง, 2563 : ออนไลน์) โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ คือ ลักษณะของเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม มีลักษณะปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ วุฒิสูงสุดทางการศึกษา อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด 19 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert) (จักรกฤษณ์ โพตาพล, 2563 : 80) จำนวน 35 ข้อ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี ข้อ

2. แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ของโรงเรียนวัดด่านสำโรง จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ครูโรงเรียนวัดด่านสำโรง เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ของโรงเรียนวัดด่านสำโรงซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้โดยเสรี จำนวน 5 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสอบถามจากประธานโครงการปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารศึกษา ภาคพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนวัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการเขต 1

2. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอต่อผู้บริหารและครู โรงเรียนวัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 ซึ่งเป็นประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

3. ทำการแจกแบบสอบถาม จำนวน 94 ฉบับ โดยการแจกจ่ายและเก็บคืนแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารและครู โรงเรียนวัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100

4. ทำการเก็บแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างทำการตอบเรียบร้อยแล้ว

5. ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสัมภาษณ์จากประธานโครงการปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารศึกษา ภาควิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึง ผู้ให้สัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอต่อผู้ให้สัมภาษณ์ 4 คน

3. นัดหมายการสัมภาษณ์

4. ดำเนินการสัมภาษณ์

5. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

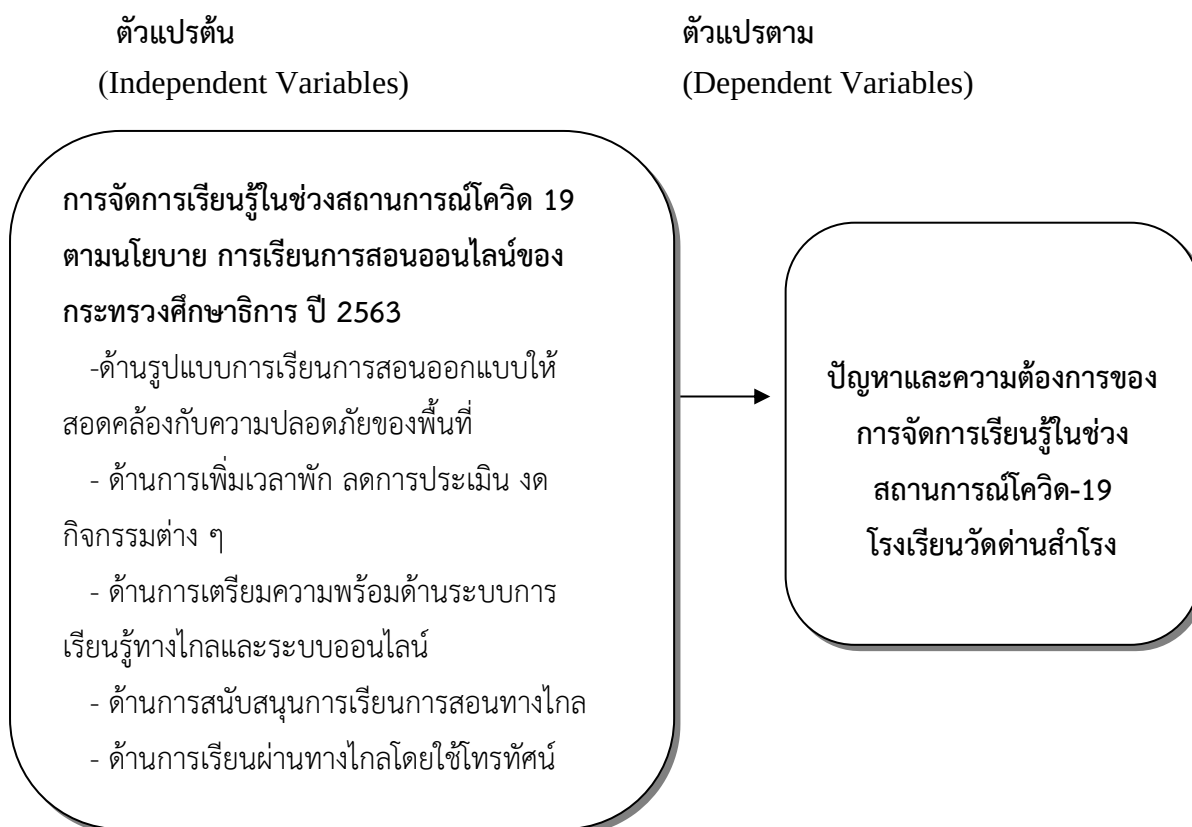
หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) 1. ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการ นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล 2. ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูล ระดับปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด 19 นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาปัญหาและความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. **ปัจจัยส่วนบุคคล** ของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 62.2 มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 90.0 มีอายุ 30–40 ปี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 57.8 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 6 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0

2. **ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด 19**

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ในภาพรวม

(n = 90)				
ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด 19	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ด้านรูปแบบการเรียนการสอนออกแบบให้สอดคล้องกับความปลอดภัยของพื้นที่	3.79	0.95	มาก	1
ด้านการเพิ่มเวลาพัก ลดการประเมิน งดกิจกรรมต่าง ๆ	3.49	0.91	มาก	5
ด้านการเตรียมความพร้อมด้านระบบการเรียนรู้ทางไกลและระบบออนไลน์	3.72	0.85	มาก	2
ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนทางไกลและออนไลน์	3.63	0.89	มาก	4
ด้านการเรียนผ่านทางไกลโดยใช้โทรทัศน์และแพลตฟอร์มต่าง ๆ	3.67	0.88	มาก	3
รวม	3.66	0.90	มาก	

จากตารางที่ 1 ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด 19 พบว่า ภาพรวมมีปัญหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) ($SD=0.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนออกแบบให้สอดคล้องกับความปลอดภัยของพื้นที่ เป็นอันดับสูงสุดรองลงมาเตรียมความพร้อมด้านระบบการเรียนรู้ทางไกลและระบบออนไลน์ และลำดับสุดท้ายเพิ่มเวลาพัก ลดการประเมิน งดกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ เมื่อจำแนกปัญหาออกเป็นรายด้าน จึงสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านรูปแบบการเรียนการสอนออกแบบให้สอดคล้องกับความปลอดภัยของพื้นที่

(n = 90)				
ด้านรูปแบบการเรียนการสอนออกแบบให้สอดคล้องกับความปลอดภัยของพื้นที่	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ onsite	3.83	0.81	มาก	6
2. นักเรียนในชั้นเรียนปฏิบัติตามการจัดการเรียนรู้แบบ onsite	3.90	0.96	มาก	3
3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ on-air	3.96	1.27	มาก	1
4. การจัดรูปแบบการเรียนรู้แบบ on-air ในช่วงสถานการณ์โควิด 19	3.62	0.86	มาก	8
5. การกำกับติดตามการเรียนรู้ของนักเรียนในการเรียนรูปแบบ on-air	3.77	0.75	มาก	7

6. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน on-air สอดคล้องกับพื้นที่ที่ไม่มีความปลอดภัยเกิดการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด-19 และไม่สามารถจัดการสอนที่โรงเรียนได้	3.88	0.78	มาก	4
7. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ on-line	3.86	0.92	มาก	5
8. การเตรียมความพร้อมด้านระบบการเรียนรู้ระบบ online เพื่อความมีประสิทธิภาพในการเรียนการสอน	3.58	1.02	มาก	10
9. ความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ online ของครูในช่วงสถานการณ์โควิด-19 เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยาก	3.60	1.06	มาก	9
10. การแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ online	3.91	1.07	มาก	2
รวม	3.79	0.95	มาก	

จากตารางที่ 2 ด้านรูปแบบการเรียนการสอนออกแบบให้สอดคล้องกับความปลอดภัยของพื้นที่ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) ($SD=0.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ on-air อยู่ในระดับมาก รองลงมาการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ online และลำดับสุดท้ายการเตรียมความพร้อมด้านระบบการเรียนรู้ระบบ Online เพื่อความมีประสิทธิภาพในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการเพิ่มเวลาพักลดการประเมีน งตกิจกรรมต่าง ๆ

(n = 90)				
ด้านการเพิ่มเวลาพัก ลดการประเมีน งตกิจกรรมต่าง ๆ	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล	ลำดับ
11. การเพิ่มเวลาพักให้นักเรียนมีผลกระทบต่อเวลาในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายชั่วโมง	3.31	0.94	ปานกลาง	6
12. การปรับลดการประเมีนวัดผลนักเรียนลงมีผลกระทบท่อการตัดสินใจผลการเรียนในภาคเรียน	3.63	1.11	มาก	2
13. การปรับลดการประเมีนวัดผลนักเรียนมีผลต่อการใช้เวลาในการเรียน	3.36	0.92	ปานกลาง	5
14. การงตกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทำให้เด็กขาดทักษะทางด้านการกระบวนการใช้ชีวิต	3.73	0.97	มาก	1
15. การงตกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญต่างๆ ในช่วงสถานการณ์โควิด-19	3.43	0.62	มาก	4

16. การจัดการจัดกิจกรรมกับหน่วยงานภายนอกในช่วงสถานการณ์ โควิด-19	3.50	0.88	มาก	3
รวม	3.49	0.91	มาก	

จากตารางที่ 3 ด้านการเพิ่มเวลาพัก ลดการประเมิน งดกิจกรรมต่าง ๆ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$) ($SD=0.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การงดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทำให้เด็กขาดทักษะทางด้านกระบวนการใช้ชีวิต อยู่ในระดับมาก รองลงมาการปรับลดการประเมินวัดผลนักเรียนลงมีผลกระทบต่อการตัดสินใจผลการเรียนในภาคเรียน อยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้ายผู้การเพิ่มเวลาพักให้นักเรียนมีผลกระทบต่อเวลาในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายชั่วโมง อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการเตรียมความพร้อมด้านระบบการเรียนรู้ทางไกลและระบบออนไลน์

(n = 90)				
ด้านการเตรียมความพร้อมด้านระบบการเรียนรู้ทางไกล และระบบออนไลน์	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	ลำดับ
17. การเตรียมความพร้อมทางด้านอุปกรณ์สื่อโทรทัศน์มีความ เหมาะสม	3.77	0.95	มาก	4
18. การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของครู ทางด้านช่องทางการรับชมการเรียนทางไกล on-air	3.53	0.67	มาก	5
19. การเตรียมความพร้อมด้านเนื้อหาและสื่อการสอนทางไกล on- air	3.83	0.85	มาก	2
20. การเตรียมความพร้อมทางด้านอุปกรณ์สื่อต่างๆ ที่ใช้ในการ เรียนรู้ออนไลน์ เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต อย่างเหมาะสม	3.78	0.91	มาก	3
21. การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับสัญญาณอินเทอร์เน็ตของ โรงเรียน	3.43	0.90	มาก	6
22. การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับระบบเครือข่ายการส่งสัญญาณ รองรับผู้เข้าชมในปริมาณมาก	3.96	0.83	มาก	1
รวม	3.72	0.85	มาก	

จากตารางที่ 4 ด้านการเตรียมความพร้อมด้านระบบการเรียนรู้ทางไกลและระบบออนไลน์ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) ($SD=0.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับระบบเครือข่ายการส่งสัญญาณรองรับผู้เข้าชมในปริมาณมาก อยู่ในระดับมาก รองลงมาการเตรียมความพร้อมด้านเนื้อหาและสื่อการสอนทางไกล On-air อยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้ายการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับสัญญาณอินเทอร์เน็ตของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนทางไกลและออนไลน์

(n = 90)				
ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนทางไกลและออนไลน์	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล	ลำดับ
23. การได้รับการสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จากกระทรวงศึกษาฯ ตามความเหมาะสมของโรงเรียน	3.44	0.89	มาก	6
24. การสนับสนุนด้านอุปกรณ์การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของนักเรียน ผู้ปกครอง และครู จากกระทรวงศึกษาฯ มีความเหมาะสม	3.59	0.97	มาก	4
25. การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลจากกระทรวงศึกษาฯ อย่างเหมาะสม	3.61	0.90	มาก	3
26. การสำรวจบริบทพื้นที่ของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนทางไกล	3.81	0.79	มาก	1
27. การวางแผนและสนับสนุนของผู้บริหารให้ครูออกแบบการเรียนการสอนทางไกลในรูปแบบที่เหมาะสม	3.80	0.96	มาก	2
28. การออกแบบการเรียนการสอนทางไกลตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน	3.52	0.82	มาก	5
รวม	3.63	0.89	มาก	

จากตารางที่ 5 ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนทางไกลและออนไลน์ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) ($SD=0.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การสำรวจบริบทพื้นที่ของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนทางไกล อยู่ในระดับมาก รองลงมาการวางแผนและสนับสนุนของผู้บริหารให้ครูออกแบบการเรียนการสอนทางไกลในรูปแบบที่เหมาะสม อยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้ายการได้รับการสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จากกระทรวงศึกษาฯ ตามความเหมาะสมของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการเรียนผ่านทางไกลโดยใช้โทรศัพท์และแพลตฟอร์มต่างๆ

(n = 90)

ด้านการเรียนผ่านทางไกลโดยใช้โทรศัพท์ และแพลตฟอร์มต่างๆ	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	ลำดับ
29. การนำระบบ DLTV มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ระบบ ทีวีดิจิทัล	3.84	1.05	มาก	1
30. การนำระบบ DLTV มาใช้ในรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ผ่านดาวเทียม	3.53	0.81	มาก	6
31. การนำระบบ DLTV มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผ่านระบบเคเบิลทีวี	3.39	0.77	มาก	7
32. ความรู้เกี่ยวกับการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มหรือ DEEP (Digital Education Excellence Platform)	3.79	0.98	มาก	3
33. การแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มหรือ DEEP (Digital Education Excellence Platform)	3.58	0.82	มาก	5
34. การนำดิจิทัลแพลตฟอร์มหรือ DEEP (Digital Education Excellence Platform) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	3.81	0.85	มาก	2
35. ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แบบโต้ตอบออนไลน์ เช่น โปรแกรม Zoom โปรแกรม Google Classroom โปรแกรม Microsoft Teams และสื่อการสอนโดยใช้แบบโต้ตอบออนไลน์อื่นๆ เป็นต้น	3.73	0.90	มาก	4
รวม	3.67	0.88	มาก	

จากตารางที่ 6 ด้านการเรียนผ่านทางไกลโดยใช้โทรศัพท์และแพลตฟอร์มต่าง ๆ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) ($SD=0.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การนำระบบ DLTV มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ ระบบ ทีวีดิจิทัล อยู่ในระดับมาก รองลงมาการนำดิจิทัลแพลตฟอร์มหรือ DEEP (Digital Education Excellence Platform) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้ายการนำระบบ DLTV มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผ่าน ระบบเคเบิลทีวี อยู่ในระดับมากตามลำดับ

3. ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

3.1 ความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ของโรงเรียนวัดด่านสำโรง ของผู้บริหาร ผู้ให้สัมภาษณ์มีแนวทางว่า

3.1.1 การเตรียมความพร้อมให้กับในการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ และระบบเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนการสอน สรุปได้ว่า สถานศึกษาได้มีการเตรียมความพร้อมให้กับครู และผู้ปกครอง ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 โดยการส่งครูและผู้ปกครองเข้าฝึกอบรมการเตรียมความพร้อม ในด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ และระบบเทคโนโลยีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และระบบการบริหารจัดการการเรียนการสอน ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และรวบรวมสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ต่างๆ เพื่อรองรับการให้บริการ แพลตฟอร์มการเรียนรู้อื่นๆ ให้เชื่อมโยงกับระบบ Digital E-Learning ของกระทรวงศึกษาธิการ แต่กระนั้นก็ยังพบปัญหากับผู้ปกครองที่ไม่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีซึ่งทางโรงเรียนต้องคอยสอน เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถนำไปใช้สอนเด็กนักเรียนให้สามารถสื่อการสอน และเทคโนโลยีดังกล่าวได้

3.1.2 การจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 สรุปได้ว่า การจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ควรจะต้องแบ่งงบประมาณให้สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนทางไกลในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เช่น วัสดุผลิตสื่อการเรียนการสอน ใบงาน แบบฝึกหัดและค่าใช้จ่ายในการติดตามและเยี่ยมบ้านนักเรียนที่เป็นค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ที่แท้จริง

3.1.3 การจัดการเรียนการสอนด้วยระบบทางไกลผ่านดาวเทียม และระบบออนไลน์ เพื่อให้สอดคล้องกับความพร้อมในการเรียนของนักเรียนแต่ละกลุ่ม หากสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด 19 ยังไม่คลี่คลาย สรุปได้ว่า ผู้บริหารได้ทำการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบทางไกลผ่านดาวเทียม และระบบออนไลน์ ไว้ 2 สถานการณ์ คือ สถานการณ์แรกคือ หากสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด 19 ยังไม่คลี่คลาย ควรเรียนด้วย ระบบโทรทัศน์ภาคพื้นดิน ระบบดิจิทัล ระบบดาวเทียม ระบบเคเบิลทีวี และระบบ IPTV จำนวน 15 ช่อง รวมถึงการรับชม ผ่านทางเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และ Youtube ของ DLTV ของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในพระบรมราชูปถัมภ์ และเว็บไซต์ OBEC ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานการณ์ที่สองในกรณีที่ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) คลี่คลาย จะจัดการเรียนการสอนปกติในโรงเรียน โดยเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) และมีแผนเตรียมการเพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินต่างๆ โดยจะต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) และคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด โดยการวัดผลของนักเรียน แต่ละกลุ่มจะแตกต่างกันออกไป เช่น ใช้วิธีการและรูปแบบที่หลากหลายผสมผสาน ได้แก่ การสังเกต การ

สัมภาษณ์ การตรวจผลงาน การประเมินภาคปฏิบัติ การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน และการทดสอบ อาจมีทั้งการทดสอบโดยใช้ข้อสอบและกระดาษคำตอบ การทดสอบโดยใช้ระบบการสอบออนไลน์ หรือช่องทางการสื่อสารอื่น ๆ รวมถึงประสานขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผู้เรียน สามารถไปตรวจเยี่ยมบ้านของผู้เรียนเพื่อประเมินและตรวจสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียนได้

3.1.4 การปรับปรุงมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนเพื่อรองรับสถานการณ์โควิด 19 ในอนาคต สรุปได้ว่า มาตรฐานการจัดการเรียนการสอนเพื่อรองรับสถานการณ์โควิด 19 ในอนาคต จะต้องทำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบผสมผสาน โดยเน้นการสร้างทักษะ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การปฏิบัติ และจำกัดจำนวนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนจะต้องสามารถพิจารณาปรับวิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนได้ตามความเหมาะสมอื่น ๆ ที่สามารถวัดและประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในรายวิชาตามความเหมาะสมตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และใช้การวัดและประเมินผลด้วยวิธีอื่นแทนการทดสอบ เช่น การมอบหมายงาน การทำรายงาน หรือการทำข้อสอบนอกห้องสอบ เป็นต้น

3.2 ความต้องการในการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ของโรงเรียนวัดด่านสำโรงของครู ผู้ให้สัมภาษณ์มีแนวทางว่า

3.2.1 การเตรียมความพร้อมของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอน สรุปได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้มีการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนโดยการให้ครูมีการเตรียมความพร้อมในการเข้าฝึกอบรมในด้านอุปกรณ์การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และระบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนจากมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดทำสื่อวีดิทัศน์การสอน โดยครูต้นแบบ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนั้นนักเรียนจะมีความพร้อมในการเรียนการสอนครบวงจรของกระทรวงศึกษาธิการ เช่น Tutor ตัวฟรี.com, e-Book เป็นต้น รวมถึงแพลตฟอร์มการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับระบบ Digital E-Learning ของกระทรวงศึกษาธิการ ครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

3.2.2 การสื่อสารกับผู้ปกครอง ในการช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 สรุปได้ว่า การสื่อสารกับผู้ปกครอง ในการช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 คือครูต้องขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง โดยสอบถามถึงสภาพแวดล้อมที่บ้านของนักเรียนว่าเป็นอย่างไร มีอุปกรณ์หรือ เทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอนหรือไม่ จากนั้นแนะนำผู้ปกครองให้จัดสภาพแวดล้อมที่บ้านให้เหมาะสม และแนะนำการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยในการเรียนการสอน นอกจากนั้นยังต้องทบทวนแผนการจัดการสอนที่ทำขึ้น และนำมาวิเคราะห์ว่าเป้าหมายและวัตถุประสงค์ใดที่กำหนดไว้ เพื่อช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ที่มีประสิทธิภาพ

3.2.3 งบประมาณที่ขาด ในการนำมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด

19 สรุปได้ว่า ยังขาดงบประมาณอยู่หลายส่วน เช่น งบประมาณที่ใช้ในการจัดซื้อเครื่องมือวัดอุณหภูมิ เจลล้างมือ หน้ากากอนามัยสำรอง งบประมาณการบริหารในการจัดสรรอัตราค่าจ้างข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเพียงพอในการบริหารจัดการสถานศึกษา และงบประมาณในการสร้างอาคารเรียน เพื่อเพิ่มเติมห้องเรียนให้เพียงพอ และสามารถจัดการเรียนการสอนได้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.4 ปัญหาในการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด 19 สรุปได้ว่า พบปัญหาโดยเริ่ม

จากครูที่ไม่คิดว่าตนเองต้องสอนออนไลน์ จึงไม่ตระหนักถึงประโยชน์ในการเรียนการสอนออนไลน์ นอกจากนั้นยังพบปัญหาของผู้ปกครองที่ไม่มีเวลาสอนให้ลูกเนื่องจากต้องทำงานนอกบ้าน และไม่เข้าใจการใช้อุปกรณ์เพื่อใช้ในการเรียนการสอนดังกล่าว และสุดท้ายปัญหาเกิดจากตัวเด็กนักเรียนที่ไม่กล้าถาม เมื่อเกิดข้อสงสัยในระหว่างการเรียนการสอน จึงทำให้ไม่มีสมาธิในการเรียน และส่งไฟล์ให้เพื่อทำให้การประเมินผลไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

3.2.5 แนวทางการเรียนการสอน ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้

อย่างครบถ้วนถึงแม้จะไม่ได้เรียนที่โรงเรียน สรุปได้ว่า แนวทางการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด 19 นักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้อย่างครบถ้วนถึงแม้จะไม่ได้เรียนที่โรงเรียน อันดับแรกครูควรคำนึงถึงความปลอดภัยสูงสุดของทุกคนที่เกี่ยวข้อง และปรับตารางเรียนตามความเหมาะสม โดยครูผู้สอนจะต้องใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ เช่น การจัดทำไฟล์สื่อการสอนในรูปแบบดิจิทัล เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถศึกษาและทบทวนด้วยตนเองที่บ้าน บ้าน อีกทั้งจะต้องทำการจัดการสอนระบบออนไลน์เพิ่มเติม โดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร สื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน และต้องจัดการเรียนการสอนเป็นแบบการมอบหมายงาน โดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียน เช่น โครงการ กรณีศึกษา หรือ ใช้ระบบออนไลน์ร่วมด้วย เป็นต้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับความรู้ครบตามช่วงวัย และใช้การวัดและประเมินผลด้วยวิธีอื่นแทนการจัดสอบ เช่น การมอบหมายงาน การทำรายงาน หรือการทำข้อสอบนอกห้องสอบ และเน้นเรียนเฉพาะวิชากลุ่มสาระหลัก

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงปัญหาและความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ และประเด็นที่น่าสนใจ แล้วจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี หรือเทียบเท่า อายุ 30 – 40 ปี มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 6 ปี เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกันและมีประสบการณ์ มีความเหมาะสมต่อการแสดงความคิดเห็น

2. จากการศึกษาปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด 19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง ภาพรวมมีปัญหายุ่งยากในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วทำให้ไม่มีการรับมือได้อย่างทันที่ในหลายภาคส่วนรวมไปถึงโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงที่ไม่มีความพร้อมในหลายด้าน ซึ่งสอดคล้องกับพงษ์ชัย เพ็ญศักดิ์ณัฐสรณ์ และ สิริธร สิ้นจินตาวงศ์ (2560 : 219-227) พบว่าผลกระทบจากสถานการณ์โควิด 19 มีผลต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องมีการปรับตัวในการเรียนการสอนจากการเรียนในห้องเรียนเป็นการสอนออนไลน์

3. ด้านพบว่าด้านรูปแบบการเรียนการสอนออกแบบให้สอดคล้องกับความปลอดภัยของพื้นที่ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) เป็นปัญหาสูงสุดทั้งนี้เนื่องจากปัญหาความไม่พร้อมของโรงเรียนและครูซึ่งไม่มีความรู้ในการออกแบบการเรียนรู้อันสอดคล้องกับสถานการณ์รวมไปถึงสื่อการเรียนการสอนไม่พร้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทิตน์ ผักเจริญผล และคณะ (2563 : 44-61) พบว่า ครูบางส่วนไม่พร้อมในการจัดการเรียนการสอน ออนไลน์ และ ประเมินว่ามีนักเรียนจำนวนมากที่ไม่สามารถเข้าถึงระบบการเรียนการสอนออนไลน์ได้ พร้อมเรียกร้องความช่วยเหลือจากโรงเรียนและรัฐบาล ในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการจัดการเรียน การสอนออนไลน์อย่างเร่งด่วน

4. ด้านการเตรียมความพร้อมด้านระบบการเรียนรู้ทางไกลและระบบออนไลน์ มีปัญหายุ่งยากในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) เนื่องจากผู้ปกครองที่ไม่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีซึ่งทางครูและโรงเรียนต้องคอยสอน เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถนำไปใช้สอนเด็กนักเรียนให้สามารถใช้สื่อการสอน และเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงรัตน์ โกยกิจเจริญ และ สมชาย ไชยโคต (2558 : 157-186) พบว่า สถานที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกันจะส่งผลกระทบต่อด้านการเรียนที่แตกต่างกัน การดูแลให้ความรู้จากผู้ปกครอง และการที่เพื่อนมีส่วนร่วมในการใช้งานสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกัน ส่งผลกระทบต่อด้านอารมณ์และด้านสังคมที่แตกต่างกัน จากข้อสังเกตของผู้วิจัยเตรียมความพร้อมด้านระบบการเรียนรู้ทางไกลและระบบออนไลน์นั้นยังพบปัญหาการเข้าถึงเทคโนโลยี ระบบอินเทอร์เน็ตยังเป็นปัญหาย่อยมาก

5. ด้านการเรียนผ่านทางไกลโดยใช้โทรทัศน์และแพลตฟอร์มต่างๆ มีปัญหายุ่งยากในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนครูกับนักเรียนไม่มีปฏิสัมพันธ์กันสื่อการเรียนการสอนไม่น่าสนใจ ครูไม่มีวิธีการสอนที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับเมธาวิ จำเนียร และ กรกฎ จำเนียร (2561 : 113-121) พบว่าการจัดการเรียนการสอนทางไกลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชินีบูรณะ ยังไม่ประสบผลสำเร็จและมีข้อแก้ไขจำนวนมาก เนื่องจากขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ส่งผลให้คุณภาพการเรียนการสอนและการส่งเสริมสมรรถนะพื้นฐานที่สำคัญของนักเรียนด้อยกว่าการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน

6. ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนทางไกลและออนไลน์ มีปัญหายุ่งยากในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะส่วนใหญ่ปัญหาย่อยที่การจัดสรรงบประมาณยังไม่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 มากนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเมธาวิ จำเนียร และ กรกฎ จำเนียร (2561 : 113-

121) พบว่า สื่อออนไลน์มีประโยชน์ตรงที่เป็นเครื่องมือช่วยค้นคว้าหาข้อมูล เพิ่มเติมในรายวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะการใช้ยูทูป (YouTube) นอกจากนี้ สื่อออนไลน์ยังช่วยให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง เพื่อนกับเพื่อน ครูกับนักเรียน ซึ่งปัญหาใหญ่ ของการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนคือ นักเรียนจะแอบเล่นโทรศัพท์ เวลาคุณครูสอน โดยเฉพาะเล่นเกม สำหรับเด็กที่บ้านไม่มีไฟฟ้าใช้ เป็นต้น อีกทั้งควรมีการสื่อสารให้ผู้ปกครองทราบความจำเป็นของมาตรการเปิด-ปิดโรงเรียน รวมทั้งให้คู่มือสนับสนุนเด็กสำหรับการเรียนทางไกล โดยให้ผู้ปกครองทราบว่ารัฐบาลมีแนวทางการเปิด-ปิดโรงเรียน อย่างไร เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถประเมินสถานการณ์ในอนาคตได้

7. ด้านการเพิ่มเวลาพัก ลดการประเมิน งตกิจกรรมต่าง ๆ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$) สอดคล้องกับ เมธาวิ จำเนียร และ กรกฎ จำเนียร (2561 : 113-121) ผลการวิจัยพบว่าสถานะในปัจจุบันของการจัดการ-เรียนการสอนทางไกลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชินีบูรณะผลการศึกษาพบว่า 1) ควรพัฒนาให้การจัดการเรียนการสอนทางไกลสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนได้มากขึ้น 2) ควรเพิ่มเติมวิธีการสื่อสารและประชาสัมพันธ์งานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอบเข้ามหาวิทยาลัย และ 3) ควรเลือกนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนทางไกลในระยะทดลองยังคงมีจุดเด่นในเรื่องการส่งเสริมสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีของนักเรียน

8. ความต้องการด้านงบประมาณดังนั้นควรแบ่งงบประมาณให้สถานศึกษาได้สามารถจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนทางไกลในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เช่น วัสดุผลิตสื่อการเรียนการสอน ใบงาน แบบฝึกหัดและค่าใช้จ่ายในการติดตามและเยี่ยมบ้านนักเรียนที่เป็นค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ที่แท้จริงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะวรรณ ปานโต (2563 : 9-12) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนการสอนของไทยภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผลการศึกษาพบว่า มีข้อจำกัดต่อเด็กนักเรียน นักศึกษาในทุกกระดับ ที่ครอบครัวมีฐานะยากจนไม่มีรายได้เพียงพอที่จะสนับสนุนอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนของบุตรหลาน เพิ่มเติมได้ หรืออยู่ในบางพื้นที่ชนบททางไกลความเจริญที่ไม่มีไฟฟ้าเข้าถึงหมู่บ้าน จะทำให้เสียโอกาสในการ เรียนรู้และส่งผลให้มีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการของการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 โรงเรียนวัดด่านสำโรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการเขต 1 ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ครู นักเรียน และผู้ปกครอง จึงต้องทำการเรียนรู้เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนไม่น่าเบื่อ และทำให้เด็กนักเรียนมีสมาธิเพิ่มขึ้น
2. โรงเรียนควรมีการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่นักเรียนไม่สามารถมาเรียนที่โรงเรียนได้ ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นชุมชน หรือวัด เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เช่น มีการจัดสถานที่ในลานกว้างในวัดเพื่อให้นักเรียนที่ไม่มีผู้ปกครองคอยดูแล เข้ามารับเรียนบริเวณวัดได้ โดยมีอุปกรณ์เอื้ออำนวย
3. ผู้บริหารควรมีการจัดประชุมหารือกับคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อให้แต่ละฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสื่อหรือแหล่งเรียนรู้ที่สามารถรองรับการเรียนรู้อะบบทางไกลและออนไลน์ ทั้งนี้ควรสร้างสื่อที่เข้าถึงง่ายและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนด้วย
4. ผู้ปกครองควรร่วมกันสนับสนุนการเรียนการสอนกับครูเพื่อให้นักเรียนเข้าใจในการเรียนการสอนในรายวิชาเพิ่มขึ้น โรงเรียนควรมีการจัดทำคู่มือให้ผู้ปกครองนักเรียนเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษานวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนใหม่ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในอนาคต และเป็นทางออกให้กับการศึกษาไทยเมื่อเกิดสถานการณ์โรคระบาดอื่น ๆ
2. ควรมีการศึกษารูปแบบการใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาศักยภาพของครูในอนาคต
3. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองด้วยการเปรียบเทียบวิธีการสอนแบบปกติกับการสอนด้วยนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนใหม่ เพื่อทราบผลว่ามีประสิทธิผลการศึกษาเหมือนหรือต่างกันอย่างไร
4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนทั้ง 4 On อันได้แก่ Online On Air On Hand และ On Site ว่าได้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเหมือนหรือต่างกันอย่างไร
5. ควรมีการศึกษางานของครูผู้สอนว่าผลการเปลี่ยนแปลงการสอนเป็นแบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์แล้วนั้น ภาระงานของครูมีผลกระทบอย่างไร เพื่อผลการศึกษาได้พัฒนาคุณภาพชีวิตครูให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2563). *การจัดการเรียนรู้ออนไลน์: วิธีที่เป็นไปทางการศึกษา*. เลย: มหาวิทยาลัยมหา
มกุฏราชวิทยาลัย.
- ดวงรัตน์ โกยกิจเจริญ และ สมชาย ไชยโคตร. (2558). ผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของ
นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดภูเก็ต. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*. 11 (1), 157-186.
- ปิยะวรรณ ปานโต. (2563). *การจัดการเรียนการสอนของไทยภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติด
เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- พงษ์ชัย เพ็งศักดิ์นุสรณ์ และ สิริธร สิ้นจินดาวงศ์. (2560). แนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนของ
โรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*. 12 (2), 219-227.
- เมธาวี จำเนียร และ กรกฎ จำเนียร. (2561). ประโยชน์ ปัญหา และแนวทางแก้ไขการใช้สื่อออนไลน์ในการ
เรียนอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนในจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารราชพฤกษ์*. 16 (3), 113-
121
- โรงเรียนวัดด่านสำโรง. (2563). ข้อมูลทั่วไปโรงเรียนวัดด่านสำโรง. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2563.
แหล่งที่มา: <http://www.wds.ac.th/>.
- วิทัศน์ ฝักเจริญผล และคณะ. (2563). ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์
ระบาดไวรัส Covid-19. *วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์*. 4 (1), 44-61.

ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องพญานาคในการประกอบพิธีกรรมของประชาชน
นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
**Analyzed to Naga Beliefs in Ritual of Vientiane Capital People as Lao
People's Democratic Republic**

พระวินัย ธรรมะวง,

สมเดช นามเกต และ บุญส่ง สิ้นธุ์นอก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Phravinaiy Dhammavong,

Somdet Namket and Boonsong Sinthunok

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพญานาคที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาความเชื่อเรื่องพญานาคของประชาชนชาวนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 3) วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องพญานาคในการประกอบพิธีกรรมของประชาชนนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 รูป/คน นำมาเสนองานวิจัยในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า พญานาคในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมีกำเนิดมาจากการกระทำกรรม 2 ประการคือ (1) กุศลกรรม และ (2) อกุศลกรรม เช่น การรักษาอุโบสถศีลแล้วปรารถนาความเป็นนาค หรือการละเมิดพระวินัย เป็นต้นโดยพญานาคจะมีบ่อเกิดจากกำเนิด 4 พระพุทธศาสนายืนยันว่า พญานาคเป็นสัตว์ที่มีอยู่จริงในฐานะที่เป็นสัตว์ประเภทหนึ่งที่มีกำเนิดในจักรวาลนี้

ความเชื่อเรื่องพญานาคของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ มีพัฒนาการมาจากความเชื่อในเรื่อง (1) การบูชา (2) การบูชาวิญญูณบรรพบุรุษก่อนที่จะนับถือ ศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะพระพุทธศาสนาเถรวาท ความเชื่อเรื่องพญานาคของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ ได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาให้เข้ากับความเชื่อของพระพุทธศาสนามาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

ด้านการวิเคราะห์ความเชื่อชาวนครหลวงเวียงจันทน์ ที่มีต่อพญานาคและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพญานาคพบว่า ชาวนครหลวงเวียงจันทน์เชื่อว่าพญานาคมีอยู่จริงและเกิดมาจากกำเนิด 4 ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มีอิทธิพลต่อพิธีกรรมหลายประการ เช่น การบวงสรวงบูชาพญานาคในเทศกาลบั้งไฟ

* วันที่รับบทความ: 20 พฤษภาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 25 พฤษภาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 27 พฤษภาคม 2564

Received: May 20, 2021; Revised: May 25, 2021; Accepted: May 27, 2021

พญานาค พิธีกรรมการอธิษฐานเป็นลูกพญานาค พิธีกรรมการไหลเรือไฟ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีอิทธิพลต่อพิธีกรรมเกี่ยวกับการดำรงชีวิต เช่น พิธีกรรมปลูกเรือน พิธีกรรมขึ้นบ้านใหม่ พิธีกรรมบุญกองทด (ฮอดสร่งน้ำ) พิธีบุญเข้ากรรม พิธีบายสีสู่ขวัญ เป็นต้น ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ทรงคุณค่า บังเกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคของชุมชนท้องถิ่น และยังคงสืบทอดต่อกันมาจนถึงยุคปัจจุบันนี้

คำสำคัญ: ความเชื่อเรื่องพญานาค; การประกอบพิธีกรรม; ประชาชนนครหลวงเวียงจันทน์

Abstracts

This research have 3 mains in the objectives aimed to, 1) study the concept of Naga about to appears in the Buddhist scriptures”Keywords: Naga Beliefs, Ritual, Vientiane Capital People 2) to study the belief in Naga of people of Vientian City, Lao People’s Democratic Republic (LPDR) and to analyze the belief in Naga in the ritual performance of people in Vientian City, Lao People’s Democratic Republic (LPDR). This research was the qualitative research by studying the data from the documents and interviewing the informants composing of 24 subjects and to report the results of research by using the descriptive analysis.

The results of the research were found that Naga in the scripture of Theravada Buddhism resulted from doing two actions, that is, 1) Wholesome and Unwholesome such as Upasathasila observing and then wishing to be Naga or to violate the discipline etc. Naga has Four Modes of Generation and Buddhism certifies that Naga has really existed as one of creatures that have been born in this universe.

The belief in Naga of people in Vientian City has developed from the belief of 1) Snake worshipping 2) the ancestors’ spiritual worship before they believed in Brahmnism and Buddhism, especially Theravada School. The Belief of Naga of people in Vientian City has been improved and assimilated in the belief in Buddhism until the present.

For the belief of people in Vientian City towards Naga and the rituals related to Naga, it was found that people in Vientian City have believed in Naga that the Naga has really existed and it was born form the Four modes of Generation in accordance with the principle of Buddhism and to various influences such as to offer the sacrifice to Naga in the Festival of Naga’s fire works, the ritual ceremony for making wow to be the Naga’ son and the ritual ceremony for fire floating etc. In addition, there have the influence on the rituals related to the ways of life such as the ceremony for new house construction, ceremony for Konghod merit, the ceremony for Parivasakamma and the blessing ceremony for longevity of life etc. These ceremonies are worthiness by believing in Naga of local people and inherited until the present.

Keywords: Naga Beliefs; Ritual; Vientiane Capital People

บทนำ

พญานาค ยังเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถย้อนประวัติศาสตร์ความเป็นมาได้อย่างไกล ก่อนที่ศาสนาพุทธจะเข้ามา มีอิทธิพลเหนือความเชื่อเรื่องผี โดยมีหลักฐานพบภาชนะลายเขียนสีบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นภาชนะตอนปลายยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีอายุราว 2,300 – 1,800 ปี มาแล้ว ซึ่ง ไม่ได้ใช้

หุงต้มอาหาร แต่ใช้ฝังดินร่วมกับศพ บนภาชนะเขียนสีมีรูปสัตว์มากมาย เช่น กวาง แะ, กิ้งก่า, ควาย และ งู (จิน อยู่ดี, 2510 : 13) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า งู ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณร่วมกับสัตว์อื่นๆ ตั้งแต่สมัยนั้น โดยถือว่าพญานาคหรืองูเป็นสัญลักษณ์ของน้ำ มีอำนาจเหนือธรรมชาติสามารถบันดาลให้เกิด แม่น้ำ หนอง บึง ภูเขาและแหล่งที่อยู่อาศัยได้ แต่มีข้อสังเกตที่สำคัญคือ แม้ว่าความเชื่อนี้จะนับถือสัตว์อื่นที่เป็นสัญลักษณ์ในการบูชาเพื่อวัตถุประสงค์ด้านการเพาะปลูกหรือด้านกิจกรรมเช่นเดียวกับการบูชางูก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น นับถือควาย ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ นับถือหมาเก้าหาง ซึ่งเอาพันธุ์ข้าวจากฟ้ามาให้คนกิน นับถือกบหรือคันคาก บูชาเพื่อขอฝน เป็นต้น แต่ก็ไม่มีสัญลักษณ์ใดเลยที่ยังมีบทบาทที่สำคัญ และสามารถผนวกเข้ากับคติความเชื่อของศาสนาพุทธได้ดีเท่าสัญลักษณ์แห่งพญานาค คงเนื่องจากในตำนานเดิมของศาสนาพุทธ ได้มีการกล่าวถึงพญานาคว่าเป็น ผู้ปกป้องรักษาพุทธศาสนาอยู่แล้ว ดังนั้นกลุ่มชนในวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง จึงสร้างตำนานของกลุ่มชนให้สอดคล้องกับตำนานข้างต้น

นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ถือว่าเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์และความเกี่ยวข้องกับพญานาค เหตุเพราะนครหลวงเวียงจันทน์ นี้ถือว่าเป็นพื้นที่ที่เป็นต้นกำเนิดของเรื่องราวของพญานาคที่สือลั่นไปทั่วโลก เพราะเป็นพื้นที่ที่เป็นต้นกำเนิดของตำนานเรื่องบั้งไฟพญานาค มีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติปรากฏเป็นลูกไฟเกิดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เป็นประจำทุกๆ ปี ซึ่งชาวบ้านเชื่อกันมีสาเหตุมาจากการที่พญานาคได้จุดบั้งไฟบูชาพระพุทธเจ้าในวันเปิดโลกคือ วันที่พระพุทธองค์ได้เสด็จลงมาจากสวรรค์ ภายหลังจากที่ทรงเสด็จขึ้นไปจำพรรษาอยู่ที่สวรรค์ชั้นดุสิตเพื่อไปแสดงพระอภิธรรม 7 คัมภีร์โปรดพุทธมารดา ในวันนั้นทรงเปิดโลกทั้ง 3 คือ สวรรค์ นรก และมนุษย์ ให้สามารถมองเห็นกันและกันได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นเหล่าพญานาคในแม่น้ำโขงจึงได้ใช้ฤทธิ์จุดบั้งไฟมาเพื่อเป็นการบูชาพระพุทธองค์ (โกเมน โปตะวัฒน์, 2546 : 30) เหตุเพราะความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคของนครหลวงเวียงจันทน์ ดังกล่าวมานี้เองเป็นผลอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดประเพณีการบูชาพญานาคในรูปแบบต่างๆ เช่น การแห่ขบวนบูชาพญานาค การจัดพิธีกรรมการบูชาพญานาค หรือความเชื่อเรื่องการมอบตัวมอบตนเป็นลูกพญานาค เป็นต้น หรือความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคก่อนยุคการเกิดขึ้นของบั้งไฟพญานาค เช่น พิธีกรรมการเลือกคู่ พิธีกรรมการปลุกเรื้อน พิธีกรรมการอัญเชิญพระอุปคุต เป็นต้น ซึ่งพิธีกรรมที่กล่าวมานั้นถือว่าเป็นพิธีกรรมที่เกิดมาจากความเชื่อเรื่องพญานาคแทบทั้งสิ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพญานาคที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา
2. ศึกษาความเชื่อเรื่องพญานาคของประชาชนชาวนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3. วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีต่อพิธีกรรมของประชาชนนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องพญานาคในการประกอบพิธีกรรมของประชาชนนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยไว้ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

1.1 รวบรวมข้อมูลทางเอกสาร (Documenty Investigation) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและชั้นทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับพระไตรปิฎก หนังสือ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสาร ตลอดจนข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีต่อพิธีกรรมของประชาชนนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1.2 ศึกษาจากแหล่งสถานที่จริง ได้แก่ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นข้อมูลหลัก คือ การได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการเลือกจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย (Target group) ที่มีความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีต่อพิธีกรรมของประชาชนนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive sampling) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 รูป/คน ได้แก่

1. พระสงฆ์ฆาติการ	จำนวน 5 รูป
2. ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม	จำนวน 5 คน
3. ประชาชนชาวนครหลวงเวียงจันทน์	จำนวน 15 คน

รวมทั้งสิ้น จำนวน 25 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัย 2 ประเภท คือ วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interviews) และวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีต่อพิธีกรรมของประชาชนนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่

3.1 การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1) ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร ทฤษฎีระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีต่อพิธีกรรมของประชาชนนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลความรู้สรุปเป็นกรอบแนวคิดกำหนดขอบเขตการวิจัยและกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3) สร้างสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิด เพื่อให้ครอบคลุมขอบเขตของการทำวิจัย
- 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงให้มีความตรงตามเนื้อหา
- 5) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.2 การตรวจสอบเครื่องมือ

นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องซึ่งมีรายชื่อดังนี้

- 1) พระครูพิศาลสารบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์หนองคาย/อาจารย์ประจำหลักสูตร มจร วิทยาเขตหนองคาย
- 2) พระครูจิรัชธรรมชัย, รศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรมหาบัณฑิต มจร วิทยาเขตหนองคาย
- 3) ดร. ธัญหทัย สิ้นธนูอก อาจารย์พิเศษหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มจร.วิทยาเขตหนองคาย นำข้อเสนอแนะที่ได้ปรับปรุงแล้วจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

3.3 แบบสัมภาษณ์การวิจัย

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสำหรับบรรพชิต
- ส่วนที่ 2 ความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีต่อพิธีกรรมของประชาชนนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 พญานาคที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา
 - ตอนที่ 2 ความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีต่อพิธีกรรมของประชาชนชาวนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
 - ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด เป็นการกำหนดว่าข้อมูลที่ต้องการมีอะไรบ้าง โดยการศึกษาและวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์หรือปัญหาของการวิจัยเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และจะใช้อะไรเป็นตัวชี้วัดจึงจะได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

2) กำหนดแหล่งข้อมูล จำนวน 25 รูป/คน

3) นำเครื่องมือวิจัยไปใช้สัมภาษณ์ (Inter View) โดยคณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 25 รูป/คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ สะดวก และง่ายต่อการค้นหาข้อมูล ในการจัดทำแฟ้มเพื่อประโยชน์ต่อการค้นหาข้อมูล ประกอบด้วย แฟ้มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ

- ข้อมูลที่เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์ประกอบด้วย ชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วันที่ ช่วงเวลา สถานที่ สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ครั้งที่ ชื่อผู้สัมภาษณ์ บทสัมภาษณ์

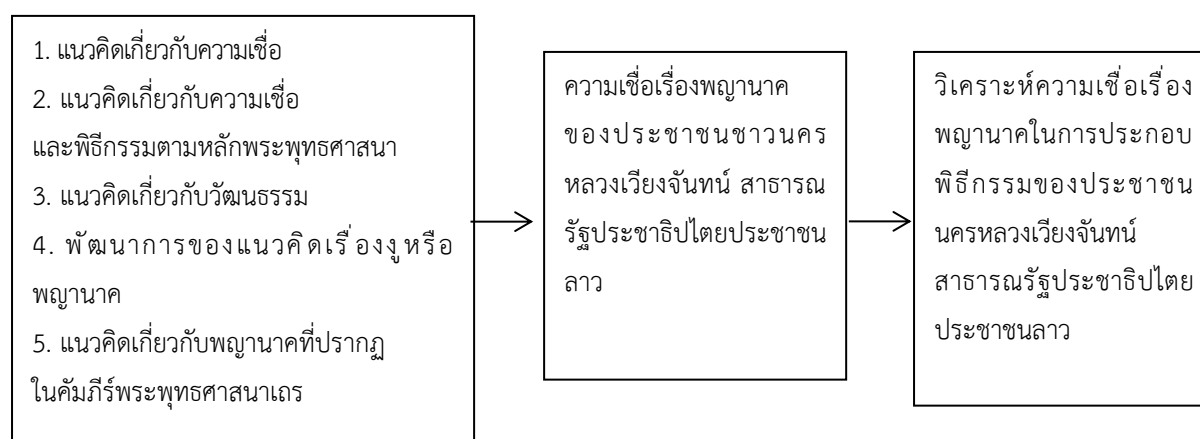
- ข้อมูลที่เป็นแบบวิเคราะห์การสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งประกอบด้วยชื่อผู้ให้ข้อมูล ชื่อผู้สัมภาษณ์ คำหลักบรรยาย เหตุการณ์/สถานการณ์ และการตีความเบื้องต้นแล้วจึงทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

6. การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีต่อพิธีกรรมของประชาชนชาวนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อการนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลตามเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับพยานาคที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

1.1 ความหมายของความเชื่อ

ความเชื่อ คือการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกผู้ทุกนาม ซึ่งมนุษย์ได้สัมผัสผ่านอายตนะทั้ง 6 (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) ซึ่งอันเป็นต้นเหตุของความเชื่อ เมื่อเกิดการบ่มเพาะความเชื่อ โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมที่ได้สัมผัสเป็นประจำ ช่วยให้ความเชื่อเจริญเติบโตเกิดเป็นรูปสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง จึงก่อเกิดความเชื่อทั้งเป็นรูปธรรมและนามธรรม (นันทนา ชุนภักดิ์, 2530 : 246) ความเชื่อเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิด การกระทำต่าง ๆ ทั้งด้านดีและด้านร้าย คนเราจึงมีทั้งความเชื่อและความไม่เชื่อเป็นของคู่กัน การจะกำหนดให้คนเชื่ออย่างเดียวกันเป็นไปได้ยาก ความเชื่อจึงแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ ความเชื่อ อย่างมีเหตุผล และความเชื่ออย่างไม่มีเหตุผล ความเชื่อด้วยศรัทธา และปัญญาของตน ความเชื่อ ไม่คลอนแคลน ความเชื่อในโลกุตตรธรรม เป็นความเชื่ออันยอดเยี่ยม เพราะจะนำพาบุคคลที่เชื่อให้เข้าถึง นวโลกุตตรธรรม คือ มรรคผลและนิพานอันเป็นความเชื่อขั้นสูงสุด อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมักเกิดจากความคิดคำนึงว่าสิ่งนี้ดี สิ่งนั้นไม่ดี จะต้องส่งผลกระทบเช่นนั้นแล้ว จะเป็นเช่นนี้ ความเชื่อที่ปรากฏเป็นข้อห้าม ย่อมเป็นสิ่งท้าทายต่อสติปัญญาของมนุษย์ผู้นำสมัย หากศึกษาอย่างถ่องแท้จะทราบเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษถึงข้อห้ามต่าง ๆ นั้นทรงคุณค่าเพียงใด ความเชื่อจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ค่อยๆ เรียนรู้และทำความเข้าใจโลกที่เป็นมานานหลายพันปี และเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดีผลร้าย เมื่อมนุษย์กลัวอำนาจลึกลับนั้น ก็จะกระทำการสิ่งต่างๆ เพื่อมิให้ถูกลงโทษและเพื่อให้อำนาจนั้นพึงพอใจ ต่อมาจึงมีพิธีกรรมต่างๆ เพื่อบูชา เช่นเทพเจ้า เพราะเชื่อว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดขึ้นต้องมีผู้บันดาลให้มนุษย์ตั้งเทพเจ้าประจำสิ่งนั้นๆ ขึ้น (दनัย ไชโยธธา, 2538 : 49)

ความเชื่อเกิดจากสภาพที่บุคคลให้ความมั่นใจเห็นคล้อยตาม และพร้อมที่จะปฏิบัติตามสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วนำไปถ่ายทอดให้บุคคลอื่นได้ทราบเพื่อต้องการให้เกิดความมั่นใจ เห็นคล้อยตาม และปฏิบัติตามด้วย โดยไม่คำนึงว่าความเชื่อนั้นๆ มีเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้หรือไม่ และชี้ให้เห็นว่าความเชื่อของคนมีมูลเหตุมาจากความไม่รู้ ความไม่รู้ทำให้เกิดความกลัว ครั้นเมื่อมีความกลัวแล้วจึงคิดสร้างความเชื่อขึ้นมาเพื่อให้เป็นที่พึ่งทางใจ ความเชื่อบางอย่างอาจหมดความจำเป็น ไม่มีประโยชน์ ไม่มีความหมายโดยตรงต่อชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบันแต่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาถึงเหตุและผล รวมทั้งสาระที่เกิดจากความเชื่อในสิ่งต่างๆ

1.2 ความหมายของพยานาค

นาค มีความหมายอยู่หลายประการ ตามความหมายของพจนานุกรมภาษาสันสกฤต-อังกฤษได้ให้ความหมายว่า คำว่านาค หมายถึง ชื่อของชนกลุ่มหนึ่ง, ชื่อทวีป, ภูตทั่วไป งูที่แผ่พังพานซึ่งสืบเชื้อสายมาจากนางกัทรุหรือนางอูรสา, หมายถึงช้าง,เมฆ เป็นต้น (Monier –Williams, 1976 : 532) หรือหมายถึงหมายถึง

นรเทพที่มีศักดิ์เป็นมนุษย์มีหางเป็นงูเกิดจากนางกัทรุ ชายาของกัศยปฤๅษี (พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ, 2513 : 626) นอกจากนั้นในคัมภีร์บางเล่มได้อธิบายความหมายของคำว่า นาค หมายถึงผู้ประเสริฐ สัตว์ประเสริฐได้แก่ ช้าง, ดอกกาคะทิง, ผู้หมอบาปได้แก่พระพุทธรเจ้า หรือพระอรหันต์หรือหมายถึงอุโบสถศีล (พระสิริรัตนปัญญาเถระ, 2512 : 225) นอกจากนั้นก็จะพบว่ารากศัพท์ของคำว่า นาค มาจากภาษาฮินดูสตินี เขียนว่า Nag ออกเสียงว่า นัค แปลว่า ชาวเขา ภาษาอัสสัม เขียนว่า Naga ออกเสียงว่า นอค (Noga) แปลว่า เปลือย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/5/409) ส่วนศัพท์ที่ใช้เรียกนาคก็มีคำว่า อหิ หมายถึงงู เช่นคำว่า อหิวิชชา ได้แก่ วิชชาหมอง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/1/225) อูระคะ หมายถึงงู ในคำว่า อูระโค เป็นชื่อของงู (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/5/29) คำว่า สัปปะ, ฤชคะ, อูระคะ, ปันนคะ, สิริสปะ, วิลาสยะ, คุหาสยะ, ทาณาอูระ, โฆรวิสะ, ทูชีวหา, ทิรสังญะ ก็หมายถึงงูเช่นกัน หรือหากพิจารณาจากการนำไปใช้แทนคำว่านาคพระพุทธรศาสนาเห็นว่าคำว่านาคมีความหมายหลายนัยดังปรากฏในคำอธิบายว่านาคศัพท์เป็นไป ในช่วงบ้าง ม้าบ้าง โคบ้าง งูบ้าง ต้นไม้บ้าง มนุษย์บ้าง” นอกจากนั้นก็จะใช้คำว่า นาค หรืออูระคะ หรืออหิ สลับกันในการใช้เป็นชื่อเรียกชื่อพยานาคหรือนาคทั้งหลาย เช่น คำว่า นาค แปลว่า งู (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 2/4/350.) หรือ ท่านถือเอาคำว่าอูระคะ หมายถึงนาค (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 3/1/328.) แต่ถึงอย่างนั้นก็มีข้อปลีกย่อยอยู่ว่าหากเป็นการเรียกเจาะจงถึงงูซึ่งเป็นสัตว์เลื้อยคลานก็จะใช้คำว่าอหิ หรืออูระคะหรือสัปปะ ซึ่งเป็นการเน้นถึงสภาพธรรมชาติของงู แต่ถ้าหากจะมุ่งอธิบายถึงพยานาคในรูปร่างงูใหญ่ที่มีหงอนอาศัยอยู่ในภพพยานาคโดยมากมักจะเรียกว่า อหิชาติ หรืออูระชาติ หมายถึง ผู้เป็นชาติเชื้อแห่งงูหรือเป็นเจ้าของงู (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 3/3/22.)

กล่าวโดยสรุปแล้วเราก็จะพบว่า คำว่านาค มีความหมายอยู่ 2 ประเภท คือ ก) ความหมายตามบริบทของคำ หมายถึง (1) งูโดยทั่ว ๆ ไป (2) หมายถึง พยานาคที่มีภพภูมิอยู่ในวิมานใต้แม่น้ำบ้าง ภูเขาบ้าง มหาสมุทรบ้าง (3) หมายถึง ชื่อทวีป (4) หมายถึงช้าง (5) หมายถึงดอกไม้ชนิดหนึ่งชื่อว่ากาคะทิง (6) หมายถึงชนเผ่าหนึ่ง(ปุริสนาค) (ข) ความหมายในเชิงการตีความหมายถึง (1)บุคคลผู้ประเสริฐ ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ (1) เสขนาค นาคคือพระเสขะ(2) อเสขนาค นาคคือพระอเสขะ (3) ปัจเจกพุทธานาคนาคคือพระปัจเจกพุทธร (4) พุทธานาค นาคคือพระพุทธรเจ้า (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 2/3/512) โดยเฉพาะในคำว่า นาค คือพระพุทธรเจ้านั้นมีการนำไปอธิบายความหมายได้หลายนัยคือ (1) ผู้ไม่ลำเอียงด้วยอคติทั้งหลาย มีฉันทาคติเป็นต้นชื่อ นาคะ (2) ผู้ไม่กลับมาสู่กิเลสที่ละได้ด้วยมรรคนั้น ๆ แล้วชื่อว่า นาคะ (3) ผู้ไม่ทำบาป (ความชั่วที่เป็นเหตุให้กลับมา) มีประการต่าง ๆ ชื่อว่า นาคะ (4) การไม่เสด็จมาสู่ภพใหม่ คือ ไม่ไป ไม่มาสู่ภพใหม่ ชื่อว่า นาคะ(5)การไม่ทำบาปบ้างชื่อว่า นาคะ (6) ความมีกำลังชื่อว่า นาคะ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/5/424)

สรุปได้ว่า อย่างไรก็ตามในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งหมายที่จะใช้คำว่านาค หรือคำอื่นๆที่เกี่ยวข้องหมายถึง เฉพาะนาคที่เป็นงู และนาคที่เป็นสัตว์ทิพย์ มีฤทธิ์ เกิดในวิมานที่จัดเป็นสุคติที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธรศาสนาเถรวาทเท่านั้น อนึ่ง สำหรับคำว่านาคที่ได้อธิบายมานั้นหมายถึงนาคโดยทั่ว ๆ ไป แต่ในคัมภีร์

พระพุทธศาสนานาคได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) นาคบริวาร และ 2) ราชานาค เรียกกันว่า พญานาค ดังนั้น คำว่า นาค จึงเป็นคำกลางๆ ถ้าจะมุ่งถึงนาคที่เป็นพระราชานาคทั้งหลายโดยมากคัมภีร์ จะใช้คำว่า นาคราชา หมายถึง จอมแห่งนาคหรือนาคที่เป็นพระราช โดยที่พญานาคเหล่านี้จะอยู่ภายใต้การ ปกครองของพญานาควิรูปักษ์

1.3 มุมมองของพระพุทธศาสนาที่มีต่อและพญานาค

ก่อนที่จะเร่ร่อนไปสู่การทำความเข้าใจในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพญานาคในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาผู้วิจัยเห็นว่าเราจะต้องกลับมาพิจารณาถึงประเด็นคำถามที่ว่า ในภาพรวมแล้ว พระพุทธศาสนามีมุมมองเกี่ยวกับสัตว์ 2 ประเภทคือและพญานาคนี้อย่างไร ทั้งนี้เพราะสัตว์ทั้งสองประเภทนี้ มีความเกี่ยวพันกันในเชิงเนื้อหาและความเป็นมาจนอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องของเหรียญสองหน้าคือทั้งงูและ พญานาคต่างก็ถือว่าเป็นสัตว์ที่มีกำเนิดมาจากแหล่งเดียวกันและมีอิทธิพลต่อกัน แต่ถึงอย่างนั้นก็ตามเราก็คง พบว่า การที่เรากล่าวถึงเฉพาะเรื่องของพญานาคในบางทีก็อาจจะทำให้ละเลยที่จะกล่าวถึงเนื้อที่ส่วนที่ เกี่ยวกับงู ซึ่งในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทได้กล่าวถึงเรื่องของงูไว้เช่นเดียวกัน ดังนั้น ก่อนที่จะกล่าวถึง ประเด็นอื่นๆ ที่มีความละเอียดอ่อนผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะต้องอธิบายถึงทัศนะของพระพุทธศาสนาที่มีต่อและ พญานาคเป็นเบื้องต้นก่อน ซึ่งพระพุทธศาสนาได้มีมุมมองต่อและพญานาคในฐานะของการเป็นสัตว์โลก 2 ลักษณะคือ

1) มุมมองต่อ สำหรับมุมมองที่พระพุทธศาสนามีต่อก็คือการพิจารณาเห็นว่า เป็น สัตว์เลื้อยคลานประเภทหนึ่งมีชื่อเรียกกันตามธรรมดาทั่วไปว่าหิ สัปพะ อูระคะ เป็นต้น (มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2539 : 1/5/29.) ซึ่งในประเทศอินเดียถือว่าเป็นประเทศที่มีงูอยู่อย่างหนาแน่น โดยเฉพาะตามริมฝั่ง น้ำสายสำคัญๆ เช่นแม่น้ำคงคา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 3/3/288) ซึ่งความหนาแน่นของงูใน ชมพูทวีปหลายครั้งได้ก่อให้เกิดปัญหากับพระภิกษุถึงขนาดต้องอพยพหนี ดังปรากฏในข้อความของพระวินัย ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลายเข้าจำพรรษา ถูกงูเบียดเบียน ขบกัดเอาบ้าง เลื้อยไล่ไปรอบ ๆ บ้าง ภิกษุเหล่านั้นพึงหลีกเลี่ยงไปด้วยสำคัญว่า “นั่นแลอันตราย” ไม่ต้องอาบัติเนื่องจากขาดพรรษา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 4/200/312.) หรือเมื่อขณะประกอบสังฆกรรมในเขตสีมางูก็เลื้อยเข้าท้าวให้ยกเลิกกิจนั้นได้โดยไม่ต้องอาบัติ ในบางครั้งเมื่อถูกงูเบียดเบียนมากๆ (บางกรณีก็ถูกกัดจนเสียชีวิต) พระพุทธองค์จึงต้องหาอุบายเพื่อไม่ให้ถูก งูกัดด้วยการให้ภิกษุแผ่เมตตาให้กับพญานาคหรือพญางูที่เป็นหัวหน้าของงูทั้งหลายให้ยุติการเบียดเบียน พระภิกษุ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 5/281/85.)

อนึ่ง ในมุมมองที่มีต่อในมิตินี้เราจะพบว่าพระพุทธศาสนาได้อธิบายว่า 1) หากมุ่งถึงพญางูก็จะมี อยู่ 4 ตนคือพญางูวิรูปักษ์ พญางูเอราภะพญางูฉัพพาปุตตะ พญางูกัณหาโคตมกะ (มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2539 : 3/3/288.) แต่ถ้า 2) แบ่งตามลักษณะงูตามความแรงของพิษจะได้เป็นอีก 4 ประเภท คือกัฏฐมุขะ ปุติมุขะ อัคคิมุขะ สัตถมุขะ (3) ถ้าแบ่งอีกนัยก็คือแบ่งตามสถานที่เกิดคือกลุ่มหนึ่งเกิดในน้ำ กลุ่ม หนึ่งเกิดบนบก และ (4) แบ่งอีกเป็นงูที่อยู่ในภพกามรูปและอกามรูปซึ่งคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้นได้สรุปรวมงูที่

มีอยู่ในชมพูทวีปนั้นมีทั้งหมด 1,024 ชนิด (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 4/1/371-372.) และเห็นว่าในสมัยก่อนและสมัยพุทธกาลคนนิยมเลี้ยงงูไว้เพื่อประโยชน์ต่างๆ แม้พระราชผู้ครองเมืองก็มีการเลี้ยงงูไว้เพื่อประโยชน์ 3 ประการคือ (1) ใช้ฆ่านักโทษ (2) ใช้ฆ่าตัวตายเมื่อคราวถูกจับในสมรภูมิ (3) ใช้ฆ่ากองทหารศัตรูเมื่อจะเข้าประชิดตัวด้วยการปล่อยงูเข้าไปกัดทหารในกองทัพ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 4/1/370-380.) หรือการนำเอางูไปเป็นอาวุธในการทำร้ายคู่อริ ดังปรากฏในกรณีของนางมาคันทียาที่ประสงค์จะไล่ความนางสาวที่ดีด้วยงูพิษ เป็นต้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/2/1/290) แสดงให้เห็นว่าในสมัยพุทธกาล มนุษย์ก็บังมีความสัมพันธ์กันทั้งในแง่ของการเลี้ยงงูไว้ใช้ประโยชน์หรือการเลี้ยงงูเพื่อการบูชา ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในสังคมอินเดียโบราณมีการเลี้ยงงูและบูชางูอยู่เป็นจำนวนมากและถือว่ำนั้นเป็นวัฒนธรรมประการหนึ่งของสังคมอินเดียโบราณ จากการกล่าวมาจะพบว่าพระพุทธศาสนาได้มีมุมมองต่องูในฐานะเป็นสัตว์เลื้อยคลานเป็นงูในฐานะที่มีตัวตนอยู่จริงในโลกของมนุษย์

(2) มุมมองต่อพญานาค พระพุทธศาสนาเห็นว่าพญานาคเป็นสัตว์ 1) มีรูปร่างแตกต่างไปจากงูคือ งูที่มีขนาดใหญ่มีท่อน้ำที่อยู่โดยมากตามริมฝั่งแม่น้ำ เป็นเทพเจ้าของผู้ที่บูชา 2) เป็นเจ้าแห่งงูที่มีภพภูมิอยู่ในแม่น้ำบ้าง มหาสมุทรบ้าง ต้นไม้บ้าง โดยพญานาคถือว่าเป็นมนุษย์กึ่งเทพกึ่งสัตว์สามารถแปลงกายเป็นอะไรก็ได้ไปมาด้วยฤทธิ์ และที่สำคัญพญานาคเป็นเจ้าแห่งงูทั้งหลาย ซึ่งจากมุมมองดังกล่าวเราจะพบว่าพระพุทธศาสนาได้มีทัศนะต่องูและพญานาคในภาพลักษณ์ 2 ประการคือ 1) ภาพลักษณ์ของงูตามธรรมชาติ หมายถึงงูโดยทั่ว ๆ ไป และ 2) ภาพลักษณ์ของงูในโลกแห่งจินตนาการ หมายถึง พญานาคผู้มีฤทธิ์

พญานาคในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมีพัฒนาการมาจากอารยธรรมอินเดีย ภายใต้ความเชื่อแบบสมณธรรม คือเชื่อว่าพญานาคเป็นสัตว์โลกที่เป็นไปตามกรรมหรืออยู่ภายใต้กฎแห่งกรรมไม่ได้เกิดมาจากการสร้างของเทพเจ้า การเกิดของพญานาคจัดเป็นอบายแต่ไม่เป็นทุกข์เนื่องจากพญานาคเกิดในภพภูมิที่มีแต่ความสุข และมีข้อพิสูจน์ว่าพญานาคเป็นสัตว์โลกที่มีอยู่จริงอยู่หลายประการ เช่น พิสูจน์จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และหลักตรรกวิทยาเชิงพุทธ พญานาคมีความหมายเชิงสัญลักษณ์คือ หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ อำนาจและความดี เป็นต้น หรือในด้านบทบาทพบว่าพญานาคมีบทบาทสำคัญในการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาและในขณะเดียวกันพญานาคเองก็เป็นผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุภพภูมิที่สูงกว่าที่เป็นอยู่ด้วย นอกจากนั้นการศึกษาเรื่องพญานาคยังให้คุณค่าหลายประการมีด้านการทำกิจด้วยความไม่ประมาท และด้านการปฏิบัติธรรม เป็นต้น สำหรับมนุษย์พระพุทธศาสนาสอนให้มีท่าทีต่อพญานาคทั้งในด้านการยอมรับความมีอยู่ของพญานาคและการปฏิบัติต่อพญานาคโดยไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

2. ความเชื่อเรื่องพญานาคของประชาชนชาวนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สำหรับชาวนครหลวงเวียงจันทน์นั้นถือว่าเป็นผู้ที่มีความเชื่อในเรื่องพญานาคเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นเขตพื้นที่ที่มีเหตุการณ์เกี่ยวกับพญานาคหลายเหตุการณ์ เช่น รอยพญานาค บั้งไฟพญานาค เป็น

ต้น เมื่อมีความเชื่อย่อมนำให้นครหลวงเวียงจันทน์มีการแสดงออกที่เกี่ยวกับพญานาคหลายประการ โดยความเชื่อของนครหลวงเวียงจันทน์ที่มีต่อพญานาคนั้นก็มิดังต่อไปนี้

2.1 เชื่อว่าพญานาคมีอยู่จริง

ความเชื่อของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ประการหนึ่งก็คือความเชื่อที่ว่า “พญานาคมีจริง” โดยมีการให้เหตุผลประกอบความเชื่อของตนเอง โดยเชื่อว่าพญานาคคือสัตว์โลกชนิดหนึ่ง จัดเป็นอมมนุษย์แต่ไม่ใช่สุรกายเป็นสัตว์ครึ่งสัตว์ครึ่งเทพ เพราะมีอิทธิฤทธิ์และวิมานเหมือนกับเทวดา เมื่อเชื่อว่าเป็นสัตว์โลกแล้วชาวนครหลวงเวียงจันทน์ก็ให้เหตุผลว่า พญานาค คือ งู หรือนั่นเองคือนาคประเภทหนึ่ง ในกรณีนี้เราก็สามารถตอบได้เลยว่า พญานาคมีอยู่จริงอย่างแน่นอน เพราะงูถือว่าเป็นสัตว์เลื้อยคลานที่มีชีวิตอยู่จริง ซึ่งตามหลักของพระพุทธศาสนาเถรวาทเห็นว่า งูคือนาคที่เกิดจากฟองไข่ประเภทอันตชะ และชลาพุชะคือเกิดในครรภ์ (สัมภาษณ์ พระอาจารย์คำปาน แสนบุตรเตลาด) และเป็นสัตว์ที่มีอยู่จริงตามธรรมชาติ และในความเชื่อของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ก็เชื่อเช่นนั้นว่างูเป็นสัตว์ที่มีอยู่จริง และเป็นความเชื่อที่มีมาตั้งแต่สมัยบ้านเชียงเมื่อ 4,000 ปีที่แล้ว หากมุ่งอธิบายตามแนวทางนี้ พญานาคหรืองูก็มีอยู่จริง ถ้ายอมรับตามหลักความเชื่อของพระพุทธศาสนา คือ เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า (สัมภาษณ์ พระอาจารย์กาน แก้วสะเนหา) มนุษย์เองก็เป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย (เพื่อนร่วมโลก) ของสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น ซึ่งพญานาคในทัศนะของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ก็ถือว่าเป็นพญานาคที่มีภพภูมิเช่นเดียวกับพญานาคในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (สัมภาษณ์ พระอาจารย์แก้ว พรหมมะฮักสา)

ดังนั้น หากเชื่อในการตรัสรู้ และคำสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงยอมรับและยืนยันถึงความมีอยู่ของพญานาคแล้ว จึงไม่มีเหตุผลใดๆ ที่จะไม่เชื่อว่า พญานาคมีอยู่จริง ถ้าหากเราพิจารณาในเรื่องกรรม และการให้ผลของกรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ว่า กรรมคือเจตนา 5 และกรรมเป็นเครื่องแบ่งหรือจำแนกสัตว์ให้แตกต่างกัน (สัมภาษณ์ ครูผา สิงหาทิพ) สัตว์โลกทั้งหลายจึงมีกำเนิดที่ต่างกันพญานาคก็เป็นหนึ่งในกำเนิดที่แตกต่าง หรือเป็นเผ่าพันธุ์หนึ่งของบรรดาเผ่าพันธุ์ทั้งหลายของสัตว์โลก และนอกจากนั้นเราจะพบว่าแนวคิดเรื่องกรรมในทางพระพุทธศาสนาเถรวาทมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับวิบากหรือการให้ผล กล่าวคือ เมื่อสัตว์ทำกรรมประเภทใด คือไม่ว่าดีหรือชั่วกรรมนั้นย่อมมีผลก่อให้เกิดหรือนำไปเกิดในภพภูมิและภพภูมิก็คือ สถานที่รองรับกรรม (สัมภาษณ์ พ่อสีสวาท บุญไชยะวง) หากนำกรณีพญานาคทั้งในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและในทัศนะของชาวนครหลวงเวียงจันทน์มาพิจารณาก็จะพบว่า เมื่อมนุษย์ทำกรรมดีหรือชั่วตามมูลเหตุที่จะได้เกิดเป็นพญานาคในกำเนิดของนาคจึงก่อให้เกิดภพภูมิมารองรับทั้งหยาบและละเอียด (สัมภาษณ์ แม่พวง คำวิล) โดยภพภูมิดังกล่าวเป็นสิ่งที่อยู่จริง ตามหลักฐานการยืนยันของพระพุทธองค์ที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งหากเราปฏิเสธกรณีใดกรณีหนึ่งก็เท่ากับว่าเราได้เปลี่ยนความคิดจากกรอบความคิดของพระพุทธศาสนา และกำลังจะพัฒนาความคิดของตนเองให้เป็นความคิดที่เห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดมาจากการรวมตัวกันของวัตถุธาตุ เมื่อตายไปแล้วก็สูญไม่มีอะไรเหลือ ไม่มีบุญไม่มีบาป ไม่มีพ่อแม่ผู้มีพระคุณ ไม่มีภพอื่นหรือโลกหน้าเพราะตายแล้วก็สูญสิ้นไปเท่านั้น (สัมภาษณ์ ครูเกียงคำ มะนิสอน)

2.2 เชื่อว่าพญานาคอยู่ในภพภูมิใดภพภูมิหนึ่งในจักรวาลนี้

ในศาสนาทุกศาสนา (ยกเว้นศาสนาประเภทอู่อุญตฤทธิคือเห็นว่าสรรพสิ่งไม่มีเป็นสущุขชาติสущุญ จะมีความเชื่อเรื่องหนึ่งเหมือนกันคือ เรื่องภพภูมิและจักรวาลที่เป็นที่รวมของภพภูมิต่างๆ เหตุที่มีความเชื่อเรื่องภพภูมิเนื่องจากว่า ภพภูมิเหล่านี้จะเป็นสถานที่ในการรับรองผลการกระทำ บุญ บาป หรือชั่วดีของมนุษย์ในโลกหรือสัตว์ในจักรวาลนี้ บางศาสนาเชื่อว่า พระเจ้าอยู่เหนือจักรวาล และเป็นผู้สร้างในฐานะที่จักรวาลเป็นระบบมีระเบียบที่จัดวางไว้ชัดแสดงว่าพระเจ้ามีอยู่ (สัมภาษณ์ แม่จันที สุขะผล) แต่ในขณะเดียวกันพระเจ้ายกใช้จักรวาลนั่นเองเป็นสถานที่รองรับวิญญูณหรือผลกรรมของมนุษย์ในโลก บางศาสนาก็เชื่อว่าจักรวาลที่แบ่งเป็นภพภูมิ มินรค สวรรค์ เป็นการแบ่งเพื่อให้มนุษย์ก็เชื่อว่า พระพุทธศาสนาซึ่งเชื่อในเรื่องจักรวาลและเห็นว่าจักรวาลนี้มีภพภูมิที่อยู่ของสรรพสัตว์ทั้งหลาย ที่แตกต่างกันไปดังที่ได้อธิบายไว้แล้วโดยหนึ่งในภพภูมิดังกล่าวพระพุทธศาสนาก็ระบุไว้ชัดว่า มีภพภูมิของพญานาคอยู่ และพญานาคก็มีอยู่จริงแต่เป็นการมีอยู่จริงที่ไม่อาจจะพิสูจน์ได้ทางรูปธรรมหรือทางกายภาพ แต่จะพิสูจน์ได้ทางประสบการณ์ทางจิตคือการปฏิบัติธรรมก่อให้เกิดสมาธิและการภาวนาเท่านั้น ซึ่งข้อมูลหลักฐานในเชิงจักรวาลวิทยาเชิงพุทธก็ยอมรับว่า พญานาคมีอยู่จริง (สัมภาษณ์ พระอาจารย์คำปาน แสนบุตรตะลาด)

2.3 เชื่อว่าพญานาคมีอยู่จริงเพราะอ้างจากประสบการณ์ของพระผู้ปฏิบัติ กรณีประสบการณ์ศาสนาที่มาจากสมาธิ ได้แก่ ประสบการณ์ทางด้านสมาธิของบรรดาพระเถระฝ่ายวิปัสสนาธุระของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งท่านได้เล่าว่า ท่านเคยเทศนาสั่งสอนพญานาคอยู่เรื่อยๆ ในทางสมาธิ เพราะพญานาคโดยมากเป็นผู้มีอุปนิสัยใคร่ฟังธรรมจากผู้ทรงศีล (สัมภาษณ์ ท่านคำหมั่น สวีแก้ว) จากการกล่าวมาทั้งหมดจะพบว่า พระอรหันต์ (ในตำนาน) และพระเถระสายวิปัสสนาหลายรูปในปัจจุบัน ซึ่งล้วนเป็นพระเถระที่ทรงธรรมทรงวินัย ได้ยืนยันว่าท่านได้พบกับพญานาคทางนิมิต ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า คำพูดของพระเถระฝ่ายวิปัสสนาก็ดีที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น คงไม่ใช่คำพูดเหลวไหลหรือโกหก เมื่อเราเชื่อมั่นในคำสอนของท่านเช่นนั้น จึงเป็นเหตุผลเพียงพอที่จะยืนยันว่า พญานาคมีอยู่จริงจากการพบเห็นทางสมาธิด้วยตัวท่านเองจึงไม่มีเหตุผลใดที่เราจะปฏิเสธว่า พญานาคไม่มีจริง (สัมภาษณ์ พระอาจารย์คำปาน แสนบุตรตะลาด)

2.4 เชื่อว่าพญานาคเป็นผู้ทำบั้งไฟพญานาค

สำหรับความเชื่อนี้ชาวบ้านเชื่อกันมีสาเหตุมาจากการที่พญานาคได้จุดบั้งไฟบูชาพระพุทธเจ้าในวันเปิดโลกคือ วันที่พระพุทธองค์ได้เสด็จลงมาจากสวรรค์ ภายหลังจากที่ทรงเสด็จขึ้นไปจำพรรษาอยู่ที่สวรรค์ชั้นดุสิตเพื่อไปแสดงพระอภิธรรม 7 คัมภีร์โปรดพุทธมารดา ในวันนั้นทรงเปิดโลกทั้ง 3 คือ สวรรค์ นรก และมนุษย์ ให้สามารถมองเห็นกันและกันได้ เมื่อเป็นเช่นนี้เหล่าพญานาคในแม่น้ำโขงจึงได้ใช้ฤทธิ์จุดบั้งไฟมาเพื่อเป็นการบูชาพระพุทธองค์ ในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 1129 ความเชื่อของคนในท้องถิ่นที่มีต่อพญานาคและพระพุทธศาสนา ซึ่งเมื่อมีเหตุเกิดขึ้นเช่นนี้จึงยิ่งเป็นการตอกย้ำถึง “ความมีอยู่จริง” ของพญานาคตามความเชื่อของตนมากขึ้น (สัมภาษณ์ พระอาจารย์คำปาน แสนบุตรตะลาด)

2.5 เชื่อว่ารอยพญานาคเกิดจากพญานาคจริงๆ

สำหรับชาวนครหลวงเวียงจันทน์ นอกจากจะมีความเชื่อว่านาคมีฤทธิ์ทำบังไฟบูชาพระพุทธรองค์ในวันออกพรรษาแล้ว ก็ยังมีความเชื่อว่าพญานาคมีฤทธิ์แสดงรอยเลื้อยให้ปรากฏในสถานที่ต่างๆ ได้ ซึ่งกรณีรอยพญานาคนั้นถือว่าเป็นเหตุการณ์ประหลาดที่เป็นที่เล่าขานกันของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ในช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา โดยปรากฏการณ์ “รอยพญานาค” ถือว่าเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่มีมักจะปรากฏขึ้นพร้อมๆ กับปรากฏการณ์บังไฟพญานาคซึ่งทำให้ชาวนครหลวงเวียงจันทน์เกิดความตื่นเต้นและมีการวิพากษ์วิจารณ์กันไปต่างๆ นานา และที่สำคัญก็มีความเชื่อต่อปรากฏการณ์รอยพญานาคที่ปรากฏบนกระโปรงรถ หลังคารถ หรือหาดทราย พื้นบ้าน หรือแม้แต่ห้องพระ หรือกระจกตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งชาวนครหลวงเวียงจันทน์เชื่อว่ารอยที่เกิดขึ้นมาจากฤทธิ์ของพญานาคที่ทำให้ปรากฏเป็นรูปไว้ (สัมภาษณ์ แม่คำจัน ปะถมราด) เพื่อเป็นการยืนยันว่าพญานาคมาฟังธรรมกับท่านจริง เหล่าพญานาคจึงได้ทำรอยไว้โดยมีหลักฐานปรากฏเป็นรอยพญานาคบริเวณพื้นกุฏิ และเพื่อเป็นการให้เกียรติกับพญานาค ซึ่งกรณีดังกล่าวย่อมเป็นเครื่องยืนยันได้ในระดับหนึ่งว่าปรากฏการณ์รอยพญานาคเป็นสิ่งที่เกิดมาโดยฤทธิ์ของพญานาค และเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่ผู้คนในชาวนครหลวงเวียงจันทน์เชื่อว่าเป็นการกระทำของพญานาค เพราะรอยพญานาคเป็นปรากฏการณ์ที่มีอยู่จริง สอดรับกับเรื่องเล่าหรือความเชื่อของผู้คนในชุมชน และ ยังพิสูจน์ไม่ได้ นี่เองที่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ผู้คนนำไปเป็นวัตถุดิบประกอบการเล่าเรื่องราวให้เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อเรื่องพญานาค และถือว่าปรากฏการณ์รอยพญานาคเป็นอีกเรื่องราวหนึ่งที่เกิดขึ้นมาและตอกย้ำความเชื่อดั้งเดิมของชาวนครหลวงเวียงจันทน์เรื่องพญานาคให้ปรากฏเป็นจริงขึ้นมาได้ (สัมภาษณ์ พ่อสีสวาท บุญไชยวง)

2.6 เชื่อว่าพญานาคมีฤทธิ์อำนาจให้คุณให้โทษกับชาวเมืองได้

สำหรับความเชื่อเรื่องพญานาคของชาวนครหลวงเวียงจันทน์อีกประการหนึ่งก็คือ เชื่อว่าพญานาคเป็นสัตว์ที่มีธรรมชาติของความเป็นสัตว์ทิพย์ที่มีฤทธิ์เหมือนกับสัตว์ประเภทโอปปาติกะอื่น ๆ เช่น เทวดาเปรต หรืออภิสมาณายที่สามารถมีฤทธิ์ได้ตามภาวะแห่งภพภูมิของตน หรือตามภาวะแห่งการเกิดและบุญบารมีที่ตนได้อธิฐานมา ซึ่งชาวนครหลวงเวียงจันทน์มีความเชื่ออย่างว่า พญานาคเป็นสัตว์ที่มีฤทธิ์มีอำนาจสามารถที่จะดลบันดาลสิ่งที่ตนปรารถนาได้ตามความต้องการ (สัมภาษณ์ ครูผา สิงหาทิพ) หรือในตำนานอุรังคธาตุนิทานได้ กล่าวถึงสุวรรณนาคราชที่ได้แปลงกายมาเป็นชีปะขาวสวมหมวกไหมพรมสีแดง เข้ามาพบเพื่อขอให้ปล่อยงู ซึ่งเป็นลูกของตนที่ชาวบ้านได้จับมามอบให้ 2 ตัว พอปล่อยงู 2 ตัวไปก็ปรากฏว่างู 2 ตัว ได้กลายเป็นมาณพรูปงาม คือกายโลहेนาคกับปัพพาระนาค เดินตามหลังสุวรรณนาคไปสู่แม่น้ำโขง (สัมภาษณ์ พ่อสีสวาท บุญไชยวง) หรือกรณีชาวนครหลวงเวียงจันทน์เชื่อว่าห้ามนำมุ้ง (ที่ใช้แล้ว) ไปซักในแม่น้ำโขง เพราะจะทำให้พญานาคไม่พึงพอใจและจะทำอันตรายให้กับผู้นั้นได้ (สัมภาษณ์ แม่พิลา มะนิวง)

3. วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องพญานาคในการประกอบพิธีกรรมของประชาชนนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สำหรับพิธีกรรมตามเทศกาลหมายถึงพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลอันเนื่องมาจากความเชื่อเรื่องพญานาคของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งก็ได้แก่

3.1 ความเชื่อพญานาคก่อให้เกิดพิธีกรรมบวงสรวงพญานาคในเทศกาลบั้งไฟพญานาค

สำหรับการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงพญานาคในเทศกาลวันออกพรรษาบั้งไฟพญานาคนั้นถือได้ว่าเป็นประเพณีที่ได้จัดขึ้นมาไม่นานโดยมีการจัดให้สืบเนื่องกับเทศกาลบั้งไฟพญานาคที่ขึ้นในเขตนครหลวงเวียงจันทน์ หรือพื้นที่อื่นๆ โดยในนครหลวงเวียงจันทน์ บั้งไฟพญานาคจะขึ้นมากที่สุด สำหรับประเพณีออกพรรษา-เทศกาลบั้งไฟพญานาคโดยเฉพาะในนครหลวงเวียงจันทน์ จะจัดยิ่งใหญ่ และในวันดังกล่าวก็จะมีพิธีกรรมบวงสรวงพญานาคที่ยิ่งใหญ่เช่นกัน โดยจะมีการประยุกต์พิธีกรรมจากเดิมเป็นพิธีกรรมง่ายๆ เน้นความศักดิ์สิทธิ์ก็เพิ่มรูปแบบของการแต่งกายแบบพญานาคเข้าร่วมพิธีกรรมด้วย โดยองค์ประกอบพิธีกรรมบวงสรวงจะมีเครื่องบัดพลี-สังเว และพานบายศรี 3-5-7-9 ชั้น และมีของควหาหวานมากมายตามหลักของพิธีกรรมที่ประชาชนในท้องถิ่นพอจะหาได้ และโดยเฉพาะในพิธีกรรมนั้นจะมีร่างทรงอยู่ด้วย ประกอบกับมีพรหมณ์ผู้ประกอบพิธีกรรม ประชาชนพ่อค้าราชาการก็มาร่วมเป็นจำนวนมาก โดยพิธีกรรมการบวงสรวงบูชาพญานาคในโอกาสเทศกาลวันออกพรรษาบั้งไฟพญานาคจะมีผู้ประกอบพิธีกรรมบวงสรวงพญานาคอยู่เป็นจำนวนมาก โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญก็คือ (1) เพื่อบูชาพญานาคผู้รักษาคุ่มครองแม่น้ำโขง (2) เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของประชาชน (3) เพื่อให้พญานาคจุดบั้งไฟให้ชมมาก ๆ (สัมภาษณ์ พ่อคำหู่ สิริมะโนจันทร์) โดยข้อสุดท้ายดูเหมือนว่าจะเป็นความปรารถนาสูงสุดของการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงของผู้คนในสองฝั่งแม่น้ำโขง และจากพิธีกรรมในห้วงเวลาเช่นนี้ทำให้ได้เห็นถึงภาพบรรยากาศของผู้คนจำนวนมากที่มาชมบั้งไฟพญานาค ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่หาข้อพิสูจน์ที่ชัดเจนยังไม่ได้ แต่สำหรับชาวอาเภอโพนพิสัย ปรากฏการณ์เช่นนี้ได้ต่อยอดให้เกิดความเชื่อเรื่องพญานาคมากขึ้น (สัมภาษณ์ พระอาจารย์คำปาน แสนบุญตตะลาด)

3.2 ความเชื่อพญานาคก่อให้เกิดพิธีกรรมการไหลเรือไฟบูชาพญานาค

สำหรับการไหลเรือไฟนั้นถือว่าเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากความเชื่อเรื่องการลอยประทีปของชาวอินเดีย เมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่มาที่สุวรรณภูมิก็นำเอาคติเรื่องการลอยประทีปนี้มาด้วย แต่ก็มีมีการปรับปรุงเพื่อให้เข้ากับสภาพภูมิประเทศและความเชื่อของคนในท้องถิ่น สำหรับชาวนครหลวงเวียงจันทน์การลอยหรือไหลเรือไฟเดิมเป็นคติการลอยไฟเพื่อการบูชาพญานาคผู้เป็นเจ้าที่หรือผู้รักษามแม่น้ำในช่วงเดือน 12 โดยตามคติของล้านช้างแล้วเป็นประเพณีที่เดียวที่พระมหากษัตริย์จะต้องเสด็จมาลอยประทีปด้วยพระองค์เอง ในเทศกาลออกพรรษาเพื่อให้เกียรติพญานาคผู้รักษาเมือง ซึ่งปรากฏในสมัยของพระเจ้าสุริยธรรมิกราชที่ทรงเสด็จมาลอยประทีปในแม่น้ำโขงด้วยพระองค์เอง (สัมภาษณ์ พระอาจารย์ก้าน แก้วสะเนหา)

ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปชาวอีสานล้านช้างจึงได้พากันสืบทอดประเพณีนี้มา แต่ยุคหลังก็ได้พยายามอธิบายความว่าการไหลเรือไฟนี้เป็นพิธีกรรมเพื่อการบูชาแม่น้ำคงคาโดยตัดคดีเรื่องการบูชาพญานาคออกไป แต่สำหรับชาวนครหลวงเวียงจันทน์ปัจจุบันยังคงรักษาคติของการลอยประทีปบูชานาคราชอยู่เช่นเดิม โดยเชื่อว่าการไหลเรือไฟนั้นเป็นการบูชาพญานาคเนื่องในวันออกพรรษา โดยพิธีกรรมการไหลเรือไฟนั้น ในช่วงเช้าจะมีการทำบุญตักบาตที่วัดเสร็จแล้วชาวบ้านก็จะมีการเตรียมจัดทำเรือไฟกันในแต่ละคุ้ม ตักตอนเย็นก็จะมีการเข้าไปวัดเพื่อรับศีล ฟังเทศน์ฉลองเรือไฟจากนั้น ก็จะมี การร้องรำทำเพลงฉลองเรือไฟ พอเวลาเช้าชาวบ้านจะนำของกินของใช้ เช่น ขนมข้าวต้ม กล้วย อ้อย ฝ้าย ผ้าไหม หมากพลู บุหรี่ ใส่กระจาดบรรจุไว้ในเรือไฟ ครั้นได้เวลาก็จุดไฟ หรือคบเพลิงในเรือไฟให้สว่าง ชาวบ้านจัดรูปเทียนบูชาพญานาค และคารวะแม่คงคา เสร็จแล้วนำเอาธูปเทียนไปวางไว้ในเรือไฟ เมื่อบูชากันหมด ทุกคน จึงปล่อยเรือไฟออกจากฝั่งให้ลอยไปตามลำน้ำ การล่องเรือไฟจะมีผู้เข้าร่วมพิธีเป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันขั้นตอนและพิธีกรรมการไหลเรือไฟนั้นจะถูกลดทอนลงไปมาก เนื่องจากคตินิยามการบูชาประเพณีแบบเดิมนั้นเลือนรางไป แต่ก็ยังคงมีการจัดทำเรือไฟไหลตามแม่น้ำโขงเพื่อบูชาพญานาคอยู่เช่นเคย ชื่น (สัมภาษณ์ พระอาจารย์คำปาน แสนบุตตะลาด)

3.3 ความเชื่อพญานาคก่อให้เกิดพิธีกรรมการมอตัวเป็นลูกพญานาค

เนื่องจากชาวนครหลวงเวียงจันทน์เป็นผู้ที่มีความเชื่อเป็นพื้นฐานว่า ตนเองสืบเชื้อสายมาจากพญานาคหรืองูใหญ่ (สี) ดังนั้น รูปแบบของความเชื่อของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ที่ว่า พญานาคแต่งงานกับนาค มนุษย์ ยักษ์หรือนางกินรีได้ (2) ชาวนครหลวงเวียงจันทน์ยังเชื่อว่า ตนเองเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากพญานาค หรือพญานาคเป็นบรรพบุรุษของตนแล้วก็ยังมีการทำพิธีกรรมตามความเชื่อเพื่อการมอตัวเป็นลูกพญานาค หรือ (3) มีความเชื่อว่า มีคนบางกลุ่มที่เป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากพญานาคในลักษณะของการกลับมาเกิดใหม่ เป็นมนุษย์โดยคนกลุ่มนี้จะมีอยู่ 2 ประเภท คือ (1) กลุ่มคฤหัสถ์ และ (2) กลุ่มบรรพชิต ซึ่งชาวนครหลวงเวียงจันทน์เชื่อว่าผู้ที่เกิดมาจากเชื้อสายพญานาค (1) โดยมากจะเป็นผู้มีศีล (2) มียศ (3) มีสติปัญญา (4) มีบารมี/มีบุญกุศล (5) มีทรัพย์ (6) มีบิรวาร (7) มีประสบการณ์พิเศษทางจิต (8) จะต้องมียอดอยู่ใกล้ริมแม่น้ำหรือไม่ห่างจากแหล่งน้ำมากนัก แม้จะเกิดในที่แห้งแล้ง แต่ที่สุดก็ต้องได้ไปอยู่ในที่ใกล้น้ำ และ (9) ถ้าเป็นบรรพชิตโดยมากจะเป็นผู้ทรงศีลและมีอภิญญาและเป็นพระเถระสายวิปัสสนาหรือเป็นพระเกจิอาจารย์

3.4. พิธีกรรมปลุกเรื้อน

การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเนื่องจากบ้านเรือนถือว่าเป็นรากฐานความมั่นคงของชีวิต เนื่องจากบ้านเรือนเป็นทั้งที่อยู่และเป็นทั้งที่ตาย ดังนั้น คนเราไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็มักจะทำให้ความสำคัญกับการสร้างบ้านเรือน และมักจะมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างบ้านเรือนที่มีรายละเอียดมาก ในการสร้างบ้านเรือนนั้นชาวนครหลวงเวียงจันทน์เชื่อพื้นฐานว่าพญานาคเป็นเจ้าที่ผู้ดูแลแผ่นดินทั้งหมด การสร้างสิ่งใดๆ บนพื้นดินจึงต้องให้ความเคารพพญานาคในฐานะที่เป็นเจ้าที่ ดังนั้น ในการสร้างเรือนชาวนครหลวงเวียงจันทน์จึงให้ความสำคัญกับพญานาคเป็นพิเศษซึ่งพญานาคได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการสร้างเรือนใน

หลายขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นตอนการหาเสาเรือน เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก การหาเสาต้องเลือกเอาต้นไม้ลำปลอดตรง ไม่มีตา ตาไม้ที่ควรเว้นคือตาหมูสี ตาอมมอน ตาฮับขาง ตาฮับเชื้อ เป็นต้น 50 (2) ขั้นตอนการตัดไม้มาทำเสาเรือน การปลูกเรือนจำเป็นต้องเลือกเสาออกเป็น 2 ประเภท คือ “เสาแฮก” กับ “เสาขวัญ” พอได้เสาตามประสงค์และตรงกับมงคลยามแล้ว ก็จะเป็นพิธี “ทักไม้เสา” ก่อนจะลงมือตัดทำปทักชิดน ต้องเวียนขวารอบต้นไม้ 3 รอบ แล้วเอามือจับที่ลำต้นว่าดังนี้ “ไม้ต้นนี้อุตหุดคือหมูสีงายาวรี คือ หางนาค ง่าชุกลูกชากลากคือ หางหงส์ ง่าโขงลูโซงโลงคือ เพ็นสีเอาถางคำมาห้อย ง่าอู้ซ้อยฮ้อยคือเพ็นไถ่ฮ้อยแล่นมาโฮมโฮมสมมติ” ว่าดังนี้แล้วลงมือฟันได้ ถ้าล้มไปพาดกับต้นอื่นหรือล้มทับตออีกถือว่าเป็นอัปมงคลไม่ดี แต่ถ้าไม้ที่มีลักษณะดีคือ “ไม้ที่มีกิ่งก้านยาวรีเหมือนหางนาค” ถือว่าเป็นไม้ที่เหมาะสมในการนำมาปลูกเรือน เมื่อเลือกไม้ได้แล้วในการตัดเสาจะต้องตัดให้เสาล้มลงในทิศทางที่เป็นมงคลอีกชั้นด้วย (สัมภาษณ์ แม่พวง คำวิไล)

ชาวนครหลวงเวียงจันทน์นิยมใช้ไม้เนื้อแข็งมาทำเสาเรือนของ เพราะทนแดด ทนฝน มีลำต้นขนาดพอเหมาะ ไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป ไม้เนื้อแข็งที่นิยมใช้ทำเสานี้คือ “ไม้เต็ง” และ “ไม้รัง” การไปหาและตัดเสาจะต้องเลือกเดือนด้วยว่าจะเข้าไปตัดไม้ได้หรือไม่ เช่น ตัดเสาเดือนห้าไม่ดี แต่เดือนแปดเดือนเก้าจะดี เป็นต้น (สัมภาษณ์ แม่พิลา มะนิวง) เมื่อตัดเสาและจะนำมาทำเสาเอกลั้น การหันทิศเสาเอกที่เป็นมงคล จะต้องดูจากการนอนของนาคในแต่ละเดือน แต่มีข้อแตกต่างที่บางเดือนนาคมีทิศทางการนอนที่แตกต่างกัน (สัมภาษณ์ พ่อคำหู่ สิริมะโนจันทร์) นอกจากนั้นในการปลูกเรือนจะต้องดูตำรากำหนดวันปลูกเรือน เรียกว่า “นาควันปลูกเรือน” เป็นวันสำหรับใช้ปลูกเรือน เมื่อใดตกลงจะปลูกเรือนแล้ว แม้วันนั้นจะเป็นวันไม่ค่อยดี ถ้าทำให้ถูกนาควัน ความร้ายก็จะกลายเป็นดี ข้อสำคัญให้รู้ว่าวันไหนนาคผินหัวและหางไปทางทิศไหน แล้วให้เหยียบหัวนาคไปทางหางนาคจะสวัสดิมีชัย

เมื่อดูฤกษ์วันที่เหมาะสมจาก “นาควัน” และ “นาคเดือน” ได้แล้ว ก็เริ่มลงมือปลูกเรือน ชาวนครหลวงเวียงจันทน์มีตำราดูฤกษ์ดูยามว่าวันนั้นใครเป็นผู้เฝ้าแผ่นดินโบราณถือว่าแผ่นดินต้องมีผู้รักษา การที่จะกระทำการใดๆ ลงไปในแผ่นดิน ถ้าหากล่วงรู้ถึงผู้เฝ้ารักษาแล้วจะได้รับความสะดวกและสำเร็จโดยเห็นว่าเป็น 1 คำ วันพุธ นาคเฝ้าแผ่นดินจะทำการอันใดมักจะอยู่เย็นเป็นสุขดี (สัมภาษณ์ แม่ก้านก่อง อ่อนวัดทะนา) ต่อจากนั้นเป็น “การขุดหลุมเสา” ซึ่งก็จะต้องมีพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องพญานาคอยู่เช่นเดิม โดยคนขุดหลุมต้องหมั่นหน้าเข้าหาท้องนาคเสมอไป เวลาจะขุดหลุมเสาแรกให้นำเครื่องบัตร์พลีบูชาพญานาคเสียก่อน แล้วจึงลงมือขุด เหตุที่ต้องบูชาเพราะถือว่า ได้พิภพนี้มี “พญานาค” เป็นผู้รักษาดินแผ่นดินมีพระภูมิเจ้าที่เป็นผู้รักษา ก่อนจะทำอะไรลงไปบริเวณที่จะปลูกบ้านนี้ ควรจัดรูปบอกกล่าวเสียก่อน จะต้องทำให้ผู้อยู่อาศัยเกิดสิริมงคลและอยู่เย็นเป็นสุข “เครื่องบัตร์พลี” บูชาพญานาคนั้น ให้จัดข้าวตอกดอกไม้ ธูปเทียน และเครื่องกระยาบวช แต่ผ่านนั้นใช้สีต่างๆ กันตามเดือน (สัมภาษณ์ แม่คำคอน สุนดารา)

จากนั้นก็จะมีการขุดหลุมและเริ่มฝังเสาเอกเสาโทโดยในแต่ละขั้นตอนนี้จะมีความเกี่ยวข้องกับ ความเชื่อเรื่องพญานาคโดยตลอด ซึ่งความเชื่อหรือคติการสร้างบ้านของคนชาวนครหลวงเวียงจันทน์จะมีทั้งใน ฝั่งลาวและฝั่งไทยเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะชาวนครหลวงเวียงจันทน์เชื่อกันว่าพญานาคเป็นเจ้าที่หรือเจ้าของ

แผ่นดินจึงจะต้องให้ความเคารพบูชาเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของคนที่ย้ายเรือนเหนือแผ่นดินนั้น โดยความเชื่อดังกล่าวมีลักษณะเป็นวิญญาณนิยมกล่าวคือชาวนครหลวงเวียงจันทน์เชื่อว่าพญานาคเป็นเจ้าของแผ่นดิน หรือเป็นวิญญาณบรรพบุรุษที่รักษาแผ่นดิน ดังนั้น การสร้างบ้านเรือนก็ต้องให้ความสำคัญกับพญานาคด้วย (สัมภาษณ์ แม่แสงทอง บัวติก)

3.5 พิธีกรรมบุญกองหด (ฮตสร่งน้ำ) ในพิธีทำบุญเดือนห้า ได้กล่าวถึงการสร่งน้ำไว้แล้ว การสร่งน้ำถือเป็นการสร่งน้ำธรรมดา ส่วนการสร่งน้ำในที่นี้เป็นการสร่งน้ำพิเศษ เรียกว่า “หดสร่ง” หรือเรียกโบราณว่า “เถราภิเศก” คือหดสร่งพระเถระผู้ทรงคุณวุฒิคงแก่เรียน เช่น เรียนจบมนต์น้อย มนต์กลาง สัททาปาฏิโมกข์ หรือเป็นผู้มั่นคงในพุทธศาสนาแล้ว ญาติโยมจะพากันจัดหาบริขารมาหดสร่ง เป็นการถวายเป็นพุทธบูชาให้เพื่อให้เป็นหลักชัยไม่แพ้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาสืบไป “บุญฮตสร่ง” หรือ บุญเดือน 5 เป็นช่วงตรุษสงกรานต์ คือวันที่พระอาทิตย์ได้เคลื่อนย้ายจากฤดูหนาวก้าวเข้าสู่ฤดูร้อน โดยกำหนดเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 เป็นวันประกอบพิธีจึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “บุญเดือน 5” ดังเช่นคำกล่าวต่อไปนี้ที่ว่า ฮิตหนึ่งนั้น พอถึงเดือน 5 ได้พวกไพร่ชาวเมือง จงพากันสร่งน้ำขัดสีพระพุทธรูปให้ทั่วทุกวัดแท้ อย่าโลม้างห่างเสีย ให้พากันทำแท้ๆ ไผ่ได้ว่า ทุกหัวทวีปแผ่นหล้าให้ทำแท้สู่คน จึงสิสุขยิ่งล้นทำถึกคำสอน ถือฮิตคงควรถือแต่หลังปฐมพูน

ในการทำพิธีฮตสร่ง จำเป็นต้องมี “ฮางฮต” ซึ่งก็คือท่อนไม้ที่เจาะให้เป็นรางสำหรับเอาน้ำรดให้ไหลลงไปตามรางนั้น จึงเรียก “รางรด” หรือ “ฮางฮต” ตามเสียงชาวนครหลวงเวียงจันทน์โดยนิยमतาด้านหัวของฮางฮตเป็นรูปพญานาค ส่วนด้านท้ายทำเป็นหางนาค เป็นส่วนที่ใช้เหน้าให้ไหลลาดลงไปทางหัว ซึ่งเจาะรูให้น้ำไหลออกไปถูกองค์พระพุทธรูปที่ต้องการ “ฮตสร่ง” ความยาวของฮางฮตเท่าที่ปรากฏสูงสุดไม่เกิน 12 ศอก กลุ่มชนในสายวัฒนธรรมไทย-ลาว นิยมใช้ “ฮางฮต” ในการสร่งน้ำพระพุทธรูป” สำหรับความเชื่อนี้มีสาเหตุหรือที่มาจากประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้ 1) ความเชื่อตามพุทธประวัติ ที่ชาวนครหลวงเวียงจันทน์เชื่อตามหลักพุทธประวัติว่าพญานาคมาปลอมบวช แต่เพราะความหลงสติทำให้รูปร่างกลายเป็นนาคทำให้พระพุทธรองค์ไม่ทรงอนุญาตให้นาคบวชเป็นพระได้แต่เพราะความศรัทธา พญานาคได้ขอพรพระพุทธรองค์ว่าก่อนที่จะมีการบวชพระขอให้เรียกผู้ที่จะบวชว่า “นาค” เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาของพญานาคที่มีต่อพระพุทธรูปอย่างลึกซึ้ง (สัมภาษณ์ แม่แสงทอง บัวติก) 2) คติความเชื่อของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ว่าตนเองสืบเชื้อสายมาจากพญานาคและพญานาคก็เป็นเผ่าพันธุ์ทางสายการปกครอง หรือผู้มีอำนาจปกครองชาวนครหลวงเวียงจันทน์อยู่ ดังนั้น ความเชื่อเรื่องพญานาคจึงได้แทรกอยู่ในพิธีกรรมดังกล่าวด้วยการสื่อถึงสัญลักษณ์ว่าการแต่งตั้งยศให้กับพระเถระเป็นอาชญาของพระเจ้าแผ่นดินในราชวงศ์พญานาค ดังนั้น แม้จะเป็นการแต่งตั้งโดยมติของมหาชนก็ถือว่าเป็นตัวแทนของพระเจ้าแผ่นดินเช่นกัน ดังนั้น จึงต้องให้มีสัญลักษณ์เชิงอำนาจของผู้ปกครองที่เป็นพญานาคอยู่ในพิธีกรรมดังกล่าว 3) ความสืบเนื่องจากความเชื่อเรื่องพญานาคมาปลอมบวช ภายหลังพญานาคได้ขอพรว่าถ้ามีการแต่งตั้งพระเถระเหล่าพญานาคก็จะมีส่วนร่วมด้วยการเป็นผู้รดสร่งด้วยน้ำอบน้ำหอมแก่พระเถระรูปนั้นด้วย ซึ่งข้อสันนิษฐานทั้ง 3 ประการถือได้ว่าเป็นความเชื่อ

เรื่องพญานาคที่ปรากฏในชาวนครหลวงเวียงจันทน์ที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานาน (สัมภาษณ์ แม่แสงทอง บัวดิก)

3.6 พิธีบุญเข้ากรรม “บุญเข้ากรรม” หมายถึง พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ต้องอยู่กรรมจึงจะพ้นอาบัติ ญาติโยมผู้หวังบุญกุศลก็จะเดินทางไปบริจาคทานรักษาศีลฟังธรรมหนึ่ง เกี่ยวกับการเข้ากรรมของพระภิกษุที่เรียกว่า “บุญเข้ากรรม” นั้นกำหนดเอาเดือนอ้ายเป็นเวลาทำ จะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้วันที่นิยมทำกันกำหนดเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เพราะมีกำหนดทำในระหว่างเดือนอ้าย จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “บุญเดือนอ้าย” โดยมูลเหตุของการกระทำนั้นมาจากหลักฐานในพุทธศาสนาที่กล่าวถึงภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วต้องเข้ากรรมถ้าไม่เข้ากรรมถือว่าไม่บริสุทธิ์ แม้จะบำเพ็ญคุณงามความดีก็ไม่อาจบรรลุมรรคผลได้ และแม้เป็นอาบัติเล็กน้อยอื่นๆ ก็สามารถทำให้เกิดผลร้ายกับตนเองได้ในพิธีกรรมการเข้ากรรมนั้น ชาวนครหลวงเวียงจันทน์ก็ได้อนุวัตตามความเชื่อดังกล่าวเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้พระภิกษุได้ชำระโทษทางวินัยจึงต้องมีการประกอบพิธีกรรมนี้ขึ้นเพื่อไม่ให้พระภิกษุได้เกิดเป็นพญานาคตามที่ปรากฏในตำนานที่เล่ากันมา

3.7 พิธีบายสีสู่ขวัญ คำว่า “ขวัญ” อย่างหนึ่งหมายถึงผมหรือขนที่ขึ้นเวียนเป็นก้นหอย อย่างหนึ่งหมายถึงเอาสิ่งที่ไม่มีความนิยมนักว่ามีประจำชีวิตของคนและสัตว์ตั้งแต่เกิดมา เราชอบเรียกคนและสิ่งของที่เราเรียกว่าขวัญ เช่น ลูกที่รัก เรียก “ลูกขวัญ” เมียที่รักเรียก “เมียขวัญ” เป็นต้น ของที่นำมาให้ในเวลาทำขวัญ “ของขวัญ” เสาร์เรือนที่ตั้งลงหลุมก่อนเรียน “เสาะขวัญ” นำแรกก่อน เรียก “นาขวัญ” ข้าวบายศรีเมือง เรียก “ข้าวขวัญ” ไขปอกเรียก “ไขขวัญ” ผู้ทำขวัญ เรียก “หมอขวัญ” การทำพิธีเรียกขวัญ เรียก “สู่ขวัญ” คำสู่ขวัญ เรียก “สูตรขวัญ”

ชาวนครหลวงเวียงจันทน์ที่มีหลักแหล่งอยู่ทั้งในและนอกชุมชนตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ล้วนมีความเชื่อเหมือนกันมาช้านานแล้วว่า คนเรามีส่วนประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นตัวกับส่วนที่ไม่เป็นตัวตน ซึ่งขวัญที่เป็นตัวตน” ได้แก่ ร่างกาย ส่วนที่ไม่เป็นตัวตน” ได้แก่ “ขวัญ” (เอกสารเก่าเรียกว่า “ขวัน”) ซึ่งมีเพียงหน่วยเดียว แต่ฝังกระจายอยู่ทั่วทุกแห่งหรือทุกส่วนของร่างกายตั้งแต่เกิดมา เช่น ขวัญหัว ขวัญตา ขวัญมือ ขวัญแขน ขวัญขา ฯลฯ และมีความสำคัญมากเท่าๆ กับส่วนที่เป็นตัวตนหรือร่างกาย ทั้งยังมีความเชื่อร่วมกันว่า ถ้าขวัญอยู่กับคู่กับร่างกาย เจ้าของขวัญจะมีความสุขสบาย แต่ถ้าขวัญออกจากร่างกายไป เจ้าของขวัญจะไม่เป็นปกติ อาจเจ็บไข้ได้ป่วยจนถึงตาย เมื่อใดก็ตามที่เจ้าของขวัญเจ็บป่วยแสดงว่าขวัญไม่ได้อยู่กับตัวผู้ใหญ่ในครอบครัวจำเป็นต้องจัด “พิธีเรียกขวัญ” ให้กลับสู่ตัวเพื่อความเป็นสิริมงคลและความอยู่ดีมีสุขของเจ้าของขวัญ “ขวัญ” ต่างจาก “วิญญาณ” เพราะชาวนครหลวงเวียงจันทน์แต่ก่อนเชื่อว่า แม้เจ้าของขวัญจะตายไปแล้วก็ตาม แต่ขวัญยังมีอยู่ได้ และเมื่อคนตายได้ 7 วัน ขวัญของผู้ตายจะพยายามหาหนทางกลับเหย้าเรือนเดิมของตน ครั้นได้รับคติทางพุทธศาสนาแล้วความเชื่อก็ปรับเปลี่ยนไปว่าขวัญจะมีอยู่กับคนที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น เมื่อคนตายไปแล้วก็ไม่มีขวัญ แต่จะมีวิญญาณแทน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับพิธีทางศาสนา สัตว์ และสิ่งของที่

เกี่ยวข้องกับชีวิตและการทามาหากินของคนล้วนมีขวัญ เช่น ขวัญวัว ขวัญควาย ขวัญเรือน ขวัญข้าว ขวัญเกวียน ขวัญยุงฯลฯ (สัมภาษณ์ พระอาจารย์สีดาว จันปinya)

และเมื่อชาวนครหลวงเวียงจันทน์รู้สึกว่าคุณเสียขวัญคือไม่สบายหรือประสบอุบัติเหตุหรือมีอุปสรรคเข้ามาในชีวิตของตนเองก็จะประกอบพิธีกรรมที่เรียกว่า สูดขวัน หรือพิธีบายสีสู่ขวัญ ซึ่งพิธีบายศรีสู่ขวัญในความเชื่อของชาวนครหลวงเวียงจันทน์เห็นว่ามียอดประกอบอยู่ 4 ส่วนคือ (1) ขวัญและความหมาย (2) เครื่องประกอบพิธีกรรมคือพานบายศรี (3) หมอสูดขวัญ (4) บทสูดขวัญ ในทั้ง 4 ส่วนนี้มีความเกี่ยวข้องกับพญานาคเป็นการเฉพาะกล่าวคือ (1) ขวัญ ชาวนครหลวงเวียงจันทน์ โบราณเชื่อว่าตนเองสืบเชื้อสายมาจากนาค ดังนั้น ขวัญของผู้คนในดินแดนนี้จึงเป็นขวัญนาค หรือเป็นวิญญาณพญานาคทางเชื้อสาย (2) เครื่องประกอบพิธีกรรมคือบายศรี ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องสูงที่ใช้สำหรับถวายแด่พระมหากษัตริย์เพื่อแสดงความจงรักภักดี ที่ชาวนครหลวงเวียงจันทน์นิยมทำบายศรีในหลายลักษณะหนึ่งในนั้นก็การทำเป็นรูปพญานาค เพราะเชื่อว่าการประกอบพิธีกรรมบายสินนั้นเป็นการเรียกขวัญนาคหรือขอให้พญานาคมาช่วยเหลือตนให้ตามหาขวัญให้ซึ่งตามปกติชาวนครหลวงเวียงจันทน์จะนำบายศรีไปถวายพระหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อแสดงความเคารพเช่นเดียวกับพระมหากษัตริย์ และหากพิจารณาเฉพาะคำว่า บายศรีในภาษาลาว ตรงกับคำว่าบาสิ คำว่าบา หมายถึง ผู้ชายหรือมนุษย์ใช้เรียกผู้ชายทั่วไปว่า บา เช่น คำว่า บาคานท้าว ส่วนผู้หญิงเรียกนาง ส่วนคำว่าสี หมายถึง พญานาค ดังนั้น คำว่า บาสิหรือบายสี จึงหมายถึงเครื่องหมายบูชาพญานาค (3) หมอสูดขวัญคือพราหมณ์ผู้ประกอบพิธีกรรมในความหมายคือผู้ทำหน้าที่ติดต่อกับพญานาค และ (4) บทสูดขวัญจะเป็นบทที่มีคำขึ้นต้นเป็นการเฉพาะเกือบทุกสำนวนจะเป็นเหมือนกันหมดคือขึ้นต้นด้วยคำว่า สีๆ มื้อนี้แม่นมือแสนวันดี มื้อสื่อมุดตะโขง..เป็นต้นโดยคำเรียกหรือเอ็นขวัญในปฐมบทว่า สีๆ นั้นหมายถึง การเรียกหาพญานาคให้มาร่วมพิธีกรรมและเป็นผู้ตามหาขวัญของผู้ที่ขวัญเสียในฐานะที่เป็นลูกหลานของพญานาคให้กลับมาสู่ร่างกายหรือสู่อสูดคิงตามภาษาท้องถิ่น ซึ่งคำว่าสีๆ นั้นไม่ได้หมายถึงความมีสิริมงคลตามที่เข้าใจของคนทั่วไปแต่จะหมายถึงพญานาค (สัมภาษณ์ ครูผา สิงหาพิพ)

สรุปได้ว่า ความเชื่อเรื่องพญานาคของชาวนครหลวงเวียงจันทน์นั้นมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกระยะและช่วงเวลาตั้งแต่เกิดจนตายซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ชาวนครหลวงเวียงจันทน์ที่มีต่อพญานาคอย่างแนบแน่นหรือมั่นคงแม้ว่าพื้นที่ของวัฒนธรรมแบบชาวนครหลวงเวียงจันทน์จะกว้างขวาง แต่ความเหนียวแน่นในเรื่องความเชื่อเรื่องพญานาคนั้นก็กลับมีความเข้มแข็งและจะแทรกอยู่ในระบบคิดของผู้คนในทุกช่วงเวลาของชีวิตได้อย่างเหมาะสม และ น่าอัศจรรย์เป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังก่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมทางวัฒนธรรมของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ได้เป็นอย่างดี

พญานาคในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมีพัฒนาการมาจากอารยธรรมอินเดีย ภายใต้ความเชื่อแบบสมณธรรม คือเชื่อว่าพญานาคเป็นสัตว์โลกที่เป็นไปตามกรรมหรืออยู่ภายใต้กฎแห่งกรรมไม่ได้เกิดมาจากการสร้างของเทพเจ้า การเกิดของพญานาคจัดเป็นอบายแต่ไม่เป็นทุกติเนื่องจากพญานาคเกิดในภพภูมิที่มีแต่ความสุข และมีข้อพิสูจน์ว่าพญานาคเป็นสัตว์โลกที่มีอยู่จริงอยู่หลายประการ เช่น พิสูจน์จากหลักฐานทาง

ประวัติศาสตร์และหลักตรรกวิทยาเชิงพุทธ พญานาคมีความหมายเชิงสัญลักษณ์คือ หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ อำนาจและความดี เป็นต้น หรือในด้านบทบาทพบว่าพญานาคมีบทบาทสำคัญในการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาและในขณะเดียวกันพญานาคเองก็เป็นผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุภพภูมิที่สูงกว่าที่เป็นอยู่ด้วย นอกจากนั้นการศึกษาเรื่องพญานาคยังให้คุณค่าหลายประการมีด้านการทำกิจด้วยความไม่ประมาท และด้านการปฏิบัติธรรมเป็นต้น สำหรับมนุษย์พระพุทธศาสนาสอนให้มีท่าทีต่อพญานาคทั้งในด้านของการยอมรับความมีอยู่ของพญานาคและการปฏิบัติต่อพญานาคโดยไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

พญานาคในความเชื่อของชาวนครหลวงเวียงจันทน์นั้น เมื่อพิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏในตำนาน นิทานพื้นบ้าน หรือเรื่องเล่าประสบการณ์ของชาวนครหลวงเวียงจันทน์พบว่าพญานาคไม่ใช่คน แต่เป็นนาคที่ถือกำเนิดแบบโอปปาติกะ คือผุดเกิดมีภพภูมิเป็นที่อาศัยอยู่ต่างหากไม่ปะปนกับมนุษย์มีฤทธิ์สามารถแปลงกายเป็นนาคก็ได้เป็นมนุษย์ก็ได้หรือเป็นสัตว์ชนิดอื่นๆ ก็ได้ เพราะโดยกำเนิดจะเป็นนาค แต่เมื่อมีความประสงค์จะขึ้นมาสู่โลกมนุษย์ โดยมากก็จะมาในรูปของคนหรือนาคก็ได้แล้วแต่กรณีหรือความเหมาะสม เช่น การขึ้นมาทำบุญกับพระเถระเพื่อต้องการบุญ เป็นต้นก็มาในรูปของคน หากพิจารณาจากทัศนะของนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี คำว่านาค นั้นไม่ได้หมายถึงนาคในจินตนาการ แต่นาคหมายถึงชนเผ่าพื้นเมือง หรือคนที่อาศัยอยู่ริมน้ำ ซึ่งถือว่าเป็นการตีความคำว่านาคในความหมายของนักมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา หากพิจารณาในแง่ของการตีความเชิงสัญลักษณ์ นาคตามความเชื่อของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ หมายถึง (1) สัญลักษณ์แห่งสายน้ำ เพราะเมื่อเรากล่าวถึงนาคก็จะหมายถึงสัตว์ที่สามารถจะทำให้ฝนตกหรือทำให้น้ำสมบูรณ์หรือแล้งได้ (2) หมายถึงสัญลักษณ์แห่งอำนาจ เพราะเรื่องราวของนาคในชาวนครหลวงเวียงจันทน์นั้นนาคมีสถานะทั้งเป็นผู้สร้างและผู้ทำลายบ้านเมืองหรือชุมชนได้

ความเชื่อเรื่องพญานาคของชาวนครหลวงเวียงจันทน์นั้นได้มีพัฒนาการมาจากความเชื่อเรื่องวิญญาณนิยมตามคติของศาสนาโบราณมาเป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ฮินดู ต่อมาก็ได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นความเชื่อแบบพระพุทธศาสนา โดยพระพุทธศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลต่อความเชื่อและพิธีกรรมของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ในหลายๆเรื่อง เช่น พิธีกรรมเรื่องการบวงสรวงบูชาพญานาคในเทศกาลบั้งไฟพญานาค พิธีกรรมการอธิษฐานเป็นลูกพญานาค พิธีกรรมการไหลเรือไฟบูชาพญานาค รวมถึงความเชื่อพญานาคที่มีอิทธิพลต่อพิธีกรรม เกี่ยวเนื่องกับการดำรงชีวิต เช่น พิธีปลูกเรือน พิธีการขึ้นบ้านใหม่ พิธีบุญกองหุด (หุดสร่งน้ำ) พิธีบุญเข้ากรรม และพิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น นอกจากนั้น ชาวนครหลวงเวียงจันทน์ ยังเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในเรื่องของความมีอยู่จริงของพญานาคหลายประการ รวมถึงปัจจัยที่ทำให้ชาวนครหลวงเวียงจันทน์มีความเชื่อเรื่องพญานาคนั้นก็มาจากอิทธิพลของพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลัก ซึ่งความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อพิธีกรรมของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ได้ก่อให้เกิดคุณค่าหลายประการ เช่น คุณค่าในการพัฒนาตนเอง คุณค่าในด้านการศึกษา คุณค่าในเรื่องของการประสบกับความสำเร็จในชีวิต รวมถึงคุณค่าต่อสังคมและด้านการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องพญานาคในการประกอบพิธีกรรมของประชาชนนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยเห็นว่าข้อเสนอแนะที่จะต้องมีการศึกษาในอันดับต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในการศึกษาความเชื่อพญานาคของชาวนครหลวงเวียงจันทน์มาทั้งหมดพบว่ามีบางประเด็นที่ผู้ศึกษาหรือผู้สนใจทั่วไปสามารถที่จะนำองค์ความรู้เรื่องพญานาคของนครหลวงเวียงจันทน์มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนและสังคมได้ดังนี้

(1) ควรนำความรู้เรื่องพญานาคที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไปบรรจุเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในเชิงบูรณาการกับองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เช่น เนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นมาของพญานาคกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับประเพณีวัฒนธรรม และพญานาคกับความเป็นบรรพบุรุษของชุมชนในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) ควรนำองค์ความรู้เรื่องพญานาคไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของนครหลวงเวียงจันทน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การนำไปใช้เป็นสัญลักษณ์ของหน่วยราชการในระดับต่าง ๆ หรือใช้เป็นสัญลักษณ์ของภาคเอกชนเพื่อแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ร่วมกันของนครหลวงเวียงจันทน์

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัยในอนาคตผู้วิจัยเห็นว่ายังมีบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพญานาคยังต้องศึกษาต่อไป ซึ่งประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นสมควรว่าจะต้องมีการศึกษากันต่อไปมีดังต่อไปนี้

(1) การนำไปศึกษาในประเด็น การศึกษาความเชื่อเรื่องพญานาคของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ในฐานะที่เป็นนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเฉพาะการมองถึงประเด็นการที่ความเชื่อเรื่องพญานาคนั้นได้เข้าไปมีบทบาทในการสร้างนวัตกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวว่าแท้จริงแล้วจะเป็นอย่างไร

(2) การนำไปศึกษาในประเด็น การศึกษาความเชื่อเรื่องพญานาคของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ไปศึกษาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับพญานาคในความเชื่อของชาวกัมพูชาในประเด็นที่เกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของนาคในอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์กับนาคในอิทธิพลของศาสนาพุทธในดินแดนลุ่มน้ำโขงนั้นแตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไร

(3) การนำไปศึกษาในประเด็น การศึกษาความเชื่อพญานาคของชาวนครหลวงเวียงจันทน์ไปศึกษาในประเด็นประสบการณ์ทางศาสนาพุทธ ทั้งนี้เพราะเรื่องราวเกี่ยวข้องกับพญานาคเท่าที่ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งหมดนั้นเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประสบการณ์ทางศาสนาแทบทั้งสิ้นทั้งที่ปรากฏในคัมภีร์หรือในสังคมปัจจุบัน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- โกเมน โปตะวัฒน์, (2546). *บั้งไฟพญานาค ปรากฏการณ์มหัศจรรย์*. หนองคาย: เอกสารเย็บเล่ม.
- ชิน อยู่ดี. (2510). *สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- นันทนา ขุนภักดี. (2530). *รายงานการวิเคราะห์ความเชื่อของชาวไทยในลัทธิศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- ดนัย ไชยโยธา. (2538). *ลัทธิ ศาสนาและระบบความเชื่อ กับประเพณีนิยมในท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส.พรินติ้ง เฮาส์.
- พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ. (2513). *ปทานุกรมบาลี-ไทย อังกฤษ สันสกฤต*. พระนครมหาภูมิบาลวิทยาลัย.
- พระสิริรัตนปัญญาเถระ. (2512). *วชิรสารัตถสังคหะ*. สหภูมิสงฆ์อยุธยาและศิษยานุศิษย์จัดพิมพ์ถวายในงานฉลองหิรัณยบัฏและทำบุญอายุ พระวิสุทธีวงศาจารย์ วัดสุทัศน์เทพวราราม. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- Monier –Williams. (1976). *A Sanskrit – English Dictionary*. Delhi : Motilal Banarasidass

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- สัมภาษณ์ พระอาจารย์คำปาน แสนบุตตะลาด, วันที่ 13 ตุลาคม 2563
- สัมภาษณ์ พระอาจารย์ก้าน แก้วสะเนหา, วันที่ 13 ตุลาคม 2563
- สัมภาษณ์ พระอาจารย์แก้ว พรหมมะฮักสา, วันที่ 13 ตุลาคม 2563
- สัมภาษณ์ พระอาจารย์สีดาวง จันปinya, วันที่ 13 ตุลาคม 2563
- สัมภาษณ์ ครูผา สิงหาทิพ, วันที่ 14 ตุลาคม 2563
- สัมภาษณ์ ครูเกียงคำ มะนีสอน, วันที่ 17 ตุลาคม 2563
- สัมภาษณ์ พ่อสีสวาท บุญไชยะวง, วันที่ 14 ตุลาคม 2563
- สัมภาษณ์ แม่พวง คำวิไล, วันที่ 14 ตุลาคม 2563
- สัมภาษณ์ แม่จันที่ สุขะผล, วันที่ 17 ตุลาคม 2563
- สัมภาษณ์ ท่านคำหมั่น สุวิแก้ว, วันที่ 16 ตุลาคม 2563
- สัมภาษณ์ แม่คำจัน ปะถมราด, วันที่ 15 ตุลาคม 2563
- สัมภาษณ์ แม่พิลา มะนิวง, วันที่ 14 ตุลาคม 2563
- สัมภาษณ์ พ่อคำหู่ สิริมะโนจันทร์, วันที่ 14 ตุลาคม 2563

สัมภาษณ์ แม่ก้านก่อง อ่อนวัดทะนา, วันที่ 14 ตุลาคม 2563

สัมภาษณ์ แม่คำคอน สุนดารา, วันที่ 15 ตุลาคม 2563

สัมภาษณ์ แม่แสงทอง บัวติก, วันที่ 15 ตุลาคม 2563

แนวคิดทุนมนุษย์ : ทัศนะจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญา

A Concept of Human Capital : Contemporary Economic and Buddhist Philosophy Perspective

พระมหาธีรวิทย์ พันธุ์ศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Pharamaha Teerawee Punsri

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: punsee2004@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องแนวคิดทุนมนุษย์: ทัศนะจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญามีวัตถุประสงค์ คือ 1) ทัศนะของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัย 2) ทัศนะของพุทธปรัชญา และ 3) การวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนะจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ใช้หลักวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปนำเสนอผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ทุนที่อยู่ในมนุษย์มีอยู่โดยธรรมชาติและทุนที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียนฝึกฝนอบรม ครอบครัว สุขภาพอนามัย และนโยบายของรัฐ จะทำส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์ในการทำงานหรือการผลิตจนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากขึ้นและรายได้เพิ่มมากขึ้น

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยหลักไตรสิกขากระตุ้นด้วยวิถีทางแห่งสัมมาทิฐิ มีส่วนประกอบที่สำคัญสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เรียกว่า ปรโตโมสะที่เป็นกัลยาณมิตร และปัจจัยภายในที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ จะทำให้เกิดทุนมนุษย์ที่สามารถพัฒนาไปสู่ประโยชน์ (อรรถะ) อยู่สองส่วนคือ ส่วนที่เป็นโลกียะวิสัยและโลกุตตรวิสัย กระบวนการจะเริ่มด้วยการศึกษา (สิกขา) ให้มีความดีในตนและสังคม (ศีละ) ฝึกฝนอบรมมีวิจารณ์ญาณ (สมาธิ) และพัฒนาความรู้ในการแก้ไขปัญหาได้ (ปัญญา)

และตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีกระบวนการที่ต้องกระตุ้นทุนที่มีอยู่ในธรรมชาติเชื่อมโยงไปสู่ทุนที่จะต้องได้รับการศึกษาอบรมฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจะทำให้ศักยภาพของมนุษย์มีการพัฒนาไปถึงจุดหมายปลายทางที่สำคัญทั้งตนเองได้พัฒนาขีดความสามารถในการทำกิจกรรมของชีวิต และสังคมได้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนที่เห็นแย้งเป้าหมายของทุนมนุษย์ที่ต่อยอดจากทัศนะของทฤษฎี

* วันที่รับบทความ: 20 พฤษภาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 26 พฤษภาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 27 พฤษภาคม 2564

Received: May 20, 2021; Revised: May 26, 2021; Accepted: May 27, 2021

เศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยทุนมนุษย์จะมีจุดเน้นที่มีสัมมาทิฐิในการประกอบสัมมาอาชีพเป็นแนวทาง
มาปฏิบัติ นำไปสู่จุดหมายของพุทธปรัชญาที่เป็นความจริงสูงสุดคือพระนิพพาน

คำสำคัญ: ทุนมนุษย์; วรรณคดี; ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัย; พุทธปรัชญา

Abstracts

This Article of Research is the A concept of human capital : contemporary economic and Buddhist philosophy perspectives. The content of the study is divided into 3 parts; namely, the perspective of contemporary economic theory, the viewpoint of the Buddhist philosophy and the comparative analysis of both views. Methodology is qualitative research methods (Qualitative Research) focuses on documentary research using the principles of content analysis (Content Analysis) and summarize the qualitative research results.

The research results according to the first objective, it was found that the inherent capital and the capital are generated by several factors including education, training, family training, health and government policy. These together would result in knowledge, skills, ability, work experience or production to become expertise and give a greater production efficiency and increased income.

The research results according to two objectives found that Through the lens of Buddhist philosophies, the development of human capital is based on the threefold Learning (Sikkha) in which is stimulated by the method of (Sammaditthi) (Right View). There are two important components of the external environment known as Paratoghassa is Kalyanamitta (having good friend) and the internal factor called Yonisomanasikara. These two parts of human capital can be developed towards the benefit (egotism), the Lokavisaya and the Lokuttara. Vision. The process begins with the study of Sikkha to have goodness in oneself and society (Adhisila-sikkha), training, critical thinking (Adhicitta-sikkha), followed by the study of problem solving (Adhipanna-sikkha).

And The research results according to three objectives found that the process of stimulating the capital that exists in nature, is linked to the capital that must be continuously educated and trained, will enable human potential to be developed to reach the destination of Importantly, both themselves have developed capacity for life's activities and society benefits effectively. The controversial goal of human capital is based on the viewpoints of contemporary economic theory. Human capital will have a strong focus on occupational practice as a Middle Way Leading to the ultimate true Buddhist philosophy, Nirvana.

Keyword: Human Capital; Concept; Contemporary Economic; Buddhist Philosophy

บทนำ

มนุษย์ที่เกิดมามีศักยภาพในตัวซึ่งจะเป็นแบบที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนจนเกิดมีความรู้
ความสามารถ และมีสมรรถนะในการชีวิตอย่างไม่มีขีดจำกัดรวมไปถึงการแข่งขันซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ทั้งตัว
เองและองค์กรบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ในทางพระพุทธศาสนาจะเห็นได้ว่าการเกิดเป็นมนุษย์ถือได้ว่าเป็น
โดยยาก ต้องประกอบด้วยการมีศีลเป็นข้อวัตรปฏิบัติจึงจะสามารถเกิดเป็นมนุษย์ มนุษย์จึงเป็นสัตว์ที่สามารถ

ฝึกได้ และคนที่ฝึกได้จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ประเสริฐที่สุด และมีเสรีภาพที่จะในสิ่งที่เขาทำสิ่งที่ดีได้ (ประทุม อังกูโรโรทิม, 2553 : 4-5) สิ่งที่มีมนุษย์สามารถจะเพิ่มศักยภาพยังมีมากมายในด้านความเป็นอยู่ การทำงาน และแม้กระทั่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆในชีวิตประจำวัน เพราะมนุษย์มีความสามารถอย่างไม่มีขีดจำกัดที่มีอยู่ในตัว สิ่งที่อยู่ในตัวในทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า ทุนมนุษย์ (Human capital) ซึ่งเป็นคือความสามารถหลายๆอย่างที่อยู่ในตัวคน ทั้งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด(Innate)หรือเกิดจากการสะสมเรียนรู้โดยแต่ละคนที่เกิดมาจะมีนิสัยเฉพาะของแต่ละบุคคลซึ่งจะบ่งชี้ความสามารถคุณลักษณะที่มีคุณค่า ซึ่งคุณค่านี้อาจเพิ่มขึ้นเมื่อมีการลงทุนที่เหมาะสม ทุนมนุษย์เริ่มมีการกล่าวถึง พ.ศ. 2544 ซึ่งก็ถือเป็นเรื่องที่ยังมีการกล่าวถึงและนำมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอ ซึ่งเน้นไปที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะเพิ่มความรู้ความสามารถและสมรรถนะของบุคลากรในองค์กรนั้น ๆ สอดคล้องกับพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบความจริงเกี่ยวกับโลกกับชีวิต โดยเฉพาะชีวิตประกอบด้วยการกายกับใจมีสองส่วนเท่ากัน มนุษย์สามารถพัฒนาสมองได้มากกว่าทั้งที่เป็นภาษาและวัฒนธรรม คิดแก้ปัญหาปรับตัวพัฒนาเครื่องมือ และร่วมมือกันทำมาหากินและอยู่อาศัยร่วมเป็นกลุ่ม เป็นสังคมได้ดีกว่าสัตว์อื่นๆอย่างมากโดยมีกฎกติกาเป็นบรรทัดฐานของคนในสังคมนั้นรวมทั้งหลักคำสอนของศาสนา พุทธปรัชญาได้กล่าวเน้นความสำคัญถึงทุนมนุษย์คือรู้จักตนเองรู้เท่าทันอารมณ์ และมนุษย์เห็นความสำคัญของการควบคุมอารมณ์ของตนเองให้ตั้งอยู่ในฐานทุนมนุษย์ที่เรียกว่าอริยะทรัพย์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559 : 214) คือ ทรัพย์อันประเสริฐ การสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามหลักพุทธศาสตร์สร้างคน เก่งและดี พัฒนาจนถึงขั้นขั้นอริยะเป็นบุคคลผู้ประเสริฐ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในด้านปัญญา ทักษะ ความรู้ความสามารถ อารมณ์บุคลิกภาพและจิตใจให้สูงขึ้นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร องค์กรต้องทำให้เขาเกิดความรู้สึกว่าเขามีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีในตัวเอง (เสกสรรค์ สนาวา, 2563 : 61)

มนุษย์มีวิวัฒนาการถึงความเป็นอยู่ของตนเองอยู่เสมอทั้งที่เป็นเครื่องใช้ไม่สอยต่าง ๆ รู้จักประดิษฐ์สิ่งของและเครื่องใช้ต่างๆไม่หยุดยั้งที่จะหยุดการผลิตเครื่องใช้ นั้นอาจจะเป็นเพราะมนุษย์มีสมองที่พิเศษของกว่าสัตว์ประเภทอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดเกิดขึ้นในรอบ 250 ปีที่แล้ว หลักจากการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการพัฒนาระบบเศรษฐกิจจากเกษตรเพื่อยังชีพเป็นเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอุตสาหกรรม ที่ทำให้เผ่าพันธุ์ทั้งขยายตัวและบริโภคทรัพยากรของโลกมากขึ้น มนุษย์ในยุคทุนนิยมอุตสาหกรรมได้ทำลายทรัพยากรระบบธรรมชาติสภาพแวดล้อม และทำลายมนุษย์ด้วยกันเองด้วยสงคราม การกดขี่ขูดรีดเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจการเมืองสร้างความไม่สมดุลของระบบนิเวศและสังคม เช่น ปัญหาโลกร้อน (อุณหภูมิโลกโดยเฉลี่ยสูงขึ้น) ทรัพยากรธรรมชาติขาดแคลน สงคราม การแย่งชิงที่ดิน น้ำ น้ำมัน ทรัพยากรต่าง ๆ ปัญหาความยากจน การขาดแคลน การกดขี่ขูดรีด การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของแต่ละกลุ่ม มนุษย์ได้พัฒนาทั้งตัวมนุษย์เองและสภาพแวดล้อมที่มนุษย์ดำรงชีพอยู่มาไกลมาก แต่ก็เป็นการพัฒนาที่มีทั้งความเจริญก้าวหน้าและการทำลายล้างการเอารัดเอาเปรียบทั้งธรรมชาติ สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และมนุษย์ด้วยกันที่ทำให้มนุษย์ส่วนใหญ่ที่ยากจนยังมีชีวิตอย่างยากลำบาก ขณะที่มนุษย์ส่วนน้อยที่ร่ำรวยมีชีวิตที่

สะดวกสบาย ไร้พหุ ด้วยความมั่งคั่งและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังนั้น มนุษย์จึงไม่หยุดยั้งในการแสวงหาคำตอบว่าด้วยค้นหาแนวทางที่จะมาแก้ไขปัญหาลูกโลก และมีการพัฒนาคุณภาพและบทบาทของมนุษย์ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำมาสนองความต้องการของมนุษย์ จนเกือบจะหมดไป และสิ่งที่เหลืออยู่คือ ทรัพยากรมนุษย์ โลกเกิดการแข่งขันหาผลประโยชน์จากทรัพยากรให้มากที่สุด เพื่อแปรเป็นเงินมาเลี้ยงประชากรของตนให้มากที่สุด เมื่อมองจากสิ่งที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์สิ่งที่มนุษย์ที่มองได้อาจจะมาโดยธรรมชาติอันเป็นสำนึกที่ดี เช่น เมื่อมีสถานการณ์เหตุการณ์น้ำท่วม หรือเกิดภัยต่าง ๆ สิ่งที่มีในตัวเองคือการช่วยเหลือ หรือแม้กระทั่งการส่งใจไปตามช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้กำลังใจกัน เป็นต้น และทุนมนุษย์ที่มีอยู่โดยภาวะความเป็นมนุษย์ที่มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตัวเองเอง แม้ในส่วนที่เป็นแนวคิดของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัย ในขณะเดียวกันทางพุทธปรัชญาซึ่งความเป็นทุนมนุษย์ก็มีลักษณะที่พูดถึงนามธรรมแฝงไว้อยู่ตลอดเริ่มตั้งแต่เกิดจิตก็มีความผ่องใสเป็นทุนหรือเรียกว่าจิตประภัสสร

จากเหตุผลที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยสนใจแนวคิดเรื่องทุนมนุษย์ที่เป็นทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญาที่จะเป็นการทำให้เห็นถึงทักษะต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ ซึ่งทั้งมีส่วนที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกันแต่ก็เอื้อไปถึงกัน ตลอดจนการสร้างสังคมเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การค้นคว้าทุนมนุษย์ในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญาเพื่อหาคำตอบการพัฒนาสมรรถนะความสามารถของมนุษย์ในการพัฒนาศักยภาพของตัวมนุษย์อย่างไม่หยุดยั้งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทุนมนุษย์ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัย
2. เพื่อศึกษาแนวคิดทุนมนุษย์ทฤษฎีพุทธปรัชญา
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบทุนมนุษย์ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญา

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง แนวคิดเรื่องทุนมนุษย์:ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) วิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)โดยใช้วิธีการนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

1. ขั้วรวบรวมข้อมูล

- 1.1 สืบค้นข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง พร้อมทั้งคัมภีร์อื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

1.2 สํารวจข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร วารสาร บทความ งานเขียนที่เกี่ยวข้องทั่วไป

2. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 นำข้อมูลที่ได้มาจากข้อที่ ๑ มาทำการแยกแยะ จัดประเภท ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาที่วิจัย

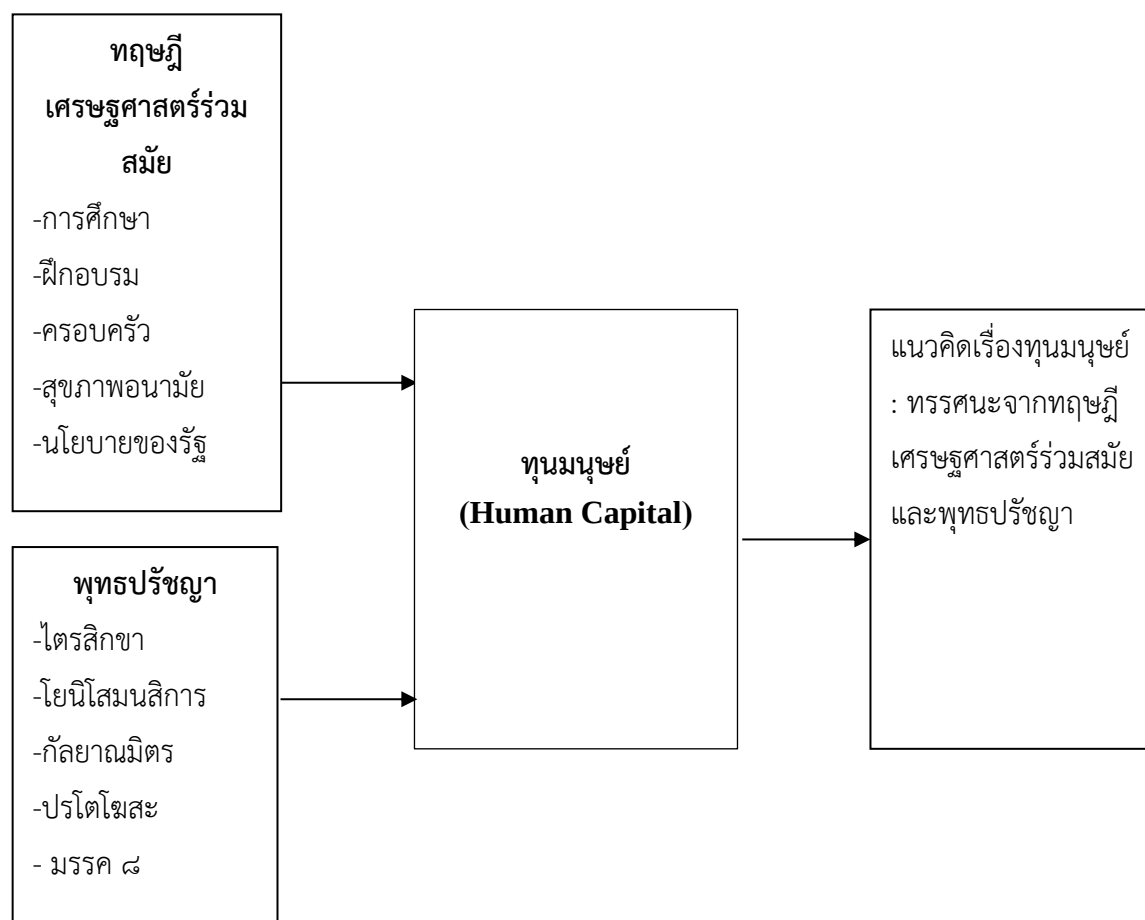
2.2 ศึกษาข้อมูลที่ได้จากข้อที่ ๒.๑ ด้วยการวิเคราะห์ อธิบายความ ให้ความหมาย ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาที่วิจัย

2.3 นำข้อมูลที่ได้จากข้อที่ ๒.๒ ไปเขียนลงในบทต่าง ๆ ตามความสอดคล้องและเหมาะสม แก่เนื้อหาของงานวิจัย

3. ขั้นตอนเสนอผลงานการวิจัย

ในการศึกษามโนทัศน์เรื่องมารในพุทธปรัชญานี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับขั้นตอนด้วยวิธีแบบบรรยายโวหาร ในเชิงคุณภาพตามความพอเหมาะแก่เนื้อหาในบทต่าง ๆ ตามลำดับ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทุนมนุษย์: ทรัพยากรจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญา สรุปได้ดังนี้

ทุนมนุษย์ทรัพยากรจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัย

จากการวิจัยเอกสาร พบว่า แนวคิดเรื่องทุนมนุษย์ของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัย ดังปรากฏจากหนังสือของอริชชี่ พันธเสน (2558) ที่กล่าวว่า ทุนมนุษย์ซึ่งเป็นนามธรรมที่สะท้อนถึงองค์ความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ตลอดจน ประสิทธิภาพในการทำงานจนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญในการทำงานของแรงงาน ที่เรียกว่า ทุน เพราะว่า ทั้งองค์ความรู้และทักษะต่างมีความยั่งยืน คงทน ไม่เสื่อมค่าได้ง่าย นอกจากนั้นการจะได้มาซึ่งทุนมนุษย์ต้องมีการลงทุนไม่ว่าจะในรูปแบบทรัพยากรหรือรูปของเวลา ทุนมนุษย์มีส่วนสำคัญสามารถอธิบายให้เห็นความเหลื่อมล้ำได้ กรณีคนมีทุนมนุษย์สูงจะมีผลิตภาพสูงและจะได้รับผลตอบแทนจากการทำงานสูงตามไปด้วย (บุญทัน ดอกไธสง, 2551 : 43) คราวเรือนมีฐานะดีมีความพร้อมที่จะลงทุนในทุนมนุษย์ให้กับลูกหลานมากกว่าครอบครัวที่ยากจน ลูกหลานของครอบครัวที่ร่ำรวยจึงประสบความสำเร็จในการทำงานมากกว่าและมีแนวโน้มร่ำรวยมั่งคั่ง และอีกประการหนึ่งเบคเกอร์และคณะได้ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันสร้างผลตอบแทนที่เอื้อประโยชน์กับคนที่มีความรู้สูงกว่าคนที่มีความรู้ด้อยกว่า ดังนั้น คนที่มีการศึกษา ฝึกฝนอบรม มีความรู้ความสามารถและมีทักษะจนเชี่ยวชาญ หรือมีทุนมนุษย์ที่สูงจึงสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในยุคที่ผ่านมาและมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นกว่าคนอื่น ๆ ในสังคม ทุนมนุษย์ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยให้ความสำคัญของทุนมนุษย์เพื่อจะสร้างส่วนเพิ่มของผลผลิตแต่ด้วยในยุคต้นที่อดัม สมิธต้องการให้ปัจเจกบุคคลมีอิสระเสรี มีอำนาจตัดสินใจด้วยตนเอง ปลดปล่อยระบบกลไกตลาดให้เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ควรมีผู้ใดเข้าไปแทรกแซงโดยเฉพาะรัฐ ทำให้เกิดผลผลิตอยู่กับผู้มีอำนาจตัดสินใจหรือนายทุน แม้ต่อมานักเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยพยายามนำแนวคิดเรื่องทุนนิยมมาวิเคราะห์แต่ด้วยการวัดออกทุนออกมาไม่ได้ แต่ก็มี การนำแนวคิดทางคณิตศาสตร์มาวิเคราะห์ได้โดยคิดเป็นค่าตอบแทนต่อขนาดการผลิตในฐานะที่ช่วยทำให้เทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น

สรุป ทุนมนุษย์จึงเป็นเครื่องมือของการเพิ่มผลกำไรให้กับการผลิตเท่านั้น และเป็นการสนองต่อการบริโภคของบุคคลในสังคมเพื่อให้ได้รับความสุขอย่างแท้จริง แต่ก็ไม่สามารถที่จะให้เกิดการพัฒนาความเป็นมนุษย์เหมือนอย่างพุทธปรัชญา ที่เสนอให้การพัฒนาคนต้องเริ่มที่จิตใจเป็นเบื้องต้นและไม่ให้ติดอยู่ในวัตถุ กาม หรือกามคุณ ต้องยกระดับจิตใจให้เหนือกามวัตถุตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัย

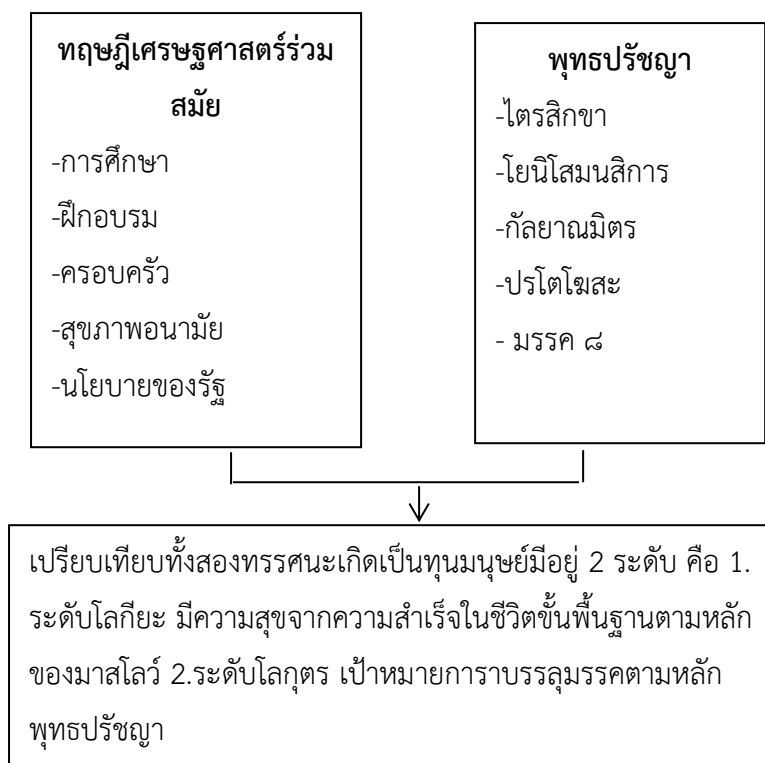
แนวคิดทุนมนุษย์ทรัพยากรจากพุทธปรัชญา

จากการวิจัยเอกสารพบว่า ทุนมนุษย์ทรัพยากรจากพุทธปรัชญาประกอบด้วยมรรคมีองค์ 8 สรุปลงได้หลักไตรสิกขามีศีล สมาธิ และปัญญาเป็นจุดเกิดของทุนมนุษย์ที่สำคัญดังปรากฏจากหนังสือของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2559) ที่กล่าวว่า พุทธปรัชญาตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ เพราะ

เมื่อพัฒนามนุษย์ได้แล้วย่อมสามารถทุกอย่างที่ตามเช่น ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ภูมิธรรมขั้นสูงเป็นลำดับเป็นต้น การพัฒนามนุษย์ย่อมทำให้ทุนปรากฏชัด เรื่องทุนมนุษย์ไว้โดยเน้นไปที่ตัวมนุษย์เป็นสำคัญ เพราะมนุษย์ถือเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทั้งตัวของมนุษย์ที่กลไกสำคัญ จุดเริ่มต้นของการทำความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ความเป็นอยู่ของมนุษย์และคุณค่าของความเป็นมนุษย์อันเป็นโครงสร้างส่วนลึกที่ได้แสดงตนออกมาสู่รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางโครงสร้างในระดับต่าง ๆ ของสังคมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น นำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนทางความคิด เป็นพลังชี้นำที่สำคัญไปสู่การสร้างพฤติกรรมที่ถูกต้องในทุก ๆ ระดับ ส่วนที่เป็นส่วนลึกคือทุนของมนุษย์ที่มีอยู่ ซึ่งเริ่มต้นด้วยการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์ที่ตัวมนุษย์ในฐานะของปัจเจกบุคคลแต่ละคนก่อนเพราะการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งในวิธีการคิดการมองโลกและชีวิตรวมถึงวิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ด้วยความรู้ความเข้าใจนั้นเป็นชนวนที่สำคัญที่จะผลักดันไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในระดับใหญ่ในส่วนอื่นที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของสังคมมนุษย์อย่างมั่นคงและมีจุดมุ่งหมายที่แจ่มชัดต่อไป การเพิ่มทุนมนุษย์ด้วยการประยุกต์หลักความจริงของกฎธรรมชาติและธรรมชาติมนุษย์เป็นฐานทางความคิดที่ทรงพลังในการเรียนรู้ และตรวจสอบกับสภาพปัญหาที่มนุษย์ประสบเจออยู่ สรุปรวมมนุษย์ในพุทธปรัชญามาถึง ความมีอยู่ (Existence) ของกรรมที่เป็นฝ่ายดีและกรรมที่เป็นฝ่ายชั่ว ที่มีรูปที่แฝงอยู่ตัวของมนุษย์และยังรวมไปถึงวิบากหรือผลของกรรมที่ปรากฏให้เห็นมนุษย์นั้น ๆ คนที่มีกรรมดีเป็นทุนการทำอะไรก็ประสบผลสำเร็จทั้งสมบัติที่เป็นปัจจุบัน พร้อมสมบัติของพระอริยเจ้า เช่น มรรคผลนิพพาน เป็นต้น คนที่มีจิตใจที่ดีได้รับการฝึกอบรมอยู่สถานที่ดี มีกัลยาณมิตร ย่อมที่จะพบแต่ความเจริญในชีวิตได้ ซึ่งก็จะเอื้ออำนวยให้ทุนมนุษย์ออกมาได้มีอยู่ 2 อย่าง คือ ประการที่หนึ่ง สภาพแวดล้อมทั้งนอกที่เอื้ออำนวย ประการที่สอง เพื่อนที่ดีงามคอยแนะนำสิ่งที่ดีที่สุดในให้ ทั้งสองอย่างเป็นเงื่อนไขให้คนเหล่านี้มีผลที่จะทำให้อายุยืนในตัวแสดงออกมา ปรากฏดีหรือจะชั่วก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งสองอย่าง ต่อจากนั้นบ่อเกิดของทุนมนุษย์ตามพุทธปรัชญา และ บ่อเกิดของพุทธปรัชญาคือ หลักไตรสิกขาที่เป็นมรรคที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จประโยชน์ที่อยู่ภายในตัวของมนุษย์ ซึ่งประโยชน์นี้จะเป็นประโยชน์ที่เป็นระดับปัจจุบันทันตาเห็นเป็นทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ หรือจะเป็นปรมาตถธัมมิกัตถะประโยชน์เลยตาเห็น ส่วนที่จะทำให้เกิดมีได้จะต้องอาศัยไตรสิกขาหรือมรรคที่เป็นส่วนสำคัญ มรรคทั้ง 8 ประการเมื่อย่อลงก็เหลืออยู่ 3 ประการคือ ศีล สมาธิ และปัญญา ทั้งสามอย่างนี้จึงมีส่วนที่จะทำให้เกิดทุนมนุษย์ตั้งแต่ระดับขั้นพื้นฐานจนนำไปสู่ระดับสูงสุดคือนิพพาน จุดเน้นที่เป็นเป้าหมายทางพุทธปรัชญา

วิเคราะห์เปรียบเทียบทุนมนุษย์พรรณนาจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญา

วิเคราะห์เปรียบเทียบทุนมนุษย์พรรณนาจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญาครั้งนี้ สะท้อนให้พบกระบวนการมีสาระสำคัญของการเกิดขึ้นของทุนมนุษย์มีปัจจัยที่ส่งเสริมคล้ายกันโดยเฉพาะเป้าหมายที่เป็นโลกียวิสัย ส่วนที่แตกต่างกันที่เป็นเป้าหมายเหนือขึ้นไปเรียกว่า โลกุตตระ ซึ่งมีอยู่เฉพาะของพุทธปรัชญาเท่านั้น

แผนภาพที่ 2 เรื่องกระบวนการของทุนมนุษย์ ที่มา: ผู้วิจัย (2564)

ทุนมนุษย์ที่เป็นส่วนที่อยู่ในตัวมนุษย์ แม้ทฤษฎีของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยจะบอกถึงพฤติกรรมที่เป็นปัจเจกบุคคลในการพัฒนาให้มียูในตัว เพื่อเพิ่มผลผลิตตามต้องการของระบบทุนนิยม แต่สิ่งที่เห็นในภาพที่เป็นไปโดยธรรมชาติของทุนมนุษย์เองซึ่งพื้นฐานก็เป็นคนที่เห็นแก่ตัวเป็นสมมติฐานก็จริง แต่ความเป็นจริงทุนมนุษย์ก็เป็นส่วนทำให้เกิดกลไกตลาดที่เป็นไปโดยธรรมชาติของมัน แม้นายทุนที่มีความต้องการกำไรมากแต่ก็มีการให้แรงงานได้ทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถของตน มีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน เพียงแต่ภาพของสิทธิของการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเป็นของนายทุน การเอาตัวเอาเปรียบย่อมมีได้เป็นธรรมชาติของทุนนิยมที่ใครมีความสามารถย่อมได้เปรียบเทียบกับคนที่มีความสามารถน้อย เหตุการณ์จึงเป็นเหตุให้นักคิดอย่างเคนส์เสนอให้รัฐบาลเข้ามาแทรกแซงในระดับด้วยเพราะเห็นความไม่ยุติธรรม สภาวะสังคมที่มีใครยาวสาวได้สาวเอา คนจนยิ่งจนขึ้นไม่มีโอกาสในสังคม ส่งผลต่อภาวะคุณธรรม รัฐเปรียบเสมือนกรรมการที่มีอำนาจควรเข้ามาเป็นผู้ช่วยเหลือดูเพื่อให้คนในสังคมสามารถพึ่งพิงมีหลักประกันคุณภาพชีวิต สร้างความเสมอภาคลดความเหลื่อมล้ำให้น้อยลงระหว่างคนรวยกับคนจน โดยมีมาตรการเก็บภาษีกับคนที่ร่ำรวยให้มากขึ้น สิ่งเห็นชัดเจนของการพัฒนาทุนมนุษย์ของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยหรือยุคเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก คือการพยายามนำแนวคิดเรื่องทุนมนุษย์มาวัดด้วยเครื่องมือทางคณิตศาสตร์

เพื่อเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ ซึ่งก็ไม่สามารถวัดได้ เพราะทุนมนุษย์มีคุณค่ามากกว่าการจะวัดได้ในทางดังกล่าวนี้ ทำให้ต้องใช้เทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มผลผลิตถึงจะวัดได้ แต่ถึงกระนั้นทุนมนุษย์ถึงแม้จะเป็นที่น่าสนใจ แต่ในมิติที่ต้องการส่งเสริมอย่างจริงจังก็ยังเป็นปัญหาอยู่ เพราะเครื่องมือค่อนข้างซับซ้อนวัดยาก ปัญหาพื้นฐานที่สำคัญคือ ความไม่เข้าใจมนุษย์อย่างรอบด้านและการไม่มีเครื่องมือในการวิเคราะห์ทุนมนุษย์อย่างเป็นระบบ แต่แล้วนักเศรษฐศาสตร์จึงต้องยอมจำนนด้วยการหันมาศึกษาความเป็นมนุษย์อย่างจริงจังและมากขึ้น การศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์ จนสามารถหาสิ่งที่อยู่ในมนุษย์คือการเพิ่มทุนมนุษย์เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพที่ดียิ่งคือการสร้างทุนมนุษย์ที่เป็นต้นทางด้วยการให้การศึกษา ฝึกฝนอบรม ส่งเสริมความรู้ความสามารถเพื่อไปผลิตสินค้าและบริการให้ได้ปริมาณมากขึ้นเพื่อสนองต่อความต้องการของมนุษย์ที่เน้นความจำเป็น ดังที่มาสโลว์เน้นความจำเป็นออกเป็น 5 ชั้น คือ ความจำเป็นทางสรีรภาพ (Physiological) ความปลอดภัย (Safety) ความเป็นส่วนหนึ่ง(Belongingness) การได้รับการยอมรับนับถือ (Esteem) และความสามารถสนองได้ด้วยตนเอง (Self-actualization) ผ่านขั้นตอนของความจำเป็นต่าง ๆ นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการเจริญวัยทางความคิด เพราะเหตุที่มนุษย์เน้นความต้องการโดยไม่จำกัด ซึ่งมีเป้าหมายคือความสุข อรรถประโยชน์ และความพึงพอใจอย่างแท้จริง สรุปตารางการเปรียบเทียบแนวคิดทุนมนุษย์ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญาได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ชื่อตารางเปรียบเทียบแนวคิดทุนมนุษย์ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญา
แนวคิดทุนมนุษย์ (Human Capital)

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัย	พุทธปรัชญา
1. ความหมายทุนมนุษย์ ทุนมนุษย์ คือ ความรู้ องค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจนเกิดเป็นความชำนาญเชี่ยวชาญ ในการการเพิ่มผลผลิตทั้งที่เป็นความรู้ภายในที่เรียกว่า Tacit Knowledge ส่วนความรู้ที่กระตุนออกมาเรียกว่า Explicit Knowledge	1. ความหมายของทุนมนุษย์ ทุนมนุษย์ หมายถึง สิ่งที่มีอยู่(Existence) ในตัวมนุษย์ที่เป็นผลมาจากการสั่งสมเกิดมาทั้งในอดีตเป็นรูปของกรรมหรือเจตจำนงภายในจิตใจที่เป็นรูปนามธรรม แล้วแสดงออกเป็นรูปธรรมได้ โดยส่วนใหญ่จะแสดงออกมาที่ อยู่ภายใต้รากเหง้าทั้งความดีและความไม่ดี
2. บ่อเกิดของทุนมนุษย์ เกิดจากการศึกษา ฝึกฝน อบรม ปฏิบัติงาน ทั้งครอบครัวที่สามารถทำให้เกิดทุนมนุษย์ได้ เพราะถ้าครอบครัวมีปัจจัยด้านทรัพยากรมาก การส่งลูกไปศึกษาอบรม	2. บ่อเกิดของทุนมนุษย์ เกิดจากหลักสัมมาทิฐิเป็นหลัก ไปสู่ศรัทธาความเชื่อที่ดั่งามบวักด้วยมรรคหรือทางดำเนินไปอย่างถูกต้อง ทั้งอีกมรรคที่เหลือคือ ความดำริชอบ วาจาชอบ อาชีพชอบ การงานชอบ สมาธิชอบ และสติชอบ เมื่อย่อยลงไป จะเหลืออยู่ที่ศีล สมาธิ และปัญญา ถือเป็นหลักศึกษาของ

ย่อมมีศักยภาพมากกว่าครอบครัวที่มีฐานะต่ำกว่า การทำให้เกิดทุนมนุษย์จึงมีน้อย และสาธารณสุขหรือสุขภาพอนามัยเป็นส่วนสำคัญที่มนุษย์มีสุขภาพดีไม่มีโรคร้ายไข้เจ็บย่อมสามารถเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้นกว่าคนที่มีโรคร้ายไข้เจ็บเสียด้วยซ้ำ ศักยภาพของคนที่มีสุขภาพไม่ดีไม่สามารถจะทำให้เกิดผลประโยชน์ได้มากกว่าคนที่สุขภาพอนามัยที่ดีและนโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมการลงทุนในมนุษย์ ยิ่งถ้ารัฐบาลเห็นความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ ทูมเทให้คนในประเทศได้รับการศึกษาอบรม พัฒนาขีดความสามารถยิ่งจะทำให้การพัฒนาประเทศไปได้อย่างรวดเร็ว

3. เป้าหมายของทุนมนุษย์

เป้าหมายของทุนมนุษย์ คือ การส่งเสริมให้สามารถกระตุ้นการความรู้สามารถออกมาเป็นการผลิตสินค้าและบริการภายใต้เงื่อนไขของการพฤติกรรมมนุษย์เช่น การบริโภค การเสพ เป็นต้นและสนองต่อความต้องการของมนุษย์อย่างไม่มีวันสิ้นสุด และจะต้องเพิ่มความรู้ความสามารถอยู่เสมอเพื่อองค์กรมีกำไรทั้งด้านวัตถุที่ผลิตออกมาให้ได้มากแต่ใช้ปัจจัยการผลิต คือ ทุน แรงงาน ที่ดิน และผู้ประกอบการหรือนายทุน ที่ใช้ลงไปให้น้อยมากที่สุดแต่ได้ประสิทธิผลสูงสุด เมื่อมนุษย์ได้รับจากพฤติกรรมด้วยการบริโภคแล้ว สังคมได้รับประโยชน์จากการผลิตสินค้าและบริการแล้ว ย่อมส่งผลให้เกิดอรรถประโยชน์ หรือความพึงพอใจของสังคม ย่อมส่งผลต่อความสุขมวลรวมของประชาชนได้อย่างแท้จริง ดังนั้น

การพัฒนาทุนมนุษย์ที่สำคัญ เริ่มจากศีล การพัฒนาให้มนุษย์มีการฝึกฝนอบรมกาย วาจาให้เป็นตามหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างแท้จริง การเห็นความสำคัญของผู้ที่อยู่ร่วมกันอย่างมีเมตตาต่อกัน กรุณาไม่ทำร้ายเบียดเบียนกันทั้งกาย วาจา การฝึกให้มนุษย์มีกระบวนการดำเนินชีวิตอย่างความสุข และปัญญาเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตน จิตของตนให้เป็นไปตามหลักการพัฒนาด้วยปัญญาเป็นตัวรู้

3. เป้าหมายของทุนมนุษย์

เป้าหมายที่สำคัญของทุนมนุษย์ในพุทธปรัชญาคือการสร้างสิ่งที่เอื้ออำนวยของตัวมนุษย์เองในระดับตาเห็นดำรงชีวิตตามอัตภาพตามแบบทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิบัติ เชื่อมโยงประโยชน์จากความสุขแบบศฤงคารที่มีความสุขอันเกิดจากการมีทรัพย์ คือความภูมิใจเอิบอัมใจ ด้วยโภคทรัพย์ได้มาจากนำความขยันหมั่นเพียรและโดยธรรม(อัตถิสุข) ความสุขอันเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ ด้วยเหตุที่ตนหาทรัพย์มาได้โดยชอบธรรม เลี้ยงชีพเลี้ยงผู้คนที่ควรเลี้ยง และบำเพ็ญประโยชน์(โภคสุข) ความสุขอันเกิดจากการไม่เป็นหนี้ คือภูมิใจ อัมเอิบใจว่าตนเป็นไทไม่มีหนี้สินติดค้างใคร(อนนสุข)ความสุขอันเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษด้วยว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใคร ๆคิดติเตียนไม่ได้ทั้งกายวาจาและใจ(อนวัชสุข) และเป้าหมายสูงสุดคือเลิกลาเห็น คือพระนิพพานสุข

4. ทุนมนุษย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องสร้างที่ตัวมนุษย์สร้างศรัทธาในธรรมชาติที่เป็นส่วนของนามธรรม ให้เห็นคุณค่าสูงสุด เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ศรัทธาในตัวมนุษย์ให้รู้เข้าใจต่อธรรมชาติให้เห็นธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ไม่ได้แยกส่วนออก

เป้าหมายจึงเป็นความสุขนิยมและ
อรรถประโยชน์ รวมทั้งความพึงพอใจนิยมของ
สังคมนั้น ๆ

4. ทุมนมนุษย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ถือเป็น
หลักการที่สำคัญในการพัฒนาทุกอย่าง มนุษย์
เป็นแกนกลางของการพัฒนา การเริ่มที่ตัว
มนุษย์ต้องสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์จึง
เป็นการพัฒนาที่ถูกต้องสมบูรณ์ เมื่อทุนมนุษย์
ได้พัฒนาเต็มที่แล้ว การจะพัฒนาสิ่งใดย่อมมี
ทิศทาง ทุนมนุษย์สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนสะท้อน
ออกจากแนวทางอยู่ ๓ ด้านคือ การพัฒนา
เศรษฐกิจอย่างยั่งยืนโดยดูที่ความเติบโต การมี
ชีวิตชีวา ความเป็นธรรม ประสิทธิภาพ และ
การแข่งขันควบคู่ไปกับความร่วมมือ การ
พัฒนาสังคมที่ยั่งยืนโดยดูที่การเสริมพลัง
อำนาจของการทำงาน การมีส่วนร่วมของภาค
ประชาชน การเลื่อนขั้นทางสังคมคือคนใน
สังคมสามารถเลื่อนฐานะได้ ความหลากหลาย
ควบคู่กับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอยู่ร่วมกัน
ปราศจากความขัดแย้ง รวมไปถึงความเป็นอยู่
และสุขภาพที่ดี และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

5. ทุมนมนุษย์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาทุนมนุษย์ย่อมส่งผลให้มี
ประสิทธิภาพประสิทธิผลและถือเป็นหัวใจ
สำคัญเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจการเมือง
อย่างแท้จริง แนวการพัฒนาทุนมนุษย์ต้อง
ประกอบไปด้วยความรู้ ทักษะ และทัศนคติ
เพื่อสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการ
แก้ปัญหาาร่วมกัน พัฒนาทุนมนุษย์อย่างมีระบบ

จากธรรมชาติ เมื่อมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ความ
ตั้งใจในการกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ย่อมเป็นสิ่งที่ดีงาม
เพราะมนุษย์มีจิตใจ เป็นสัตว์มีเจตจำนง ย่อมทำสิ่งที่ดี
ให้กับธรรมชาติ ควบคู่ไปกับพัฒนาด้านของมนุษย์ และการ
พัฒนามนุษย์จะเป็นตัวบอกขอบเขตของการนำความรู้ใน
กฎธรรมชาติมาใช้ประโยชน์เพื่อให้การพัฒนาด้านตนเองเป็น
อย่างถูกต้องดีงาม จุดเน้นของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ ๑)
มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ๒) มนุษย์เป็นส่วนหนึ่ง
ของเหตุปัจจัยตามธรรมชาติทำสิ่งนี้ สิ่งนี้ก็จะเกิดขึ้น ๓)
มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่สามารถฝึกได้พัฒนาได้ เข้าถึง
อิสรภาพและความสุขอย่างแท้จริงคือพระนิพพานได้

5. ทุมนมนุษย์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ทุนมนุษย์ที่ได้รับการฝึกหัดที่ดี ย่อมสามารถทำให้
บรรลุประโยชน์ของตนหรือเรียกว่าอรรถะ การพัฒนา
ตนเองให้ได้รับประโยชน์ที่เป็นส่วนของตนเองที่อยู่
ไตรสิกขาหรือหลักการศึกษา ๓ อย่าง คือ ศีล สมาธิและ
ปัญญา ทั้งสามส่วนถ้ามนุษย์พัฒนาจนเจริญแล้วย่อม
นำไปสู่ความเจริญทั้งเศรษฐกิจการเมืองได้ตามลำดับ
หลักการที่ปรากฏย่อมส่งผลให้สังคมมีเศรษฐกิจดี ส่งผลให้
เกิดความสุขจิตใจ เป็นบุญกุศลดีงามสุจริต เป็นหลักค้ำยัน
ชีวิตที่จะไปสู่ภพหน้า จุดหมายสูงสุด หรือประโยชน์อย่าง
ยิ่ง คือบรรลุภาวะเรียกว่า พระนิพพาน ซึ่งเป็นเป้าหมาย
ของพุทธปรัชญานั้นเอง

มีกระบวนการต่อเนื่อง สภาพแวดล้อมและปัจจัยภายนอกเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การใช้หลักการเสริมสร้างทุนมนุษย์ด้วยการเรียนรู้ความเข้าใจ ต่อเนื่องจากความรู้เข้าใจอย่างถ่องแท้ แก้ไขปัญหาพัฒนาความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ เพราะเหตุนี้ ทุนมนุษย์ส่งเสริมให้เกิดผลผลิตที่เป็นภาคเศรษฐกิจได้	

แนวคิดทุนมนุษย์ทรงสนจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญาสามารถก่อให้เกิดทุนมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวได้ และสามารถแสดงศักยภาพของการทำงานของคนในหน้าที่ ภาพรวมของการมีทุนมนุษย์เกิดจากการศึกษาอบรมฝึกฝนสร้างองค์ความรู้ทักษะจนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญตามแนวทางของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ และในทางพุทธปรัชญาต้องมีอริยมรรคมีองค์ 8 เริ่มต้นต้องมีสัมมาทิฐิเป็นจุดเริ่มของการสร้างทุนมนุษย์สู่การดำรงชอบ (สัมมาสังกัปปะ) เจริญชอบ (สัมมาวาจา) การงานชอบ (สัมมากัมมันตะ) อาชีพชอบ (สัมมาอาชีวะ) เพียรพยายามชอบ (สัมมาวายามะ) ระลึกชอบ (สัมมาสติ) สมาธิชอบ (สัมมาสมาธิ) เมื่อย่อลงเป็นไตรสิกขา คือ สติ สมาธิ ปัญญา ทั้งสองทรงสนมีพื้นฐานการเกิดขึ้นของทุนมนุษย์เหมือนกัน แต่สิ่งที่ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ต้องการคือการสร้างความสุขให้บนฐานของการใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์มากที่สุดจากสิ่งที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ ซึ่งไม่ใช่เป้าหมายที่สูงสุดของพุทธปรัชญาที่ไม่ให้ยึดติดในความสุขทางวัตถุ แต่ต้องการให้หลุดพ้นจากความสุขไม่ยั่งยืนมาสู่การเวียนว่ายตายเกิดอีกเรียกว่าพระนิพพาน

อภิปรายผลการวิจัย

แนวคิดทุนมนุษย์ทรงสนจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัย พบว่า ทุนมนุษย์เกิดจากการศึกษาอบรมฝึกฝน ครอบครัวยุทธสภาพอนามัยและนโยบายรัฐ เพราะเป็นปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดทุนมนุษย์และศักยภาพในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานของอี.เอฟ.ชูเมกเกอร์ (2557 : 23) และเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดทุนมนุษย์ทรงสนจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญาพบว่า ทุนมนุษย์มีความเหมือนและความแตกต่างในส่วนที่เป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ ความเหมือนกันคือการพัฒนาด้วยการให้การศึกษาอบรม ฝึกฝนตนเอง ส่วนความแตกต่างคือจุดสูงสุดของทุนมนุษย์ที่มีฐานความคิดและการไปสู่จุดหมายในส่วนของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยของมนุษย์ไม่สามารถที่จะไปสู่ทางจิตใจที่เป็นฐานของธรรมชาติอย่างแท้จริง เป็นเพียงความเป็นมนุษย์ที่หยุดอยู่ที่วัตถุนิยมเท่านั้น ส่วนความเป็นมนุษย์ของพุทธปรัชญาพัฒนาไปสู่ความไร้สุขของอามิส ที่เป็นบรมสุขสุขที่ปราศจากกิเลสอาสวะคือ พระนิพพาน สอดคล้องกับงานของปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2563 : 26) สิ่งที่ต้องต่อยอดทุนมนุษย์ คือการหาวิธีที่จะทำให้ทุนที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ได้มีการพัฒนา

อย่างต่อเนื่อง เพราะสิ่งที่มีอยู่ตัวของมนุษย์มีอย่างมากมาย แต่การจะนำออกมาใช้เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมยังน้อยอยู่ ยิ่งมนุษย์ดูถูกตนเองไม่ให้ความสำคัญกับความสามารถที่มียิ่งทำให้การพัฒนาตนเองก็เป็นอุปสรรค ผลที่ตามมาประเทศชาติเสียหาย สิ่งที่จะต้องทำต่อไปควรปลูกฝังสัมมาทิฐิเกิดขึ้น และสร้างสัมมาอาชีวะให้เป็นแนวทาง สร้างความตระหนักรู้ในระดับจิตใจ ปลูกฝังความดีไว้รวมถึงการกลมเกลียวทางสังคม (Socialization) สิ่งนี้จะเป็นทุนให้สังคมเคารพสิทธิ์ของตนทั้งทางกฎหมายและทางธรรมชาตินั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องแนวคิดเรื่องทุนมนุษย์: ทรรศนะจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญา มีประเด็นเพื่อข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

เพื่อการเตรียมพร้อมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเน้นไปที่การสร้างองค์ความรู้เพื่อสนองความต้องการตนเอง องค์การซึ่งเป็นระดับจุลภาค จนถึงระดับมหภาค เน้นไปที่ปัจเจกบุคคลให้มีอิสระเสรีภาพ ส่งเสริมทุนนิยมเสรี ให้ปัจเจกบุคคลหรือนายทุนปล่อยให้เป็นกลไกของตลาด มองข้ามความเป็นมนุษย์ไม่สนใจความเป็นมนุษย์ตามธรรมชาติ ส่วนพุทธปรัชญานำการพัฒนาทุนมนุษย์ให้สอดคล้องกับธรรมชาติและเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ดังนั้น มนุษย์จึงเป็นแบบองค์รวม โดยการพัฒนาให้สมบูรณ์ทั้งกายวาจาและใจ ให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขไม่เบียดเบียนกันและกัน เพิ่มสุขทางจิตใจ และต่อยอดด้วยการพัฒนาทุนมนุษย์ให้สูงยิ่ง คือ การพัฒนาทุนมนุษย์ให้สมบูรณ์อย่างแท้จริงไม่มีความทุกข์ หลุดพ้นจากเครื่องพันธนาการทุกชนิด ไม่หวนกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีก สรุปพุทธปรัชญามองการพัฒนาทุนของมนุษย์จากหยาบสู่ละเอียด จากวัตถุกามสู่นิพพานสุขคือความแตกต่างของพุทธปรัชญากับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไปนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องทุนมนุษย์: ทรรศนะจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญา ยังมีประเด็นควรนำไปศึกษาต่อไปนี้ 1) การศึกษาวิเคราะห์ทุนมนุษย์นิยมในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยกับพุทธปรัชญา 2) การศึกษาวิเคราะห์เรื่องทุนนิยมในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กับพุทธปรัชญา

เอกสารอ้างอิง

- บุญทัน ดอกไธสง. (2551). *การจัดการทุนมนุษย์ Human Capital Management*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ตะวัน.
- ประทุม อังกูโรหิต. (2553). *พระมหาประณิธานของพระโพธิสัตว์ช่อโตไธยังทางปรัชญาของฉินรัน (Shinran's Philosophical Arguments for the Primal Vow)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2563). *ธัมมิกเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาเศรษฐศาสตร์ สังคมของชาวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เสกสรร สนวา.(2563). *กระบวนการพัฒนาศูนย์พัฒนาศูนย์ชุมชนสู่ความยั่งยืน*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อี.เอฟ.ชูเมกเกอร์ เขียน สมบูรณ์ ศุภศิลป์ แปล. (2007)..*Small is Beautiful* จี๊วแต่แจ๊ว. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.

รูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

The Internal Supervision Model of Small-Size Schools Under the Office of Uttaradit Primary Education Service Area 1

ยุทธศักดิ์ หาดเคลือบ,

พิมพกา ธรรมสิทธิ และ สุกัญญา รุจิเมธภาส

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Yuttasak Hardklueb,

Phimphaka Thammasit and Sukunya Rujimethabhas

Uttaradit Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: yuttasakarm@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการ และรูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 99 คน และครูผู้รับผิดชอบฝ่ายวิชาการ จำนวน 99 คน รวมจำนวน 198 คนและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ($\bar{x} = 3.60$) และด้านการจัดระบบสนับสนุนการนิเทศภายใน ($\bar{x} = 3.85$) ส่วนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการวางแผนการนิเทศ ($\bar{x} = 3.49$) ด้านการประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข ($\bar{x} = 3.15$) และด้านการสำรวจความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา ($\bar{x} = 2.98$) ส่วนความต้องการการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2. รูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ประกอบด้วย 1) ด้านหลักการของรูปแบบ ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม หลักการวางแผน และหลักการทำงานเป็นทีม 2) ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ทำหน้าที่นิเทศมีความรู้ ความเข้าใจ และนำรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) ด้านวิธีการดำเนินการ ซึ่งประกอบไปด้วย การสำรวจความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข และการจัดระบบสนับสนุนการนิเทศภายใน และ 4) ด้านเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูตระหนักและให้ความสำคัญกับการนิเทศภายใน จึงทำให้เกิดความร่วมมือในการนิเทศภายใน โดยมีการกำหนดนโยบายและแผนการนิเทศ ปฏิบัติตามแผนการนิเทศ ประเมินผลและนำผลการนิเทศมาปรับปรุงอยู่เสมอ

คำสำคัญ: รูปแบบ; การนิเทศภายใน; สถานศึกษาขนาดเล็ก

Abstracts

The objective of this research was to study conditions and needs, and a model of internal supervision of small-sized schools under Uttaradit Primary Educational Service Area Office 1. The sample of this research were 99 small-sized school administrators and 99 teachers in charge of the academic department, totaling 198 people. Research instruments were a questionnaire and a focus group discussion. Data were analyzed using statistics to determine percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results of this research were as follows:

1. Overall condition of internal supervision process of small-sized schools under Uttaradit Primary Educational Service Area Office 1 was at a moderate level ($\bar{x} = 3.42$). When individual aspects were considered, an aspect with the highest mean was internal supervision support system ($\bar{x} = 3.85$), followed by supervision practice ($\bar{x} = 3.60$). Aspects with the moderate level of mean score included supervision planning ($\bar{x} = 3.49$), evaluation and revision ($\bar{x} = 3.15$). An aspect with the lowest mean level was survey of the need for internal supervision ($\bar{x} = 2.98$). In addition, overall need for internal supervision process of small-sized schools under Uttaradit Primary Educational Service Area Office 1 was at the highest level ($\bar{x} = 4.66$). When individual aspects were considered, all aspects were at the high level.

2. The model of internal supervision of small-sized schools under Uttaradit Primary Educational Service Area Office 1 consisted of 1) the principles of the model, namely participation, planning, and teamwork; 2) the objective of the model, which is to enhance knowledge and understanding of school administrators and teachers in supervisory duties and their applications of the developed internal supervision model for educational quality development.; 3) the operational method, which consists of surveying the need for internal supervision, planning, practice, evaluation and improvement, and the organization of internal supervision support system; and 4) the conditions for success, namely school administrators and teachers' recognition and emphasis on internal supervision, consequently leading to the readiness for supervision under the well-organized formulation of supervision policy and plan, compliance with the supervision plan, evaluation and implementation of supervision results for constant improvement.

Keywords: Model; Internal Supervision; Small-Sized Schools

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2545 : 10) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคน ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้เป็นคนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (รุ่ง แก้วแดง, 2544 : 2) ซึ่งตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 4)

การนิเทศภายใน เป็นการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู ตลอดจนบุคลากรภายในสถานศึกษาร่วมมือกัน ปรับปรุงงานด้านต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพ การเรียนการสอน อันจะนำมาซึ่งคุณภาพของสถานศึกษา และของผู้เรียนให้อยู่ในระดับที่ น่าพึงพอใจซึ่งผู้รับ การนิเทศได้แก่ ครูผู้สอน และบุคลากรภายในสถานศึกษาทุกคน งานนิเทศเป็นงานที่มีความสำคัญงานหนึ่ง ของการจัดและบริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพต่างก็มีการนิเทศเป็นหลัก ของการจัดกิจกรรมบริหารสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้การนิเทศภายในสถานศึกษาโดยเฉพาะผู้นิเทศต้องการ ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะต่าง ๆ ในการนิเทศ ต้องการการสนับสนุน ต้องการขวัญและกำลังใจ ต้องการ ความร่วมมือจากบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนจากผู้นิเทศและผู้บริหารเช่นกัน (ปรียาพร วงศ์ อนุตรโรจน์, 2546 : 1) ซึ่งการนิเทศที่จัดขึ้นภายในโดยความร่วมมือของครูทุกคนเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียนที่จะช่วยให้ภารกิจประสบผลสำเร็จในการรวมพลังของคณะครูและการพัฒนาครูต้องทำ ควบคู่กันไป ในขณะเดียวกันครูต้องมีความมั่นใจ มีขวัญกำลังใจดี มีความภาคภูมิใจที่ประสบความสำเร็จใน การปฏิบัติงาน ทำให้เกิดการพัฒนา ที่ยั่งยืน ดังคำกล่าวที่ว่า “การจัดการที่ดีเป็นกุญแจ นำไปสู่ความสำเร็จ ของสถานศึกษา” (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 43) จึงได้กล่าว การนิเทศ ภายในแบบมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญทำให้ภารกิจของโรงเรียนประสบความสำเร็จ การนิเทศภายในโรงเรียน ตามขอบข่ายการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมได้ 14 ด้าน คือ การให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง การพัฒนา ทางวิชาชีพ การพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม การพัฒนาหลักสูตร การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน การ

จัดระบบการเรียนการสอน การบริหารงานบุคคล การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การศึกษาอบรมครูประจำการ การจัดปฐมนิเทศครูใหม่ การจัดบริการพิเศษแก่ครู การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และการประเมินการสอน

ปัจจุบันการนิเทศภายใน มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของครู สามารถช่วยแนะนำและร่วมช่วยแก้ปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ตลอดเวลา ซึ่งอาจดำเนินการโดยผู้บริหารหรือทีมงานตามความเหมาะสมแต่ละโรงเรียน ซึ่งจากความคิดเดิมที่ครูมีหน้าที่แต่เพียงการสอน และการตรวจสอบคุณภาพการเรียนการสอน สำหรับให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนจะเป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ แต่ความจริงเมื่อคิดสัดส่วนของศึกษานิเทศก์กับครู ศึกษานิเทศก์มีน้อยกว่าครู และยังมีปัญหาด้านงบประมาณที่จะนำมาใช้ในการนิเทศแต่ละครั้ง ในส่วนผู้บริหารสถานศึกษาจะพบปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษา (วิชนีย์ ทศตะ, 2561 : 4) คือ ศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัด ไม่สามารถนิเทศได้อย่างทั่วถึง และเจาะลึกถึงการเรียนการสอนในห้องเรียน มีการขยายตัวในด้านจำนวนสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษา การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นการใช้ทรัพยากรในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการนิเทศภายในสถานศึกษามีความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องจัดการนิเทศภายในด้วยความร่วมมือกันเองของบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อปรับปรุงพัฒนางานด้านต่างๆ ของโรงเรียนจะสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ในโรงเรียนได้ตรงสภาพปัญหาความต้องการ (ต่อศักดิ์ เนียมวิสัย, 2559 : 3) ดังนั้น จึงเห็นได้ว่างานนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นงานของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน คอยช่วยเหลือให้คำปรึกษา และพัฒนาการนิเทศ การดำเนินงานจึงต้องอาศัยการบริหารอย่างมีระบบ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการศึกษาของรัฐ โดยมุ่งเน้นผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยการดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุนและจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการบริหารและการใช้หลักสูตร ให้ทุกหน่วยงานในสังกัดได้ดำเนินงานอย่างดีที่สุด เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุดและบรรลุเป้าหมายที่กำหนด การนิเทศภายในสถานศึกษาจึงเป็นงานหลักในการบริหารโรงเรียน เพื่อพัฒนาครูและการจัดการเรียนการสอนต่อไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 สภาพการบริหารการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 โดยทั่วไปสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 มีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีสถานศึกษาในสังกัดทั้งหมด 161 โรงเรียน เป็นสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 99 โรงเรียน ดูแลการจัด

การศึกษาใน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอลับแล อำเภอดรอน อำเภอทองแสนขัน และอำเภอพิชัย เป็นโรงเรียนประถมศึกษา 97 โรงเรียน โรงเรียนขยายโอกาส 2 โรงเรียน มีจำนวนทั้งหมด 404 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2563) ภายในพื้นที่บริการแบ่งเป็น 24 กลุ่มเครือข่าย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1, 2563 : 6) จึงทำให้ศึกษานิเทศก์ทำการนิเทศไม่ทั่วถึงด้วยเหตุเพราะศึกษานิเทศก์มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอที่จะจัดการนิเทศการศึกษาให้แก่โรงเรียนในสังกัดได้อย่างเพียงพอ

จากสภาพปัญหา เหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาสภาพและความต้องการการนิเทศภายใน และหารูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพส่งผลให้เกิดความร่วมมือ การส่งเสริม การสนับสนุน เพื่อให้ส่งผลดีต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา คุณภาพนักเรียน นอกจากนั้นการศึกษาค้นคว้า และกระบวนการพัฒนาในครั้งนี้ ยังเป็นแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก เพื่อที่จะได้นำไปปรับประยุกต์ใช้ให้การนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็กมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1
2. เพื่อศึกษารูปแบบการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 จำนวน 99 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 99 คน และครูผู้รับผิดชอบฝ่ายวิชาการ จำนวน 99 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงรวมทั้งสิ้น 198 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 คน และครูผู้รับผิดชอบฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและความต้องการการนิเทศภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามสภาพและความต้องการการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับด้วยวิธีการของ Likert

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะทั่วไป

ระยะที่ 2 ศึกษารูปแบบการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus group) ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคลของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ 2 เป็นประเด็นการสนทนาเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 โดยนำระดับสภาพและความต้องการจากการศึกษาระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลนำไปสู่การร่างประเด็นการสนทนากลุ่มเพื่อหารูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

3. การหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในของสถานศึกษา
2. สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดนำไปเป็นประเด็นคำถามการศึกษาสภาพและความต้องการของการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก

3. ร่างแบบสอบถามฉบับร่างแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 ท่าน ศึกษานิเทศก์จำนวน 2 ท่าน และครูจำนวน 1 ท่าน ตรวจสอบเครื่องมือในด้านความตรงตามเนื้อหา และตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวัด (IOC :

Index Item Objective Congruence) ความครอบคลุมของข้อคำถาม และความชัดเจนของภาษาที่ใช้โดยกำหนดความสอดคล้องที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองใช้ (Try Out) กลุ่มประชากรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่น .987

7. นำเครื่องมือที่ผ่านการทดลองใช้แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำแล้วปรับปรุงแก้ไข

8. จัดพิมพ์เครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ระยะที่ 2 หารูปแบบการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากระยะที่ 1 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อจัดทำร่างประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

2. จัดการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อร่วมกันหารูปแบบการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

3. สรุปและสังเคราะห์รูปแบบการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการส่งแบบสอบถามสภาพและความต้องการการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ทาง ช่องทางการส่งเอกสารของโรงเรียนที่จัดไว้ให้ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ซึ่งมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ 2564 ถึง เดือน เมษายน 2564

ระยะที่ 2 หารูปแบบการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็น ในการหารูปแบบในการนิเทศภายใน สถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยดำเนินการดังนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือถึงผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาพิเศษ และ ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ต้องเตรียมความพร้อมเครื่องมืออุปกรณ์บันทึกเสียง และประเด็นสำคัญๆ เกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา พร้อมนำเสนอข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 เพื่อหารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1

2. เริ่มการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ สร้างบรรยากาศของความเป็นกันเองและขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนากลุ่มเปิดโอกาสให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยผู้วิจัยต้องคอยกระตุ้นให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงโดยจัดการสนทนากลุ่มในวันที่ 5 พฤษภาคม 2564

3. เมื่อได้พูดคุยจนครบประเด็น สิ้นสุดการสนทนากลุ่ม และได้ข้อมูลครบถ้วนตามประเด็นการนิเทศภายใน แสดงความขอบคุณ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มจะถูกบันทึกไว้ในเครื่องบันทึกเสียง ผู้วิจัยจะบันทึกโดยการเขียนขณะสนทนากลุ่ม หรือบันทึกหลังการสนทนากลุ่ม ข้อมูลที่บันทึกในอุปกรณ์บันทึกเสียงจะถูกถอดความออกมาคำต่อคำ

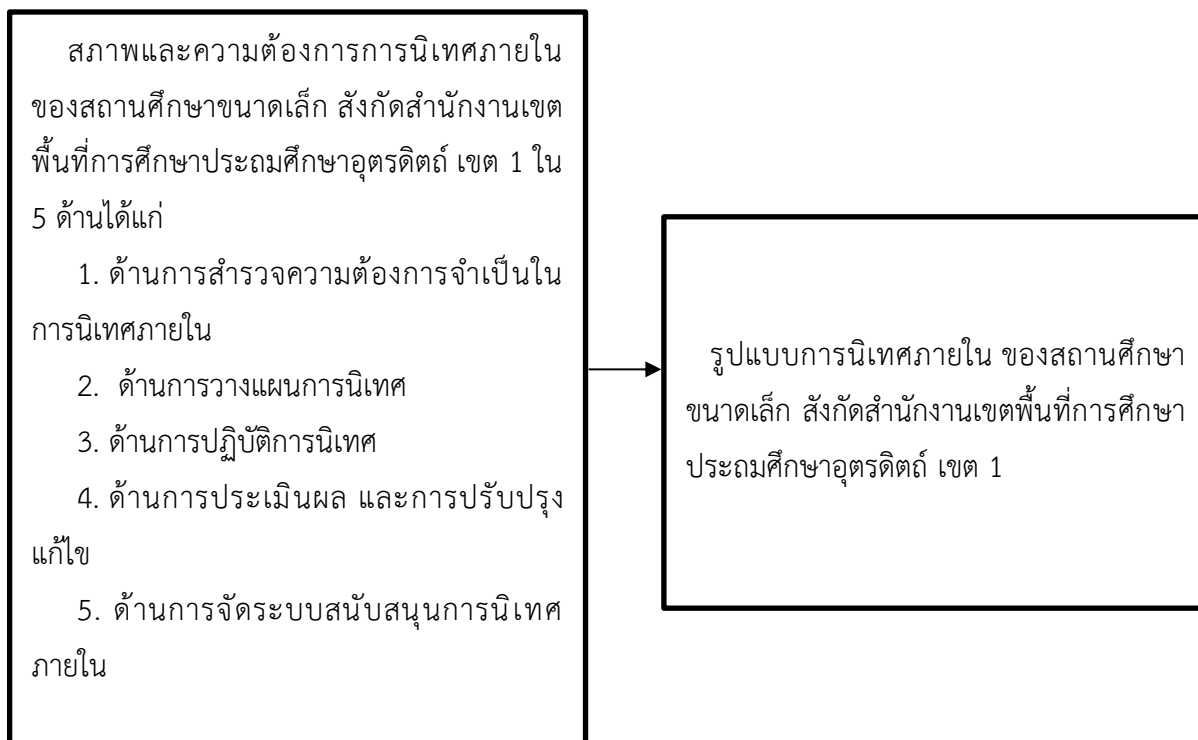
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน โดยการคำนวณหาร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

1. ผลการศึกษาสภาพการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 มี 5 ด้านได้แก่ ด้านการสำรวจความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ด้านการประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข และด้านการจัดระบบสนับสนุนการนิเทศภายใน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ และด้านการจัดระบบสนับสนุนการนิเทศภายใน และอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขและด้านการสำรวจความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา ส่วนความต้องการการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานและความต้องการการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 โดยรวมและเป็นรายด้าน

กระบวนการนิเทศภายใน		สภาพการดำเนินงาน			ความต้องการ		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านการสำรวจความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา	2.98	.474	ปานกลาง	4.63	.475	มากที่สุด
2	ด้านการวางแผนการนิเทศ	3.49	.443	ปานกลาง	4.70	.441	มากที่สุด
3	ด้านการปฏิบัติการนิเทศ	3.60	.442	มาก	4.66	.468	มากที่สุด
4	ด้านการประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข	3.15	.422	ปานกลาง	4.62	.507	มากที่สุด
5	ด้านการจัดระบบสนับสนุนการนิเทศภายใน	3.85	.692	มาก	4.66	.514	มากที่สุด
โดยรวม		3.42	.395	ปานกลาง	4.66	.451	มากที่สุด

2. รูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ประกอบด้วย

2.1 ด้านหลักการของรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย หลักการมีส่วนร่วม หลักการวางแผน และหลักการทำงานเป็นทีมที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทุกคนภายในโรงเรียนวางแผนการนิเทศร่วมกัน ยึดความต้องการของครูเป็นหลัก ยึดอยู่บนหลักประชาธิปไตย เป็นกระบวนการกลุ่มที่สร้างสรรค์ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นในที่สุด

2.2 ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อพัฒนาผู้บริหารและครูผู้ทำหน้าที่ในการนิเทศภายในสถานศึกษา ให้มีความรู้ ความเข้าใจการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพสามารถนำรูปแบบไปใช้ในการนิเทศการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขนาดเล็ก และเพื่อให้ผู้รับการนิเทศนำผลที่ได้จากการดำเนินการตามรูปแบบไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านวิธีการดำเนินการ ซึ่งประกอบไปด้วย การสำรวจความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข และการจัดระบบสนับสนุนการนิเทศภายใน

2.4 ด้านเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา ตระหนักและให้ความสำคัญของการดำเนินการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา เกิดความพร้อมในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา กำหนดนโยบายและแผนการนิเทศที่ชัดเจน เหมาะสม เป็นไปได้ และปฏิบัติตามแผนการนิเทศที่กำหนดอย่างยืดหยุ่นตามความเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษามีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องและนำเอาผลการประเมินมาปรับปรุงการนิเทศภายในสถานศึกษาอยู่เสมอ และผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้นิเทศ และครูผู้รับการนิเทศ ได้รับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์รูปแบบการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 มีประเด็นน่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพและความต้องการการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 พบว่า สภาพการดำเนินงานการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อสำรวจความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายใน ไม่มีการสำรวจข้อมูลจากการปฏิบัติงานทั้ง 4 ฝ่าย เพื่อกำหนดความต้องการจำเป็นในการนิเทศ ไม่มีการกำกับติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการนิเทศภายในตามแผนการนิเทศและโครงการนิเทศภายใน และความต้องการการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้นักเรียน ดังนั้นจึงต้องการให้มีการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพอันจะส่งผลต่อผู้เรียน โดยการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและครูให้ผู้นำด้านวิชาการและวิชาชีพ เพื่อช่วยเพื่อนครูให้มีความเข้าใจที่ถ่องแท้ในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนในการที่จะสร้างความเจริญงอกงามทางสติปัญญาให้เกิดแก่ผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของชญาภาญ์ ศรีเนตร (2558 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า 1. สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการสำรวจความต้องการจำเป็น ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการดำเนินการนิเทศ ด้านการประเมิน และรายงานผลการนิเทศ และด้านการขยายผล ยกย่อง และเชิดชูเกียรติ

2. รูปแบบการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ประกอบด้วย

2.1 ด้านหลักการของรูปแบบการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 พบว่า หลักการของรูปแบบการนิเทศภายใน ประกอบด้วย หลักการมีส่วนร่วม หลักการวางแผนและหลักการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้เป็นเพราะการนิเทศภายในโรงเรียนจะบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องปฏิบัติงานร่วมกัน อาศัยการร่วมมือกัน มีการทำงานเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการวางแผน มีความยืดหยุ่น ยึดความต้องการของครูเป็นหลักซึ่งจะทำให้ครูสามารถนำประโยชน์ที่ได้รับจากการนิเทศไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาตนเองสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์ (2559 : 38-50) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการสอนแนะและพี่เลี้ยง พบว่า หลักการประกอบด้วย หลักกัลยาณมิตร หลักประชาธิปไตย หลักการมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์งาน หลักการพัฒนาภาวะผู้นำครูให้สามารถปรับปรุงสังคมอีกต่อหนึ่ง และหลักการนิเทศเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการสอนแนะและพี่เลี้ยง (Coaching & Mentoring) จะประสบ ความสำเร็จควรดำเนินการดังนี้ 1. ผู้นิเทศควรสร้างความต้องการการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น กระตุ้นให้ผู้รับการนิเทศเกิดความต้องการในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เตรียมสื่อ อุปกรณ์ เป้าหมายของการให้คำชี้แนะ การสอนอย่างเหมาะสม มีเทคนิค การอธิบายและเน้นจุดสำคัญ ในบางครั้งควรแสดงการทำงานให้ผู้รับการนิเทศได้เห็น 2. ผู้รับการนิเทศ ควรมีความพร้อมในการรับการนิเทศและได้มีการฝึกปฏิบัติตามที่ออกแบบ และ 3. กระบวนการนิเทศแบบสอนแนะและพี่เลี้ยง ควรวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของครู สร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย สังเกตการณ์สอนของครูตามแผนที่วางไว้และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับการนิเทศ จิรภรณ์ ส่งเสริม (2556 : 34) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการนิเทศภายในว่า ประกอบด้วย ภาวะผู้นำวัฒนธรรมโรงเรียนสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครความสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียน ความผูกพันต่อองค์กร แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ การรับรู้ความสามารถของตนเองและด้านกระบวนการ

2.2 ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 พบว่า วัตถุประสงค์ของรูปแบบเพื่อพัฒนาผู้บริหารและครูผู้ทำหน้าที่ในการนิเทศภายในสถานศึกษา ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศภายใน อีกทั้งสามารถนำรูปแบบไปใช้ในการนิเทศภายในอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะคุณลักษณะของผู้นิเทศที่ดีต้องมีความรู้ในหลักการนิเทศเป็นอย่างดี มีความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีความกระตือรือร้น มองโลกในแง่ดี มีวิธีการทำงานโดยยึดหลักประชาธิปไตย มีมนุษยสัมพันธ์ มีความจริงใจพร้อมจะให้ความช่วยเหลือต่อผู้อื่นในการให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาที่ดีสอดคล้องกับงานวิจัย ศรีนัยภัทร์ อินทรรักษาทรัพย์ (2558 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า 1. มีการสำรวจรวบรวมและกำหนดขอบเขตสภาพปัญหาต้องมีการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของสภาพปัญหา เพื่อใช้ในการวางแผนการนิเทศ เชิญ

วิทยากรที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการนิเทศภายในมาให้ความรู้กับคณะกรรมการนิเทศ และผู้รับการนิเทศเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเชื่อมั่นในระบบนิเทศมากยิ่งขึ้น 2. ปฏิบัติงานนิเทศตามปฏิทินการนิเทศภายในที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบตรงต่อเวลาดำเนินตามแนวกัลยาณมิตรสมานฉันท์และโปร่งใส ผู้บริหารและผู้นิเทศต้องเสริมแรงด้วยการแนะนำ การออกคำสั่งและการติชมผลงานที่ออกมาเพื่อให้ผู้รับการนิเทศได้พิจารณาทางเลือกในการปรับปรุงแก้ไขงานของตน ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีความชัดเจนในเกณฑ์การนิเทศ มีการสร้างเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสามารถวัดได้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดและมีความเชื่อมั่นสูง

2.3 ด้านวิธีการดำเนินการจากรูปแบบการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 พบว่าวิธีการของรูปแบบประกอบ การสำรวจความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข และการจัดระบบสนับสนุนการนิเทศภายใน ทั้งนี้เป็นเพราะวิธีการดำเนินการนิเทศทั้ง 5 ขั้นตอน เป็นกระบวนการทางการนิเทศภายในสถานศึกษาที่นักการศึกษาหลายๆท่านได้กล่าวไว้ เช่น สอดคล้องกับเพิ่มพูล ร่มศรี (2558 : 35) ได้กล่าวว่ากระบวนการนิเทศภายในเป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ประกอบด้วย 1) การเตรียมการนิเทศ 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การจัดระบบงาน และการให้ความรู้ในสิ่งที่ทำตามแผน 4) การดำเนินงานเป็นการปฏิบัติตามแผน 5) การประเมินผลการนิเทศ และ 6) การปรับปรุงแก้ไข สอดคล้องกับงานวิจัยของ พริยา ททรัพย์หล้า (2562 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 พบว่า สภาพการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอน พบว่า ขั้นตอนที่มีการดำเนินงานสูงที่สุดคือการปฏิบัติการนิเทศ รองลงมาคือการประเมินผลและการรายงานผลการสร้างสื่อ เครื่องมือและการพัฒนาวิธีการการวางแผนและการกำหนดทางเลือก และขั้นตอนที่มีการดำเนินงานต่ำสุดคือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ส่วนแนวทางการดำเนินงานการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนควรจัดทำแบบสำรวจออนไลน์สำรวจความต้องการของครู และจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่ได้อย่างเป็นระบบ ผู้บริหารควรจัดประชุมครูด้วยกระบวนการ PLC ผู้บริหารนิเทศโดยการดูวิดีโอการสอนของครู ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินการนิเทศภายในให้คำแนะนำเชิงบวก และแจ้งผลการนิเทศต่อครู

2.4 ด้านเงื่อนไขความสำเร็จ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูตระหนักและให้ความสำคัญกับการนิเทศภายใน จึงทำให้เกิดความพร้อมในการนิเทศภายใน โดยมีการกำหนดนโยบายและแผนการนิเทศ ปฏิบัติตามแผนการนิเทศ ประเมินและนำเอาผลการนิเทศมาปรับปรุงอยู่เสมอ ทั้งนี้เป็นเพราะการนิเทศภายในถือเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นิเทศ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน เพื่อให้การนิเทศบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตลอดจนส่งเสริม ช่วยเหลือ และสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้รับการนิเทศ อีกทั้งอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ทั้งสื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการ

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณี ญาณะโส (2562 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด พบว่า การนิเทศภายในเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาครูผู้สอนอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพซึ่งไม่เพียงส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นการช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรมีการศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหลังจากการนำรูปแบบการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 ไปใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษา

2. ควรวิจัยการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควรใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายส่งเสริมสนับสนุน และช่วยเหลือสถานศึกษาในการนิเทศภายในสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในต้องตระหนักในความสำคัญทางการนิเทศภายในตลอดจนให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศอย่างจริงจัง

2. ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้นิเทศต้องมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศภายในและเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนจึงจะทำให้การนิเทศภายในส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิรภรณ์ ส่งเสริม. (2556). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการนิเทศภายในของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7*. การศึกษาอิสระ กศ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ชญาภาณูจ ศรีเนตร. (2558). รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 25. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ญาณิ ญาณะโส. (2562). บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดจันทบุรี
ระยองและตราด. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
รำไพพรรณี
- ต่อศักดิ์ เนียมวิลัย. (2559). แนวทางการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3. ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราช
ภัฏนครสวรรค์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอนด์
เจอร์นัล พัลลิเกชั่น.
- พริยา ททรัพย์หล้า. (2562). แนวทางการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- เพิ่มพูล ร่มศรี. (2558). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพ สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ดเขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รุ่ง แก้วแดง. (2544). ประกันคุณภาพการศึกษาทุกคนทำได้ไม่ยาก. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิชย์.
- วิชัญญ์ ทศตะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์. (2559). รูปแบบการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการสอนแนะ
และพี่เลี้ยง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทศ.). 22 (2), 38 - 50.
- ศรัณย์ภัทร์ อินทรรักษาทรัพย์. (2558). แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาด
เล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. (ม.ป.ป.). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ
2563. อุดรธานี: กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2545). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของ
สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

วิเคราะห์การบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าของบุคคลในปัจจุบัน
ตามหลักจิตตานุสสนาสติปัฏฐาน
**An Analysis of the Current Person's Treatment of Depression Based on the
Principles of Cittānupassanā-Satipaṭṭhāna**

พระรักเกียรติพงษ์ ถาวโร (อินเปื่อย),
พระโสณพัฒน์บัณฑิต และ พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
**Phra Rakkietpong Thavaro (Inpeuy),
Phra Soponphattanabundit and Phramaha Daosayam Vajirapa11o**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: inpeuy@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในเขตชุมชนเมืองเก่า ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 2) ศึกษาหลักจิตตานุสสนาสติปัฏฐานตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา 3) วิเคราะห์การบำบัดโรคซึมเศร้าในเขตชุมชนเมืองเก่า ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ตามหลักจิตตานุสสนาสติปัฏฐาน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาคัมภีร์พระไตรปิฎก หนังสือตำราและเอกสารทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง มีกลุ่มประชากรในเขตชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ที่มีอายุ 20 ปี ขึ้นไป การใช้เครื่องมือสัมภาษณ์เชิงลึก รวบรวมเรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัย แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ตามอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาโรคซึมเศร้าที่พบจากผู้ป่วยเกิดจากภาวะความเครียดสะสม ผู้ที่อยู่ร่วมใกล้ชิดไม่เข้าใจผู้ป่วยซึมเศร้า ที่ท้อแท้หมดกำลังใจ ขาดกำลังใจมิตรผู้ซึ่งช่วยเหลือหาหนทางออกของปัญหาเหล่านั้น จิตตกอยู่ในภาวะหมกมุ่นจมปลัก วิตกกังวล และมองโลกในแง่ร้าย

ผลการวิเคราะห์หลักจิตตานุสสนาสติปัฏฐานพบว่า การนำสติ มากำหนดควบคุมกำกับจิตในการรับรู้ให้อยู่กับสิ่งขณะปัจจุบันที่กำลังเกิดขึ้นเป็นอยู่จริงในขณะนั้น ๆ เป็นตัวชี้้นำตั้งแต่ต้น ไม่ให้ไปย้าคิดถึงเรื่องการคิดปรุงแต่ง ในอดีตหรืออนาคต ผลของผู้ป่วยที่ฝึกจิตแล้ว จิตจะสงบ แจ่มใส มีสติสัมปชัญญะ อยู่เป็นสุขในปัจจุบัน หรือใช้กำจัดกิเลสได้ในขั้นสูงสุดต่อไป

ผลการบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าตามหลักจิตตานุสสนาสติปัฏฐาน โดยการใช้สติในขณะปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง สาเหตุของโรคซึมเศร้าคือ ความเครียดด้าน

* วันที่รับบทความ: 7 พฤษภาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 26 พฤษภาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 27 พฤษภาคม 2564

ความรับผิดชอบต่อครอบครัวหรือภาระหน้าที่ทางสังคม และความไม่ประสบผลในสิ่งที่หวัง โดยมีผลสรุปแบ่งได้สามกลุ่ม คือ (1) ผู้ป่วยที่หายจากโรคซึมเศร้า เป็นบุคคลที่มีพื้นฐานความเลื่อมใสศรัทธาในคำสอนทางพระพุทธศาสนาทำให้เกิดวิริยะ ศีล สมาธิและปัญญา (2) ผู้ป่วยที่ไม่หาย เป็นพุทธศาสนิกชนมีความศรัทธาเลื่อมใสแต่ขาดวิริยะ สมาธิ (3) ผู้ป่วยที่ไม่หาย เป็นบุคคลที่ขาดความศรัทธา ขาดวิริยะ ขาดพื้นฐานศีล 5

คำสำคัญ: การบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้า; บุคคลในปัจจุบัน; หลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน

Abstracts

This research aimed to 1) study the problem of depressed patients in the Mueang Kao community, Nai Mueang sub-district, Mueang Khon Kaen District, Khon Kaen province; 2) to study the principles of Cittāñupassanā-Satipaṭṭhāna based on Buddhist teachings; 3) to analyze the depression treatment in the Muang Kao community according to the principles of Cittāñupassanā-Satipaṭṭhāna. This study was qualitative research carried out by studying the Tripitaka, scriptures, texts, and related Buddhist documents. This study's population was the citizens in the Mueang Kao community, aged more than 20 years. An in-depth interview was used to collect the data. According to the inductive method, the obtained data were compiled and analyzed according to research methodology and presented by descriptive analysis.

The research results were as follows: The depression problems found in the studied patients arise from accumulated stress. The surrounding people do not understand a depressed patient who lacks empathy, guidance, help find a way out of those problems. Their mind is in a state of obsession, anxiety, and pessimism.

The results of the analysis of the principles of Cittāñupassanā-Satipaṭṭhāna indicates that using consciousness to determine and control the mind in the perception of what is happening in the present is a guide for preventing reiterating the matters in the past and future. The patients who practice the mind will be calm, clear, conscious, and happy in the present or continue to use it to get rid of defilement in the highest stage.

The results of treatment of depressed patients according to the principles of Cittāñupassanā-Satipaṭṭhāna indicated that consciousness in the present moment was used with most of the samples that were female with moderate quality of life. The causes of depression were the stress of family responsibility or social obligations and lack of achievement in what they desired. The patients were divided into three groups: (1) patients recovered from depression which was a person with a foundation of devotion in Buddhist teachings, causing persistence, precepts, meditation, and wisdom; (2) patients who do not recover were a Buddhist who has faith, but lack of persistence and meditation; (3) patients who do not recover are a person who lacks faith, lack of persistence, and lack of basic five precepts.

Keywords: Current Person's Treatment of Depression; Based on the Principles; Cittāñupassanā-Satipaṭṭhāna

บทนำ

โรคซึมเศร้าเป็นความเจ็บป่วยที่พบได้ในประชาชนทุกเพศทุกวัย (โรงพยาบาลศรีมหาโพธิ์, 2551 : คำนำ) จากการสำรวจทางระบาดวิทยาโรคจิตเวชในคนไทยประมาณว่าคนไทยอายุ 15 - 59 ปี ประมาณ 1,200,000 คน ป่วยด้วยโรคซึมเศร้า และถ้าผู้ป่วยๆ ไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกวิธีจะเกิดขึ้นซ้ำและเป็นเรื้อรังอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตาย โดยในปี พ.ศ. 2546 พบว่าโรคนี้นี้เกิดกับผู้หญิงไทยก่อให้เกิดการสูญเสียสุขภาพมากเป็นอันดับ 4 จะเห็นได้ว่ามีชาวการฆ่าตัวตายโดยมีผลมาจากโรคซึมเศร้าเกิดขึ้นมาก (มาโนช หล่อตระกูล. 2553 : 65) ซึ่งในโรคซึมเศร้ากับการฆ่าตัวตาย พอซึมเศร้าแล้วจะรู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่า คนที่พยายามฆ่าตัวตายนั่นมักเป็นคนที่มีความเครียดมาก และมักจะมียาการซึมเศร้าอาการนี้เกิดเมื่อคนเราเจอกับปัญหาสะสมในชีวิตประจำวัน โดยโรคซึมเศร้านั้น บางทีถือว่าเป็นโรคยอดฮิต เป็นหนึ่งในโรคจิตเวชที่พบมากที่สุดในปัจจุบัน มีประชากรทั่วโลกในปี พ.ศ. 2552 (ค.ศ.2002) ป่วยเป็นโรคซึมเศร้ากว่า 340,000,000 คน / ทั่วโลก โรคซึมเศร้ามีส่วนภาระโรคร้อยละ 4.5 ของ DALYs (WHO, 2004 : 23) เพื่อลดภาระทางสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ จากปัญหาสุขภาพจิตและโรคจิตเวช จำเป็นที่ประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆ ควรให้ความสนใจในการป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพจิตมากขึ้น ทั้งการกำหนดนโยบาย การบังคับใช้กฎหมาย การตัดสินใจ และการจัดสรรทรัพยากรของระบบบริการสุขภาพทั้งหมด

โดยค่าเฉลี่ยล่าสุดที่ องค์การอนามัยโลกได้ประมาณการไว้แบบไม่เป็นทางการ ในปีพ.ศ. 2561 ที่ผ่าน มา อัตราการฆ่าตัวตายของประเทศไทย (ต่อประชากร/100,000คน) อยู่ที่ (ทำสำเร็จ) 14.4 คน ค่าความทุกข์ทรมานกาย (พิการ) อยู่ที่ 3,235.2 คน (WHO Official Estimates) ซึ่งมูลค่าภาระทางสังคมที่รัฐต้อง จุนเจืออุดหนุนต่อผู้พิการอันเป็นผลกระทบต่อการฆ่าตัวตายไม่สำเร็จ มีมูลค่าสูงมหาศาล (WHO 2017 : 25) นอกจากนั้น โรคซึมเศร้าเป็นปัญหาที่พบบ่อยในผู้สูงอายุในสังคมไทย จากการการสำรวจสุขภาพและประชาชน ไทยโดยการตรวจร่างกาย พ.ศ. 2551 - 2552 พบว่าภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุจะพบในเพศหญิงมากกว่าเพศ ชายประมาณ 1 เท่า ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี(ด้านสาธารณสุข) ของสำนักนโยบายและ ยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข พฤษภาคม 2559 ส่วนผู้หญิงไทยสูญเสียสุขภาพสูงสุดจาก โรคเบาหวาน โรคหลอดเลือดในสมอง และภาวะซึมเศร้าตามลำดับ ในพระไตรปิฎกทางพระพุทธศาสนา พระ สุตตันตปิฎก (โรคสูตร) มีการกล่าวถึงโรคไว้ดังนี้

“ภิกษุทั้งหลาย โรค 2 อย่างนี้ โรค 2 อย่างเป็นไฉน คือ โรคกาย 1 โรคใจ 1 ปรากฏ อยู่ว่าสัตว์ทั้งหลายผู้ยืนยันว่าไม่มีโรคทางกายตลอดเวลา 1 ปีก็มี ยืนยันว่าถึง กว่า 100 ปีก็มี แต่ว่าผู้ที่จะยืนยันว่า ไม่มีโรคทางใจ แม้เพียงเวลาครู่เดียวนั้น หาได้ยากในโลก เว้นแต่พระชินาสพ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย. 2539.21/157/217)

พิจารณาเชิงอุปมาอุปไมย พระสูตรนี้กล่าวถึงโรคทางใจ อันมีกิเลสทั้งหลายเป็นมูลหลัก ล้วนแต่เป็นโรคทางใจทั้งสิ้น เพราะทำให้จิตใจมีความผิดปกติแปรปรวน เปรียบโรคจิตเภทในปัจจุบันพระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า โรคเกิดได้จากเหตุปัจจัยหลายอย่าง เกิดจากสภาพแวดล้อมก็มี การดูแลร่างกายไม่สม่ำเสมอก็มี การถูกทำร้ายก็มี ฯลฯ .. ซึ่งพระพุทธเจ้าสอนว่า สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามกฎธรรมชาติ เรียกว่าไปตามเหตุปัจจัย หรือที่เราเรียกสั้นๆว่า "ธรรม" สิ่งที่เป็นสาเหตุของโรคทั้งปวง มี 4 อย่างใหญ่ ๆ คือ 1. กรรม (การกระทำ) 2. จิต 3. อุตุ (สภาพอากาศร้อน-เย็น) 4. อาหาร หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากล่าวถึงจิต เป็นต้นกำเนิดของกุศล (วิชา) และอกุศล (อวิชา) จึงเป็นพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องเรื่องจิตเป็นส่วนมาก เช่นการกล่าวเรื่องตรัสรู้ที่มีอริยสัจ 4 อันมีมรรค 8 ให้จิตของปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ได้เข้าใจในแก่นธรรมจนเกิดปัญญาบรรลุปะเป็นพระโสดาบัน ต่อมาพระพุทธผู้มีพระภาคได้ตรัสสอนตถาคตสูตร...จิตของภิกษุปัญจวัคคีย์หลุดพ้นจากอาสวะทั้งปวง..เพราะไม่ถือมั่น (มีพระอรหันต์เพิ่มอีก 5 องค์) พระผู้มีพระภาคก็ได้ใช้วิธีการขัดเกลาจิตใจของปฤชนเช่น ท่านยสกุลบตร ให้มีจิตใจอ่อนน้อมลงและผ่องใส ก่อนที่จะตรัสสอนอุปพิกถา และอธิบายถึงอริยสัจ 4 แก่นหลักธรรมคำสอนนั่นเอง (ต่อมาได้เป็นพระสงฆ์สาวกองค์ที่ 6) หรือได้ใช้หลักเดียวกันนี้เทศนาโปรดบิดาของท่านยสกุลบตรจนบรรลุนิพพานแล้วประกาศตนเป็นอุบาสกคนแรกของพุทธศาสนา ทั้งนี้ท่านพระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตโต). ได้กล่าวไว้ว่า "จากการศึกษา พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการแนะนำ เชื่อมั่นในศักยภาพการพัฒนา ของมนุษย์ เชื่อในปัญญาทำให้มนุษย์ตรัสรู้เป็นพุทธะได้ด้วยตนเองซึ่งมีพระพุทธเจ้าเป็นต้นแบบ เป็นต้องอาศัยปัจจัยภายนอกมาช่วยกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจ (ฉันทะ) ให้เกิดขึ้นภายในตัวของบุคคล"

งานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน มาเป็นวิธีการพัฒนาจิตใจ เพื่อบรรเทาบำบัดผู้ป่วยภาวะซึมเศร้า ให้พ้นโรคซึมเศร้าในแนวแสวงหา และการยับยั้งการไปสู่อัตตวิบัติกรรมจากโรคนี้วิธีการสำคัญที่จะช่วยลดภาระโรคได้ คือการป้องกันจิตใจในเบื้องต้น ที่บุคคลทั่วไป ก็สามารถนำไปใช้ได้ โดยแนวทางหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์การบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าของบุคคลในปัจจุบันตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน” ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย (เช่น ปริมาณ/คุณภาพ/ ปฏิบัติการ/เอกสาร)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Quality Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงเอกสาร

โดยมีขั้นตอนในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1) เอกสารขั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และงานเขียนทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับแนวคิดการบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าของบุคคลในปัจจุบันตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน

2) เอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และงานเขียนเกี่ยวกับแนวคิดการบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าบุคคลในปัจจุบันตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน

3) วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และแนวคิดทางการบำบัดโรคซึมเศร้าทางวิชาการแพทย์สมัยใหม่ต่อการศึกษาการบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าของบุคคลในปัจจุบันตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน

4) สรุปในเชิงแนวคิดและกระบวนการที่เหมาะสม

การวิจัยเชิงพื้นที่

ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก คือแบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง กล้องวิดีโอ กล้องถ่ายรูป สมุดบันทึก

กลุ่มเป้าหมาย

ได้แก่จิตแพทย์, ผู้ป่วยโรคซึมเศร้า, ผู้ดูแลหรือผู้ที่ใกล้ชิดผู้ป่วยโรคซึมเศร้า, กลุ่มตัวอย่างศึกษาการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) ใช้รูปแบบการวิจัยศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยการสุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง

พื้นที่การวิจัย

พื้นที่ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ประชากร และผู้ป่วยภาวะซึมเศร้า, พระสงฆ์, นักวิชาการพุทธศาสนา และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยโรคซึมเศร้า

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยในเชิงคุณภาพนี้ จำแนกออกตามสถานะภาพของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ครอบคลุมตามปัจจัยต่างๆของโรคภาวะซึมเศร้า ประกอบด้วย ดังนี้

1) จิตแพทย์ หรือแพทย์ผู้ทำการรักษาทางจิตเวช	จำนวน 1 คน
2) ผู้ป่วยโรคซึมเศร้า	จำนวน 3 คน
3) ผู้ดูแล, ผู้ใกล้ชิดผู้ป่วยภาวะซึมเศร้า	จำนวน 2 คน
4) พระสงฆ์, นักวิชาการพุทธศาสนา	จำนวน 1 รูป/คน
5) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยโรคซึมเศร้า	จำนวน 8 คน
	รวม 15 รูป/คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา อาชีพ ระดับการศึกษา ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว หรือสังคม และการอบรมเลี้ยงดูที่ผ่านมา ทักษะคติในครอบครัวและสังคม เป็นต้น

ส่วนที่ 2 แบบวัดความเชื่อของการบำบัดโรคซึมเศร้าของบุคคลในปัจจุบันตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน อย่างไร เป็นต้น

ส่วนที่ 3 การสนทนาระหว่างบุคคล หรือการสนทนาธรรมเป็นกลุ่ม ในความเชื่อของการบำบัดโรคซึมเศร้าของบุคคลในปัจจุบันตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน

ส่วนที่ 4 การปฏิบัติสมาธิในรูปแบบเคลื่อนไหวทางร่างกาย และการนั่งสมาธิ ต่อความเชื่อของการบำบัดโรคซึมเศร้าของบุคคลในปัจจุบันตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1) ผู้วิจัยทำหนังสือผ่านรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยชี้แจงรายละเอียดขอความร่วมมือในการหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ และการเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

2) พบกลุ่มเป้าหมายสำคัญในชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น เพื่อขอชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) พบจิตแพทย์ หรือแพทย์ผู้ทำการรักษาทางจิตเวช ผู้ทำการพยาบาลทางจิตเวช นักวิชาการทางจิต หรือผู้เชี่ยวชาญทางจิตเวช เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

4) พบพระวิปัสสนาจารย์, พระสงฆ์, นักวิชาการพุทธศาสนา เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล ในเขตตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ขั้นตอนการ ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1) แนะนำตัวต่อกลุ่มเป้าหมาย สร้างสัมพันธภาพ อธิบายวัตถุประสงค์ และให้การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างว่า จะเสนอข้อมูลในภาพรวม และกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ที่พร้อมจะสมัครใจเข้าร่วม หรือปฏิเสธในการตอบแบบวัดได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบต่อการดูแลหรือการได้รับบริการใด ๆ ของกลุ่มเป้าหมาย

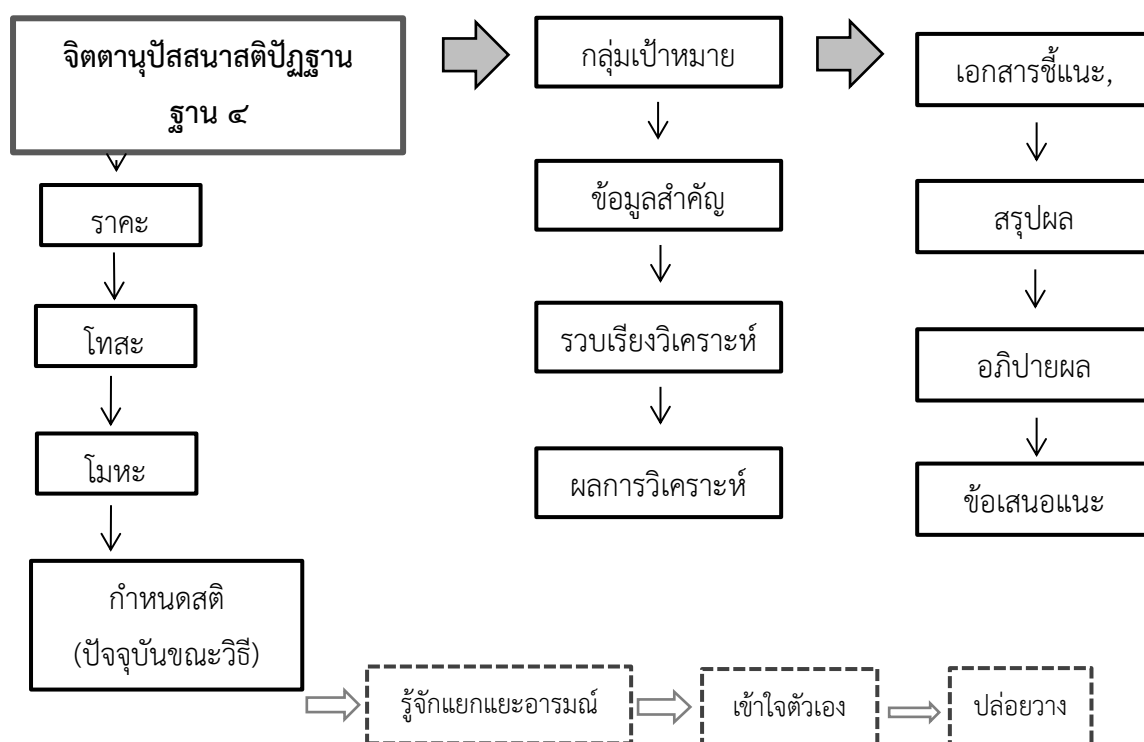
2) สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม พร้อมทั้งอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามจนกลุ่มตัวอย่างเข้าใจแล้ว จึงสัมภาษณ์ด้วยตัวผู้วิจัยเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาวิเคราะห์การบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าของบุคคลในปัจจุบันตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ด้วยวิธีการเชิงพรรณนาอุปนัยวิธี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์การบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าของบุคคลในสังคมปัจจุบันตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน” ครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

โดยผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายในการบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าของบุคคลในปัจจุบัน ในเขตชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเล่มนี้

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกแล้ว มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล “วิเคราะห์การบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าของบุคคลในปัจจุบันตามหลักจิตตานุสสนาสติปัฏฐาน” ที่ผู้วิจัยพบแล้ว จะนำมาสรุปตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ ดังนี้

1. สภาพปัญหาผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในเขตชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ปัญหาต่อตนเอง ชอบเก็บตัวลำพัง, ไม่พูด พูดน้อย, ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับใคร

ปัญหาต่อครอบครัว สร้างความเครียดความกดดัน มีปากเสียงกับคนในครอบครัว

ปัญหาต่อสังคม สร้างความเครียดให้กับคนรอบข้าง ปรับตัวเองเข้ากับสังคมยาก

ปัจจัยของปัญหา ไม่ได้ตั้งใจหวัง และสูญเสียสิ่งที่รัก เกิดพฤติกรรมเลียนแบบตามสื่อสังคม สื่อออนไลน์ทั้งในแง่บวก แง่ลบ และสารเสพติด

หลักจิตตานุสสนาสติปัฏฐานตามคำสอนทางพุทธศาสนา

คือการเอาสติ มาเป็นตัวนำ เป็นตัวกำกับจิตตั้งแต่ต้น การรับรู้ให้อยู่กับสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นเป็นไปอยู่จริงในขณะนั้น ๆ หรือที่เรียกว่า มีสติอยู่กับขณะปัจจุบัน ไม่ให้ไปคิดถึงเรื่องอดีตหรืออนาคตที่เป็นเรื่องของการคิดปรุงแต่ง กำหนดสติ ดังนี้ว่า สิ่งที่ล่วงไปแล้วอย่าเก็บมาคิด สิ่งที่ยังมาไม่ถึงก็อย่าคิด โดยใช้สติกำหนดอยู่กับปัจจุบันให้ดีที่สุด โดยมีปัญญารู้เท่าทันสภาพจิตใจ เรากระทำด้วยความรู้ ความเข้าใจ มองเห็นเหตุผล รู้เข้าใจหลักเกณฑ์ มองเห็นผลดีผลเสีย และหนทางแก้ไข ปรับปรุง โดยการใช้หลักพิจารณาจิตตานุสสนาสติปัฏฐานดังที่ได้กล่าวอ้างจากข้างต้นแล้วว่า มีการพิจารณาถึงสาเหตุในการกำจัดกิเลส คือ **จิตตานุสสนา** (การพิจารณาจิต) **ใจ** (ความคิด หรืออารมณ์) < **จิต** (สภาวะที่รู้อารมณ์)

เป็นการทำให้ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าได้เข้าใจในตัวตนของจิตและใจ ในที่สุดก็จะค่อยๆ เข้าใจลักษณะของจิต เข้าใจธรรมชาติของจิต คือค่อยๆ รู้จักนิสัยของตัวเอง ตัวอย่างเช่น รู้ว่าเราเป็นคนขี้อิจฉา เป็นคนขี้บ่นเป็นคนดื้อ อดดี ๆ เป็นต้น และทำให้ได้สังเกตว่า ตัวตนของปัญหาทางความคิด ซึมเศร้ามาจากจุดไหน แล้วจะเข้าใจในวิธีจัดการต่อไปอย่างไร โดยการให้ความช่วยเหลือของกัลยาณ มิตรที่จะเอื้อเพื่อช่องทางให้กำลังใจ แนะนำผู้ป่วยต่อไป

การบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น ตามหลักจิตตานุสสนาสติปัฏฐาน

ผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกผู้ป่วยโรคซึมเศร้าจำนวน 5 ราย ในเขตชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ได้ผลวิจัยออกมาดังนี้

1) ผู้ป่วยเพศหญิงท่านหนึ่งสามารถบำบัดได้

นางสุวิทย์ อายุ 50 ปี เป็นพนักงานรัฐ อยู่ในเขตชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น เคยเป็นผู้ป่วยโรคซึมเศร้า อันมีสาเหตุมาจากความเครียดทางครอบครัวและสังคมการงาน ให้ความเห็นว่า “ ควรโน้มน้าวให้ผู้ป่วยทำกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา ไหว้พระ, สวดมนต์, ใส่บาตร, ฟังเทศน์, เสพสื่อฟังธรรมจาก

วิทยุ หรือสื่อออนไลน์ เพื่อให้ซึมซับ และเกื้อกูลต่อการพัฒนาจิตใจต่อไป การสวดมนต์ เป็นกุศโลบายในการประกอบจิต ทำให้จิตสงบ ทำให้มีสมาธิ และมีสติจดจ่ออยู่กับทสวดมนต์ เมื่อได้นั่งสมาธิ ทำจิตให้ดูจิตตามหลักจิตตานุัสสนาสติปัญญา จะทำให้เรารู้เท่าทันอารมณ์ตัวเอง สามารถยับยั้งความคิดฟุ้งซ่าน หรือหลุดไปได้

2) ผู้ป่วยเพศชายท่านที่หนึ่งสามารถบำบัดได้

ผู้ที่เคยป่วยเป็นโรคซึมเศร้าท่านหนึ่ง (ไม่ประสงค์จะเอ่ยนาม) สมมุติชื่อนาย ก. อายุ 28 ปี มีอาชีพค้าขายเสื้อผ้าแฟชั่นตามระบบออนไลน์และหน้าร้านคูลา อยู่ในเขตชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น เคยเป็นผู้ป่วยโรคซึมเศร้า อันมีสาเหตุมาจากความผิดหวังจากสิ่งอันเป็นที่รัก จนถึงขั้นที่คิดทำร้ายชีวิตตนเองได้ให้ความเห็นว่า “ถ้าผู้ป่วยมีความเชื่อโน้มน้าวในคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวได้บ้าง จะสามารถช่วยประกอบสติหรือดึงความคิดในทางลบ เช่นเคยใส่บาตร, สวดมนต์ จะเกิดในจิตสำนึกและการรู้จักผิดชอบชั่วดี บาป บุญคุณโทษ และถ้ามีกัลยาณมิตรที่ดีจะช่วยมีส่วนช่วยดึงสติความคิด ในการพัฒนาจิตใจได้ต่อไป เช่น พ่อแม่ หรือบุคคลอันเป็นที่รักยิ่ง เป็นต้น

สอดคล้องกับท่านพระมหาวิมลคุณากร มหาวรรณมรรคิโต ได้กล่าวว่า “ความเชื่อที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา มีแนวทางต่อการส่งเสริมอารมณ์และพฤติกรรมของผู้ป่วยโรคซึมเศร้าให้ดีขึ้นในทางบวก เช่น ให้ได้รู้จักยอมรับ รู้จักปล่อยวาง” และยังได้สอดคล้องกับทัศนคติของแพทย์หญิงสิริกุล ที่กล่าวว่า “ถ้าผู้ป่วยมีความเชื่อในหลักธรรมที่โน้มน้าวในทางหลักธรรมเป็นพื้นฐานเดิม อาจใช้หลักธรรมเป็นวิถีทางพุทธบำบัดทางจิตได้” ข้อมูลสำคัญจากบุคคลในชุมชนเมืองเก่า 70 เปอเซ็นต์ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถช่วยพยุงจิตและบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าได้

2) ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าสามท่านที่บำบัดไม่ได้

ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าเพศหญิงท่านที่สอง (ไม่ประสงค์จะเอ่ยนาม) สมมุติชื่อ นาง ก. อายุ 56 ปี เป็นแม่บ้าน มีความเครียดความกดดัน จากเศรษฐกิจและสังคม มีวิวาทกับคนในครอบครัวกันบ่อยครั้ง มีจิตใจโน้มในในความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ตามีภาวะจิตที่ไม่นิ่ง ฟุ้งซ่าน กังสวามิสมัน รวมทั้งสภาพร่างกายที่ไม่สนองต่อความสามารถในการนั่งสมาธิในเวลาอันควรแก่ทำการสงบจิตใจได้ ละความพยายามไม่สานต่อ

ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าเพศหญิงท่านที่สาม (ไม่ประสงค์จะเอ่ยนาม) สมมุติชื่อ นาง ข. อายุ 34 ปี เป็นพนักงานห้างร้าน มีความเครียดความกดดันจากคนในครอบครัว เศรษฐกิจและสังคม มีความเชื่อและศรัทธาทางพระพุทธศาสนา แต่ไม่ตอบรับแนวทางการปฏิบัติทางหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนา โดยเหตุผลทางอาชีพและเวลาส่วนตัว ใช้ยาด้านเศร้าในการบำบัดทางการแพทย์

นายชาญณรงค์ ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าเพศชาย ท่านที่สี่ อายุ 48 ปี อาชีพส่วนตัว เป็นผู้ป่วยที่มีสาเหตุจากการเสพสารเสพติด ไม่มีทัศนคติตอบรับกับการบำบัดทางหลักธรรม ต้องอาศัยการบำบัดทางการแพทย์แผนปัจจุบัน

สรุป มีปัญหาต่อตนเอง พุดน้อย ปัญหาต่อครอบครัว ความเครียด ความกดดัน มีปากเสียงกับคนในครอบครัว ปัญหาต่อสังคม ปรับตัวเองเข้ากับสังคมยาก ปัจจัยของปัญหา ไม่ได้ตั้งใจหวัง และสูญเสียสิ่งที่รัก และสารเสพติด ข้อมูลสำคัญจากบุคคลในชุมชนเมืองเก่า 30 เปอเซ็น เห็นว่าควรบำบัดในทางการแพทย์

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยนี้ ได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และปัญหาการวิจัย อันเกิดจากสภาพปัญหาผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยการวิเคราะห์ในข้อมูลสำคัญได้ทำการถ่วงน้ำหนักสรุปและเข้าถึงการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อส่งเสริมการใช้หลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา และหลักกรรมเกื้อหนุนในการบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในบุคคลปัจจุบันตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ปัญหาโรคซึมเศร้าของบุคคลปัจจุบันในชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

โดยมีการศึกษาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวความคิดการบำบัดโรคซึมเศร้าของบุคคลในปัจจุบันตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานเพื่อใช้เป็นกรอบแนวความคิดการวิจัย ซึ่งสรุปเป็นแนวทางให้เห็นความสำคัญในการป้องกันและการลดผู้ป่วยภาวะโรคซึมเศร้ารวมทั้งการส่งเสริมหลักกรรมเกื้อหนุนในการบำบัดจิตตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อลดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในบุคคลปัจจุบันที่นับวัน ยิ่งเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่งคือ ปัจจัยภายในจากภาวะความเครียดทางด้านครอบครัว สังคมหรือสิ่งแวดล้อม ความไม่สมหวังตั้งใจ และสารเสพติด ปัจจัยภายนอกคือการขาดกัลยาณมิตรที่เข้าใจให้คำแนะนำ เป็นสาเหตุหลักของโรคซึมเศร้าในชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่สองคือ การนำหลักกรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ในหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน มาปฏิบัติที่สอดคล้องกับความเชื่อและความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน จะทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติหรือประยุกต์ เพื่อการป้องกันหรือบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้า โดยหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การมีสติ ให้สามารถใช้ในการระลึกรู้ความคิดตนเองว่า ในสิ่งที่ไม่ควรกระทำโดยการควบคุมจิตใจ อารมณ์ ไม่ให้มีพฤติกรรมแสดงออกที่เศร้าหมอง รุนแรง หรือหดหู่ใจ เป็นต้น

การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่สามคือ การบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากข้อมูลสำคัญ และได้สังเกตการณ์ พบว่าผู้ป่วยโรคซึมเศร้าต้องมีปัจจัยภายในสิ่งโน้มน้าวจิตใจ ในความเชื่อความศรัทธาของหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา หรือมีเบญจศีลอันเป็นศีลพื้นฐานทางใจเป็นทุนเดิม ก็สามารถจะเป็นแรงผลักดันผู้ป่วยได้ หากผู้ป่วยมีการปฏิบัติตามหลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานได้ ก็แสดงออกถึงการมีปัจจัยภายในของตนเอง ที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาจิตใจของตนเอง ส่วนปัจจัยภายนอกคือ การถ่ายทอดความรู้

การอบรมปฏิบัติ และมีหลักสูตรเกื้อหนุนอันเป็นกัลยาณมิตรช่วยส่งเสริมและเป็นแรงผลักดัน จนเป็นผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

- 1) การบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ต้องรักษาแบบองค์รวมทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา โดยหลักทางการแพทย์โดยใช้ยาต้านเศร้า ร่วมกับหลักสูตรมาช่วยบำบัดจิตใจ สติปัญญา ประยุกต์คู่กัน
- 2) มีครอบครัวสนับสนุน มีกัลยาณมิตรที่เข้าใจและรับฟังผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ส่งเสริมให้มีทัศนคติแง่บวก โดยสื่อความรู้กระบวนการคิดแสดงออกทางพฤติกรรมและอารมณ์ในเชิงบวก เช่น ความเมตตา กรุณา หรือการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางครอบครัวและสังคม เป็นต้น
- 3) ผู้ป่วยแต่ละปัจเจกบุคคล มีอาการตามเหตุปัจจัย มีพื้นฐานของชีวิตและสิ่งแวดล้อม ความเชื่อแตกต่างกันไป การบำบัดจึงขึ้นอยู่กับสภาพการรับรู้ของแต่ละคน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

- 1) ควรศึกษาสภาพครอบครัวที่มีการสร้างสภาวะกดดันให้กับบุตรหลาน อาทิ การสร้างแรงกดดันในความหวังของตัวบุตรหลานกันไว้สูง
- 2) ควรศึกษาการจัดกิจกรรมตามแนวพุทธกับการบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้า

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานิช หล่อตระกูล. (2553). *การฆ่าตัวตาย : การรักษาและการป้องกัน*. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำรา รามาธิบดีคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- โรงพยาบาลศรีมหาโพธิ์. (2551). *กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ระดับจังหวัด*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซ็ท.
- WHO. (2017). *(off. estimates) disorders Mental Health ATLAS. Member State Profile Burden of mental Thailand's Total population (UN official estimate)*

อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรและแรงจูงใจในการทำงานต่อความผูกพันต่อองค์กร
ของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี
**Influence of Organization Culture and Work Motivation to Organization
Commitment of Operation Staff in Automotive Part
Manufacturing Company in Chon Buri Province**

บุญชรสมบัติ ตุงคง และ ถิรรัตน์ พิมพาภรณ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Puncharat Tungkhong and Thittarat Pimpaporn

Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: phusit.t@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยค่าจ้างที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ พนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 288 คน โดยการสุ่มตัวอย่างอาศัยความน่าจะเป็นเลือกวิธีการตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ คือ แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแล้วนำการวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและทำการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า

1) วัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.000)

2) แรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.000)

3) แรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยคำจูนมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.000)

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กร; แรงจูงใจในการทำงาน; ความผูกพันต่อองค์กร

Abstracts

The objectives of this research were to study 1) To study the influence of organizational culture on organizational commitment of the operation staff of auto parts manufacturing company in Chon Buri Province 2) To study the influence of working motivation on motivation factors to organizational commitment of the operation staff of auto parts manufacturing company in Chon Buri Province 3) To study the influence of working motivation on hygiene factors to organizational commitment of the operation staff of auto parts manufacturing company in Chon Buri Province, It is a survey research, The sample of the study comprised 288 employees of the automotive part manufacturing company in Chon Buri Province by using probability sampling with stratified random method, The analyze the frequency, percentage, mean, standard deviation and hypothesis was tested by multiple regression analysis.

The results of the research founded:

1) The organization culture influences to organization commitment of the operation staff of automotive parts manufacturing company in Chon Buri Province. Statistically significant of 0.05. (Sig. = 0.000)

2) The work motivation on motivation factors influences to organization commitment of the operation staff of automotive parts manufacturing company in Chon Buri Province. Statistically significant of 0.05. (Sig. = 0.000)

3) The work motivation on hygiene factors influences to organization commitment of the operation staff of automotive parts manufacturing company in Chon Buri Province. Statistically significant of 0.05. (Sig. = 0.000)

Keywords: Organization Culture; Work Motivation; Organization Commitment

บทนำ

สถานการณ์ของอุตสาหกรรมรถยนต์ไทยในตลาดโลก พบว่า ไทยมีปริมาณการผลิตรถยนต์ทุกประเภทเป็นอันดับที่ 1 ของอาเซียน 1 ของเอเชีย และอันดับ 5 ของโลก อันดับที่ 11 และหากพิจารณาจากยอดขายรถยนต์เชิงปริมาณ พบว่า ตลาดรถยนต์ของไทยใหญ่เป็นอันดับที่ 6 ของโลก อันดับที่ 17 ของอาเซียน 2 และอันดับ (วิจัยกรุงศรี, 2563 : ออนไลน์) สำหรับภาคตะวันออกของประเทศไทยตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่ดีที่สุดของภูมิภาคอาเซียนสามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศจีนและอินเดียที่มีประชากรจำนวนมากและมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สูงโดยสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ของภูมิภาคเอเชียและประเทศแถบแปซิฟิกคิดเป็น 1 ใน 3 ของมูลค่า GDP ของโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559 : ออนไลน์)

จังหวัดชลบุรีนับเป็นฐานการผลิตสินค้าส่งออกสำคัญของประเทศไทย และจากรายงานการส่งออกประจำปี ของประเทศไทย คือ รถยนต์ อุปกรณ์และ 1 พบว่า สินค้าส่งออกที่สำคัญที่สุดอันดับ 2562 ล้านบาท ซึ่งมูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ อ 846,435 ส่วนประกอบซึ่งมีมูลค่าอุปกรณ์และส่วนประกอบมีอัตราการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องจากข้อมูลย้อนหลัง 5 ปี จึงส่งผลให้มีความจำเป็นต้องมีการขยายอัตราการผลิตเพิ่มขึ้น (กระทรวงพาณิชย์, 2563 : ออนไลน์)

ความผูกพันต่อองค์กรเป็นสิ่งสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งที่ต้องตระหนักอยู่เสมอและเป็นตัวสะท้อนถึงความรู้สึกของพนักงานที่มีต่อองค์กรได้ในระยะยาว โดยองค์กรจะพัฒนาและสร้างความสัมพันธ์อันดีและเหนียวแน่นกลมเกลียวกันระหว่างพนักงานกับองค์กร อันส่งผลให้พนักงานเกิดการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร พร้อมทั้งจะทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจและความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานขององค์กร เพื่อให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผลสำเร็จ โดยที่พนักงานมีความรู้สึกที่ ตนเองได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ามีความหมายสำหรับองค์กร รวมทั้งองค์กรเองก็มีคุณค่ามีความหมายสำหรับตนเอง ดุจดังพนักงานและองค์กรเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (ปรัชญา ดาติ, 2557 : 52) และสิ่งที่องค์กรจำเป็นต้องมีการทบทวนและให้ความสำคัญคือวัฒนธรรมองค์กรซึ่งใช้เป็นเครื่องมือการบริหารและพัฒนาองค์กรเป็นการดำเนินงานร่วมกันของคนในองค์กร ทำให้บุคลากรจะต้องมีการเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรอาจเกิดจากเพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน สภาพแวดล้อมในการทำงานหรือมาจากประสบการณ์ในการทำงานที่เพิ่มขึ้น และเมื่อบุคลากรสามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กรได้แล้วก็จะทำให้บุคคลนั้นสามารถอยู่ในองค์กรได้อย่างมีความสุข (ปริญ บุญฉนวน, 2556 : 58)

แรงจูงใจในการทำงานเป็นสิ่งที่มียุทธผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรถ้าได้รับแรงจูงใจในการทำงานที่ดีและเหมาะสมก็จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้การปฏิบัติงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความผูกพันต่อองค์กรและเต็มใจทำงานอยู่กับองค์กรต่อไปองค์กรจะได้รับประโยชน์จากบุคลากรในด้านคุณภาพของผลการปฏิบัติงานและสามารถพัฒนาองค์กรไปได้ดีอีกด้วย ตรงกันข้ามหากบุคลากรได้รับแรงจูงใจในการทำงานที่ไม่เหมาะสมและเพียงพอก็ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงานเกิดความท้อแท้ ขาดขวัญและกำลังใจรู้สึกเบื่อหน่ายหรือสิ้นหวัง การปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพเกิดการแสวงหารายได้ในทางที่มีขอบทุจริตคอร์รัปชันหรือทำงานเพื่อหวังประโยชน์ส่วนตัวส่งผลต่อความเสียหายแก่ประชาชนและองค์กรดังนั้นหากบุคลากรได้รับแรงจูงใจในการทำงานที่เหมาะสมบุคลากรก็จะทุ่มเทกำลังและสติปัญญาเสียสละกำลังกาย อุทิศเวลาให้กับการทำงานทำให้การปฏิบัติงานขององค์กรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงถือว่าแรงจูงใจในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันองค์กร (วรรณ อารณ, 2557 : 26-40)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรและแรงจูงใจในการทำงานต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี เนื่องด้วยอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์มูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบมีอัตราการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องจากข้อมูล 5 ปีย้อนหลัง ส่งผลให้องค์กรใน

อุตสาหกรรมนี้มีความจำเป็นต้องมีการขยายอัตราการผลิตเพิ่มขึ้น และเพื่อสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการทำวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลทางเลือกสำหรับการพัฒนาและปรับปรุงปัจจัยอันเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กรและแรงจูงใจในการทำงานต่างๆขององค์กร อันเป็นส่วนสำคัญเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งจะส่งผลให้พนักงานพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อปฏิบัติงานหรือหน้าที่ของตนจนสุดความสามารถให้กับองค์กร และพนักงานจะมีความรู้สึกรักตัวเองที่มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าขององค์กรการวิจัยครั้งนี้คาดหวังว่าจะสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาวิจัยนำไปประยุกต์ใช้เพื่อก่อเกิดประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ อีกทั้งเพื่อช่วยเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรให้เกิดความจงรักภักดีต่อองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยค่าจ้างที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมจากประชากรทั้งหมด 1,004 คน โดยผู้ศึกษาเลือกใช้วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน ตารางนี้ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรเช่นเดียวกัน และกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยอ้างอิงจำนวนประชากร 1,000 ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 278 คน แต่เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนผู้วิจัยจึงขอเก็บตัวอย่างเพิ่มอีก 10 ตัวอย่าง ยอดรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจึงเท่ากับ 288 ตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling)โดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นข้อความถามปลายปิด (Close-ended question) มีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 ตอน โดยส่วนที่ 1 เป็นการใช้คำถามปลายปิดแบบสำรวจรายการ (Check list) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป และส่วนที่ 2-5 ของแบบสอบถามเป็นคำถามแบบ

ประเมินค่าหรือมาตราส่วน (Rating scale) ในการวัดความคิดเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับตาม Likert scale ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าวได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน แล้วทำการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Index of item objective : IOC) มีค่าความสอดคล้องอยู่ที่ระหว่าง 0.67 – 1.00 แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ใกล้เคียงที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่าอยู่ระหว่าง 0.924–0.949 ก่อนเก็บข้อมูลจริง

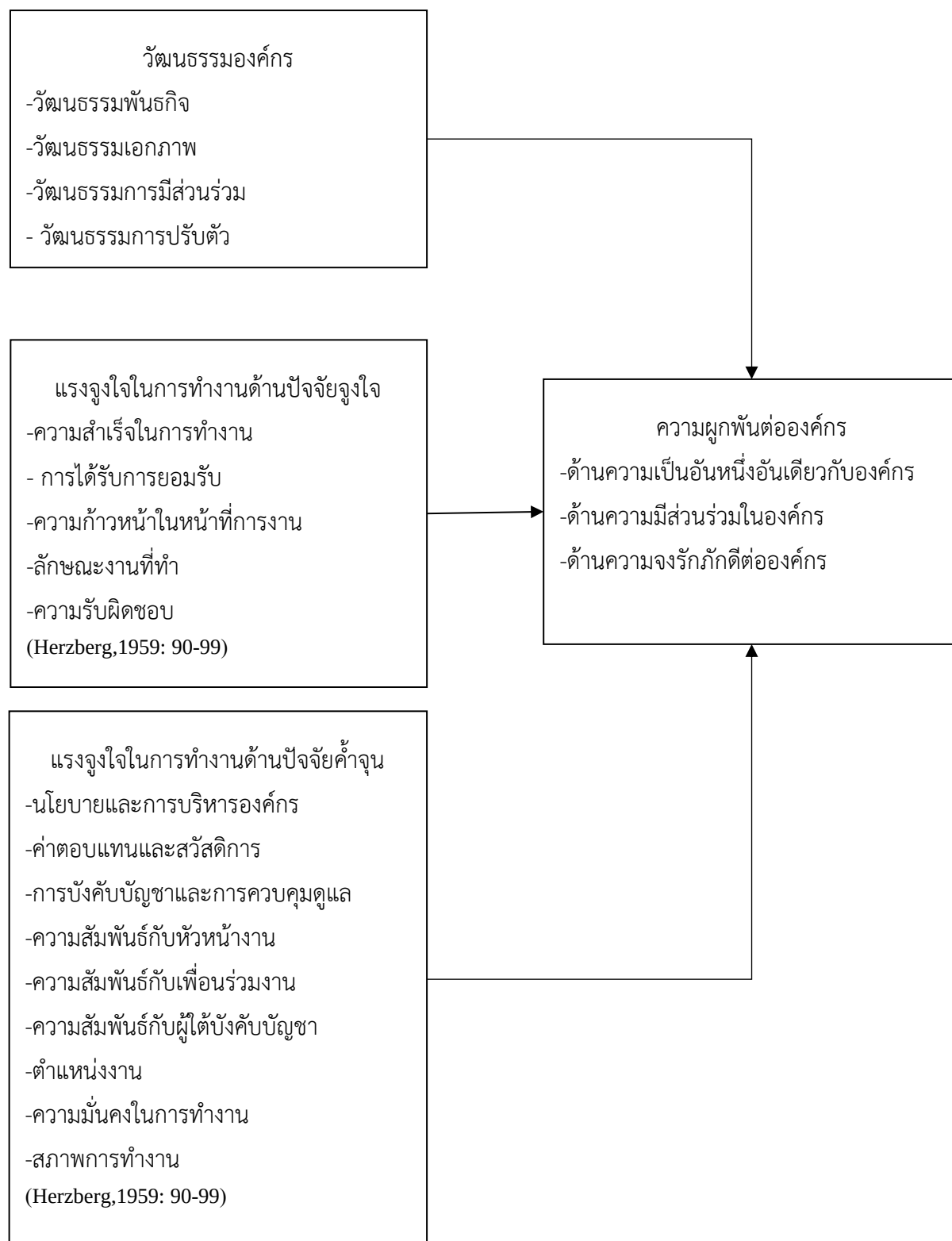
การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลระหว่างตัวแปรตาม 1 ตัวกับตัวแปรอิสระตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษา เรื่อง อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรและแรงจูงใจในการทำงานต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร แรงจูงใจในการทำงาน (Herzberg, 1959 : 90-99) และความผูกพันต่อองค์กร ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรและแรงจูงใจในการทำงาน ต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 288 ตัวอย่าง ตามวัตถุประสงค์สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และอายุงานหรือระยะเวลาการทำงานกับองค์กรที่ทำงาน ณ ปัจจุบัน โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์สถิติพื้นฐานหาค่าร้อยละ ดังนี้

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 288 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 81.94 อายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 40.97 ระดับการศึกษา ม.6 หรือเทียบเท่า จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 63.54 และสุดท้ายในส่วนของอายุงานหรือระยะเวลาการทำงานกับองค์กรที่ทำงาน ณ ปัจจุบัน มีอายุงานมากกว่า 3 ปี แต่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 40.97

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นด้านวัฒนธรรมองค์กร แรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจและค่าจูง และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรและแรงจูงใจในการทำงานต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ อิทธิพลด้านวัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจ และปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยค่าจูงที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลของด้านวัฒนธรรมองค์กรโดยรวมและแยกตามรายด้าน

ด้านวัฒนธรรมองค์กร	n = 288		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
วัฒนธรรมพันธกิจ	3.88	0.71	เห็นด้วยมาก
วัฒนธรรมเอกภาพ	3.94	0.67	เห็นด้วยมาก
วัฒนธรรมการมีส่วนร่วม	3.91	0.63	เห็นด้วยมาก
วัฒนธรรมการปรับตัว	3.91	0.63	เห็นด้วยมาก
ด้านวัฒนธรรมองค์กรโดยรวม	3.91	0.58	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นด้านวัฒนธรรมองค์กร ของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี โดยรวม พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ($\bar{X} = 3.91$) ซึ่งหมายถึงระดับความคิดเห็นของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรีอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้านพบว่าทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยที่ ลำดับที่หนึ่ง คือ วัฒนธรรมเอกภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ($\bar{X} = 3.94$) ลำดับถัดไป คือ วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมพบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ($\bar{X} = 3.91$) และวัฒนธรรมการปรับตัว พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ($\bar{X} = 3.91$) และลำดับสุดท้าย คือ วัฒนธรรมพันธกิจพบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ($\bar{X} = 3.88$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลของระดับแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี โดยรวมและแยกตามรายด้าน

แรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจ	n = 288		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ความสำเร็จในการทำงาน	3.88	0.71	เห็นด้วยมาก
การได้รับการยอมรับ	3.85	0.64	เห็นด้วยมาก
ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	4.00	0.64	เห็นด้วยมาก
ลักษณะของงานที่ทำ	4.05	0.64	เห็นด้วยมาก
ความรับผิดชอบ	3.91	0.62	เห็นด้วยมาก
แรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจโดยรวม	3.93	0.56	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี โดยรวม พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ($\bar{X} = 3.93$) ซึ่งหมายถึงระดับความคิดเห็นของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรีอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้านพบว่าทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยที่ ลำดับที่หนึ่ง คือ ลักษณะของงานที่ทำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ลำดับถัดไป คือ 4.05 ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ($\bar{X} = 4.05$) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ($\bar{X} = 4.00$) ความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ($\bar{X} = 3.91$) ความสำเร็จในการทำงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ($\bar{X} = 3.88$) และลำดับสุดท้ายคือการได้รับการยอมรับ พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ($\bar{X} = 3.85$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลของระดับแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยคำจูนของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี โดยรวมและแยกตามรายด้าน

แรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยคำจูน	n = 288		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
นโยบายและการบริหารองค์กร	3.96	0.61	เห็นด้วยมาก
ค่าตอบแทนและสวัสดิการ	3.94	0.67	เห็นด้วยมาก
การบังคับบัญชาและการควบคุมดูแล	4.05	0.64	เห็นด้วยมาก
ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน	3.88	0.63	เห็นด้วยมาก
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	3.83	0.58	เห็นด้วยมาก
ตำแหน่งงาน	4.00	0.64	เห็นด้วยมาก
ความมั่นคงในการทำงาน	3.91	0.72	เห็นด้วยมาก
สภาพการทำงาน	4.00	0.65	เห็นด้วยมาก
แรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยคำจูนโดยรวม	3.95	0.54	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยคำจูนของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี โดยรวม พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ($\bar{X} = 3.95$) ซึ่งหมายถึงระดับความคิดเห็นของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรีอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้านพบว่าทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยที่ ลำดับที่หนึ่ง คือ การบังคับบัญชาและการควบคุมดูแล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ($\bar{X} = 4.05$) ลำดับถัดไป คือ สภาพการทำงาน พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ($\bar{X} = 4.00$) ตำแหน่งงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ($\bar{X} = 4.00$) นโยบายและการบริหารองค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ($\bar{X} = 3.96$) ค่าตอบแทนและสวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ($\bar{X} = 3.94$) ความมั่นคงในการทำงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ($\bar{X} = 3.91$) ความสัมพันธ์กับหัวหน้างานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ($\bar{X} = 3.88$) และลำดับสุดท้ายคือความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ($\bar{X} = 3.83$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลของระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี โดยรวมและแยกตามรายด้าน

ความผูกพันต่อองค์กร	n = 288		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับองค์กร	4.11	0.70	เห็นด้วยมาก
ด้านความมีส่วนร่วมในองค์กร	3.98	0.79	เห็นด้วยมาก
ด้านความจงรักภักดีต่อองค์กร	3.97	0.78	เห็นด้วยมาก
ความผูกพันต่อองค์กรโดยรวม	4.02	0.72	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร ของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี โดยรวม พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ($\bar{X} = 4.02$) ซึ่งหมายถึงระดับความคิดเห็นของพนักงานระดับปฏิบัติการ ของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรีอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และเมื่อพิจารณาแยกตามรายด้านพบว่าทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยที่ ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับองค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ($\bar{X} = 4.11$) ลำดับถัดไป คือ ด้านความมีส่วนร่วมในองค์กรพบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ($\bar{X} = 3.98$) และลำดับสุดท้ายคือด้านความจงรักภักดีต่อองค์กร พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ($\bar{X} = 3.97$) ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลด้านวัฒนธรรมองค์กร แรงจูงใจในการทำงานต่อความผูกพันต่อองค์กรและทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการวิเคราะห์สถิติถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression) เพื่อศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรและแรงจูงใจในการทำงานต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 5 ผลของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ของวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	sig	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.461	.189		2.443	.015*		
วัฒนธรรมพันธกิจ	.525	.077	.510	6.790	.000*	.229	4.362
วัฒนธรรมเอกภาพ	.233	.067	.215	3.492	.056	.341	2.928
วัฒนธรรมการมีส่วนร่วม	.206	.069	.179	2.989	.005*	.360	2.777
วัฒนธรรมการปรับตัว	-.051	.070	-.044	-0.721	.471	.348	2.869

$$SE_{est} = \pm .44; \text{Durbin-Watson} = 1.155$$

$$R = 0.797; R^2 = 0.635; F = 122.879; DF = 4; sig = 0.000$$

หมายเหตุ: * หมายถึงนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ พบว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.797 หมายถึง วัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้ศึกษา และยังพบว่าตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว สามารถทำนาย ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรีโดยใช้สถิติถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) พบว่ามีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 หมายความว่า วัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 122.879, df = 4$, ค่า Sig. = 0.000)

ตารางที่ 6 ผลของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ของแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี

ตัวแปร	b	SEb	β	t	sig	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	602.	195.		3.080	002.*		
ความสำเร็จในการทำงาน	656.	077.	636.	8.541	*000.	230.	4.355
การได้รับการยอมรับ	091.	073.	081.	1.248	213.	306.	3.269
ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	254.-	077.	225.-	3.306-	*001.	275.	3.635
ลักษณะของงานที่ทำ	453.	073.	396.	6.189	000.*	312.	3.206
ความรับผิดชอบ	074.-	076.	064.-	971.-	332.	293.	3.408

$$SE_{est} = \pm .44; \text{Durbin-Watson} = 1.206$$

$$R = 0.800; R^2 = 0.641; F = 100.513; DF = 5; sig = 0.000$$

หมายเหตุ: * หมายถึงนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ พบว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.800 หมายถึงแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจมีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อีกร้อยละ 55.90 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้ศึกษา และยังพบว่าตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว สามารถทำนาย ความผูกพัน

ต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี โดยใช้สถิติถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) พบว่ามีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 หมายความว่า แรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 100.513$, $df = 5$, ค่า Sig. = 0.000)

ตารางที่ 7 ผลของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	sig	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.340	.170		2.001	.046*	.340	.170
นโยบายและการบริหารองค์กร	.157	.059	.132	2.676	.008*	.338	2.955
ค่าตอบแทนและสวัสดิการ	.035	.063	.032	.552	.581	.246	4.069
การบังคับบัญชาและการควบคุมดูแล	.175	.065	.153	2.684	.008*	.253	3.957
ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน	-.080	.078	-.070	-1.026	.306	.178	5.617
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	-.024	.049	-.019	-.496	.620	.549	1.820
ตำแหน่งงาน	-.378	.068	-.330	-5.592	.000*	.234	4.269
ความมั่นคงในการทำงาน	.497	.075	.494	6.618	.000*	.147	6.808
สภาพการทำงาน	.545	.091	.484	5.962	.000*	.124	8.055
SE_{est} = ±.35; Durbin-Watson = 1.751							
R = 0.879; R² = 0.772; F = 118.058; DF = 8; sig = 0.000							

หมายเหตุ: * หมายถึงนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ พบว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.879 หมายถึงแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจมีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อีกร้อยละ 22.80 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้ศึกษา และยังพบว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว สามารถทำนาย ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี โดยใช้สถิติถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) พบว่ามีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 หมายความว่า แรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 118.058$, $df = 8$, ค่า Sig. = 0.000)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรและแรงจูงใจในการทำงานต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 288 ตัวอย่าง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี โดยจากศึกษาพบว่า หากบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี มีวัฒนธรรมที่บริษัทมีการกำหนดเป้าหมายของบริษัทไว้อย่างชัดเจน และสมาชิกหรือพนักงานในบริษัทมีการตกลงร่วมกันในการกำหนดเป้าหมาย มีการยอมรับ รับรู้ และเข้าใจต่อเป้าหมายร่วมกัน ทั้งเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวรวมถึงบริษัทวัฒนธรรมที่บริษัทมีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจให้กับพนักงาน ส่งเสริมให้พนักงานมีการบริหารจัดการด้วย ตนเอง และสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของบริษัทและความผูกพันต่อบริษัทให้กับพนักงาน รวมทั้งให้อำนาจในการตัดสินใจในการทำงาน ส่งเสริมให้พนักงานเข้ามาเกี่ยวข้องในกิจกรรมของบริษัทและการทำงานเป็นทีม อาจส่งผลให้พนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทมีความผูกพันต่อองค์กรมากขึ้นสอดคล้องกับการศึกษาของ Singh (2007 : 29-37.) ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมองค์กรต่อความผูกพันต่อองค์กร โดยทำการศึกษาอุตสาหกรรมยานยนต์ในประเทศอินเดีย พบว่า จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง 382 ตัวอย่างจากบริษัทรถยนต์ 5 แห่ง ผลการวิจัย พบว่า “ส่วนใหญ่มิติของวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลในเชิงบวกและมีนัยสำคัญกับมิติความผูกพันต่อองค์กร โดยพนักงานพนักงานขององค์กรรู้สึกผูกพันต่อองค์กรได้อย่างง่ายจากความแข็งแกร่งของวัฒนธรรมองค์กร สิ่งนี้ชี้ให้เห็นได้ว่าแม้ว่า “วัฒนธรรมองค์กรจะเป็นแบบองค์รวม แต่ก็สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งได้ ความมุ่งมั่นวัฒนธรรมองค์กรสามารถจัดการได้โดยการจัดการของพนักงานในองค์กรและโดยการกระทำของผู้นำองค์กร” เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Ismail et al. (2020 : 16-25.) ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมองค์กร รูปแบบความเป็นผู้นำ และความไว้วางใจมีผลต่อความผูกพันของอาจารย์โรงเรียน แอลพีโอ โพลีเทคนิค ณ เมืองจาการ์ พบว่า “วัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กร, รูปแบบความเป็นผู้นำมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กร, ความไว้วางใจต่อองค์กรมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กร ” นอกจากนี้ การวิจัยพบว่าหากคุณต้องเพิ่มความมุ่งมั่นของอาจารย์โรงเรียน แอลพีโอ โพลีเทคนิค ณ เมืองจาการ์ให้มีต่อองค์กรก็สามารถทำได้โดยการเพิ่มวัฒนธรรมองค์กร, รูปแบบความเป็นผู้นำและความไว้วางใจอย่างเป็นระบบและแบบแผน” และเช่นเดียวกับงานวิจัยของ กันต์สุตา โกญจนานา (2559 : 32) ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมองค์กร กระบวนการทำงาน และการรับรู้ในกระบวนการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันของพนักงานระดับปฏิบัติการ บริษัท หัวเว่ย เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการรวบรวมทำวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทหัวเว่ย เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด ผู้วิจัยได้คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย ผลการศึกษาพบว่า

“วัฒนธรรมองค์กร กระบวนการทำงาน และการรับรู้ในกระบวนการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันของพนักงานระดับปฏิบัติการ ของบริษัทหัวเว่ย เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05”

2. แรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี โดยจากศึกษาพบว่า หากพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรีโอกาสได้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น การได้รับการเลื่อนขั้นเมื่อปฏิบัติงานสำเร็จ การมีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมหรือการได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาตนเองให้มีโอกาสก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นงานที่มีความน่าสนใจ งานที่ต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีความท้าทายความสามารถในการทำงานความมีอิสระในการทำงานเป็นงานที่ตรงกับความถนัดและความรู้ที่ได้ศึกษามาสามารถทำตั้งแต่ต้นจนจบได้โดยลำพังรวมถึงการทำงานอย่างเต็มที่โดยมุ่งหวังให้งานที่ปฏิบัตินั้นประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพ ภายในระยะเวลาที่กำหนด และความสำเร็จของงานนั้นสามารถสร้างชื่อเสียงและผลตอบแทนต่อพนักงานอย่างเหมาะสมอาจส่งผลให้พนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทมีความผูกพันต่อองค์กรมากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ George and Sabapathy (2011: 90-99.) ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของอาจารย์ระดับวิทยาลัย ณ เมืองบังกลอร์ พบว่า ผลวิจัยจากข้อมูลตามแบบจำนวนตัวอย่าง 450 ตัวอย่าง สรุปผลได้ว่า แรงจูงใจในการทำงานของอาจารย์ระดับวิทยาลัยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กร เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Salleh et al. (2016: 139-143.) ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์กร และก่อให้เกิดการพัฒนาและความมุ่งมั่นของพนักงานในองค์กรซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก ผู้กำหนดนโยบายขององค์กรควรมีส่วนร่วมในการให้แนวคิดเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานในหมู่ของพนักงานด้วยความมุ่งมั่นในการทำงาน การมีแรงจูงใจในการทำงานที่ดีในหมู่พนักงานอาจทำให้เกิดความมุ่งมั่นอย่างเต็มที่ในการทำงาน เนื่องจากพนักงานรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และเช่นเดียวกับงานวิจัยของ อนันต์ธนา สามพุ่มพวง (2558:23) ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 พบว่า (1)แรงจูงใจของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัธยเลขคณิตจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ด้านปัจจัยจูงใจรองลงมาคือด้านปัจจัยค่าเงินหรือปัจจัยสุขอนามัย (2)ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุพรรณบุรี เขต 2 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัธยเลขคณิตจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามเพื่อปฏิบัติงานให้แก่องค์กร รองลงมาคือ ด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์กรและด้านความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร (3)แรงจูงใจกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสา

พนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. แรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยค่าจ้างมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี โดยจากศึกษาพบว่า หากบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรีมีช่องทางของการติดต่อสื่อสารภายในองค์กรเกี่ยวกับข้อมูลสำคัญต่างๆอย่างทั่วถึง มีการชี้แจงถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจนและทั่วถึง รวมถึงมีการกำกับควบคุมดูแล และมีสายงานการบังคับบัญชาที่ดี มีตำแหน่งงานที่ชัดเจนไม่เกิดการโยกย้ายภายในบ่อย บริษัทสร้างความเชื่อมั่นสร้างความรู้สึกถึงความมั่นคงอยู่รอดของบริษัท รวมถึงสภาพในการทำงานของพนักงานมีความเหมาะสม เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์รวมถึงสภาพแวดล้อมภายในองค์กรเอื้อต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน อาจส่งผลให้พนักงานเกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรสอดคล้องกับงานเขียนของเสกสรรค์ สนว (2563 : 54) ที่กล่าวว่า การสร้างความรักและความผูกพันให้เกิดขึ้นกับบุคลากรจะช่วยให้องค์กรเติบโต และสามารถช่วยให้องค์กรกำหนดค่าเป้าหมาย การวิเคราะห์ต้นทุนกำไรที่จะเกิดขึ้นในการพัฒนา รวมถึงประเมินศักยภาพในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันทั้งในระดับชาติและนานาชาติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงาน งานวิจัยของ Sohail et al. (2014 : 40-46.) ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรและความพึงพอใจในงาน กรณีศึกษา พนักงานในสถานศึกษาประเทศปากีสถาน ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการทำงานโดยรวมมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($r=0.39, p < 0.01$) ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($r= 0.49, p < 0.01$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ถ้าพนักงานมีแรงจูงใจในการทำงานพนักงานก็จะมีค่าความพึงพอใจในงานเพิ่มมากขึ้นก็จะส่งผลให้มีความผูกพันต่อองค์กรมากขึ้น ซึ่งเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่นๆ พนักงานจะมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติงานและจะมีมากขึ้นเมื่อเกิดความพึงพอใจและเช่นเดียวกับงานวิจัยของ (วรรณ อาวรณ์, 2557 : 26-40) ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการรัฐสภาระดับปฏิบัติงานสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 31-40 ปี ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี อายุการทำงานส่วนใหญ่ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีรายได้ต่อเดือน 10,000 – 15,000 บาท สำหรับผลการศึกษาด้านแรงจูงใจในการทำงานโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับสูงโดยปัจจัยจูงใจมีค่าเฉลี่ยมากกว่าปัจจัยค่าจ้าง ส่วนด้านความผูกพันต่อองค์กรโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับสูงเช่นกัน เมื่อทำการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระดับแรงจูงใจในการทำงานแตกต่างกัน ความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยข้าราชการรัฐสภาที่มีแรงจูงใจในการทำงานทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค่าจ้างสูงจะมีความผูกพันต่อองค์กรสูงกว่าข้าราชการรัฐสภาที่มีแรงจูงใจในการทำงานปานกลางและต่ำทุกด้าน เมื่อพิจารณาจากขนาดค่า F ผลปรากฏว่าข้าราชการรัฐสภาที่มีแรงจูงใจในการทำงานแตกต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกันโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านลักษณะของงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านเงินเดือนและผลตอบแทนด้านความมั่นคงในงาน ด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านนโยบายและการ

บริหารงาน ด้านเทคนิคการควบคุมดูแล ด้านความรับผิดชอบในงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านความสำเร็จในงานและด้านการได้รับการยอมรับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไปจากผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรและแรงจูงใจในการทำงานต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อเสนอแนะ ที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร ดังนี้

1.1. ผู้บริหารหรือฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ในจังหวัดชลบุรี ควรมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดขึ้นโดยเฉพาะในส่วนของการสื่อสารให้พนักงานได้มีการรับรู้และเข้าใจในวิสัยทัศน์ นโยบาย เป้าหมายในการดำเนินงานขององค์กรอย่างชัดเจน และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและประสานงานระหว่างกันในการปฏิบัติงานเพื่อความเป็นเอกภาพของบริษัท อีกทั้งยังต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการพัฒนาประสิทธิภาพและส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานขององค์กร

1.2. ผู้บริหารหรือฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ในจังหวัดชลบุรี ควรมีการออกแบบงาน มอบหมายงาน ส่งเสริม สนับสนุนให้พนักงานได้ปฏิบัติงานที่เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จตามเป้าหมายของบริษัท มีนโยบายสนับสนุนให้บุคลากรได้มีโอกาสไปศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ที่ชัดเจน

1.3. ผู้บริหารหรือฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ในจังหวัดชลบุรี ให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจด้านปัจจัยค่าจ้าง โดยเฉพาะในส่วนของกฎ ระเบียบข้อบังคับต่างๆของบริษัท ที่มีความเป็นธรรม มีนโยบายในการบริหารจัดการ สายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน หัวหน้างานควรมีการมอบหมายงานให้พนักงานด้วยความเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน โดยยึดหลัก “Put the right man on the right job” คือการใช้คนให้ถูกกับงาน มีการมอบหมายงานให้พนักงานทุกคนทุกตำแหน่งได้ทำงานที่มีความสำคัญต่อบริษัท ไม่โยกย้ายเปลี่ยนแปลงหน้าที่งานบ่อย ๆ โดยการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งหน้าที่การงานในแต่ละครั้ง มีความยุติธรรมและเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล อีกทั้งควรมีการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในบริษัทให้เอื้อต่อการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลไม่ครอบคลุมปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานในปัจจัยอื่นๆ ในการวิจัยครั้งถัดไปควรมีการเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพให้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนในมุมอื่น และเป็นข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

2.2 การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ในจังหวัดชลบุรี เท่านั้นสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปหรือสำหรับผู้สนใจสามารถทำการศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในอุตสาหกรรมอื่นหรือเพิ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างกันออกไป เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยมาเทียบเคียงและนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กว้างขวางต่อไป

2.3 การวิจัยครั้งนี้ พบว่าตัวแปรที่สามารถอธิบายอิทธิพลของ ความผูกพันต่อองค์กรของ พนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ในจังหวัดชลบุรีได้ไม่ทั้งหมด อาจจะมีตัวแปรด้านอื่น ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการเช่นกันดังนั้นงานวิจัยในเรื่องนี้ ควรจะได้รับการ พัฒนาและคิดต่อยอดในด้านอื่นๆ เพื่อทดสอบต่อไปอีก

2.4 การวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาประชากรกลุ่มพนักงานระดับปฏิบัติการเพียงเท่านั้น เพื่อความ ครอบคลุม หากต้องการนำผลการศึกษาไปใช้เป็นนโยบายในการสร้างความผูกพันต่อองค์กรควรเพิ่มประชากร ให้ครอบคลุมพนักงานทุกระดับเพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ต่อยอดได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2563). สินค้าส่งออกสำคัญ 10 อันดับแรก พ.ศ. 2558-2562. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2563. แหล่งที่มา: <http://www2.ops3.moc.go.th>
- กันต์สุตา โกญจนาน. (2558). วัฒนธรรมองค์กร กระบวนการทำงานและการรับรู้ในกระบวนการทำงานที่มีผล ต่อความผูกพันของพนักงานระดับปฏิบัติการ บริษัทหิวเว่ย เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ธนากรกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน). (2563). วิจัยกรุงศรี/บทวิเคราะห์ธุรกิจ อุตสาหกรรมปี/2563-65, อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2563. แหล่งที่มา: https://www.krungsri.com/getmedia/4ab44c0c-2b2d-4054-9ce4-427f574e53dd/IO_Automobile_200724_TH_EX.pdf.aspx.
- ปรัชญา ดาดี. (2557). วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษา: พนักงานส่วนกลาง สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย กรุงเทพมหานคร. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- ปริญ บุญฉวย. (2556). วัฒนธรรมองค์กร องค์การการเรียนรู้กับประสิทธิผลองค์กรของศาลยุติธรรม: ตัวแบบสมการโครงสร้าง, ปรัชญาดุสิตบัณฑิต (พัฒนาลังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม) สาขาพัฒนา และการจัดการสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- วรรณ อารณ. (2557). แรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการรัฐสภาระดับปฏิบัติงาน สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาศิลปศาสตร. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนงานพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก พ.ศ. 2560-2564. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2563. แหล่งที่มา: https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6381&filename=esdps.
- เสกสรรค์ สนวา. (2563). กระบวนทัศน์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ชุมชนสู่ความยั่งยืน. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อนันต์ธนา สามพุ่มพวง. (2558). แรงจูงใจกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- George and Sabapathy. (2011). Work Motivation of Teachers: Relationship with Organization Commitment, Christ University, Bangalore, India. *Journal of Canadian Social Science*. 7 (1), 90-99.
- Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. (1959). *The Motivation to work*. New York: John Wiley and Sons.
- Ismail, D. M., Asmawi, M., & Widodo, S. E. (2020). *The Effect of Organizational Culture, Leadership Style, and Trust to Organizational Commitments of LP3I Polytechnic Jakarta Lectures, Universitas Negeri, Jakarta*. *International Journal of Human Capital Management*. 4 (1), 16-25.
- Salleh, M. S., Zahari, M. S. A., Said, M. S. N., & Ali, O. R. S. (2016). *The Influence of Work Motivation on Organizational Commitment in The Workplace, Faculty of Business Management, Universiti Teknologi MARA, Dungun, Terengganu, Malaysia*. *Journal of Applied Environmental and Biological Sciences*. 6(5S), 139-143.
- Singh. (2007). Predicting organizational commitment through organizational culture: A study of automobile industry in India, Faculty of Management Studies, University of Delhi. *Journal of Business Economics and Management*. 7 (1), 29-37.
- Sohail, A., Safdar, R., Saleem, S., Ansar, S., & Azeen, M. (2014). *Effect of Work Motivation and Organizational Commitment on Job Satisfaction : (A Case of Education Industry in Pakistan)*, University of Sargodha, Pakistan. *Global Journal of Management and Business Research : A Administration and Management*. 14 (16), 40-46.

ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

**Digital Skills of School Administrators Affecting Work Motivation of
Teachers Under Nongkhai Secondary Educational Service Area Office**

ณิสรานันท์ ขันทอง และ สุชาดา บุปผา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Nissaranan Khantong and Suchada Boobpha

Udon Thani Rajabhat University, Thailand

E-mail : Krujunepsp@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร 2) เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู 4) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวน 324 คนโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .557-.890 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .974 และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .488-.902 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .984 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและวิเคราะห์ถดถอยหาคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมีความสัมพันธ์กัน
4. สมการพยากรณ์ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด 4 ตัวแปร คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร ทักษะ

การในการสืบค้น ทักษะการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง และทักษะการสร้างนวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าอำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 76.70 เขียนสมการได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = .637 + .246(X_5) + .245(X_3) + .213(X_4) + .142(X_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .294(X_5) + .279(X_3) + .235(X_4) + .160(X_2)$$

คำสำคัญ: ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา; แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

Abstracts

The purposes of this research were to : 1) To study level of school administrator's digital skills 2) To study level of teacher's motivation 3) To study the relationship between school administrator's digital skills and teacher's motivation and 4) To create a predictive equation for digital skills of school administrators affecting motivation of teachers. The sample consisted of 324 teachers in School Under The Secondary Educational Service Area Office Nongkhai. The research instrument was a 5 level-rating-scale questionnaire with the digital skills of school administrators between .557-.890 reliability at .974 and teacher's motivation with a discriminative power between .488 - .902 and reliability at .984 The statistical techniques employed in this analysis were frequency percentage, mean, standard deviation, Pearson product moment correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis.

The result were as follow:

1. Overall, the level of Digital skills of school administrators were found at high level.
2. Overall, the level of teachers about motivation of teachers were found at high level.
3. The relationship between digital skills of school administrators and motivation of teachers were related.

4. The analysis of the multiple regression and creating predictive equation of digital skills of school administrators affecting motivation of teachers, the 4 best predictive parameters were digital skills of enhancing the potential of organization, Searching skills practical skills and creating innovation skills at the .01 level of significance. The predicting power was 76.70

Predictive equation of raw scores:

$$\hat{Y} = .637 + .246(X_5) + .245(X_3) + .213(X_4) + .142(X_2)$$

Equation of standard score:

$$\hat{Z} = .294(X_5) + .279(X_3) + .235(X_4) + .160(X_2)$$

Keywords: Digital Skills of School Administrators; Motivation of Teachers

บทนำ

ปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์เกิดความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนเน้นการพัฒนาโดยใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นก้าวหน้าที่เข้มข้นมากขึ้น การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล เน้นการยกระดับคุณภาพของคนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการขยายฐานเศรษฐกิจและรายได้ใหม่ควบคู่กับการเพิ่มผลิตภาพและการบริการ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอัจฉริยะในการต่อยอด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559 : ออนไลน์) สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการที่มีนโยบายและจุดเน้นในเรื่องการเตรียมคนสู่ศตวรรษที่ 21 ให้ทุกหน่วยงานในสังกัดปรับปรุงแผนปฏิบัติการของระบบราชการตามนโยบายของรัฐบาลโดยให้มีการจัดทำฐานข้อมูลให้ครบถ้วน ถูกต้อง ทันสมัย ใช้เทคโนโลยีและดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานทั้งระบบเน้นการเรียนรู้และการบริหารจัดการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563 : ออนไลน์) อีกทั้ง คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้กำหนดทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ 7 ทักษะ ได้แก่ ด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการควบคุมกำกับและการปฏิบัติตามกฎหมาย นโยบาย และมาตรฐานการจัดการด้านดิจิทัล ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร ด้านการออกแบบกระบวนการและการให้บริการด้วยระบบดิจิทัลเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานภาครัฐ ด้านการจัดการโครงการและการบริหารกลยุทธ์ ด้านผู้นำดิจิทัล และด้านการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ,2560 : ออนไลน์)

การนำสถานศึกษาในยุคดิจิทัลนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคุณลักษณะ และทักษะที่โดดเด่นและแตกต่างไปจากผู้บริหารสถานศึกษายุคก่อนๆ จึงจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาคุณลักษณะและทักษะที่สอดคล้องกับผู้เรียน เพื่อจะได้รับมือและออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ทำทนายและสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูและนักเรียน ให้เกิดความร่วมมือในการเรียนรู้ คิดค้น สร้างสรรค์ และพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ ๆหรือนวัตกรรม (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562 : 99) สอดคล้องกับ นภาเดช บุญเชิดชู (2552 : 6) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมในการบริหารโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ และเพื่อเป็นการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งนอกเหนือจากการพัฒนาให้ผู้บริหารโรงเรียนมีคุณสมบัติตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาแล้วยังเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอีกทางหนึ่งด้วยเพราะจากการที่ผู้บริหารโรงเรียนได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะสูงย่อมส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานระดับสูงเช่นกัน เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา และหารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนให้ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนา ตั้งแต่การพัฒนารายบุคคล การพัฒนาสายงานอาชีพ การบริหารผลการปฏิบัติงานรวมทั้งการพัฒนาองค์กร เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวของการประกอบวิชาชีพผู้บริหารโรงเรียน

ปัจจุบันพบว่าสถานศึกษาหลายแห่งประสบปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตามที่ปรากฏในงานวิจัยของ อมรรัตน์ จินดา (2558 : 97) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กความขาดแคลนบุคลากรด้านเทคโนโลยีโดยตรง และสถานศึกษามีความต้องการให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านวัสดุครุภัณฑ์ คอมพิวเตอร์ สื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุศมาน หลีสนั่นหมัด (2560 : 77-87) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 พบว่า บุคลากรขาดความชำนาญ และประสบการณ์ในการนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ให้เกิดประโยชน์ จากสภาพปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครูคือบุคลากรที่มีความสำคัญต่อการใช้และพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา คุณภาพในการปฏิบัติงานของครูขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ศิริรัตน์ ทองมีศรี (2556 : 204-205) กล่าวว่า ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ ดังนั้น ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งเครื่องมือที่ช่วยในการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดลึกซึ้งสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ บูรณาการ และสร้างนวัตกรรมเมื่อผู้บริหารมีทักษะดิจิทัลแล้วจะส่งผลให้ครูเกิดความเชื่อมั่นศรัทธาในความรู้ความสามารถของผู้บริหารส่งผลให้ครูมีความกล้าคิดกล้าแสดงออกอย่างมั่นใจ และมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เพื่อนำข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2,130 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการใช้ตารางสำเร็จรูปของเครชชี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 607-610) ขนาดกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการศึกษาสัดส่วนประชากร (P) ณ ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ เมื่อยอมรับความคลาดเคลื่อน (E) ของการประมาณสัดส่วนที่เกิดขึ้นได้ในระดับ $\pm 5\%$ ของสัดส่วนสูงสุด โดยได้กลุ่มตัวอย่างครู จำนวน 324 คน แล้วกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามขนาดของโรงเรียนโดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้วิจัยพัฒนาจากการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบตรวจสอบรายการ (Check List) สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา **ตอนที่ 2** แบบสอบถามทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำนวน 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ทักษะในการสืบค้น ทักษะการสร้างนวัตกรรม ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร และทักษะการใช้ช่องทางดิจิทัลในการสื่อสารความร่วมมือ จำนวน 30 ข้อโดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .557-.890 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .974 **ตอนที่ 3** แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู 7 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติด้านความรับผิดชอบ ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านค่าจ้างและผลตอบแทน จำนวน 39 ข้อโดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .488-.902 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .984

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูล ดังนี้ 1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ 2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมสำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยไปยังสถานศึกษาเพื่อขอความ

อนุเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม 3. การเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมทางไปรษณีย์ภายหลังจาก 3 สัปดาห์ หากยังไม่ได้รับคืนจะติดตามโดยการโทรศัพท์ไปสอบถาม เพื่อขอรับแบบสอบถามคืนตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

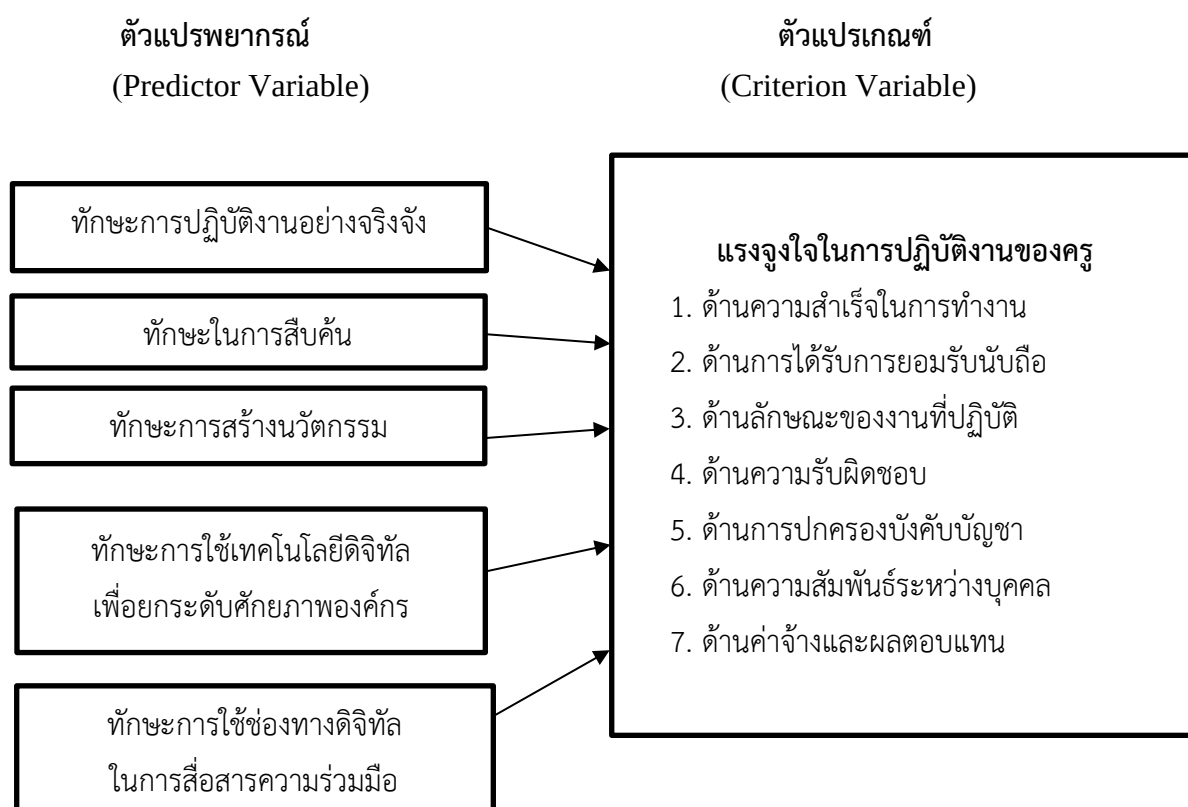
ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนผู้วิจัยได้นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสถิติ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS) ในการวิเคราะห์ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ตอนที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด 1ด ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการสอน โดยใช้วิธีแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) 2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา นำมาวิเคราะห์ระดับทักษะดิจิทัลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 :121) 3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 3 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู นำมาวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 121) 4. นำค่าเฉลี่ยจากข้อ 2 และ 3 มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แล้วแปลความหมาย ตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 10) 5. วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ คือ ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ทักษะในการสืบค้น ทักษะการสร้างนวัตกรรม ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร และทักษะการใช้ช่องทางดิจิทัลในการสื่อสารความร่วมมือ ตัวแปรเกณฑ์ คือ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู 7 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านค่าจ้างและผลตอบแทน โดยวิเคราะห์การถดถอยและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยสังเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ได้ 5 ตัวแปร และตัวแปรเกณฑ์ 7 ตัวแปร ซึ่งผู้วิจัยคาดว่า ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาน่าจะมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาหนองคายโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลระดับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ทักษะการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง	4.39	0.48	มาก
2. ทักษะในการสืบค้น	4.09	0.54	มาก
3. ทักษะการสร้างนวัตกรรม	4.07	0.58	มาก
4. ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร	4.11	0.53	มาก
5. ทักษะการใช้ช่องทางดิจิทัลในการสื่อสารความร่วมมือ	4.16	0.54	มาก
รวม	4.16	0.47	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$) เมื่อพิจารณารายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยทักษะการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ($\bar{x} = 4.39$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ทักษะการใช้ช่องทางดิจิทัลในการสื่อสารความร่วมมือ ($\bar{x} = 4.16$) ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร ($\bar{x} = 4.11$) ทักษะในการสืบค้น ($\bar{x} = 4.09$) และ ทักษะการสร้างนวัตกรรม ($\bar{x} = 4.07$) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาหนองคาย โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความสำเร็จในการทำงาน	4.00	0.52	มาก
2. ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	4.16	0.55	มาก
3. ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	4.18	0.56	มาก
4. ด้านความรับผิดชอบ	4.12	0.54	มาก
5. ด้านการปกครองบังคับบัญชา	4.15	0.54	มาก
6. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.07	0.56	มาก

7. ด้านค่าจ้างและผลตอบแทน	4.14	0.56	มาก
รวม	4.11	0.48	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณารายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.18$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ($\bar{X} = 4.16$) ด้านการปกครองบังคับบัญชา ($\bar{X} = 4.15$) ด้านค่าจ้างและผลตอบแทน ($\bar{X} = 4.14$) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.12$) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\bar{X} = 4.07$) และ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ($\bar{X} = 4.00$) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย วิเคราะห์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	Y	Tolerance	VIF
X ₁	1.000	.609**	.585**	.606**	.666**	.577**	.512	1.955
X ₂		1.000	.774**	.711**	.695**	.752**	.325	3.074
X ₃			1.000	.776**	.702**	.780**	.283	3.537
X ₄				1.000	.796**	.792**	.235	4.256
X ₅					1.000	.788**	.260	3.839
Y						1.000		

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ทั้ง 5 ทักษะ คือ ทักษะการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง (X₁) ทักษะในการสืบค้น (X₂) ทักษะการสร้างนวัตกรรม (X₃) ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร (X₄) ทักษะการใช้ช่องทางดิจิทัลในการสื่อสารความร่วมมือ (X₅) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันสูงทั้ง 5 ทักษะ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพหุคูณด้วยกัน พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .585 ถึง .796 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 0.80 จึงทำให้ไม่เกิดปัญหาภาวะความสัมพันธ์เชิงพหุคูณ (Multicollinearity)

4. การพยากรณ์ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ สัมประสิทธิ์การถดถอยและความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าตัวแปร (Stepwise Multiple Regression Analysis) จากตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การพยากรณ์ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

ลำดับขั้นตัวพยากรณ์	R	R ²	Adj-R ²	S.E.	F	P-values
(X ₄)	.809	.654	.653	.28218	608.952	.000**
(X ₄) (X ₃)	.853	.727	.726	.25088	86.359	.000**
(X ₄) (X ₃) (X ₅)	.870	.758	.755	.23695	39.842	.000**
(X ₄) (X ₃) (X ₅) (X ₂)	.876	.766	.763	.23306	11.774	.001**

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลมากที่สุด คือ ทักษะการใช้ช่องทางดิจิทัลในการสื่อสารความร่วมมือ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถใช้เครื่องมืออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต และสื่อออนไลน์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร และการปฏิบัติงานร่วมกันของคนในองค์กร

ตัวแปรที่ส่งผลลำดับรองลงมา คือ ทักษะการสร้างนวัตกรรม ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมของครูให้มีความกล้าแสดงความคิดเห็น

ตัวแปรที่ส่งผลลำดับถัดมา คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการคัดเลือก หรือนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาใช้ในองค์กรอย่างเหมาะสม มีการวิเคราะห์ ประเมินศักยภาพองค์กร และหาแนวทางการพัฒนาองค์กรอยู่เสมอ

ตัวแปรที่ส่งผลลำดับสุดท้าย คือ ทักษะในการสืบค้น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้รอบรู้ และเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสืบค้นข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย นำมาวิเคราะห์ ประเมินความน่าเชื่อถือได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยดังนี้

1. ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านจะพบว่า ทักษะการปฏิบัติงาน

อย่างจริงจัง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาทักษะการใช้ช่องทางดิจิทัลในการสื่อสารความร่วมมือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร ทักษะในการสืบค้น และทักษะการสร้างนวัตกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย มีนโยบายการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือในการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำกับ ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ตามภารกิจหลักขององค์กร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (2563 : ออนไลน์) ที่ระบุถึงการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดมีทักษะดิจิทัลอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับมณฑาทิพย์ นามนุ (2561 : 32) ที่กล่าวว่า ทักษะผู้บริหารสถานศึกษา คือความสามารถความชำนาญการของผู้บริหารในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีระบบระเบียบแบบแผน โดยผ่านการใช้ทรัพยากรภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ผู้บริหารต้องฝึกฝนความสามารถตนเองให้มีความชำนาญในการบริหารจัดการให้มีความรวดเร็ว ถูกต้อง และก้าวทันยุคเทคโนโลยีเพื่อให้สถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิปซอส (Ipsos, 2015: online) ได้ศึกษา ทักษะดิจิทัลพื้นฐานและความสามารถทางด้านดิจิทัลโดยรวมของประชากรในสหราชอาณาจักร โดยการสัมภาษณ์ประชากร จำนวน 4,000 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีทักษะพื้นฐานในการจัดการข้อมูล มีการสื่อสารระหว่างกันแบ่งปันข้อมูล โดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ โปรแกรมเว็บไซต์ในการค้นหาข้อมูล การทำธุรกรรมต่าง ๆ และนำสื่อดิจิทัลมาเป็นตัวช่วยในการแก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน อีกทั้งสอดคล้องกับอันธิดา ปริญญานิลกุล และคณะ (2563 : 4) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะดิจิทัลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพในธุรกิจโรงแรมไทย: กรณีศึกษาโรงแรมในเครือดุสิตอินเตอร์เนชั่นแนลในเขตกรุงเทพมหานคร ที่กล่าวว่า ทักษะดิจิทัล คือ ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่าย โปรแกรมคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์เคลื่อนที่ และเครื่องมือดิจิทัล ในการสืบค้น รวบรวม ประมวลผล ใช้งาน และจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างงานและนำเสนองานได้อย่างชำนาญ เข้าใจข้อมูลที่ซับซ้อน เข้าถึง ค้นหา และใช้บริการบนอินเทอร์เน็ตได้ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดเชิงสร้างสรรค์ สามารถประเมินความเชื่อมโยงและแยกแยะความจริงออกจากโลกเสมือนได้

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านค่าจ้างและผลตอบแทน ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านความสำเร็จในการทำงาน และเป็นลำดับสุดท้าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ได้รับการมอบหมายให้ปฏิบัติงานที่ได้ใช้ความรู้เฉพาะทางตามความสามารถ

ของตนแสดงให้เห็นถึงการได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถ การได้รับสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ค่าตอบแทนจากการทำงาน การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล และการกำหนดเป้าหมายแห่งความสำเร็จทุกครั้ง สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ครูเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยญา ลีศัตบุรุษ และคณะ (2552 : 95-111) กล่าวว่า การส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรในองค์การงานคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความสามารถ ความสนใจและการเรียนรู้ การที่บุคคลได้ปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแรงจูงใจย่อมเต็มใจใช้ความสามารถและพยายามในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของชูเกียรติ ยิ้มพวง (2554 : 90-91) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน กรณีศึกษาบริษัทบางกอกกล๊าส จำกัด โรงงานจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ในส่วนของปัจจัยจูงใจเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านความสำเร็จในหน้าที่ ด้านการยอมรับนับถือ และด้านความก้าวหน้า ส่วนด้านปัจจัยค้ำจุน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านการนิเทศงาน ด้านสภาพชีวิตส่วนตัว ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านค่าตอบแทน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ซึ่งเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร ทักษะการสร้างนวัตกรรม ทักษะการใช้ช่องทางดิจิทัลในการสื่อสารความร่วมมือ และทักษะในการสืบค้น สอดคล้องกับแนวคิดของ เสาวภา พรเสนาะ (2556 : 36) ที่กล่าวว่า ทักษะการบริหาร คือความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากองค์การอย่างรวดเร็วและถูกต้อง โดยใช้ทรัพยากรบุคคลและอื่น ๆ ที่มีอยู่ โดยผ่านกระบวนการทางการบริหารอย่างมีระบบเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของคนก่อให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภา เจียมพุก (2554 : 140) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจของครูกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่า แรงจูงใจของครูมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลเนื่องมาจากความพยายามของผู้บริหารในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจนทำให้ครูเกิดแรงจูงใจ

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และสร้างสมการพยากรณ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลมากที่สุด คือทักษะการใช้ช่องทางดิจิทัลในการสื่อสารความร่วมมือ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถใช้เครื่องมืออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต และสื่อออนไลน์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร และการปฏิบัติงานร่วมกันของคนในองค์กร ตัวแปรที่ส่งผลลำดับรองลงมา คือ ทักษะการสร้างนวัตกรรม ดังนั้น

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมของครูให้มีความกล้าแสดงความคิดเห็น ตัวแปรที่ส่งผลลำดับถัดมา คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการคัดเลือก หรือนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาใช้ในองค์กรอย่างเหมาะสม มีการวิเคราะห์ ประเมินศักยภาพองค์กร และหาแนวทางการพัฒนาองค์กรอยู่เสมอ และตัวแปรที่ส่งผลลำดับสุดท้าย คือ ทักษะในการสืบค้น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้รอบรู้และเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสืบค้นข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย นำมาวิเคราะห์ ประเมินความน่าเชื่อถือได้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2560 : ออนไลน์) ที่ได้กำหนดทักษะด้านดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็น รัฐบาลดิจิทัล ด้านที่ 3 ความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร ที่ได้มุ่งเน้น การเลือกเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแผนบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัย และเกิดการพัฒนาในองค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญา แซ่มซ้อย (2562 : 99) ที่กล่าวว่า ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร ได้แก่ ทักษะการใส่ใจในรายละเอียด ทักษะการจินตนาการและถ่ายทอดจินตนาการ ทักษะการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ทักษะการร่วมมือในการสืบค้น และทักษะการสร้างแบบจำลองทางความคิดหรือนวัตกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 จากผลการศึกษาระดับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าทักษะการสร้างนวัตกรรมอยู่ในระดับต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนานตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์ และออกแบบนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

1.2 จากผลการศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ด้านความสำเร็จในการทำงาน อยู่ในระดับต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคนิควิธีการที่สามารถสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีการนิเทศและติดตามผลการปฏิบัติงาน ยกย่องชมเชย ให้รางวัลและให้คำแนะนำช่วยเหลือ หรือตั้งเป้าหมายการทำงานร่วมกันกับครู เพื่อให้ครูมีการกำหนดเป้าหมายแห่งความสำเร็จทุกครั้ง

1.3 จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวก

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และนำมาบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัลต่อเนื่องและยั่งยืนด้วยการส่งเสริม ผลักดันให้ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

1.4 ผลการศึกษาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่า ทักษะการใช้ช่องทางดิจิทัลในการสื่อสารความร่วมมือ ทักษะการสร้างนวัตกรรม ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร และทักษะในการสืบค้น เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการคัดเลือก หรือนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาใช้องค์กรอย่างเหมาะสม มีความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีการบูรณาการ ใช้ความคิดสร้างสรรค์ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเชื่อมต่อข้อมูลต่าง ๆ ใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารภายในองค์กร และสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ทักษะการสร้างนวัตกรรม เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปจึงควรหาแนวทางการพัฒนาทักษะด้านนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ด้านความสำเร็จในการทำงาน อยู่ในระดับต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานของครู เพื่อหาแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่มุ่งผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน

2.3 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ (2563). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2563. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2563. แหล่งที่มา: <https://www.moe.go.th/moe/upload/news19/FileUpload/54715-6694.pdf?fbclid=IwAR3aL3XH-wG2Exeb-y6W3H5yrSnkjHWLdel8hNNjKkUrSGUZrvM2cO-puF0>.
- ชัยญา ลีศัตรุพ่าย และคณะ. (2552). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สังกัดกรุงเทพมหานครภายใต้ระบบการบริหารจัดการแนวใหม่ ตามหลักธรรมาภิบาล. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 15 (1), 95-111.

- ชูเกียรติ ยิ้มพวง. (2554). *แรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน กรณีศึกษา บริษัทบางกอกกล๊าส จำกัด โรงงาน จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการจัดการวิศวกรรมธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- มณฑาทิพย์ นามนุ. (2561). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญา ศีษศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น : ฉบับปรับปรุงใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ศิริรัตน์ ทองมีศรี. (2556). *ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหาร ลักษณะงานของครู และแรงจูงใจใน การทำงานของครูที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน*. วิทยานิพนธ์ปริญญา ศีษศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นภาเดช บุญเชิดชู. (2552). *การพัฒนารูปแบบการพัฒนสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภา เจียมพุก. (2554). *แรงจูงใจของครูกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1*. การค้นคว้าอิสระปริญญา ศีษศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21. (2563). *แผนปฏิบัติการประจำปี 2563*. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2563. แหล่งที่มา: <https://drive.google.com/file/d/1IMtg-sfmF1fqeBAB6aUoiQ5MuXhsEPFZ/view>.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2560). *ทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล*. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: https://www.royalrain.go.th/upload/610605_ocsc.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564*. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2563. แหล่งที่มา: http://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=6422.
- เสาวภา พรเสนาะ. (2556). *การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด*. วิทยานิพนธ์ปริญญา ศีษศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- อมรรัตน์ จินดา. (2558). *สภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2*. การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อันธิกา ปริญญาณิลกุล และคณะ. (2563). *ทักษะดิจิทัลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพในธุรกิจโรงแรมไทย : กรณีศึกษาโรงแรมในเครือดุสิตอินเตอร์เนชั่นแนลในเขตกรุงเทพมหานคร*. คณะอุตสาหกรรมบริการ. บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยดุสิตธานี.
- อุศมาน หลีสันมะหมัด. (2560). *สภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Ipsos MORI. (2015). Basic Digital Skills UK Report 2015. Online. Retrieved August 18 2020. From: https://s3-eu-west1.amazonaws.com/digitalbirmingham/resources/Basic-DigitalSkills_UK-Report2015_131015_FINAL.pdf.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30 (3), 607-610.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย
**Creative Leadership of School Administrators Affecting Teacher
Competency Under the Secondary Educational
Service Area Nong Khai**

ธิติสดา แก้วหาญ และ ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Titisuda Kaewhan and Tanongsak Koomkhinam
Khon Kaen University, Nong khai Campus, Thailand
Corresponding Author, Email : titikaewh@kkumail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ ครูซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา สมรรถนะให้สูงขึ้น โดยมีผู้บริหารเป็นกำลังสำคัญที่จะทำให้เกิดผลดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะ ผู้นำโดยเฉพาะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของครู การวิจัยครั้งนี้มี วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย 2) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย และ 3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงสาเหตุกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน การวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 291 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.990 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์การ ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมา คือ ด้านการมี วิสัยทัศน์ และด้านที่มีการปฏิบัติเป็นลำดับสุดท้าย คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เป็นลำดับสุดท้าย 2) สมรรถนะครู โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านที่มีการปฏิบัติเป็นลำดับ สุดท้าย คือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

* วันที่รับบทความ: 13 พฤษภาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 2 มิถุนายน 2564; วันตอบรับบทความ: 3 มิถุนายน 2564

Received: May 13, 2021; Revised: June 2, 2021; Accepted: June 3, 2021

ที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_2) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ (X_1) และด้านการทำงานเป็นทีม (X_4) สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ได้ร้อยละ 66.0 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 0.996 + 0.241(X_2) + 0.333(X_1) + 0.187(X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Zy = 0.289(ZX_2) + 0.365(ZX_1) + 0.224(ZX_4)$$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์; สมรรถนะครู; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstracts

Education is an important tool in building people, building society, and building a nation as the main mechanism for developing quality human resources. Teachers, who are key people in driving education, need to be developed at higher competencies. with executives as the key forces to achieve such results School administrators have leadership, especially creative leadership that influences teachers' behavior and performance. The objectives of this research were 1) to study Creative Leadership of the school administrators in the secondary educational service area nongkhai 2) to study teacher competency in the secondary educational service area nongkhai and 3) to study Creative leadership of the school administrators affecting teacher competency under the secondary educational service area nongkhai. This was the casual research. The samples consisted of administrators and teachers total of 291 samples by stratified random sampling. Study tool was a questionnaire and the reliability of the questionnaire was 0.990. Using stepwise multiple regression analysis method for calculating.

Research finding were as follows; 1) Creative Leadership of school's administrators the overall practice is in the "very" level. Every item, when considered in each aspect, found that the aspect that had the highest mean was team work, following with the vision. And the aspect with the lowest average was creativity 2) Teacher competency the overall practice is in the "very" level. Every item, when considered in each aspect, found that the aspect that had the highest mean was Classroom management, following with the Measurement and evaluation. And the aspect with the lowest average was Curriculum and learning management 3) Creative leadership of the school administrators affecting teacher competency, consisting of 3 aspects, namely Vision, Creativity and Teamwork affect the teacher competency. The predictive coefficient or predictive power was 66.0% with statistical significance at the 0.05 level. These could be formed as the regression equations of unstandardized and standardized score as follows :

The regressive equation in the form of raw score (unstandardized score) :

$$Y' = 0.996 + 0.241(X_2) + 0.333(X_1) + 0.187(X_4)$$

The regressive equation in the form of standard score (standardized score) :

$$Zy = 0.289(ZX_2) + 0.365(ZX_1) + 0.224(ZX_4)$$

Keywords: Creative Leadership; Teacher Competency; Administrators

บทนำ

สภาพสังคมในปัจจุบันท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จึงต้องจัดการศึกษาให้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลง พัฒนากำลังคนของประเทศก้าวทันต่อกระแสอาชีพในปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การพัฒนาครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งในยุคที่ข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้แตกต่างกันไป จากเดิม จากที่มีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนเพียงฝ่ายเดียวไปสู่ระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ผู้เรียนแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น ท่ามกลางสภาวะดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับครูในการจัดการองค์ความรู้ให้เกิดผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครูจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมในวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการขององค์การบริหารการศึกษา ตั้งแต่โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ (พงษ์ศักดิ์ ด้วงทา, 2557 : 5)

การที่ครูจะมีสมรรถนะมากน้อยหรือไม่เพียงใดนั้น ผู้บริหารสถานศึกษานับได้ว่าเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้เกิดผลดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำ โดยเฉพาะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของครู อาจารย์ และบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทย บุคคลทุกระดับทุกฝ่าย (กรองทิพย์ นาควิเชตร , 2551 : 9-18) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นภาวะผู้นำอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรมี ซึ่งมีลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำผู้อื่นและประสานงานผู้อื่นด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ สร้างแรงจูงใจ สร้างบรรยากาศในการคิดนอกกรอบ โดยใช้วิธีการใหม่ ๆ นำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ผู้บริหารที่มีความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าเพราะช่วยสร้างสรรค์ความแปลกใหม่ สร้างนวัตกรรม แนวคิดใหม่ ๆ เพื่อนำไปปรับใช้ในการทำงาน ทำให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาวิธีการที่จะพัฒนาการทำงาน และสร้างสรรค์บรรยากาศแห่งการคิดริเริ่ม เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองและทีมงานได้อย่างต่อเนื่อง บุคลากรได้เปิดโลกทัศน์ที่กว้างไกลโดยใช้ความสามารถในการจูงใจ ประสานงาน และนำบุคคลอื่น ๆ อย่างมีวิสัยทัศน์ จินตนาการ และความยืดหยุ่น ด้วยวิธีการหรือแนวทางใหม่ ๆ อย่างท้าทายและสร้างสรรค์ โดยอาศัยปัจจัยทางด้าน 1) สภาพแวดล้อมแบบเปิดด้วยการไวใจให้อิสระในการคิดและพร้อมสนับสนุนความคิดใหม่ ๆ 2) แรงจูงใจภายใน ด้วยความมีความอยากความคาดหวัง ความปรารถนา ความเพียรพยายาม มุ่งมั่น ท่วมเทเพื่อให้เป็นคนที่ประสบความสำเร็จ 3) ความรู้เชิงลึกด้วยการมีความรู้แนวกว้างและลึก มีทักษะ ประสบการณ์อันจะก่อให้เกิดแนวทางที่ชาญฉลาด ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์ , 2555 : 135-160) ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของบุคลากร และองค์กร เนื่องจากภาวะผู้นำมีความเกี่ยวข้องและส่งผลโดยตรงต่อการทำงานร่วมกันของบุคคลในองค์กร ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะ ความรู้ และความเข้าใจในหลักการต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยจัดให้มีการพัฒนา สนับสนุน และส่งเสริมสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา เร่งรัดพัฒนาครูบุคลากรทางการศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ สร้างเสริมแรงจูงใจ ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีขวัญและกำลังใจในการทำงานสามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ เชื่อมโยงกับการเลื่อนวิทยฐานะในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น TEPE Online (Teachers and Educational Personnels Enhancement Based on Mission and Functional Areas as Majors) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม การปฏิบัติจริง (Active Learnig) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21, 2563 : ออนไลน์) ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษารวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการจัดให้มีการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เหมาะสม สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมีความคิดสร้างสรรค์ 2) การมีวิสัยทัศน์ 3) การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และ 4) การทำงานเป็นทีม เพื่อนำข้อมูลารนเทศที่ได้จากการวิจัยให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการ พัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และเป็นแนวทางในการส่งเสริมสมรรถนะครูให้สูงขึ้น ส่งผลการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐาน การศึกษาและพัฒนาสู่มาตรฐานสากล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย
2. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสาเหตุ (Causal Research) มีวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวน 31 โรงเรียน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา 44 คน ครูผู้สอน 1,134 คน

รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,178 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จากการเปิดตารางของ Krejcie และ Mogan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 291 คน และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้น

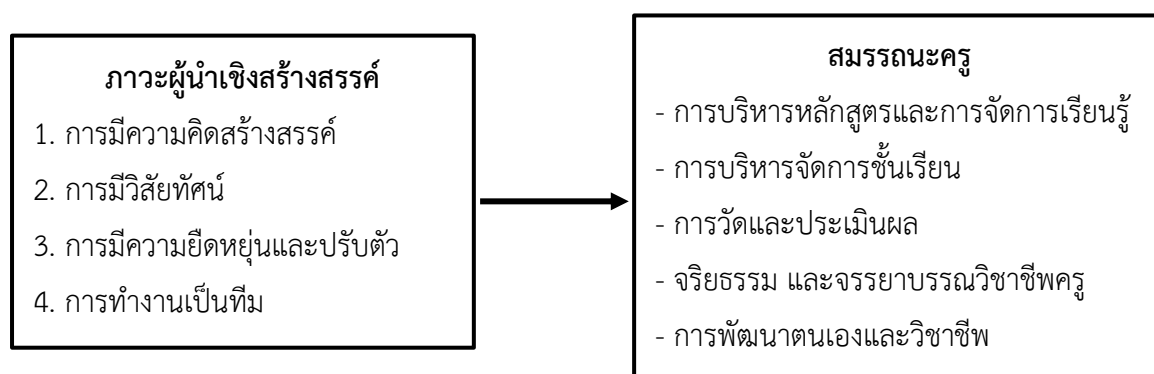
2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1 ตัวแปรต้น คือ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ (1) การมีความคิดสร้างสรรค์ (2) การมีวิสัยทัศน์ (3) การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว (4) การทำงานเป็นทีม ตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถนะครู

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index : IOC) จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าระหว่าง 0.6 – 1.0 และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient: α) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.990 โดยแบบสอบถามจำแนกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ และตอนที่ 3 แบบสอบถามสมรรถนะครูเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้สถิติที่เหมาะสม ดังนี้ 1) การศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) การศึกษาระดับสมรรถนะครู ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และสมรรถนะครู จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.01 โดยด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.08 รองลงมาคือด้านการมีวิสัยทัศน์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเท่ากับ 3.94

2. ผลการวิเคราะห์สมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.05 โดยด้านการบริหารจัดการชั้น เรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.07 รองลงมาคือด้านการวัดและประเมินผล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ด้านการ บริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเท่ากับ 4.01

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient) ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพหุคูณด้วยกัน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.716 – 0.871 และเมื่อพิจารณา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครู ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.690 0.759 – อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ (X_2) ด้านการมี ความคิดสร้างสรรค์ (X_1) และด้านการทำงานเป็นทีม (X_4) สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะครูได้ร้อยละ 66.0 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์หรืออำนาจพยากรณ์ $R^2 = 0.660$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ สมรรถนะครู

ตัวแปรพยากรณ์	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	p-values
	b	S.E	B		
ค่าคงที่	0.996	0.132	-	7.555	000.
การมีวิสัยทัศน์ (X_2)	0.241	0.058	0.289	4.173	000.
การมีความคิดสร้างสรรค์ (X_1)	0.333	0.052	0.365	6.421	000.
การทำงานเป็นทีม (X_4)	0.187	0.055	0.224	3.405	001.
$R = 0.812$, $R^2 = 0.660$, Adjusted $R^2 = 0.656$, S.E. = 0.37907, F = 185.734					

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านวิสัยทัศน์ (X2) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ (X1) และด้านการทำงานเป็นทีม (X4) ส่งผลต่อสมรรถนะครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.000 - 0.001$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 0.241, 0.333, 0.187 ตามลำดับ แสดงสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$Y' = 0.996 + 0.241(X_2) + 0.333(X_1) + 0.187(X_4)$$

เมื่อเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน โดยพิจารณาจากค่าเบต้า (Beta) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X2) มีค่าเบต้าเท่ากับ 0.289 รองลงมาคือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ (X1) มีค่าเบต้าเท่ากับ 0.365 และด้านการทำงานเป็นทีม (X4) มีค่าเบต้าเท่ากับ 0.224 ตามลำดับ แสดงสมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$Z_y = 0.289(ZX_2) + 0.365(ZX_1) + 0.224(ZX_4)$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีลักษณะหรือพฤติกรรมในการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และกำหนดวิสัยทัศน์ลงสู่การปฏิบัติจริง รวมถึงผู้บริหารมีความยืดหยุ่นและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับ ปิยวรรณ รามศิริ (2561 : 14) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ความเป็นไปได้โดยรวมของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การทำงานเป็นทีม การเน้นผู้รับบริการ การคิดสร้างสรรค์ การสร้างแรงบันดาลใจและการแก้ปัญหา และสอดคล้องกับ กฤษพล อัมระนันท์ (2559 : 1) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่เว้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่าระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่เว้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุดดังนี้ คือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการมีวิสัยทัศน์ จากการวิจัยที่พบว่าด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดนั้นอาจเนื่องมาจากลักษณะการทำงานขององค์กรเป็นระบบข้าราชการที่มีโครงสร้างซับซ้อนทั้งในด้านอำนาจ บทบาทและหน้าที่ ขาดความยืดหยุ่นคล่องตัวในการ

ปฏิบัติงาน มีการอบรมปฏิบัติ กฎระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความเคยชิน ไม่กล้าคิดนอกกรอบ เพราะกลัวความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นตามมา ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ ขาดการรับฟังแนวความคิดใหม่ๆ จากคนรอบข้าง มีมุมมองที่ไม่หลากหลาย ซึ่งในความเป็นจริงการที่ผู้บริหาร จะมีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ได้ไม่ได้แปลว่าผู้บริหารต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นพิเศษ ผู้บริหารบาง คนมีความคิดใหม่ ๆ มากมาย แต่ใช้จริงไม่ได้สักอย่าง ซึ่งสิ่งที่ผู้บริหารควรทำ คือ การบริหารความคิด สร้างสรรค์แทนด้วยการรับฟังความคิดใหม่ ๆ (สุภาพ ฤทธิ์บำรุง, 2556 : 126)

2. สมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยภาพรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายให้ความสำคัญ กับสมรรถนะครูตามกรอบการประเมินสมรรถนะครูของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วยสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ครูและบุคลากร ทางการศึกษามีและเลื่อนวิทยฐานะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 : 1-2) สอดคล้องกับ สุธี บุรณะแพทย์ (2557 : 82-85). ได้ศึกษา เรื่อง สมรรถนะของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า สมรรถนะหลักทั้ง 4 ด้านของครู โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนสมรรถนะประจำสายงานทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ ในระดับมาก และสอดคล้องกับ จินตนา เหล็กแจ็ก (2561 : 9-10) ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยสมรรถนะครูที่ส่งผล ต่อความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า ระดับสมรรถนะครู โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดลำดับ แรก คือ ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านการวัดและ ประเมินผลการศึกษา ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความ ร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน อันดับสุดท้ายคือ ด้านภาษาและ เทคโนโลยีสำหรับครู จากการวิจัยที่พบว่าด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำที่สุดนั้น อาจเนื่องมาจากครูขาดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ที่เหมาะสมกับ ผู้เรียนในยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยียังไม่หลากหลาย และไม่น่าสนใจเท่าที่ควร ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังจัดการเรียนรู้ในลักษณะเน้นเนื้อหา ความจำ (Passive Learning) มากกว่าการเรียนรู้ที่ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง (Active Learning) ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็น สาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งส่งผลให้การศึกษาไม่ประสบความสำเร็จด้านคุณภาพของผู้เรียนตามที่หลักสูตร ต้องการ (ยุภาลัย มะลิซ้อน, 2563 : 233-234) สอดคล้องกับ ฉัตรชัย หวังมีจมี (2560 : 47) ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของครูไทยในศตวรรษที่ 21 : ปรับการเรียน เปลี่ยนสมรรถนะ พบว่า ปัญหาของครูผู้สอนในปัจจุบัน มี 2 ประการ คือ 1) ครูยังคงใช้รูปแบบการสอนแบบดั้งเดิม และ 2) ครูผู้สอนขาดจิตวิญญาณในความเป็นครู สำหรับสมรรถนะของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 มี 7 สมรรถนะ คือ 1) สมรรถนะ ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง 2) สมรรถนะด้านการวัดประเมินผลเพื่อการพัฒนา

และคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายระหว่างบุคคล 3) สมรรถนะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี และการรู้เท่าทันสื่อ 4) สมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 5) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 6) สมรรถนะด้านการข้ามวัฒนธรรม 7) สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำอำนวยความสะดวกและแนะแนวทาง

3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่ามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 3 ด้าน คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_2) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ (X_1) และด้านการทำงานเป็นทีม (X_4) สามารถรวมกันพยากรณ์ได้ว่าส่งผลต่อสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรืออำนาจพยากรณ์ร้อยละ 66.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับอารีรัตน์ เพ็งสีแสง (2558 : 101) ได้ศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูที่ส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูที่ส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการมีวิสัยทัศน์ และได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.527 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรือการพยากรณ์ ร้อยละ 27.80 และสอดคล้องกับ เจริญการณ์ นันติลัก (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 มีความสัมพันธ์ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของภาวะผู้นำแบบสนับสนุนกับประสิทธิผลในการทำงานของครูมีความสัมพันธ์สูงสุด ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นตัวทำนายประสิทธิผลในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 คือ ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน และภาวะผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม โดยร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลในการทำงานของครู ร้อยละ 56.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่า มีตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ไม่สามารถพยากรณ์ได้ว่าส่งผลต่อสมรรถนะครู แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่ พบว่า โรงเรียนในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการบริหารที่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งต้องใช้ความยืดหยุ่นในการบริหารมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง คิณนกรอบ บูรณาการวิธีการทำงานได้หลากหลาย เปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่แตกต่างจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง นำความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้ในการพัฒนาโรงเรียน มีการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกันของครูและเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจของครูในการปฏิบัติงาน (สมจิตร ชูศรีवास, 2562 : 59) ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะ มีการปรับเปลี่ยนผู้บริหาร

การศึกษาบ่อย ส่งผลให้นโยบายมีการเปลี่ยนแปลง บุคลากรมีการโอนย้ายและบรรจุแต่งตั้งดำรงตำแหน่งใหม่ เกิดการปฏิบัติงานไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติงานไม่ตรงกับความรู้อาจความสามารถ และยังอยู่ในช่วงเวลาการปฏิรูปกระทรวงศึกษา ทำให้ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารและครูขาดปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ส่งผลต่อบรรยากาศในการทำงาน เกิดผลกระทบต่อนักศึกษาและความรู้สึก ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม พบว่า ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการส่งเสริมการจัดการศึกษา สามารถคิดแก้ปัญหาในสถานการณ์คับขันได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง สามารถเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์เดิมมาใช้ในการบริหารงาน รวมทั้งกระตุ้นครูและบุคลากรให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การคิดนอกกรอบ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา

2. จากการศึกษาสมรรถนะครูในภาพรวม พบว่า ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารและครูจะต้องร่วมกันสร้างและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดผลการเรียนรู้ที่เน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน เน้นการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

3. จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการทำงานเป็นทีม ส่งผลต่อสมรรถนะครู ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ควรส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการฝึกทักษะการมีความคิดสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์ และการทำงานเป็นทีม เพื่อให้เกิดมุมมองใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารงาน นำมากำหนดนโยบายและแผนงานลงสู่การปฏิบัติจริง ที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูสู่การเป็นครูที่มีสมรรถนะต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงถึงพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จมีผลงานที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ สามารถพัฒนาครูสู่การเป็นครูที่มีสมรรถนะ
2. ควรศึกษาตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการแก้ปัญหา เป็นต้น เพื่อให้การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรองทิพย์ นาควิเชตร. (2551). ภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา .*วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 31 (4), 9–18.
- กฤษฎพล อัมระนันท์. (2559). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาใน อำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2*. การค้นคว้าอิสระครุศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาการบริหาร. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- กิตติกาญจน์ ปฏินันท์. (2555). *โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษา อาชีวศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จินตนา เหล็กเจ็ก. (2561). ปัจจัยสมรรถนะครูที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัย บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 12 (2), 9–20.
- เจษฎากรณ์ นันดิลก. (2556). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการ ทำงานของ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1*. รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ฉัตรชัย หวังมีงมี. (2560). สมรรถนะของครูไทยในศตวรรษที่ 21: ปรับการเรียนเปลี่ยนสมรรถนะ. *Journal of HR intelligence*. 12 (2), 47-63.
- ปิยวรรณ รามศิริ. (2561). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*. 15 (28), 12 – 25.
- พงษ์ศักดิ์ ดัวงทา. (2557). *การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพิษณุโลก เขต 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา วิทยาลัย บัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- ยุภาลัย มะลิซ้อน. (2563). การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*. 7 (8), 230 – 243.
- สมจิตร ชูศรีवास. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*. 9 (3), 53 - 61.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. (2563). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2563. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2563. แหล่งที่มา: https://www.sesao21.go.th/?page_id=147.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือการประเมินสมรรถนะครู*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุธี บุรณะแพทย์. (2557). *สมรรถนะของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3*. การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สุภาพ ฤทธิ์บำรุง. (2556). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อารีรัตน์ เฟ็งสีแสง. (2558). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูที่ส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 38 (4), 101 – 109.

พฤติกรรม ความต้องการ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า
ในการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน

ธนาคารออมสิน สาขาบ้านดุง

**Behavior, Demand and the Marketing Mix Factors in the Customer's
Perspective on Decision to Use the People's Bank Project Loan
Service of Government Saving Bank, Ban Dung Branch**

นันทิกานต์ ธิหลวง และ บุษกรณ์ ลีเจียวะระ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Nantikan Tiluang and Bussagorn Leejoeiwara

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Nantikan.d@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน (2) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าในการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน ธนาคารออมสิน สาขาบ้านดุง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ การเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการใช้บริการและความต้องการใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมี โดยส่วนใหญ่ใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน ประเภทแบบจับกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการไปใช้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค เหตุผลที่เลือกใช้เพราะชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของธนาคาร และอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าธนาคารอื่น โดยมีวงเงินกู้ที่ต้องการกู้ยืมอยู่ที่ ตั้งแต่ 150,001 – 200,000 บาท

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าในการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าที่ลูกค้าได้รับ ด้านต้นทุนของลูกค้า ด้านความสะดวก ด้านการดูแลเอาใจใส่ ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ และด้านความสบาย ยกเว้นด้านการติดต่อสื่อสาร ที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสำคัญปานกลาง

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้บริโภค; ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด; สินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน

วันที่รับบทความ: 12 พฤษภาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 3 มิถุนายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 4 มิถุนายน 2564

Received: May 12, 2021; Revised: June 3, 2021; Accepted: June 4, 2021

Abstracts

This study aims to (1) study behavior and demand for the People's bank project loan, (2) study the marketing mix factors in the customer's perspective on the decision to use the people's bank project loan service of Government Saving Bank, Ban Dung branch. Data were collected from 400 respondents. The research was quantitative research. Tools used for data collection were questionnaires. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation.

According to the research findings:

1. The service behavior and demand for the People's bank project loan found that most of the respondents used people's bank project loan service in the group type. The objective of using was an expense for consumption. The reasons for choosing this were the bank's reputation and credibility, the interest rates were lower than other banks. The loan amount wanted to borrow from 150,001 - 200,000 baht.

2. Marketing mix factors in the customer's perspective on the decision to use the people's bank project loan were high level in all dimensions, including customer value, cost to customer, convenience, caring, completion, and comfort. Except, communication dimension was moderate in terms of importance.

Keywords: Customer Behavior; Marketing Mix Factors; The People's Bank Project Loan Service

บทนำ

ธนาคารออมสินได้สนองตอบต่อนโยบายของรัฐบาลในฐานะสถาบันการเงินของรัฐ โดยเป็นรัฐวิสาหกิจภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง บทบาทในการปล่อยสินเชื่อให้ลูกค้ารายย่อย เพื่อเป็นการช่วยยกลฐานะให้กับประชาชนในระดับฐานราก ตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ประชาชนที่ประกอบอาชีพอิสระรายได้น้อย ได้แก่ ผู้ค้าขายในตลาด แผงลอย รวมทั้งผู้ที่คิดจะประกอบการค้าขายได้มีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบกิจการ เพื่อเป็นการลดภาระในการกู้เงินจากผู้ปล่อยเงินกู้ในระบบ และได้เริ่มมีบทบาทมากขึ้น เมื่อกระทรวงการคลังมีนโยบายเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของกลุ่มฐานรากหรือไมโครไฟแนนซ์ของรัฐบาล ธนาคารออมสินจึงได้มีการปล่อยสินเชื่อให้กับกลุ่มฐานราก ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อ “สินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน” เป็นสินเชื่อตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหรือใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ หรือเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพที่จำเป็นหรือชำระหนี้อื่น ๆ สินเชื่อโครงการนี้เป็นสินเชื่อที่สนับสนุนให้ประชาชนประกอบอาชีพ หรือมีธุรกิจขนาดย่อมเป็นของตนเอง โดยการนำสินเชื่อไปเป็นเงินลงทุนหรือนำไปใช้หมุนเวียนในกิจการ นำมาใช้ลงทุนประกอบอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น รวมทั้งช่วยยกระดับบริการทางการเงินและคุณภาพการให้บริการสู่มาตรฐานสากล ก้าวสู่การเป็นผู้นำธนาคารประชาชนแห่งภูมิภาคอาเซียน (ธนาคารออมสิน, 2563 : ออนไลน์)

จากการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามนโยบายของธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่จึงได้มีการกำหนดเป้าหมายให้ธนาคารออมสินแต่ละสาขาได้มีการดำเนินการปล่อยสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชนให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดต่อเนื่อง ธนาคารออมสิน สาขาบ้านดุง ตั้งอยู่ที่ 261 ถนนบริบาลดารี ตำบลศรีสุทโธ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้ดำเนินการปล่อยสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชนตามนโยบายของสำนักงานใหญ่ที่ได้กำหนดเป้าหมายในแต่ละปีให้กับสาขา จากการดำเนินการปล่อยสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน ธนาคารออมสิน สาขาบ้านดุง เกิดปัญหาคือยอดในการปล่อยสินเชื่อได้ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่สำนักงานใหญ่กำหนด (ธนาคารออมสิน สาขาบ้านดุง, 2563 : 8) หากไม่ดำเนินการให้เพื่อให้ยอดสินเชื่อเพิ่มขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อการประเมิน KPI ของสาขา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง พฤติกรรม ความต้องการ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าในการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน ธนาคารออมสิน สาขาบ้านดุง เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการตลาดที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า เพื่อให้ธนาคารออมสิน สาขาบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางกลยุทธ์การตลาดเพื่อเพิ่มยอดสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชนต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าในการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey) โดยมีรายละเอียดของระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชน ในเขตอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 60 ปี ซึ่งเป็นคุณสมบัติผู้กู้สินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน มีจำนวน 75,402 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2563 : ออนไลน์)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของ Yamane (1973: 727-728) ซึ่งคำนวณได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 397.89 คน ผู้วิจัยจึงเก็บตัวอย่างเพิ่มเป็น 400 คน เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย โดยทำการแจกแบบสอบถามโดยวิธีการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยแบบสอบถามมีลักษณะปลายปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ **ตอนที่ 1** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน **ตอนที่ 2** พฤติกรรมและความต้องการใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน จำนวน 12 ข้อ **ตอนที่ 6** เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าในการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน มีข้อคำถามจำนวน 37 ข้อ โดยคำถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ การหาคุณภาพของแบบสอบถามด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1.00 แล้วทำการทดลองแจก (Tryout) 30 ชุด เพื่อทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ เท่ากับ 0.78 ด้านต้นทุน เท่ากับ 0.85 ด้านความสะดวก เท่ากับ 0.73 ด้านการติดต่อสื่อสาร เท่ากับ 0.86 ด้านการดูแลเอาใจใส่ เท่ากับ 0.74 ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ เท่ากับ 0.76 และด้านความสบาย เท่ากับ 0.77 ซึ่งมีค่าสูงกว่า 0.8 นั่นคือ แบบสอบถามชุดนี้มีคุณภาพดี สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ (Sekaran & Bougie, 2016 : 127) สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) เป็นการสุ่มแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) โดย 1) ขอเอกสารจากวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2) ติดต่อประสานงานกับผู้จัดการธนาคารออมสิน สาขาบ้านดุง 3) ทำการแจกให้กับประชาชน ในเขตอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 60 ปี จำนวน 400 คน 4) ทำการตรวจสอบความถูกต้อง และครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

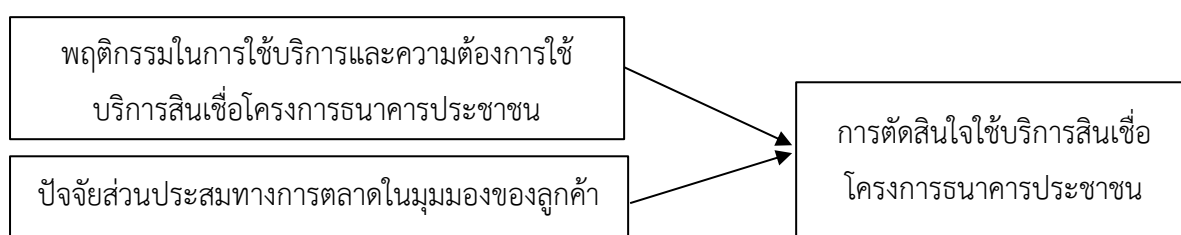
หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย โดยมีเกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยตามอัตรากาชั้น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง พฤติกรรม ความต้องการ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า ในการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน ธนาคารออมสิน สาขาบ้านดุง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

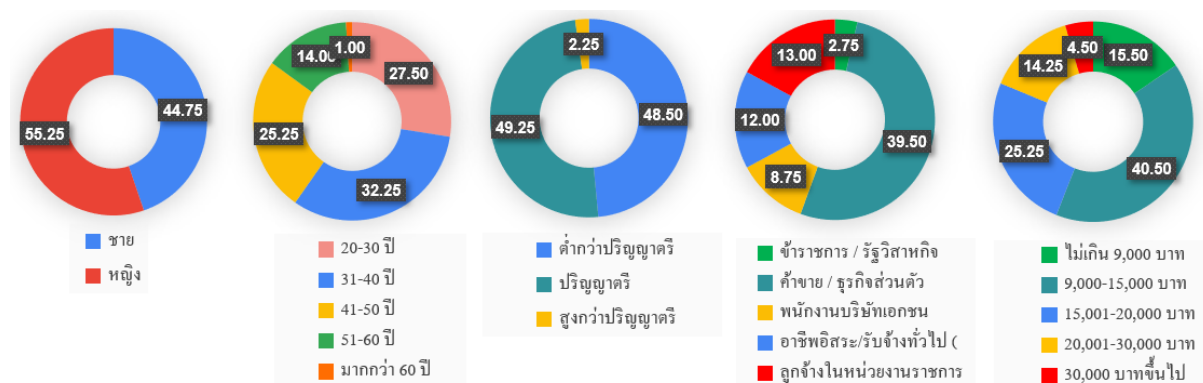

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

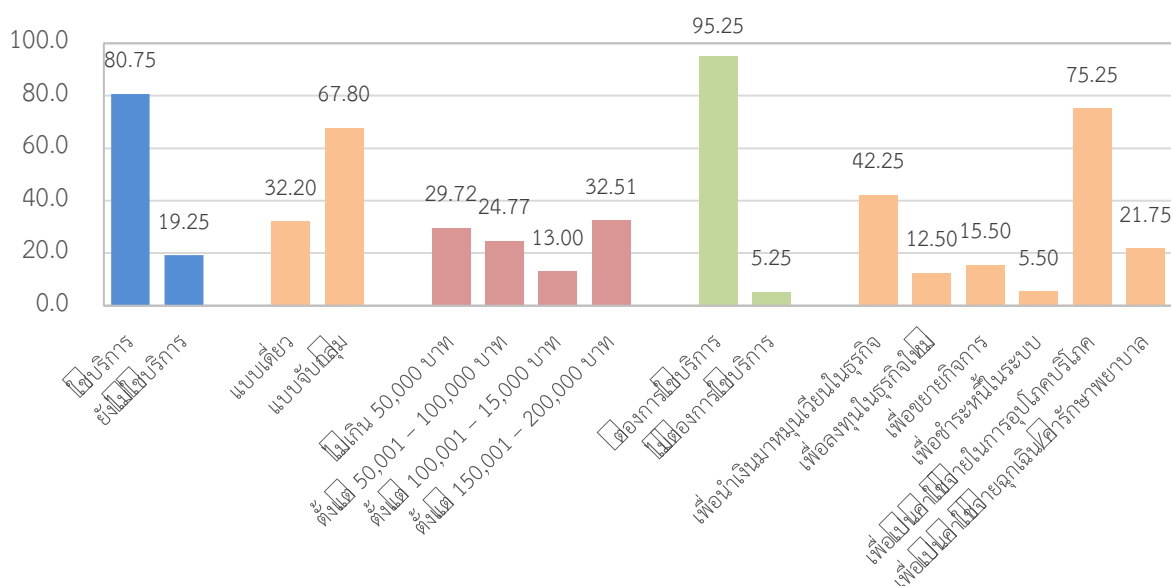
1. ผลศึกษาพฤติกรรมและความต้องการใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน พบว่า

แผนภาพที่ 2 ร้อยละของข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

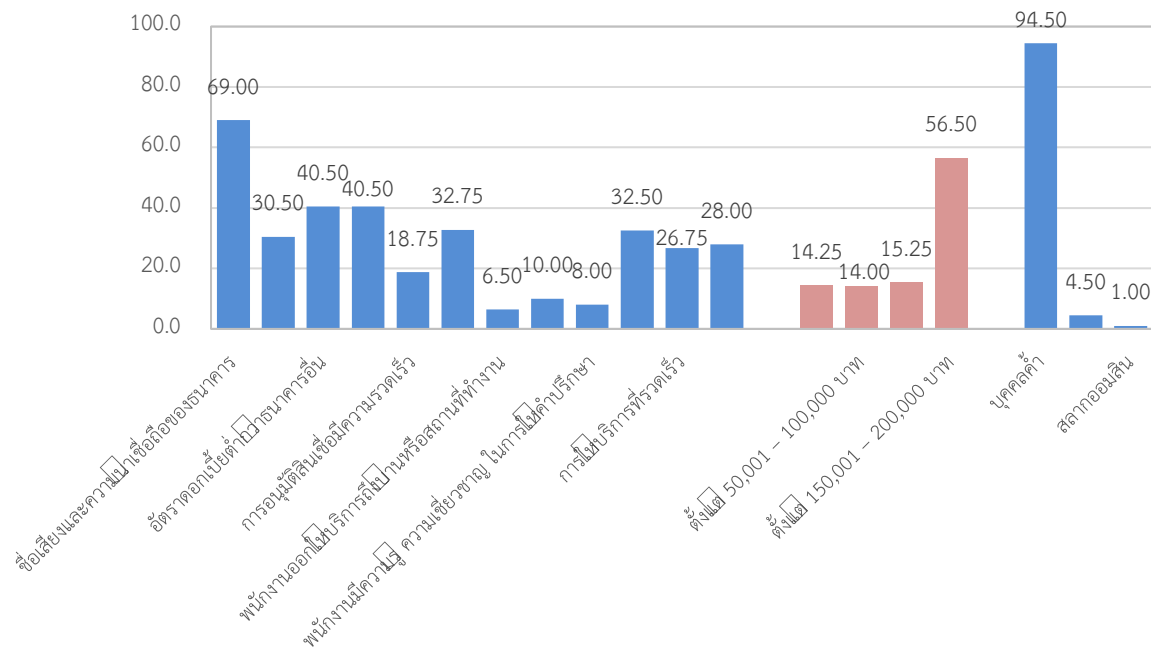
จากภาพที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 55.25) อายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 32.25) รองลงมาอายุ 20-30 ปี (ร้อยละ 27.50) การศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 49.25) และต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 48.50) อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 39.50) รองลงมาอาชีพข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 24.75) รายได้ต่อเดือน 9,000-15,000 บาท (ร้อยละ 40.50)

ผลการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน ดังแสดงในภาพประกอบที่ 3-5

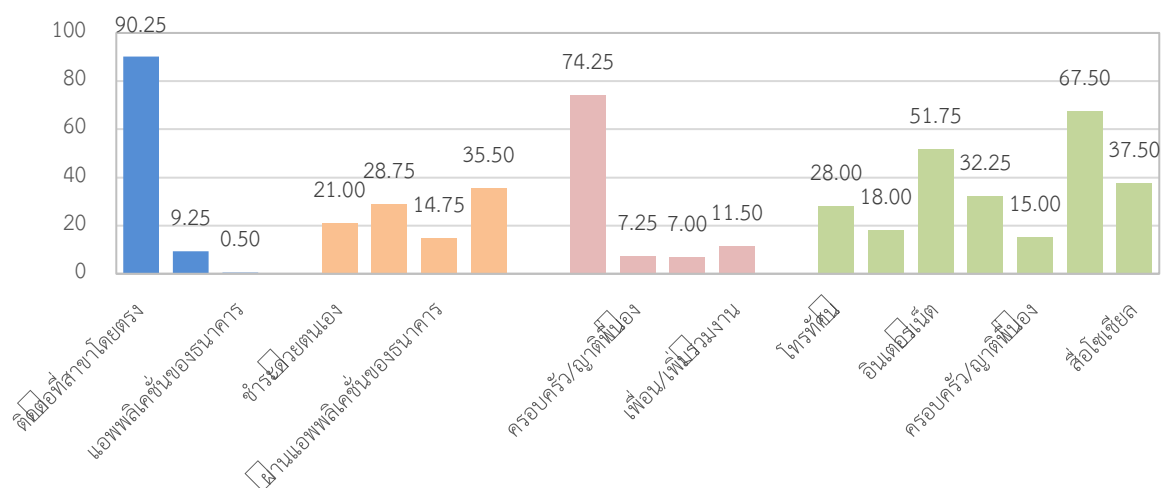
แผนภาพที่ 3 ร้อยละของข้อมูลพฤติกรรมและความต้องการใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน จำแนกตามการใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน วงเงินสินเชื่อ และวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้

จากภาพที่ 3 ข้อมูลพฤติกรรมและความต้องการใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน (ร้อยละ 80.75) ประเภทแบบจับคู่ (ร้อยละ 67.80) มีจำนวนวงเงินกู้ที่ใช้บริการตั้งแต่ 150,001 – 200,000 บาท (ร้อยละ 32.51) ส่วนใหญ่มีความต้องการใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชนในอนาคต (ร้อยละ 95.25) โดยมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการไปใช้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค (ร้อยละ 75.25)

แผนภาพที่ 4 ร้อยละของข้อมูลพฤติกรรมการใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชนจำแนกตามเหตุผลที่เลือกใช้ วงเงินสินเชื่อที่ต้องการกู้ และหลักประกัน

จากภาพที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีเหตุผลที่เลือกใช้เพราะชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของธนาคาร (ร้อยละ 69.00) อัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าธนาคารอื่น และระยะเวลาผ่อนชำระหนี้เหมาะสม (ร้อยละ 40.50) โดยมีวงเงินกู้ที่ต้องการกู้ยืมที่ ตั้งแต่ 150,001 – 200,000 บาท (ร้อยละ 56.50) ส่วนใหญ่มีหลักประกันที่ต้องการ เป็นบุคคลค่า (ร้อยละ 94.50)

แผนภาพที่ 5 ร้อยละของข้อมูลพฤติกรรมการใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชนจำแนกตามช่องทางการติดต่อขอสินเชื่อ วิธีการชำระสินเชื่อ ผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจ และช่องทางการรับข้อมูลสินเชื่อ

จากภาพที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการติดต่อขอสินเชื่อกับสาขาโดยตรง (ร้อยละ 90.25) และมีวิธีการที่ต้องการหรือชำระสินเชื่อโดยหักผ่านหน่วยงาน ณ สถานประกอบการผู้กู้ (ร้อยละ 35.50) ผู้ที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ คือ ตัดสินใจด้วยตนเอง (ร้อยละ 74.25) ความต้องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อผ่านช่องทางพนักงานธนาคาร (ร้อยละ 67.50) มากที่สุด รองลงมา อินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 51.75) ดังภาพประกอบที่ 2

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าในการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน ผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าในการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความสำคัญ
ด้านคุณค่าที่ลูกค้าได้รับ (Customer Value)	3.84	0.74	มาก
ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของธนาคารออมสิน	4.23	0.59	มากที่สุด
วงเงินกู้มีความเหมาะสมเพียงพอต่อความต้องการ	3.67	0.80	มาก
ระยะเวลาในการผ่อนชำระเงินกู้มีความเหมาะสมกับวงเงินกู้	3.72	0.78	มาก
การใช้หลักประกันเงินกู้มีความยืดหยุ่นและเลือกได้หลายวิธี	3.68	0.79	มาก
เงื่อนไขในการขอกู้ชัดเจน สามารถนำไปใช้ลงทุนหมุนเวียนในธุรกิจ ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค หรือชำระหนี้สินในระบบและนอกระบบ ได้	3.89	0.76	มาก
ด้านต้นทุนของลูกค้า (Cost to Customer)	3.67	0.81	มาก
อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับสถาบันการเงินอื่น	3.76	0.89	มาก
อัตราดอกเบี้ยเงินกู้มีความยืดหยุ่นตามหลักประกันที่นำมาค้ำประกัน	3.76	0.73	มาก
อัตราค่าธรรมเนียมในการให้บริการสินเชื่อที่เหมาะสม	3.68	0.87	มาก
ค่าปรับชำระหนี้ล่าช้าต่ำกว่าเมื่อเทียบกับสถาบันการเงินอื่น	3.54	0.77	มาก
ด้านความสะดวกสบาย (Convenience)	3.47	0.92	มาก
ทำเลที่ตั้งของสาขาสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก	4.16	0.81	มาก
มีช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารและตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับสินเชื่อได้ หลายช่องทางทั้งเว็บไซต์ โบรชัวร์ ไลน์ เฟซบุ๊ก และโทรศัพท์	3.81	0.80	มาก
มีที่จอดรถสะดวกและเพียงพอ	2.95	0.89	ปานกลาง

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความสำคัญ
พนักงานธนาคารออกพื้นที่ให้บริการถึงบ้านหรือสถานที่ทำงาน	3.23	1.00	ปานกลาง
สามารถดำเนินการยื่นขอสินเชื่อผ่านแอปพลิเคชัน MyMo	2.77	1.15	ปานกลาง
การส่งชำระคืนเงินกู้มีหลายช่องทางทั้งหักผ่านบัญชีเงินเดือน บัญชีเงินฝาก แอปพลิเคชันมายโม ชำระเองที่สาขา หรือพนักงานที่ออกพื้นที่	3.91	0.90	มาก
ด้านการติดต่อสื่อสาร (Communication)	3.44	0.85	มาก
การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งเว็บไซต์ โบรชัวร์ ไลน์ เฟซบุ๊ก แอปพลิเคชัน MyMo และโทรทัศน์	3.76	0.73	มาก
การประชาสัมพันธ์โดยการเดินทาง และเข้าประชาสัมพันธ์ตามหน่วยงานต่าง ๆ	3.38	0.90	ปานกลาง
มีการจัดโปรโมชั่นอย่างสม่ำเสมอ เช่น ลูกค้ายืมเงินชำระดอกเบี้ยให้ดอกเบี้ยย้อตราพิเศษ	3.50	0.79	มาก
มีพนักงานออกไปให้บริการรับฝากเงินนอกสถานที่	3.08	0.98	ปานกลาง
การจัดงานออกร้านของลูกค้าโครงการธนาคารประชาชน	3.24	0.86	ปานกลาง
การแจกของที่ระลึกจากธนาคารในโอกาสต่าง ๆ เช่น ปฏิทิน กระปุกออมสิน เป็นต้น	3.66	0.84	มาก
ด้านการดูแลเอาใจใส่ (Caring)	3.79	0.75	มาก
พนักงานมีจำนวนเพียงพอในการให้บริการ	3.48	0.92	มาก
พนักงานมีความรู้ และความเชี่ยวชาญ สามารถให้คำปรึกษา หรือให้บริการได้อย่างถูกต้องชัดเจน	3.82	0.69	มาก
พนักงานมีความกระตือรือร้น และพร้อมให้บริการลูกค้า	3.90	0.75	มาก
พนักงานมีความเต็มใจในการให้บริการกับลูกค้าทุกรายอย่างเท่าเทียมกัน	3.89	0.72	มาก
พนักงานรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของลูกค้า	3.75	0.72	มาก
พนักงานมีจรรยาบรรณ และความซื่อสัตย์	3.91	0.75	มาก
ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ (Completion)	3.71	0.78	มาก
การให้บริการมีความถูกต้อง และรวดเร็ว	3.68	0.86	มาก

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความสำคัญ
แบบฟอร์มคำขอสินเชื่อและเอกสารประกอบการขอสินเชื่อไม่ยุ่งยากซับซ้อน	3.58	0.80	มาก
การให้บริการสินเชื่อตามลำดับคิวก่อนหลัง	3.79	0.72	มาก
การพิจารณาอนุมัติสินเชื่อมีความเที่ยงตรง โปร่งใส และเหมาะสม	3.79	0.73	มาก
มีการลงตรวจกิจการเพื่อวิเคราะห์ความสามารถของกิจการประกอบการพิจารณาการให้สินเชื่อ	3.80	0.69	มาก
ระยะเวลาในการอนุมัติสินเชื่อมีความรวดเร็ว และเหมาะสม	3.60	0.85	มาก
ด้านความสบาย (Comfort)	3.54	0.91	มาก
ความพร้อมของเอกสารและแบบฟอร์มที่ใช้ในการขอกู้ และทำสัญญา	3.93	0.75	มาก
มีแผ่นพับให้ข้อมูลและรายละเอียดสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน	3.53	0.93	มาก
จำนวนเก้าอี้ที่นั่งรอเพียงพอสำหรับลูกค้าที่เข้ามาติดต่อสินเชื่อธนาคาร	3.28	1.10	ปานกลาง
มีป้ายหรือสัญลักษณ์แสดงจุดให้บริการ	3.86	1.00	มาก
มีอุปกรณ์สำนักงานที่ทันสมัยไว้บริการลูกค้า	3.61	0.91	มาก
มีบริการน้ำดื่ม ชา และกาแฟ สำหรับลูกค้า	3.03	0.89	ปานกลาง

ผลการวิจัยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าในการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับมากทุกด้าน ดังนี้

1) **ด้านคุณค่าที่ลูกค้าได้รับ (Customer Value)** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด ในหัวข้อชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของธนาคารออมสิน (ค่าเฉลี่ย 4.23) และให้ความสำคัญในระดับมาก ได้แก่ เงื่อนไขในการขอกู้ชัดเจน สามารถนำไปใช้ลงทุนหมุนเวียนในธุรกิจ ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค หรือชำระหนี้สินในระบบและนอกระบบได้ (ค่าเฉลี่ย 3.89) ระยะเวลาในการผ่อนชำระเงินกู้มีความเหมาะสมกับวงเงินกู้ (ค่าเฉลี่ย 3.72) การใช้หลักประกันเงินกู้มีความยืดหยุ่นและเลือกได้หลายวิธี (ค่าเฉลี่ย 3.68) และ วงเงินกู้มีความเหมาะสมเพียงพอต่อความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 3.67)

2) **ด้านต้นทุนของลูกค้า (Cost to Customer)** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับมาก ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับสถาบันการเงินอื่น (ค่าเฉลี่ย 3.76) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้มีความยืดหยุ่นตามหลักประกันที่นำมาค้ำประกัน (ค่าเฉลี่ย 3.76) อัตราค่าธรรมเนียมในการให้บริการสินเชื่อที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.68) และ ค่าปรับชำระหนี้ล่าช้าต่ำกว่าเมื่อเทียบกับสถาบันการเงินอื่น (ค่าเฉลี่ย 3.54)

3) **ด้านความสะดวกสบาย (Convenience)** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับมาก ได้แก่ ทำเลที่ตั้งของสาขาสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก (ค่าเฉลี่ย 4.16) การส่งชำระคืนเงินกู้มีหลาย

ช่องทางทั้งหกผ่านบัญชีเงินเดือน บัญชีเงินฝาก แอปพลิเคชันมายโม ชำระเองที่สาขา หรือพนักงานที่ออกพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 3.91) มีช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารและตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับสินเชื่อได้หลายช่องทางทั้งเว็บไซต์ โบรชัวร์ ไลน์ เฟซบุ๊ก และโทรศัพท์ (ค่าเฉลี่ย 3.81) และให้ความสำคัญในระดับปานกลาง ได้แก่ พนักงานธนาคารออกพื้นที่ให้บริการถึงบ้านหรือสถานที่ทำงาน (ค่าเฉลี่ย 3.23) มีที่จอดรถสะดวกและเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 2.95) และสามารถดำเนินการยื่นขอสินเชื่อผ่านแอปพลิเคชัน MyMo (ค่าเฉลี่ย 2.77)

4) ด้านการติดต่อสื่อสาร (Communication) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับมาก ได้แก่ การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งเว็บไซต์ โบรชัวร์ ไลน์ เฟซบุ๊ก แอปพลิเคชัน MyMo และโทรศัพท์ (ค่าเฉลี่ย 3.76) การแจกของที่ระลึกจากธนาคารในโอกาสต่างๆ เช่น ปฏิทิน กระปุกออมสิน เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 3.66) มีการจัดโปรโมชั่นอย่างสม่ำเสมอ เช่น ลูกค้ายาวใจเดิมชำระดีต่อเนื่องให้ดอกเบี้ยยอัตราพิเศษ (ค่าเฉลี่ย 3.50) และให้ความสำคัญในระดับปานกลาง ได้แก่ การประชาสัมพันธ์โดยการเดินตลาด และเข้าประชาสัมพันธ์ตามหน่วยงานต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 3.38) การจัดงานออกร้านของลูกค้าโครงการธนาคารประชาชน (ค่าเฉลี่ย 3.24) และมีพนักงานออกไปให้บริการรับฝากเงินนอกสถานที่ (ค่าเฉลี่ย 3.08)

5) ด้านการดูแลเอาใจใส่ (Caring) พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับมาก ได้แก่ พนักงานมีจรรยาบรรณ และความซื่อสัตย์ (ค่าเฉลี่ย 3.91) พนักงานมีความกระตือรือร้น และพร้อมให้บริการลูกค้า (ค่าเฉลี่ย 3.90) พนักงานมีความเต็มใจในการให้บริการกับลูกค้าทุกรายอย่างเท่าเทียมกัน (ค่าเฉลี่ย 3.89) พนักงานมีความรู้ และความเชี่ยวชาญ สามารถให้คำปรึกษา หรือให้บริการได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.82) พนักงานรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของลูกค้า (ค่าเฉลี่ย 3.75) และ พนักงานมีจำนวนเพียงพอในการให้บริการ (ค่าเฉลี่ย 3.48)

6) ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ (Completion) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับมาก ได้แก่ มีการลงตรวจกิจการเพื่อวิเคราะห์ความสามารถของกิจการประกอบการพิจารณาการให้สินเชื่อ (ค่าเฉลี่ย 3.80) การให้บริการสินเชื่อตามลำดับคิวก่อนหลัง (ค่าเฉลี่ย 3.79) การพิจารณาอนุมัติสินเชื่อมีความเที่ยงตรง โปร่งใส และเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.79) การให้บริการมีความถูกต้อง และรวดเร็ว (ค่าเฉลี่ย 3.68) ระยะเวลาในการอนุมัติสินเชื่อมีความรวดเร็ว และเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.60) และแบบฟอร์มคำขอสินเชื่อและเอกสารประกอบการขอสินเชื่อไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน (ค่าเฉลี่ย 3.58)

7) ความสบาย (Comfort) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในระดับมาก ได้แก่ ความพร้อมของเอกสารและแบบฟอร์มที่ใช้ในการขอกู้ และทำสัญญา (ค่าเฉลี่ย 3.93) มีป้ายหรือสัญลักษณ์แสดงจุดให้บริการ (ค่าเฉลี่ย 3.86) มีอุปกรณ์สำนักงานที่ทันสมัยไว้บริการลูกค้า (ค่าเฉลี่ย 3.61) มีแผนพับให้ข้อมูลและรายละเอียดสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน (ค่าเฉลี่ย 3.53) และให้ความสำคัญในระดับปานกลาง ได้แก่ จำนวนเก้าอี้ที่นั่งรอเพียงพอสำหรับลูกค้าที่เข้ามาติดต่อสินเชื่อธนาคาร (ค่าเฉลี่ย 3.28) และมีบริการน้ำดื่ม ชา และกาแฟ สำหรับลูกค้า (ค่าเฉลี่ย 3.03)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิจัยพฤติกรรมและความต้องการใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน ประเภทแบบจับกลุ่ม โดยมีจำนวน วงเงินกู้ตั้งแต่ 150,001 – 200,000 บาท ส่วนใหญ่มีความต้องการใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน ในอนาคต โดยมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการไปใช้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค เหตุผลที่เลือกใช้เพราะ เชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของธนาคาร และอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าธนาคารอื่น วงเงินกู้ที่ต้องการกู้ยืมที่ ตั้งแต่ 150,001 – 200,000 บาท ส่วนใหญ่มีหลักประกันที่ต้องการเป็นบุคคลค้ำ โดยมีความต้องการติดต่อขอสินเชื่อ กับสาขาโดยตรง และมีวิธีการที่ต้องการหรือชำระสินเชื่อโดยหักผ่านหน่วยงาน ณ สถานประกอบการผู้กู้ ผู้ที่มี อิทธิพลในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ คือ ตัดสินใจด้วยตนเอง ความต้องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อ ผ่านช่องทางพนักงานธนาคารมากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วชิรวิทย์ ศิริปลื (2559 : 60) พบว่า วัตถุประสงค์ในการขอสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน เหตุผลที่เลือกใช้สินเชื่อ โครงการธนาคารประชาชน เพราะเชื่อถือเสียงและความน่าเชื่อถือของธนาคาร หลักประกันที่ใช้ในการกู้ คือ บุคคลค้ำประกัน มีช่องทางในการติดต่อขอสินเชื่อผ่านการติดต่อที่สาขาโดยตรง โดยที่ตนเองเป็นบุคคลที่มี อิทธิพลต่อการใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน ช่องทางที่รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินเชื่อ โครงการธนาคารประชาชน ได้แก่ พนักงานธนาคาร สอดคล้องกับงานวิจัยของนลินภัทร์ โพธิสุวรรณ (2558 : 77) ที่พบว่า ลูกค้ายืมบริการสินเชื่อกับธนาคารออมสิน คือ อัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าธนาคารอื่น และสอดคล้องกับ งานวิจัยของธนัชพร ชนะบุญ (2559 : 72) พบว่า การตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อ คือ การตัดสินใจด้วย ตนเอง

2. ผลการวิจัยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าในการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อ โครงการธนาคารประชาชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสำคัญมากในด้านคุณค่าที่ลูกค้า ได้รับ ด้านต้นทุนของลูกค้า ด้านความสะดวก ด้านการดูแลเอาใจใส่ ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความ ต้องการ และด้านความสบาย ยกเว้นด้านการติดต่อสื่อสาร ความคิดเห็นอยู่ในระดับสำคัญปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นลินภัทร์ โพธิสุวรรณ (2558 : 78) ที่พบว่า ลูกค้ายืมบริการสินเชื่อให้ความสำคัญ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่ออยู่ระดับมากกับเงื่อนไขในการขอกู้ชัดเจน อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำ กว่าเมื่อเทียบกับสถาบันการเงินอื่น ทำเลที่ตั้งของสาขาสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก การส่งชำระคืนเงินกู้มี หลายช่องทาง พนักงานมีความกระตือรือร้น และพร้อมให้บริการลูกค้า พนักงานมีความเต็มใจในการให้บริการ กับลูกค้าทุกรายอย่างเท่าเทียมกัน พนักงานมีความรู้ และความเชี่ยวชาญ สามารถให้คำปรึกษา หรือให้บริการ ได้อย่างถูกต้องชัดเจน และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัชพร ชนะบุญ (2559 : 73) ที่พบว่า ปัจจัยทาง การตลาดให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากกับอัตราดอกเบี้ยต่อปีต่ำ/อัตราค่าธรรมเนียมต่ำ ด้านมีระยะเวลาใน

การผ่อนชำระคืนที่ยาวและยืดหยุ่น ผลลัพธ์ที่มีความหลากหลายและตรงความต้องการ คุณภาพของการให้บริการที่ดีมี ความถูกต้อง คุณภาพของการจัดระบบในการบริการ ใช้เวลาในการรอคอยน้อย เมื่อมาใช้บริการและติดต่อเจ้าหน้าที่ พนักงานมีความรู้ ความสามารถในการให้คำแนะนำ การแก้ไขปัญหา การให้บริการอย่างมีอรรถาธิบายไม่ตรีต่อลูกค้า พนักงานแต่งกายสุภาพ สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย มีป้ายชื่อสำนักงานที่มองเห็นได้ง่ายและชัดเจน อาคารสำนักงานสวยงามน่าเชื่อถือ มีการจัดเตรียมพื้นที่จอดรถที่เพียงพอ เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความสามารถในการให้คำแนะนำ อาคารสำนักงานสวยงามน่าเชื่อถือส่วน และให้ความสำคัญระดับปานกลางกับการจัดรายการส่งเสริมการขายเป็นประจำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริรัก บุญมี และชนทัต บุญรัตนกิตติภูมิ (2562 : 94-100) ที่พบว่า ผลลัพธ์ที่สินเชื่อ พนักงาน ผู้ให้บริการสถานที่ให้บริการ กระบวนการทำงานและรูปแบบการให้บริการของธนาคาร มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อประเภทโครงการธนาคารประชาชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากพฤติกรรมและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าในการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน มีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 จากพฤติกรรมธนาคารควรมีการพิจารณาหลักประกันที่ใช้ในการกู้ยืมสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน เป็นบุคคลค้ำ โดยมีวิธีการชำระสินเชื่อด้วยการหักผ่านหน่วยงาน ณ สถานประกอบการผู้กู้

1.2 ด้านคุณค่าที่ลูกค้าได้รับ (Customer Value) ธนาคารควรสร้างชื่อเสียงและภาพลักษณ์ให้มีความน่าเชื่อถือสำหรับการให้บริการด้านสินเชื่อ และควรมีการกำหนดเงื่อนไขในการขอกู้ชัดเจน โดยสามารถนำไปใช้ลงทุนหมุนเวียนในธุรกิจ ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค หรือชำระหนี้สินในระบบและนอกระบบได้ มีการกำหนดระยะเวลาในการผ่อนชำระเงินกู้เหมาะสมกับวงเงินกู้ การใช้หลักประกันเงินกู้มีความยืดหยุ่นและเลือกได้หลายวิธี และวงเงินกู้มีความเหมาะสมเพียงพอต่อความต้องการ

1.3 ต้นทุนของลูกค้า (Cost to Customer) ธนาคารควรมีอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับสถาบันการเงินอื่น อัตราดอกเบี้ยเงินกู้มีความยืดหยุ่นตามหลักประกันที่นำมาค้ำประกัน อัตราค่าธรรมเนียมในการให้บริการสินเชื่อที่เหมาะสม และค่าปรับชำระหนี้ล่าช้าต่ำกว่าเมื่อเทียบกับสถาบันการเงินอื่น

1.4 ด้านความสะดวกสบาย (Convenience) ธนาคารควรมีทำเลที่ตั้งของสาขาสถานที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก การส่งชำระคืนเงินกู้มีหลายช่องทางทั้งหักผ่านบัญชีเงินเดือน บัญชีเงินฝาก แอปพลิเคชันมายโม ชำระเองที่สาขา หรือพนักงานที่ออกพื้นที่ มีช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารและตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับสินเชื่อได้หลายช่องทางทั้งเว็บไซต์ โบรชัวร์ ไลน์ เฟซบุ๊ก และโทรศัพท์

1.5 ด้านการติดต่อสื่อสาร (Communication) ธนาคารควรมีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งเว็บไซต์ โบรชัวร์ ไลน์ เฟซบุ๊ก แอปพลิเคชัน MyMo และโทรทัศน์ การแจกของที่ระลึกจาก

ธนาคารในโอกาสต่างๆ เช่น ปฏิทิน กระบุงออมสิน เป็นต้น มีการจัดโปรโมชั่นอย่างสม่ำเสมอ เช่น ลูกค้ายาย
เดิมชำระดีต่อเนื่องให้ดอกเบี้ยยัตราพิเศษ

1.6 ด้านการดูแลเอาใจใส่ (Caring) พนักงานของธนาคารควรมีจรรยาบรรณ และความ
ซื่อสัตย์ พนักงานมีความกระตือรือร้น และพร้อมให้บริการลูกค้า พนักงานมีความเต็มใจในการให้บริการกับ
ลูกค้าทุกรายอย่างเท่าเทียมกัน พนักงานมีความรู้ และความเชี่ยวชาญ สามารถให้คำปรึกษา หรือให้บริการได้
อย่างถูกต้องชัดเจน พนักงานรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของลูกค้า และพนักงานมีจำนวนเพียงพอใน
การให้บริการ

1.7 ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ (Completion) ธนาคารควรมีการลงตรวจ
กิจการเพื่อวิเคราะห์ความสามารถของกิจการประกอบการพิจารณาการให้สินเชื่อ การให้บริการสินเชื่อ
ตามลำดับคิวก่อนหลัง การพิจารณาอนุมัติสินเชื่อมีความเที่ยงตรง โปร่งใส และเหมาะสม การให้บริการมีความ
ถูกต้อง และรวดเร็ว ระยะเวลาในการอนุมัติสินเชื่อมีความรวดเร็ว และเหมาะสม และมีการจัดทำแบบฟอร์ม
คำขอสินเชื่อและเอกสารประกอบการขอสินเชื่อไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน

1.8 ความสบาย (Comfort) ธนาคารควรมีความพร้อมของเอกสารและแบบฟอร์มที่ใช้ในการ
ขอกู้ และทำสัญญา มีป้ายหรือสัญลักษณ์แสดงจุดให้บริการ มีอุปกรณ์สำนักงานที่ทันสมัยไว้บริการลูกค้า มี
แผ่นพับให้ข้อมูลและรายละเอียดสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปมีการเก็บแบบสอบถามในกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่ยังไม่ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น
เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า
ที่มีอิทธิพลการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชนหรือไม่เลือกใช้บริการในอนาคตโดยการ
วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน เช่น Multiple Linear Regression หรือ Logistic Regression

เอกสารอ้างอิง

ธนัชร ชนะบุญ. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน
ธนาคารออมสินของประชาชนในอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด*. รายงานการศึกษานิเทศ
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. คณะบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
หอการค้าไทย.

ธนาคารออมสิน. (2563). *สินเชื่อตามนโยบายรัฐ. ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2563. แหล่งที่มา:
https://www.gsb.or.th/gsb_gov/loan/

ธนาคารออมสิน สาขาบ้านดุง. (2563). *รายงานประจำปี 2562 ธนาคารออมสิน สาขาบ้านดุง*. อุดรธานี:
ธนาคารออมสิน สาขาบ้านดุง.

- นลินภัทร์ โพธิสุวรรณ. (2558). *แนวทางการตลาดเพื่อเพิ่มยอดขายสินค้าโครงการธนาคารประชาชน ธนาคารออมสิน สาขาเซ็นทรัลพลาซ่าขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น*. รายงานการศึกษาอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วชิรวิทย์ ศิริโปล์. (2559). *กลยุทธ์การตลาดเพิ่มยอดขายสินค้าโครงการธนาคารประชาชน ธนาคารออมสิน สาขาเสริมไทยคอมเพล็กซ์ มหาสารคาม*. รายงานการศึกษาอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2563). จำนวนประชากรแยกอายุ อำเภอบ้านดุง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2562. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2563. แหล่งที่มา http://stat.dopa.go.th/stat/stat_new/upstat_age_disp.php
- สิริรัก บุญมี และ ชนทัต บุญรัตน์กิตติภูมิ. (2562). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อประเภทโครงการธนาคารประชาชนของธนาคารออมสิน จังหวัดชุมพร. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*. 8 (1), 94-100.
- Sekaran, U. & Bougie, R. (2016). *Research Methods for Business*. (7th ed). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper and Row.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

**Guidelines for Developing Digital Leadership for School Administrators
Under the Office of Buriram Primary Educational Service Area Office 2**

ออรระญา ปะภาวะเต และ บุญชม ศรีสะอาด

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Oraya Papavate and Boonchom Srisa-ard

Maharakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: oraya036@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 2) พัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้รักษาราชการแทน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำนวน 144 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเปิดรับองค์ความรู้ใหม่ สร้างสังคมแห่งปัญญา การพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีแนวทางการพัฒนาตามองค์ประกอบภาวะผู้นำยุคดิจิทัล 5 องค์ประกอบ 29 แนวทาง สรุปได้ดังนี้ มีระบบการวางแผนและสร้างแนวทางในการพัฒนาบุคลากรเพื่อ

* วันที่รับบทความ: 8 พฤษภาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 5 มิถุนายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 6 มิถุนายน 2564

Received: May 8, 2021; Revised: June 5, 2021; Accepted: June 6, 2021

สร้างสังคมแห่งปัญญา โดยการกำหนดนโยบายให้บุคลากรต้องได้รับการอบรมหรือการอบรมออนไลน์ เข้าร่วม และส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดี ในการ สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดความตระหนักในหลักจริยธรรมเพื่อวิวัฒนาการของวัฒนธรรมสังคมดิจิทัล ในการ ใช้สื่อที่เหมาะสม

คำสำคัญ: การพัฒนา; ภาวะผู้นำ; ยุคดิจิทัล

Abstracts

The objectives of the research were; 1) to study the current conditions, the desirable conditions and the needs of a leadership in the digital age for school administrators in the Buriram Primary Educational Service Area Office 2, and 2) to develop the guidelines for a leadership in the digital age for school administrators in the Buriram Primary Educational Service Area Office 2. The samples were 144 school administrators and the deputies in the Buriram Primary Educational Service Area Office 2. The samples were derived by stratified random sampling. The research tools were the rating-scale questionnaires 5 level, a semi-structured Interview form, and an assessment form of evaluating the guidelines. The statistics were analyzed by using mean and standard deviation.

The research results were as follow; the current conditions of a leadership in the digital age for school administrators in the Buriram Primary Educational Service Area Office 2 revealed that all and each component was at high level. The desirable conditions of a leadership in the digital age for school administrators revealed that all and each component was at the highest level. And the needs of a leadership in the digital age for school administrators, ordered from the most to least as to open for new knowledges and building a society of wisdom. For the guidelines of a leadership in the digital age for school administrators in the Buriram Primary Educational Service Area Office 2, the result of overall guidelines evaluation was highest level appropriate and the possibilities was at the highest level. For the guidelines, it consisted of 5 components and 29 guidelines which can included that the administrators have to having plans and guidelines of development people for building a society of wisdom. Making a policy for the people to get a chance to join the normal training course or the online course. Joining and supporting in using technology for professional development activities. Being a good role model in support and encourage to get the awareness in ethics for the evolution of the digital social culture in using an appropriate media.

Keywords: Development; Leadership; Digital Age

บทนำ

ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มนุษย์ทุกคนที่อาศัยอยู่ภายใต้ความก้าวหน้าแห่งเทคโนโลยี ต้องมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เกิดความทัดเทียม ความทันสมัย และสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก สังคมทุกสังคมถูกเชื่อมโยงเป็นสังคมเดียวกัน และเป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2550 : 23) ผลการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ กระทบทั้งทางบวกและทางลบ แต่ละประเทศต้องเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าวได้คือ การพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อให้สังคมและประเทศชาติมีความก้าวหน้า การศึกษาในยุคใหม่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งหวังให้สังคมเป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร มีการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม วัฒนธรรม ความเชื่อ รวมทั้งแนวทางการดำเนินชีวิต อีกทั้งระดับการศึกษา ความต้องการของบุคคล ผู้บริหารองค์กรในปัจจุบันต้องมีการเตรียมพร้อมรับมือให้สามารถบริหารจัดการองค์กรให้ดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันและอนาคตได้ (มัทนา วังถนอมศักดิ์, 2550 : 16) เทคโนโลยีทางการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการศึกษา เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีในการศึกษานั้น สามารถช่วยในการพัฒนา การเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Polly, 2010 : 3-5) แนวคิดในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้เท่าทันกับสถานการณ์โลกในปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2553 : 45) กล่าวว่า วิชาการศึกษาควรเป็นไปในทิศทางที่มีคุณค่าต่อตัวผู้เรียน ต่อสังคมในทางสร้างสรรค์มากขึ้นและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศให้ดำรงอยู่ในภาวะสังคมโลกที่แข่งขันอย่างรุนแรงเช่นปัจจุบัน เราจึงควรเปลี่ยนกระแสการศึกษาใหม่ให้เป็นไปในทิศทางที่ก่อผล ซึ่งปัจจุบันผู้นำองค์การยุคใหม่ต้องเผชิญปัญหาที่หลากหลาย ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกิดจากผู้ใต้บังคับบัญชาและเปิดให้มีอิสระในการทำงานมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการก็เช่นเดียวกันจำเป็นจะต้องอาศัยผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ จึงจะทำให้การบริหารและการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ และเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ ดังนั้นการที่โรงเรียนจะพัฒนาให้ประสบความสำเร็จได้นั้นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งมาจากผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานให้สัมฤทธิ์ผลความสำเร็จในผลงานมีส่วนสัมพันธ์กับความสามารถของผู้บริหารหรือภาวะผู้นำเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานนั้นมีลักษณะการปฏิบัติงานอย่างไร มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใด ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญที่สุดที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถในความเป็นผู้นำ บริหารงานให้บุคลากรที่มีอยู่ ช่วยกันทำงานและรู้จักเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ เกิดประสิทธิผลและประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย (สุวรรณ เทพประสิทธิ์, 2555 : 98) จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาโดยการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม จะประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดีในระดับปฏิบัติการหรือในระดับสถานศึกษานั้น ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญของภาวะผู้นำ หรือผู้บริหารสถานศึกษาด้วย โดยเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะนำมาปรับใช้ในสถานศึกษา ควรเป็นสิ่งที่ทันสมัยและสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกสบาย เป็นการประหยัดทรัพยากรโดยการใช้ทรัพยากรในการจัดการศึกษาน้อย แต่คุ้มค่าและสร้างความน่าสนใจให้แก่บุคลากรทางการศึกษาได้เป็นอย่างมาก ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นการเปลี่ยนรูปแบบและกระบวนการทำงาน โดยเฉพาะกับผู้บริหารสถานศึกษาที่จำเป็นจะต้องรู้จักทักษะดิจิทัล ถือเป็นเครื่องมือและวิธีการสำคัญในการทำงานในยุคดิจิทัล โดยนัยหนึ่งเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับครูผู้สอนและผู้เรียนในยุคดิจิทัลกระตุ้นความต้องการเรียนรู้ และการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล ตลอดจนเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ นวัตกรรมดิจิทัลเป็นเพียงเครื่องมือ

อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่พัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ดังนั้นการนำเอามาใช้งานจึงควรเริ่มจากการตั้งเป้าหมาย สำหรับการจัดการศึกษาในอนาคตให้ชัดเจนก่อน จากนั้นจึงกำหนดกลยุทธ์และนำเอาเทคโนโลยี นวัตกรรมดิจิทัล ที่เหมาะสมมาปรับใช้ตามวิสัยทัศน์ขององค์กรนั้น ๆ (ทินกร บัวชู, 2563 : 285-294)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หน่วยงานทางราชการหลายแห่งให้ความสนใจเกี่ยวกับเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งหน่วยงานรัฐมีนโยบายมุ่งเน้นให้มีแนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ก็ได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีดิจิทัลด้วยเช่นกัน มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 229 โรงเรียน ซึ่งได้กำหนดนโยบายพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการจัดการศึกษาที่มีมาตรฐานเชื่อมโยงและเข้าถึงได้อย่างชัดเจน และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยเหลือในแทบทุกภาระงาน แต่ก็ยังพบปัญหาอยู่สำหรับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสถานศึกษา ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มประสิทธิภาพหรือกล่าวง่าย ๆ ว่ายังไม่สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ได้อย่างเต็มที่จากประโยชน์ของเทคโนโลยี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2, 2560 : 53) จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจ และต้องการหาแนวทางใน

การส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของสถานศึกษา อย่างจริงจัง ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาข้อมูลจากภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำยุคดิจิทัล 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ การเปิดรับองค์ความรู้ใหม่ สร้างสังคมแห่งปัญญา และการคิดค้นนวัตกรรมหรือบริการใหม่ ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยมุ่งหวังให้การศึกษา มีการพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมไปถึงเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 229 คน กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 39) คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 144 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

วิธีการดำเนินงานวิจัย

แบ่งออกเป็น 2 ระยะ 5 ขั้นตอน ดังนี้

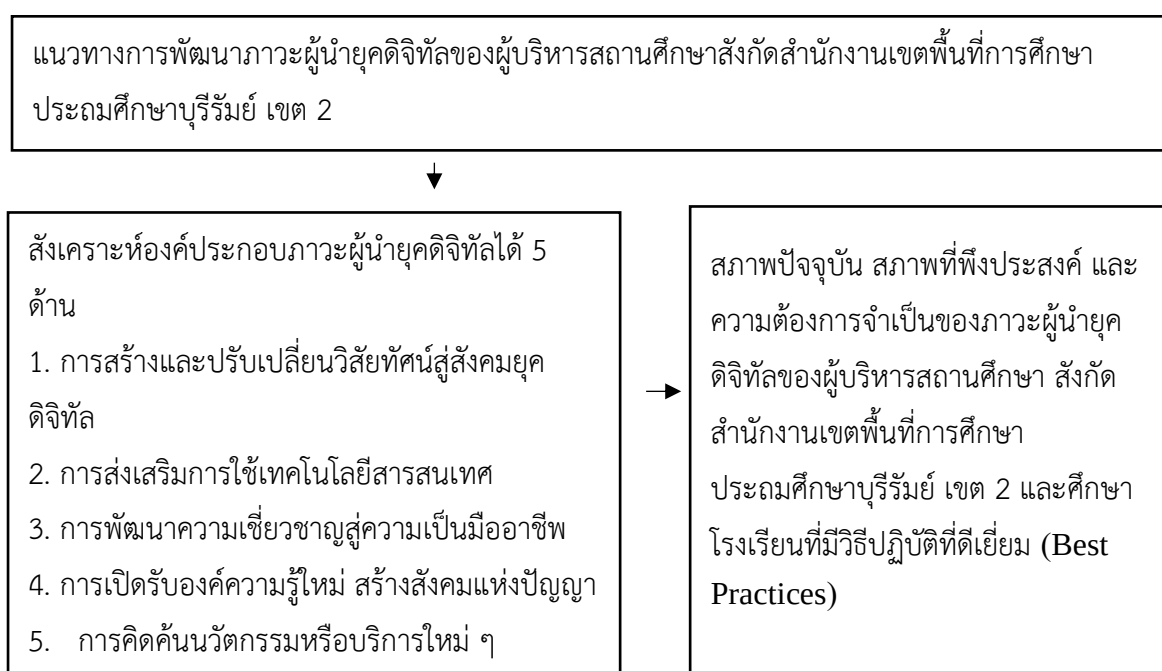
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

ระยะที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาสถานศึกษาที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best

Practice) ขั้นตอนที่ 4 ร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัล และขั้นตอนที่ 5 ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินแนวทาง จำนวน 5 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ลักษณะเครื่องมือ ซึ่งเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยการประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ นำร่างแบบประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัล เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการขอหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ด้วยตนเอง
4. จัดกระทำข้อมูลจากการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของแบบประเมินที่ได้รับคืน บันทึกข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 23)
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. การสร้างและปรับเปลี่ยน วิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล	4.63	0.58	มากที่สุด	4.50	0.50	มากที่สุด
2. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ	4.58	0.43	มากที่สุด	4.55	0.45	มากที่สุด
3. การพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ ความเป็นมืออาชีพ	4.71	0.34	มากที่สุด	4.57	0.41	มากที่สุด
4. การเปิดรับองค์ความรู้ใหม่ สร้าง สังคมแห่งปัญญา	4.73	0.31	มากที่สุด	4.80	0.17	มากที่สุด
5. การคิดค้นนวัตกรรมหรือบริการ ใหม่ ๆ	5.00	0.27	มากที่สุด	4.67	0.35	มากที่สุด
รวม	4.73	0.39	มากที่สุด	4.62	0.38	มากที่สุด

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีแนวทางการพัฒนารายละเอียด ดังนี้ มีแนวทางการพัฒนาตามองค์ประกอบของภาวะผู้นำยุคดิจิทัล 5 องค์ประกอบ 29 แนวทาง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหาร เล็งเห็นความสำคัญของภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล จึงทำให้ผลปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรณัญญ์ ตาแปง (2563 : 74) ได้ศึกษาวิจัย บทบาทภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารยุคดิจิทัลในโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาทางการศึกษาแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่าโดยรวมและรายด้านส่วนใหญ่ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.2 ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้เท่าทันกับการพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัล มีระบบการนิเทศติดตามเพื่อชี้ให้เห็นจุดอ่อน จุดแข็ง จุดที่ควรส่งเสริมและพัฒนาต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ สงบ อินทรมณี (2562 : 67) ได้ศึกษาวิจัย การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก

1.3 ผลการศึกษาลำดับความต้องการจำเป็น (PNImodified) พบว่า เมื่อพิจารณาเรียงลำดับลำดับแรกคือ การเปิดรับองค์ความรู้ใหม่ สร้างสังคมแห่งปัญญา ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการเปิดรับความรู้ ทักษะสำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาความรู้ความสามารถให้เท่าทันกับการพัฒนาในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรรัตน์ โตเขียว (2560 : 74) ได้ศึกษาวิจัย รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ด้านการบริหารยุคใหม่ พบว่า การพัฒนากระบวนการบริหารอยู่ในระดับมาก

2. ผลการพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร พบว่ามีผลประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยรวมและรายด้านส่วนมากอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการปรับปรุงพัฒนาพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทินกร บัวชู (2563 : 285-294) ได้ศึกษาการวิจัยภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยและการนำไปใช้

1.1 การศึกษาลำดับความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำยุคดิจิทัล เมื่อพิจารณาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย การเปิดรับองค์ความรู้ใหม่ สร้างสังคมแห่งปัญญา เป็นปัจจัยสำคัญในการปรับเปลี่ยนให้เกิดการพัฒนา โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทักษะจำเป็นต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาในสถานศึกษา มีการวางแผนและสร้างแนวทางในการพัฒนาบุคลากรเพื่อสร้างสังคมแห่งปัญญา โดยกำหนดนโยบายให้บุคลากรต้องได้รับการอบรม ผู้นำต้องเข้าร่วมและส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยี

1.2 ผลการพัฒนาแนวทางของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การสร้างและปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่สังคมยุคดิจิทัล มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ มีการวางแผนโดยวิเคราะห์ความสอดคล้องของแผนด้านเทคโนโลยีเข้ากับ จุดแข็ง จุดอ่อน ของสถานศึกษา สู่การ

กำหนดวิสัยทัศน์ โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน พิจารณา กำหนดวิสัยทัศน์ เน้นการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อม สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ อำนวยความสะดวกเกี่ยวกับเทคโนโลยี นิเทศติดตาม และนำผลมาปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดเป็นวิสัยทัศน์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนา

2. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ วางแผนโดยการเตรียมแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องและเหมาะสมกับยุคปัจจุบัน ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดทัศนคติที่ดีต่อการใช้ ICT โดยการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนางานสู่การแข่งขัน ส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ มีความเป็นกันเองกับสมาชิกในองค์กร ส่งเสริมการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในองค์กร ภายใต้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม เชื่อมมั่นในทักษะการใช้เทคโนโลยีของบุคลากรให้ใช้ทักษะทางเทคโนโลยีในการสร้างผลงานได้อย่างเต็มที่

3. การพัฒนาความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ วางแผนและพัฒนาความก้าวหน้าของบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับงานในหน้าที่ โดยมีบุคลากรที่เป็นแกนนำหลักในการพัฒนาความรู้ความสามารถ บูรณาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรผ่านทักษะความรู้ใหม่ ๆ เพื่อลดเวลาและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และมีการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาการเรียนการสอน

4. การเปิดรับองค์ความรู้ใหม่ สร้างสังคมแห่งปัญญา มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ วางแผนกำหนดนโยบายให้บุคลากรต้องได้รับการอบรม เข้าร่วมและส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการสนับสนุนให้เกิดความตระหนักในหลักจริยธรรมเพื่อวิวัฒนาการของวัฒนธรรมสังคมดิจิทัล ในการใช้สื่อที่เหมาะสม และชื่นชมยกย่องผู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน

5. การคิดค้นนวัตกรรมหรือบริการใหม่ ๆ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ วางแผนกำหนดแนวทางอย่างสร้างสรรค์โดยกาประชาสัมพันธ์ ให้ทราบถึงข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ สร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกในองค์กรมีความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานโดยการเสริมแรงเชิงบวก และการเป็นแบบอย่างที่ดี สนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมการอบรมพัฒนาความสามารถในด้านการสร้างนวัตกรรมให้เกิดการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องในการพัฒนาผู้เรียนด้วยเทคโนโลยี โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านต่าง ๆ แยกตามงาน 4 ฝ่าย เช่น ด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป เพื่อที่จะได้รับแนวทางตามงานแต่ละฝ่ายได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและส่งเสริมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรณีภูมิ ตาแปง. (2563). *บทบาทภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารยุคดิจิทัล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ทินกร บัวชู. (2563). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา*. วารสารครุศาสตร์สาร. คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. 13 (2), 285-294
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2550). *ภาวะผู้นำ : ความเป็นไปในสังคมไทยและวิธีการแก้ไข*. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2553). *ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ : กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มัทนา วังถนอมศักดิ์. (2550). *รูปแบบแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุริรัตน์ โตเปียว. (2560). *รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุวรรณา เทพประสิทธิ์. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบวิถีทาง-เป้าหมายของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สงบ อินทรมณี. (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. (2560). *แผนปฏิบัติงานประจำปี 2560*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2.
- Polly, D. (2010). Preparing teachers to integrate technology effectively : *The case of higher-order thinking skills (HOTS)*. Chapter to appear in S. D'Augustono (Ed.).

การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการ
อ่านแบบ SQ3R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1

กรณีศึกษา โรงเรียนวัดบวรเมณฑกล

**The Development of the Seventh Graders' English Reading
Comprehension Ability at Watborwornmongkol School
by Using SQ3R Reading Technique**

กาญจนา แก้วบ้านดอน และ ธีราภรณ์ พลายเล็ก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Kanjana Kaewbandon and Teeraporn Plailek

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: teeraporn.pl@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

รายงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนวัดบวรเมณฑกล จำนวน 14 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R และแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ที่เรียนโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 83.6 ซึ่งสะท้อนผลการวิจัยได้ว่า เทคนิค SQ3R สามารถพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนได้ดีขึ้น เนื่องจากเทคนิค SQ3R เป็นเทคนิคที่ทำให้นักเรียนมีจุดมุ่งหมายในการอ่าน มีขั้นตอนการอ่านที่ชัดเจน จึงทำให้เข้าใจบทอ่านได้ถูกต้องและรวดเร็ว แต่ครูควรให้การช่วยเหลือนักเรียนในการทำกิจกรรมสำรวจและให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมตามขั้นตอนของเทคนิค SQ3R เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม นอกจากนี้ การวัดประเมินผลงานรายบุคคลและรายกลุ่มต้องมีความชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานของนักเรียนให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: ความสามารถในการอ่าน; การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ; เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R

Abstracts

This action research aimed to compare the students' English reading comprehension abilities before and after being taught through the SQ3R technique. The target group for this research were 14 Mattayomsuksa 1/1 students at Watborwornmongkol School by using purposive sampling technique. The research instruments were lesson plans based on SQ3R technique and English reading comprehension ability test. The statistics used in this research were mean and percentage.

The research findings revealed that English reading comprehension abilities of Mattayomsuksa 1/1 students being taught through the SQ3R technique was higher than before. The mean score of the post-test was higher than the pre-test which was 83.6 percent. The research findings reflect that the SQ3R technique improve the students' English reading comprehension abilities. This technique enhanced the students to recognize the reading target, to have the clear reading steps that allow the students to be easily and rapidly understood the texts. In using the SQ3R technique, teachers should recommend and assist the students to observe and do group activities in order to motivate them to participate in group activities. Furthermore, individual and group assessments should be clearly in order to be a guide for students to go on their tracks correctly and successfully.

Keywords: Reading Ability; English Reading Comprehension; SQ3R Reading Technique

บทนำ

ในสังคมโลกปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน ระบบการศึกษาของไทยจัดให้ภาษาอังกฤษอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่นักเรียนจะต้องเรียนตลอดหลักสูตร เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิสัยทัศน์ของชุมชนโลก ตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ช่วยพัฒนาผู้เรียนมีความเข้าใจตนเอง และผู้อื่นดีขึ้น รวมทั้งความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 26) เช่นเดียวกับ สุพัตรา มูลละออง (2558 : 29) ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่ว ย่อมที่จะได้เปรียบมากกว่าผู้อื่นในเรื่องของการติดต่อสื่อสารและจะได้รับโอกาสในการทำงานมากขึ้น

การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน โดยผู้เรียนจะต้องมีการฝึกทักษะภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ ประกอบด้วย ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ดังที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดไว้ให้ผู้เรียนต้องมีความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Paulston and Bruder (1976 : 157) ที่กล่าวว่า การสอนภาษาอังกฤษมุ่งส่งเสริมให้เกิดทักษะทั้ง 4 ด้าน แต่ทักษะการอ่านในภาษาอังกฤษถือว่าเป็นทักษะที่มีความสำคัญที่สุดสำหรับนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษมากกว่าทักษะอื่นๆ เพราะการอ่านเป็นการแสวงหาความรู้และข้อมูลต่างๆ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางด้าน

การศึกษาเล่าเรียนในระดับที่สูงขึ้น ดังที่ Rivers ได้ชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของทักษะการอ่านว่าเป็นทักษะที่สำคัญทางด้านการเรียนรู้ สามารถเพิ่มพูนความรู้ของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hallie Kay Yopp & Ruth Helen Yopp (1996 : 78) ที่กล่าวว่า การอ่านเป็นทักษะที่ช่วยพัฒนาทางด้านบุคคล ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์และการพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งการอ่านเป็นวิธีการที่สะดวก มีประสิทธิภาพช่วยสร้างความสำเร็จในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทางด้านสติปัญญา และให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน (สุพรรณิ วราทร, 2545 อ้างถึงในวันเพ็ญ วัฒนฐานะ, 2557 : 76-79)

จากการเข้าฝึกสอนที่โรงเรียนวัดบวรมงคล ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 และการทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษจากเรื่องสั้น ผู้วิจัยพบปัญหาในชั้นเรียนหลายประการเช่น นักเรียนอ่านเรื่องต่างๆ แล้วไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาที่อ่าน ไม่สามารถบอกรายละเอียด ใจความสำคัญของเรื่องหรือวัตถุประสงค์หลักของเรื่องที่อ่านได้ นักเรียนอ่านเนื้อเรื่องและคำศัพท์ได้เป็นคำๆ เท่านั้น แต่ไม่สามารถอ่านหรือทำความเข้าใจโดยภาพรวมได้เมื่ออ่านเนื้อเรื่องจบ นักเรียนไม่สามารถวิเคราะห์เรื่องที่ตนเองอ่านและถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ผู้ฟังได้ อีกทั้งไม่สามารถตอบคำถามจากเรื่องที่ตนเองอ่านได้ ซึ่งเกิดมาจากความไม่เข้าใจเนื้อเรื่องโดยตลอด ว่าเรื่องที่อ่านนั้นต้องการสื่อถึงสิ่งใด มีประโยชน์หรือโทษ และให้ข้อคิดอะไรบ้าง อาจเพราะผู้เรียนสนใจแค่เพียงอ่านเรื่องนั้นๆ ให้จบไป ซึ่งปัญหานี้คาดว่าน่าจะมาจากการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน และอาจจะเกิดจากความไม่ชอบ มีเจตคติไม่ดีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ส่งผลให้ไม่มีความสนใจ และขาดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

ปัญหาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจจึงควรได้รับการแก้ไข เพราะความรู้ระดับคำศัพท์และโครงสร้างเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่พอต่อการเรียนรู้ของนักเรียน นักเรียนบางคนสามารถแปลความหมายคำศัพท์ได้แต่ไม่สามารถวิเคราะห์เนื้อเรื่องที่อ่านเป็นคำพูดหรือความเข้าใจของตนเองได้ จึงทำให้การอ่านไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ทักษะการอ่านเป็นทักษะพื้นฐานการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษโดยมีนักเรียนที่มีปัญหาในการอ่านเพื่อความเข้าใจ จำนวน 14 คน ซึ่งได้รับทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษจากเรื่องสั้น ผลปรากฏว่านักเรียนเหล่านี้ ไม่สามารถแปลความหมายของเรื่องได้ถูกต้อง ไม่สามารถบอกรายละเอียด ใจความสำคัญ หรือวิเคราะห์เรื่องที่ตนเองอ่านได้ เนื่องจากนักเรียนไม่รู้หลักในการอ่านเพื่อความเข้าใจ หากนักเรียนได้เรียนรู้วิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจจะทำให้เกิดการพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจที่ดีขึ้นและสามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

เทคนิคการสอนการอ่านภาษาอังกฤษที่พบว่าสามารถช่วยพัฒนาความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนคือเทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R โดยโรบินสัน (Robinson, 1961 : 29 - 30) ได้แนะนำไว้ในการสอนการอ่านภาษาอังกฤษว่าผู้เรียนควรเริ่มจากการอ่านเรื่องราวหรือบทอ่านคร่าวๆ ก่อนเพื่อหาประเด็นสำคัญของเนื้อเรื่อง จากนั้นจึงเริ่มตั้งคำถาม ซึ่งคำถามดังกล่าว จะต้องเป็นคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความอยากรู้อยากเห็น และต้องการที่จะหาคำตอบ ซึ่ง เบิร์มสเตอร์ (Burmister, 1978 : 14-19) กล่าวว่าเทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R ทำให้การอ่านเป็นไปอย่างมีจุดหมายและสามารถเข้าใจเรื่องราวได้ชัดเจนถูกต้อง โดยขั้นตอนการ

สอนอ่านแบบ SQ3R ตามแนวคิดของ Robinson นี้สอดคล้องกับแนวคิดของคานาแวนและเฮชแมน (Canavan & Hechman, 1966 : 38) ที่ได้กล่าวถึงวิธีการสอนอ่านแบบ SQ3R ว่ามีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสำรวจบทอ่านอย่างคร่าวๆ โดยวิธีกวาดสายตาเพื่อหาจุดสำคัญของเรื่อง (S-Survey) 2) ผู้อ่านตั้งคำถามจากบทอ่าน (Q-Question) 3) อ่านเรื่องอย่างรอบคอบเพื่อทำความเข้าใจและจับประเด็นที่สำคัญเพื่อหาคำถามจากบทอ่านที่ตั้งไว้ (R-Read) 4) จดจำข้อความที่สำคัญโดยการจดบันทึก เขียนย่อ หรือขีดเส้นใต้เพื่อเตือนความจำของตนเอง (R-Recite) และ 5) ทบทวนเรื่องที่อ่านทั้งหมดโดยอ่านคำถามที่นักเรียนได้ตั้งไว้และคำตอบของแต่ละข้อ (R-Review) ซึ่งเทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R นั้นสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนได้ดีขึ้น (Wandi Syahfutra, 2017 : 133-140) อีกทั้งเทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R ยังเป็นเทคนิคที่ส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านได้เป็นอย่างดี ช่วยให้นักเรียนมีกระบวนการขั้นตอนในการอ่าน สร้างความกระตือรือร้นในการอ่านโดยตั้งคำถามและตอบคำถามเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายในการอ่านบทอ่าน มีความเข้าใจในเนื้อเรื่องหรือบทอ่านมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การอ่านที่มีประสิทธิภาพของนักเรียน (พรธนิการ์ สมัคร, 2557 : 94)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ จึงเห็นความสำคัญและมีความสนใจศึกษาการสอนและงานวิจัยเกี่ยวกับเทคนิคการสอนการอ่านแบบ SQ3R และตัดสินใจที่นำเทคนิคนี้มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โดยเน้นให้ผู้เรียนศึกษาและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เข้าใจ วิเคราะห์ และใช้เหตุผลในการอ่านได้ชัดเจน ซึ่งการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจผู้อ่านจะต้องใช้ความรู้และความคิดในระดับสูง ดังนั้นการสอนการอ่านแบบ SQ3R จึงเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยเทคนิคการอ่านแบบ SQ3R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนวัดบวรมงคล

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-experimental design) โดยมีระเบียบวิธีการดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนวัดบวรเมศล กรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 14 คน ซึ่งได้จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยคัดเลือกจากนักเรียนที่มีผลการทดสอบการอ่านเรื่องสั้นภาษาอังกฤษต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 จำนวน 6 แผน ใช้เวลาในการทดลองสอน 6 ชั่วโมง มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาสาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.2 ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R จากเอกสาร ตำรา ผู้รู้และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3 ศึกษาและคัดเลือกบทอ่านจากหนังสือเรียน New world จำนวน 4 บทอ่านโดยยึดตามตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ที่มีระดับความยากง่ายของคำศัพท์และประโยคตามระดับความยากง่ายในการอ่านบทอ่าน

1.4 ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาที่ใช้ในการทดลองในแผนการจัดการเรียนรู้

2. แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านลักษณะของแบบทดสอบมาตรฐานการเรียนรู้สาระการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ

2.2 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่จะนำไปใช้สร้างแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษซึ่งจะวัดด้านการแปลความ ตีความ และขยายความเป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ (Multiplechoice) 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 1 ชุด

2.3 นำแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และให้คำแนะนำเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงโดยผู้เชี่ยวชาญจะประเมินความสอดคล้องของแบบทดสอบกับจุดประสงค์

2.4 นำแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 จำนวน 14 คน โรงเรียนวัดบวรเมศล กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวมข้อมูล เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดแบบแผนการทำวิจัย ดังนี้

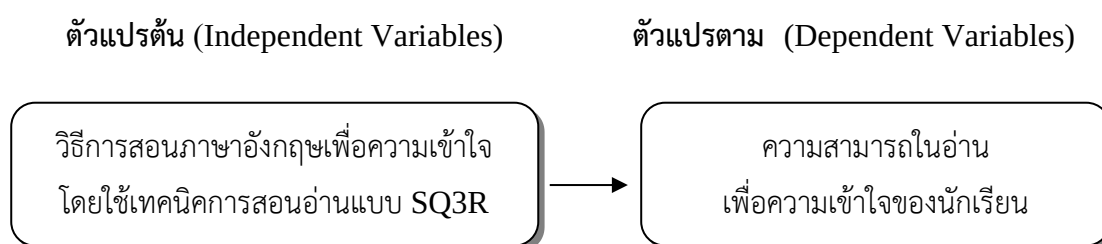
การทำวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมายซึ่งมีนักเรียนจำนวน 14 คน มีการทำแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านก่อนการทดลอง จากนั้นเริ่มทำการสอนการอ่านโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R จำนวน 4 แผน เมื่อดำเนินการสอนครบทุกขั้นตอนแล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านอีกครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยเทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ซึ่งมีรูปแบบการทดลองแบบ (One group pretest – posttest design)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยรวบรวมผลและจัดกลุ่มข้อมูลตามลำดับเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตารางซึ่งแสดงคะแนนการทำแบบทดสอบก่อนเรียน (pre - test) และคะแนนการทำแบบทดสอบหลังเรียน (post - test) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและร้อยละความก้าวหน้าในการแสดงข้อมูล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนวัดบวรเมศร ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าร้อยละความก้าวหน้าทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าร้อยละความก้าวหน้าทางการเรียน

นักเรียน (เลขที่)	คะแนนก่อนเรียน (20 คะแนน)	คะแนนหลังเรียน (20 คะแนน)	คะแนน ความก้าวหน้า	ร้อยละ ความก้าวหน้า
1	11	18	7	35
2	10	18	8	40
3	8	16	8	40
4	6	15	9	45
5	11	19	8	40
6	9	17	8	40
7	9	16	7	35
8	8	16	8	40
9	7	15	8	40
10	11	18	7	35
11	10	17	7	35
12	9	16	7	35
13	9	17	8	40
14	7	16	9	45
รวม	125	234	109	545
$\bar{x}$	9	16.71	7.78	38.9
ร้อยละ	45	83.6	38.9	38.9

จากตารางที่ 1 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ที่จัดการเรียนการสอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ มีนักเรียนที่มีคะแนนร้อยละความก้าวหน้าสูงสุด จำนวน 2 คน ได้แก่ นักเรียนลำดับที่ 4 และ 14

คิดเป็นร้อยละ 45 นักเรียนที่มีคะแนนร้อยละความก้าวหน้าปานกลาง จำนวน 7 คน ได้แก่ นักเรียนลำดับที่ 2, 3, 5, 6, 8, 9 และ 13 คิดเป็นร้อยละ 40 และนักเรียนที่มีคะแนนร้อยละความก้าวหน้าต่ำสุด จำนวน 5 คน ได้แก่ นักเรียนลำดับที่ 1, 7, 10, 11 และ 12 คิดเป็นร้อยละ 35 และพบว่าผลคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยคิดเป็นร้อยละ 83.6

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้วัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยเทคนิคการอ่านแบบ SQ3R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนวัดบวรมงคล ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R มีผลคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 83.6 ทั้งนี้เนื่องจากเทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R เป็นเทคนิคที่ช่วยพัฒนาและส่งเสริมทักษะการอ่านได้เป็นอย่างดี ช่วยให้นักเรียนมีจุดหมายในการอ่าน มีความเข้าใจในเนื้อเรื่องหรือบทอ่านที่ได้อ่านมากขึ้นและสร้างความกระตือรือร้นในการหาคำตอบเกี่ยวกับบทอ่าน และนำไปสู่การอ่านที่มีประสิทธิภาพของนักเรียนที่สามารถพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการสอนของโรบินสัน (Robinson. 1961 : 29 - 30) ที่ได้คิดค้นและเสนอยุทธวิธีการอ่านแบบ SQ3R ซึ่งสามารถช่วยให้นักเรียนเลือกสิ่งที่คาดว่าจะรู้จากเรื่องที่อ่าน เข้าใจแนวคิดของเรื่องที่อ่านได้อย่างรวดเร็ว และสามารถจดจำได้ดี สามารถทบทวนเรื่องราวที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการอ่าน 5 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นสำรวจ (Survey) ผู้อ่านสำรวจบทอ่านอย่างคร่าวๆ ขั้นที่ 2 ขั้นตั้งคำถาม (Question) ผู้อ่านตั้งคำถามจากบทอ่าน ขั้นที่ 3 ขั้นอ่าน (Read) จดจำข้อความที่สำคัญโดยการจดบันทึก ขั้นที่ 4 ขั้นระลึก (Recite) เป็นขั้นที่ผู้อ่านระลึกถึงเรื่องที่อ่าน และมีการจดบันทึกประเด็นสำคัญของบทอ่าน และขั้นที่ 5 ขั้นทบทวน (Review) และสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่องการใช้เทคนิค SQ3R ในการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนเกรด 8 ของ Amelia Biringkanee (2018 : 26) ผลวิจัยพบว่าการเทคนิค SQ3R เป็นเทคนิคที่สามารถปรับปรุงความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ และช่วยให้นักเรียนสามารถใช้ความคิดในการหารายละเอียดของเนื้อเรื่อง ทำความเข้าใจความหมายของคำที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้เทคนิค SQ3R สามารถพัฒนาความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนเกรด 8 โรงเรียน SMP Negeri 2 Saluputti ได้ในระดับดี อีกทั้งนาตยา ทิพย์ไสยาสน์ (2561 : 34)ยังได้ทำการศึกษา เรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ3Rของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลอ้อมน้อย 2 พบว่านักเรียนมีความสามารถอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้ชุดกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ3R โดยมีคะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ซึ่งมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน และจิราภรณ์ สุกุลเหลืองอร่าม (2554 : 84) กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านแบบ SQ3R ว่ามีขั้นตอนการอ่านที่ส่งเสริมให้นักเรียนใช้กระบวนการคิด

ในการตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง จึงทำให้นักเรียนอ่านอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาคำตอบ นอกจากนี้มีการเขียนเพื่อสรุปเรื่องที่อ่าน ซึ่งเป็นการใช้ความคิดขั้นสูงคือให้นักเรียนเขียนบันทึกโดยย่อจากเรื่องที่อ่าน การที่นักเรียนจะสามารถเล่าเรื่องได้นั้น นักเรียนจะต้องสรุปสาระสำคัญของเรื่องได้ทั้งหมดจึงจะสามารถเล่าเรื่องราวทั้งหมดได้ ในขั้นตอนสุดท้ายนักเรียนยังต้องอ่านบททวนบันทึกย่ออีกครั้ง ซึ่งเป็นการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เพื่อจะได้จดจำได้อย่างครบถ้วน

จากผลการวิจัยผลคะแนนแสดงให้เห็นว่า หลังจากทำให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R มีผลคะแนนดีขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ข้อค้นพบที่สำคัญดังนี้

1. การนำเทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ ควรคำนึงถึงจำนวนนักเรียน ภูมิหลังความรู้ และความสามารถของนักเรียน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและพัฒนาความสามารถของนักเรียนให้ดีขึ้น
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R ควรมีการวัดประเมินผลนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนรู้สึกตื่นตัวในการรับผิดชอบงานของตนเองและงานกลุ่ม
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R ควรมีการยืดหยุ่น อาจมีการปรับลดหรือขยายเวลาในการเรียนรู้ตามสถานการณ์ความพร้อมของนักเรียนได้ตามความเหมาะสม
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R ครูควรมีการสร้างสรรค์กิจกรรมการสอนให้มีความน่าสนใจและตื่นเต้น เพื่อกระตุ้นนักเรียนให้มีความสนุกและไม่เครียดเกินไป รวมถึงมีการสอนคำศัพท์ที่มีความแปลกใหม่ที่คาดว่าผู้เรียนไม่รู้จักเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากผลการวิจัย การพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ทำให้ผลคะแนนของนักเรียนดีขึ้น จึงทำให้มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการวิจัยเพื่อการศึกษาทักษะความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษในระดับชั้นที่สูงขึ้นหรือมีการพัฒนาเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่ตรงตามตัวชี้วัดต่างๆของบทเรียน เพื่อศึกษาความแตกต่างของผลการวิจัยในแต่ละช่วงระดับชั้น
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถทางการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิค SQ3R กับวิธีการสอนอ่านเทคนิคอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง หรือผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและเลือกวิธีที่เหมาะสมที่สุดต่อการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียน

3. ควรมีการวิจัยที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนเทคนิคอื่นๆ เพื่อให้การจัดกิจกรรมมีความหลากหลายหรือนำไปสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ในระดับช่วงชั้นเดียวกันหรือต่างช่วงชั้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิราภรณ์ สกุลเหลืออร่าม. (2554). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนไผ่ดำวิทยาคม รัชมังคลาภิเษก ระหว่าง กลุ่มที่สอนด้วยเทคนิค SQ3R กับกลุ่มที่สอนด้วยเทคนิค KWLH-plus*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นาตยา ทิพย์ไสยาสน์. (2561). *การพัฒนาชุดการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ3R ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย ธุรกิจบัณฑิต.
- พรณิการ์ สมักร. (2557). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้การอ่านแบบ SQ3R*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วันเพ็ญ วัฒนฐาน. (2557). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R เพื่อพัฒนาความเข้าใจ ในการอ่านและศึกษาพฤติกรรมกรรมการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน วัดตะปอนน้อย จังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย บุรพา.
- สุพรรณิ วราทร. (2545). *การอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุพัตรา มูลละออง. (2558). *การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบ ร่วมมือและเทคนิคแผนผังกราฟิกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระยาไสย อำเภอบางบาล จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการสอน ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Amelia Biringkane. (2018). *The Use Of SQ3R Technique in Improving students' Reading Comprehension*. Indonesia
- Burmister, L. E. (1978). *Reading strategies for middle and secondary school teachers*. (2nd.). Massachusetts : Addison Wesley
- Canavan & Hechman (1966). *The way to reading improvement*. Boston : Allyn & Bacon.

- Paulston and Bruder. (1976). *Teaching as a Second Language : Techniques Procedures*. New York : Winthop Pubishers
- Robinson (1961). *Effective study*. New York : Harper & Brothers.
- Wandi Syahfutra. (2017). Improving students' reading comprehension by using SQ3R method. *Journal of English and Arabic Language Teaching, J.E.A.L.T* . 8 (2), 133-140.
- Hallie Kay Yopp & Ruth Helen Yopp. (1996). *Literature - Base : Reading Activities*. New York : Allyn & Bacon.

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย
**An Application of Saraniyadhamma for the Sangha Administration
of Photak District, Nongkhai Province**

พระศรีณญมล ภทฺทมงฺคโล (ชนะบุญ),
พระครูพิศาลสารบัณฑิต และ พระครูจิรธรรมธัช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตหนองคาย
**Phrasaranyakamon Bhattamangkaro (Chanaboon),
Phrakru Phisalsarbunthit and Phrakrujiradhammathat**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong Khai Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนามโดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1. เพื่อศึกษาหลักสาราณียธรรม 6 ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา 2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย และ 3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำเสนองานวิจัยในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า หลักสาราณียธรรม 6 ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เป็น ธรรมที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ถือว่าเป็นธรรมที่เป็นพลังในการสร้าง ความสามัคคี มีอยู่ 6 ข้อ คือ 1. กายกรรม คือ การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา เช่นการให้การอนุเคราะห์ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่รังแกทำร้ายผู้อื่น 2. วจีกรรม คือ การมีวาจาที่ดี สุภาพ อ่อนหวาน พูดมีเหตุผล ไม่พูดให้ร้ายผู้อื่นทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน 3. มโนกรรม คือ ความคิดที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นการคิดดีต่อกันไม่คิดอิจฉาริษยา หรือไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาท หากทุกคนคิดแล้วปฏิบัติเหมือนกันความสามัคคีก็จะเกิดขึ้นในสังคม 4. สาธารณโภคี คือ การรู้จักแบ่งสิ่งของให้กันและกันตามโอกาสอันควร เพื่อแสดงความรักความหวังดีของผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน 5. สีลสามัญญตา คือ ความรักใคร่สามัคคี รักษาศีลอย่างเคร่งครัดเหมาะสมตามสถานะของตนมีความ

* วันที่รับบทความ: 15 พฤษภาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 7 มิถุนายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 11 มิถุนายน 2564

Received: May 15, 2021; Revised: June 7, 2021; Accepted: June 11, 2021

ประพจน์สุจริตปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ และ 6. ทิฐิสามัญญตา คือ การมีความเห็นร่วมกัน ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ซึ่งจากการศึกษาในแต่ละด้านของการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตากจังหวัดหนองคายพบว่าด้านการปกครองมีปัญหาในเรื่องพระสงฆ์ที่ยังไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมทางคณะสงฆ์อย่างเต็มที่ที่มีการปฏิบัติไม่ตรงตามหลักพระธรรมวินัยและข้อวัตรปฏิบัติที่เป็นความงามของการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ที่เป็นสิ่งที่สร้างความน่าเลื่อมใสความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับพระสงฆ์ในด้านของการศึกษานั้นพระสงฆ์มีบทบาทในเรื่องของการสอนและการเรียนนักระหม่อมไปจนถึงนักระหม่อมเอกและเปรียญธรรม 1 ถึง 9 โดยมีโรงเรียนที่สอนแต่มีปัญหาในเรื่องของการเดินทางและครูที่สอนนักระหม่อมตรีโทเอกและเปรียญธรรมและด้านการสังคมสงเคราะห์นั้นได้ความร่วมมือบางโรงเรียนบางโรงเรียนนั้นไม่ได้ให้ความร่วมมือในเรื่องของการสอนศีลธรรมในโรงเรียนการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นพระสงฆ์ในพื้นที่ส่วนมากเป็นพระสงฆ์ที่ไม่มีความรู้ในคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเป็นเพียงจัดการปัญหาพื้นฐานเท่านั้นด้านสาธารณูปการและด้านสาธารณะสังคมสงเคราะห์ที่เกิดขึ้นในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตากจังหวัดหนองคายมีปัญหาแต่ไม่มากเพราะเป็นการร่วมมือระหว่างชุมชนกับทางวัดโดยผู้นำชุมชนเป็นผู้ดำเนินการและทางวัดเป็นสถานที่และการให้ความร่วมมือเพื่อที่จะช่วยในเรื่องของการต่างๆไม่ว่าจะเป็นค่าน้ำค่าไฟค่าสาธารณูปโภคการซ่อมแซมวัดวาอารามและการสงเคราะห์เป็นการช่วยเหลือในเรื่องของชาวพนักิจศพเพื่อที่จะสร้างความสุขและความมั่นคงให้กับประชาชนในพื้นที่

ประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย โดยการประชุมพระสังฆาธิการในอำเภอโพธิ์ตากจังหวัดหนองคายเพื่อสร้างองค์ความรู้ในเรื่องของการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่างๆเพื่อที่จะใช้ในเรื่องของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการช่วยเหลือสังคมสงเคราะห์ตรงตามการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้านได้แก่ 1. ด้านกายกรรม อันประกอบด้วยเมตตา คือ การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา เช่นการให้การอนุเคราะห์ช่วยเหลือ 2. วจีกรรม อันประกอบด้วยเมตตา คือ การมีวาจาที่ดี สุภาพ 3. มโนกรรมอัน ประกอบด้วยเมตตา คือ ความคิดที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง 4. สาธารณโภคี คือ การรู้จักแบ่งสิ่งของให้กันและกันตามโอกาสอันควร 5. สีสสามัญญตา คือ ความรักใคร่สามัคคี รักษาดีอย่างเคร่งครัดเหมาะสม 6. ทิฐิสามัญญตา คือ การมีความเห็นร่วมกัน ไม่เห็นแก่ตัว

คำสำคัญ: การประยุกต์; สาราณียธรรม; การบริหารกิจการคณะสงฆ์

Abstracts

The research entitled “An application of 6 for the Sangha’s Activity Administration of Photak District, Nongkhai Province is the qualitative research in the field study by having the purposes of the research, that Are, 1) to study the principle of 6 as appeared in the Buddhist scripture 2) to study the problems situation of the Sangha’s activity administration of Photak District, Nongkhai Province and 3) to apply the principle of 6 for the Sangha’ activity administration of Photak District, Nongkhai Province.

The results of the research were found that the principle of 6 as appeared in the Buddhist Scripture is the state of conciliation that is considered as the power that creates the unity having six items, that is, 1. associated with a loving kindness is the physical action with such as to be charitable for others, not to bully the others. 2. Vacikamma associated with a loving kindness is good, polite, reasonable, words, not to condemn the others 3. Manokamma associated with a loving kindness is the thought with a loving kindness both without blames, to be good thoughts for each other, not to be jealous or not to revenge. If everybody thinks and practices in the same way, the unity will occur in the society. 4. is to know how to share the things for each other in the suitable occasion in order to express the love and good wishes of the people who live in the same society 5. is the affection and unity, to observe the precepts seriously in accordance with one’s own capacity by practicing honestly and the group’s regulation, not to trouble the others and 6. is to have the co-operative opinion, not to be selfish and to respect and listen to the others’ opinions and participate in creating the society to be peace. These six laws of nature, who practices, will create the harmoniousness and to assist each other, not to quarrel, it will cause the unity forever.

From studying each aspect of the Sangha’s activity administration of Photak District, Nongkhai Province, it was found that in the aspect of ruling, the problem is that the Buddhist monks did not give the participation completely in the Sangha’s activity and to behave themselves not to be identical to the Buddha’s teaching and discipline. That is the rightfulness for lifestyle of Sangha who must create the faith for themselves. In the aspect of education, the Buddhist monks play an important roles in teaching and Dhamma study from the first grade to the third grade and Pali study from Pali 1 to 9 by providing the schools for teaching. But there still have the problems, that is, transportation, not enough teachers both in the Dhamma study and Pali study and in the aspect of social assistance, some schools give participation and some do not give. In the moral teaching in school and propagation of Buddhism, majority of Buddhist monks have not enough knowledge in the Buddhist teaching. So the propagation does not face the sufficient successfulness. It is only its fundamental problems. The aspect of public assistance and social assistance occur in the Sangha’s activity administration of Photak District, Nongkhai Province, it still has the problem but a little bit because of the participation between the community and the temples by the community leaders carrying on their duties and the temples are the places for managing activities. That participation is to assist various activities such as to assist the cost of utilities and the cost of repairing the temples and to assist in the crop cremation in order to create the happiness and certainty for the community.

An application of 6 for the Sangha’s activity administration of Photak District, Nongkhai Province is to create the body of knowledge in applying various Buddhist doctrines for propagating Buddhism and to assist the social assistance identity to the six aspects of the Sangha’s activity administration by using the principle of 6 in order to create the unity between people and community in each aspect, that is, 1. The aspect of associated with loving kindness is the physical action with loving kindness such as assistance 2. Vacikamma associated with loving kindness is to have good and polite words 3. Manokamma associated with loving

kindness is the concept with loving kindness openly and in private 4. is to share things to each other in accordance with the occasion 5. is harmonious, serious observance of the precepts as appropriate and 6. is a co-operative opinion, not to be selfish.

Keyword : Application; Principle of 6 As Appeared; Sangha's Activity

บทนำ

วัดและพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญแก่ประชาชนและสังคมมาตลอดไม่ว่าจะเป็นแหล่งให้การศึกษา การอาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินความ การให้คำแนะนำสั่งสอนและปรึกษา สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องที่รวมอยู่ในวัด ต่อมาบทบาทดังกล่าวได้ลดน้อยลงตามสภาพความเจริญและการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการแบ่งความรับผิดชอบกิจกรรมบางอย่างที่วัดเคยมีบทบาทออกไป เช่นการศึกษา การรักษาพยาบาล ประกอบกับวิถีชีวิตของประชาชนที่รับเอาอารยธรรมทางตะวันตกมากขึ้น กระทั่งความจำเป็นในการประกอบอาชีพ ทำให้บุคคลที่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ภายในวัดลดลงไปด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและพระสงฆ์กับประชาชนก็ห่างกัน ขาดการส่งเสริมการให้ความร่วมมือในกิจกรรมการงานบำรุงดูแลรักษาวัดและกิจการในพระพุทธศาสนา เท่าที่ควร ส่งผลให้โอกาสของประชาชนที่จะได้ศึกษารับรู้หลักธรรมทางศาสนาน้อยลง มีผลให้คุณธรรมจริยธรรมในสังคมเสื่อมลง ประกอบกับมีวัดหลายแห่งได้มุ่งเน้นการพัฒนาในด้านวัตถุ มีการก่อสร้างที่ใหญ่โตสวยงาม ใช้งบประมาณจำนวนมากทำให้เกิดความจำเป็นและไม่สอดคล้องกับสภาพชุมชนเศรษฐกิจและการใช้งาน เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมของวัด มุ่งหารายได้เข้าวัดมากเกินไป พระสงฆ์ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน รวมทั้งการปฏิบัติและเผยแผ่แก่ประชาชน ทำให้เกิดวิกฤติศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องคือ วัด พระสงฆ์ ตลอดจนถึงพุทธศาสนิกชน ได้มีการฟื้นฟู พัฒนา กำหนดแนวทางดำเนินกิจการพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสมบูรณ์ เป็นศูนย์รวมจิตใจโดยพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและช่วยชี้แนวทางที่ถูกต้อง (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550 : 4)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีพระสงฆ์ในพื้นที่จำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นพระสงฆ์ในระดับผู้นำ เช่น เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ที่คอยดูแลกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคายโดยปกครองดูแลในงานด้านต่างๆ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ที่มีต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ เพื่อนำมาปรับใช้ในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์และสร้างความสามัคคีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอันจะเป็นแบบอย่าง และแนวทางสำหรับพระสงฆ์อื่นๆ โดยส่วนรวมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสาราณียธรรม 6 ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัด

หนองคาย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การทำวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาใน 2 วิธี คือ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นฐานในการนำเสนอและการอ้างอิง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร (Documentary - Research) จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกอันเป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย

2) ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) ได้แก่ เอกสาร งานวิจัย หนังสือที่นักปราชญ์ทั้งหลายเขียนไว้ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

3) ศึกษาข้อมูลภาคสนาม จะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเก็บข้อมูลจากบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ 35 รูป/คน

2. วิธีการเก็บข้อมูล

1) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ เก็บข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับภาษาไทย พุทธศักราช 2539 และคัมภีร์อรรถกถา ใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2) ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารตำรา หนังสือ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3) ข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีสร้างชุดคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแบบอย่างในหมู่บ้าน ชุมชน สังคมปัจจุบัน ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ โดยสร้างชุดคำถามเพื่อหาข้อมูลในเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย จำนวน 35 รูป/คน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำการสัมภาษณ์เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

3. เครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งออกแบบสัมภาษณ์เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คือ คำถามข้อมูลทั่วไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 คือ คำถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

3.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) สร้างแบบสัมภาษณ์ จากกรอบเนื้อหาของวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย เพื่อตอบโจทย์การวิจัย

2) เสนอร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

3) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

4) นำข้อมูลที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์

5) นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่งตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.3 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง แล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยที่ได้ตั้งไว้แล้ว

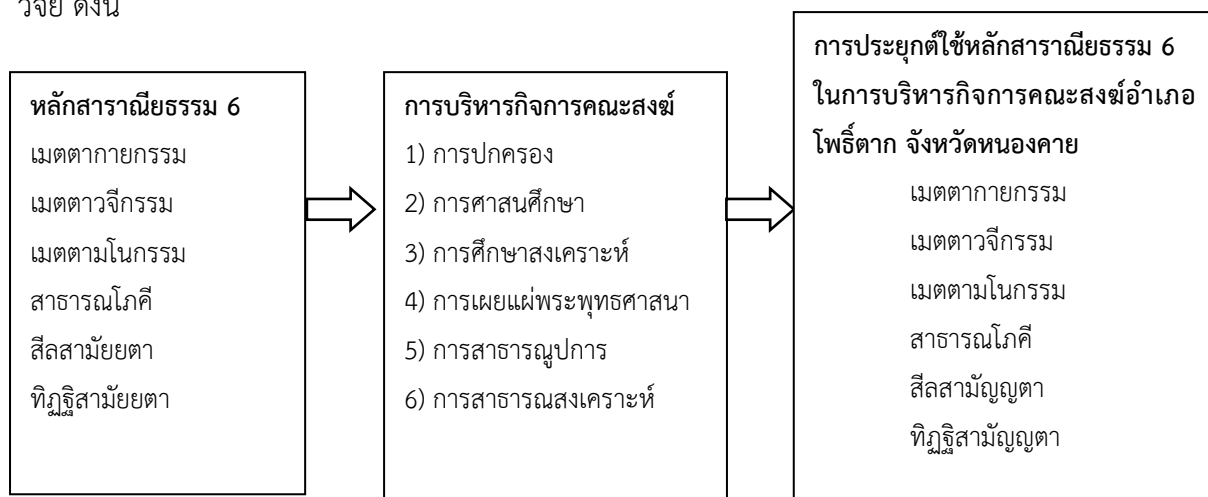
3.4 วิธีการนำเสนอ เป็นการนำเสนอแบบเชิงพรรณนา (Descriptive) และจัดทำเป็นรูปเล่มตามกรอบของมหาวิทยาลัยกำหนดไว้

3.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้นจะนำไปพร้อมๆกับการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้ในส่วนหนึ่ง และนำมาตรวจสอบแล้วว่าน่าเชื่อถือได้ ก็จะมีการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมๆกันไปด้วย ประเด็นที่ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ตั้งแต่เริ่มต้นมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อที่จะแยกปรากฏการณ์ในแต่ละช่วงเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยใช้บริบทที่สังคมเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะเป็นไปในลักษณะการเขียนพรรณนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. หลักสาราณียธรรม 6 ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

1.1 ความเป็นมาของหลักสาราณียธรรม

ในพระไตรปิฎกคือคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนา ได้ระบุเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ อันเป็นเหตุที่มาของคำสอนแห่งสาราณียธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้ระลึกรู้ถึงกัน กล่าวคือพระพุทธเจ้าทรงยกเมตตาเป็นแกนกลางในการแก้ไขความขัดแย้ง ทรงแสดงสั่งสอนพระภิกษุสงฆ์เมื่อหมู่สงฆ์เกิดปัญหา การทะเลาะวิวาท อย่างกรณีของภิกษุโกสัมพีโดยมีนัยยะโดยย่อ ความว่า “พวกบรรดาภิกษุ ไม่ปรารภความเข้าใจกัน ไม่ทำความปรองดองกันไม่ปรารภความปรองดองกัน” พระพุทธองค์ทรงวินิจฉัยโดยการตั้งคำถามกับภิกษุเหล่านั้นว่า ขณะที่เกิดเหตุทะเลาะวิวาทนั้น “เธอทั้งหลายได้ตั้งมั่นเมตตากายกรรม ตั้งมั่นเมตตาวจีกรรม และตั้งมั่นเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลังบ้างหรือไม่” ภิกษุเหล่านั้นตอบปฏิเสธ มิได้กระทำด้วยความตั้งมั่นดังกล่าว พระพุทธเจ้าจึงชี้ให้เห็นว่า ก็เพราะเหตุที่ภิกษุไม่ตั้งมั่นในเมตตาต่อกันทางกาย วาจา ใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง จึงเป็นเหตุให้ทะเลาะ เบาะแว้งกัน ทำร้ายกันด้วยวาจา เป็นการกระทำที่ไม่ก่อเกิดประโยชน์ ทำให้เกิดความทุกข์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 12/490/529) หลักสาราณียธรรมเป็นธรรมที่ช่วยลดความบาดหมางลดการทะเลาะ ลดการวิวาทกันเป็นธรรมชั้นยอด ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลายส่วนอันเป็นสูงสุดเป็นที่ยึดกุมเรือนยอด แม้นฉันใดทิวฐิอันไกลจากกิเลสที่เป็นข้าศึกเป็นนียยานิกธรรม นำบุคคลผู้ทำตามนั้นออกไป เพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบนี้ ก็ฉันนั้นเหมือนกัน เป็นธรรมชั้นยอดที่ยึดกุมสาราณีย

ธรรม 6 ประการนี้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 12/492/533) นัยยะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเรื่องราวในกัณฑ์สูตร ที่พระองค์ตรัสเหตุแห่งความบาดหมางไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย ในทิศใด ภิกษุทั้งหลายเกิดความบาดหมางกัน ทะเลาะวิวาทกัน ใช้หอกคือปากทิ่มแทงกันอยู่ ทิศนี้ แม้เพียงคิดก็ไม่เป็นที่สำราญแก่เราไม่จำเป็นต้องพูดถึงการไป ส่วนในทิศใด ภิกษุทั้งหลายพร้อมเพรียงกัน ชื่นชมกัน ไม่วิวาทกัน เป็นเหมือนน้ำนมกับน้ำ มองกันด้วยนัยน์ตาที่เปี่ยมด้วยความรักอยู่ทิศนี้ แม้ไปเยือนก็เป็นที่ยำราญแก่เรา ไม่จำเป็นต้องพูดถึงการคิดในเรื่องนี้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 20/125/371-373)

ดังนั้น หลักสาราณียธรรมที่มีหลักเมตตาเป็นหลักธรรมที่เป็นแกนกลาง เป็นหลักการที่นำมาซึ่งความระลึกถึงกัน 6 อย่าง คือทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่ความเคารพ เพื่อสงเคราะห์กันเพื่อการไม่ทะเลาะวิวาทกัน เพื่อความสามัคคีปรองดองกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้นมี 6 ประการ คือ เมตตา ภาวกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม การแบ่งปันลาภทั้งหลายที่ได้มาโดยชอบธรรม การรักษาศีล การมีอริยทวิญญู (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 8/274/368)

นอกจากนี้ หลักสาราณียธรรม ยังหมายความว่าถึงสภาวะการแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนมนุษย์แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน, ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน, การตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน, การแบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน, การมีความประพฤติสุจริตตั้งมรรคระบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ, การเคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551 : 233)

1.2 องค์ประกอบของหลักสาราณียธรรม

หลักสาราณียธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน คือทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่ความเคารพ เพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อการไม่ทะเลาะวิวาทกัน เพื่อความสามัคคีปรองดองกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้นมีรายละเอียดหรือองค์ประกอบดังต่อไปนี้ 1) เมตตาภาวกรรม หลักธรรมในข้อนี้เป็นการประพฤติที่เหมาะสมที่ควร เป็นสาราณียธรรมที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพแก่คนรอบข้าง เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กันเกื้อกูลกัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 2) เมตตาวจีกรรม ใช้วาจาคำพูดที่เป็นสัมมาทวิญญู ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่ศรัทธา และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 3) เมตตามโนกรรม มีความปรารถนาดี ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 4) การแบ่งปันลาภทั้งหลายที่ได้มาโดยชอบธรรม ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกันเพื่อความสามัคคีกัน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 5) รักษา ศีล ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ถูกต้อนหาและทวิญญูครอบงำ เป็นไปเพื่อการมีสมาธิเสมอกันกับเพื่อน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กันเพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน และความเป็น

อันหนึ่งอันเดียวกัน 6) มีอริยทวิญญู มีความเห็นไปในทางที่ถูกที่ควร เป็นธรรมที่นำมาเพื่อความสันทุกข์แก่ผู้ปฏิบัติตาม ข้อนี้ก็เป็นสาราณียธรรมที่ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 8/274/368)

2. สภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

1) ด้านการปกครองของคณะสงฆ์ภายในอำเภอโพธิ์ตากจังหวัดหนองคายนั้นมีการปกครองเป็นรูปแบบที่มีความชัดเจนโดยใช้หลักธรรมหลักวินัยของพระพุทธเจ้าเป็นตัวกำหนดในเรื่องของพรรษาและการยอมรับในเรื่องของมติคณะสงฆ์แห่งประเทศไทยและกฎหมายกฎระเบียบข้อกติกาต่างๆของประเทศเพื่อที่จะดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความมั่นคงในการดำเนินและใช้ชีวิตความเป็นพระสงฆ์ในด้านนี้มีปัญหาในเรื่องของพระสงฆ์ในพื้นที่ไม่ค่อยปฏิบัติตามกฎของพระธรรมวินัยเท่าที่ควรมีการบริจาหรือเรียไรและมีการดำเนินและใช้ชีวิตเช่นไม่เข้าร่วมลงปาฏิโมกข์หรือไม่รักษาศีลเท่าที่ควรทำให้เกิดความรวมและความเชื่อศรัทธาจากประชาชนได้ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ประชาชนออกจากออกห่างจากพระพุทธศาสนา (สัมภาษณ์ : พระครูกันตคุณาจารย์)

2) ทั้งนี้วิธีการจัดการปัญหาในด้านนี้ก็จะเน้นในเรื่องของการประชุมพระสังฆาธิการเป็นประจำทุกเดือนเพื่อที่จะเป็นการเข้มงวดและเป็นการตักเตือนให้พระสงฆ์ในพื้นที่นั้นคำนึงถึงสิ่งที่อยู่ในตัวเองคือความศรัทธาที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาทำให้เราเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาข้อวัตรปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าเป็นผู้วางไว้เราต้องปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธองค์เพื่อจุดมุ่งหมายสูงสุดในการดำเนินและใช้ชีวิต ในด้านของการส่งเสริมในเรื่องของการทัศนศึกษาก็มีพระสงฆ์ที่มีความสนใจใฝ่เรียนรู้อยู่เป็นจำนวนมากในระดับหนึ่งไม่ว่าจะเป็นการเรียนทางธรรมคือนักธรรมตรีนักธรรมโทนักธรรมเอกและในระดับเปรียญธรรม 1-9 ก็มีสำนักเรียนที่เป็นสำนักเรียนเกิดขึ้นในวัดที่มีขนาดใหญ่เช่นวัดเจ้าคณะอำเภอวัดเจ้าคณะตำบลมีครูผู้ที่ได้เปรียญธรรม 5 6 7 8 9 มาสอนเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งความรู้ในด้านของเปรียญธรรมเป็นอย่างดีในขณะเดียวกันก็จะเน้นในเรื่องสังคมสงเคราะห์ (สัมภาษณ์ : พระครูปัญญารธรรมวัตร)

3) ด้านการศึกษาก็จะมีพระสอนศีลธรรมเข้าไปการในโรงเรียนเพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินและใช้ชีวิตให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนในขณะเดียวกันทุกวันพระ 8 ค่ำและ 15 ค่ำประชาชนต่างก็เข้ามาทำบุญให้ทานที่วัดพระสงฆ์ได้โอกาสในเรื่องของการสังคมสงเคราะห์ในเรื่องของความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องของการดำเนินชีวิตเพราะปัญหาสังคมในทุกวันนี้จะเห็นว่าเกิดสภาวะความเร่งรีบของการทำมาหากินทำให้ประชาชนนั้นออกห่างจากหลักธรรมพระพุทธศาสนาจึงเกิดปัญหาต่างๆมากมายเช่นการขาดศีล 5 เมื่อประชาชนนั้นเข้ามาวัดที่จะเป็นในลักษณะของจิตอาสาเพื่อการพัฒนาวัดพระสงฆ์ก็จะให้แนวร่วมของหลักธรรมเพื่อที่จะใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนนั้นดำเนินบนทางสายกลางอย่างถูกต้องและมีจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพทุกอย่าง (สัมภาษณ์ : พระครูโพธิธรรมานุสิฐ)

ส่วนในด้านของการเผยแพร่พระพุทธศาสนานั้นเกิดปัญหาในเรื่องของความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเมื่อพระที่เป็นพระที่เผยแพร่ศาสนาออกไปยังประชาชนเมื่อประชาชนนั้นรับสิ่งที่พระนั้นได้สั่งสอนไปปรับปรุงและใช้ในการดำเนินชีวิตปรากฏว่าใช้ไม่ได้สิ่งแสดงว่าพระองค์นั้นไม่มีความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่แท้จริงส่งผลให้ประชาชนนั้นหาทางออกจากทุกข์ไม่เจอในเรื่องของการสื่อสารหลักธรรมที่สำคัญหลักธรรมในการดำเนินชีวิตกับประชาชนนั้นเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ขาดหายและเป็นปัญหาอย่างมากของอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคายเพราะมีพระที่ไม่ได้เป็นนักเผยแผ่และไม่มีความเข้าใจในเรื่องของสื่อโซเชียลมีเดียต่างๆที่จะนำเสนอธรรมะที่สามารถเข้าใจง่ายเพราะการนำเสนอธรรมะที่เข้าใจง่ายสามารถปฏิบัติได้จริงก็จะทำให้เกิดการดำเนินชีวิตที่ง่ายและคนอยากที่จะเข้าวัดมากยิ่งขึ้นยกตัวอย่างเช่นถ้ามีพระที่มีความเข้าใจในเรื่องของการอธิบายการให้ทานอย่างกระจ่างชัดได้ชัดเจนคนก็จะนิยมการให้ทานการรักษาศีลการบริจาคทานและการบริจาคต่างๆที่เป็นลักษณะแรงกายและแรงใจเพื่อสร้างศาสนสถานบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอารามไม่มีความเจริญงดงามมากยิ่งขึ้นและคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ก็จะดีขึ้น (สัมภาษณ์ : พระครูจันทธรรมโสภิต)

ส่วนในด้านบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอารามนั้นเป็นการร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสเจ้าคณะตำบลเจ้าคณะอำเภอและผู้นำชุมชนกำนันผู้ใหญ่บ้านและหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คืออบตที่เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความร่วมมือโดยอาศัยงานบุญงานประเพณีเพื่อเป็นการระดมทุนโดยที่ทางวัดก็จะมีคณะกรรมการแต่ละวัดเกิดขึ้นเพื่อที่จะเป็นการกำหนดในเรื่องของการใช้จ่ายค่าน้ำค่าไฟค่าสาธารณูปโภคต่างๆเกิดขึ้นภายในวัดรวมกระทั่งทุกๆวันพระ 8 ค่ำและ 15 ค่ำนั้นประชาชนในพื้นที่ต่างก็จะเข้าวัดเพื่อที่จะช่วยเหลือและรักษาความสะอาดนอกจากการให้ทานแล้วส่วนการบูรณปฏิสังขรณ์นั้นบางชุมชนได้ช่วยในเรื่องของแรงโดยมีการสมัครใจในเรื่องของจิตอาสาที่เข้ามาช่วยในเรื่องของการก่อสร้างการทาสีการบูรณะปฏิสังขรณ์ต่างๆเกิดขึ้นภายในวัดเพื่อที่จะทำให้วัดนั้นเกิดสภาพที่มีความน่าอยู่น่าอาศัยมีความร่มรื่นสวยงามและเป็นระเบียบในทุกๆอย่างของชุมชนในด้านนี้ไม่มีปัญหาเกิดขึ้นเพราะเป็นการร่วมมือระหว่างชุมชนกับทางวัดได้อย่างลงตัว (สัมภาษณ์ : พระครูกันตคุณาจารย์)

ในด้านสังคมสงเคราะห์กับชุมชนนั้นก็เป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้นำชุมชนและวัดที่จะเป็นในเรื่องของการให้เข้าบูชาหรือให้ยืมสิ่งของที่เป็นสาธารณะเช่นเต็นท์เช่นโต๊ะเช่นถ้วยจานชามและเครื่องเสียงเพื่อที่จะใช้ในเรื่องของประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพิธีกรรมที่เป็นประเพณีพิธีกรรมทั้งสี่ดำสี่ขาวของประชาชนเงินรายได้ที่ได้ก็จะวนเวียนกลับมาในเรื่องของค่าสาธารณูปโภคต่างๆของทางวัดเพื่อที่จะเป็นการบูรณะปฏิสังขรณ์ในเวลาเดียวกันทางหมู่บ้านต่างๆมีการจัดตั้งกองทุนระหว่างชุมชนกับวัดเพื่อที่จะเป็นการช่วยเหลือผู้ที่ต้องสูญเสียคนที่รักไปบ้านหมู่บ้านจะเก็บศพละ 30 บาทเพื่อที่จะให้ผู้ให้ผู้ที่เสียคนที่เรารักได้มีเงินทุนในการดำเนินชีวิตหลังจากนั้นก็ถือว่าเป็นการจัดตั้งกองทุนระดับชุมชนระดับหมู่บ้านเพื่อที่จะทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันของประชาชนมีความมั่นคงในชีวิตมากยิ่งขึ้นในด้านนี้ก็ถือว่าไม่มีปัญหาอะไรเพราะว่าวัดและผู้นำชุมชนเป็นความร่วมมือกันเพื่อที่จะทำให้เกิดชุมชนนั้นได้รับการพัฒนาในด้านของการสังคมสงเคราะห์ให้ผู้นำชุมชนนั้นได้ใช้พื้นที่

ของวัดที่เป็นพื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรมต่างๆที่พระเน้นให้ใช้ประโยชน์จากการสร้างส่วนรวมและเป็นการชักจูงชักนำประชาชนให้เข้าสู่วัดให้รู้จักวัดและรู้จักธรรมะภายในวัดเพื่อที่จะทำให้ชุมชนเป็นชุมชนที่มีคุณธรรมและน่าอยู่มากยิ่งขึ้น (สัมภาษณ์ : พระครูปัญญารธรรมวัตร)

3. การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

1) เมตตาการุณยธรรม คือ อกุศล และสามเณรทั้งหลาย พึงกระทำให้สิ่งใดก็ตามให้ยึดมั่นด้วยความเมตตา ได้แก่ การแสดงความมีน้ำใจช่วยเหลือชนชราในกิจการงานต่างๆ ที่ควรของเพื่อนอกุศลสามเณร ของเพื่อนอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นต่อหน้าหรือลับหลังก็ตาม ในด้านเมตตาการุณยธรรมจากการศึกษาสัมภาษณ์ประชาชนและพระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอโพธิ์ตากจังหวัดหนองคายจะเห็นในเรื่องของการแสดงถึงความมีน้ำใจของพระอกุศลสามเณรภายในวัดที่มีต่อพสกนิกรเช่นการช่วยเหลือในเรื่องของกำลังเงินและกำลังทรัพย์ เช่นการให้ยืมยืมเข้าของของทางวัดกรณีผู้ที่ประสบปัญหาในเรื่องของคุณภาพชีวิตในขณะเดียวกันพระสงฆ์ที่มีในเรื่องของคุณภาพชีวิตที่มีความแตกต่างกันก็มีการช่วยเหลือเป็นลักษณะของการช่วยเหลือในสิ่งที่ยากลำบากเช่นการช่วยเหลือในเรื่องของการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดการช่วยเหลือในเรื่องของข้าวปลาอาหารเป็นการให้ทานไปในตัวบางวัดมีสภาพเศรษฐกิจที่มีความคล่องและบางวัดมีสภาพเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยดีจำเป็นต้องอาศัยคณะสงฆ์เข้ามาดูแลเพื่อที่จะทำให้วัดนั้นมีศักยภาพ

2) เมตตาวิจิตรธรรม คือ อกุศล และสามเณรทั้งหลายพึงกล่าววาจาที่ประกอบขึ้นด้วยเมตตา ได้แก่ การพูดวาจาที่เป็นคำสัตย์ คำจริง คำสมานสามัคคีด้วยคำไพเราะ นุ่มนวล และคำที่มีประโยชน์ภายใต้พื้นฐานที่มาจากความเมตตา และจิตอันบริสุทธิ์ต่อคนที่ตนพูดด้วย และคนที่พูดถึง พูดต่อหน้าอย่างไร ลับหลังก็ต้องพูดอย่างนั้น ลับหลังพูดอย่างไร ต่อหน้าก็ควรพูดอย่างนั้นในด้านวิจิตรธรรมเป็นเรื่องของการสื่อสารการใช้คำพูดไม่ว่าจะเป็นการใช้คำพูดระหว่างพระสงฆ์ด้วยกันเองมีการระมัดระวังเรื่องของการใช้คำพูดที่มีความรุนแรงโดยใช้ในเรื่องของสัมมาวาจา 4 เข้ามาจับคือไม่พูดคำหยาบคำเพ้อเจ้อคำส่อเสียดคำนินทาผู้อื่นแต่เน้นในเรื่องของการสิ่งที่พูดแล้วเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมโดยรวมในลักษณะของการใช้คำพูดในด้านของพระสงฆ์ที่มีการอบรมผ่านโครงการการประชุมพระสังฆาธิการต้องเน้นเรื่องของการความเข้าใจและความกลัวต่อความผิด

3) เมตตาเมตตาธรรม คือ อกุศล และสามเณรทั้งหลายพึงระลึกในจิตที่มีเมตตา ได้แก่ การตั้งความรู้สึกลงในคนและสัตว์ทั้งหลายว่า ชีวิตแต่ละชีวิตไม่ต้องการความทุกข์ แต่ต้องการความสุขอันใด เพราะฉะนั้นขอให้บุคคลนั้นๆ ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่มีเรอ ไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ประทุษร้ายกัน ให้แต่ละคนอยู่ดีมีสุขตามสมควรแก่ฐานะของตน เมื่อจะคิดถึงใครก็ตามไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่า เป็นอกุศลสามเณรเท่านั้น ให้คิดถึงกันด้วยเมตตา และพร้อมที่จะแสดงออกทางกาย ทางวาจา ทั้งต่อหน้า และลับหลังบุคคลเหล่านั้นประเดี๋ยวนี้เน้นในเรื่องของการทำสมาธิหรือการฝึกสมาธิเพื่อที่จะทำให้เกิดความคิดในด้านดีหรือการจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ดีๆ

4) สาธารณโภคี คือ ภิกษุ และสามเณรทั้งหลาย พึ่งแบ่งปันภัตตาหารหรือสิ่งของของตนให้แก่เพื่อนภิกษุสามเณรด้วยกัน พึ่งละเว้นจากความเห็นแก่ตัวไม่แบ่งปันผู้อื่น คือ หลักการอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสามเณรนั้น ต้องรู้จักเที่ยวบิณฑบาตอาหารจากชาวบ้านผู้มีจิตศรัทธา เป็นการได้อาหารมาในทางที่ชอบธรรม แต่ว่าการได้ปัจจัย 4 นั้น คนเรามีวาสนาบาปมีไม่เหมือนกัน บางคนได้มากจนเหลือกินเหลือใช้ บางคนได้น้อยจนไม่ค่อยพอกินพอใช้ เพราะฉะนั้นคนที่ได้ลาภผลมาในทางที่ชอบมาก จึงต้องแสดงออกซึ่งทางกายกรรมทางวจีกรรม ที่สะท้อนมาจากใจ ด้วยการเอื้อเฟื้อแบ่งปันเป็นการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ เฉลี่ยความสุขให้แก่กัน

5) สีสสามัญญตา คือ ภิกษุ และสามเณรทั้งหลาย พึ่งรักษาศีลให้บริสุทธิ์เสมอกัน เนื่องด้วยการอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสามเณรนั้น ก็เป็นสังคมหนึ่งที่คล้ายกับฆราวาส มีผู้มากบ้าง และมีผู้น้อยบ้าง แต่ถ้าไม่มีปัญหาเรื่องการประพฤติปฏิบัติแล้ว ย่อมเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้ที่เกี่ยวข้องกันแม้จะเป็นเพื่อนรักร่วมใจกัน ถ้าคนหนึ่งละเมิดศีลที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้จะกลายเป็นที่รังเกียจ ดูหมิ่นของเพื่อนภิกษุสามเณรด้วยกัน การอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขที่ประสงคจะเกิดขึ้นไม่ได้

6) ทิฏฐิสามัญญตา คือ ภิกษุ และสามเณรทั้งหลาย พึ่งมีความเห็นร่วมกัน และเคารพความเห็นของผู้อื่นเสมอ ไม่พึงวิวาทกันเอง เพราะเพียงความเห็นที่ไม่ตรงกัน โดยในฐานะของภิกษุในพระพุทธศาสนา ถ้าเป็นความเห็นเกี่ยวกับวินัย ก็ต้องเอาวินัยเป็นมาตรการกำหนดตัดสินว่า ความเห็นของใครถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมะก็ตรวจสอบเทียบเคียง สอบทานหลักธรรมะว่า ข้อนี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้อย่างไร แล้วก็หาจุดกลางทางความคิดมาพบกัน แต่บางอย่างเป็นเรื่องของกิจการงาน

อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคายด้านการปกครอง ได้แก่ มีการจัดทำระบบบัญชีรายรับ-รายจ่ายเพื่อให้เกิดการบริหารงานการเงินคล่องตัวมีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่อชี้แจงกฎระเบียบตามวาระต่างๆ ภายในวัดมีการเข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการตามวาระที่ผู้บัญชาเหนือตนจัดให้มีการประชุม

ด้านการศาสนศึกษา ได้แก่ มีการจัดสรรรางวัลให้นักเรียนที่สอบได้ตามโอกาส เช่น สอบได้ บาลี นักธรรมอื่นๆมีการให้รางวัลและยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีและแผนกสามัญให้มีขวัญกำลังใจมีการจัดสรรงบประมาณเงินให้กับการเรียนการสอนนักธรรม บาลี และปริยัติ อย่างทั่วถึง

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ มีการช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษาที่มีความเดือดร้อนมีการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นมีการจัดตั้งหรือสนับสนุนโรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามีการจัดให้มีพระธรรมทูตหรือธรรมจาริกอบรมสั่งสอนแก่ชาวบ้านมีการจัดตั้งหรือสนับสนุนโรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์

ด้านการสาธารณูปการ ได้แก่ มีการจัดสาธารณูปโภคภายในวัด เช่น น้ำ ไฟฟ้า ข้าวของเครื่องใช้ต่างมีการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดอย่างเป็นระบบมีการช่วยกันดูแลศาสนสถานอยู่ตลอดเวลา

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ มีการจัดทำถนนภายนอกวัดให้สะดวกแก่การสัญจรไปมาระหว่างวัดกับชุมชนมีการให้ความร่วมมือกับชุมชนเพื่อช่วยงานสังคมมีการดำเนินการก่อสร้างที่อำนวยความสะดวกแก่ชาวบ้านที่เข้ามาทำบุญในวัด เช่น ศาลาพักผ่อน ที่จอดรถ ที่ปฏิบัติธรรม ห้องน้ำ เป็นต้น

ซึ่งผลการวิจัยได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูไพโรจน์ภัทรคุณ (วิโรจน์ ภททปญโญ) ศึกษาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมผลการวิจัยพบว่า 1. ด้านคุณลักษณะของภาวะผู้นำ เจ้าอาวาสควรที่จะให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมประชุมตามมติมหาเถรสมาคมทุกครั้ง เมื่อมีการจัดประชุมขึ้น เจ้าอาวาสควรที่จะจัดประชุมเพื่อชี้แจงข่าวสารการประชุมหรือเพื่อชี้แจงกฎระเบียบภายในวัด และใช้พระธรรมวินัยในการดูแลควบคุมพระภิกษุสามเณร เพื่อความเรียบร้อยดีงามของหมู่คณะทุกเดือน 2. ด้านศาสนวัตถุ เจ้าอาวาสควรวางแผนในการใช้พื้นที่เพื่อในอนาคตข้างหน้า อาจจะมีการขยายหรือใช้พื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรื้อถอน ขยายขยายในภายหลัง 3. ด้านศาสนบุคคล เจ้าอาวาสควรที่จะเข้มงวดกวดขันในการรับบุคคลที่จะเข้ามาบรรพชาอุปสมบท รวมไปถึงลูกศิษย์วัด เพื่อป้องกันบุคคลที่หนีความผิดทางกฎหมายหรืออาจเป็นบุคคลอันตรายต่อพระพุทธศาสนาได้พร้อมทั้งสอดส่องดูแลความประพฤติ และควรมีกฎระเบียบที่ชัดเจนเพื่อให้พระภิกษุและสามเณรประพฤติตามอย่างเคร่งครัด 4. ด้านศาสนพิธี เจ้าอาวาสควรคำนึงถึงความถูกต้องและเหมาะสมกับกิจกรรมบางอย่างที่จัดขึ้นตาม วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาบ้าง หรือเทศกาลตามประเพณีต่างๆ และเจ้าอาวาสควรที่จะกวดขันในเรื่องของมีนเมาและอบายมุขทั้งหลายทั้งปวง เพราะพื้นที่วัดเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่ปลูกฝังพระธรรมคำสั่งสอนเพื่อให้ประชาชนเป็นคนมีศีลธรรม 5. ด้านการศึกษาอบรม เจ้าอาวาสควรที่จะกระตือรือร้นในเรื่องของการสนับสนุนพระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติสายสามัญ รวมไปถึงการศึกษานักธรรมและจะต้องให้พระภิกษุสามเณรเข้าใจอย่างแท้จริง และนำไปปฏิบัติอย่างไม่ละเลย เมื่อในวัดมีความเข้มแข็งแล้วจะได้กระจายไปสู่ประชาชน จะทำให้สังคมไม่เสื่อมไปมากกว่านี้ 6. ด้านปัจจัยการบริหารงานของเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสจะต้องเป็นหลักสำคัญในการประสานงานหรือดำเนินงานภายในวัด ทั้งในการชี้แจงแนวทาง และจัดตั้งหน่วยงานให้กับบุคคลที่มีความสามารถ เพื่อความเรียบร้อย และลดปัญหาในงานนั้นๆ 7. ด้านการบริหารงานบุคคล เจ้าอาวาส ควรมีการคัดกรองบุคคลที่มีความสามารถในการทำงาน ให้ตรงกับความสามารถของบุคคลกร เจ้าอาวาสจะต้องให้พระภิกษุ สามเณรในวัดมีส่วนร่วมในการทำงาน และควรมีการจัดประชุมชี้แจงงานทั้งพระภิกษุและ

คณะกรรมการให้เข้าใจ และให้ทำงานร่วมกันเพื่อยังความสามัคคีวัดกับประชาชน พร้อมทั้งหน่วยงานและองค์กรอื่นๆ ให้มีส่วนร่วมด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

ควรปรับปรุงให้มากขึ้นโดยเฉพาะด้านศาสนศึกษา และด้านศึกษาสงเคราะห์ ศาสนศึกษาควรให้ความสำคัญ เอาใจใส่ สร้างแรงจูงใจในการเรียนบาลี ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อนำไปประพฤติดังแบบอย่างที่ดี ศึกษาสงเคราะห์ ควรมีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล คือ สังคหวัตถุ 4 เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ส่วนการปกครอง ต้องยึดแนวทางการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นหลักพร้อมกฎระเบียบ พระราชบัญญัติ กฎหมายการเมือง การรับคนมาบวชก็ต้องมีการคัดกรองความเหมาะสม ไม่ให้เกิดความเสียหาย การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการวางแผนเรียนรู้ด้วยสื่อที่หลากหลายมีความทันสมัย ต้องมีการฝึกอบรมเป็นวิทยากรทุกๆปี สาธารณูปการ มีการปรับปรุงบูรณะซ่อมแซมอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุง ภูมิทัศน์ ในบริเวณวัดให้มีความร่มรื่น สุขสงบเย็น สะอาด การสาธารณสงเคราะห์ ช่วยเหลือประชาชน อย่างเต็มความสามารถ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้านดีขึ้น แต่ควรทำอย่างจริงจัง ใส่ใจในแต่ละด้านให้มากกว่านี้ จะทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย มีแนวโน้ม หรือ หลักการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ที่ดีขึ้นในอนาคต

ในด้านสังคมสงเคราะห์การช่วยเหลือประชาชนของคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตากจังหวัดหนองคายนั้นถือว่ามีความสำคัญเพราะประชาชนให้ความสำคัญในเรื่องของการช่วยเหลือในด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นกองทุนที่เกิดขึ้นระหว่างวัดบ้านชุมชนการช่วยเหลือในเรื่องของการให้ยืมสิ่งของของภายในวัดเพื่อที่จะอำนวยความสะดวกให้ประชาชนนั้นเป็นการแบ่งเบาภาระในกิจกรรมงานบุญงานประเพณีต่างๆทั้งของส่วนรวมและของส่วนตัวก็ถือว่าเป็นการแบ่งเบาภาระให้กับประชาชนได้เป็นอย่างดี

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิเคราะห์การบริหารงานคณะสงฆ์ในระดับเจ้าอาวาส และเจ้าคณะตำบลในเขตอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ทั้งฝ่ายมหานิกายและธรรมยุต

2. การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิธีสืบทอดให้คนมาบวชในพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น ในแต่ละจังหวัดทั้งมหานิกายและธรรมยุต

3. ควรศึกษาการปกครองโดยอาศัยหลักธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดหนองคายเพื่อสร้างองค์ความรู้และรูปแบบการใช้หลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมความศรัทธาของประชาชนให้มากขึ้น

4. ควรศึกษารูปแบบการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับพระสงฆ์ทุกระดับเพื่อที่จะเป็นการสร้างรูปแบบการเรียนของพระสงฆ์ให้มีความน่าศรัทธาและเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้าเป็นรูปธรรม

5. ควรศึกษาพระสงฆ์กับสังคมสงเคราะห์เพื่อสร้างความสามัคคีระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 16).

กรุงเทพมหานคร: เอส. รีนดิง แมสโปรดักส์

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2550). *คู่มือวิชาการโครงการคนรักวัด*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวรรณวัตร. ตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอโพธิ์ตาก. วัดบ้านกาม บ้านกาม ตำบลโพหนอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย 43130. สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม 2564.

สัมภาษณ์ พระครูจันทธรรมโสภิต. ตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอโพธิ์ตาก. วัดอรัญญา บ้านโพธิ์ตาก ตำบลโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย 43130. สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม 2564.

สัมภาษณ์ พระครูกันตคุณาจารย์. ตำแหน่ง จต.โพหนอง เขต 2. วัดตาหมู บ้านโพหนอง ตำบลโพหนอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย 43130. สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม 2564.

สัมภาษณ์พระครูโพธิธรรมานุสิฐ. ตำแหน่ง จต.โพธิ์ตาก. วัดศรีสังวร บ้านนาฝาก ตำบลโพหนอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย 43130. สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม 2564.

การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้าน
ในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

**An Application of the Five Precepts for Developing the Village Leadersd
Inthe Territory of Kut Jub District, Udonthani Province**

พระมหาธนพล ขนติธมโม,

พระมหาประทีป อภิวฑฒโน และ สมเดช นามเกต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาพนองคาย

PhraPhramahaDhanapon Khantidhammo,

Phamahaprateep Abhivatdhano and Somdet Namket

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campas, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) หลักศีล 5 2) สภาพปัญหาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้าน และ 3) การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ผลวิจัยพบว่า 1) ศีลในพระพุทธศาสนาเถรวาทคือ เจตนา ที่เว้นกายทุจริตและวจีทุจริต และหมายถึง เจตสิก คือ การเว้นจากมโนทุจริต 3 โดยสรุปหมายถึงศีล 5 2) สภาพปัญหาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้าน พบว่าการละเมิดศีลข้อที่ 1 เพราะการทะเลาะวิวาท ส่วนการฆ่าสัตว์มุ่งเพื่อเป็นอาหาร การละเมิดศีลข้อที่ 2 เพราะปัจจัยอื่นๆ เช่น ปัญหาครอบครัว และค่านิยมที่ผิด การละเมิดศีลข้อที่ 3 เพราะความฟุ้งเฟ้อในด้านวัตถุนิยม การละเมิดศีลข้อที่ 4 ส่วนมากจะเป็นการกล่าวหาเท็จเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อความสบายใจของครอบครัว ส่วนการละเมิดศีลข้อที่ 5 พบว่า มีการติดสุราและยาเสพติดด้วย 3) การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้าน ต้องดำเนินการโดยการร่วมมือกันภายในชุมชนประกอบ ทั้งผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ประชาชนและโรงเรียน โดยมี 3 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (ร่วมคิด) 2) การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ (ร่วมทำ) และ 3) การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (ร่วมรับผิดชอบ) และใช้หลักแนวความคิดการมีส่วนร่วม 4 ขั้น คือ 1) การวางแผน 2) การดำเนินกิจกรรม 3) การใช้ประโยชน์ร่วมกัน 4) การได้รับประโยชน์ของประชาชน

คำสำคัญ: ศีล 5; พฤติกรรม; ผู้นำหมู่บ้าน

Abstracts

The objectives of this research were to study 1) the 5 precepts, 2) the problem behavior of the village leaders, and 3) the application of the 5 precepts to develop the village leaders' behavior. in the district of Kut Chap The results of the research showed that 1) the precepts in Theravada Buddhism are intentions to abstain from corrupt body and speech, and mean cetasika is to abstain from corrupt thoughts 3. In summary, it refers to the 5 precepts. 2) Problem behavior of village leaders. It was found that the first precept was violated because of quarrels. The slaughter of animals is aimed at food. Violation of the second precept because of other factors such as family problems and wrong values Violation of the third precept because of extravagance in materialism Violations of the Fourth Precept are mostly small lies for the comfort of the family. As for the violation of the 5th precept, it was found that alcohol and drug dependence were also applied. 3) The application of the 5 precepts to develop the behavior of the village leaders. This must be done through collaboration within the community. Both community leaders, clergy, citizens and schools were organized into three stages: 1) participation in the preparation stage (co-thinking), 2) participation in the implementation stage (co-working), and 3) participation. on track Evaluate and publish results (Share responsibility) and use the concept of participation in 4 steps: 1) planning 2) activities 3) sharing use 4) benefiting the people.

Keywords: 5 Precepts; Behavior; Village Leaders

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เกิดขึ้นมาแล้วกว่า 2600 ปี นับตั้งแต่ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ และได้ประกาศพุทธธรรมซึ่งเป็นคำสอนที่เป็นบรมสังฆะหรือความจริงอันประเสริฐที่เกี่ยวกับโลกและชีวิตที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ และนำมาสั่งสอนเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขของมวลมนุษยชาติ (มันเกียรติโกศลนิรติวงศ์, 2541 : 28-29) ดังนั้น หลักคำสอนในทางพุทธศาสนาจึงมี 2 ระดับ คือระดับสังฆธรรม และระดับจริยธรรม ในบรรดาคำสอนที่เป็นโลกุตตระ (สังฆธรรม) และในระดับโลกียะ (จริยธรรม) ซึ่งคำสอนในระดับโลกุตตระ เป็นคำสอนก็เพื่อมุ่งความหลุดพ้นหมดจากกิเลส เป็นคำสอนในระดับที่สูง คือ นิพพาน ส่วนคำสอนระดับโลกียะ เป็นคำสอนทั่วไป เพื่อให้ผู้ปฏิบัติดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในชาติปัจจุบัน และชาติอื่นๆ ไป เป็นคำสอน สำหรับผู้ที่ยังต้องการความเจริญและความสุขในสังสารวัฏ หลักคำสอนที่เป็นจริยธรรมในการดำรงชีวิต เช่น ทาน ศีล สวรรค์ (นฤมล มารคแมน 2543 : 1-2) เป็นต้น การที่มนุษย์ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏซึ่งยังเป็นความสุขในระดับของโลกียะนั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องนำหลักธรรม ที่เรียกว่า ศีล 5 มาดำรงชีวิตของมนุษย์ซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมที่พระพุทธศาสนาได้เล็งเห็นคุณค่าของสังคมที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขสามารถพัฒนาพฤติกรรม ด้านกาย จิตใจ และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปัจจุบันนี้บุคลิกภาพด้านพฤติกรรมมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมเป็นอย่างมาก

ดังนั้นในสังคมไทยจะเห็นว่า ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ การดำเนินชีวิตของคนไทยและวัฒนธรรมต่างๆ ได้รับอิทธิพลหล่อหลอมด้วยหลักธรรม คำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งอยู่ในความคิดหรือชีวิตจิตใจของคนไทยเป็นเวลานานสามารถสังเกตได้จากผลสะท้อนที่ปรากฏออกมาในด้านต่างๆ เช่นวิถีชีวิต ทัศนคติ พฤติกรรม นิสัยใจคอของชาวไทยตลอดจนถึงวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ลักษณะดังกล่าวซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยการนำมาปฏิบัติดัดแปลงให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก 2516 : 6-7)

การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันตามลักษณะของปัญหา ตามสติปัญญาและความประสงค์ของแต่ละบุคคล ดังนั้นระดับคำสอนของพระพุทธศาสนาจึงมีหลายระดับทั้งที่เป็นสัจธรรมเบื้องต้น เบื้องกลาง และเบื้องสูง มีทั้งส่วนที่เรียกว่า เป็นโลกียธรรมและโลกุตระธรรม ศีล เป็นคำสอนระดับเบื้องต้น หรือระดับพื้นฐาน คำสอนทั้งหมดเป็นระบบการปฏิบัติเพราะเหตุที่คำสอนเป็นสัจธรรมคือ เกิดจากประสบการณ์จริง คำสอนจะให้ผลอย่างแท้จริงเฉพาะผู้ที่นำไปปฏิบัติเท่านั้น ศีลก็อยู่ในลักษณะเดียวกัน แม้ว่าจะเป็นคำสอนระดับพื้นฐาน แต่ถ้าคนนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้วจะมีความสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ และพัฒนาขึ้นไปจนถึงระดับสูงสุดดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ศีลมีลักษณะอย่างนี้ สมาธิมีลักษณะอย่างนี้ ปัญญามีลักษณะอย่างนี้ สมาธิอันบุคคลอบรมโดยมีศีลเป็นฐาน ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก ปัญญาอันบุคคลอบรมโดยมีสมาธิเป็นฐาน ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก จิตอันบุคคล อบรมโดยมีปัญญาเป็นฐานย่อมหลุดพ้นโดยชอบจากอาสวะทั้งหลาย คือ กามาสวะ ราคาสวะ และอวิชชาสวะ (ที.ม.(ไทย) 10/142/89.)

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางอาชญากรรม การทำลายล้างผลาญซึ่งกันและกัน การปล้นชิงทรัพย์สิน การทำความผิดทางเพศ การโกหกหลอกลวง และการแสวงหาผลประโยชน์ให้โทษดังเช่นที่ปรากฏเป็นข่าวทางสื่อสารมวลชนอยู่บ่อย ๆ ตลอดถึงปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจการเมืองการปกครองเมื่อว่าโดยสรุปแล้วแต่เป็นการประพาศติพิต ในเรื่องการละเมิดศีล 5 ทั้งสิ้น เพราะคนยึดเอาประโยชน์ตนและพวกพ้องเป็นใหญ่ ไม่ใส่ใจผลกระทบต่อส่วนรวม ขาดความรับผิดชอบ เห็นผิดเป็นชอบ ในขณะที่สังคมเปลี่ยนไป ประกอบกับขาดความเข้าใจหลักศีลธรรม และไม่เห็นความสำคัญของศีลธรรม เพราะความโลภ โกรธ หลง เข้าครอบงำจิตใจ ความคิดอ่านและความประพฤติหลาย ๆ อย่าง ซึ่งแต่ก่อนถือว่าเป็นความชั่ว ความผิด ได้กลายเป็นสิ่งที่คนในสังคมยอมรับ แล้วพากันประพฤติปฏิบัติโดยไม่รู้สึกระส่ำระสาย จนทำให้เกิดปัญหาและทำให้วิถีชีวิตมีตนลงไป พวกเราชาวพุทธจะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง ต้องยึดหลักการให้มันคงที่จะไม่ทำสิ่งใด ๆ ที่ชั่วที่เสื่อม ต้องกล้าบากบั่นที่จะทำแต่สิ่งที่เป็นความดีเป็นความถูกต้องและเป็นธรรม เพื่อให้ผลความประพฤติปฏิบัติชอบ บังเกิด เพิ่มพูนขึ้นและคำจูนส่วนรวมไว้มิให้เสื่อมทรุดหากให้กลับฟื้นคืนดีขึ้นได้เป็นลำดับ

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการรักษาศีล 5 อันเป็นศีลระดับพื้นฐานเบื้องต้นเพราะศีลหมายถึง ความเป็นปกติธรรมดา หรือการประพฤติชอบทางกาย วาจา และทางจิตเป็นศีลพื้นฐานที่จะสกัดมิฉาทิฐิเบื้องต้นของประชาชนทุกกลุ่มอาชีพในชุมชน ผู้นำหรือผู้ปกครองหมู่บ้าน มีความสำคัญ การกระทำใน

สิ่งที่ดีเป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชน และลูกหลานต่อไป นำพาทำกิจกรรมที่สื่อบริการไปในทางที่ดี ทั้ง การศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจสังคม ความสามัคคี การให้การศึกษาในระบบการเรียนการสอนมีความจำเป็น รวมถึงการให้การศึกษาทางศีลธรรมที่ต้องเอาจริงเอาจัง ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้หลัก ศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นกลุ่มประชาชนใน หลายอาชีพทั้งผู้นำท้องถิ่นและมีความจำเป็นในการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และเพื่อหา แนวทางในการส่งเสริม เผยแผ่ศีลธรรมตามแนวพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล เหตุ ที่เลือกชุมชนประชาชนเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากพื้นที่นี้ไม่ค่อยมีข่าวความ รุนแรงเหมือนในตำบลอื่น ๆ ที่ลงตามสื่อต่าง ๆ ทางด้านการเมืองท้องถิ่น เรื่องการทุจริต ขัดผลประโยชน์ หรือ ที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ ต่าง ๆ ศีล 5 แต่ก็มีอยู่บ้างและยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาวิจัยการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี จึงทำการวิจัยเป็นกรณีศึกษาเพื่อ การวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้านในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัยผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative research)ได้กำหนดวิธีวิจัยไว้ดังนี้ 1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ(Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ(Secondary Source) จากหนังสือ ตำรา รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมาย โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชนของผู้นำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

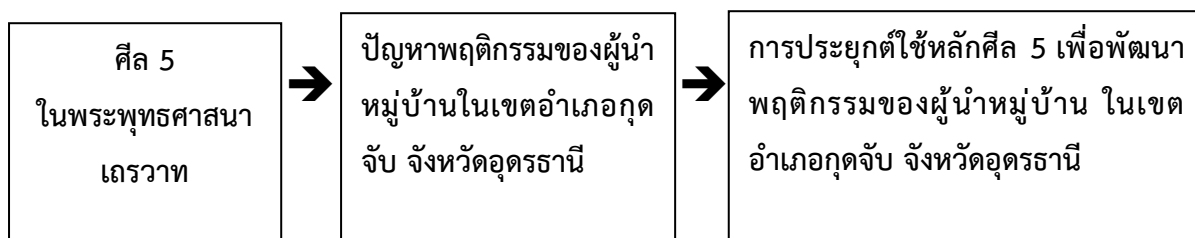
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาผู้วิจัยได้ศึกษาศึกษาหลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาสภาพปัญหา การนำหลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี และการประยุกต์หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย การศึกษาหลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย การศึกษาสภาพปัญหาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้านในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี เพื่อที่จะเป็นการทราบบริบทของผู้นำชุมชน ประชาชนใน

พื้นที่ในด้านต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับศีล 5 เพื่อที่จะเป็นการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอภูทอก จังหวัดอุดรธานีให้เกิดการพัฒนา ผู้นำชุมชน ประชาชน ในพื้นที่ในกรอบของการมีหลักธรรมในการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนในรอบด้านของชุมชน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในเขตอำเภอภูทอก จังหวัดอุดรธานี

4. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 24 รูป/คนแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1)พระสงฆ์ 2)ผู้นำชุมชน และ 3)ประชาชนอำเภอภูทอก จังหวัดอุดรธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. หลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

จากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาทสรุปได้ว่า “ศีล” (Morality) หมายถึง เป็นความประพฤติชอบทางกาย และวาจาหรือ เรียกว่าความเป็นปกติ คือ ความมีระเบียบวินัยทางกาย และวาจา โดยอาศัยเจตนางดเว้น จึงละบาปคือ อกุศลได้ คือ กายทุจริต วาจาทุจริต “ศีล” จึงเป็นธรรมเบื้องต้นที่จะให้เกิดกุศลธรรมทั้งปวงเป็นประธานให้กุศลธรรมอื่น ๆ เกิดขึ้นตามมา กล่าวคือ ความมีเมตตา กรุณา หิริ โอตตัปปะและความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น เพราะศีลจัดว่าเป็นฐานให้ถึงซึ่งโลกุตระธรรม คือ นิพพาน สมบัติ ก็ต้องอาศัยศีลเป็นพื้นฐาน ดังนั้นศีลจึงเป็นเบื้องต้นแห่งการปฏิบัติให้สุจริตทางกายวาจา และใจเป็นที่สุด

หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาในส่วนที่เกี่ยวกับความประพฤติที่ดีงาม และการหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต ได้แก่ ศีล 5 โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่งเน้นที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่สังคมในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ศีล 5 ประการนี้ เรียกว่า หลักมนุษยธรรมแปลว่า ธรรมสำหรับมนุษย์ ธรรมทำให้คนเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ คือ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติดนินทา การไม่พูดเท็จ การไม่ดื่มสุราเมรัย เพื่อความประพฤติให้ถึงความเป็นปกติ ทางกาย วาจา คือ มีความสำรวมระวัง อาศัยเจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากความชั่ว หรือทุจริตทางกายกรรม วาจากรรม ศีล 5 ทั้งหมดนี้เป็นลักษณะที่ตั้งแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย ให้พ้นจาก

ทุจริต เพื่อให้มีสติปัญญารอบคอบสามารถควบคุมจิตใจของตนเองไม่ตกในทางที่ชั่วร้าย ทำให้เกิดคุณงามความดี มีเมตตา กรุณา ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริตธรรม มีความจริงใจต่อกันและกัน มีความสามัคคี และมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตรักในเพื่อนมนุษย์ และสรรพสัตว์ที่เกิดมาร่วมโลก ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความเป็นที่รองรับโดยความเป็นที่ตั้งอาศัยแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย หรืออีกนัยหนึ่งว่า

ศีล คือ เจตนา หมายถึง เจตนางดเว้นจากบาปกรรมมีปาณาติบาต เป็นต้น

ศีล คือ เจตสิก (ได้แก่กุศลธรรม คือ ความไม่โลภ ความไม่พยาบาท ความเห็นชอบ) ของบุคคลผู้งดเว้นจากบาปกรรมมีปาณาติบาต เป็นต้น

ศีล คือ การสำรวม หมายถึง ความสำรวมในปาติโมกข์ ความสำรวมอย่างมีสติ สำรวมด้วยความรู้สำรวมด้วยความอดทน และสำรวมด้วยความเพียรพยายาม

ศีล คือ ความไม่ล่วงละเมิด หมายถึง การไม่ล่วงละเมิดด้วยกาย หรือด้วยวาจาของ ผู้ที่สมทานศีลแล้ว

ในคัมภีร์วิมุตติมรรค พระอุปัชฌาย์เถระ กล่าวความหมายของศีลไว้ว่า

ศีล หมายถึง ศีระะ ความเย็น สันติ ดีเลิศ การกระทำปกติและสภาพปกติตามธรรมชาติของทุกข์และสุข

ศีล หมายถึง ความเย็น มีอธิบายว่า ไม่วุ่นวายที่มีความเย็นมากที่สุดช่วยทุเลาความร้อนของพิษไข้ในร่างกายได้ฉับไฉน ศีลก็ฉับไฉน คือ ช่วยทุเลาไข้ใจที่เกิดจากความสะดุ้งกลัวหลังจากศีลขาดและก่อให้เกิดปราโมทย์

ศีล หมายถึง สันติ มีอธิบายว่า ถ้าบุคคลมีศีล เขาจะมีความประพฤติเรียบร้อยไม่สร้างความหวาดกลัวให้เกิดขึ้น

ปทานุกรมบาลี-ไทย-อังกฤษ สันสกฤต ให้ความหมายของศีลไว้ว่า “ศีล คือ ความปกติของธรรมชาติ ธรรมชาติอันสัตบุรุษพึงทรงไว้ สภาวะความสำรวม”

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของศีลไว้ว่า ศีลคือข้อบัญญัติที่กำหนดการปฏิบัติทางกายและวาจา ทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล 5 ศีล 8

ศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาทประกอบด้วย

ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเองและใช้ให้ คนอื่นฆ่า ปาณาติบาต เป็นคำในภาษาบาลี แปลตามรูปศัพท์ว่า “ การทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป ” แม้แปลออกมาเป็นคำไทยแล้ว จะเข้าใจยากสักหน่อย ในคัมภีร์มิ่งคลัตถทีปนี คำขยายความแปลได้ดังนี้ “วรกเจตนา (เจตนาผู้ฆ่า) ของบุคคลผู้มีความสำคัญในสัตว์มีชีวิตว่าสัตว์มีชีวิต อันยังความพยายามเป็นเหตุเข้าไปตัดชีวิตินทรีย์ให้ตั้งขึ้น เป็นไปทางกายทวาร และวจีทวาร ทวารใดทวารหนึ่ง ชื่อว่าปาณาติบาต” พุดง่ายๆ ก็ว่า ทั้งรู้ยู่ว่าสัตว์มีชีวิตก็ตั้งใจฆ่าสัตว์มีชีวิตนั้นด้วยลงมือทำเอง หรือออกปากหรือจ้างวานผู้อื่นด้วยวาจา

ศีลข้อที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี : เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์ด้วยตนเองและใช้คนอื่น ให้ลักตามรูปศัพท์ภาษาบาลี “อทินนาทาน” แปลว่า “การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้” ในคัมภีร์มังคลัตถทีปนี ขยายความของคำว่า “อทินนาทาน” ไว้ว่า “โดยเจตนา (เจตนาเครื่องเป็นขโมย) ของบุคคลผู้มีความสำคัญในพัสดุ อันผู้อื่นหวงแหน ว่าเป็นพัสดุนั้นผู้อื่นหวงแหนแล้วอันยังความพยายามเป็นเหตุถือเอาพัสดุที่ผู้อื่นหวงแหนนั้นให้ตั้งขึ้น เป็นไปทางกายทวารและวจีทวาร ชื่อว่าอทินนาทาน”

ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี : เจตนางดเว้นจากการประพฤติดินในกาม ตามรูปศัพท์ภาษาบาลี “กาเมสุ มิฉฉาจาร” คือ “ความประพฤติดินในกามทั้งหลาย” เป็นคำแปลที่ฟังง่ายและเข้าใจดี แต่ในคัมภีร์มังคลัตถทีปนี ขยายความไว้ว่า “เจตนา เป็นเหตุก้าวล่วงฐานะอันบุคคลไม่พึงถึง เป็นไปทางกายทวารด้วยประสงค์สัทธรรม ชื่อว่า กาเมสุมิฉฉาจาร”

ศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี : เจตนางดเว้นจากการพูดปด พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ “มุสาวาท” แปลว่า “การพูดเท็จ” หรือ “การพูดมุสา” ในมังคลัตถทีปนี ขยายความไว้แปลความว่า “เจตนาของเขา อันยังกายประโยคและวจีประโยค ซึ่งเป็นเครื่องกล่าวให้คลาดเคลื่อนชื่อว่า มุสาวาท” หรือ “เจตนาเรียกว่า มุสาวาท เพราะเป็นเหตุกล่าว คือ ให้บุคคลอื่นรู้ คือ ทำให้ คำจริงด้วยความพยายามที่ควรกล่าวตามความจริงเป็นคำเท็จ” อีกนัยหนึ่ง “เจตนา คือความตั้งใจที่จะก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวอย่างนั้น ของผู้ประสงค์ให้บุคคลอื่นรู้เรื่องไม่จริงว่าเป็นความจริงเรียกว่า มุสาวาท เพราะเป็นเหตุกล่าวเท็จ”

ศีลข้อที่ 5 สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี : เจตนางดเว้นจากการดื่มน้ำเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทสุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา แปลว่า “เหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ในเพราะน้ำเมากล่าวคือ สุราและเมรัย” คือ แปลคำ “มัชช” ว่า “น้ำเมา” แปลดังนี้เท่ากับยกเอาคำ “สุราเมรย” เป็นคำขยายความของ “มัชช” หมายถึง มัชช (คือของเมา) มี 2 ประเภท คือ สุรา และเมรัย และมีอธิบายขยายความซึ่งแปลได้ว่า “เจตนา คือ ความตั้งใจดื่มน้ำเมา กล่าวคือ สุราและเมรัย ดำเนินไปทางกายทวารด้วยความประสงค์ในการดื่ม เรียกว่า สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานะ”

2. สภาพปัญหาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้านในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

จากการศึกษาปัญหาและพฤติกรรมการละเมิดหลักศีล 5 ของผู้นำหมู่บ้านในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่า

ปัญหาและพฤติกรรมการละเมิดศีลข้อที่ 1 พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการละเมิดศีลข้อนี้ เป็นปัญหาจากการทำร้ายร่างกาย และการทะเลาะวิวาท ส่วนการฆ่าสัตว์นั้นเป็นไปเพื่อทำอาหาร และมีบางส่วนเป็นการทำทารุณกรรมสัตว์ เช่นเช่น ตีไก่ กัดปลา กัดจิ้งหรีด เป็นต้น

ปัญหาและพฤติกรรมการละเมิดศีลข้อที่ 2 พบว่า สาเหตุของการลักทรัพย์ มีปัจจัยอื่นในสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ก่อให้เกิดการกระตุ้นให้มีการแสวงหาทรัพย์ในทางทุจริต เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาค่านิยมที่ผิด ๆ เป็นต้น

ปัญหาและพฤติกรรมการละเมิดศีลข้อที่ 3 พบว่ามีสาเหตุของปัญหาล้ายคลึงกัน เงื่อนไขที่ทำให้เด็กหญิงหันมาละเมิดหรือทำผิดในเรื่องเพศนั้นเพราะความพึงพอใจในด้านวัตถุนิยมการแต่งตัวที่เย้ายวน ไม่ว่าจะเป็น เพื่อนเที่ยว เพื่อนชายที่เธอชื่นชอบ หรือแม้แต่คนในครอบครัวของเธอเองและสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากการประพฤติดังกล่าวก็คือ พวกเขาจะมีความตื่นตัวทางเพศเร็วเกินไป มีพฤติกรรมสำส่อนทางเพศ โดยถือว่าเรื่องทางเพศเป็นเรื่องธรรมดา มีการเกิดติดโรคทางเพศสัมพันธ์และทำแท้ง เสพยาเสพติด และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม

ปัญหาและพฤติกรรมการละเมิดศีลข้อที่ 4 นี้ ส่วนมากจะเป็นการกล่าวคำเท็จเล็กน้อยๆ ทั้งนี้เพื่อความสบายใจของครอบครัว ไม่มีปัจเจกบุคคลใดที่มีการพูดโกหกเป็นอาชีพ แต่ก็มีบ้างเพื่อผลประโยชน์เป็นครั้งคราวและเป็นบางฤดูกาล การแสดงออกทางกิริยาอาการที่แสดงให้ผู้อื่นเข้าใจผิดเช่นสร้างหลักฐานเท็จปลอมแปลงเอกสารหรือหลักฐาน

ปัญหาและพฤติกรรมการละเมิดศีลข้อที่ 5 พบว่า นอกจากปัญหาการติดสุราแล้ว ยังปัญหาหาเสพติดนับเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลเสียหายชุมชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะปัญหาหาเสพติดในเยาวชน เพราะเยาวชนเป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสหลงเข้าสู่วงจรของปัญหาหาเสพติดได้ง่าย และยังเป็นอนาคตของชาติอีกด้วย เป็นบ่อเกิดของปัญหาต่าง ๆ นับตั้งแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตัวผู้เสพเองที่จะได้รับความทุกข์ยากลำบากทั้งทางกายและทางใจ นอกจากนี้ ถ้าผู้เสพหาเงินมาซื้อหาเสพติดไม่ได้ก็จะก่ออาชญากรรมได้ หรือเมื่อผู้เสพเสพยาเสพติดจนขาดสติสัมปชัญญะอาจก่ออาชญากรรมได้เช่นเดียวกัน ซึ่งย่อมจะนำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัวที่จะต้องสูญเสียทั้งเงินทอง

3. การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้นำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ให้เว้นจากปาณาติบาต ด้วยหลักเมตตากรุณา พบว่า การฆ่าเป็นการเบียดเบียนตนเองและคนอื่นให้เดือดร้อน ปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ที่เราเดือดร้อนกันมากนั้นอยู่ที่ปัญหาการฆ่า การเบียดเบียนกันและกัน ซึ่งกระทบกระเทือนต่อการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขของคนในสังคม ดังนั้นเพื่อยุติหรือระงับวงจรที่มีอยู่ในสังคมอันสืบเนื่องมาจากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นอย่างมากมายจึงควรประพฤติปฏิบัติตามหลักของศีลข้อที่ 1 นี้ เหวหรือความโกรธ อันเป็นเบื้องต้นแห่งการฆ่าย่อมระงับลงได้ ถ้าบุคคลภายในสังคมดำเนินชีวิตอยู่ในกรอบของศีลข้อที่ 1 แล้วก็จะยุติการเบียดเบียนประทุษร้ายกัน เมื่อการโกรธ การเบียดเบียน ประทุษร้ายกันลดลงไปความสุข ความสงบก็จะเกิดขึ้น สัตว์ทุกประเภท ชีวิตทุกชีวิตก็จะอยู่กันอย่างไมตรีจิต คนกับสัตว์ก็อยู่กันได้ด้วยไมตรีจิต เมื่อบุคคลเว้นจากปาณาติบาต และเจริญเมตตากรุณาโดยยึดหลักคือ ตั้งความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และให้มองว่าการเว้นจากการฆ่า เพิ่มพูนเมตตากรุณาเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ควรทำ แก่กันและกันโดยการสงเคราะห์กัน อันจะเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้ง

ยังเป็นประโยชน์ต่อสังคม 3 ประการ คือ ทั้งเพื่อประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ทำให้มีความสุขความเจริญ

การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ให้เว้นจากอกุศลนาทาน ด้วยหลักสัมมาอาชีวะพบว่า ทรัพย์ที่ได้มาด้วยความหมั่นทำงานนั้น จะเจริญมั่งคั่งก็เพราะ เจ้าของเอาใจใส่รักษาให้พ้นอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดแต่เหตุภายใน คือ ตนเองหรือบุตรภรรยาใช้สอยให้สิ้นเสียเพราะเหตุไม่จำเป็นและเกิดแต่ภายนอก เช่นโจรนำไปเสียหรือไฟเผาสูญเสีย เป็นต้น และเจ้าของจ่ายใช้สอยแต่พอสมควร ไม่ฟุ่มเฟือยเกินกว่าที่หาได้หรือเกินกว่าที่ต้องการและไม่เบียดเบียนจนถึงกับอดอยากผู้ประกอบการงานพึงมีอุตสาหกรรมอย่าทอดทิ้ง จงดูเยี่ยงแมลงผึ้งบินหาเกสรดอกไม้ นำมาที่ละน้อย ๆ ยังอาจจะทำน้ำผึ้งไว้เลี้ยงตัวและลูกน้อยได้ตลอดฤดูหนาวที่กั้นดารด้วยเกสรดอกไม้ เมื่อเขาหมั่นทำงานได้ทรัพย์มาจ่ายเลี้ยงตนและครอบครัวบ้าง เก็บไว้เพื่อเหตุการณ์ข้างหน้าบ้างเสมอไป ถึงไม่มากแต่เพียงคราวละน้อย ๆ ก็พอจะทำตนให้เป็นสุขสำราญ และไม่ต้องประกอบการทุจริตเพราะความเลี้ยงชีพเขาบีบคั้น เป็นอันรักษาศีลให้บริสุทธิ์ได้

การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ให้เว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร ด้วยหลักกามสังวรพบว่า เมื่อบุคคลประพฤติอยู่ในเบญจธรรมข้อที่ 3 คือ กามสังวร คือการสำรวมในกาม ไม่ประพฤติดิตในกาม เป็นความประพฤติปกติทางกาย วาจา และใจ โดยอาศัยความตั้งใจรักษาปกติของตนเองไว้ได้ อันเป็นหลักปฏิบัติไม่ทำให้เดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น และการดำเนินชีวิตมีความยินดีในคุ้มครองของตนเอง และรู้จักยับยั้งชั่งใจควบคุมใจของตนเองในเรื่องของกามารมณ์ ให้รู้จักบำเพ็ญกิริยาบทความสันโดษ ผูกใจตนเองอยู่เสมอเพื่อมิให้จิตใจใคร่ไปในกามารมณ์จนเป็นที่ตั้งแห่งความประพฤติดิตในทางที่ชั่ว สถาบันของครอบครัว ย่อมมีความสุข และการประพฤติดิตในศีลข้อนี้จะไม่เกิดขึ้นในอนาคต และการดำเนินชีวิตย่อมได้รับความสุขสันติในปัจจุบันกล่าวคือ (1) เกิดความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน ไว้วางใจกันได้ (2) ย่อมให้เคารพในสิทธิความเป็นสามีภรรยาของกันและกัน (3) ไม่เกิดการหย่าร้าง การแตกร้างภายในครอบครัว (4) สามารถสร้างความมั่นคง และความอบอุ่นภายในครอบครัว (5) ย่อมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และ (6) กำจัดภัยเวรทั้งปัจจุบันและอนาคต

การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ให้เว้นจากมุสาวาท ด้วยหลักสัจจะ พบว่า เมื่อบุคคลปฏิบัติอยู่ตามหลักศีล มุสาวาทา เวรมณี คือ การไม่ประพฤติดิตในการพูดเท็จ การไม่พูดโกหก คือ การพูดไม่คำหยาบ การไม่พูดส่อเสียดและการพูดเพื่อเจ้อ และตรงกับหลักเบญจธรรม ได้แก่ สัจจะ คือการพูดความจริงโดยอาศัยเจตนาเป็นנדเว้น มีความไม่กำลวงทางวาจาเป็นที่ตั้ง เป็นผู้สำรวมคำพูด อันเป็นหลักปฏิบัติให้อยู่ร่วมกันโดยไม่เบียดเบียนกันในทางคำพูด มีท่านผู้รู้นักปราชญ์ทั้งหลาย มักจะเตือนผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและมีความเกี่ยวข้องกันด้วยความหวังดีเสมอมาว่า ให้คิดก่อนพูด คือ เตือนให้มีสติเพราะว่า ก่อนพูดเราเป็นนายของคำพูด แต่ถ้าพูดไปแล้วคำพูดจะเป็นนายเรา พูดดี ก็ดีไป แต่ถ้าพูดไม่ดี ผลตามมาจะตรงกันข้าม ก่อนพูด เราควรคิดพิจารณาเสียก่อนว่า คำพูดที่จะพูดนั้นเป็นประโยชน์มีดี มีเสียอย่างไรบ้าง ถ้าเห็นว่าจะได้รับผลไม่ดี หรือพูดไปก็เปล่าประโยชน์เราก็ดเสีย ไม่พูดออกไป เราก็ยังเป็นนายของคำพูด ถ้าพูดออกไปแล้ว และเป็นคำพูดที่ไม่ดี เป็นวจีทุจริต ก็ไม่

ควรพูดแต่ควรพูด แต่ปียวจาหมายถึง พูดอย่างรักกัน กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยกันเกื้อกูลกันไม่หักหาญน้ำใจซึ่งกันและกัน มีความรัก ความเมตตา การดำเนินชีวิตในสังคมย่อมมีความสุข

การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ให้เว้นจากสุราเมรัยมาทัญฐาน ด้วยหลักสติ พบว่า การแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาส่งเสริมปัจจัยภายในคือ ตัวเยาวชนจึงเป็นการส่งเสริมกระบวนการภายในตัวเยาวชนให้ดำเนินไปอย่างมีความรู้ความเข้าใจ ความคิดเห็น แนวความคิดทัศนคติ ค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม เกื้อกูลแก่ชีวิตและสังคมส่งผลให้เยาวชนสามารถคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล ถูกต้องชอบธรรม นอกจากนี้ เยาวชนควรรู้จักแสวงหาความรู้ที่สมควรและเป็นประโยชน์ และดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ ซึ่งจะก่อให้เกิดความดีงามขึ้นภายในจิตใจ ทำให้สามารถประพฤติตนอยู่ภายในกรอบความดีงาม ละเว้นการเบียดเบียนกันและกัน และประกอบกิจอันเป็นกุศลได้โดยง่าย อันจะสร้างสรรค์สังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

การใช้หลักศีล 5 กับการสร้างความสัมพันธ์ในสังคม พบว่า การที่ปัจเจกบุคคลได้นำศีล 5 ของพระพุทธเจ้ามาปรับใช้ในชีวิตประจำวันทำให้ปัจเจกบุคคลประสบสันติสุข และหลักเบญจศีลของพระพุทธเจ้าเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งปัจเจกบุคคลได้พิสูจน์แล้วว่าแก้ไขปัญหาคือ และเกื้อหนุนชีวิตให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งผลลัพธ์ของการประพฤติปฏิบัติที่ดีของปัจเจกบุคคลย่อมส่งผลถึงสังคมครอบครัว สังคมประเทศให้มีความสุข ความสงบ และมีสันติสุข

อภิปรายผลการวิจัย

1. การวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดของพระเทวโณ เทวโณ กล่าวคือ ผู้มีศีลมีกายวาจาเป็นปกติ ไม่ดีใจ หรือ เสียใจ เมื่อประสบกับสิ่งที่ดีหรือไม่ดีผู้มีศีล ต้องมีกายวาจา และใจเย็นสบายไม่เร่าร้อนด้วย ราคะโทสะโลภและโมหะ เป็นผู้มีกายสุจริต วาจาสุจริต และมโนสุจริต แต่ความหมายโดยรวมหมายถึง การเป็นผู้มีระเบียบวินัยในตนเอง เช่น ถ้ารับประทานอาหารก็ให้เป็นปกติ อย่ามากเกินไปหรือน้อยเกินไป หวานเกินไป เค็มเกินไป ดังนั้น เมื่อทำอะไรก็สุขุมรอบคอบและเยือกเย็น อย่าเดิน ยืน นั่ง นอน ทำ พูด คิด ด้วยความเร่าร้อน ศีล 5 เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้ชาวพุทธรักษาศีล 5 เพื่อประโยชน์แก่คนรักษาเองและเพื่อความสงบสุขของสังคมด้วย และสอดคล้องกับ พระอุบล กตปุญโญ (แก้ว วงษ์ล้อม) ว่า สารของศีลสำหรับประชาชนทั่วไปกำหนดเอาข้อปฏิบัติอย่างต่ำมาเป็นพื้นฐานที่จะทำให้สังคมเกิดสงบสุข โดยปกติถือว่าศีล 5 เป็นหลักประพฤติพื้นฐานสำหรับมนุษย์ ไม่ว่าจะครองชีวิตอยู่ในระดับใดๆ คือเป็นหลักความประพฤติพื้นฐานของบุคคลแต่ละคนในฐานะที่เป็นมนุษย์

หลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ ในสังคมปัจจุบัน การแสดงออกทางการกระทำด้วย กิริยาอาการ ได้แก่ ทางกาย วาจา และใจ ซึ่งเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นบุคคลใด หรือนับถือศาสนา ไດก็ตาม การกระทำย่อมส่งผลให้เป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็อยู่ที่การกระทำเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ พระอภัย อภิชาท (ชูขุนทด) ลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์มี 3 ประเภท คือ พฤติกรรมทางกาย ทางวาจา และทางใจ สังเกตเห็นได้ว่าปัญหาทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน มี 4 ด้าน คือ ปัญหาด้านการเมือง ด้าน เศรษฐกิจ ด้านการปกครอง และ ด้านสังคม หลักธรรมในการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนา เถรวาท พบว่ามีอยู่ 2 ประการ คือ (1) หลักเบญจศีล คือ ข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ ตั้งอยู่ในความดีงาม แบ่งเป็นประเภทของเบญจศีลได้ 5 ประเภท คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต, เว้นจากการ ถูเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้, เว้นจากการประพฤติผิดในกาม, เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท และอาณิสสของบุคคลผู้มีศีลสมบูรณ์ด้วยศีลในโลกนี้ ย่อมมี โภคทรัพย์ ย่อมแก่กล้า ไม่ก่อเหิน ย่อมไม่หลงลืมสติตาย หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ และเห็นสอดคล้องกับ วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน ที่เห็นว่า การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก โดยให้ความสำคัญต่อศีล ข้อ 3 และ 2 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาศีลข้อ 4 และข้อที่ 1 จากการ วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขพบว่า ปัญหาการนำศีลข้อ 1 ไม่มีทางเลือกในการเลี้ยงชีพ จึงมีการฆ่าสัตว์ นำมาทำอาหารเลี้ยงชีพปัญหาของศีลข้อที่ 2 คือ ความยากจนหาทางเอาตัวรอดจึงทำผิด แก้ด้วยการให้ขัด เกลาจิตใจแต่วัยเด็กด้วยการใช้ธรรมะ ปัญหาของศีล ข้อที่ 3 คือการขาดจิตสำนึกไม่รู้จักพอ ทางแก้คือปลูก จิตสำนึก ให้นึกถึงปัญหาที่จะตามมา ปัญหาของศีลข้อที่ 4 คือพูดเท็จเพื่อเอาตัวรอดจนเป็นนิสัยแก้ด้วยการ เข้มงวดทางวัฒนธรรมด้านภาษา และข้อที่ 5 คือการดื่มสุราในงานเทศกาลงานต่าง ๆ ทำให้ขาดสติ แก้ด้วยการ วรรณคดีให้รู้จักพิษภัยของสุรา

เมื่อมนุษย์ได้รับการพัฒนาพฤติกรรมแล้ว ย่อมส่งผลให้เกิดความสงบสุข หรือสันติต่อสังคม สอดคล้องกับ พระวิมาน คมกัรปญโญ (ตริกมล) ที่เห็นว่า สันติภาพเป็นสภาวะที่ปราศจากความรุนแรง และเป็นสภาวะที่ปราศจากการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ ทั้งความรุนแรงต่อตนเองหรือผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม แนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพมีอยู่หลายประเภท นักการศาสนาจะมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับสันติภาพทางจิตที่ ปราศจากความรุนแรง แต่นักเคลื่อนไหวทางสังคมมองว่าสันติภาพเป็นภาวะที่ไม่ถูกกดขี่หรือเอารัดเอาเปรียบ ในขณะที่นักปฏิบัติการทางสังคมจะมองว่าสันติภาพเป็นภาวะที่ไม่ใช้ความรุนแรงทั้งทางตรง ทางอ้อม ทาง โครงสร้างและทางวัฒนธรรม การสร้างสันติภาพทำได้โดยการควบคุมกิเลสภายในของแต่ละบุคคล การไม่ก่อ ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม การควบคุมพฤติกรรมด้วยการใช้ข้อกำหนดกฎเกณฑ์ทางสังคม การปรับ โครงสร้างและค่านิยมเพื่อไม่ให้เอื้อหรือส่งเสริมการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ ในส่วนการนำศีล 5 มาเป็น รากฐานของสันติภาพนั้น สามารถทำได้ด้วยการนำไปเป็นรากฐานของสันติภาพควบคู่ไปกับการปรับโครงสร้าง สังคมแนวราบ ได้แก่ การนำไปสู่วัฒนธรรมแบบเมตตากรุณาและวัฒนธรรมแบบสันติวิธี ส่วนโครงสร้างใน แนวตั้ง ได้แก่ รากฐานทางสังคมในรูปของปิรามิด โดยนำไปจัดโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม

กระบวนการยุติธรรม และการศึกษา เพื่อให้เอื้อต่อการส่งเสริมโครงสร้างสังคมระดับจุลภาคจนถึงระดับมหัพภาค ซึ่งเป็นการเชื่อมโครงสร้างและสถาบันสังคมให้ยึดโยงอยู่กับศีล 5 อันเป็นพื้นฐานของแนวทางสันติวิธี ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งคือรากฐานของสันติภาพเชิงคุณค่า ซึ่งเป็นมโนธรรมสำนึกที่ทำให้เกิดความตระหนักถึงมนุษยธรรมและสิทธิมนุษยชนสากล ทั้งความเสมอภาค ความยุติธรรม ภารดรภาพ สัมพันธภาพ ดุลยภาพและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งจะทำให้สังคมเป็นแบบสวัสดิการที่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีความตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต และการไม่ใช้ความรุนแรงทุกกรณี ทำให้ชีวิตปราศจากภัยคุกคาม รวมไปถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ที่ได้รับความทุกข์ยากลำบาก ทำให้มีสวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งจะทำให้เกิดสันติภาพเชิงบวก ในขณะเดียวกันก็ยังเป็นแนวทางแก้ปัญหาหาคำของความรักความขัดแย้งและความรุนแรง ในรูปของต้นเหตุ มานะ ทิฐิ และอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ ซึ่งศีล 5 จะเป็นตัวสกัดกั้นและทำลายรากเหง้าของความขัดแย้งและความรุนแรง โดยรากฐานเชิงโครงสร้างจะเข้าไปจัดโครงสร้างสังคมไม่ให้เอื้อต่อการใช้ความรุนแรง ในขณะที่รากฐานเชิงคุณค่าจะปลูกเร้าให้ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต เพื่อให้อยู่ร่วมกันตามหลักมนุษยชน ซึ่งเป็นรากฐานของมนุษย์ นอกจากนี้ยังเข้าไปจัดการกับรากเหง้าที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรง โดยจะมีความเชื่อมโยงกันทั้งโครงสร้าง คุณค่าของมนุษย์และการควบคุมกิเลสภายใน ซึ่งจะทำให้สันติภาพมีรากฐานที่มั่นคง ทั้งในระดับจุลภาคและมหัพภาคอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย ดังนี้ หลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในพระพุทธศาสนา มีเนื้อหากว้างขวางครอบคลุมหลักพุทธธรรมทั้งหมด ผู้ศึกษาและปฏิบัติควรมีหลักในการนำหมวดธรรมทั้ง 6 ประการ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยสามารถพิจารณาขอบเขตในแต่ละหมวดเพื่อนำไปปรับใช้กับพฤติกรรมของมนุษย์ว่าเป็นอย่างไร

2) ผู้ศึกษาควรรู้พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน สังคมมนุษย์มักแสดงออกของการกระทำอยู่ในขอบเขตของปัญหานั้นๆอย่างไร และผลกระทบต่อบุคคลนั้นส่งผลต่อสังคมอย่างไรบ้าง

3) การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันควรศึกษาวิธีการปฏิบัติตามหลักธรรมที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อนำไปพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมได้

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้วิจัยได้นำปัญหาและอุปสรรคของการนำหลักศีล 5 เพื่อการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน เข้าสู่การสัมมนา รวมถึงสิ่งที่สามารถปรับปรุงได้ แก้ได้และหาสาเหตุ เหตุผลเพื่อที่ประชาชนในพื้นที่จะได้ดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ได้มากขึ้น

2. ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องของศีล 5 ที่ได้ทำการศึกษาทำเป็นแผนการเรียนรู้ที่ละขั้นตอนเพื่อที่จะเป็นการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ ที่มีความแตกต่างทางด้านอายุ เพศ การศึกษา ที่มีความแตกต่างกันในการเรียนรู้และเข้าใจ เพื่อที่จะทราบหัวใจสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น

3. ผู้วิจัยได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับศีล 5 เพื่อที่จะสร้างองค์ความรู้ให้กับเยาวชน นักเรียน นักศึกษา เพื่อสร้างการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

4. ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักการเรียนรู้เพื่อเป็นการศึกษาเรียนรู้ ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาสังคมไปในเวลาเดียวกัน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อศึกษาหลักเบญจศีล-เบญจธรรมในพระพุทธศาสนา และเพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยหลักเบญจศีล-เบญจธรรม ดังนั้น การศึกษาสืบเนื่องต่อจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการวิจัยเรื่องเกี่ยวกับคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่เป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจในเรื่องการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะเป็นหนทางทำให้ผู้ใดศึกษาจะได้มีความเข้าใจในเรื่องการประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมดีงาม ที่สามารถจะน้อมนำแนวคิดธรรมอันหลากหลายที่ปรากฏในพระธรรมวินัย นำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาตามกำลังสติปัญญา ใช้แก้ปัญหาในแต่ละบุคคลได้อย่างถูกต้อง เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติธรรม ทำให้เกิดความผาสุกร่มเย็นต่อไป ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป คือ

1. การบริหารองค์การ ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม
2. พุทธจริยศาสตร์กับการบริหารบุคลากรในองค์การเชิงพุทธ
3. ควรทำการศึกษาข้อดีของการรักษาศีลแต่ละข้อ ตั้งแต่ศีล 5 และ ศีล 8 เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพแต่ละด้านของการดำเนินชีวิตของประชาชนแต่ละช่วงอายุ
4. ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำความผิดด้านศีลธรรมในสังคมปัจจุบัน ทั้งสังคมจริงและสังคมออนไลน์ที่ในสภาวะการปัจจุบันการทำผิดศีลนั้นนอกจากในสังคมแล้วเรายังเห็นในสื่อต่างๆ มากมายที่มีการทำผิดศีลธรรมอยู่เป็นประจำ
5. ควรมีการศึกษารูปแบบการรณรงค์รักษาศีลธรรม จริยธรรม ที่ประสบความสำเร็จในชุมชนปัจจุบัน เช่น โครงการหมู่บ้านคุณธรรมที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นฤมล มารคแมน. (2543). *มนุษย์และความเป็นจริงของชีวิตในทัศนะของพุทธศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง,

มันเกียรติ โกศลนิตติวงศ์. (2541). *ทฤษฎีและเทคนิคในการให้คำปรึกษาพุทธธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

สมเด็จพระญาณสังวรราชนูปถัมภ์. (2516). *จามเทวีวงศ์ พงศาวดารเมืองศรีอยุธยา*. พระนครศรีอยุธยา: ห้างหุ้นส่วนจำกัดบรรณกิจเทรดดิ้ง

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ
อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
**An Application of the Principle of the Four Paths of Accomplishment of the
Administration of Kut Jab Accomplishment, Kut Sub
District Udonthai Province**

พระสมุห์พงษ์ธร ปภังกร,
พระครูจิรธรรมธัช และ สมเดช นามเกต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
**Phra Samuhpongthorn Papangaro (Tumcha),
Phrakrujiradhammathach and Somdet Namket**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong Khai Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัย “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี” นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1. เพื่อศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท 2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเทศบาลกุดจับ และ 3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ โดยการศึกษาจากเอกสารและข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน โดยนำเสนอผลวิจัยพรรณาวิธี

ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นบาทฐานแห่งความสำเร็จ คือ สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 คือ 1. ฉันทะ คือความพอใจ ในฐานะเป็นสิ่งที่ ตนถือว่า ดีที่สุด ที่มนุษย์เรา ควรจะได้ ข้อนี้ เป็นกำลังใจ อันแรก ที่ทำให้เกิด คุณธรรม ข้อต่อไป ทุกข้อ 2. วิริยะ คือความพากเพียร หมายถึง การกระทำที่ติดต่อกัน ไม่ขาดตอน เป็นระยะยาว จนประสบ ความสำเร็จ คำนี้ มีความหมายของ ความกล้าหาญ เจื้อยอยู่ด้วย ส่วนหนึ่ง 3. จิตตะ หมายถึงความไม่ทอดทิ้ง สิ่งนั้น ไปจากความรู้สึก ของตัว ทำสิ่งซึ่งเป็น วัตถุประสงค์ นั้นให้เด่นชัด อยู่ในใจเสมอ คำนี้ รวมความหมาย ของคำว่าสมาธิ อยู่ด้วยอย่างเต็มที่ และ 4. วิมังสา หมายถึงความสอดส่องใน เหตุและผล แห่งความสำเร็จ เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ให้ลึกซึ้งยิ่งๆ ขึ้นไปตลอดเวลา คำนี้ รวมความหมาย ของคำว่า ปัญญา ไว้อย่างเต็มที่

การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ ได้มีนโยบายการพัฒนาไว้ 9 ด้าน 1. นโยบายด้านการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันบ้าน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และ ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2. นโยบายด้านการศึกษา ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการกีฬา 3. นโยบายด้านเศรษฐกิจ 4. นโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐาน 5. นโยบายด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 6. นโยบายด้านสาธารณสุข การสังคมสงเคราะห์ และคุณภาพชีวิตของประชาชน 7. นโยบายด้านความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน การป้องกันอาชญากรรมและลดปัญหาเสพติด 8. นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 9. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งทุกนโยบายของผู้นำเทศบาลกุดจับนั้นส่วนมากมีปัญหาอยู่บ้าง เพราะปัญหาในเรื่องการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องและก็มีส่วนในด้านนโยบายที่ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ เป็นการบูรณาการกิจกรรมโครงการของทางเทศบาล ของทางชุมชนและของทางวัดให้เป็นหนึ่งเดียวกันโดยการบูรณาการในทุก ๆ เรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับ ศิลปวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อที่จะเป็นการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐคือเทศบาลผู้นำชุมชนในเขตเทศบาล วัดในเขตเทศบาลที่จะเป็นการชักชวนเชิญชวนประชาชนในพื้นที่เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินจัดการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในเรื่องของการให้ทาน การรักษาศีลและมีการอบรมขัดเกลาจิตใจในเรื่องของธรรมะทางพระพุทธศาสนาอิทธิบาท 4 ที่จะเป็นการโยงในเรื่องของการประกอบอาชีพที่อยู่บนพื้นฐานของอิทธิบาท 4 ให้ประชาชนนั้นมีความรู้มีความเข้าใจสูงรูปแบบการปฏิบัติและใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตอันจะส่งเสริมในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนทางพระพุทธศาสนาอย่างมีความสุขและยั่งยืน

คำสำคัญ: การประยุกต์; หลักอิทธิบาท 4; เทศบาลกุดจับ

Abstracts

The research entitled “An application of the Four Paths of Accomplishment for the work administration of Kut Jub Municipality in Kut Jub District, Udonthanin Province” was the qualitative research by studying documents and field study. The researcher’s purposes were; 1) to study the principle of the Four Paths of Accomplishment in Theravada Buddhism 2) to study the problem situations of Kut Jub Municipality administration and 3) to study how to apply the principle of the Paths of Accomplishment for Kut Jub Municipality administration

From researching in accordance with the purposes it was found that the principle of the Four Paths of Accomplishment in Theravada Buddhism is the foundation of an accomplishment, that is to say, it is the virtue that is the instrument leading to the accomplishment as one requires. One who wants to meet the successfulness must complete himself with the things called the Paths of Accomplishment that can be classified into 4 items, that is, 1) Chanda means the aspiration in what one thinks as the best things that would be received by human beings. This is the first reinforcement that produces the virtue and the next items. 2) Viriya means the effort, that is, the continuous performance, not lack in the middle, to be long range until to reach the success. This word is the meaning of the mixed bravery 3)

Citta means the rejection of that thing from the feeling and to practice in accordance with that purpose clearly and always to make in memory. The meaning of this word includes the meditation also and 4) Vimamsa means an analysis of cause and effect of accomplishment related to those matters deeply all the time. This word includes the wisdom completely.

The problem situation of Kut Jub Municipality administration has the 9 policies for the development, that is, 1) the policy for preserving the institution of Nation, Religion and King and enhancing the democratic form of government regime that has the King as the Leader 2) the policy for the aspect of education, religion, tradition, culture, local wisdom and sports 3) the policy for the economic aspect 4) the policy for aspect of the structure of foundation 5) the policy for the aspect of protection and reduction of public hazard 6) the policy for the aspect of public health, social assistance, and the life quality of people 7) the policy for the aspect of life security and properties of people and for protection of crime and reduction of the drug problem 8) the policy for preservation of the natural resources and environment 9) the policy for the aspect of people's participation. For every policy, the majority of Kut Jub municipality leaders still have some problems that are the related political problems and still have good participation from people as well.

The application of the Four Paths of Accomplishment for work administration of Kut Jub municipality Province is the integration of the projective activities of the municipality, community and temples as one unity by the integration of all subject matters as related with art work, culture, tradition, rituals and local wisdom in order to create the unity in participation among the government sector, that is, the community leaders in the Municipal Area and Temples in Municipal Area will persuade the local people to participate in managing various activities for charity, moral preserving, and spiritual refinement by using the principle of the Four Paths of Accomplishment conducive to the occupation based on the Four Paths of Accomplishment. This is because people will be endowed with the knowledge and to understand the way how to proceed their lives for accomplishment and to enhance the quality of life in the way of Buddhism happily and sustainably.

Keywords: Application of; Principle of the Four; Kut Sub District

บทนำ

สังคมมนุษย์เป็นสังคมเป็นสังคมที่ประกอบด้วยองค์การหรือหน่วยงานนานาชนิด ซึ่งองค์การเหล่านี้จะมีความผูกพันกับวิถีชีวิตมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิด กล่าวคือ มนุษย์ถือกำเนิดในโรงพยาบาลได้รับการศึกษาจากสถานบันการศึกษา และประกอบอาชีพทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้น องค์การหรือหน่วยงานไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่ แต่เป็นสิ่งที่มาตั้งแต่สมัยโบราณ องค์การมักเป็นที่รวมของงานและบุคคลที่ต่างมีหน้าที่รับผิดชอบต่างกันออกไปตามตำแหน่งและสิ่งที่รับผิดชอบของแต่ละบุคคล โดยงานจะสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับหลักการบริหารและการจัดการองค์การเป็นสำคัญ เมื่อใดก็ตามที่ผู้บริหาร มีความรู้ ความเข้าใจ ในธรรมชาติขององค์การบริหารก็สามารถประยุกต์หลักการบริหารของการให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ หลักการบริหารนั้นหากมองในแง่ของกลุ่มคนผู้บริหารจะต้องบริหารการโดยเน้นมนุษย์สัมพันธ์ แต่หากมองในแง่ของระบบผู้บริหารก็ควรเน้น

ความสำคัญในทุกส่วนขององค์การ ดังที่กล่าวมาแล้วว่า องค์การจะประกอบด้วยงานและบุคลากรเสมอ ดังนั้น เมื่อผู้บริหารต้องการให้องค์การมีประสิทธิภาพรอบด้าน ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญกับทั้งสองด้านดังที่กล่าวข้างต้นควบคู่กันอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม นั่นเอง (สมคิด บางโม, องค์การและการจัดการ, 2561 : 15)

เมื่อผู้บริหารต้องการให้องค์การมีประสิทธิภาพ นอกจากต้องรู้หลักการบริหารจัดการแล้ว ผู้บริหารก็ควรทำความเข้าใจคำว่า “ประสิทธิภาพ” ให้เข้าใจซึ่งอีกด้วย จึงจะสามารถนำพาน้อยที่สำคัญคือบุคลากรมีส่วนช่วยกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรค โดยไม่มีความรุนแรงและเกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด นอกจากนี้ ประสิทธิภาพยังเป็นเสมือนตัวชี้วัดของความสำเร็จ กล่าวคือ หากผู้บริหารต้องการให้องค์การมีประสิทธิภาพ การมีความรู้ความเข้าใจในองค์การเพียงอย่างเดียวมันถือว่ายังไม่เพียงพอ เนื่องจากสถานการณ์ในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งประชาชนมีบทบาทและอำนาจอธิปไตยรวมทั้งให้ความสนใจการเมืองมากกว่าแต่ก่อน สังเกตได้จากประชาชนมีการแสดงสิทธิและเสรีภาพของตนมากขึ้น ทั้งหลายเหล่านี้ ถือเป็นผลที่กระทบที่สำคัญต่อระบอบราชการที่จะต้องเร่งพัฒนาปรับตัว เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของประชาชน ดังนั้น ส่วนราชการต่าง ๆ จึงต้องเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์การและบุคลากรเป็นระดับต้น ไม่ว่าจะเป็นการจัดอบรมเชิงวิชาการ เพื่อเสริมความรู้ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติของบุคลากรภายในองค์การ เพื่อให้เหมาะสมกับความคาดหวังและเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนหรือผู้รับบริการอย่างแท้จริง สรุปได้ว่าประสิทธิภาพ คือ การสนับสนุนให้มีวิธีการบริหารจัดการให้ได้ผลดีที่สุด แต่สิ้นเปลืองต้นทุน ค่าใช้จ่าย แรงงาน และเวลาน้อยที่สุดซึ่งทำได้โดยกลไกในการลดค่าใช้จ่ายในทุก ๆ ด้านลง แต่เพิ่มความถูกต้อง ความเร็วความราบเรียบของการบริหารให้มากขึ้น (ติน ปรัชญพฤทธิ์, 2561 : 16) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาล กุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งปกครองด้วยนายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง และฝ่ายนิติบัญญัติประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี มีสำนักปลัดเทศบาลควบคุมการปฏิบัติงานของกองวิชาการและแผนงานกองคลัง กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองการศึกษา กองช่าง และกองสวัสดิการสังคม เทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี การบริหารพัฒนาของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี มีการอบรมบุคลากรและผู้นำชุมชนให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาตำบลชุมชนให้มีความเจริญเช่นการก่อสร้างปรับปรุงบำรุงรักษา สะพาน ทางเท้า ท่อระบายน้ำ ถนน พร้อมทั้งพัฒนาบริการสาธารณสุขปศุสัตว์ให้มีประสิทธิภาพและทั่วถึง พัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชน กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลควบคุมมลพิษ ทางด้านสังคมด้านพัฒนาการศึกษา และการให้บริการด้านสาธารณสุข พัฒนาระบบบริการมีสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์ ส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาการปกครองโดยให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนและติดตาม ตรวจสอบการบริหารงาน

อย่างต่อเนื่อง การบริหารงานบุคลากร และการจัดสรรงบประมาณมีความโปร่งใสถูกกระเปียบ เพื่อ
เกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพสูงสุดส่งเสริมสนับสนุนระบบการให้บริการแก่ประชาชนให้ทันสมัย
รวดเร็ว สะดวกสบายและสร้างความปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค และสอดคล้องกับความต้องการของ
ตลาดเพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพของเกษตรกรและรักษาไว้ซึ่งความสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
แก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร ทำไร่ ทำนา โดยการสร้างฝายกั้นน้ำหลายแห่งในการทำ
การเกษตร และช่วยสงเคราะห์บรรเทาปัญหาน้ำท่วมแก่เกษตรกรผู้เดือดร้อน โดยมีส่วนร่วมของชุมชน
ท้องถิ่น และเอกชน ส่งเสริมความเข้มแข็งของผู้ประกอบการและเครือข่ายโดยการส่งเสริมต่อยอดภูมิ
ปัญญาและความเป็นไทยที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (เทศบาลตำบลกุดจับ, 2561-2563 : 10)

การบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับได้ว่าเป็นองค์กรปกครองที่มีความใกล้ชิดอย่างยิ่ง
กับประชาชน เพราะเป้าหมายหลักคือการรับใช้ประชาชนองค์กรประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วย
ขับเคลื่อนการบริหารในองค์กรให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดให้กับประชาชน คือ
ผู้นำชุมชน ทั้งเพราะผู้นำชุมชนคือบุคคลที่อาสาตนเพื่อรับใช้ประชาชน คอยบำบัดทุกข์บรรเทาสุข
ให้กับประชาชน คอยช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม
ประเพณี ผู้นำจึงเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อชุมชน ในการพัฒนาแก้ปัญหา สิ่งหนึ่งจะทำให้การ
บริหารการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน
อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยถึงประสิทธิภาพของการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4
ในการบริหารงานของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของเทศบาลกุดจับ
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ

ระเบียบวิธีวิจัย

1.รูปแบบการวิจัยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษาใน 2
วิธีคืออาศัยเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นต้นแบบและการสัมภาษณ์เชิงลึก
แบบมีโครงสร้างเป็นฐานในการนำเสนอและการอ้างอิงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร (Documentary - Research) จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) คือ
คัมภีร์พระไตรปิฎกอันเป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาททั้งภาษาบาลี
และภาษาไทย

2) ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) ได้แก่เอกสารงานวิจัยหนังสือที่นักปราชญ์ทั้งหลายเขียนไว้และอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการบริการกิจการคณะสงฆ์ หลักสาราณียธรรม 6 และหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับหัวข้อเรื่อง วัตถุประสงค์ของการวิจัย

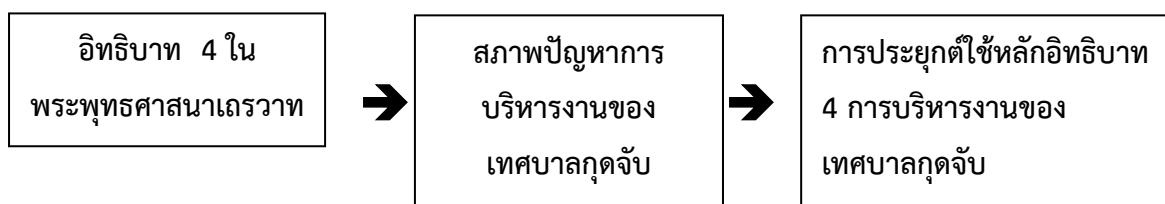
3) ศึกษาข้อมูลภาคสนามจะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guide) โดยแนวทางการสัมภาษณ์ที่ผ่านอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญปรับปรุงเป็นที่เรียบร้อยแล้วตามกรอบของการศึกษาวิจัยโดยใช้บุคคลที่ได้คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์ของการศึกษาเรื่องวิจัยตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้จำนวน/25 รูป/คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือในทางวิชาการ

2.ขอบเขตด้านเนื้อหาผู้วิจัยได้ศึกษาศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในเขตเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

4.ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) หลักจำนวน 25 รูป/คนแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่1)พระสงฆ์ 2)ผู้นำในเทศบาลกุดจับ3)เจ้าหน้าที่พนักงานในเทศบาลกุดจับและ4) ประชาชนในเขตเทศบาลกุดจับ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1.หลักอิทธิบาท 4 ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หลักการและแนวคิดในการทำงาน ให้ประสบผลสำเร็จ ตามหลักอิทธิบาท ที่ปรากฏ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ความหมายของอิทธิบาท 4 หมายถึง หลักธรรมนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ฉันทะ ความพอใจ, มีใจรักในงานที่ทำ ด้วยใจรัก วิริยะ ความพากเพียร อดทน ต่อความลำบากยากเย็น ไม่ว่าจะเป็นอาชีพใดๆ ก็ตามขอให้ทำอย่างสุจริต จิตตะ เอาจิตฝึกฝั ฝ่ายใจรัก ด้วยความพยายามด้วยเอาจิตพยายามอาชีพนั้นๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวนในงานที่ทำ ตีตรองหาเหตุผลและปรับปรุงแก้ไขเพื่อจะประสบผลสำเร็จ

ให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปจากผลการศึกษาหลักการและแนวคิดในการทำงาน ให้ประสบผลสำเร็จตามหลักอิทธิบาท
ทุกๆ คน ถ้านำหลักอิทธิบาทไปใช้ จะประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงานทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการทำงาน
ราชการ การทำงานค้าขาย การทำงานอุตสาหกรรม การทำงานเกษตร และการประกอบอาชีพ ถ้ามีความ
ตั้งใจทำ ก็มีความสุข ในการทำงาน ยินดีในสิ่งที่ตนได้กระทำในงานนั้นด้วยความเต็มใจทำ ตั้งใจทำ พอใจใน
การทำงาน ให้ประสบผลสำเร็จยิ่งๆ ขึ้นไป จากการศึกษาพบว่า

หลักอิทธิบาท 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาซึ่งให้ความสำคัญการดำรงชีวิตด้วยหลักของอิทธิบาท 4
คือ เส้นทางไปสู่ความสำเร็จหรือคุณธรรมที่ไปถึงความสำเร็จในการทำงาน ช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ของบุคคล
ได้ผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ซึ่งทางแห่งความสำเร็จนั้น ประกอบไปด้วย 1) ฉันทะ คือ ความพอใจ ความมี
ใจรักในสิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้น หรือสิ่ง
นั้นบรรลุถึงจุดหมาย และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป ซึ่งจะแสดงออกมาด้วยการกระทำด้วยความ
พอใจ เต็มใจ และสนใจในสิ่งที่ตนกำลังกระทำอยู่ หรืองานที่ได้รับมอบหมายให้กระทำ ทำงานด้วยใจรัก 2)
วิริยะ คือ ความเพียร ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทนเอาธุระ ไม่ท้อถอย ซึ่งแสดง
ออกมาด้วยความเพียร พยายามในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้สึกไม่ท้อถอย และมีความกล้าที่จะกระทำงาน
นั้นๆ ถ้าเห็นอะไรเป็นอุปสรรคหรืองานที่มาอยู่ข้างหน้าแล้วจะต้องเอาชนะทำให้สำเร็จ ทำงานให้เป็นเรื่องที่ท่า
ทนายจะสู้และจะพยายามเพื่อทำให้สำเร็จ 3) จิตตะ คือ ความตั้งใจ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพัน จด
จ่อ ฝ่าคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ไม่สนใจไม่รับรู้เรื่องอื่นๆ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและ
ทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝักใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ ซึ่งแสดง
ออกมาด้วยการเอาใจใส่ จดจ่อ ตั้งใจในการทำงานอย่างจริงจัง ไม่ปล่อยให้ความคิดฟุ้งซ่าน 4) วิมังสา คือ
ความไตร่ตรอง หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรองหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น ชอบ
คิด ค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง ซึ่งแสดงออกด้วยการใช้
ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองหาเหตุผลในสิ่งที่กระทำด้วยความพินิจพิเคราะห์ มีการวางแผน และวัดผลงานที่
กระทำเสมอ เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. สภาพปัญหาการบริหารงานของเทศบาลกุดจับ

สภาพปัญหาการบริหารงานของเทศบาลกุดจับ ด้านการบริหารงานบุคคล มีการทำงานตามหน้าที่
ของตนแต่การทำงานของบุคลากรนั้นยังขาดในเรื่องของการทำงานที่เต็มที่เหมือนกับการทำงานไปวันๆซึ่ง
ส่งผลในเรื่องของการให้บริการประชาชนไม่เต็มที่จึงเกิดปัญหาด้านความพึงพอใจของผู้มารับบริการยังไม่เต็มที่
และยังคงมีเรื่องร้องเรียนในการการให้บริการประชาชนในพื้นที่อยู่เป็นประจำ ด้านการเงินจะเป็นเรื่องของการ
ใช้เงินในการจัดโครงการที่สิ้นเปลืองไม่ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าและความไม่โปร่งใสในเรื่องของการบริหารจัดการ
ภาษีของประชาชนรวมทั้งการใช้จ่ายต่างๆที่ประชาชนต้องสามารถเข้าถึง

วิธีการจัดการกับสภาพปัญหาการบริหารงานของเทศบาลกุดจับ เป็นวิธีการผสมผสานหรือ
ประยุกต์ระหว่างบริหารจัดการกับคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วเกิดความเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรที่

เห็นชัด คือองค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นโดยเฉพาะตัวบุคคล ผู้นำองค์กรประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องอยู่ในศีลธรรม พนักงานในองค์กรก็จะถือเป็นแบบอย่างที่ดี ถ้าหากผู้บริหาร และบุคลากรในองค์กรมีหลักธรรมเป็นเครื่องชี้นำแนวทาง การทำงานก็จะสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันปัญหาที่เคยเกิดขึ้นต่าง ๆ ความขัดแย้งก็ลดน้อยลง เพราะทุกคนได้เรียนรู้และนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปใช้ ดังนั้นการทำงานต่าง ๆ จะสามารถสนองนโยบายบริษัทได้เป็นอย่างดี และความเปลี่ยนแปลงอีกอย่างที่เราเห็นคือ บรรยากาศในการทำงานเป็นไปด้วยความสนุกสนาน ร่าเริงแจ่มใส คนทำงานมีความสามัคคี และมีความสุข สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรของให้ก้าวหน้าไปอย่างราบรื่นปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร และสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาแก้ปัญหาปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ปัญหาทางเศรษฐกิจส่วนตัวซึ่งมีผลกระทบถึงเรื่องการทำงาน ความไม่ซื่อสัตย์สุจริตเช่น การยกยอกหรือการไม่ซื่อตรง ในฐานะผู้ปกครองคน ต้อง ถือว่าคนเรามีสิทธิ์ที่จะทำผิดพลาดได้ในชีวิต บางครั้งควรให้โอกาสเขาได้แก้ตัว โดยการใช้หลักการให้อภัย การจะให้อภัยต้องมีหลักเกณฑ์หลายอย่าง เช่น การตักเตือน การอบรม และการให้โอกาสแก้ตัวโดยกำหนดระยะเวลา อาจจะ 3 เดือน ดูความประพฤติหรือการให้แก้ไขตัวเอง หลังจากนั้นแล้วก็ให้อภัยและให้กลับมาเป็นเหมือนพนักงานทั่ว ๆ ไป โดยการให้โอกาสคนในการที่จะแก้ไขตนเอง ดังนั้นถ้าผู้นำหรือผู้บริหารมองเห็นประโยชน์ของการใช้หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในชีวิตทางที่ดีคือ ทางสายกลาง และการรู้จักการปฏิบัติตนที่ถูกต้องและให้รู้สึกเวลาเวลาที่ทำผิดในเรื่องของการทำงาน การให้โอกาส สร้างบุคลากรรุ่นใหม่มาช่วยพัฒนาองค์กรของตนให้มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ พบว่ามีการอบรมบุคลากรและผู้นำชุมชนให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาตำบลชุมชนให้มีความเจริญ เช่น การก่อสร้างปรับปรุง บำรุงรักษา สะพาน ทางเท้า ท่อระบายน้ำ ถนน พร้อมทั้งพัฒนาบริการสาธารณูปโภคให้มีประสิทธิภาพและทั่วถึง พัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชน กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลควบคุมมลพิษ ทางด้านสังคมด้านพัฒนาการศึกษา และการให้บริการด้านสาธารณสุข พัฒนาระบบบริการมีสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์ ส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาการปกครองโดยให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนและติดตาม

ตลอดถึงการตรวจสอบการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง การบริหารงานบุคลากร และการจัดระบบประมาณมีความโปร่งใสถูกต้องระเบียบ เพื่อเกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพสูงสุดส่งเสริมสนับสนุนระบบการให้บริการแก่ประชาชนให้ทันสมัย รวดเร็ว สะดวก สบายและสร้างความปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดเพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพของเกษตรกรและรักษาไว้ซึ่งความสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร ทำไร่ ทำนา โดยการสร้างฝายกั้นน้ำหลายแห่งในการทำเกษตร และช่วยสงเคราะห์บรรเทาปัญหาน้ำท่วมแก่เกษตรกรผู้เดือดร้อน โดยมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และเอกชน ส่งเสริมความเข้มแข็งของผู้ประกอบการและเครือข่ายโดยการส่งเสริมต่อยอดภูมิปัญญาและความเป็นไทยที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด อันเป็นประโยชน์ ทั้งด้านสังคม

เศรษฐกิจ วัฒนธรรมประเพณี ผู้นำจึงเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อชุมชน ในการพัฒนาแก้ปัญหา สิ่งหนึ่งจะทำให้การบริหารการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนอย่างแท้จริง คือการที่ผู้นำมีหลักธรรมประจำใจในการปฏิบัติหน้าที่ หลักธรรมที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จทั้งการดำเนินชีวิตส่วนตนและสังคมคือ หลักอริยบท 4 หลักธรรม 4 ประการถือเป็น คำสอนที่มุ่งเน้นให้การปฏิบัติงานอยู่บนฐานแห่งความสำเร็จตามประสงค์ เป็นคำสอนที่เน้นให้การ ปฏิบัติงานอยู่บนฐานแห่งความสำเร็จตามประสงค์ เป็นหลักคำสอนที่เน้นความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้ดียิ่งขึ้นไป

การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและจุดแข็ง คือ ศักยภาพความสามารถหรือข้อเด่นของตำบลเมื่อเทียบกับตำบลอื่น ในแผนพัฒนาของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ปี พ.ศ 2560 นั้นสามารถสรุปจุดแข็งที่เป็นจุดเด่น การบริหารองค์กรของผู้นำในชุมชนระหว่างเทศบาลกุด และผู้นำหมู่บ้านมี กำนันผู้ใหญ่บ้าน ที่รวมกันเป็นองค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น การแก้ปัญหาให้กับประชาชนในตำบลกุดจับจึงมีประสิทธิภาพ โดยมีหลักธรรมที่ยึดถือปฏิบัติในการบริหารของผู้นำชุมชนก็คืออริยบท 4 การศึกษาในครั้งนีสรุปจุดแข็งและจุดอ่อนตลอดถึงปัญหาและอุปสรรค รวมถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ ที่เป็นการบริหารงานของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ให้ประชาชนมีความเจริญรุ่งเรืองในทุกๆด้านไม่ว่าสุขภาพ การศึกษา รายได้ในครัวเรือน วัฒนธรรมประเพณี

3. การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ

การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ ผลการวิจัยพบว่า หลักอริยบท 4 ประการ หลักคุณธรรมเป็นเหตุนำไปสู่ความสำเร็จประกอบด้วย ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ วิมังสา หมั่นตรองพิจารณาหาเหตุผลในสิ่งนั้น คุณธรรมทั้ง 4 ประการนี้ จะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลผู้ประพฤติไปสู่ความสำเร็จแห่งผลตามที่มีมุ่งหมายบริหาร การสร้างเสริมความต้องการในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร เพื่อให้มีความรู้สึกที่ดีในการปฏิบัติงาน และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อความสำเร็จของงาน และขององค์กรอย่างต่อเนื่องสมบูรณ์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารที่ต้องคำนึง ถึงเพราะด้านความต้องการในการปฏิบัติงานย่อมส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพของงานดียิ่งขึ้นซึ่งมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการหรือสิ่งจูงใจผู้ปฏิบัติงานโดยมุ่งอธิบายถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่เป็นสิ่งที่ทำให้บุคลากรเกิดความพอใจในการปฏิบัติงาน ทুমทความรู้ความสามารถมีความรับผิดชอบ และเอาใจใส่ในงานอย่างแท้จริง ไปสู่ความรักความผูกพัน และความซื่อสัตย์ในองค์กรตลอดถึงประโยชน์และโทษของการขาดหลักธรรมนี้ในการบริหารองค์กรผลการวิจัยพบว่า ประโยชน์ของอริยบท 4 สำหรับผู้บริหาร

1) ประโยชน์ของฉันทะ คือเป็นข้าศึกต่อความเบื่อหน่าย ทำให้ไม่เบื่อหน่าย ไม่ท้อแท้ มีกำลังใจต่อสู้ ป้องกันสร้างสรรค์สิ่งที่ตนรัก ทำให้งานหนักกลายเป็นงานเบา ที่ยากก็กลายเป็นง่าย ถ้าขาดฉันทะ ทำให้ขาดกำลังใจ เบื่องาน ทอดทิ้งงาน กลายเป็นคนจับจด ไม่ก้าวหน้า 2)ประโยชน์ของวิริยะ คือการจัดความเกียจคร้าน

ทำให้งานต่อเนื่อง ถ้าขาดวิริยะจะเป็นคนอ่อนแอ หนีที่ยากไปหาแต่ที่ง่าย ทำอะไรไม่สำเร็จ ขาดความก้าวหน้า มีแต่งานค้าง กลายเป็นคนหย่อนสมรรถภาพ 3) ประโยชน์ของจิตตะ คือทำให้ทราบความเป็นไปของงานอยู่เสมอ เมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้ทันที่ ถ้าขาดจิตตะงานอาจเสียหายได้โดยไม่รู้ตัว หรือรู้ตัวเมื่อสายเกินแก้เสียแล้ว 4) ประโยชน์ของวิมังสา คือช่วยทำให้งานไม่ผิดพลาด และทำให้มองเห็นช่องทางที่จะทำงานได้ดี ถ้าขาดวิมังสาจะทำงานผิดๆ ถูกๆ เปลืองทุนเปลืองแรงเวลา และทำให้โง่เขลา ประโยชน์ของอิทธิบาท 4 ดังกล่าวนี้นี้ จะเห็นได้ว่า ฉันทะกับวิริยะ เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้เป็นอย่างดีโดยมีจิตตะและวิมังสา เป็นหลัก ปฏิบัติที่ช่วยให้การเอาชนะปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งในที่สุดแล้วก็จะช่วยเสริมให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคมากขึ้นนั่นเองกล่าวโดยสรุป อิทธิบาททั้งสี่ข้อนี้ เป็นทฤษฎีที่สมบูรณ์ พระพุทธเจ้าทรงวางแนวป้องกันอันตรายไว้ให้ด้วยแล้ว ข้อสำคัญผู้ปฏิบัติจงพยายามปฏิบัติให้ครบ และให้เหมาะสมจะได้ผลดีแน่ เพื่อความจำง่ายเกี่ยวกับความหมายของอิทธิบาทสี่ ท่านจะจำไว้เตือนใจตัวเองดังนี้ก็ได้จะได้ผลดีแน่

โทษของการขาดอิทธิบาท 4 1) โทษของการขาดฉันทะ ก็ทำให้คนขาดกำลังใจ เบื่องานอันเป็นหน้าที่ของตน เมื่อเบื่อแล้วก็ทอดทิ้ง กลายเป็นคนทำงานจืดจาง ทั้งนี้ คว่าโน่นแต่ไม่ได้เรื่องสักอย่าง คนอย่างนี้ไม่มีทางก้าวหน้าในกิจการ 2) โทษของการขาดวิริยะ คือ จะเป็นคนอ่อนแอ หนีที่ยากไปหาแต่ที่ง่ายไม่มีทางทำอะไรสำเร็จเป็นชิ้นเป็นอัน และนั่นก็หมายความว่า เขาจะขาดความก้าวหน้าในงานของตน ผลร้ายอย่างหนึ่งที่จะตามมา ก็คือคนประเภทนี้จะเป็นคนที่เต็มไปด้วยงานอาภูล(งานค้าง) ถ้าเป็นข้าราชการทอดทิ้งให้งานค้างไว้มากๆ ก็ไม่ได้เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งกลับจะถูกกลดโทษ ถ้าเป็นพลเมืองทั่วไปในครอบครัวก็จะเต็มไปด้วยงานค้าง ก่องานไว้อย่างไรแต่ไม่มีอะไรเห็นผล คนที่มีงานอาภูลมาก ๆ นั้นจะกลายเป็นคนสมองเสื่อม จนเป็นคนหย่อนสมรรถภาพในที่สุด

3) โทษของการขาดจิตตะ คืองานที่ตนลงทุนลงแรงทำไว้นั้นจะเสียหายโดยไม่รู้ตัว หรือรู้ตัวเมื่อมันสายเกินแก้เสียแล้ว 4) โทษของการขาดวิมังสา คือทำงานอย่างผิดๆ ถูกๆ ทำผิดจังๆ ทำด้วยความมึนงง เปลืองทุน เปลืองแรง และเปลืองเวลา เพราะผู้ทำโง่เขลา

สรุปได้ว่าการบริหารงานของเทศบาลอุดจัน มีความเห็นว่าคุณสมบัติความสามารถของบุคลากรเพียงอย่างเดียวมิอาจทำให้องค์กรประสบผลสัมฤทธิ์ได้ หากบุคลากรในองค์กรนั้น ปราศจากความตั้งใจและเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ดังนั้นการที่บุคลากรปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุด พระพุทธศาสนาได้แสดงหลักแห่งการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานในองค์กรอันสามารถทำให้นั้น บังเกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงนำหลักธรรมเรียกว่าอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จ และมีความสำคัญอย่างยิ่ง นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานที่จะทำให้ผู้นำไปปฏิบัติแล้วประสบความสำเร็จเกิดประสิทธิภาพในองค์กรของตนเองนั้น ประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับการศึกษาอบรมที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับมาแต่เพียงอย่างเดียว แต่หากมีส่วนประกอบ

อย่างอื่นอีกด้วยที่มีผลอย่างสำคัญต่อประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเฉพาะความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ร่วมงานด้วยกัน ความรู้สึกที่ดีต่อกัน การดำเนินงานของฝ่ายบริหารถูกต้อง และยุติธรรมเพื่อความสุขที่ยั่งยืนของประชาชน และความเห็นว่ายโยบายขององค์การเหมาะสม สิ่งเหล่านี้จะทำให้การปฏิบัติงานของบุคคลในองค์การเป็นไปในทางร่วมมือร่วมใจกับฝ่ายบริหารมากขึ้น สิ่งสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานที่กล่าวมานี้คือขวัญของผู้ปฏิบัติงานนั่นเองด้านเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทในการปฏิบัติสามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นเป็นสิ่งที่ยากหรือไม่บางคนมีพฤติกรรมที่สามารถปรับตัวและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี แต่บางคนประสบปัญหาในการทำงานร่วมกับบุคคลต่าง ๆ โดยจะเห็นได้จากการไม่ได้รับความช่วยเหลือ หรือร่วมมือใด ๆ รวมทั้งการไม่ได้รับข้อมูลต่าง ๆ ที่ต้องการ ดังนั้นความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นจึงเป็นสิ่งสำคัญและควรฝึกฝนให้มีขึ้น ที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมหาศาลอันสามารถที่จะให้งานนั้น บังเกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ในพระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญในการดำรงชีพด้วยหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือ เส้นทางที่นำไปสู่ความสำเร็จ หรือคุณธรรมที่ให้ถึงความสำเร็จในการทำหน้าที่การงาน ช่วยให้ปฏิบัติประสบผลสำเร็จได้ตามความมุ่งหมาย ไม่ว่าจะเป็นงานทางราชการ การค้าขาย การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม การทำการเกษตร และประกอบอาชีพอื่นๆ ที่ตนดำเนินการอยู่ประสบผลสำเร็จได้ตามความประสงค์ ถ้าหากมีความพอใจในการทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยการตั้งใจมั่น และใช้ปัญญาพิจารณาอย่างแยบคายในการดำเนินงาน การทำงานถ้าประกอบด้วยธรรม 4 ประการนี้จะประสบผลสำเร็จในการทำอย่างแน่นอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่เจริญในอิทธิบาทนั้นทำให้มีสมาธิในการทำงานที่เกิดจากความพอใจในสิ่งที่ทำจะนำไปสู่ความสำเร็จเพียรพยายามมุ่งมั่นใจจดใจจ่อในการทำงาน ขณะเดียวกันก็คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณาอยู่เสมออย่ามัวนำไปสู่ความสำเร็จในที่สุด สอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2548 : 48) ได้เขียนเกี่ยวกับอิทธิบาท 4 สรุปได้ว่า หลักธรรมที่ไม่เคยล้าสมัย หรือหลักธรรมอันเป็นหลักแห่งความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ 4 ประการ ที่ในปัจจุบันแม้เราจะหลงลืมกันไปบ้างว่า คืออะไร แต่ถ้าหากได้ย้อนรำลึกกันบ้างว่า มีอะไร และคืออะไร จะเห็นได้ว่าหลักธรรมอายุ 2 พันกว่าปีนี้ ไม่มีใครว่าใดที่จะเรียกว่าล้าสมัย กล่าวคือฉันทะ เพราะเหตุว่าทรงรักสิ่งที่ทรงทำ จึงได้ทำสิ่งที่ทำอยู่ในขณะนี้ วิริยะ คือความพากเพียร ความพยายามไม่ย่อท้อ จิตตะ คือความเอาพระทัยจดจ่อในสิ่งที่ทรงทำ เพราะฉะนั้นท่านจึงทำได้ และวิมังสา ทำงานแล้วไม่

ทั้ง คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา และ พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ได้อธิบายว่า อิทธิบาท คือ ทางที่จะไปสู่ความสำเร็จ 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ ความพอใจ 2) วิริยะ ความเพียร 3) จิตตะ ความเอาใจใส่ และ 4) วิมังสา ไตร่ตรองคั่นคว้าในสิ่งนั้นๆ ถ้าเรารักสิ่งนั้น เอาใจใส่สิ่งนั้น มันก็ก้าวหน้า การคิด การทำก็ก้าวหน้าต่อไป เพราะเรารักสิ่งนั้น ถ้าไม่รักมันก็ไปไม่ได้ ให้แนวคิดไว้สอดคล้องกันว่า อิทธิบาท 4 คือ หลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการกระทำกิจการงานหรือการอาชีพ ประการแรก คือ อิทธิบาท แปล ความว่า ทางแห่งความสำเร็จ กล่าวคือ ข้อปฏิบัติ ให้บรรลุความสำเร็จได้ด้วยดี มีประสิทธิภาพนั่นเอง และ ปิ่น มุทุกันต์ ได้อธิบายว่า อิทธิบาท อิทธิ แปลว่า ฤทธิ์ บาท แปลว่า ทางปฏิบัติ รวมกันเข้าเป็นศัพท์เดียว อิทธิบาท แปลว่า ทางปฏิบัติเพื่อให้บังเกิดฤทธิ์ ฤทธิ์ของคนสามัญก็คือการทำงานให้สำเร็จสมประสงค์ เพราะฉะนั้นอิทธิบาทจึงแปลว่า คุณเครื่องสำเร็จ ความประสงค์ หรืออีกอย่าง คือ ปฏิบัติทางแห่งความสำเร็จอิทธิบาท 4 หมายถึง หลักธรรมที่ปฏิบัติเพื่อเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานต่างๆตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งประกอบด้วยฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิด) และวิมังสา (ความไตร่ตรอง)

2. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 พบว่า ในการบริหารงานของเทศบาลกุดจับ สามารถ ประเมินผลได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการประยุกต์หลักธรรมเพื่อใช้ในองค์กรโดยมอบหมายและแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของบุคลากรย่อมนำไปสู่ความพอใจในงานพากเพียรพยายามทำงานที่ตนปฏิบัติหรือได้รับมอบหมายจนสำเร็จในที่สุด นอกจากนี้กระบวนการกลุ่มยังช่วยให้เกิด ปัญหาที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน ดังนั้น การที่ผู้บริหารจะมองถึงผลสำเร็จในงานทั้งหลายนั้น ผู้บริหารต้องเริ่มคิดตั้งแต่บุคลากรที่จะรับผิดชอบหมายถึงการมอบหมายงาน การคัดเลือกการให้โอกาสแก่บุคลากรรุ่นใหม่ๆที่มีความสามารถ จะสามารถสรุปได้นั้นจนกว่าจะถึงจุดหมายปลายทาง บุคคลผู้ที่มีความเพียรนั้นย่อมไม่กลัวต่ออุปสรรค ไม่กลัวต่อความลำบาก ไม่กลัวต่ออะไรทั้งสิ้น เมื่อเราจะไปแล้วก็ไปให้ตามจุดที่เราตั้งไว้ แต่ขอให้ตั้งจุดหมายในทางที่ดีงามไม่ตั้งจุดหมายที่เกิดความเดือดร้อนแก่ใคร และความเพียรนั้นต้องเพียรสม่ำเสมอ ไม่ใช่เพียรชั่วครั้งชั่วคราว ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงดำเนนว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อเธอยังไม่ถึงจุดหมายที่เธอต้องการ อย่าละความเพียรเป็นอันขาด” อุทิศตัวอุทิศใจให้สิ่งที่ทำอย่างมั่นคงย่อมนำไปสู่ความสำเร็จในที่สุด

3. การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ มาบริหารจัดการกับคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วเกิดความเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรที่เห็นชัด คือองค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นโดยอาจสรุปได้เช่น เฉพาะตัวบุคคล ผู้นำองค์กรประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่างในสิ่งที่ถูกต้องอยู่ในศีลธรรม พนังงานในองค์กรก็จะถือเป็นแบบอย่างที่ดี ถ้าหากผู้บริหาร และบุคลากรในองค์กรมีหลักธรรมเป็นเครื่องชี้นำแนวทาง การทำงานก็จะสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันปัญหาที่เคยเกิดขึ้นต่าง ๆ ความขัดแย้งก็ลดน้อยลง เพราะทุกคนได้เรียนรู้และนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนาไปใช้ ดังนั้นการทำงานต่าง ๆ จะสามารถสนองนโยบายบริษัทได้เป็นอย่างดี และความเปลี่ยนแปลงอีกอย่างที่เราเห็นคือ บรรยากาศในการทำงานเป็นไป

ด้วยความสนุกสนาน ร่าเริงแจ่มใส คนทำงานมีความสามัคคี และมีความสุขซึ่งเป็นผลที่ดีต่อผู้บริหาร สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรของให้ก้าวหน้าไปอย่างราบรื่นปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร และสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาคือ ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ปัญหาทางเศรษฐกิจส่วนตัวซึ่งมีผลกระทบถึงเรื่องการทำงาน ความไม่ซื่อสัตย์สุจริตเช่น การยกยอกหรือการไม่ซื่อตรง ในฐานะผู้ปกครองคนต้อง ถือว่าคนเรามีสิทธิ์ที่จะทำผิดพลาดได้ในชีวิต บางครั้งควรให้โอกาสเขาได้แก้ตัว โดยการใช้หลักการให้อภัย การจะให้อภัยต้องมีหลักเกณฑ์หลายอย่าง เช่น การตักเตือน การอบรม และการให้โอกาสแก้ตัวโดยกำหนดระยะเวลา อาจจะ 3 เดือน ดูความประพฤติหรือการให้แก้ไขตัวเอง หลังจากนั้นแล้วก็ให้อภัยและให้กลับมาเป็นเหมือนพนักงานทั่ว ๆ ไป โดยการใช้โอกาสคนในการปรับปรุงและแก้ไขตนเอง ได้กล่าวไว้ว่า อธิปไตย 4 มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้ง นี้ก็เพราะว่า การฝึกหัดคนให้มีคุณธรรมตามหลักอริยบท 4 นี้จัดเป็น การใช้ปัญญาในการพิจารณาหาเหตุผลและกระบวนการทำงาน โดยวิมังสาเป็นผลของจิตตะ คือเมื่อตรองตราดูแล้วเห็นว่า การทำงานของตนยังบกพร่องอยู่หรือผิดวัตถุประสงค์ อีกอย่างหนึ่งคือพิจารณาหาเหตุผลในการทำงานตามขั้นตอน งานที่ลงมือทำแล้วนั้นได้ผลเป็นขั้นๆ อย่างไร เป็นการทบทวนผลว่าเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่ ถ้าได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจหรือได้ผลที่ไม่พึงปรารถนา ก็จัดการแก้ไขหรือปรับปรุงตามกระบวนการอริยบท 4 นั้น

ดังนั้น จึงสรุปดังนั้น “อริยบท 4” จึงมีความหมายกับคนรุ่นใหม่ที่ต้องการจะเดินทางไปไปสู่ความสำเร็จในชีวิตและการงาน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารกลุ่มผู้นำหรือบุคลากรเฉพาะทาง เพราะหากทำได้ตามกระบวนการความแล้ว สังคมความรู้ ชุมชนความรู้ และปัจเจกชนความรู้ คงอยู่ไม่ไกลเกินฝัน ประการสำคัญ “อริยบท 4” ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวจากหลักธรรมข้ออื่นๆอันเป็นองค์รวมและเชื่อมโยงถึงกัน เพียงแต่อธิบายคนละบทบาทเท่านั้น สิ่งสำคัญ เราได้ใคร่ครวญในเรื่องเหล่านี้มาน้อยเพียงใด เพราะ ในโลกปัจจุบันโลกที่สังคม อวิชชามากจนเกินล้น จึงกลายเป็นโลกที่ฉาบฉวยและวุ่นวายสูงสุด นั้นแปลว่าเราต้องฝึกฝนตนเองหลายเท่าตัวเพื่อจะเข้าใจและเข้าถึงหลักธรรมที่ก่อเกิดการพัฒนาที่จุดเริ่มต้นของตนเองอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การเรียนรู้และเข้าใจเรื่อง ความพอใจ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้น หรือสิ่งนั้นบรรลุถึงจุดหมาย และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป ซึ่งจะแสดงออกมาด้วยการกระทำด้วยความพอใจ เต็มใจ และสนใจในสิ่งที่ตนกำลังกระทำอยู่ หรืองานที่ได้รับมอบหมายให้กระทำด้วยใจรัก เพื่องานที่ทำนั้นจะออกมาดีและสวยงาม

การมี ความเพียร ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทนเอาธุระ ไม่ท้อถอย ซึ่งแสดงออกมาด้วยความเพียร พยายามในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้สึกไม่ท้อถอย และมีความกล้าที่จะกระ

ทำงานนั้นๆ ถ้าเห็นอะไรเป็นอุปสรรคหรืองานที่มาอยู่ข้างหน้าแล้วจะต้องเอาชนะทำให้สำเร็จ ทำงานให้เป็นเรื่องที่ทำหายจะสู้และจะพยายามเพื่อให้สำเร็จ

การมีความตั้งใจ หรือเอาใจฝักใฝ่ คือการ มีจิตผูกพัน จดจ่อ ฝ่าคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ไม่สนใจไม่รู้เรื่องอื่นๆ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝักใฝ่ไม่ปล่อยให้ให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ ซึ่งแสดงออกมาด้วยการเอาใจใส่ จดจ่อ ตั้งใจในการทำงานอย่างจริงจัง ไม่ปล่อยให้ความคิดฟุ้งซ่าน

การมี ความคิดวิเคราะห์ ความไตร่ตรอง หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น ชอบคิด ค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง ซึ่งแสดงออกด้วยการใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองหาเหตุผลในสิ่งที่กระทำด้วยความพินิจพิเคราะห์ มีการวางแผน และวัดผลงานที่กระทำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์หลังการปฏิบัติงานในโครงการต่างๆของ เทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
2. ควรศึกษาสิ่งที่ประชาชนได้รับและความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อการบริหารจัดการทุกด้านของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
3. ควรศึกษาหลักธรรมที่สามารถบูรณาการระหว่างบ้าน รัฐ วัด ประชาชน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
4. ควรศึกษาการผลักดันหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
5. ควรศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนที่ดีและการพัฒนาผู้นำที่ดีในการบริหารชุมชนเพื่อสร้างความสุขของประชาชนในพื้นที่ให้เป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ติน ปรัชญพฤทธิ. (2560). *ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- เทศบาลตำบลกุดจับ. (2561). *แผนพัฒนาเทศบาลตำบลกุดจับ 3 ปีอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2561-2563*. อุดรธานี: เทศบาลตำบลกุดจับ
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด
- สมคิด บางโม. (2561). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิทยพัฒน์ จำกัด

แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ของผู้บริหาร
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย
**Personnel Administration Approach base on 7th Aparihaniyadharmma
Principle of Administrators at Pariyattidhamma schools,
Nong Khai Province**

พระมหาต้นฐวัฒน์ ธมฺมธีโร,
บุญส่ง สิ้นธูนอก และ สมเดช นามเกต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาหนองคาย
**PhramahaThantawat Dhammateero,
Boonsong Sinthunok and Somdet Namket**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong khai Campas, Thailand
Corresponding Author, E-mail: jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาหลักอปริหานิยธรรม 7 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 25 รูป/คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาทได้อธิบายหลักอปริหานิยธรรมไว้ในพระสูตรเป็นจำนวนมาก ในงานวิจัยนี้ จะกล่าวถึงหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย มี 7 ประการ ได้แก่ 1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม 3) ไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม 4) มีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา 5) ให้เกียรติและคุ้มครองสิทธิสตรี 6) ให้ความเคารพต่อสถานที่ 7) ให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน
สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย มี 6 ด้าน คือ 1) การวางแผนอัตรากำลัง 2) การสรรหาบุคลากร 3) การบำรุงรักษาบุคลากร 4) การพัฒนาบุคลากร 5) การประเมินผลการปฏิบัติงาน 6) ด้านวินัยและการรักษาวินัย

แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย มี 8 ด้าน คือ 1) การกำหนดตารางการประชุม 2) กฎเกณฑ์ที่ปฏิบัติในการเข้าประชุม 3) การออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ 4) การปฏิบัติงานตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา 5) การเปิดโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วมในการบริหาร 6) การส่งเสริมรักษาวินัยธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น 7) การดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน 8) การพัฒนาการบริหารงานตามหลักอปริหานิยธรรม 7

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารงานบุคคล; หลักอปริหานิยธรรม 7; ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstracts

The purposes of this research were; 1) to study the principle of the Seven Aparihāṇiyadhamma 2) to study the problem situation of the personnel administration of the administrator in Pariyattidhamma School under the Office of the General Education in Nong Khai Province and 3) to propose the guideline for the personnel administration in accordance with the Seven Aparihāṇiyadhamma of the administrators of Pariyattidham school under the Office of the General Education of Nong Khai Province. This research was the qualitative research. The instruments for research were the depth-interview formats consisting of administrators and teachers for 25 subjects and to propose the results of research by using the descriptive analysis with inductive method.

The results of research were found that the principle of the Seven Aparihāṇiyadhamma as appeared in Theravada Buddhism explained the principle of Aparihāṇiyadhamma in Suta. In this research, it will say about the principle of the Seven Aparihāṇiyadhamma that is the foundation of the Conditions of Welfare by applying it for the personnel administration of the Pariyattidhamma school in the General Education Section of Nongkhai Province consisting of the 7 items, that is, 1) to hold regular and frequent meetings 2) to meet together in harmony and disperse in harmony and do the business and duties of the Order in harmony 3) to introduce no revolutionary ordinance, break up no established ordinance but train oneself in accordance with the prescribed training rules 4) to honor and respect the leaders in the level of the elders 5) to honor and protect women and let the women participate and administrate the organization as equal with men 5) to honor and worship the monuments and the objects of worship and not to condemn the places because in every place, there still have the important things and the objects of worship and 7) to take care and pay attention to the visitors and to welcome with warmly heart and to listen to the advice from those people who come to visit.

The problem condition of the personnel administration of the administrators of Pariyattidhamma school under the Office of the General Education of Nong Khai Province consists of 6 aspects, that is, 1) the aspect of manpower planning, the recompensing force is used in the case of the resignation of personnel or in the case of sickness at once 2) to select personnel in the narrow circle because their education to select personnel is less 3) In the aspect of maintenance and protection, personnel who have experience and worked for a long time resign from their work and to be lack of personnel who have ability 4) in the aspect of developing personnel, some organizations have the problems because they do not organize the academic seminar in order to create the qualification of personnel 5) in the aspect of evaluation

of work, some administrators use their own knowledge in evaluation. It may cause the unsatisfaction for personnel. 6) In the aspect of regulation and observance of regulation, individuals should observe the rule seriously. If they violate the rules they will be punished in accordance with the offense.

The way how to administer the personnel in accordance with the principle of Seven Aparihāṇiyadhamma of the administrators of Pariyattidhamma school under the Office of the General Education of Nongkhai Province consists of 8 aspects, that is, to determine the time tables for the meeting in each fiscal year 2) the regulation or the rule for practice in entering the meeting is the harmony meeting 3) to provide the rule, order and various regulations in the school should be attached to the right way with Dhamma 4) to practice the duties in accordance with the chiefs' order in associating with the law 5) to give the occasion for the women to participate in the administration by using the equal part with men 6) The project or the guideline in enhancement and to preserve the good tradition and culture in the location 7) to take care of the visitors who come to visit the school with warm heart 8) to develop the administrative work in compliance with the principle of Seven Aparihāṇiyadhamma by training, field study and seminar and to evaluate the result of work with honesty by giving the fringe benefit and assistance to the personnel.

Keywords: The Personnel Administration; Seven Aparihāṇiyadhamma; Administrator In

บทนำ

ศาสนามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการควบคุมความประพฤติของมนุษย์ให้เป็นไปตามทำนองคลองธรรมของสังคมบทบัญญัติของศาสนาย่อมก่อให้เกิดความเป็นระเบียบขึ้นในสังคม สังคมไทยปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบเดิมมาก โดยได้รับความเจริญสมัยใหม่ของปฎิรูปประเทศตามแบบอย่างอารยประเทศในตะวันตก เปลี่ยนแปลงระบบบริหารราชการแผ่นดิน ระบบการศึกษาและกิจกรรมอื่น ๆ ของบ้านเมืองเพื่อความอยู่รอดของประเทศ ความเจริญในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความเจริญสมัยใหม่ไม่ได้เป็นกระบวนการสืบเนื่องที่เกิดขึ้นภายในตัวเอง คือ ได้รับความเจริญโดยส่วยผลผลิตของความเจริญสมัยใหม่ที่สังคมของตนไม่ได้สร้างขึ้น จากช่วงรอยต่อแห่งความเปลี่ยนแปลงนั้น มีผลทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในช่วงระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความเจริญแบบสมัยใหม่นั้น สังคมไม่ได้ปรับตัวโดยพร้อมเพรียงกันไม่ประสานกัน และไม่ได้ทำโดยความรู้ร่วมกันก่อให้เกิดปัญหาที่จะนำความเสื่อมเข้าสู่สังคมได้ (พระราชวรณฺี, 2527 : 27)

การนำหลักธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาของสังคม ถือเป็นสิ่งสำคัญในสังคมไทยปัจจุบัน ในสังคมทุก ๆ สังคมย่อมมีบุคลากร ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และความสามารถในการนำองค์การไปสู่เป้าหมายที่ได้วางเอาไว้ร่วมกัน สังคมไทยก็เช่นเดียวกัน ย่อมมีบุคลากรทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ผู้ที่มีความรอบรู้ รอบคอบ มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถรับผิดชอบในการทำงาน มีทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มองผู้ใต้บังคับบัญชาในแง่ดี มีความยุติธรรม มีหัวใจพระพรหม รู้รักสามัคคี มีความเสียสละ ไม่มีมานะทิฎฐิ

ปราศจากอคติ ซึ่งคุณธรรมต่างๆ เหล่านี้จะต้องมีอยู่ในตัวของบุคลากรที่จะทำให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงานด้วยการบริหารตน การบริหารคน และการบริหารงานในองค์กร ผู้บริหารจึงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์หรือพระเดชและพระคุณในการบริหารงานอย่างเหมาะสมกลมกลืน สามารถส่งผลกระทบที่จะทำให้กลไกในระบบการบริหารงานองค์กรนั้นๆ ดำเนินไปสู่จุดหมายหรือเป้าหมายและเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายการบริหาร การจัดการ รวมถึงการเริ่มการวางแผน การบริการ กำกับ การบุคคลและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตามแผนงานหรือโครงการที่ได้กำหนดเป้าหมายไว้ ผู้บริหารในสังคมไทยจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษานั้นภาพลักษณ์ของผู้บริหารต้องเปี่ยมด้วยคุณธรรมหลายประการจึงเอื้อต่อการบริหารงาน และการบริหารงานที่ประกอบด้วยคุณธรรม จึงทำให้การดำเนินงานขององค์กรไปสู่เป้าหมายได้เป็นอย่างดี

ประเด็นซึ่งเป็นปัญหาว่า ผู้บริหารจะนำหลักการบริหารไปประยุกต์ใช้กับหลักธรรมใด ผู้วิจัยได้มองเห็นหลักธรรมอยู่หลายประการ ที่ผู้บริหารจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอปินิยธรรม หลักธรรม 7 ประการของชาววัชชี พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ในสารันทพสูตรแก่เจ้าลิจฉวีทั้งหลายแห่งแคว้นวัชชีซึ่งปกครองกันแบบสามัคคีธรรมและวัสสารสูตรทรงตรัสแก่ วัสสารพราหมณ์อำมาตย์ ผู้ใหญ่ในมคธรัฐ ดังมีรายละเอียดที่กล่าวถึงธรรม 7 ประการ ในสารันทพสูตร ว่าด้วยการแสดงอปินิยธรรมที่สารันทพเจดีย์ มีใจความว่า “...สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ สารันทพเจดีย์ เขตกรุงเวสาลี ครั้งนั้น เจ้าลิจฉวีหลายองค์ได้พากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับถวายอภิวาทแล้วประทับนั่ง ณ ที่สมควร พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับเจ้าลิจฉวีเหล่านั้น ดังนี้ว่า “เจ้าลิจฉวีทั้งหลาย เราจักแสดงอปินิยธรรม 7 ประการแก่ท่านทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว” เจ้าลิจฉวีเหล่านั้นทูลรับสนองพระดำรัสแล้ว พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสเรื่องนี้ว่า “เจ้าลิจฉวีทั้งหลาย อปินิยธรรม 7 ประการอะไรบ้าง คือ 1. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญ อย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลย ตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ประชุมกันมากครั้ง 2. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลย ตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พวกเจ้าวัชชีพึงทำ 3. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลย ตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว ถือปฏิบัติมั่นในวัชชีธรรมที่วางไว้เดิม 4. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลยตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังสักการะเคารพ นับถือ บูชาเจ้าวัชชีผู้มีพระชนมายุมากของชาววัชชี และสำคัญถ้อยคำของท่านเหล่านั้นว่า เป็นสิ่งควรรับฟัง 5. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลยตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังไม่ดูคร่ำครึในกุลสตรีหรือกุลกุมาริให้อยู่ร่วมด้วย 6. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลยตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจดีย์ในแคว้นวัชชีของชาววัชชีทั้งในเมืองและนอกเมือง และไม่ละเลยการบูชาอันชอบธรรมที่เคยให้ เคยกระทำต่อเจดีย์เหล่านั้นให้เสื่อมสูญไป 7. พวกเจ้าวัชชี

พึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลยตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังจัดการรักษา คุ่มครอง ป้องกัน พระอรหันต์ทั้งหลายโดยชอบธรรมด้วยตั้งใจว่า ‘ทำอย่างไร พระอรหันต์ที่ยังไม่มา พึงมาสู่แว่นแคว้นของเรา และท่านที่มาแล้วพึงอยู่อย่างผาสุก’ พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลย ตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังมีอธิปไตยทั้ง 7 ประการนี้อยู่ และใส่ใจอธิปไตยทั้ง 7 ประการนี้อยู่” (อง.สตตก. 23/21/31-32)

จะเห็นได้ว่า เจ้าลิจฉวีที่ได้รับการธรรมก็จะสามารถรักษาบ้านเมืองให้ร่มเย็นเป็นสุขอยู่ตราบนานนาน เช่นเดียวกับการบริหารงานหรือการบริหารองค์กรให้คงอยู่ได้ด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้อยู่ตามแนวทางของหลักธรรมก็สามารถทำได้เช่นเดียวกับการรักษาบ้านเมืองของเจ้าลิจฉวี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 7 ของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย” ซึ่งได้มองเห็นถึงความสำคัญ และประโยชน์ที่จะได้รับในการวิจัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้วยการสร้างขวัญ และกำลังใจในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาศึกษาและแก้ไขปัญหาของการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ไปเป็นแนวทางให้การบริหารบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักอธิปไตย 7
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

ระเบียบวิธีวิจัย

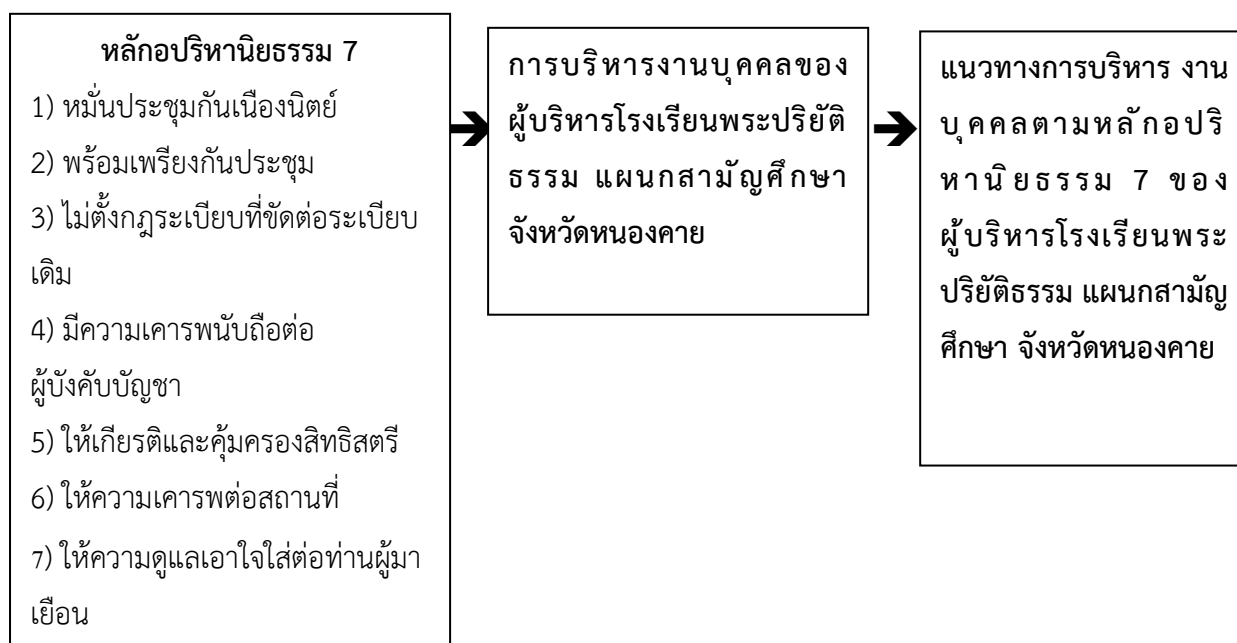
1. รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ได้กำหนดวิธีวิจัยไว้ ดังนี้ 1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) จากหนังสือ ตำรา เอกสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมาย โดยการกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการบริหารนิยธรรม 7 สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย และ แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

3. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ผู้วิจัยใช้ขอบเขตพื้นที่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

4. **ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย** ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 25 รูป/คน ได้แก่ 1) ผู้บริหาร และ 2) ครูผู้สอน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. หลักการบริหารนิยธรรม 7

หลักการบริหารนิยธรรม ที่ปรากฏในพระพุทธานุญาตสาธยายว่า มีการอธิบายหลักการบริหารนิยธรรมไว้ในพระสูตรเป็นจำนวนมาก เช่น อปทานิยสูตรที่ 1 อปทานิยสูตรที่ 2 ปฐมอปทานสูตร มหาปรินิพพานสูตร สารันทสูตร ปฐมสัตตกสูตร เป็นต้น ซึ่งในงานวิจัยนี้ จะกล่าวถึงหลักการบริหารนิยธรรม 7 หลักธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญ โดยนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่า

1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ เป็นการประชุมแลกเปลี่ยนความคิด การพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือกัน แก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ อย่างน้อยควรจะมีการประชุมเป็นประจำทุกเดือน อีกทั้งบุคลากรจะได้รับทราบนโยบาย คำชี้แจง คำสั่งหรือแนวปฏิบัติของผู้บริหาร การพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ในการประชุมจะยุติหรือชี้ขาดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กรได้ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อองค์กร (พระศรีวิจิตรโมลี และ พระครูสุจิตชัยวัฒน์, 16 มี.ค. 2564)

2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม (การประชุม – เลิกประชุม) การลงมติเห็นชอบร่วมกัน การประชุมเป็นการปรึกษาหารือกัน ตามระเบียบวาระการประชุม ในการนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ของผู้บริหารและบุคลากรขององค์กร หากมีปัญหาจะได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาคัดข้อหรืออุปสรรคในที่ประชุม ให้ความเห็นและลงมติในที่ประชุม จะต้องเข้าประชุมให้ตรงเวลา และอยู่ร่วมประชุมจนครบกำหนดเวลาเลิกประชุม (พระครูสุตวาปีพิทักษ์ และ พระมหานวิน ฐานวโร, 16 มี.ค. 2564)

3) ไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม กฎระเบียบขององค์กรตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นแนวปฏิบัติแนวทางอันเดียวกันของหน่วยงาน ให้มีความเป็นระเบียบ มีความเป็นธรรม และการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การตั้งกฎระเบียบของทางโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ได้ยึดหลักการของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีกฎระเบียบปัจจุบันที่ไม่ขัดต่อระเบียบเดิม บุคลากรต้องยึดถือปฏิบัติตามระเบียบวินัยของทางราชการโดยเคร่งครัด เว้นแต่ทางราชการจะมีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นคุณต่อผู้ปฏิบัติ (ปรีชาดวงศรี, 16 มี.ค. 2564)

4) มีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา บุคลากรภายในองค์กร ต้องให้ความเคารพนับถือผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เพราะเป็นการแสดงออกถึงการมีสัมมาคารวะ และความนอบน้อมของแต่ละบุคคล ซึ่งการให้ความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา เปรียบเสมือนให้ความเคารพภิกษุที่เป็นประธานสงฆ์และรับฟังถ้อยคำของท่านอันเป็นหลักสำคัญในการปกครองสงฆ์ ทั้งนี้ การมีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชาให้เหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ต้องเป็นการเชื่อฟังและปฏิบัติตามในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม และชอบด้วยกฎหมาย (พระครูอนุกุลวรรกิจ, 16 มี.ค. 2564)

5) ให้เกียรติและคุ้มครองสิทธิสตรี ควรแต่งตั้งตำแหน่งของสตรีให้เหมาะสมกับงาน มอบหมายตำแหน่งหน้าที่การงานตามความสามารถ สตรีควรมีสื่อธิเท่าเทียมชายในทุกด้าน การให้ความเคารพต่อสตรีเพศมีความสำคัญมาก ควรให้เกียรติ ไม่ข่มเหง ไม่ล่วงเกินทางกาย วาจา ไม่ล่วงเกินภรรยาผู้อื่น การให้สิทธิและความคุ้มครองสตรีตามกฎหมายและระเบียบขององค์กร (พิมพ์พรรณ มาลาอบ, 16 มี.ค. 2564)

6) ให้ความเคารพต่อสถานที่ บุคลากรในองค์กร จักต้องให้ความเคารพ นับถือ ให้เกียรติสถานที่ การแต่งกายที่ถูกต้องเหมาะสม การแสดงออกอย่างสุภาพชน เป็นจิตใต้สำนึกของปุถุชนที่จะต้องปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ราชการ โรงเรียน วัด และอารามหลวง การประพฤติปฏิบัติตามจารีตของสถานที่นั้น ๆ ไม่หลบลู่

ดูหมิ่นสถานที่ หรือแสดงออกโดยไม่มีมารยาท ถือได้ว่าเป็นมารยาททางสังคม ย่อมทำให้เกิดความศรัทธาต่อผู้พบเห็น (นุสรา คินาพิทย์, 16 มี.ค. 2564)

7) ให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน หากมีผู้มาเยี่ยมเยียนองค์กร ผู้บริหารและบุคลากร จะให้การต้อนรับและดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ด้วยความจริงใจ ซึ่งเป็นมารยาทที่พึงปฏิบัติที่ต้องประพฤติปฏิบัติ เพราะผู้มาเยือนถือว่าเป็นบุคคลสำคัญ การต้อนรับอย่างสุภาพชน เป็นหน้าที่ที่องค์กรจะต้องดูแลเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือต่อผู้มาเยือน (เอกรัฐ สุนทรชัย, 16 มี.ค. 2564)

2. สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

1) การวางแผนอัตรากำลัง องค์กรบางแห่งการจัดการวางแผนอัตรากำลังของบุคลากรในสถานศึกษา ยึดตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก ซึ่งเป็นนโยบายของผู้บริหารในการวางแผนอัตรากำลัง บุคลากรให้เหมาะสมกับงานและให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร บางองค์กรมีปัญหาในการวางแผน อัตรากำลังอยู่ ๒ ประเด็น คือ การใช้คนไม่ตรงกับงาน ได้ใช้บุคลากรให้ทำงานทดแทนกัน บางคนอาจจะได้ ทำงาน ไม่ตรงกับวุฒิที่จบการศึกษา และการใช้อัตรากำลังบุคลากรทำงานทดแทนกัน ในกรณีที่มีการลาออก หรือมีการเจ็บป่วยกะทันหัน ซึ่งอาจเป็นปัญหาสำหรับการทำงานของบุคลากรบางท่านที่ไม่ชำนาญงานในงาน ที่ทำ (พระมหาเกริกเกียรติ นิรุติเมธี, 16 มี.ค. 2564)

2) การสรรหาบุคลากร เป็นกระบวนการกลั่นกรองและคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติ คุณสมบัติทางการ ศึกษา ประกาศรับสมัครหาบุคลากรให้ตรงตามคุณสมบัติที่องค์กรต้องการ โดยการสอบข้อเขียนและสัมภาษณ์ ซึ่งอาจมีปัญหาที่วุฒิทางการศึกษาที่ต้องการมีผู้สำเร็จน้อย ทำให้การสรรหาบุคลากรอยู่ในวงจำกัด ผู้บริหาร โรงเรียนบางแห่งก็คาดหวังว่า บุคลากรที่สรรหามานั้น จะสามารถทำหน้าที่รับผิดชอบงานได้หลายสถานะ (พระมหาประสพชัย มหาปรกโม, 16 มี.ค. 2564)

3) การบำรุงรักษาบุคลากร ผู้บริหารโรงเรียนมีนโยบายบำรุงรักษาบุคลากรให้ทำงานอย่างยาวนาน ให้ทุกคนอยู่ด้วยความเต็มใจ มีความพอใจในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย แต่บางครั้งบุคลากรที่ทำงานมา นานที่มีประสบการณ์มาก ก็ลาออกไปเมื่อสอบบรรจุได้ตำแหน่งงานที่ดีกว่าปัจจุบัน ทำให้ขาดบุคลากรที่มีความสามารถไป แม้ว่าผู้บริหารจะมีการเสริมสร้างกำลังใจให้บุคลากรอยู่เป็นประจำ แต่ก็ลาออกต้องมีการสรร หาบุคลากรอยู่เสมอ (วชิรญา ศรีบุญเรือง, 16 มี.ค. 2564)

4) การพัฒนาบุคลากร องค์กรและโรงเรียนควรจัดการฝึกอบรมด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน การให้ทุนศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การอบรมสัมมนาด้านวิชาการให้ครูผู้สอนและบุคลากร เพื่อเพิ่มวิทยฐานะ เป็นประจำ เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้ดี และมีประสิทธิภาพ (ศิริกัลยา องอาจ, 16 มี.ค. 2564)

5) การประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงาน ให้เป็นแนวทางอันเดียวกันและมีแบบแผนตาม

กำหนดเวลา และระยะเวลาที่จะทำการประเมิน ผู้บังคับบัญชาระดับใดที่จะเป็นผู้รับผิดชอบในการประเมิน เกณฑ์ที่จะใช้ในการประเมิน ตลอดจนเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการประเมิน แต่ก็มีปัญหาในประเด็น ผู้บังคับบัญชาบางคนอาจใช้ความรู้สึกส่วนตัวในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจเกิดความไม่พอใจของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ (สัมฤทธิ์ เจนสำโรง, 16 มี.ค. 2564)

6) ด้านวินัยและการรักษาวินัย วินัยเป็นข้อกำหนดแนวทางปฏิบัติของบุคคลในองค์กรให้อยู่ร่วมกัน ได้ด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย บุคลากรควรมีความสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบ และควรศึกษาเรื่อง วินัยให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ หากบุคลากรปฏิบัติผิดกฎระเบียบ ผู้บริหารจะตั้งคณะกรรมการเพื่อสอบสวนการ กระทำผิดของบุคลากรก่อนที่จะลงโทษด้านวินัย จึงจะพิจารณาโทษตามลำดับขั้นความผิด โทษทางวินัยมี 5 สถาน วินัยไม่ร้ายแรง ได้แก่ ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน ลดขั้นเงินเดือน และวินัยร้ายแรง ได้แก่ ปลดออกและ ไล่ออก เป็นต้น (อุทัย โสภภาพิมพ์, 16 มีนาคม 2564)

3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอุปทานิยธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

1) การกำหนดตารางการประชุม ในแต่ละปีงบประมาณ ในการประชุมโรงเรียนจะมีระเบียบวาระ การประชุม จัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน เพื่อหาแนวทางที่จะปฏิบัติร่วมกัน หรือบางทีก็มีประชุมประจำปี บางครั้งมีเรื่องเร่งด่วนผู้บริหารก็เรียกประชุมเพิ่มเติม ส่วนมากบุคลากรก็จะให้ความร่วมมือในการเข้าประชุม ด้วยความพร้อมเพรียงกัน มีเป็นส่วนน้อยที่ไม่ให้ความร่วมมือ (นิดา โกศिला, 16 มี.ค. 2564)

2) กฎเกณฑ์หรือหลักปฏิบัติในการเข้าประชุม ในการประชุมแต่ละครั้ง โดยส่วนมากโรงเรียนจะมี ระเบียบวาระการประชุม มีการลงชื่อผู้เข้าประชุม ซึ่งจะมีเลขานุการเป็นผู้จดรายงานการประชุม สรุปรายงาน การประชุม และนำเสนอผลการประชุม เพื่อขอมติในที่ประชุมรับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ผ่านมาในการ ประชุมครั้งต่อไป หากฝ่ายใดมีปัญหาในการทำงานก็สามารถนำเสนอในวาระการประชุมได้ ซึ่งโรงเรียนจะให้ ในแต่ละส่วนแต่ละฝ่าย นำเสนอผลการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย เสนอปัญหาและแนวทางแก้ไข และ ลงมติในที่ประชุม (คำผัน ทศพงศ์, 16 มี.ค. 2564)

3) การออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ต่างๆ ภายในโรงเรียน การออกกฎระเบียบของโรงเรียนต้องยึด ตามกฎระเบียบของโรงเรียนปริยัติธรรม และคำนึงถึงสภาวะแวดล้อมในสถานที่ และองค์กรนั้น ๆ ควรยึดหลัก ความยุติธรรม โดยให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ในการจัดการเรียนการสอน ได้ยึดตามระเบียบโรงเรียนพระ ปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ และการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ว่าด้วยพนักงานศาสนการด้านการศึกษา พ.ศ. 2555 (พระครูสุกิจสุนทร, 16 มี.ค. 2564)

4) การปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาของบุคลากร ในส่วนผู้บริหารกล่าวว่า ส่วนมากบุคลากร จะปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาด้วยความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร เคารพ เชื่อฟัง และให้เกียรติ

ผู้บังคับบัญชา เป็นส่วนน้อยที่จะไม่ค่อยปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา ซึ่งผู้บังคับบัญชาจะให้การสนับสนุนบุคลากรได้ทำงานที่เหมาะสม อบรม สัมมนา ศึกษาค้นคว้าวิจัย ซึ่งจะมีผลต่อบุคลากรเองตลอดจนองค์กรด้วย (ประภาส วงศ์ประชุม, 16 มี.ค. 2564)

5) การเปิดโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วมและบริหารภายในโรงเรียน ผู้บริหารได้เปิดโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วมและบริหารภายในองค์กร โดยมีบทบาทหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ มอบหมายงานที่เหมาะสมตามความสามารถให้กับสตรี โดยมีสัดส่วนเท่าเทียมชาย และให้เป็นธรรมกับทุกฝ่าย และได้รับความคุ้มครองโดยชอบตามกฎหมาย การให้เกียรติต่อสตรี ไม่ทำร้าย ดูหมิ่นสตรี ไม่นินทาว่าร้าย หรือพูดถึงสตรีในทางไม่ดี ไม่ประพฤติตนในทางชั่วช้า ไม่กดขี่ทางเพศ ซึ่งจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อโรงเรียน (พระครูคุณสารโสภณ, 16 มี.ค. 2564)

6) โครงการหรือแนวทางในการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น การปลูกฝังจิตสำนึกให้บุคลากรเกิดความรัก ความเคารพต่อโรงเรียน โรงเรียนมีโครงการให้นักเรียนและบุคลากร สวดมนต์ ไหว้พระ ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานทุกวันพระ ซึ่งบุคลากรในโรงเรียนก็ได้ให้ความร่วมมือด้วยดี โรงเรียนได้จัดโครงการโดยยึดชุมชนเป็นหลัก และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของโรงเรียนด้วย เช่น โครงการกิจกรรมสัมพันธ์ Big Cleaning Day ให้บุคลากรช่วยกันทำความสะอาด และรักษาความสะอาดโรงเรียน (นิภาพร แก้วมหาดไทย, 16 มี.ค. 2564)

7) การดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือนโรงเรียน โรงเรียนได้ให้การต้อนรับ ดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือนเป็นอย่างดี ให้การแนะนำ ประชาสัมพันธ์โรงเรียน ควรจัดสถานที่ต้อนรับให้เหมาะสม มีมนุษย์สัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้มาเยือน การเอาใจใส่ในการเอ่ยชื่อ ตำแหน่งของบุคคลสำคัญ เช่น ผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการให้ถูกต้อง จะสร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน ส่วนการต้อนรับผู้มาเยือนที่มีได้นัดหมายไว้ล่วงหน้า ควรแสดงความเป็นมิตรเสมอ การปฏิเสธในการให้เข้าพบผู้บริหาร ควรให้การปฏิเสธอย่างสุภาพ ขออนุญาตบันทึกรายชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ เพื่อติดต่อกลับ และในการสนทนาควรสนทนาในเรื่องทั่ว ๆ ไป (เพ็ญประภา บุญแดง, 16 มี.ค. 2564)

8) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ผู้บริหารควรพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอ ในการอบรม การดูงาน การเข้าร่วมประชุมสัมมนา การประเมินผลงานที่ยุติธรรม มีสวัสดิการ และบริการด้านการสงเคราะห์แก่บุคลากร (พรพรรณ สุขเสน, 16 มี.ค. 2564)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. **หลักอปริหานิยธรรม 7** ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาทพบว่า มีการอธิบายหลักอปริหานิยธรรมไว้ในพระสูตรเป็นจำนวนมาก ซึ่งในงานวิจัยนี้ จะกล่าวถึงหลักอปริหานิยธรรม 7 หลักธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญ โดยนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน

พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ เป็นการประชุม การปรึกษาหารือ การพูดคุยการประสานงานกันอยู่เป็นประจำ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม เป็นการพร้อมเพรียงกันประชุมและพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม (การประชุม – เลิกประชุม) ทำกิจกรรมที่ควรทำโดยพร้อมเพรียงกัน การลงมติเห็นชอบร่วมกัน ผู้เข้าร่วมประชุมจะต้องเข้าให้ตรงเวลา อยู่ร่วมประชุมจนครบกำหนดเวลา 3. ไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม เป็นการไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม มีการกำหนดกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจนให้ทุกคนปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ผู้บริหารหรือผู้ที่มีอำนาจจะต้องไม่ทำการยกเลิก หรือตั้งบัญญัติอื่นให้ขัดต่อของเดิม โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องและชอบธรรม 4. มีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา การปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา เพื่อให้บรรลุภารกิจที่ผู้บังคับบัญชาได้มอบหมายให้ ด้วยความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร ความเคารพ เชื่อฟัง และให้เกียรติผู้บังคับบัญชา 5. ให้เกียรติและคุ้มครองสิทธิสตรี หมายถึง การเปิดโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วมและบริหารภายในองค์กร ในสัดส่วนที่ทัดเทียมกับผู้ชาย ให้ความเคารพต่อเพศสตรี โดยเฉพาะการให้เกียรติต่อเพศสตรี โดยการไม่ทำร้าย ไม่ประพฤตินในทางชั่วสาว ไม่กดขี่ทางเพศ 6. ให้ความเคารพต่อสถานที่ ทุกคนจะต้องให้ความเคารพ ไม่หลบหลู่ ดุหมั่น ทุกสถานที่ที่มีสิ่งที่สำคัญและเป็นที่เคารพบูชาของคนในองค์กร 7. ให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน เป็นการให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือนนั้น จะต้องให้ความเคารพอย่างจริงใจ พร้อมทั้งเชื่อฟังคำแนะนำจากท่านผู้รู้เหล่านั้นที่ได้มาเยือนองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ พระวิไลสอน อาจารย์สิริ (2551 : 48) ได้วิจัยเรื่อง “การใช้หลักพุทธธรรม (อปริหานิยธรรม) ของผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนวิถิพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเคารพนับถือบรรดา กุลสตรี กุลกุมารี ให้อยู่ดีโดยไม่ถูกข่มเหงขึ้นใจอยู่ในระดับมาก

2. สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคายพบว่า มี 6 ด้าน คือ 1) **การวางแผนอัตรากำลัง** องค์กร ยึดตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก ซึ่งเป็นนโยบายของผู้บริหารในการวางแผนอัตรากำลังบุคลากรให้เหมาะสมกับงานและให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร แต่บางครั้งผู้บริหารก็ใช้อัตรากำลังบุคลากรทำงานทดแทนกัน ในกรณีที่มีบุคลากรลาออก หรือมีการเจ็บป่วยกะทันหัน ซึ่งอาจเป็นปัญหาสำหรับการทำงานของบุคลากรบางท่านที่ไม่ชำนาญงานในงานที่ทำ 2) **การสรรหาบุคลากร** เป็นกระบวนการกลั่นกรองและคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติ คุณวุฒิทางการศึกษา มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงาน ประกาศรับสมัครหาบุคลากรให้ตรงตามคุณสมบัติที่องค์กรต้องการ โดยการสอบข้อเขียนและสัมภาษณ์ ซึ่งอาจมีปัญหาวุฒิทางการศึกษาที่องค์กรต้องการมีผู้สำเร็จการศึกษาน้อย ทำให้การสรรหาบุคลากรอยู่ในวงจำกัด 3) **การบำรุงรักษาบุคลากร** ผู้บริหารโรงเรียนมีนโยบายบำรุงรักษาบุคลากรให้ทำงานอย่างยาวนาน ให้ทุกคนอยู่ด้วยความเต็มใจ มีความพอใจในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย แต่บางครั้งบุคลากรที่ทำงานมานานที่มีประสบการณ์มากก็ลาออกไปเมื่อสอบบรรจุได้ตำแหน่งงานที่ดีกว่าปัจจุบัน ทำให้ขาดบุคลากรที่มีความสามารถไป ผู้บริหารอาจต้องใช้เทคนิคทางการบริหาร 4) **การพัฒนาบุคลากร** องค์กรและโรงเรียนควรจัดการฝึกอบรม

ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน การให้ทุนศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น จะดำเนินการโดยองค์กรหรือโดยบุคลากรเอง ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนการปรับตัว ปรับเปลี่ยนทัศนคติ และวิสัยทัศน์เชิงบวกให้กับบุคลากรทุกระดับในองค์กร 5) **การประเมินผลการปฏิบัติงาน** เป็นกระบวนการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งจะต้องมีหลักเกณฑ์ และขั้นตอนที่เป็นระบบ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม ในการพิจารณาเพื่อเสนอการเลื่อนขั้น เลื่อนเงินเดือนของบุคลากร ซึ่งเป็นขวัญและกำลังใจของบุคลากรในการทำงาน แต่ก็มีปัญหาในประเด็นผู้บังคับบัญชาบางคนอาจใช้ความรู้สึกส่วนตัวในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ไม่ได้เป็นไปตามผลการปฏิบัติงานและผลงานด้านวิชาการ ซึ่งอาจเกิดความไม่พอใจของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ 6) **ด้านวินัยและการรักษาวินัย** วินัยเป็นการควบคุมความประพฤติของบุคคลให้เป็นไปตามแบบแผนขององค์กร หากบุคลากรปฏิบัตินอกกฎระเบียบ จรรยาบรรณ ก็จะลงโทษตามฐานความผิด โทษทางวินัยมี 5 สถาน คือ วินัยไม่ร้ายแรง ได้แก่ 1. ภาคทัณฑ์ 2. ตัดเงินเดือน 3. ลดขั้นเงินเดือน และวินัยร้ายแรง ได้แก่ 4. ปลดออกและ 5. ไล่ออก จะใช้ลงโทษในกรณีที่เป็นความผิดวินัยร้ายแรงเท่านั้น ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ในการรักษาระเบียบวินัย ควรหมั่นสังเกตตรวจสอบดูแลเอาใจใส่ป้องกัน และขจัดเหตุเพื่อมิให้ผู้ใต้บังคับบัญชากระทำความผิดวินัย ซึ่งสอดคล้องกับ **พระธนากร วชิรธมโม (โพธิ์วัน)** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวางแผนบุคลากร ด้านการสรรหาบุคลากร ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการพัฒนาบุคลากร มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แนวทางในการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารและครู พบว่า ควรมีการวางแผนบุคลากรที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากร มีการส่งเสริมด้านการฝึกอบรมสัมมนาทางวิชาการคุณธรรมจริยธรรมและปฏิบัติธรรม มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามความสามารถของแต่ละบุคคลอย่างมีความยุติธรรม

3. **แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย** มีแนวทางการบริหารงานบุคคล ดังนี้ 1) **การกำหนดตารางการประชุมในแต่ละปีงบประมาณ** การให้ความร่วมมือของบุคลากร ในการประชุมโรงเรียนจะมีระเบียบวาระการประชุม จัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน เพื่อหาแนวทางที่จะปฏิบัติร่วมกัน หรือบางทีก็มีประชุมประจำปี และบุคลากรควรให้ความร่วมมือในการเข้าประชุมทุกครั้ง เพื่อจะได้ทราบแนวทางการบริหารโรงเรียนและสภาพปัญหาในการบริหารโรงเรียน บางครั้งมีเรื่องเร่งด่วนผู้บริหารก็เรียกประชุมเพิ่มเติม ส่วนมากบุคลากรก็จะให้ความร่วมมือในการเข้าประชุมด้วยความพร้อมเพรียงกัน 2) **กฎเกณฑ์หรือหลักปฏิบัติ ในการเข้าประชุม** ตอนเริ่มประชุม ตอนเลิกประชุม ตอนทำกิจกรรม และขั้นตอนการตรวจเช็คความพร้อมเพรียงกันในการประชุมแต่ละครั้ง โดยส่วนมากโรงเรียนจะมีระเบียบวาระการประชุม มีการลงชื่อผู้เข้าประชุม ซึ่งจะมีเลขานุการเป็นผู้จดรายงานการประชุม ผู้ที่ไม่มาประชุม สรุปรายงานการประชุม และนำเสนอผลการประชุม เพื่อขอมติในที่ประชุมรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ผ่านมาในการประชุมครั้งต่อไป 3) **การออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ**

ต่างๆ ภายในโรงเรียน ได้ยึดตามกฎระเบียบของโรงเรียนปริยัติธรรม และคำนึงถึงสภาวะแวดล้อมในสถานที่ และองค์กรนั้น ๆ ยึดหลักความยุติธรรม โดยให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย กรณีผู้ได้บังคับบัญชาและเป็นครูผู้สอน ก็ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาที่ชอบด้วยกฎหมาย และระเบียบข้าราชการโดยเคร่งครัด ในการจัดการเรียนการสอน ได้ยึดตามระเบียบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ และการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

4) การปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา ส่วนมากบุคลากรได้ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา ด้วยความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร ความเคารพ เชื่อฟัง ให้เกียรติผู้บังคับบัญชา และให้ความร่วมมือและตั้งใจทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นส่วนน้อยที่จะไม่ค่อยปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา

5) การเปิดโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วมและบริหารภายในโรงเรียน ผู้บริหารได้เปิดโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วมและบริหารภายในองค์กร มอบหมายงานที่เหมาะสมตามความสามารถให้กับสตรี โดยมีสัดส่วนเท่าเทียมชาย และผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้สตรีบริหารภายในองค์กร โดยให้บทบาทหน้าที่ในตำแหน่งระดับสูงบ้าง การให้เกียรติต่อสตรี ไม่ทำร้าย ดูหมิ่นสตรี ไม่นินทาว่าร้าย ไม่กดขี่ทางเพศ

6) โครงการหรือแนวทางในการส่งเสริมและรักษาวรรณธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น โรงเรียนได้มีโครงการให้นักเรียนและบุคลากร สวดมนต์ ไหว้พระ ปฏิบัติวัตรศีลธรรมฐานทุกวันพระ ในการจัดโครงการได้ยึดชุมชนเป็นหลัก และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของโรงเรียนด้วย เช่น โครงการกิจกรรมสัมพันธ์ Big Cleaning Day ให้บุคลากรช่วยกันทำความสะอาด และรักษาความสะอาดโรงเรียน เพื่อความสามัคคีและปลูกฝังจิตสำนึกให้บุคลากรเกิดความรัก ความเคารพในโรงเรียนของตนเอง

7) การดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน โรงเรียนได้ให้การต้อนรับดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือนเป็นอย่างดี ให้การแนะนำ ประชาสัมพันธ์โรงเรียน จัดสถานที่ต้อนรับให้เหมาะสม และเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ มีมนุษยสัมพันธ์ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้มาเยือน การเอาใจใส่ในการเอื้อื้อ ตำแหน่งของบุคคลสำคัญ เช่น ผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการให้ถูกต้อง จะสร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน

8) การพัฒนาการบริหารงานตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ผู้บริหารควรพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอ โดยการศึกษาให้บุคลากรอบรม การดูงาน การเข้าร่วมประชุมสัมมนา การประเมินผลงานที่ยุติธรรม มีสวัสดิการ และบริการด้านการสงเคราะห์ ซึ่งผู้บริหารสามารถนำหลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ ไปปรับใช้ในการพัฒนาการบริหารงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาอัครา ญาณกวี (เหลื่อมรัมย์) (2551 : 24-50) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การปกครองตามหลักอปริหานิยธรรมที่มีในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า การปกครองตามหลักอปริหานิยธรรมที่มีในพระพุทธศาสนาเถรวาท การปกครองเป็นการใช้อำนาจที่มีผลบังคับใช้ทางการเมืองหรือเหนือการกระทำหรือกิจกรรมของหน่วยงานการเมืองและพลเมือง ซึ่งจุดประสงค์ของการปกครองนั้นเพื่อควบคุม ดูแล ปกป้อง ให้คนในรัฐอยู่อย่างปกติสุข และรัฐ ประเทศมีความมั่นคง ปลอดภัยจากการรุกรานจากภายนอกทุก ๆ ด้าน สำหรับหลักอปริหานิยธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่เป็นไปในทางเจริญฝ่ายเดียว ไม่มีทางเสื่อม

ตราบเท่าที่ยังคงปฏิบัติตามหลักธรรมนี้อยู่ พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่เจ้าลิจฉวีทั้งหลายซึ่งเป็นฝ่ายปกครองของแคว้นวัชชีที่ใช้หลักการปกครองแบบสามัคคีธรรม ทำให้แคว้นวัชชีมีความเจริญ รุ่งเรืองและมั่นคง และสอนแก่ภิกษุสงฆ์ เพื่อให้พระสงฆ์ปฏิบัติตนและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข สามารถนำหลักธรรมคำสอน แนวทางปฏิบัติไปสู่สังคมมนุษย์ให้รอดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ การปกครองตามหลักอภิธานิยธรรม เป็นการนำหลักอภิธานิยธรรมไปใช้ในการบริหารการปกครอง เพื่อความมั่นคงของรัฐ ซึ่งหลักอภิธานิยธรรม เป็นธรรมสำหรับให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครอง โดยเฉพาะปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการปกครองที่คนส่วนมากมีส่วนร่วมในการปกครอง และหลักอภิธานิยธรรมยังเป็นธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร นักปกครองทุกระดับ เพื่อนำพาองค์กร หรือรัฐประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง มีความมั่นคงในรัฐ ไม่ประสบกับความเสื่อมเลทรอบที่ที่มีการปฏิบัติตามธรรมเหล่านี้อยู่

การบริหารงานบุคคลตามหลักอภิธานิยธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย มีสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคล 6 ด้าน คือ 1) การวางแผนอัตรากำลัง การใช้ อัตรากำลังทดแทนกรณีบุคลากรลาออกหรือเจ็บป่วยกะทันหัน 2) การสรรหาบุคลากร อยู่ในวงจำกัด เพราะวุฒิทางการศึกษาในการสรรหามีน้อย 3) การบำรุงรักษาบุคลากร บุคลากรที่มีประสบการณ์ทำงานมานาน ลาออก ทำให้ขาดบุคลากรที่มีความสามารถ 4) การพัฒนาบุคลากร องค์กรบางแห่งมีปัญหาเพราะไม่ค่อยได้จัดสัมมนาทางวิชาการอบรมเพิ่มวิทยฐานะให้กับบุคลากร 5) การประเมินผลการปฏิบัติงาน ผู้บังคับบัญชาบางคนใช้ความรู้สึกส่วนตัวในการประเมินผลงาน อาจเกิดความไม่พอใจต่อบุคลากร 6) ด้านวินัยและการรักษา วินัย บุคลากรต้องรักษาวินัยโดยเคร่งครัด หากกระทำผิดวินัยก็จะถูกลงโทษทางวินัยตามฐานความผิด ซึ่งมีแนวทางการบริหารงานบุคคล 8 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดตารางการประชุมในแต่ละปีงบประมาณ 2) กฎเกณฑ์หรือหลักปฏิบัติในการเข้าประชุม ความพร้อมเพรียงกันในการประชุม 3) การออกกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ภายในโรงเรียน ยึดความถูกต้องและเป็นธรรม 4) การปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาที่ขอบด้วยกฎหมาย 5) การเปิดโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วมในการบริหาร โดยมีสัดส่วนเท่าเทียมชาย 6) โครงการหรือแนวทางในการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น 7) การดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือนโรงเรียนเป็นอย่างดี 8) การพัฒนาการบริหารงานตามหลักอภิธานิยธรรม 7 โดยการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน การประชุมสัมมนา การประเมินผลงานที่ยุติธรรม มีสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่บุคลากร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรจัดตั้งศูนย์การปฏิบัติธรรมทุกโรงเรียน พร้อมทั้งมีอาจารย์สอนปฏิบัติธรรมที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อเป็นการเผยแพร่ธรรมเชิงลึกให้ทั่วถึงชุมชนและท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ได้มาปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง

1.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรกระจายอำนาจในการบริหารจัดการ ให้ทุกส่วนทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ในการกำหนด กฎ ระเบียบ และข้อบังคับภายในโรงเรียนร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นงานด้านการบริหาร และด้านอื่น ๆ เพื่อลงมติในที่ประชุม มีการจัดตั้งหัวหน้าฝ่ายปกครองขึ้นมาในแต่ละโรงเรียน เพื่อควบคุมดูแลพระภิกษุสามเณร บางรูปที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระธรรมวินัย และกฎระเบียบต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากร ในด้านการนำอธิธานิยธรรม 7 ไปปรับใช้กับการทำงานให้มากยิ่งขึ้น

2.2 ควรคัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ตรงตามลักษณะของงาน พัฒนาบุคลากร และกิจกรรมการเรียนการสอนให้ทันสมัยในยุคโลกาภิวัตน์ให้มากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาการนำหลักพุทธธรรมอื่น เช่น สังคหวัตถุ 4 สาราณียธรรม 6 อคติ อิทธิบาท 4 เป็นต้น ประยุกต์ใช้กับการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิธานิยธรรม 7 ของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

3.2 ควรศึกษาจากกลุ่มประชากร หรือกลุ่มตัวอย่างโดยรวมจากหน่วยงานอื่น เพื่อศึกษาข้อมูลว่า มีการใช้หลักอธิธานิยธรรม 7 ในการบริหารงาน มีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกัน จากการวิจัยครั้งนี้ อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาอัศรา ญาณกวี (เหลื่อมรัมย์). (2551). *ศึกษาวิเคราะห์การปกครองตามหลักอธิธานิยธรรมที่มีในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมนี. (2527). *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งแสงการพิมพ์.
- พระวิไลสอน อาจารย์สิริ. (2551). *ศึกษาหลักพุทธธรรมกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนวิไลพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- พระศรีวิจิตรโมลี. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- พระครูคุณสารโสภณ. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- พระครูสุกิจสุนทร. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- พระครูสุจิตชัยวัฒน์. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- พระครูสุตวาปีพิทักษ์. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- พระครูอนุกุลวรรกิจ. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- พระมหาเกริกเกียรติ นิรุติเมธี. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- พระมหานวิน ฐานวโร. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- พระมหาประสพชัย มหาปรกโม. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- คำผั่น ทศพงศ์. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- นิดา โกศิลา. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- นิภาพร แก้วมหาดไทย. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- นุสรา คินาพิทย์. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- ปรีชา ดวงศรี. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- ประภาส วงศ์ประชุม. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- เพ็ญประภา บุผาแดง. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- พิมพ์พรรณ มาลาอบ. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- พรพรรณ สุขเสน. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- วชิรญา ศรีบุญเรือง. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- ศิริกัลยา องอาจ. (16 มี.ค. 2564).
- สัมฤทธิ์ เจนสำโรง. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- เอกรัฐ สุนทรชัย. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).
- อุทัย โสภภาพิมพ์. (สัมภาษณ์ : 16 มี.ค. 2564).

วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิต
ชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
**An Analytical Study of the Belief of Merit-De Merit in Buddhism
towards the Way of Buddhist Life in Mueangpia Sub-district
Municipality Kutchap District, Udonthani Province**

พระมหาภุชณะ วรธมโม,
สมเดช นามเกต และ บุญส่ง สิ้นธูนอก
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาพนองคาย
**Phramaha Krisana Woradhammo,
Somdet Namketand and Boonsong Sinthunok**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong khai Campas, Thailand
Corresponding Author, E-mail: jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ-บาปของชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย 3) ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 25 รูป/คน โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา บุญคือ ความดี รวมไปถึงความประพฤติอันเป็นที่ชอบด้วย กาย วาจา และใจ บาป คือความชั่ว เป็นกรรมยังบุคคลให้ถึงซึ่งทุกข์ ให้ผลแตกต่างกันตามประเภทของบาปกรรมที่หนักเบา

สภาพความเชื่อเรื่องบุญ-บาปของชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย พบว่า 1) เชื่อในเรื่องบุญ-บาป บุญคือ การทำความดี ส่วนบาปคือ การทำความชั่ว 2) เชื่อเรื่องสวรรค์นรก ทำความดีตายไปย่อมเกิดในสวรรค์ ทำความชั่วจะต้องถูกลงโทษในนรก 3) เชื่อกฎแห่งกรรมในศรัทธา 4) เชื่อในหลักพุทธธรรม ทำดี ละเว้นชั่ว

วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย พบว่า มีผล 4 ด้าน คือ 1) ด้านจิตใจ ยึดมั่นในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งทางใจ ทำบุญใส่บาตร ทำให้สุขใจ เมื่อทำชั่ว ทำให้ทุกข์ใจ 2) ด้านร่างกาย เติบโตงอกงาม นุ่งสมาธิ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ผิวพรรณสดใส รักษาศีล 8 การปฏิบัติธรรมจะก้าวหน้า 3) ด้านปัญญา ฟังเทศน์ สวดมนต์ ไหว้พระ ทำให้ทราบหลักธรรมนำไปปรับใช้ใน

* วันที่รับบทความ: 20 พฤษภาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 9 มิถุนายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 11 มิถุนายน 2564

Received: May 20, 2021; Revised: June 9, 2021; Accepted: June 11, 2021

ชีวิตประจำวันได้ 4) ด้านสังคม บุญะวัด เก็บขะ กวาดถนน บริจาคเลือด บริจาคผ้าขาวห่อศพ โลงศพ และ
สอดคล้องการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

คำสำคัญ: ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนา; ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธ; ในเทศบาลเมืองเพีย

Abstracts

The purposes of this research were; 1) to study the belief of merit-demerit in Buddhism 2) to study the belief in merit-demerit of the Buddhists in Muengpia Municipality and 3) to analyze the belief in kmerit-demerit in Buddhism towards the Buddhists in Muengpia Municipality. It was the qualitative research and the informants were Buddhist monks, officials, state workers and people in Muengpia municipality including 25 subjects by using the depth-interviewing and proposing the research results by descriptive analysis.

The research results were found that the belief in merit-demerit in Buddhism is that a merit means the heaven or expansion, swollen, relief and to be the purification of mind, to be goodness including the physical, verbal and mental behaviors. The merit can be classified into the two great categories, that is, 1) Vattgāminikusala means the wholesome to reach Vivatta, that is, to be the round of rebirth 2) Nibbānagāminikusala or Vivattagāminikusala means the wholesome to reach vivatta, that is, the wholesome going to Nibbana with the ultimate intelligence. One who receives the step of this merit will not be born again.

The demerit means the badness, that is, to cause the troublesome and to lead people to way of suffering in accordance with the Buddhist teaching. It can be classified into two categories, that is, 1) Pāpadhamma is the bad side of Dhamma or evil, inferior, mean, dirty, and sentimentality having in the human nature who associate with passion, that is, ignorance, desire, attachment, greed, hatred etc. 2) Pāpakamma is that thing results from the performance with unwholesome volition of people who have the basis from the mentality covered by Pāpadhamma that is, the inside defilements that lead to commit that evil kamma by depending on the three sense-doors, namely, the physical door, verbal door and mental door that result in the different results in accordance with the weight or light kamma.

The situation of the belief in merit-demerit in Buddhism towards the Buddhists in the Muengpia Municipality was found that For the belief in merit-demerit, merit is the goodness of physical, verbal and mental behaviors while demerit is the evil leading to the way of ruin 2) the belief in the heaven and the hell is that one who commits evil will go to the hell after his death 3) For the belief of the law of Kamma is that the beliefs in the four faiths, that is, to believe in the law of Kamma, the results of Kamma, Kamma belonging to all sentient beings and the Buddha 4) to believe in the principle of Dhamma, to do good and to avoid an evil.

The analysis of the belief in merit-demerit in Buddhism towards the Buddhists' life in Muengpia Municipality was found that the four aspects of results are; 1) for aspect of mentality, to hold the Triple Gem as the mental refuge, to observe the precepts, to practice meditation, to make the mind calm, joyfulness, to make merit by giving alms, it will make the spiritual happiness when one commits an evil, he will have suffering 2) For the physical aspect, to walk up and down will make the body strong, to practice meditation will make the face bright and to observe the eight precepts and practice Dhamma will make more progress 3) for the intellectual aspect, to listen to Dhamma, to recite mantra and to understand the Buddha's teaching and to apply that Dhamma for daily life and 4) for the social aspect, to remove the

temple, to get rid of trashes, to clean the roads, to donate the blood, to assist the poor children, to donate the white clothes for corpses, coffins and to take care of the state personnel, it will make the community strong and harmonious

Keywords: Belief; Merit-Demerit; Buddhism

บทนำ

สังคมไทยถือว่าเป็นสังคมของชาวพุทธ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของไทย ส่วนมากจึงได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา ตามทัศนคติของคนในสังคมจะมองผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาว่าเป็นคนดี เป็นผู้ที่ควรได้รับการยกย่องยอมรับจากสังคม ตรงกันข้ามหากคนผู้ใดเป็นผู้ไม่ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาแล้วก็จะถูกมองว่าเป็นคนไม่ดี สังคมไทยในอดีตจึงเป็นสังคมชาวพุทธที่แท้จริง คนในสังคมเป็นผู้มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความซื่อสัตย์สุจริต รักความสงบ มีความเมตตากรุณา ยิ้มแย้มแจ่มใส ทำบุญ ทำทาน อุปลัมภ บำรุงพระพุทธศาสนา โดยถวายปัจจัย 4 แก่พระสงฆ์ เพื่อให้พระสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ปฏิบัติธรรม แล้วนำหลักธรรมมาเผยแผ่ อบรม สั่งสอน แก่พุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะคำสอนพระพุทธศาสนาเรื่อง บุญ บาป ได้ปรากฏในครั้งพุทธกาล เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้ว 9 เดือน และได้ตรัสโอวาทปาฏิโมกข์ (ที.ม. (ไทย) 10/90/50) แก่พระสงฆ์สาวกที่ประชุมพร้อมเพรียงกันในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 หรือที่เรียกว่าวันมาฆบูชา สรุปหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) สัพพปาปสส อกรรม (การไม่ทำความชั่วทั้งปวง) หมายถึง ทรงห้ามมิให้ทำความชั่ว เหตุชั่วหรืออกุศลกรรมทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นการกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจ เนื่องจากการกรรมหรือเหตุทั้งหลาย เมื่อทำแล้วมีผลตอบสนอง เมื่อทุกคนยังเวียนว่ายตายเกิดและยังมีชีวิตอยู่ จึงไม่ควรกระทำเหตุชั่ว หรือกรรมชั่ว (2) กุสลสุปปสมปทา (การบำเพ็ญแต่ความดี) หมายถึง ทรงแนะนำให้ทำกุศลกรรมหรือเหตุดี เพราะยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่จึงทำกรรมดีเพื่อให้ผลดีตอบสนอง (3) สจิตตปริโยทปนํ (การทำจิตของตนให้ผ่องใส สะอาด บริสุทธิ์) หมายถึง ทรงแนะนำให้ทำกุศลกรรมหรือเหตุอันดียิ่ง เพื่อให้จิตใจมีความสุขความสงบจากกิเลส หลักคำสอนของพระพุทธองค์ทั้ง 3 ประการนี้ สรุปเป็น ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา ฝึกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจและปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน (องคก. (ไทย) 22/101/623)

สังคมไทยในปัจจุบันชาวพุทธส่วนใหญ่นขาดความรู้ความเข้าใจ ในหลักคำสอนเกี่ยวกับศีล สมาธิ ปัญญา เนื่องจากความชั่ว ทัศนคติ ค่านิยมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน เพราะจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏเป็นข่าวสารทางสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการฆ่า การข่มขืนกระทำชำเรา การปล้น การชิงทรัพย์ การลักทรัพย์ การวิ่งราวทรัพย์ การฉ้อโกง รวมตลอดถึงยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้มักจะมีมูลเหตุและเกิดขึ้นหลายครั้ง ดูเหมือนว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะเป็นผู้ไร้ศีลธรรม ไม่รู้จักบาป บุญ คุณโทษ ทั้งที่บุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธ แต่

การแสดงออกจากการกระทำนั้นตรงกันข้ามกับวิถีชีวิตของชาวพุทธ ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะพวกเขาเหล่านั้นได้ละเลยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ตนเองนับถือด้วยความประมาท พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงการนับถือพระพุทธศาสนาของคนไทยว่า มีลักษณะเป็นไปอย่างประมาท เพราะพระพุทธศาสนาไม่ได้บังคับให้เชื่อการนับถือพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างเสรี มีการนับถือลัทธิหรือความเชื่ออื่น ๆ ไปพร้อมกัน ประกอบกับสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ดีมีความสุขท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์ จึงขาดการดิ้นรน ขวนขวาย การนับถือพระพุทธศาสนาจึงมีลักษณะผิวเผิน อาจอยู่ห่างไกลจากความจริง ทั้งที่พระพุทธเจ้าได้สั่งสอนไว้อย่างมากมาย เพื่อให้ผู้ปฏิบัติหลุดพ้นจากความชั่วมาสู่ความดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542 : 48)

เทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี มีสภาพปัญหาอาชญากรรม การข่มขืนกระทำชำเรา การชิงทรัพย์ การลักทรัพย์ การวิ่งราวทรัพย์ การฉ้อโกง การฆ่า และปัญหายาเสพติดให้โทษอยู่จำนวนมากไม่น้อย หลักคำสอนของพระพุทธองค์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนา จึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย ในการนำหลักคำสอนของพระพุทธองค์ไปประพฤติปฏิบัติในการทำความดี ละเว้นการทำชั่ว เพื่อให้ปัญหาอาชญากรรมในชุมชนเทศบาลเมืองเพี้ย มีจำนวนลดลงหรือไม่ให้เกิดปัญหาอาชญากรรมดังกล่าว ซึ่งความเชื่อในเรื่องบุญ-บาปนั้นจะทำให้ชุมชนมีศีลธรรมและเป็นสังคมที่สงบสุขในที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

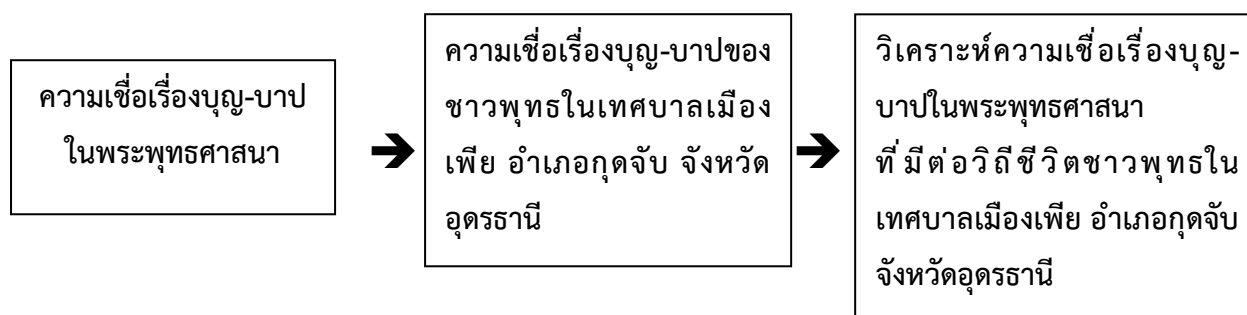
1. เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพความเชื่อเรื่องบุญ-บาปของชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ได้กำหนดวิธีวิจัยไว้ ดังนี้ 1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) จากหนังสือ ตำรา เอกสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลได้ในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา สภาพความเชื่อเรื่องบุญ-บาปของชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
4. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พระสงฆ์ ข้าราชการ/พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนในเทศบาลเมืองเพี้ย จำนวน 25 รูป/คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา จากการศึกษาค้นคว้า ความเชื่อทั่วไป และ ความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า “ความเชื่อ” หมายถึง การยอมรับต่าง ๆ ว่าเป็นจริง มีอยู่จริง และมีอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงด้วยเหตุผล แต่เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มชนหรือสังคม ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาตั้งแต่ยุคโบราณ ตอนที่ยังไม่มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ไม่มีการพิสูจน์ถึงความจริงของเรื่องนั้น ๆ และการยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่เราไว้วางใจ ความจริงหรือความไว้วางใจที่เป็นรูปของความเชื่อนั้น ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นความจริงที่ตรงตามหลักเหตุผลหรือหลักวิทยาศาสตร์ใด ๆ (กลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้, 2526 : 47)

ความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาท “ศรัทธา” คำไทย มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตว่า “ศฺรฺทธา” เป็นศัพท์สมาสระหว่าง คำว่า “ศฺรฺท” กับ “ธา” ศัพท์ “ศฺรฺท” เป็นนิบาต แปลว่า อย่างจริงใจ ส่วน “ธา” แปลว่า ทรงไว้เมื่อแปลตามพยัญชนะ จึงแปลว่า ทรงไว้อย่างจริงใจ อนึ่ง “ศฺรฺทธา” ในภาษาสันสกฤตนี้ ได้รับการแปลงมาจากศัพท์ “สทฺธา” ในภาษาบาลี (หลวงเทพดรุณานุศิษฐ์, 2518 : 91)

หมายความว่า ความเชื่อ ได้แก่ ความมั่นใจในประโยชน์ที่ตนเองกระทำอยู่ เมื่อกระทำอะไรก็ตาม ต้องมีศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญ แต่การมีศรัทธาจะต้องมีปัญญากำกับด้วย จึงจะเป็นศรัทธาที่ถูกต้อง มิฉะนั้นแล้ว ศรัทธาก็จะเป็นความเชื่อที่ผิด ซึ่งอาจนำไปสู่เป้าหมายที่ผิด

บุญกิริยาวัตถุ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ เรื่องที่จัดเป็นการทำความดี หลักการทำความดี ทางทำความดี หมายถึง เหตุให้เกิดบุญ วิธีการทำบุญ วิธีที่เมื่อทำแล้วได้ชื่อว่าทำบุญและจะได้รับผลเป็นความสุข โดยย่อมี 3 ประการ คือ 1. ทานมัย บุญกิริยาวัตถุ คือ ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ 2. ศีลมัย บุญกิริยาวัตถุ คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดีมีระเบียบวินัย 3. ภาวนามัย บุญกิริยาวัตถุ คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือ อบรมจิตใจ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554 : 56)

ดังนั้น บุญมีมากมายหลายประเภท บุญเหล่านั้นหากจัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ ก็มี 2 ประเภท คือ (1) วัฏฏคามินีกุศล บุญที่เป็นไปในวัฏฏะ การให้ทานแม้จะทำมากมายเพียงไร ศีลแม้จะรักษาเพียงไร สมาธิแม้เจริญเพียงไรก็จะเป็นไปเพื่อมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และพรหมสมบัติเท่านั้น ถึงแม้มีความสุขมากมายเพียงไร แต่ก็ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ (2) นิพพานคามินีกุศล หรือ วิวัฏฏคามินีกุศล บุญกุศลที่ให้ถึงวิวัฏฏ คือ พระนิพพาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2564 : ออนไลน์) บุญที่เป็นไปเพื่อนิพพานด้วยโลกุตตรปัญญา ผู้ที่ได้รับอานิสงส์บุญระดับนี้แล้ว ย่อมสิ้นกิเลสไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิด จึงไม่มีทุกข์อีกต่อไป บุญระดับนี้ จึงเป็นยอดบุญเหนือกว่าบุญทั้งหลาย

บาปในพระพุทธศาสนา ความหมายของ “บาป” ในทางพระพุทธศาสนานั้นมีความหมายกว้างตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก หมายถึง “ความชั่ว” บาป หมายถึง ความชั่ว การทำอันตราย การทำให้เดือดร้อน เป็นกรรมยังบุคคลให้ถึงซึ่งทุกข์ เป็นธรรมที่จะนำผู้กระทำความผิดนั้นไปสู่ทางแห่งความเสื่อม ตามนัยคำสอนของพระพุทธศาสนา จึงมีความหมายแยกได้เป็น 2 ประการ ดังนี้ คือ 1. บาปธรรม คือ สภาวะธรรมฝ่ายไม่ดีหรือฝ่ายชั่ว เลว ทรมาน ลามก เศร้าหมองที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติจิตมนุษย์ที่กิเลส ได้แก่ อวิชชา ตัณหา อุปทาน โลภะ โทสะ เป็นต้น 2. บาปกรรม คือ สิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่ประกอบด้วยอกุศลเจตนาของบุคคล ซึ่งมีพื้นฐานมาจากจิตที่ถูกบาปกรรม คือ กิเลสครอบงำอยู่ภายใน (ขุ.ม. (ไทย) 29/5/17-18) เป็นเหตุชักนำให้กระทำความผิดนั้นโดยอาศัยทางไตรทวาร คือ กายทวาร วาจาทวาร และมโนทวาร อันเป็นไปในจิตของมนุษย์ปุถุชนที่เรียกว่า ทุจริต และอกุศลกรรม เป็นต้น เพราะบาปนำความเดือดร้อน ความทุกข์ ความโศกเศร้า ลำบากให้แก่ผู้ทำบาป ซึ่งให้ผลแตกต่างกันตามประเภทของบาปกรรมที่หนักเบา บาปกรรมที่หนักให้ผลรุนแรง บาปกรรมที่เบาให้ผลไม่รุนแรง ซึ่งแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ก็คือ เกิดเป็นมนุษย์ก็เป็นคนไม่สมประกอบ บางคนตาบอด บางคนก็ขาขาด บางคนก็ หูหนวก ปัญญาอ่อน หรือได้รับทุกข์บ่อย ๆ ตามความหนักเบาที่บาปกรรมได้ทำลงไป ดังนั้น ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา บุญคือ ความดี รวมไปถึงความประพฤติอันเป็นสิ่งที่ชอบด้วย กาย วาจา และใจ บาป คือความชั่ว เป็นกรรมยังบุคคลให้ถึงซึ่งทุกข์ ให้ผลแตกต่างกันตามประเภทของบาปกรรมที่หนักเบา

2. สภาพความเชื่อเรื่องบุญ-บาปของชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพีย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

2.1 ความเชื่อในเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา

- ชาวพุทธ มีความเชื่อเรื่องบุญและบาป การทำบุญหรือการปฏิบัติตามหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการนั้น ได้แก่ 1. ความประพฤติดีทางกาย 3 อย่าง คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม 2. ความประพฤติดีทางวาจา 4 อย่าง คือ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดหยาบ และเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ 3. ความประพฤติดีทางใจ 3 อย่าง คือ ไม่โลภอยากได้ของเขา ไม่พยาบาท ปองร้ายเขา เห็นชอบตามคลองธรรม จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นไปด้วยความราบรื่นประสบความสำเร็จในชีวิต มีความเป็นอยู่สุขสบาย ได้รับการยกย่องสรรเสริญจากผู้คนในสังคม ดังพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้า หากบุคคลทำบาปไป ก็ไม่ควรทำบาปนั้นซ้ำอีก ไม่ควรทำความพอใจในบาปนั้น เพราะการสั่งสมบาปนำทุกข์มาให้ และหากบุคคลทำบุญ ก็ควรทำบุญนั้นบ่อย ๆ ควรทำความพอใจในบุญนั้น เพราะการสั่งสมบุญนำสุขมาให้ (สัมภาษณ์ พระครูสุวัฒนาภิรม กวิสโร (ปานนอก), 24 มกราคม 2564)

- ชาวอีสานมีความเชื่อในเรื่องบุญ-บาป ตามคำสอนของพระพุทธองค์ บุญคือ การทำความดี ในการให้ทาน รักษาศีล และปฏิบัติธรรมภาวนา เมื่อได้ทำบุญแล้ว เช่น ใส่บาตร สวดมนต์ ไหว้พระ และภาวนาเป็นประจำ จะทำให้เรามีความสุขกายสุขใจ หน้าตาผิวพรรณผ่องใส มีความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรม บุญคือ ความดี ความประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ การสั่งสมบุญย่อมนำสุขมาให้ ส่วนบาป คือ อกุศลหรือความชั่ว การทำความชั่วจะทำให้เราเศร้าหมองทั้งกายและใจ เป็นความชั่วที่นำไปสู่หนทางแห่งความเสื่อม (สัมภาษณ์ วิสิฐศักดิ์ พิจิตรศิริ, 27 มกราคม 2564)

2.2 ความเชื่อเรื่องสวรรค์ นรก ในพระพุทธศาสนา

- พระสงฆ์กล่าวว่า หลายคนอาจสงสัยว่านรกและสวรรค์มีอยู่จริงหรือไม่ เพราะมีการกล่าวถึงเรื่องนรกสวรรค์เสมอ และมี ภาพวาดฝาผนังของวัด จะมีเรื่องราวเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ปรากฏอยู่ ในอรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก กล่าวว่า แม้พระเจ้าปเสนทิโกศล ผู้มากไปด้วยศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเป็นประจำ พระองค์ยังทรงมีข้อสงสัยว่า เทวดามีจริงหรือไม่ เมื่อได้รับพระดำรัสยืนยันจากพระพุทธเจ้าว่า เทวดามีจริง เมื่อเทวดามีความทุกข์ จึงจะมาจากสวรรค์เข้าเฝ้าพระพุทธองค์หรือพระมหาเถระผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอคำปรึกษาพระเจ้าปเสนทิโกศลจึงทรงเชื่ออย่างสนิทใจ แม้จะทำบุญถวายทานนอกพระพุทธศาสนาที่สามารถไปเกิดเป็นเทวดาในสวรรค์ได้ แต่สมบัติพิเศษที่จะได้รับมีไม่มากเท่าผู้ที่ทำบุญในพระพุทธศาสนา สวรรค์จึงเป็นสถานที่เกิดใหม่ของสัตว์ผู้ทำบุญทุกจำพวก นรก คือ แดนหรือภูมิที่เชื่อกันว่าผู้ทำบาปจะต้องไปเกิดและถูกลงโทษโดยปริยาย เป็นแดนที่มีแต่ความทุกข์ทรมาน (สัมภาษณ์ เจ้าอธิการทองปาน ปณญาวโร (สนองฝัน), 24 มกราคม 2564)

- ชาวอีสานมีความเชื่อว่า นรกคือ แดนหรือภูมิที่เสียทุกข์ของคนที่ทำบาปตายไปแล้ว เป็นแดนแห่งความทุกข์ ส่วนสวรรค์เป็นแดนแห่งความสุข ทำดีตายไปแล้วย่อมเกิดในสวรรค์ สวรรค์ เป็นสถานที่ที่คน

ทำความดีไว้ต้องไปเกิดหลังจากตายแล้ว และมนุษย์ผู้มีกิเลสยังคงต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสังสาร ทำดีตายไปย่อมเกิดในสวรรค์ ทำชั่วเมื่อตายไปย่อมตกนรก (สัมภาษณ์ วาริ ชนะมาร, 27 มกราคม 2564)

2.3 ความเชื่อกฎแห่งกรรม (ผู้ที่ทำดี ย่อมได้รับผลดี ผู้ที่ทำชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว)

- พระสงฆ์ หากประชาชนมีศรัทธา 4 ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 อย่าง คือ 1) กัมมสัทธา เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม 2) วิปากสัทธา เชื่อวิบาก เชื่อผลของกรรม คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ 3) กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของกรรม จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน 4) ตถาคตโพธิสัทธา มั่นใจในองค์พระตถาคตว่า ทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ก็จะเข้าใจในเรื่องกฎแห่งกรรมได้ดี ซึ่งความเชื่อในพระพุทธศาสนา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ศรัทธา” ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่มีปัญญารองรับ และเป็นทางนำไปสู่ปัญญาได้ ศรัทธาจึงเป็นเพียงขั้นหนึ่งในขบวนการพัฒนาปัญญา (สัมภาษณ์ พระอธิการมณเฑียร เตชโร (วรรณ), 24 มกราคม 2564)

- ขรवास มีความเชื่อในหลักของพระพุทธศาสนา มีความเชื่อในศรัทธา 4 ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 อย่าง เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อผลของกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ย่อมได้รับผลตามที่เรกระทำนั้น เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อในองค์พระพุทธเจ้า หากเรารักษาศีล 5 หรือตามกุศลกรรมบถ 10 อันเป็นทางแห่งความดี ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ย่อมทำให้ชีวิตเรามีความสุขกายสุขใจ ส่วนการทำชั่วจะทำให้จิตใจเราเศร้าหมอง (สัมภาษณ์ บัวผัน ชุมแวงวาปี, 27 มกราคม 2564)

2.4 หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้ชีวิตของชาวพุทธเทศบาลเมืองเพียอยู่เย็นเป็นสุข

- พระสงฆ์ หากชาวชุมชนเทศบาลเมืองเพีย ได้นำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปประพฤติปฏิบัติจะทำให้ชีวิตอยู่เย็นเป็นสุข เช่น เรื่องกุศลกรรมบถ 10 เป็นทางแห่งกุศลกรรม ทางแห่งความดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่ความเจริญหรือสุคติ มี 10 อย่าง คือ กายกรรม 3 ได้แก่ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ และเว้นขาดจากการประพฤติดินในกาม วจีกรรม 4 ได้แก่ เว้นขาดจากการพูดเท็จ เว้นขาดจากคำส่อเสียด เว้นขาดจากคำหยาบ เว้นขาดจากคำเพ้อเจ้อ มโนกรรม 3 ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ของเขา ไม่คิดร้ายเบียดเบียนเขา และเห็นชอบตามคลองธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ทรงยกย่องมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาฝึกฝนว่าเป็นผู้ที่ประเสริฐ เป็นสัตว์มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาได้มากกว่าสัตว์ทั้งหลาย โดยอาศัยการฝึกหัดพัฒนาตนไปตามลำดับ จากปุถุชนเป็นกัลยาณชน และเป็นอริยชนโดยที่สุด การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตใจของตนให้ผ่องใส ซึ่งเป็นหลักหรือคำสอนของพระพุทธเจ้า หากชุมชนนำไปปฏิบัติ จะทำให้อยู่เย็นเป็นสุข (พระครูสุวัฒนภิรม กวิสโร (ปานนอก), 24 มกราคม 2564)

- ขรवास ยึดตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ย่อมทำให้มีความสุขทางกายใจ บางคนก็รักษาศีล 5 อยู่เสมอ สวดมนต์

ไหว้พระก่อนนอน ทำความดี ละเว้นความชั่ว ไม่ทำบาป ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตหรือลักของผู้อื่น คิดร้ายต่อผู้อื่น จะทำให้จิตใจเราเศร้าหมอง เป็นทุกข์ (อดิศร เพียรภรณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2564)

3. วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

1) ชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย จะทำบุญตักบาตรเป็นประจำโดยเฉพาะในวันพระ จะทำบุญตักบาตรเป็นจำนวนมาก เพราะเชื่อว่าเป็นการสั่งสมบุญ ผลบุญจะติดตามตนไปหลังจากที่ตายไปแล้ว (อุดมพร ชัยชนะ, 8 กุมภาพันธ์ 2564)

2) ชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย ยึดมั่นในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง เชื่อฟังบิดา มารดา รักษาศีล 5 และปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ ในช่วงเข้าพรรษา ชาวบ้านจะมารักษาศีล และปฏิบัติธรรมมากขึ้น (สามา ยานีพันธ์, 9 กุมภาพันธ์ 2564)

3) ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา ชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย ต่างพากันมาเวียนเทียน ทำบุญบูรณะซ่อมแซมวัดวาอาราม และบริจาคทาน (วัชร เกษสว่าง, 27 มกราคม 2564)

4) ชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย ช่วยกันปราบปรามการทุจริต เพื่อนำพาสันติสุขสู่ชุมชน ทำให้มีผลต่อวิถีชีวิตใน 4 ด้าน คือ (1) ด้านจิตใจ ยึดมั่นในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งทางใจ เชื่อฟังบิดา มารดา เป็นความกตัญญูต่อบิดา มารดา รักษาศีล นั่งสมาธิ จะทำให้จิตใจสงบ มีความอึดเอิบใจ และทำบุญใส่บาตร ทำให้มีความสุขใจ ส่วนบาปเป็นความชั่ว เมื่อทำความชั่ว มีผลทำให้ทุกข์ใจ (บัวผัน ชุมแสงวาปี, 27 มกราคม 2564) (2) ด้านร่างกาย การเดินจงกรม จะทำให้ร่างกายแข็งแรง นั่งสมาธิ เหมือนการฟอกโลหิตเสียในร่างกาย จะทำให้ผิวพรรณหน้าตาสดใส รักษาศีล 8 การปฏิบัติธรรมจะก้าวหน้ายิ่งขึ้น (ภณธิรา กาญจนแก้ว, 27 มกราคม 2564) (3) ด้านปัญญา การฟังเทศน์ ไหว้พระ สวดมนต์ ทำให้ทราบหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตรประจำวันได้ (สิริวรรณ เพ็งมีศรี, 9 กุมภาพันธ์ 2564) (4) ด้านสังคม ร่วมกันบูรณะซ่อมแซมวัด เก็บขยะ กวาดถนน บริจาคเลือด ช่วยเหลือเด็กยากจน บริจาคผ้าขาวท่อนศพ โลงศพ และช่วยกันสอดส่องการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และมีความสามัคคี (สามา ยานีพันธ์, 9 กุมภาพันธ์ 2564)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา พบว่า ความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนา เถรวาท คำว่า “ศรัทธา” คำไทย มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตว่า “ศรฺทธา” หมายความว่า ความเชื่อ ได้แก่ ความมั่นใจในประโยชน์ที่ตนเองกระทำอยู่ เมื่อกระทำอะไรก็ตาม ต้องมีศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญ แต่การมีศรัทธาจะต้องมีปัญญากำกับด้วย จึงจะเป็นศรัทธาที่ถูกต้อง มิฉะนั้นแล้ว ศรัทธาก็จะเป็นความเชื่อที่ผิด ซึ่ง

อาจนำไปสู่เป้าหมายที่ผิด บุญนั้นหมายถึง ทำให้ฟู หรือ พองขึ้น บวมขึ้น นูนขึ้น เป็นเครื่องชำระสันดาน เป็นความดี เป็นความสุข รวมไปถึงความประพฤติดันเป็นสิ่งที่ชอบด้วย กาย วาจา และใจ บุญจัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ 2 ประเภท คือ 1) วัฏฏคามินีกุศล บุญที่เป็นไปในวัฏฏะ ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ 2) นิพพานคามินีกุศล บุญที่เป็นไปเพื่อนิพพาน ด้วยโลกุตตรปัญญา ผู้ที่ได้รับอานิสงส์บุญระดับนี้แล้ว ย่อมสิ้นกิเลสไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิด จึงไม่มีทุกข์อีกต่อไป บุญระดับนี้ จึงเป็นยอดบุญเหนือกว่าบุญทั้งหลาย บาป หมายถึง ความชั่ว การทำให้เดือดร้อน เป็นกรรมยังบุคคลให้ถึงซึ่งทุกข์ เป็นธรรมที่จะนำผู้กระทำความนั้นไปสู่ทางแห่งความเสื่อม ตามนัยคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความหมายแยกได้เป็น 2 ประการ คือ 1) บาปธรรม คือ สภาวธรรมฝ่ายไม่ดีหรือฝ่ายชั่ว เลว ทรมาน ลามก เศร้าหมองที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติจิตมนุษย์ที่กิเลส ได้แก่ อวิชชา ตัณหา อุปทาน โลภะ โทสะ เป็นต้น 2) บาปกรรม คือ สิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่ประกอบด้วย อกุศลเจตนาของบุคคล ซึ่งมีพื้นฐานมาจากจิตที่ถูกบาปกรรม คือ กิเลสครอบงำอยู่ภายใน เป็นเหตุชักนำให้กระทำความบาปกรรมนั้น โดยอาศัยทางไตรทวาร คือ กายทวาร วาจาทวาร และมโนทวาร ซึ่งให้ผลแตกต่างกันตามประเภทของบาปกรรมที่หนักเบา ซึ่งสอดคล้องกับ สมคัคคี ชินภา (2555 : 27) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อเรื่องบุญบาปตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า 1. ความเชื่อ คือ ความมั่นใจต่อสิ่งนั้น ๆ ว่าเป็นความจริง ซึ่งความเชื่อบางอย่างอาจสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน บุญหมายถึง ความดี วิธีทำความดี ความสุข ผลของความดี ความสุข เครื่องชำระสันดาน การพัฒนาขึ้นแห่งคุณภาพของจิต ทางทำความดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่ความเจริญหรือสุคติ เครื่องชำระสันดาน ความดี กุศล ความสุข ความประพฤติดชอบทางกาย วาจา และใจ เป็นทางแห่งกุศลกรรมหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กุศลกรรมบถ 10 และ บาป หมายถึง กระทำความชั่วการกระทำอันเป็นทางนำไปสู่ทุกข์ ความชั่วความร้าย ความสูญเสียคุณภาพอันดีของจิตด้วยอานาจิตกิเลส กรรมชั่ว กรรมลามก เป็นทางแห่งกรรมที่เป็นอกุศล หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อกุศลกรรมบถ 10 2. ความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก 3. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทั้งโดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน ส่วนความเชื่อเรื่องบาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านกายกรรม โดยเฉลี่ยเพศชายและหญิงมีความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาใกล้เคียงกัน 4. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา จำแนกตามอายุไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน 5. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน 6. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา จำแนกตามระดับ

การศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านกายกรรม ด้านวจีกรรม และด้านมนโอกรรม 7. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา จำแนกตามประเภท โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความเชื่อเรื่องบาป เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านกายกรรม และด้านมนโอกรรม ส่วนด้านวจีกรรม ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

2. สภาพความเชื่อเรื่องบุญ-บาปของชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1) มีความเชื่อในเรื่องบุญ-บาป บุญ คือ ความดี ความประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ ส่วนบาป เป็นความชั่วที่นำไปสู่หนทางแห่งความเสื่อม 2) มีความเชื่อเรื่องสวรรค์นรก เมื่อทำความดีตายไปย่อมเกิดในสวรรค์ ทำความชั่วผู้ทำบาปจะต้องไปเกิดและถูกลงโทษในแดนภูมิรอก 3) เชื่อกฎแห่งกรรม ในศรัทธา 4 คือ เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อผลของกรรม เชื่อสัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อมั่นในองค์พระตถาคต 4) เชื่อในหลักพุทธธรรม ทำความดี ละเว้นความชั่ว ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสมคิด เหลาฉลาด (2542 : 67) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องบุญและบาปกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความเชื่อเรื่องบุญและบาปซึ่งประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องกรรม ความเชื่อเรื่องผลกรรม ความเชื่อเรื่องสัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง และความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ อยู่ในระดับมาก นักเรียนมีพฤติกรรมจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วย การให้ทานการปฏิบัติตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมการกตัญญูกตเวที และการงดเว้นจากอบายมุข อยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องบุญและบาปกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านมูลเหตุบันดาลให้เกิดความเชื่อเรื่องบุญและบาป พบว่า บิดามารดา คือ ผู้สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อเรื่องบุญ และบาปที่ถูกเลือกมากที่สุดสูงถึงร้อยละ 74.30 รองลงมา คือ ตัวเองร้อยละ 66.50 และพระสงฆ์ร้อยละ 66.40 ตามลำดับ

3. วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่ามีผล 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านจิตใจ ยึดมั่นในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งทางใจ รักษาศีล นั่งสมาธิ จะทำให้จิตใจสงบ มีความอึดเอิบใจ และทำบุญใส่บาตร ทำให้สุขใจ ส่วนบาปเป็นความชั่ว เมื่อทำความชั่ว ทำให้มีความทุกข์ใจ 2) ด้านร่างกาย การเดินจงกรม จะทำให้ร่างกายแข็งแรง การนั่งสมาธิ จะทำให้ผิวพรรณหน้าตาสดใส รักษาศีล 8 การปฏิบัติธรรมจะก้าวหน้า 3) ด้านปัญญา การฟังเทศน์ ไหว้พระ สวดมนต์ ทำให้ทราบหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ นำไปปรับใช้ในชีวิตรประจำวันได้ 4) ด้านสังคม ร่วมกันบูรณะซ่อมแซมวัด เก็บขยะ กวาดถนน บริจาคเลือด ช่วยเหลือเด็กยากจน บริจาคผ้าขาวห่อศพ โลงศพ และช่วยกันสอดส่องการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อปราบปรามการทุจริตในวงราชการ จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และมีความสามัคคี ซึ่งสอดคล้องกับ พระกัณหา กนฺตสีโล (อนุอัน) (2559 : 45) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษา

เชิงวิเคราะห์ทัศนคติความเชื่อเรื่อง บุญ-บาป ที่มีต่อวิถีชีวิตของคนอีสาน : ศึกษากรณีอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัย พบว่า “การทำบุญหรือการปฏิบัติตามหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการนั้น จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปด้วยความราบรื่นประสบความสำเร็จในชีวิต มีความเป็นอยู่สุขสบายไม่หวาดระแวงได้รับการยกย่องสรรเสริญจากผู้คนในสังคม นอกจากนี้ ยังเชื่อว่าผู้ทำบุญกุศลจะมีสุขภาพดี ผิวพรรณผ่องใส มีอายุยืน มีลูกหลานน่ารัก เลี้ยงง่าย เป็นเด็กดี เรียนหนังสือเก่ง และผู้ที่ทำบุญนั้นเมื่อตายแล้วย่อมไปสู่สุคติ

จากการวิจัยศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปของชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย มีความเชื่อในเรื่องบุญ-บาป บุญคือ ความดี ความประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ ทำให้สุกกายสุขใจ ส่วนบาปคือ ความชั่ว ทำให้ผู้กระทำความบาปนั้นได้รับความเดือดร้อนและเป็นทุกข์ เชื่อเรื่องสวรรค์นรก เมื่อทำความดีตายไปย่อมเกิดในสวรรค์ ทำความชั่วจะต้องไปเกิดและถูกลงโทษในแดนนรก เชื่อกฎแห่งกรรม ในศรัทธา 4 คือ เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อผลของกรรม เชื่อสัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อมั่นในองค์พระตถาคต และยึดหลักพุทธธรรม โดยทำดี ละเว้นชั่ว ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตชาวพุทธเทศบาลเมืองเพี้ยใน 4 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านปัญญา และ ด้านสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) พระสงฆ์ควรประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักกรรม เรื่องบุญ-บาป ให้กับ เด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการเรียน และการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน
- 2) หน่วยงานภาครัฐ ควรส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาธรรมแบบเชิงลึก

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

- 1) พระสงฆ์ควรศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ และเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่เข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง
- 2) พระสงฆ์ควรเผยแพร่คำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้องไม่ผิดเพี้ยน และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตัวตามพระวินัย เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธากับประชาชน รวมถึงการดำรงรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาสืบไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาอื่น
- 2) ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้. (2526). *สุราษฎร์ธานี*. สงขลา: กลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้.
- พระกัณหา กนต์สีโล (อนุอัน). (2559). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์ทัศนคติความเชื่อเรื่อง บุญ-บาป ที่มีต่อวิถีชีวิตของคนอีสาน : ศึกษากรณีอำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). *เรื่องที่คนไทยควรเข้าใจให้ถูกต้อง*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2564). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2564. แหล่งที่มา: http://84000.org/tipitaka/dic/v_seek.php?text=วิญญู.
- พระมหาสมคิด เหลาฉลาด. (2542). *ความเชื่อเรื่องบุญและบาปกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ชินภา. (2555). *ความเชื่อเรื่องบุญ บาปตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- หลวงเทพรัตนคุชฌ์. (2518). *ธาตุปฐพีวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- เจ้าอธิการทองปาน ปญญาวโร (สนองผั่น). (24 มกราคม 2564). ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. (พระอธิการกฤษณะ วรธมโม, ผู้สัมภาษณ์).
- พระครูสุวัฒนภิรม กวิสโร (ปานนอก). (24 มกราคม 2564). ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. (พระอธิการกฤษณะ วรธมโม, ผู้สัมภาษณ์).

- พระอธิการมณฑิยา เตชธโร (วรรณ). (24 มกราคม 2564). ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธรูปที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. (พระอธิการกฤษณะ วรรณโม, ผู้สัมภาษณ์).
- บัวผัน ชุมแสงวาปี. (27 มกราคม 2564). ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธรูปที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. (พระอธิการกฤษณะ วรรณโม, ผู้สัมภาษณ์).
- ภณิรา กาญจนแก้ว. (27 มกราคม 2564). ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธรูปที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. (พระอธิการกฤษณะ วรรณโม, ผู้สัมภาษณ์).
- วัชร เกษสว่าง. (27 มกราคม 2564).
- วารี ชนะมาร. (27 มกราคม 2564).
- วิสิฐศักดิ์ พิจิตรศิริ. (27 มกราคม 2564).
- สามา ยานิพันธ์. (9 กุมภาพันธ์ 2564).
- สิริวรรณ เพ็งมีศรี. (9 กุมภาพันธ์ 2564).
- อุดมพร ชัยชนะ. (8 กุมภาพันธ์ 2564).
- อดิศร เพียรภรณ์. (8 กุมภาพันธ์ 2564).

สภาพและแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬา
ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ
**Context and Approach of Supporting of Sport Facilities in Rajabhat
Universities in Northern Region, Thailand**

พิเชฐ สยมภูวนาท

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Pichet Sayomphuwanart

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

E-mail: sayomphuwanart@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ผู้อำนวยการกองพัฒนานักศึกษา เจ้าหน้าที่ทางกีฬา อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมกีฬา ผู้ฝึกสอนกีฬา ประธานชมรมกีฬาหรือนักกีฬา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ รวมจำนวน 131 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพและแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือที่ครอบคลุมทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์สถานที่ และการจัดการ โดยภาพรวมนั้นอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.55$) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในรายละเอียด การศึกษาพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับดีมากยกเว้นด้านวัสดุอุปกรณ์สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกการจัดการกีฬามีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลางเท่านั้น ($\bar{X} = 3.46$) เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์กีฬา สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกอาจยังมีจำนวนไม่เพียงพอในการให้บริการกับนักศึกษาและผู้มาใช้บริการ นอกจากนี้วัสดุอุปกรณ์กีฬา สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกบางประการอาจยังไม่มีมาตรฐานหรือยังไม่ได้ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัย โดยแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นควรมีดังนี้ 1) ด้านบุคลากร ควรได้รับการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ฝึกปฏิบัติงาน และศึกษาต่อ 2) ด้านงบประมาณ ควรมีการสำรวจความต้องการใช้งบประมาณและการจัดสรรให้เพียงพอเหมาะสมต่อความต้องการใช้ และมีการหาแหล่งทุนจากภายนอก 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ควรมีมาตรฐาน จำนวนเพียงพอ

* วันที่รับบทความ: 14 พฤษภาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 7 มิถุนายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 11 มิถุนายน 2564

Received: May 14, 2021; Revised: June 7, 2021; Accepted: June 11, 2021

มีความปลอดภัยและทันสมัย 4) ด้านการบริหารจัดการกีฬา ควรมีนโยบายแผนดำเนินการ ที่สามารถนำไปสู่ การปฏิบัติงานได้จริง พร้อมมีการติดตาม ควบคุม ประเมิน ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ การ ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการจัดตั้งชมรมกีฬา

คำสำคัญ: การจัดการกีฬา; การสนับสนุนการกีฬา; สิ่งอำนวยความสะดวกด้านกีฬา

Abstracts

This research aimed to study the sport context in Rajabhat Universities of Northern, Thailand. Moreover, it purposed to reach approaches of sport facilities supporting. Sample groups were personnel and students in Rajabhat Universities, Northern region, covering, Deputy dean, Director of student development unit, sport officers, Supervisor of sport clubs, sport practitioners, and sports club presidents. There were totally 131 samples. In data gathering, questionnaire was important technique to inquire quantitative data and qualitative data, covering, evaluation and their opinions. Descriptive statistic was tool in analysis part. And it was also supported by stakeholders' opinions.

For sport context, there were four issues, involving, personnel, budget, material, and management. In overall view, the study found that the sport context of Rajabhat Universities of Northern was in high level ($\bar{X} = 3.55$). However, consideration in details, all issues were in high level except material issue. It was in moderate level ($\bar{X} = 3.46$) because some equipment and facilities were less than demand, low standard, and obsoleted. And for more effectiveness, the approaches should be considered to apply in following. 1) Personnel, approaches of training, travelling, workshop, and study were in requirement. 2) Budget, approaches of survey on facilities numbers and user demand. Moreover, reasonable internal-budget allocation and external-budget sources were necessary. 3) Material and facilities, the qualities (standard, number, safety, and modern) were in priority. 4) Sport management, it requires effective policy and good action plan, towards to practical implementation, supervision, control, evaluation, and systematic modification. Moreover, public relationship and sport club establishment should be considered in sport management part.

Keywords: Sport Management; Sport Supporting; Sport Facility

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันทำให้ประเทศเผชิญกับผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องปรับตัวและหาแนวทางรับมือเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทั้งในระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ การพัฒนาคนซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน โดยใช้ “คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา” ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และให้ความสำคัญพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และระเบียบวินัย การกีฬาถือได้ว่าเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์มาเป็น

เวลานาน มีการพัฒนาในหลากหลายมิติและมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง และถูกใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีสุขภาวะที่ดี จึงนำมาสู่ความตระหนักรู้ในเรื่องสุขภาพและคุณภาพชีวิตอันเกิดมาจากการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา ที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาร่างกาย สุขภาพจิตใจ และเพิ่มการปฏิสัมพันธ์อันดีของคนในสังคมทุกระดับ สามารถใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงของมนุษย์ และปัญหาทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จนเป็นที่ยอมรับทั่วกันในทุกภูมิภาคทั่วโลกว่า นอกจากนี้การกีฬามุ่งลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพและส่งเสริมให้ประชาชนมีพฤติกรรมทางสุขภาพที่ดีคือ 1) การส่งเสริมการพัฒนาความรู้ในการดูแลสุขภาพ 2) พัฒนารูปแบบการออกกำลังกายและโภชนาการที่เหมาะสมกับ แต่ละวัย สนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมและการรณรงค์ให้มีการตลาดเชิงกิจกรรมที่เอื้อต่อการส่งเสริมทางกายและสุขภาพแก่ประชากรกลุ่มต่างๆ 3) การสร้างกลไกในการจัดทำนโยบายสาธารณะที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพ และ 4) การพัฒนาอุตสาหกรรมการกีฬอย่างครบวงจร แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)

จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าในปัจจุบันคนไทยมีแนวโน้มการออกกำลังกายและเล่นกีฬาที่ลดลงในทุกกลุ่มอายุ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนช่วงอายุ 11-14 ปี ซึ่งมีอัตราการลดลงถึงร้อยละ 15 ในช่วงเวลา 5 ปี รวมถึงประชากรเพศชายที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการกีฬาที่ลดลงโดยเฉลี่ย ร้อยละ 2.5 ต่อปี โดยลดลงจากร้อยละ 33 ของประชากรเพศชายทั้งประเทศ ในขณะที่ประชากรเพศหญิงยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการกีฬาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ อยู่ที่ประมาณร้อยละ 25 ของประชากรเพศหญิงทั้งประเทศ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (พ.ศ. 2554 : 37) ผลการดำเนินงานตามประเด็นยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ด้าน ของแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2555-2559) ได้สรุปสาระสำคัญดังนี้ 1) พบว่าขาดการวางพื้นฐานการเล่นกีฬาที่ครอบคลุมให้กับเด็กและเยาวชน ขาดความเหมาะสมในการจัดเวลาสำหรับการออกกำลังกายของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ตลอดจนขาดแคลนบุคลากรด้านพลศึกษาหรือครูพลศึกษาที่มีความรู้และทักษะด้านพลศึกษาหรือการกีฬา 2) ชุมชนท้องถิ่นขาดสถานที่ออกกำลังกาย ขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านการกีฬาที่จะใช้ในการออกกำลังกาย เล่นกีฬา และนันทนาการ ขาดโครงข่ายเชื่อมโยงและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง รวมไปถึงงบประมาณที่จำกัดอย่างมากเมื่อเทียบกับจำนวนกลุ่มเป้าหมายซึ่งคือประชากรทั้งประเทศ และ 3) ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดระบบสำหรับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหน่วยงานขาดการเข้าถึงข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวางแผน อีกทั้งข้อกฎหมายหลายข้อยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาการกีฬาทำให้การพัฒนาการกีฬา บุคลากรที่ทำหน้าที่ยังขาดทักษะที่เหมาะสม รวมไปถึงการบริหารจัดการกีฬาในบางส่วนยังขาดความโปร่งใส แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560-2564) รัตน์ บัวสนธ์และคณะ (2553 : 67) ได้ทำการศึกษาเรื่องภาวะสุขภาพจิตของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก พบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนใหญ่ร้อยละ 68.30 มีภาวะสุขภาพจิตดี และร้อยละ 31.70 มีภาวะสุขภาพจิตไม่ดี โดยกลุ่มอาการของภาวะสุขภาพจิต ที่นิสิตส่วนใหญ่แสดง คือ กลุ่มอาการของความบกพร่องทางสังคม รองลงมา คือ กลุ่มอาการวิตก

กังวลและการนอนไม่หลับ จากรายงานดังกล่าวเป็นการสะท้อนถึงการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายของประชาชนไทยในปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นถึงผลกระทบในหลายมิติต่อตัวเยาวชนที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ในการพัฒนาประเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เป็นบุคคลทางปัญญาชน สามารถแก้ไขปัญหาคือ ควบคุมอารมณ์ อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในสังคมได้ การจะพัฒนาให้มีคุณภาพจะต้องได้รับการสนับสนุนจากทางมหาวิทยาลัยในหลายด้าน โดยเฉพาะการสนับสนุนด้านการกีฬา เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษามีสุขภาพกายใจที่ดี มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ต่อสังคม เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น เป็นการเพิ่มบุคลากรที่ดีให้กับประเทศชาติได้ จากประสบการณ์ที่เคยเป็นผู้ฝึกสอนกีฬา และเป็นนักกีฬาของมหาวิทยาลัยมาแล้วผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการสนับสนุนด้านการกีฬาเป็นสิ่งสำคัญและยังมีปัญหาอีกหลายด้านที่ต้องได้รับการสนับสนุนให้เพียงพอ ผลจากข้อมูลการศึกษาวินิจฉัยจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการกีฬาของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏ วชิรเวศน์ที่ปรึกษาชมรมกีฬา ผู้ฝึกสอนกีฬา รวมไปถึงผู้ที่สนใจอื่นๆ นอกจากนี้ยังจะช่วยเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการพัฒนาการกีฬาในอนาคตได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ และตั้งเจตนารมณ์แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 – 2564) ที่ได้มุ่งหวังให้คนไทยได้รับการส่งเสริมการออกกำลังกายและเล่นกีฬาอย่างถูกต้องจนเป็นวิถีชีวิต มีสุขภาพและสมรรถภาพที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีน้ำใจเป็นนักกีฬา เพื่อหลอมรวมความเป็นหนึ่งสู่ความสามัคคีและสมานฉันท์ มีการบริหารจัดการกีฬาทุกมิติอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อสภาพและแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

ระเบียบวิธีวิจัย

ส่วนที่ 1 ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ผู้อำนวยการกองพัฒนานักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมกีฬา เจ้าหน้าที่ทางการกีฬา ผู้ฝึกสอนกีฬา ประธานชมรมกีฬาหรือนักกีฬาของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ 4 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามและมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจาก รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ผู้อำนวยการกองพัฒนานักศึกษา เจ้าหน้าที่ทางการกีฬาและผู้เกี่ยวข้องทางการกีฬา รวมทั้งสิ้น 131 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากรการกีฬา ด้านงบประมาณการจัดการกีฬา ด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกการกีฬา และด้านการจัดการกีฬา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และข้อเสนอแนะ ของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open Forum) เกี่ยวกับสภาพและแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นสภาพและแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

ส่วนที่ 2 ศึกษาแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ โดยใช้แบบสัมภาษณ์

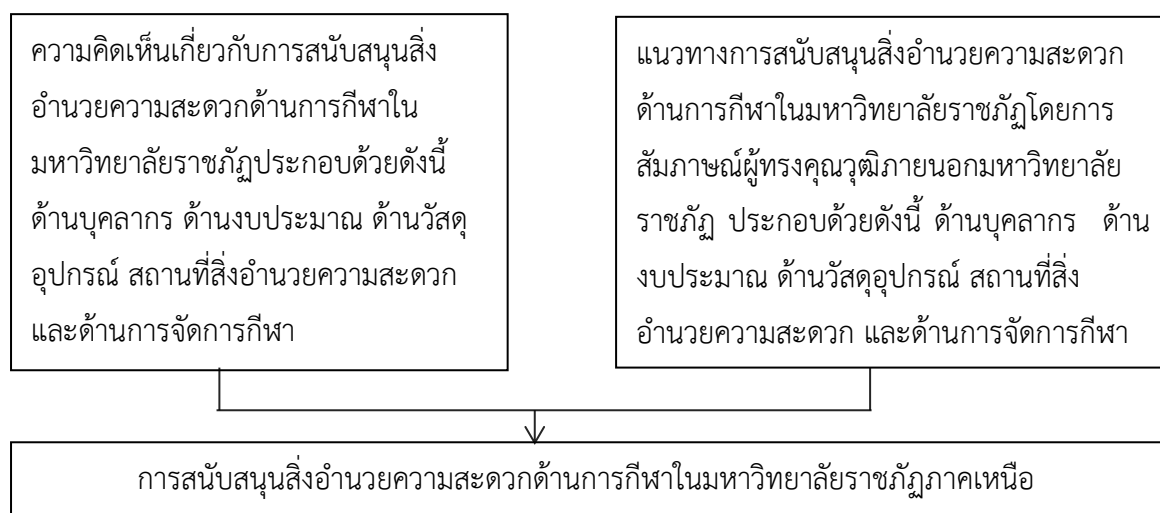
1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้แก่ สถาบันการพลศึกษาจำนวน 2 คน มหาวิทยาลัยจำนวน 1 คน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจำนวน 1 คน ที่มีบทบาทหน้าที่ และรับผิดชอบในการส่งเสริมการจัดการกีฬา จำนวน 4 ท่าน โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้ รองอธิการบดี อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมกีฬา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกีฬา และบุคลากรด้านการจัดการกีฬา โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลมาจัดกระทำข้อมูล โดยการทำการ
ลดทอนข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพและแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ พบว่า

ด้านบุคลากรการจัดการกีฬา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีระบบการจูงใจและสร้างขวัญกำลังใจบุคลากรในการปฏิบัติงานสนับสนุนด้านการกีฬา อย่างเต็มที่ ($\bar{X} = 3.38$)

ด้านงบประมาณ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏมีความพอเพียงของจำนวนงบประมาณที่สอดคล้องกับการกีฬาเพื่อสนับสนุนการจัดการกีฬาสำหรับนักศึกษา ($\bar{X} = 3.44$)

ด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.60$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏมีวัสดุอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีมาตรฐานและทันสมัยในการสนับสนุนด้านการจัดการกีฬาสำหรับนักศึกษา ($\bar{X} = 3.35$)

ด้านการบริหารจัดการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือมหาวิทยาลัยราชภัฏมีการปฏิบัติงานตามแผนการสนับสนุนด้านการกีฬาสำหรับนักศึกษา ($\bar{X} = 3.44$)

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ด้านบุคลากรทางการกีฬา ให้มีแนวทางการดำเนินการ คือ สำรวจความต้องการในการพัฒนาทางด้านการกีฬา สนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการศึกษาอบรมทางการจัดการกีฬา สนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรได้ศึกษาดูงานด้านกีฬาที่หน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่มีความพร้อมทางด้านการกีฬา เทคโนโลยี เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถ สนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรสามารถไปศึกษาต่อทางด้านการจัดการกีฬา สนับสนุนและส่งเสริมบุคลากรไปฝึกปฏิบัติงานด้านการจัดการกีฬาเพื่อเป็นการพัฒนาประสบการณ์ด้านการกีฬา ด้านงบประมาณ ให้มีแนวทางการดำเนินการ คือ สำรวจความต้องการในการใช้งบประมาณในการพัฒนาการจัดการกีฬา สนับสนุนและส่งเสริมในการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ หาแหล่งทุนจากภายนอก เพื่อนำมาสนับสนุนในการส่งเสริมการจัดการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ รวมทั้งมีการตั้งรางวัลจากการสร้างผลงานทางกีฬาและ ให้ค่าตอบแทน(โบนัสพิเศษ) ด้าน วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีแนวทางการดำเนินการ คือ สำรวจความต้องการในการใช้สถานกีฬา วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการกีฬา ให้การสนับสนุนและส่งเสริมสถานกีฬา ให้ได้มาตรฐาน และเพียงพอ ต่อการจัดการกีฬา พัฒนาสถานกีฬา และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ให้มีความปลอดภัยและทันสมัยมากยิ่งขึ้นจัดหาวัสดุ อุปกรณ์กีฬาให้เพียงพอกับความต้องการของหน่วยงาน และด้านการบริหารจัดการกีฬาให้มีแนวทางการดำเนินการ คือ ต้องมีนโยบายและแผนดำเนินการในการพัฒนากีฬาของสถาบัน มีการนำแผนดำเนินการลงสู่การปฏิบัติงานจริง ต้องมีระบบการติดตามและควบคุมให้เป็นอย่างระบบ ต้องมีการประเมินติดตามในการปฏิบัติงานและตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขได้ มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมกีฬาเพื่อให้การดำเนินสะดวกเร็วขึ้นส่วนด้านการจัดการกีฬา ให้มีการพิจารณาแยกประเภทงาน จัดกลุ่มงานและผู้ทำงาน มีการระบุขอบเขตของงานและมอบหมายงาน ความรับผิดชอบอำนาจหน้าที่ ของแต่ละหน่วยงาน มีการวางแผน การดำเนินงาน และกำหนดทิศทางเป้าหมายที่ชัดเจน กระตุ้นการทำงานให้เกิดความร่วมมืออย่างเต็มที่ มีการมอบอำนาจให้ทีมงานตัดสินใจได้ มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน เพื่อยึดเป็นแนวปฏิบัติและมีการประเมินผลการปฏิบัติงานทุกครั้ง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพและแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ พบว่า สภาพและแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือทุกด้านในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านบุคลากรพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีระบบการจูงใจและสร้างขวัญกำลังใจบุคลากรในการปฏิบัติงานสนับสนุนด้านการกีฬาอย่างเต็มที่ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏควรมีการสนับสนุนเพิ่มขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรด้านการกีฬาให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานและกิจกรรมการกีฬาของมหาวิทยาลัยราชภัฏได้บรรลุตามเป้าหมาย ตรงกับวิจัยของพัชร คงดี (2556 : 24) ได้วิจัยเรื่อง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรายได้และสวัสดิการอยู่ในระดับมาก

ด้านงบประมาณ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏมีความพอเพียงของจำนวนงบประมาณที่สอดคล้องกับการกีฬาเพื่อสนับสนุนการจัดการกีฬาสำหรับนักศึกษา ทั้งนี้ควรได้รับงบประมาณสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏให้เพียงพอต่อความต้องการและการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้อง ควรจัดทำแผนงบประมาณค่าใช้จ่าย ในการจัดการจัดกิจกรรม และหารายได้จากกิจกรรม เช่น การจัดอบรมการกีฬา ควรจัดทุนการศึกษาสำหรับนักกีฬาที่มีความสามารถเด่น ตรงกับ อัส แสนภักดี (2558 : 27)) กล่าวว่า งบประมาณการสนับสนุน มหาวิทยาลัยที่มีความเป็นเลิศทางด้านกีฬานั้น ต้องได้รับอย่างเพียงพอ งบประมาณ แบ่งเป็นส่วนต่าง ๆ เช่น ทุนนักกีฬา ค่าอุปกรณ์กีฬา ชุดแข่งขัน เงินรางวัลอดีต เพิ่มเงินอดีตให้กับนักกีฬาที่มีผลงานโดดเด่น ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน เป็นชุดแข่งอุปกรณ์กีฬา และเครื่องดื่ม งบประมาณมีความสำคัญต่อการพัฒนากีฬาเพื่อความเป็นเลิศในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีงบประมาณสนับสนุนกีฬาเพื่อความเป็นเลิศจากทางสถาบันอย่างเพียงพอและยังต้องได้รับเงินสนับสนุนที่ได้จากสำนักงานการอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ ต้องมีงบประมาณสำหรับสนับสนุนชมรมกีฬาให้เหมาะสมและเพียงพอ ได้รับเงินสนับสนุนจากภาคเอกชนในด้านกิจกรรมกีฬาควรมีการควบคุมค่าใช้จ่ายงบประมาณอย่างรัดกุม เป็นไปตามแผนที่กำหนด

ด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มหาวิทยาลัยราชภัฏมีวัสดุอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีมาตรฐานและทันสมัยในการสนับสนุนด้านการจัดการกีฬาสำหรับนักศึกษา ทั้งนี้มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนให้เพียงพอ มีมาตรฐาน ทันสมัยและปลอดภัยในการใช้บริการซึ่งตรงอาพัทธ์ เตียวตระกูล (2555 : 32) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษา ควรมีการจัดการสถานที่ทำงานชมรมกีฬาในแต่ฝ่ายอย่างเป็นระบบระเบียบเรียบร้อย สนามและอุปกรณ์กีฬาอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน มีมาตรฐานและมีความปลอดภัย มีเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ที่ทันสมัยและมีจำนวนเพียงพอ มีการบริหารจัดการอุปกรณ์กีฬาและเครื่องอำนวยความสะดวกจัดโครงสร้างพื้นฐาน สถานที่กีฬา วัสดุ อุปกรณ์กีฬาและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมกีฬา

ด้านการบริหารจัดการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏมีการปฏิบัติงานตามแผนการสนับสนุนด้านการกีฬาสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรมีแผนและต้องปฏิบัติตามแผนที่วางไว้และสามารถแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ เช่นเดียวกับอัส แสนภักดี (2558 : 27) ที่กล่าวว่า การวางแผนมีความสำคัญต่อการพัฒนากีฬาเพื่อความเป็นเลิศในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยสถาบันต้องมีนโยบายและแผนการปฏิบัติงานขององค์กรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กรและนโยบายของมหาวิทยาลัย การวางแผนการศึกษาด้านทรัพยากรที่จะต้องใช้ในการบริหาร เช่น ด้านบุคลากร งบประมาณ สถานที่อุปกรณ์และระบบการจัดการในการส่งเสริมกีฬาสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ตรงกับดักเกอร์ (2005 : 100-109) กล่าวว่า หน้าที่ในการจัดการ คือ งานที่ผู้บริหาร ผู้จัดการ หรือผู้นำน้ององค์กร จะต้องทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร มี 4 ประการ คือ 1. การวางแผน 2. การจัดองค์กร 3. การอำนวยการหรือการนำไปปฏิบัติและ 4. การควบคุม เช่นเดียวกับธงชัย สันติวงษ์ (2541 : 26) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการเป็นการกำหนดทิศทาง ของหน่วยงาน กลุ่มงาน หรือการดำเนินงานในหน้าที่ต่าง ๆ ให้ใช้ทรัพยากรทั้งหลายที่มีอยู่ในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient) ครอบคลุมถึงการใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาด เหมาะสมและคุ้มค่า (Cost-Effective) ส่วนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective) นั้นหมายถึงการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (Right Decision) และมีการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ กิจกรรมพื้นฐาน 4 ประการที่ทำให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการ มีดังนี้ 1. การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดเป้าหมาย แผนงาน และตัดสินใจหาวิธีการที่ดีที่สุดที่ทำให้เป้าหมายนั้นบรรลุผลสำเร็จ 2. การจัดองค์กร (Organizing) หมายถึง กระบวนการในการจัดตั้งและจัดวาง ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรที่ไม่ใช่บุคคลโดยวางแผนให้สามารถบรรลุผลสำเร็จขององค์กร 3. การนำและสั่งการ (Leading and Directing) หมายถึง กระบวนการของการมี อิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในการที่จะทำให้บุคคลอื่นมีพฤติกรรมในการทำงานที่ต้องการ และบรรลุ เป้าหมาย 4. การควบคุม (Controlling) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรให้เป็นไปตามมาตรฐาน และเป้าหมายที่องค์การคาดหวังและกำหนดไว้

2. ผลการศึกษาการสัมภาษณ์ความคิดเห็นสภาพและแนวทางการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือดังนี้

ด้านบุคลากร ควรสำรวจความต้องการในการพัฒนาตนเองทางด้านการกีฬา สนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรม ศึกษาทางด้านกีฬาของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีความพร้อมทางด้านการกีฬา เทคโนโลยี และศึกษาต่อทางด้านการกีฬา ตรงกับศักดิ์ชาย พัทธกิจวงศ์ (2551 : 86) และอัส แสนภักดี (2558 : 27)พบว่า การจัดอบรมให้แก่บุคลากรทางกีฬาผู้จัดการทีม ผู้ฝึกสอน และนักกีฬาเพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ มีการนำเอาอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์การกีฬาเข้ามาใช้ในการฝึกซ้อมและ คูบรีนและไอร์แลนด์ (1993 : 11) กล่าวว่า ทรัพยากรองค์การได้แก่ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางด้านบุคคลมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนากีฬาในสถาบันอุดมศึกษาจากงานวิจัยพบว่า ควรมีการ เปิดรับสมัครบุคลากรที่มีความรู้ด้านการส่งเสริม

กีฬาเข้าเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการส่งเสริมกีฬา รวมทั้งการคัดเลือกนักกีฬาที่มีความสามารถเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย

ด้านงบประมาณ ให้สำรวจความต้องการในการใช้งบประมาณในการพัฒนาการจัดการกีฬา สนับสนุนและส่งเสริมในการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและหาแหล่งทุนจากภายนอก เพื่อนำมาสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ สอดคล้องกับ ศรuti เดชวิถิ และ ประเสริฐไชย สุขสะอาด (2555 : 28-44) และอัช แสนภักดี (2558 : 27)กล่าวว่า งบประมาณ การสนับสนุนมหาวิทยาลัยที่มีความเป็นเลิศทางด้านกีฬานั้นได้รับอย่างเพียงพองบประมาณแบ่งเป็นส่วนต่างๆ เช่น ทุกนักกีฬา ค่าอุปกรณ์กีฬา ชุดแข่งขัน เงินรางวัลอัดฉีด เพิ่มเงินอัดฉีด ให้กับนักกีฬาที่มีผลงานโดดเด่นได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน เป็นชุดแข่งขันอุปกรณ์กีฬาและเครื่องดื่ม งบประมาณมีความสำคัญต่อการพัฒนานักกีฬาเพื่อความเป็นเลิศในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีงบประมาณสนับสนุนกีฬาเพื่อความเป็นเลิศจากทางสถาบันอย่างเพียงพอและยังได้เงินสนับสนุนที่ได้จากสำนักงานการอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ ต้องมีงบประมาณสำหรับสนับสนุนชมรมกีฬามีความเหมาะสมและเพียงพอควรมีการควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณอย่างรัดกุม เป็นไปตามแผนที่กำหนด และวรรณพร ทองตะโก (2551 : 37) นอกจากการได้รับ งบประมาณจากทางสถาบันอุดมศึกษาแล้ว จึงควรจัดหางบประมาณจาก ภาคเอกชนหรือทางอื่นๆ ด้วยเพื่อให้การดำเนินการด้านกิจกรรมกีฬาของสถาบันอุดมศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้าน วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกควรสำรวจความต้องการในการใช้สถานกีฬา วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการกีฬา สถานกีฬา ต้องได้มาตรฐาน และเพียงพอ ต่อการจัดการกีฬา พัฒนาสถานกีฬา และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ให้มีความปลอดภัยและทันสมัยมากยิ่งขึ้นและจัดหาวัสดุ อุปกรณ์กีฬาให้เพียงพอ กับความต้องการ เช่นเดียวกับอัช แสนภักดี (2558 : 27) และอาพัทธ์ เดียวตระกูล (2555 : 32) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษา ควรมีการจัดการสถานที่ทำงานชมรมกีฬาในแต่ฝ่ายอย่างเป็นระบบระเบียบเรียบร้อย สนามและอุปกรณ์กีฬาอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน มีมาตรฐานและมีความปลอดภัย มีเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ที่ทันสมัยและมีจำนวนเพียงพอ มีการบริหารจัดการอุปกรณ์กีฬาและเครื่องอำนวยความสะดวกจัดโครงสร้างพื้นฐาน สถานกีฬา วัสดุ อุปกรณ์กีฬาและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมกีฬาได้แก่ อาคารกีฬา สนามกีฬาศูนย์สมรรถภาพทางกายอุปกรณ์กีฬาที่เพียงพอต่อการฝึกซ้อมกีฬาที่เพียงพอต่อการฝึกซ้อมของนักกีฬาและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ที่จำเป็น

ด้านการบริหารจัดการกีฬา ต้องมีนโยบายและแผนดำเนินการในการพัฒนากีฬาของสถาบัน มีการนำแผนดำเนินการลงสู่การปฏิบัติงานจริง ต้องมีระบบการติดตามและควบคุมให้เป็นอย่างระบบ ต้องมีการประเมินติดตามในการปฏิบัติงานและตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขได้ มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมกีฬาเพื่อให้การดำเนินสะดวกเร็วขึ้นสอดคล้องกับ อัช แสนภักดี (2558 : 27) พบว่า การจัดกิจกรรมกีฬาเพื่อความเป็นเลิศให้กับนิสิตนักศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีแบบแผนที่ชัดเจน มีการจัดให้บริการในสนามกีฬาต่างๆ ให้กับนักกีฬาของสถาบันอย่างเป็นระบบ จัดให้บริการอุปกรณ์กีฬาต่างๆ

จัดทำระบบข้อมูลและสารสนเทศของหน่วยงาน มีการประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานในครั้งต่อไป ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของชมรมกีฬาและฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการแข่งขันกีฬาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยและจัดกิจกรรมเชิดชูเกียรติแก่ผู้มีผลงานดีทางด้านกีฬา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. ควรนำผลการวิจัย ให้ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการกีฬาโดยตรงเพื่อนำไปพิจารณาประกอบ การจัดการกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ
2. ควรสร้างความเข้าใจผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเพื่อกำหนดทิศทางการจัดการกีฬาให้เป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการส่งเสริมการจัดการกีฬาและการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของบุคลากร นักศึกษา ชุมชนในเชิงลึก (Participatory Action Research: PAR) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. ศึกษากลยุทธ์การจัดการกีฬาเพื่อส่งเสริมสุขภาพของบุคลากร นักศึกษา ชุมชนในเชิงลึก ที่เน้นกิจกรรมกีฬาและนันทนาการในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

เอกสารอ้างอิง

- ธงชัย สันติวงษ์. (2541). *หลักการจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- พัชรี คงดี. (2556). *ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตนะ บัวสนธ์และคณะ. (2553). *ภาวะสุขภาพจิตของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก*. คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วรรณพร ทองตะโก. (2551). *การศึกษากิจการกิจการกีฬาสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ*. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา, บัณฑิตวิทยาลัย. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรุติ เดชวิถิ และ ประเสริฐไชย สุขสะอาด. (2555). *หลักในการพัฒนากีฬามหาวิทยาลัยและการส่งเสริมกีฬา*. วารสารสมาคมการจัดการกีฬาแห่งประเทศไทย. 1 (3), 28-44

- ศักดิ์ชาย พัทธ์ชัยวงศ์.(2551). *การจัดทำแผนและระบบการพัฒนากีฬาเป็นเลิศรูปแบบ (Model) การพัฒนากีฬาเป็นเลิศ 4 รูปแบบ*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). *สรุปสำหรับผู้บริหาร การสำรวจพฤติกรรมการเล่นกีฬาหรือออกกำลังกายของประชากร*. กรุงเทพมหานคร: กองสถิติสังคม.
- อาพัทธ์ เตียวตระกูล. (2555). *รูปแบบการจัดการนิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถพิเศษทางการกีฬาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อัช แสนภักดี. (2558). *รูปแบบของปัจจัยด้านการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของกีฬาเพื่อความเป็นเลิศในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Dubrin, A. J., & Ireland, R. D. (1993). *Management and organization (2 nded.)*. Ohio: South Western.
- Drucker, P. F. (2005). *Managing oneself*. Harvard Business Review (January): 100-109.

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียน

พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม

อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

**An Educational Institution Administration in the Digital Period Following
the Principle of Sappurisa- Dhamma 7 of Phrapariyattidham School,
Formal Education Section of Wat Srinakararam
in Kumpawapi District, Udonthani Province**

พระมหาพงษ์สินธ์ โพธิ์คำ,

พระมหาอำพล ชัยสารี และ อริย์รัช เลิศรวมโชค

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

PhramahaPongsin Phokam,

PhramahaAmpol Chaisaree and Arithat Loesruamchok

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: tong.ampol@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาหลักสัปปุริสธรรม 7 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี และ 3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสัปปุริสธรรม 7 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 1.) อัมมัญญตา 2.) อัตถัญญตา 3.) อัตตัญญตา 4.) มัตตัญญตา 5.) กาลัญญตา 6.) ปริสสญญตา และ 7.) ปุคคลปโรปรีชญตา 2. สภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จากการสัมภาษณ์ พบว่า ด้านรูปแบบมีการทำงานที่ไม่ตรงกับความสามารถของครู ผู้บริหาร และบุคลากรทั่วไป ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอนไม่มีความทันสมัย เพราะการบริหารภายในโรงเรียนนั้นมีบุคลากรรวมทั้งผู้บริหารนั้นมีอายุที่แตกต่างกันทำให้เครื่องมือเพื่อการสอนไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่ปัจจุบันเทคโนโลยี แต่ข้อดีของการบริหารโรงเรียนนั้นได้มีการประชุมเป็นประจำทุกๆเดือนเพื่อทำการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ หาทางจัดการให้เกิดพัฒนาขึ้น 3. แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

วันที่รับบทความ: 30 เมษายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 15 มิถุนายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 16 มิถุนายน 2564

Received: April 30, 2021; Revised: June 15, 2021; Accepted: June 16, 2021

ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยการประชุมเป็นประจำทุกๆเดือน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและโอกาสในการบริหารจัดการ โรงเรียนให้ได้มาตรฐานและการบริหารงานบุคคลเพื่อให้การบริหารทรัพยากรบุคคลนั้นมีความรู้มีความเข้าใจในบริบทต่างๆของการบริหารที่มีความเท่าเทียมกันและเป็นการเปิดเผยฐานข้อมูลหรือความโปร่งใสในเรื่องของการบริหารจัดการ เพื่อให้เข้าใจซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น และมีโครงการอบรมกิจกรรมเกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม 7 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่นๆ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรให้มีความเข้าใจในหลักธรรมและสามารถประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับการบริหารจัดการภายในโรงเรียนให้ได้มาตรฐาน

คำสำคัญ: หลักสัปปุริสธรรม 7; การบริหารงาน; ผู้บริหารยุคดิจิทัล

Abstracts

The objectives of this research are: 1) to study the principle of Sappurisa-Dhamma 7 in Theravada Buddhism 2) to study the educational institution administration in the digital period of Pariyattidham School, formal Education Section, North-Eastern part of Thailand, and 3) to propose the way to develop the educational institution administration in the digital period following the principle of Sappurisa-Dhamma 7 in Phrapariyattidham School, Formal Education Section, North-Eastern part of Thailand.

The result revealed that

1. The principles of Sappurisa-Dhamma 7 are; 1) Dharmannutà 2) Atthannutà 3) Attannutà 4) Mattannutà 5) Kàlannutà 6) Parisannutà 7) Puggalaparoparannutà 2. The situation of educational institution administration in the digital period of Phrapariyattidham School, Formal Education Section, North-Eastern part of Thailand. The interview was found that the administration on working is incompetent to the teachers, administrators, and personnel. The teaching aid is out-of-date and does not satisfy the need of students, because of the age differences and the lack of use on teaching aid of administrators and personnel. By contrast, the conference is held every month to analyze and solve problem 3. The guideline for developing the education institution administration in the digital period following the principle of Sappurisa-dhamma 7 in Phrapariyattidham School, Formal Education Section, North-Eastern Part of Thailand was found that the monthly meeting is held to analyze the problems and to administrate school to be standardized and the personnel administration aims to equally, be transparent and well-understand each other. The principle of the Sappurisa-Dhamma 7 training program aims for the teachers and personnel to comprehend the teaching and to apply the school's administration to be standardized following the principle of Sappurisa-Dhamma 7.

Keywords: The Principle of Sappurisa-Dhamma 7; Administration; Administrator in the Digital Period

บทนำ

การปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดินโดยให้นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและการจัดทำบริการสาธารณะ ให้มีการบูรณาการฐานข้อมูลของหน่วยงานของรัฐให้มีการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างและระบบการบริหารงานของรัฐ และแผนกำลังคน ภาครัฐให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ ๆ ให้มีการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานบุคคลภาครัฐ (พิฐวรรณ กิตติคุณ, 2560 : 2) รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 14) ด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการใช้จ่าย เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาและลดภาระงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษาซึ่งได้รับค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ แต่ใช้จ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาครู ค่อนข้างน้อย การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาที่เชื่อมโยงกันเพื่อใช้ในการ บริหารจัดการ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดและสนับสนุนการศึกษาเพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย ของภาครัฐ และปฏิรูประบบการเงินเพื่อการศึกษา งบประมาณทางการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560:20)

การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องมีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 18) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีปัจจุบัน และที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมาก เมื่อเปรียบเทียบกับการเปลี่ยนแปลงในอดีตที่ผ่านมาซึ่งมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ดังนั้นในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนทัศนคติ และแนวทางการบริหารของตนเองให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษามีความทันสมัยสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2561, ออนไลน์) รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 19)

สภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลาย ๆ ประเด็น ไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้างความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริงประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษา ที่ยังไม่มีทิศทางการพัฒนา และขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียน อีกทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัดพอที่จะเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้น ๆ เพื่อสร้างศาสนทายาท และดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557 : 1) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมเป็นพุทธศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรมประพฤติปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยอันเป็นพุทธบัญญัติ มีหลักพุทธธรรมนำชีวิตอันเป็นคุณลักษณะปรีดีสามัญที่พึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 12) และสามารถทำหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในเชิงบูรณาการวิชาการทั้งทางธรรมและทางโลกได้อย่างดีมีวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน (กองพุทธศาสนศึกษา, 2557 : 1)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาในการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องสัปปุริสธรรม ๗ มาบูรณาการเข้ากับการบริหารงานในยุคดิจิทัล เพื่อนำเอาองค์ความรู้ที่ได้มาเป็นแนวทางการพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานีให้สอดคล้องกับแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสัปปุริสธรรม 7 ในพระพุทธศาสนาเถรวาทด้านการบริหารการศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Research) และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 รูป/คน ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน	3 รูป/คน
2. ครูในโรงเรียน	10 รูป/คน
3. นักเรียน	17 รูป

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดดำเนินการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ด้านข้อมูล (Data Triangulation) วิธีตรวจสอบคือการตรวจสอบแหล่งของข้อมูล โดยพิจารณาจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่แตกต่างกันใน คือ คณะผู้บริหาร คณะครู และนักเรียน

1.3 กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ บุคคลที่เป็นแบบอย่างเช่น ผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น องค์การทางการศึกษาที่ได้อันดับที่ 1 ของประเทศ บุคคลดีเด่นทางการศึกษา และนักเรียน ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ของการวิจัยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 รูป/คน โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นกรอบในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 1. ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวัตถุประสงค์ และ กรอบแนวคิดของเรื่องที่ศึกษา 2. นิยามปฏิบัติการเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ 3. สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และทดลอง(Try out) ให้ครอบคลุมตามนิยามปฏิบัติการ 4. นำแบบสัมภาษณ์ ไปใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กับคณะผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และนักเรียน ที่กำหนดไว้ในการศึกษาครั้งนี้

อย่างไรก็ดี ในการดำเนินการสัมภาษณ์จริงนั้น จะไม่มีการเรียงลำดับของข้อคำถาม แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเสรี ภายใต้บรรยากาศการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบเป็นกันเอง ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกอึดอัด โดยประเด็นที่กำหนดในแบบสัมภาษณ์ เป็นเพียงแนวคำถามในการสัมภาษณ์เท่านั้น ในกรณีที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ออกนอกประเด็น จะกระตุ้นให้เข้าสู่ประเด็นในการสัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ เก็บข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับภาษาไทย พุทธศักราช 2539 และคัมภีร์อรรถกถา ใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3.2 ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

3.3 ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับคณะผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง แล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้ เพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยที่ได้ตั้งไว้แล้ว ส่วนข้อมูลสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา วิธีการนำเสนอ เป็นการนำเสนอผลการวิจัยแบบเชิงพรรณนา (Descriptive) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการทำการสัมภาษณ์ที่เป็นเอกสารสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง การบันทึกภาพ ทำการจัดหมวดหมู่โดยใช้วัตถุประสงค์ของการวิจัยแบบออกเป็นประเด็นของการศึกษา เช่น ประเด็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ตรงกัน และแตกต่างกัน เป็นข้อมูลสารสนเทศ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม

2. นำประเด็นวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ของการวิจัยมาเป็นตัวกำหนดในการวิเคราะห์ข้อมูลให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละข้อ แต่ละด้านของการวิจัย

3. จำแนกองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในแต่ละบทตามลำดับ และจำแนกองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม มาสรุปเป็นองค์ความรู้ของการวิจัย เป็นประเด็นที่มีความสำคัญและตอบปัญหาของการวิจัย

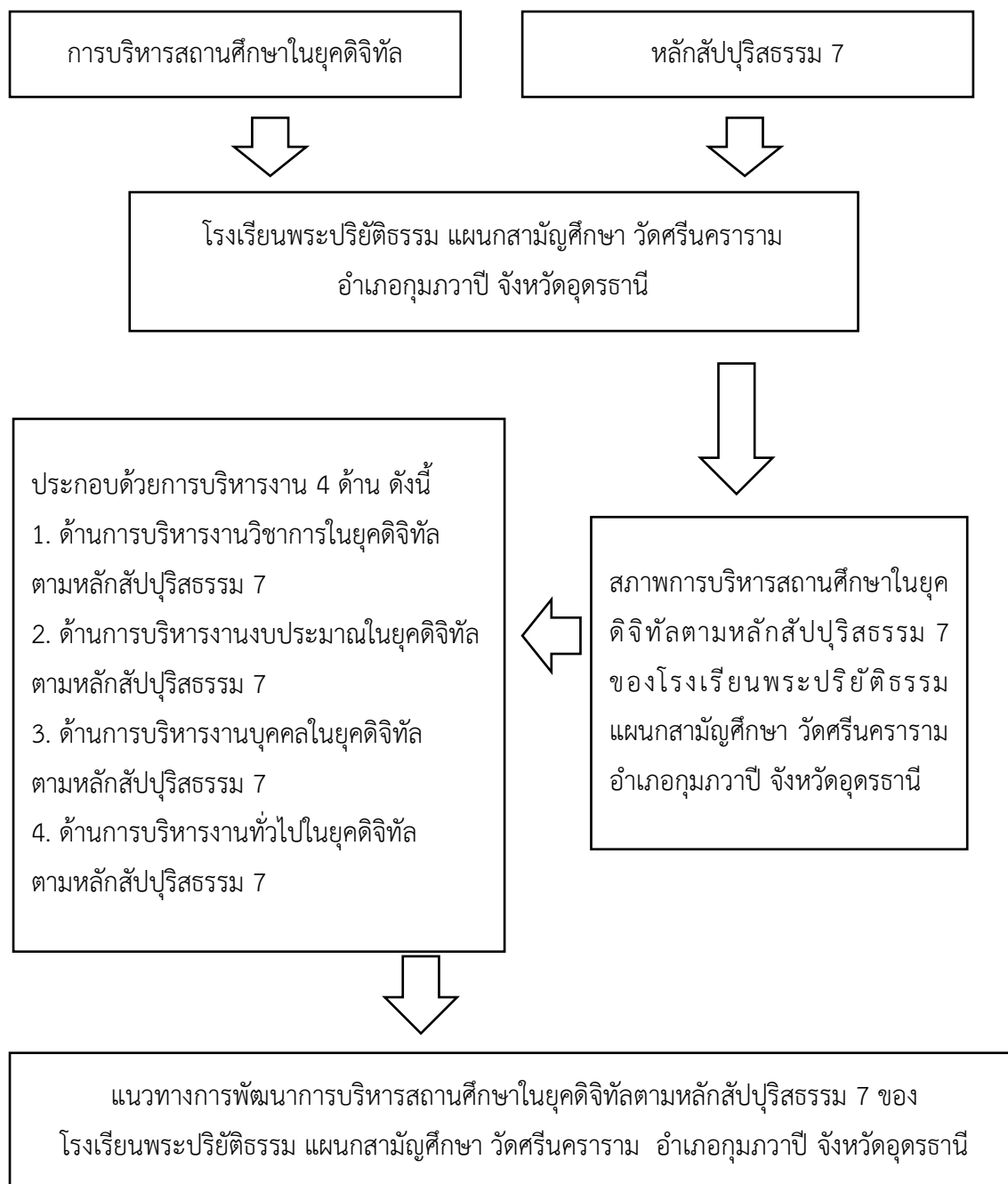
4. สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำเสนอสาระสำคัญของการวิจัยมาสรุปโดยการพรรณนา

5. นำผลสรุปของการวิจัยมาสู่การอภิปรายผลการวิจัยเพื่อที่จะได้เข้าใจการเชื่อมโยงรูปแบบของการวิจัย แนวคิดทฤษฎีของการวิจัย งานเขียนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กันกับเรื่องที่ทำการศึกษาให้เกิดองค์ความรู้ของการวิจัยเพื่อที่จะได้นำไปใช้ให้เกิดผลประโยชน์ได้ง่ายและครอบคลุมของการวิจัย

6. จัดทำข้อเสนอแนะของการวิจัยโดยแบบออกเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ซึ่งอาจมีบางประเด็นที่ไม่สมบูรณ์ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อที่จะได้ศึกษาทำการวิจัยในครั้งต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากศึกษาเอกสารและการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลักสัปปริสธรรม 7 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

1. ธัมมัญญตา รู้จักเหตุ ความรู้จักธรรม หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมตา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล รู้จักวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล อาทิ นักเรียนรู้อย่างไร ต้องปฏิบัติอย่างไร ภิกษุรู้หลักธรรมข้อนั้นๆ คืออะไร มีอะไรบ้าง พระมหากษัตริย์ทรงทราบว่าหลักการปกครองตามราชประเพณีเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้อย่างไรจะต้องกระทำเหตุอันนี้ หรือกระทำตามหลักการข้อนี้ จึงจะให้เกิดผลที่ต้องการอันนั้น เป็นต้น

2. อัตถัญญตา รู้จักผล ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือภาชิตข้อนั้นๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้นๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร กำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้างดังนี้ เป็นต้น

3. อัตตัญญตา รู้จักตน ความรู้จักตน คือ รู้ว่าตัว เรานั้น ว่ามีสถานภาพเป็นอะไร ฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น ว่าขณะนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

4. มัตตัญญตา รู้จักประมาณ ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่ ศฤกษ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ นักเรียนรู้จักประมาณ กำลังของตนเองในการทำงาน รัฐบาลรู้จักประมาณการเก็บภาษีและการใช้งบประมาณในการบริหารประเทศ เป็นต้น

5. กาลัญญตา รู้จักกาล ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสม เป็นต้น

6. ปริสัณญตา รู้จักชุมชน ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักกลุ่มบุคคล รู้จักหมู่คณะ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจริยาที่จะประพฤติดต่อชุมชนนั้นๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา ต้องทำกิจริยาหรือปฏิบัติแบบนี้จะต้องพูดอย่างไร ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างไร เป็นต้น

7. ปุคคลปโรปรัญญตา รู้จักบุคคล ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า มีอหิชาศัย มีความสามารถ มีคุณธรรม เป็นต้น ผู้ใดหยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้ จะตำหนิ หรือยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น

2. สภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

สภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เป็นการบริหารกิจการของโรงเรียนโดยมีรูปแบบที่มีการแบ่งแยกที่มีความชัดเจนเพื่อที่จะทำให้การบริหารจัดการนั้นมีแบบแผนที่ตรงตามหน่วยงานกำกับการศึกษาคือ กระทรวงศึกษาธิการเข้ามาตรวจสอบรูปแบบการเรียนการสอนได้อย่างชัดเจนตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 เพื่อสร้างหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรกลางที่อุดมศึกษาใช้ในการเรียนการสอนทางโลกและมีการวัดผลการเรียนตามรูปแบบของกระทรวงศึกษาธิการทุกรูปแบบถือว่าเป็นการบริหารกิจการของโรงเรียนอย่างมีรูปแบบและมีความทันสมัยและตอบสนองความต้องการของงานที่เข้ามาตรวจสอบคือกระทรวงศึกษาธิการในขณะเดียวกันทางวัดได้มีการสอนในเรื่องของนักธรรมชั้นตรีโทเอกและเปรียญธรรม 1-2 และเปรียญธรรม 9 ประโยค เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจเรียนทั้งทางโลกคือระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 ที่มีความต้องการมีความรู้ในเรื่องของธรรมะก็มาเรียนในเรื่องของนักธรรมชั้นตรีชั้นโทและชั้นเอกเพื่อสร้างพื้นฐานความรู้ของนักธรรมและเปรียญธรรมในการสร้างความเข้าใจธรรมะศึกษาที่สูงมากขึ้นในด้านการศึกษาถือว่าการแบ่งแยกที่มีความชัดเจนที่มีการเรียนทั้งทางธรรมและทางโลกควบคู่กันไปด้วยเพื่อสร้างความได้เปรียบในเรื่องของการเรียนรู้ทางโลกในการเข้าใจสังคมและการเรียนรู้หลักธรรมะเพื่อเข้าใจการประยุกต์ใช้และการนำไปใช้ในการใช้ชีวิตมากยิ่งขึ้น ส่วนการบริหารงานบุคคลหรือการบริหารทรัพยากรบุคคลภายในองค์กรนั้นมีการบริหารจัดการให้แต่ละคนนั้นได้พิสูจน์ความสามารถในสิ่งที่ตนเองถนัดเพื่อที่จะมีการแบ่งงานให้เกิดขึ้นเพื่อที่จะให้แต่ละคนนั้นทำงานที่ตนเองถนัดทำงานที่ตนเองชอบทางหลักธรรมที่ใช้ในการศึกษาและในขณะเดียวกันนั้นทางโรงเรียนนั้นได้มีการประชุมเป็นประจำทุกๆเดือนเพื่อที่จะทำการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคหรือเป็นการวิเคราะห์ SWOT เพื่อที่จะทำให้เห็นโอกาสในการบริหารกิจการโรงเรียนให้เกิดการพัฒนามากยิ่งขึ้นการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการแสดงความคิดเห็นนั้นสามารถนำเรื่องหรือการร้องทุกข์ต่างๆในทุกๆกรณีแล้วสามารถร้องทุกข์ได้ถึงในระดับผู้บริหารเพราะในการประชุมประจำเดือนนั้นมีผู้บริหารครูอาจารย์ทุกกลุ่มเข้าร่วมประชุมรวมกระทั่งสภาของนิสิตเพื่อที่จะรับฟังปัญหาของนิสิตนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาด้วยการประชุมกันเป็นการประชุมเพื่อที่จะวิเคราะห์ SWOT ในการจัดการปัญหาในการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้นไปนอกจากรูปแบบที่ทางกระทรวงศึกษาธิการเป็นคนกำหนดแล้วในปัจจุบันส่วนเนื้อเรื่องของเครื่องมือเครื่องมือนี่ใช้ในการเรียนการสอนนั้นยอมรับว่าในโรงเรียนนั้นมีเครื่องมือเครื่องมือนี่ใช้ในการเรียนการสอนที่ไม่ทันสมัยเท่าที่ควรทำให้ไม่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักเรียนเพราะมีเครื่องมือที่ไม่ทันสมัยเพราะปัจจุบันโลกมีการพัฒนาเทคโนโลยีไปอย่างก้าวไกลทำให้การเรียนการสอนยังเป็นรูปแบบดั้งเดิมทำให้เด็กที่เรียนในระบบปัจจุบันนี้ไม่ค่อยมีความสนใจที่จะเรียนเท่าที่ควรเพราะเด็กทุกวันนี้การเรียนผ่านสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ นั้นมีความสำคัญการที่ครูแต่ละคนนั้นเป็นผู้ผลิตสื่อเพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับผู้เรียนนั้นถือว่ามีความสำคัญยิ่งในการที่จะอบรม

การเรียนรู้ให้ทันสมัยและการผลิตสื่อให้มีความทันสมัยเกิดขึ้นเพื่อที่จะสามารถให้เด็กที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนนั้นอยู่ในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันแต่สามารถที่จะเรียนไปพร้อมกันได้และเวลาประเมินผลก็จะทำให้เด็กนั้นมีความรู้ที่มีความเข้าใจในแต่ละรายวิชาตั้งแต่มัธยมปีที่ 1 ถึงมัธยมปีที่ 6 รวมทั้งการเรียนในเรื่องของหลักธรรมหรือธรรมศึกษาไปพร้อมกันด้วย

จากการเข้าร่วมการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ในการบริหารกิจการของโรงเรียนทำให้ได้ข้อมูลในเรื่องของการบริหารกิจการโรงเรียนเป็นไปด้วยความเรียบง่ายไม่สร้างสภาวะในการตั้งเครียดในการบริหารกิจการของโรงเรียนสภาพของการบริหารโรงเรียนนั้นจึงเป็นการบริหารที่อยู่บนพื้นฐานของการสร้างความร่วมมือกันและหลายกลุ่มหรือการสร้างความร่วมมือสร้างความสำเร็จที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนเพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในการบริหารกิจการโรงเรียนทั้งผู้บริหารเองต้องเข้าใจบริบทของแต่ละคนและการมอบหมายงานแต่ละด้านให้มีความถนัดให้มีความเหมาะสมรวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาหรือทุกคนภายในหน่วยงานและองค์กรและการรับเรื่องราวร้องทุกข์เพื่อที่จะทำการวิเคราะห์สภาพปัญหาหรือเป็นการวิเคราะห์ SWOT ที่จะเป็นการหาโอกาสที่จะทำให้การบริหารกิจการโรงเรียนนั้นเกิดการพัฒนาและการต่อยอดและสามารถบูรณาการและประยุกต์เข้ากับเทคโนโลยีในปัจจุบันเพื่อที่จะให้ทันยุคทันสมัยและสามารถก้าวทันโลกได้

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

1. ธัมมัญญตา เป็นการรู้จักหลักธรรมะเพื่อที่จะมาประยุกต์และปรับใช้ในการใช้ชีวิต เช่น การใช้ชีวิตบนทางสายกลางคือมีขมิ้มบาปปฏิบัติรู้จักเหตุผลที่จะทำให้เราประสบความสำเร็จในเรื่องของหน้าที่การงานการบริหารกิจการต่างๆ รู้ทันเพื่อที่จะทำให้เราเตรียมพร้อมที่จะรับมือและแก้ไขปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นในการใช้ชีวิตซึ่งจากการสัมภาษณ์จะเห็นว่าบุคลากรภายในองค์กรนั้นผ่านการฝึกอบรมกิจกรรมการพัฒนาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการใช้ชีวิตแล้วทำให้รู้จักว่าการกระทำทุกอย่างนั้นเป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้ได้รับผลตอบแทนที่ดีหรือไม่ดีขึ้นกับขึ้นอยู่กับจุดเริ่มต้นที่ทำให้การทำงานที่ตั้นนั้นต้องรู้จักว่าต้องมีความอดทนและความพยายามมีความบากบั่นรู้จักกฎเกณฑ์และกฎเหตุผลไม่ฝืนกฎไม่ฝืนกฎธรรมชาติไม่ฝืนกฎของการทำงานอยู่ในกรอบอยู่ในระเบียบวินัยเพื่อที่จะทำให้การบริหารงานนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จำเป็นอย่างยิ่งผู้บริหารต้องนำเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรง ในขณะเดียวกันก็สามารถนำความรู้ใหม่ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงาน ตลอดจนแนะนำองค์กรให้นำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้กับองค์กรให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และในรูปแบบของความเป็นพระสงฆ์นั้นการบริหารโดยใช้หลักธรรมนี้ก็จะทำให้การบริหารงานนั้นมีกฎเกณฑ์และรู้จักการเข้าใจในเรื่องของกฎธรรมตาและเมื่อเกิดปัญหาเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เล็กไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่ใหญ่ก็จะสามารถนำปัญหานั้นมาวิเคราะห์เพื่อที่จะสามารถจัดการและแก้ไขปัญหาได้ เพราะแต่ละคนนั้นทำงานอยู่บนพื้นฐานของความมีสติเมื่อความมีสติย่อมรู้ว่าในกระบวนการของงานอะไรที่เกิดขึ้นนั้นเกิดปัญหาอะไรหรือมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นเพื่อที่จะนำปัญหาต่างๆ นั้นเข้าสู่กระบวนการในการ

จัดการปัญหาเพื่อที่จะทำให้ปัญหานั้นได้ขึ้นขายลงหลักธรรมในข้อนี้เป็นหลักธรรมที่ทำให้เราลงมือทำรู้จักเหตุว่าทำไมเราต้องเข้าไปจัดการปัญหาทำไมเราต้องเข้าไปเคลียร์ปัญหาและเมื่อเราจัดการปัญหาได้แล้วเป็นเหตุเริ่มต้นที่ดีไหมถ้าเราลงมือทำด้วยความดีด้วยสิ่งดีๆผลที่ตามมาจะได้รับในสิ่งที่ดีในทางพระพุทธศาสนาแล้วการรู้จักเหตุรู้จักผลถือว่ามีสติในการใช้ชีวิตได้เป็นอย่างดี

2. อุตถัญญตา หลักธรรมในข้อนี้จะทำให้เรามีสติในการใช้ชีวิตเพราะเรารู้จักผลที่ตามมาหลังจากที่เราลงมือทำหรือวันนี้เราลงมือทำอะไรไปแล้วในอนาคตเราจะได้รับผลที่ตามมาเป็นอย่างไรแน่นอนครับทุกคนต้องการที่จะได้รับความสุขและสิ่งที่ดีๆเกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตการรู้จักผลหรือรู้จักความหมายที่จะเกิดขึ้นต้องมีสติในการประกอบอาชีพต้องมีสติในการทำการงานหรือในการบริหารกิจการต่างๆ และเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ผู้นำก็ต้องก้าวหน้าตาม และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการทำงานในยุคนี้ให้ได้ ผู้นำที่ดีนั้นจะสามารถนำพาองค์กรไปได้อย่างถูกต้องทิศทาง และสร้างให้องค์กรประสบความสำเร็จในที่สุด สิ่งสำคัญต้องมีสติมาประกอบการตัดสินใจทุกๆสิ่งอย่างเพื่อที่จะทำให้การตัดสินใจนั้นไม่มีผลกระทบในเรื่องร้ายกับผู้ได้บังคับบัญชาหรืองานที่ทำในเรื่องของการรู้จักผลที่ตามมารู้จักผลที่พึงประสงค์รู้จักความหมายและรู้จักความมุ่งหมายต่างๆทำให้เราเห็นทิศทางเมื่อเห็นที่ทางแล้วทุกคนก็จะสามารถเดินตามทางที่วางไว้หรือที่กำหนดไว้เข้าสู่ประสบความสำเร็จซึ่งแต่ละที่แต่ละหน้ที่นั้นมีหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบที่ต่างกันแน่นอนว่าหน้าที่ที่รับผิดชอบแตกต่างกันนั้นย่อมมีผลที่จะได้รับแตกต่างกันเช่นเคยทำให้การลงมือปฏิบัติหรือการทำงานต้องมีสติถึงผลที่จะตามมาเพื่อที่จะทำให้การดำเนินชีวิตหรือการทำงานนั้นประสบความสำเร็จอย่างง่ายดาย

3. อุตถัญญตา หลักธรรมในข้อนี้เป็นเรื่องของความรู้จักตนเองรู้ว่าสภาวะของตนเองและความสามารถของตนเองอยู่ในระดับอะไรและความถนัดของตนเองเป็นอย่างไรอยู่บนพื้นฐานของความดีและความมีคุณธรรมเพราะการทำงานร่วมกับคนอื่นหรือการบริหารงานนั้นในฐานะที่เป็นผู้บริหารต้องรู้จักว่าลูกน้องของตนเองทุกๆคนนั้นมีวุฒิการศึกษาที่มีความแตกต่างกันการบริหารงานที่ดีต้องปรับคนและที่มีความสามารถที่มีความแตกต่างกันนั้นให้อยู่กับงานที่เขาเหล่านั้นเกิดความถนัดและความชอบ และผู้บริหารการรู้จักอัปเดตความรู้ที่เหมาะสมให้กับลูกน้องอย่างสม่ำเสมอ หลายองค์กรมีระบบการแชร์ข้อมูลตลอดจนประสบการณ์ในหลายๆรูปแบบ เพื่อที่จะทำให้แต่ละคนเมื่อได้รับงานที่ตนเองถนัดและตนเองชอบตรงกันสาขาที่เรียนมาตรงกับความรู้ตรงกับความสามารถผลงานที่ได้รับออกมาจากงานหรือผลงานจากการทำงานของแต่ละคนนั้นย่อมเป็นสิ่งที่มีความสามารถประเมินและวัดผลได้ดีและเป็นที่พึงพอใจของหน่วยงานอื่นๆด้วยในฐานะที่เป็นคนคนหนึ่งต้องรู้ว่าตนเองรักอะไรชอบอะไรเกลียดอะไรและทำอะไรที่สุดเพื่อที่จะทำให้รู้ว่าสิ่งที่ตนเองรักสิ่งที่ตนชอบนั้นเป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตได้ในฐานะที่เป็นคุณครูการให้ข้อมูลข่าวสารกับกลุ่มเด็กที่เราสอนไม่ว่าจะเป็นอยู่ในระดับมัธยมปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 นั้นไม่ใช่เพียงแค่ถามว่าอนาคตอยากเป็นแต่ต้องถามว่าอนาคตอยากมีคุณภาพชีวิตแบบไหนเพื่อที่จะเป็นการเปิดกว้างความคิดที่มีความสร้างสรรค์ในโลกปัจจุบันมีอาชีพมากกว่า 15,000 ชีพซึ่งอาชีพแต่ละอาชีพนั้นมีความแตกต่างกันและสามารถสร้างคุณภาพชีวิตของการใช้ชีวิตของประชาชนในโลกนี้มีความที่ดีได้เหมือนกันไม่เฉพาะเจาะจงเฉพาะอาชีพที่

ปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์การรู้จักตนเองนั้นต้องเป็นการให้ความรู้เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตบางคนเรียนมายังค้นพบตัวเองไม่เจองานกว่าที่จะได้หาความรู้หาข้อมูลข่าวสารหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิตจนค้นพบว่าตนเองชอบอะไรก็ทำอะไรเพื่อที่จะทำให้การดำเนินชีวิตมีความสุขจริงๆในการใช้ชีวิตที่เกิดขึ้น

4. มัตตัญญูตา หลักธรรมในข้อนี้เป็นการใช้ชีวิตบนทางสายกลางบนความพอดีซึ่งประกอบด้วยการมีสติในการใช้ชีวิตถ้าเป็นพระสงฆ์ก็จะบริโภคนในเรื่องของปัจจัย 4 ในสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการปกครองในเรื่องของเพศบรรพชิตเพื่อที่จะเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองและเป็นการประกาศธรรมะเพื่อที่จะเป็นการจัดการปัญหาและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนที่มีความต้องการปลดทุกข์หรือหาทางออกจากการใช้ชีวิตที่มีปัญหารุมเร้าหรือหาทางออกจากชีวิตไม่เจอในฐานะที่เป็นฆราวาสการรู้จักหลักธรรมในข้อนี้จะทำให้รู้จักกันหารเศรษฐกิจในชีวิตรประจำวันให้เกิดความสมดุลมากยิ่งขึ้นรู้จักว่าอะไรคือสิ่งที่มีความจำเป็นต่อชีวิตจริงๆอะไรคือสิ่งที่เป็นเพียงความอยากการรู้จักความพอดีนอกจากจะเป็นการบริหารชีวิตทั้งทางโลกทั้งทางธรรมได้ดีในขณะเดียวกันการเดินทางสายกลางก็ถือว่าเป็นการใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาทและการใช้ชีวิตบนเศรษฐกิจพอเพียงก็ถือว่าเป็นความพอดีในการใช้ชีวิตคือเรานึกถึงการที่ไม่ทำให้ตนเองลำบากไม่ทำให้คนอื่นลำบากและทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบในขณะเดียวกันการใช้ชีวิตนั้นต้องมีความสุขกับสิ่งที่มีเพื่อที่จะทำให้เราได้เสพความสุขจริงๆในการใช้ชีวิตมากยิ่งขึ้นความพอดีเป็นสิ่งที่ทำให้การทำงานนั้นไม่หนักมากไม่เบามากเพราะต้องนึกถึงว่าไม่ลำบากกันเองด้วยเพราะการทำงานที่รู้จักพักผ่อนหรือการทำงานที่ทำให้ตัวเองมีความสุขนั้นจะทำให้ร่างกายนั้นได้รับการพักผ่อนที่ดีไม่ใช่เป็นการหาเงินมาเพื่อที่จะมารักษาตนเองในบั้นปลายชีวิตความพอดียังสามารถประยุกต์และปรับใช้กับทุกๆกิจกรรมเพราะจะทำให้ทุกๆกิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จและสามารถตอบสนองความต้องการทั้งการบริหารงานที่อยู่บนพื้นฐานของความพอดีและการใช้ชีวิตของความพอดี

5. กาลัญญูตา หลักธรรมในข้อนี้เป็นการบริหารเวลาที่มี 24 ชั่วโมงให้เกิดความสมดุลในการใช้ชีวิตคนในโลกปัจจุบันนี้มีเวลาเท่ากันแต่คนที่บริหารเวลาเป็นจะทำให้เกิดคำว่าประสบความสำเร็จในชีวิตถ้าเอาคำว่าประสบความสำเร็จในชีวิตเป็นการวัดด้วยเงินทองคนบางคนมี 24 ชั่วโมงเท่ากันแต่สามารถสร้างรายได้วันละหลายล้านบาทได้แต่เทียบกับคนบางคนมี 24 ชั่วโมงเท่ากันแต่กลับสร้างรายได้วันละแค่ 300 บาทเท่านั้นทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับความรู้และการบริหารเวลาของแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันและในการบริหารงานนั้นการที่เป็นคนรู้ในเรื่องของการเวลาและการเวลานั้นการเป็นคนตรงต่อเวลาถือว่าเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานต่อสิ่งที่ได้รับมอบหมายการทำงานที่มีการกำหนดระยะเวลาในการทำงานนั้นมีการมากยิ่งขึ้นถ้าทำงานเสร็จก่อนเวลาจะเป็นข้อดีเพราะจะทำให้เราได้ทำการตรวจสอบเมื่อมีข้อผิดพลาดในงานที่ได้รับมอบหมายก็จะทำการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในงานนั้นและถ้าทำงานเลยเวลาถ้าเกิดงานนั้นผิดพลาดก็จะทำให้คุณเสียโอกาสไปอย่างได้ง่ายตายการบริหารเวลาการใช้เวลาการให้มีความเหมาะสมและเมื่อโลกไร้พรมแดนมากขึ้นเท่าไร ยิ่งติดต่อกันข้ามเชื้อชาติ ข้ามภาษา ข้ามวัฒนธรรมมากขึ้น ผู้นำที่รู้หลายภาษาในยุคนี้จึงย่อมได้เปรียบ การพัฒนาศักยภาพภาษาในยุคปัจจุบันจึงมี

ความจำเป็นสำหรับผู้นำ ในการติดต่อสื่อสารการทำงาน นั้นถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพราะในการทำงานทุกสิ่งอย่างนั้นต้องรู้ว่าอะไรคืองานที่มีความสำคัญอะไรที่มีงานที่มีความจำเป็นเพื่อที่จะทำให้การทำงานการจัดการงานนั้นเป็นไปตามระเบียบแบบแผนนึกถึงงานสำคัญและจำเป็นก่อนก่อนที่จะทำงานที่ไม่สำคัญและไม่จำเป็นเพื่อที่จะทำให้งานนั้นทันต่อระยะเวลาที่มีการกำหนดขึ้นและหลักธรรมข้อนี้ถ้ารู้จักการประยุกต์ปรับใช้ในการใช้ชีวิตที่ดียอมทำให้ทุกกิจกรรมตั้งแต่การบริหารเวลาตั้งแต่การทานอาหารเป็นการบริหารกิจกรรมของตนเองตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเข้านอนอย่างเป็นระบบซึ่งส่งผลในเรื่องของสุขภาพร่างกายที่มีความแข็งแรงและแข็งแกร่งการบริหารเวลาในองค์กรเป็นความรับผิดชอบเช่นการเข้างานตรงต่อเวลาและการทำงานตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดหรือเสร็จก่อนกรอบระยะเวลาเพื่อตรวจสอบและความถูกต้องของงานก็จะทำให้คนคนนั้นประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานในหลักธรรมข้อนี้สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งการใช้ชีวิตและการทำงานสามารถประยุกต์ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อที่จะทำให้ชีวิตนั้นมีกรอบมีแบบแผนมีระเบียบและทำให้ชีวิตนั้นมีสิ่งที่ดีเกิดขึ้นได้ดีด้วยการบริหารเวลาที่เป็น

6. ปรีชาญาณ หลักธรรมในข้อนี้เป็นการวางตัวที่บริบททางสังคมของแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันเพื่อที่จะทำให้การวางตัวในทางสังคมนั้นเป็นที่ถูกตาต้องใจหรือเป็นที่เคารพนับหน้าถือตาในฐานะที่เป็นเพศบรรพชิตนั้นการเข้าสังคมในที่ชุมชนต่างๆการปฏิบัติตัวตามทำตามพระวินัยทางพระพุทธศาสนานั้นยอมทำให้เกิดความเลื่อมใสในการดำเนินและใช้ชีวิตไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางสังคมต่างๆเช่นการทำบุญการออกไปนอกสถานที่การแสดงทำการเดินทางทำกิจวัตรประจำวันต่างๆถ้าอยู่บนพื้นฐานอยู่ตามกรอบพระวินัยทางพระพุทธศาสนาแล้วยอมทำให้เกิดความน่าศรัทธาความน่าเลื่อมใสกับผู้ที่พบเห็นกับฆราวาสญาติโยมในพื้นที่ในขณะเดียวกันนั้นถ้าพระสงฆ์มีความน่าเชื่อถือน่าศรัทธาแล้วการขอความร่วมมือในกิจกรรมบุญประเพณีต่างๆที่เกิดขึ้นภายในชุมชนย่อมประสบความสำเร็จด้วยจากการความสามัคคีที่มีต่อพระอาจารย์บางรูปหรือรูปนั้นหรือความเป็นหนึ่งเดียวของพระสงฆ์นั้นการวางตัวในสังคมนั้นบริบทที่มีความแตกต่างกันนั้นเป็นการที่ใช้ชีวิตบนพื้นฐานการมีสติรู้จักว่าชุมชนนี้เป็นชุมชนที่ต้องแต่งกายแบบไหนในฐานะที่เป็นญาติโยมเช่นการไปงานศพการไปงานแต่งงานการไปร่วมงานฉลองการไปทำงานกิจกรรมต่างๆนั้นถ้ารู้จักกิริยาหรือการประพฤติที่มีต่อชุมชนต่างๆยอมทำให้คนคนนั้นประสบความสำเร็จได้รับการยกย่องได้รับโอกาสใหม่ๆเกิดขึ้นในการใช้ชีวิตอย่างแน่นอนถือว่าเป็นหลักธรรมที่มีการระวางตัวในการใช้ชีวิตเป็นกรอบที่ดีในการประยุกต์ใช้ชีวิตโดยการคำนึงหรือการเอาใจเขามาใส่ใจเราหรือสังคมเป็นสิ่งที่มีการกำหนดบริบททางสังคมอีกชั้นหนึ่งเพื่อที่จะทำให้เราประพฤติตนอยู่บนพื้นฐานของความดีการเป็นคนดีนั้นจะสามารถเข้ากับทุกๆสังคมได้อย่างแน่นอนเพราะการเป็นคนดีจะทำให้เรารู้จักหน้าที่ที่รับผิดชอบรู้จักการวางตัวรู้จักการพูดการใช้คำพูดต่างๆเพื่อที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจในหน้าที่การงานหรือเกิดความพึงพอใจกับผู้ที่คบหาและพูดคุยกัน

7. ปุคคโลปรปรีชาญาณ หลักธรรมในข้อนี้เป็นการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นภายในองค์กรไม่ว่าจะเป็นในฐานะที่เป็นผู้บริหารการมีคุณธรรมในการบริหารองค์กรที่ดียอมทำให้องค์กรนั้นได้มีแบบแผนในการดำเนินชีวิตและการบริหารงานโดยมีหลักคุณธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องจะทำให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพไม่เกิดการ

ประจักษ์ของลูกน้องเพื่อหวังการเลื่อนยศเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งแต่ทุกคนต้องพัฒนาและแข่งขันกันด้วยฝีมือ และแรงงานนี้เกิดขึ้นในขณะเดียวกันนั้นในฐานะที่เป็นผู้บริหารกิจการต่างๆต้องมีอธยาศัยดีกับลูกน้องทุกกลุ่ม ทุกฝ่ายเพื่อที่จะสร้างความร่วมมือกันสั่งการหรือการมอบหมายงานนั้นให้ประสบความสำเร็จและไม่สร้าง สภาวะอันตึงเครียดให้เกิดขึ้นภายในองค์กรและคำในข้อนี้ยังบ่งบอกในเรื่องของการมีอธยาศัยดีที่จะทำให้ทุก คนสามารถเข้าถึงได้และสามารถพูดคุยกันได้และสามารถเป็นที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ต่างๆที่จะเป็นการหาทาง ออกการจัดการปัญหาการแก้ไขปัญหามาจากผู้ใต้บังคับบัญชาหรือลูกน้องให้เข้าสู่ป่าเจ้านายได้ไม่มีระเบียบ แบบแผนเยอะซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่เป็นการเข้าใจปัญหาและเข้าถึงปัญหาทุกๆปัญหาได้เป็นอย่างดีใน ในฐานะที่เป็นบุคลากรภายในองค์กรการมีอธยาศัยดีต่อเพื่อนร่วมงานหรือการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ร่วมงานนั้นย่อมสร้างบรรยากาศในการทำงานที่มีแต่ความสุซอยากจะมีกิจกรรมร่วมกันเช่นกันทานข้าวเที่ยง ร่วมกันกิจกรรมสังสรรค์ต่างๆร่วมกันเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเพื่อเป็นการรู้จักกันให้มากขึ้นการที่หน่วยงาน และองค์กรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเกิดขึ้นภายในหน่วยงานมีบรรยากาศที่ดีในการทำงานการทำงานที่มีการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของเพื่อนและทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น และบริหารในยุคดิจิทัลควรมีทักษะในการแก้ไขปัญหาที่ไม่ใช่แต่เรื่องคนเท่านั้นแต่เรื่องเทคโนโลยีก็มีความ จำเป็นอย่างยิ่ง ต้องเข้าใจเทคโนโลยี และเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาให้เป็น หรือหากเทคโนโลยีแก้ไขไม่ได้จริงๆ ก็ต้องรู้จักมีไหวพริบในการหาวิธีทางอื่นในการแก้ปัญหาแทน เพราะองค์กรที่จัดการปัญหาได้ไว้นั้นย่อม สามารถพัฒนาไปได้ก้าวไกลและไวกว่า และในขณะเดียวกันนั้นการที่คนคนดังมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้มี เพื่อนมากมีสหายมากที่จะทำให้การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆเป็นไปด้วยความเรียบง่ายยังเป็น องค์กรในเรื่องของการศึกษาแล้วการหาเด็กนักเรียนหรือการประชาสัมพันธ์หน่วยงานองค์กรถ้าคนมีมนุษย สัมพันธ์ที่ดีนั้นย่อมเป็นบุคคลที่สามารถดึงดูดสิ่งดีๆคนดีๆเข้าสู่องค์กรได้เป็นอย่างดีการติดต่อการ Connect กับหน่วยงานภายนอกก็จะได้รับของความช่วยเหลือความร่วมมือเพื่อที่จะทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ ด้วยดีเพราะการมีมนุษยสัมพันธ์การมีคุณธรรมและการที่ทำงานตามความสามารถเป็นการวัดผลงานที่เกิดจาก ความสามารถจริงๆ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยการศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี มีประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลัก สัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี มีการ นำเอาสัปปุริสธรรม 7 คือ ธัมมัญญู รู้จักเหตุ, อตถัญญูตา, รู้จักผล อตตัญญูตา, รู้จักตน มตตัญญูตา, รู้จัก

ประมาณกาลัญญูตา, รู้จักกาลปรีสัณญูตา รู้จักชุมชน และบุคคลัญญูตา รู้จักบุคคล มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ภาระงาน คือ ด้านงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป ซึ่งผลการวิจัยที่ได้ศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดอภิสิทธิ์ ธีรปณฺโญ (เล็กภิญโญ) (2560 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดขอนแก่น” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการบริหารตามหลักธัมมัญญูตา รองลงมา คือ ด้านการบริหารตามหลักกาลัญญูตา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการบริหารตามหลักบุคคลปโรปรัญญูตา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาภาณุวัฒน์ แสนคำ (2558 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบริหารตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง” ซึ่งผลการวิจัยโดยรวมอยู่ในรูปแบบที่ทุกกระบวนการศึกษาการบริหารงานนั้นได้นำหลักธรรมที่มีความเหมาะสมมาปรับใช้เพื่อการพัฒนาที่ดีขึ้นตามยุคสมัย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณนา มีเดช (2555 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์” ซึ่งผลการวิจัยโดยรวมและรายด้านมีความสอดคล้องและส่งเสริมกันในด้านการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารงาน

2. ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนถึงมีตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกัน แต่เข้าใจในระบบการบริหารจัดการภาระงานไม่เท่ากัน ซึ่งต้องมีรูปแบบในการบริหารจัดการอย่างสามัคคีร่วมด้วยช่วยกัน และร่วมกันศึกษาให้เข้าใจในการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาบูรณาการเข้ากับการบริหารงานเพื่อให้ภาระงานบรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณนา มีเดช (2555 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์” พบว่า จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ โดยภาพรวมแตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดอภิสิทธิ์ ธีรปณฺโญ (เล็กภิญโญ) (2560 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดขอนแก่น” พบว่าผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวม ซึ่งมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

3. ประสพการณ์ในการทำงานที่ต่างกันของบุคลากร ในวัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานีแตกต่างกันเพราะการใช้เทคโนโลยีที่มีความแตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาบูรณาการใช้ในการบริหารจัดการการศึกษาไม่เท่ากันเพราะความรู้ด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไม่เหมือนกัน และยังมีประสพการณ์ในการบริหารงานไม่เท่ากัน จึงทำให้ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารงาน บรรลุไปตามวัตถุประสงค์เดียวกัน จะต้องหมั่นประชุมปรึกษาหารือวางแผนร่วมกันกำหนดแผนงานอยู่เสมอ โดยมุ่งเน้นพัฒนาส่งเสริมทักษะวิชาการและทักษะชีวิตของผู้เรียนปฏิบัติงานโดยเคารพรักในจรรยาบรรณวิชาชีพ ใส่ใจ และมุ่งมั่นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อภาระงานของตน จึงเป็นสาเหตุให้สถานภาพด้านประสพการณ์การทำงาน มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณ ชุขพันธ์ (2555 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี” พบว่าบุคลากรที่มีประสพการณ์การปฏิบัติหน้าที่ที่ต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันหลายด้าน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1) สถานบันหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาควรสนับสนุนให้ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อเป็นสร้างโอกาสเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสาธารณะในการช่วยเหลือประชาชนในชุมชนทุกช่วงอายุและทุกสาขาอาชีพ

2) ควรส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์อันดี ระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเช่น การจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างรูปแบบการทำงานที่เป็นกันเองและต้องพัฒนาความรู้ความสามารถให้มีความเหมาะสมกับงาน

3) ควรใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่ทันสมัยตอบสนองความต้องการของนิสิต เพื่อเพิ่มมาตรฐานการปฏิบัติงานและการเรียนการสอนที่ทันสมัย

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) สถานบันหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนให้ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและระบบเทคโนโลยีการสื่อสาร ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย และประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7

2) ส่งเสริมให้มีการรายงานผลการบริหารการเงินโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์อย่างเป็นระบบถูกต้อง สามารถตรวจสอบได้ โดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นเกณฑ์

3) ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาใน สถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3)

พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: ราชกิจจานุเบกษา 116

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

กองพุทธศาสนศึกษา. (2557). คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พุทธศักราช 2557.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พระปลัดอภิสิทธิ์ อธิปญโญ (เล็กภิญโญ). (2560). การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดขอนแก่น.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภาณุวัฒน์ แสนคำ. (2558). การบริหารตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

พิรุณวรรณ กิตติคุณ. (2560). การปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการการพัฒนาการศึกษาโรงเรียน

พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2553 - พ.ศ.2557. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สุวรรณนา มีเดช. (2555) การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอตาคลี

จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- อรนุช โขพิมพ์.(2555) *ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โครงการสานพลังประชารัฐ*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2564.แหล่งที่มา: <http://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/52232/.html> .

การพยากรณ์ปริมาณและราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทย

: กรณีศึกษาการวิเคราะห์ทางอนุกรมเวลา

Forecasting Export Volume and Export Price of Crude Palm Oil in Thailand : A Case Study of Time Series Analysis

จิรฐา คำบุญ, เฉลิมพล จตุพร,

วสุ สุวรรณวิหค และ นารีรัตน์ สีระสาร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

**Chiratha Cumroon, Chalermpon Jatuporn,
Vasu Suvanvihok and Nareerut Seerasarn**

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Corresponding Author; E-mail : Chalermpon.Jat@stou.ac.th; jatuporn.stou@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพยากรณ์ปริมาณและราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลารายเดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2555 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2564 รวมข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 111 เดือน และวิเคราะห์ด้วยวิธีการเศรษฐมิติ ได้แก่ การทดสอบความหยุดนิ่งของข้อมูล ด้วยวิธี ADF unit root และการพยากรณ์ทางอนุกรมเวลา ด้วยวิธี SARIMA(p,d,q)(P,D,Q)_s ตามลำดับ

ผลการศึกษาเชิงประจักษ์ พบว่า

ตัวแบบที่เหมาะสมต่อการพยากรณ์ปริมาณและราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทย โดยพิจารณาจากสถิติ AIC SIC RMSE MAPE และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ คือ SARIMA(1,0,2)(0,1,1)₁₂ และ SARIMA (0,1,2)(0,1,1)₁₂ ตามลำดับ สำหรับการพยากรณ์การส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทย ในช่วง 3 ไตรมาสหลัง ปี พ.ศ. 2564 พบว่า ปริมาณส่งออกมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 8.479 แต่ราคามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 31.730 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้า ในขณะที่การพยากรณ์การส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2565 พบว่า การส่งออกมีปริมาณเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.721 แต่ราคาส่งออกมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 2.251 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2564

คำสำคัญ: ปาล์มน้ำมัน; สีน้าเคชตร; เศรษฐมิติ; การคาดการณ์

Abstracts

This study aims to forecast the export volume and export price of crude palm oil in Thailand using monthly time series over the period of January 2012 to March 2021, which comprises 111 months in total. The analysis based on the econometric method includes testing of stationarity using the ADF unit root and time series forecasting using the SARIMA(p,d,q)(P,D,Q)s method, respectively.

The empirical results of this study are as follows.

The appropriate models for forecasting the export volume and export price of crude palm oil in Thailand by considering AIC, SIC, RMSE, MAPE, and correlation coefficient statistics are SARIMA(1,0,2)(0,1,1)₁₂ and SARIMA(0,1,2)(0,1,1)₁₂, respectively. In the forecasting exports of Thailand's crude palm oil in the last three quarters of 2021, it is found that the export volume tends to decline by 8.479%, but the export price tends to increase by 31.730% compared to the same period of the previous year. While the forecasting exports of Thailand's crude palm oil in 2022 show that the export volume is likely to increase by 28.721%, on the other hand, the export price is likely to drop by 2.251% compared to the year 2021.

Keywords: Oil Palm; Agricultural Commodity; Econometrics; Prediction

บทนำ

ปาล์มน้ำมันเป็นพืชน้ำมันที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นพืชพลังงานที่สามารถนำมาแปรรูปเป็นน้ำมันเพื่อใช้ในการประกอบอาหารหรือเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหารต่างๆ เช่น ขนมขบเคี้ยว บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป นมข้นหวาน ครีม และเนยเทียม รวมถึงเป็นแหล่งวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตเป็นพลังงานทดแทน เช่น ไบโอดีเซล ในลักษณะน้ำมันดีเซลหมุนเร็ว บี 10 ซึ่งเป็นเกรดฐานที่ใช้โดยทั่วไป หรือเป็นน้ำมันดีเซล บี 7 และน้ำมันดีเซล บี 20 เพื่อใช้เป็นน้ำมันดีเซลทางเลือก เป็นต้น อีกทั้งยังมีการใช้น้ำมันปาล์มดิบเพื่อการเผาไหม้สำหรับผลิตไฟฟ้า ดังนั้น ปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มจึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของทรัพยากรด้านความมั่นคงทางพลังงาน นอกจากนี้ การพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มขั้นสูงด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับน้ำมันปาล์มดิบ ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมต่างๆ มากมาย อาทิ อาหารและยา โอเลโอเคมีคอล เป็นต้น

อย่างไรก็ตามจากกระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มพัฒนาแล้วอย่างเช่นสหภาพยุโรปได้ส่งผลต่อความต้องการบริโภคของน้ำมันปาล์มในตลาดโลก เนื่องจากสหภาพยุโรปเป็นกลุ่มประเทศที่บริโภคสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของน้ำมันปาล์มรวมอยู่ด้วย ซึ่งในปัจจุบันประเทศเหล่านี้มีความเชื่อว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มและน้ำมันปาล์มของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย ได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและป่าไม้ กล่าวคือ การปลูกปาล์มน้ำมันก่อให้เกิดการตัดไม้ทำลายป่า สร้างความเสื่อมโทรมให้กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Fitzherbert et al., 2008 : 538-545) โดยความเชื่อดังกล่าวนี้ได้แพร่หลายมากขึ้นในหลายประเทศของสหภาพยุโรปโดยเฉพาะประเทศที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จึงได้พยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคโดยไม่สนับสนุนสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีการใช้น้ำมันปาล์มเป็นส่วนผสมหรือองค์ประกอบร่วมด้วย ซึ่งมาตรการดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศผู้ผลิตปาล์มน้ำมันรายใหญ่ของโลก อาทิ อินโดนีเซียและมาเลเซีย ตามลำดับ ยิ่งไปกว่านั้น สหภาพยุโรปได้ออกกฎหมายสนับสนุนการใช้พลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม พลังงานน้ำ เพื่อทดแทนพลังงานเชื้อเพลิงชีวภาพซึ่งโดยปกติแล้วจะใช้น้ำมันปาล์มเป็นวัตถุดิบในการผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพ ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวส่งผลให้ความต้องการใช้น้ำมันปาล์มของสหภาพยุโรปมีแนวโน้มลดลง ส่งผลกระทบต่อการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของอินโดนีเซียและมาเลเซียตามไปด้วย สำหรับการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของไทยนั้นมีตลาดคู่ค้าที่สำคัญคือ อินเดียและจีน ดังนั้นการส่งออกน้ำมันปาล์มของไทยในขณะนี้จึงยังไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์ดังกล่าวมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับอินโดนีเซียและมาเลเซีย นอกจากนี้การผลิตน้ำมันปาล์มของไทยจะใช้เพื่อการบริโภคและในภาคพลังงานเกือบทั้งหมด อย่างไรก็ตาม หากประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญอย่างอินโดนีเซียและมาเลเซีย สามารถส่งออกน้ำมันปาล์มและผลิตภัณฑ์ไปยังตลาดสหภาพยุโรปได้น้อยลงก็อาจกลายเป็นคู่แข่งในการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของไทยได้ในอนาคต ทั้งนี้ หากเปรียบเทียบประสิทธิภาพการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มระหว่างอินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย พบว่าประสิทธิภาพการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มของไทยยังอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่ต้นทุนการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มของไทยอยู่ในระดับสูงกว่าประเทศคู่แข่ง จึงอาจเป็นภัยคุกคามต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและการส่งออกน้ำมันปาล์มของประเทศไทยได้ในอนาคต

การผลิตปาล์มน้ำมันของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ให้ลดพื้นที่ปลูกยางพารา โดยการโค่นสวนยางพาราเดิมและส่งเสริมให้ปลูกพืชอื่นทดแทนเพื่อเป็นการช่วยลดความเสี่ยงจากสถานการณ์ราคายางตกต่ำ ประกอบกับการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรเชิงรุกโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมเป็นการผลิตที่เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ปฏิรูปปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มทั้งระบบ ระยะ 20 ปี (ปี พ.ศ. 2559 - 2579) ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มตลอดห่วงโซ่อุปทานทั้งระบบ และการพัฒนาตั้งแต่การผลิตต้นน้ำด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ การควบคุมและรักษามาตรฐานและคุณภาพปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม การสนับสนุนพลังงานทดแทนโดยใช้น้ำมันปาล์มเป็นส่วนผสม การศึกษาด้านการตลาดและการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจน้ำมันปาล์มในตลาดโลก โดยเฉพาะเป้าหมายการเพิ่มศักยภาพการผลิตให้สูงขึ้นและลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นสาเหตุให้การปลูกปาล์มน้ำมันเป็นการทำการเกษตรที่น่าสนใจของเกษตรกร

รายงานของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2563, 2564) ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน จำนวน 387,134 ครัวเรือน คิดเป็นพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันเท่ากับ 6.31 ล้านไร่ สามารถผลิตปาล์มน้ำมัน จำนวน 15.66 ล้านตัน โดยศักยภาพในการผลิตปาล์มน้ำมันของประเทศไทยอยู่ในลำดับ 3 รองจากประเทศอินโดนีเซียและมาเลเซีย ตามลำดับ สำหรับผลปาล์มน้ำมันจะถูกแปรรูปเป็นน้ำมัน

ปาล์มดิบเพื่อใช้ในการบริโภคภายในประเทศ จำนวน 1.16 ล้านตัน และใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตไบโอดีเซล จำนวน 1.49 ล้านตัน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังสามารถส่งออกน้ำมันปาล์มดิบได้กว่า 297,917 ตัน คิดเป็นมูลค่าส่งออกเท่ากับ 6,619 ล้านบาท สำหรับประเทศคู่ค้าน้ำมันปาล์มดิบที่สำคัญของไทย ได้แก่ อินเดีย มาเลเซีย เมียนมา เคนยา กัมพูชา และจีน เป็นต้น สำหรับนโยบายที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มในช่วงที่ผ่านมา เช่น (1) การปรับสมดุลน้ำมันปาล์มในประเทศโดยการซื้อน้ำมันปาล์มดิบเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้า รวมถึงการใช้น้ำมันปาล์มดิบเพื่อเป็นเชื้อเพลิงในเครื่องยนต์ โดยกำหนดให้น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ปี 10 เป็นน้ำมันดีเซลฐาน และสนับสนุนให้ใช้น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ปี 20 และดีเซลหมุนเร็ว ปี 7 เป็นทางเลือก (2) การประกันรายได้เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน (3) การบริหารจัดการน้ำมันปาล์มทั้งระบบ และ (4) การผลักดันการส่งออกน้ำมันปาล์มเพื่อลดผลผลิตส่วนเกินภายในประเทศ

ด้วยความไม่สอดคล้องของการใช้น้ำมันปาล์มในประเทศและความต้องการของตลาดโลก ประกอบกับความผันผวนด้านราคาของปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอยู่ในระดับที่สูงมาก อีกทั้ง ผลกระทบจากกระแสความใส่ใจด้านสิ่งแวดล้อม “Zero Palm Oil” และกระแสการให้ความสำคัญต่อสุขภาพ “Palm Oil Free” มากขึ้น ตลอดจนแนวโน้มของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการใช้รถยนต์ไฟฟ้าซึ่งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อลดการปล่อยก๊าซที่ก่อให้เกิดภาวะเรือนกระจกและยังช่วยให้มีอากาศบริสุทธิ์ ส่งผลให้อนาคตความต้องการใช้ไบโอดีเซลหรือน้ำมันปาล์มมีแนวโน้มลดลง จนอาจกระทบต่อความสามารถในการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทย (ประชาชาติธุรกิจ, 2561 : ออนไลน์ ; อัทธ์ พิศาลวานิช, 2561 : ออนไลน์ ; Mukherjee and Mitra, 2009 : 197-203) ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นเพื่อคาดการณ์แนวโน้มของปริมาณและราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทยเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน โรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม โรงงานกลั่นน้ำมันปาล์ม อุตสาหกรรมต่อเนื่อง หน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนภาคธุรกิจต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อบริหารจัดการสมดุลน้ำมันปาล์มภายในประเทศให้เหมาะสมต่ออุปสงค์และอุปทานการใช้น้ำมันปาล์มเพื่อการบริโภค เพื่อความมั่นคงด้านพลังงาน และเพื่อการส่งออกสำหรับสร้างรายได้ให้กับประเทศต่อไป

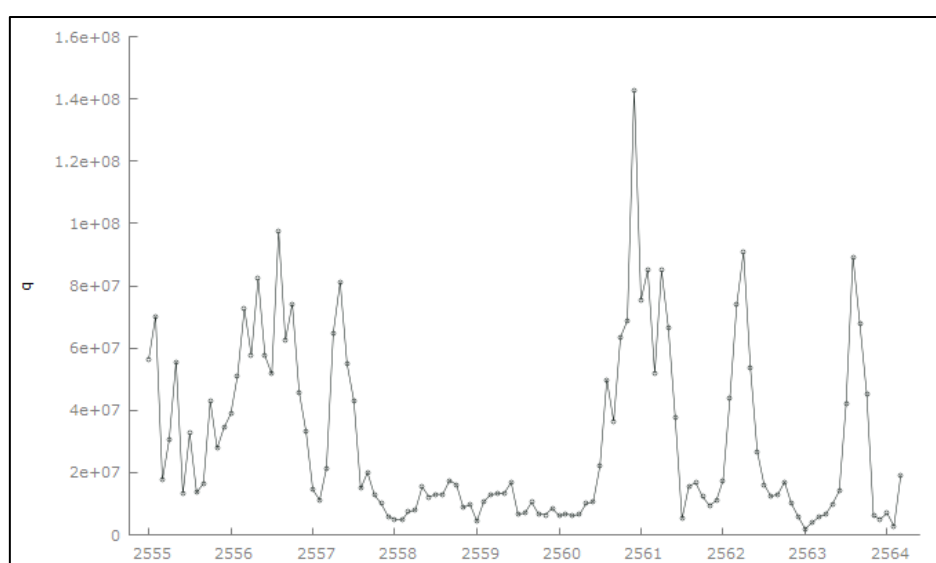
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างตัวแบบพยากรณ์ปริมาณและราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทย
2. เพื่อพยากรณ์ปริมาณและราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทย ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2564 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2565

ระเบียบวิธีวิจัย

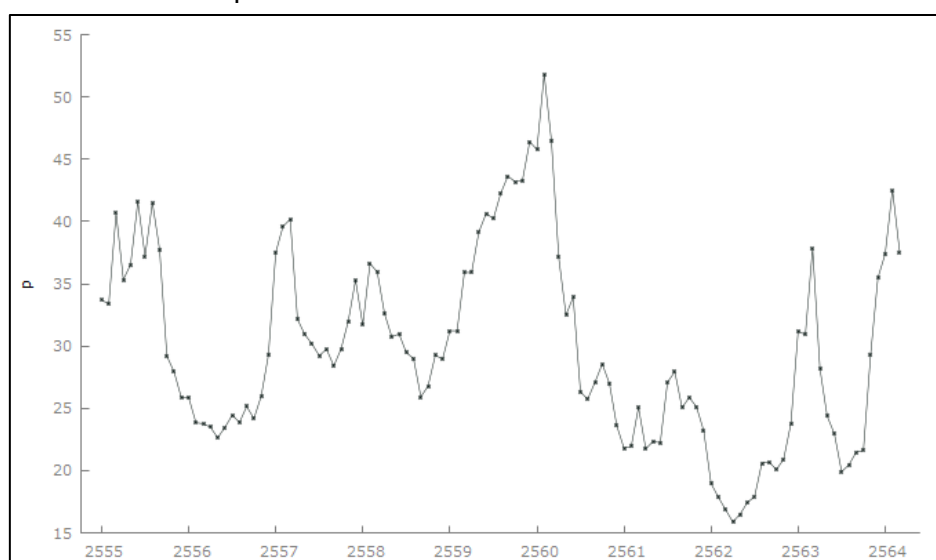
1. ข้อมูลและตัวแปร

การศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิซึ่งมีลักษณะเป็นอนุกรมเวลารายเดือน เริ่มตั้งแต่ เดือนมกราคม พ.ศ. 2555 ถึงเดือนมีนาคม 2564 รวมข้อมูลทั้งสิ้น 111 เดือน สำหรับตัวแปรที่ในการพยากรณ์ ได้แก่ ปริมาณส่งออกน้ำมันปาล์มดิบ (q) มีหน่วยเป็นกิโลกรัม และราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบ (p) มีหน่วยเป็นบาทต่อกิโลกรัม โดยสืบค้นข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ภาพที่ 1 ปริมาณส่งออกน้ำมันปาล์มดิบรายเดือนของประเทศไทย

หมายเหตุ: e+07 และ e+08 หมายถึง 10^7 และ 10^8 ตามลำดับ

ภาพที่ 2 ราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบรายเดือนของประเทศไทย

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ในครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ เรียกว่า “เศรษฐมิติ” เพื่อสร้างแบบจำลองแล้วพยากรณ์ข้อมูลตามลำดับ สำหรับเทคนิคพยากรณ์ที่ใช้ในการศึกษา คือ การพยากรณ์ทางอนุกรมเวลา ด้วยวิธี Box-Jenkins ของ Box et al. (1994 : 45) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ 4 ขั้นตอนตามลำดับ (Gujarati and Porter, 2009 : 158) ดังนี้

ขั้นตอน 1 การกำหนดรูปแบบ SARIMA(p,d,q)(P,D,Q)s โดยขั้นแรกจะต้องกำหนดอันดับความหยุดนิ่งของข้อมูล ด้วยวิธี ADF unit root แล้วจึงวิเคราะห์องค์ประกอบของ AR(p) SAR(P) MA(q) และ SMA(Q) ต่อไป ด้วยแผนภาพคอร์รีโลแกรม (Correlogram)

ขั้นตอน 2 การประมาณค่าตัวแบบ SARIMA(p,d,q)(P,D,Q)s ด้วยวิธีภาวะความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood: ML) โดยพิจารณาเฉพาะค่าสัมประสิทธิ์ที่ให้สัญญาณสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือ 0.01

ขั้นตอน 3 การตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแบบ SARIMA(p,d,q)(P,D,Q)s เพื่อไม่ให้มีการละเมิดปัญหาสหสัมพันธ์ของตัวแปรคลาดเคลื่อนระหว่างคาบเวลาในอดีต (Autocorrelation) โดยใช้สถิติ Q_{LB} statistic ทั้งนี้ หากพบตัวแบบพยากรณ์ที่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้มากกว่า 1 ตัวแบบ จะทำการเลือกตัวแบบที่เหมาะสมที่สุดโดยพิจารณาจากสถิติ AIC และ SIC ที่มีค่าต่ำสุด รวมถึงจะพิจารณาสถิติ RMSE MAPE และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ประกอบการเลือกและอธิบายประสิทธิภาพของตัวแบบพยากรณ์ SARIMA (p,d,q)(P,D,Q)s

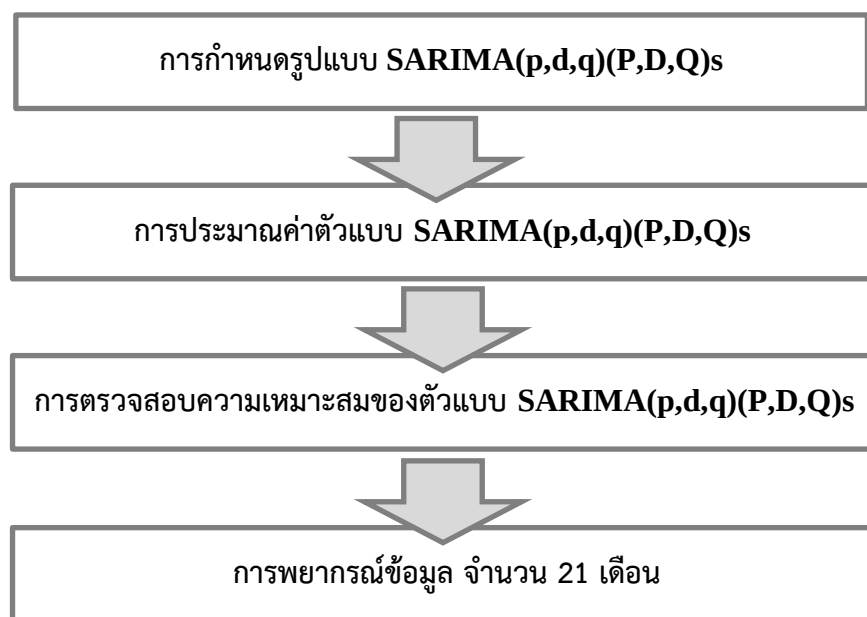
ขั้นตอน 4 การพยากรณ์ข้อมูล จำนวน 21 เดือน กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่ เดือนเมษายน พ.ศ. 2564 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 อย่างไรก็ตาม การศึกษาในครั้งนี้ทำการเปรียบเทียบอัตราการเปลี่ยนแปลง (Growth) ในช่วง 3 ไตรมาสหลังของปี พ.ศ. 2564 กับปี พ.ศ. 2563 และเปรียบเทียบอัตราการเปลี่ยนแปลงของปี พ.ศ. 2565 กับปี พ.ศ. 2564 ตามลำดับ สำหรับตัวแบบพยากรณ์ SARIMA(p,d,q)(P,D,Q)s สามารถแสดงในรูปแบบของสมการทั่วไป (Tanong et al., 2021 : 58-65) ได้ดังนี้

$$(1 - \phi_p L)(1 - \Phi_p L^s)(1 - L^d)(1 - L^D)Y_t = \alpha + (1 - \theta_q L)(1 - \Theta_q L^s)\varepsilon_t$$

โดยกำหนดให้ Y หมายถึง อนุกรมเวลา ϕ_p หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์แบบไม่มีฤดูกาลของ AR Φ_p หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์แบบมีฤดูกาลของ SAR θ_q หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์แบบไม่มีฤดูกาลของ MA Θ_q หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์แบบมีฤดูกาลของ SMA L หมายถึง ตัวดำเนินการย้อนกลับของคาบเวลา (Backward shift operator of time lag) d หมายถึง อันดับความหยุดนิ่งแบบไม่มีฤดูกาล D หมายถึง อันดับความหยุดนิ่งแบบมีฤดูกาล s หมายถึง ความถี่ของฤดูกาล t หมายถึง คาบเวลาในอดีต และ ε หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพยากรณ์ปริมาณและราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทย ด้วยวิธี Box-Jenkins สามารถแสดงเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Gujarati and Porter, 2009 : 158) ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลานั้น Granger and Newbold (1974 : 111-120) ได้เสนอว่าจำเป็นต้องมีการตรวจสอบคุณลักษณะของข้อมูลเสียก่อนเนื่องจากลักษณะโดยธรรมชาติของข้อมูลอนุกรมเวลาส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลของเวลาหรือฤดูกาลเป็นองค์ประกอบ ซึ่งถ้าหากไม่คำนึงถึงประเด็นดังกล่าวแล้วผลการวิเคราะห์ที่เกิดขึ้นอาจก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์บิดเบือน (Spurious relationship) อันเนื่องมาจากอิทธิพลของเวลาและฤดูกาล ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ได้ตรวจสอบคุณลักษณะของข้อมูลอนุกรมเวลา ด้วยวิธี ADF unit root ของ Dickey and Fuller (1979: 427-431., 1981: 1057-1072)

การตรวจสอบความหยุดนิ่งของข้อมูล ด้วยวิธี ADF unit root จากตารางที่ 1 เป็นการวิเคราะห์แบบจำลอง ADF unit root จำนวน 3 แบบจำลอง คือ (1) แบบจำลองที่ไม่มีทั้งค่าคงที่และแนวโน้มเวลา (Without α and T) (2) แบบจำลองที่มีค่าคงที่แต่ไม่มีแนวโน้มเวลา (With α and no T) และ (3) แบบจำลองที่มีทั้งค่าคงที่และแนวโน้มเวลา (With α and T) ตามลำดับ สำหรับสมมติฐานหลัก (Null hypothesis: H_0) ที่ใช้ในการตรวจสอบความหยุดนิ่งของข้อมูล คือ อนุกรมเวลาไม่มีความหยุดนิ่ง (H_0 : Non-

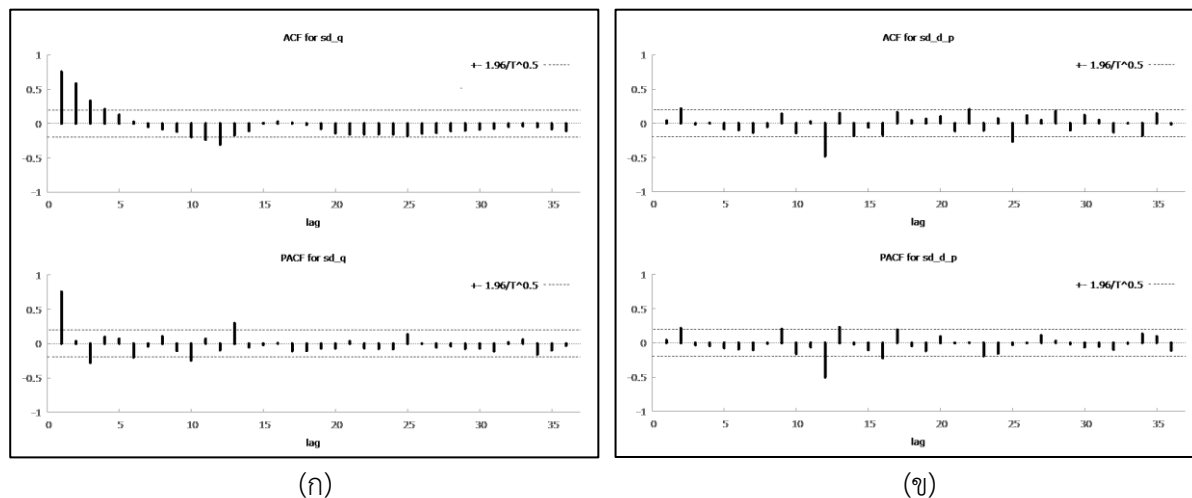
stationarity) โดยผลการวิเคราะห์ความหยุดนิ่งของข้อมูลในตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอนุกรมเวลา q ณ ระดับปกติของข้อมูลพบว่าการตรวจสอบความหยุดนิ่งแบบไม่มีฤดูกาลให้ค่าสถิติ t ปฏิเสธสมมติฐานด้วยนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่า ตัวแปรอนุกรมเวลา q มีอันดับความหยุดนิ่งแบบไม่มีฤดูกาล $I(d)$ เท่ากับ $I(0)$ ในขณะที่อันดับการตรวจสอบความหยุดนิ่งแบบมีฤดูกาลพบว่าให้ค่าสถิติ t ปฏิเสธสมมติฐานด้วยนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่า ตัวแปรอนุกรมเวลา q มีอันดับความหยุดนิ่งแบบมีฤดูกาล $I(D)$ เท่ากับ $I(1)$ ดังนั้น ตัวแบบพยากรณ์ SARIMA(p,d,q)(P,D,Q)_s เบื้องต้น คือ SARIMA(p,0,q)(P,1,Q)₁₂

ตารางที่ 1 การตรวจสอบความหยุดนิ่งของข้อมูล ด้วยวิธี ADF unit root

Variable	I(d) = I(0)		I(d) = I(1)		I(D)= I(1)	
	t-statistics	p	t-statistics	p	t-statistics	p
Without α and T						
q	-2.820*	0	-		-4.229*	2
p	-0.454	0	-9.591*	0	-3.596*	12
With α and no T						
q	-0.265*	0	-		-4.214*	2
p	-2.259	0	-9.546*	0	-3.525*	12
With α and T						
q	-0.270*	0	-		-4.189*	2
p	-2.181	0	-9.521*	0	-3.554*	12

* หมายถึง การมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สำหรับตัวแปรอนุกรมเวลา p ณ ระดับปกติของข้อมูลพบว่าการตรวจสอบความหยุดนิ่งแบบไม่มีฤดูกาลให้ค่าสถิติ t ที่ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานได้ด้วยนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงจำเป็นต้องเพิ่มผลต่างเข้าไปอีกหนึ่งลำดับขั้นแล้วจึงทำการทดสอบความหยุดนิ่งอีกครั้งหนึ่งแล้วพบว่าให้ค่าสถิติ t ปฏิเสธสมมติฐานด้วยนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่า ตัวแปรอนุกรมเวลา p มีอันดับความหยุดนิ่งแบบไม่มีฤดูกาล $I(d)$ เท่ากับ $I(1)$ ในขณะที่การตรวจสอบความหยุดนิ่งแบบมีฤดูกาลพบว่าให้ค่าสถิติ t ปฏิเสธสมมติฐานด้วยนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่า ตัวแปรอนุกรมเวลา p มีอันดับความหยุดนิ่งแบบมีฤดูกาล $I(D)$ เท่ากับ $I(1)$ ดังนั้น ตัวแบบพยากรณ์ SARIMA(p,d,q)(P,D,Q)_s เบื้องต้น คือ SARIMA(p,1,q)(P,1,Q)₁₂

ภาพที่ 4 แผนภาพคอร์รีโลแกรมอนุกรมเวลา $\Delta_{12}q$ (ก) และ $\Delta_{12}\Delta p$ (ข)

เมื่อกำหนดอันดับความหยุดนิ่งของข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ลำดับต่อไปคือการพิจารณารูปแบบของ AR(p) SAR(P) MA(q) และ SMA(Q) โดยการกำหนด AR(p) และ SAR(P) พิจารณาจากแผนภาพคอร์รีโลแกรมในส่วนของ PACF สำหรับรูปแบบของ AR(p) กำหนดได้จากคาบเวลา 1 – 5 คาบแรก และรูปแบบของ SAR(P) กำหนดได้จากคาบฤดูกาลที่ 1, 2, ... ตามลำดับ ในขณะที่การกำหนด MA(q) และ SMA(Q) พิจารณาจากแผนภาพคอร์รีโลแกรมในส่วนของ ACF สำหรับรูปแบบของ MA(q) กำหนดจากคาบเวลา 1 – 5 คาบแรก และรูปแบบของ SMA(Q) กำหนดจากคาบฤดูกาลที่ 1, 2, ... ตามลำดับ

จากภาพที่ 4 แผนภาพคอร์รีโลแกรมอนุกรมเวลา $\Delta_{12}q$ พบว่า ตัวแบบพยากรณ์เบื้องต้นของตัวแปร q คือ SARIMA(3,0,4)(0,1,1)₁₂ และแผนภาพคอร์รีโลแกรมอนุกรมเวลา $\Delta_{12}\Delta p$ พบว่า ตัวแบบพยากรณ์เบื้องต้นของตัวแปร p คือ SARIMA(2,1,2)(1,1,1)₁₂ อย่างไรก็ตาม ตัวแบบพยากรณ์ดังกล่าวที่กำหนดขึ้นเป็นเพียงรูปแบบในลำดับสูงสุดของ AR(p) SAR(P) MA(q) และ SMA(Q) เท่านั้น

ตารางที่ 2 แสดงการประมาณค่าพารามิเตอร์ตัวแบบพยากรณ์ SARIMA(p,d,q)(P,D,Q)_s พบว่า ตัวแปร q มีตัวแบบที่เหมาะสมต่อการพยากรณ์ จำนวน 4 แบบจำลอง ได้แก่ SARIMA(3,0,2)(0,1,0)₁₂ SARIMA(2,0,1)(0,1,1)₁₂ SARIMA(1,0,2)(0,1,1)₁₂ และ SARIMA(1,0,2)(0,1,1)₁₂ ทั้งนี้ ตัวแบบดังกล่าวไม่พบปัญหาสหสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อนระหว่างคาบเวลาในอดีต เนื่องจากให้ค่าสถิติ Q_{LB} ที่ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักได้ (H_0 : ตัวแบบไม่มีปัญหา Autocorrelation) อย่างไรก็ตาม พบว่า Model 4 หรือ SARIMA(1,0,2)(0,1,1)₁₂ เป็นตัวแบบที่เหมาะสมต่อการพยากรณ์ตัวแปร q มากที่สุด เนื่องจากให้ค่าสถิติ AIC และ SIC ต่ำสุด สอดคล้องกับการประเมินประสิทธิภาพความแม่นยำของตัวแบบ SARIMA(1,0,2)(0,1,1)₁₂ เพราะมีค่าสถิติ RMSE และ MAPE ต่ำสุด และให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) สูงสุด

ในขณะที่ ตัวแปร p มีตัวแบบที่เหมาะสมต่อการพยากรณ์ จำนวน 2 แบบจำลอง ได้แก่ SARIMA(0,1,2)(0,1,1)₁₂ และ SARIMA(2,1,0)(0,1,1)₁₂ ตามลำดับ ทั้งนี้ ตัวแบบดังกล่าวไม่พบปัญหาสหสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อนระหว่างคาบเวลาในอดีตเนื่องจากให้ค่าสถิติ Q_{LB} ที่ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักได้ อย่างไรก็ตาม พบว่า Model 1 หรือ SARIMA(0,1,2)(0,1,1)₁₂ เป็นตัวแบบที่เหมาะสมต่อการพยากรณ์ตัวแปร p มากที่สุด เนื่องจากให้ค่าสถิติ AIC และ SIC ต่ำสุด สอดคล้องกับการประเมินประสิทธิภาพความแม่นยำของตัวแบบ SARIMA(0,1,2)(0,1,1)₁₂ เพราะมีค่าสถิติ RMSE และ MAPE ต่ำสุด และให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) สูงสุด เท่ากับตัวแบบ SARIMA(2,1,0)(0,1,1)₁₂

ตารางที่ 2 การประมาณค่าพารามิเตอร์ตัวแบบพยากรณ์ SARIMA(p,d,q)(P,D,Q)_s

Variable	Variable: q				Variable: p	
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 1	Model 2
AR(1)			0.444*	0.707*		
AR(2)		0.628*				0.212*
AR(3)	0.314*					
MA(1)	0.802*	0.704*	0.371*			
MA(2)	0.847*		0.566*	0.256*	0.229*	
SMA(1)		-1.000*	-0.911*	-0.999*	-1.000*	-1.000*
AIC	3653.745	3627.399	3620.408	3624.312	531.944	532.516
SIC	3664.125	3637.780	3633.383	3634.693	539.699	540.271
Q ₆	0.902 ^{ns}	4.158 ^{ns}	1.752 ^{ns}	3.656 ^{ns}	4.223 ^{ns}	5.002 ^{ns}
Q ₁₂	16.225 ^{ns}	5.822 ^{ns}	3.604 ^{ns}	5.720 ^{ns}	13.309 ^{ns}	13.313 ^{ns}
RMSE	2.377e+007	1.829e+007	1.812e+007	1.798e+007	3.090	3.099
MAPE	109.03	87.491	93.629	83.431	8.724	8.784
r	0.648	0.775	0.784	0.786	0.926	0.926

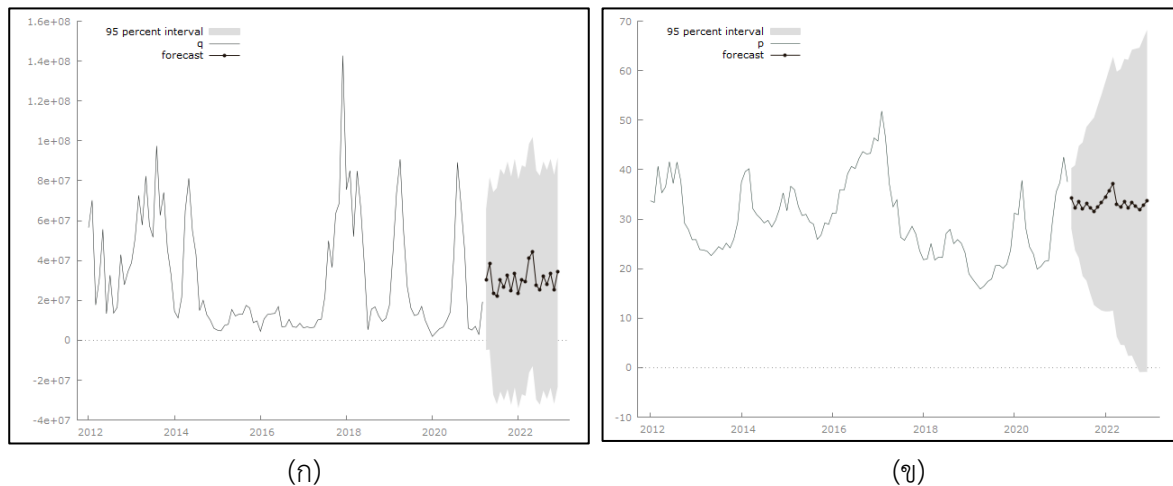
* หมายถึง การมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ^{ns} หมายถึง การไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 และภาพที่ 5 แสดงข้อมูลและแนวโน้มการพยากรณ์ของตัวแปร q และ p โดยเป็นการวิเคราะห์อัตราการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วง 3 ไตรมาสหลังของปี พ.ศ. 2564 เพื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปี พ.ศ. 2563 และอัตราการเปลี่ยนแปลงของปี พ.ศ. 2565 เพื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2564 พบว่า ในช่วง 3 ไตรมาสหลังของปี พ.ศ. 2564 ตัวแปร q มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 8.479 และตัวแปร p มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 31.730 ในขณะที่ ปี พ.ศ. 2565 พบว่า ตัวแปร q มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.721 และตัวแปร p มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 2.251

ตารางที่ 3 การพยากรณ์ปริมาณและราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทย

Forecasting Period	Variable: q	Variable: p
2564Q2	92,484	33.333
2564Q3	78,814	32.465
2564Q4	91,004	32.487
Growth2564	-8.479	31.730
2565Q1	83,123	35.834
2565Q2	113,310	32.985
2565Q3	85,344	32.736
2565Q4	93,316	32.786
Growth2565	28.721	-2.251

หมายเหตุ: การเปลี่ยนแปลง 3 ไตรมาสหลัง ปี พ.ศ. 2564 เทียบกับช่วงเดียวกัน ปี พ.ศ. 2563

ภาพที่ 5 แนวโน้มปริมาณและราคาส่งออกน้ำมันปาล์มของประเทศไทย

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มในปัจจุบันมีอิทธิพลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคการเกษตรรวมถึงเป็นแหล่งความมั่นคงด้านพลังงานทางเลือกของประเทศไทย โดยประมาณร้อยละ 50 ของผลผลิตปาล์มน้ำมันจะใช้เพื่อการผลิตไบโอดีเซลเนื่องจากเป็นพลังงานทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนการใช้ไบโอดีเซลในภาคพลังงานของประเทศ นอกจากนั้น ปาล์มน้ำมันยังมีการใช้เพื่อการบริโภคในประเทศในรูปของน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์และใช้ในภาคอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ อีกมากมาย เช่น การใช้เป็นส่วนผสมของยาและเครื่องสำอางค์ อุตสาหกรรมโอเลโอเคมีคอล เป็นต้น แต่สืบเนื่องจากการผลิตปาล์มน้ำมันนั้นจะขึ้นอยู่กับฤดูกาลในแต่ละปีจนในบางครั้งส่งผลให้ผลผลิตออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมากและเกินความต้องการใช้ภายในประเทศในบางช่วงเวลา ดังนั้น เพื่อรักษาคุณภาพของตลาด

ปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มให้มีเสถียรภาพจึงมีการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบไปยังต่างประเทศซึ่งสร้างรายได้ให้กับไทยหลายพันล้านบาทต่อปี แต่ในบางครั้งหากมีการใช้น้ำมันปาล์มเพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่งมากเกินไปก็อาจส่งผลกระทบต่อความผันผวนด้านราคาอย่างรุนแรงเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อคาดการณ์ปริมาณและราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทยไปยังตลาดโลกโดยใช้เทคนิคพยากรณ์ทางอนุกรมเวลา ด้วยวิธี **Box-Jenkins** ซึ่งเป็นเทคนิคพยากรณ์ที่ได้รับความนิยมในวงกว้าง เนื่องจากเป็นเทคนิคที่มีความยืดหยุ่นและสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ กระบวนการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคดังกล่าวประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดรูปแบบจำลองเบื้องต้น การประมาณค่าพารามิเตอร์ การตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแบบพยากรณ์ และการพยากรณ์ออกไปข้างหน้า สำหรับกรณีศึกษาในครั้งนี้ใช้อนุกรมเวลารายเดือน เริ่มตั้งแต่ เดือนมกราคม พ.ศ. 2555 ถึงเดือน มีนาคม พ.ศ. 2564 รวมข้อมูล 111 เดือน เพื่อพยากรณ์ปริมาณและราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทยไปยังตลาดโลก เริ่มตั้งแต่ เดือนเมษายน พ.ศ. 2564 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 รวมจำนวนข้อมูลพยากรณ์เท่ากับ 21 เดือน

ผลการศึกษาเชิงประจักษ์ พบว่า ตัวแบบที่เหมาะสมต่อการพยากรณ์ปริมาณและราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทย คือ $SARIMA(1,0,2)(0,1,1)_{12}$ และ $SARIMA(0,1,2)(0,1,1)_{12}$ ตามลำดับ โดยตัวแบบพยากรณ์ดังกล่าวนี้มีประสิทธิภาพการทำนายร้อยละ 78.6 และร้อยละ 92.6 ตามลำดับ สำหรับประสิทธิภาพการทำนายของตัวแบบพยากรณ์ปริมาณส่งออกน้ำมันปาล์มดิบอยู่ในระดับต่ำหากเปรียบเทียบกับการศึกษาของ Jatuporn et al. (2020 : 578-586) ซึ่งพยากรณ์ปริมาณนำเข้ากากแพลงของประเทศไทย ด้วยวิธี $SARIMA(p,d,q)(P,D,Q)_s$ พบว่า ตัวแบบพยากรณ์ปริมาณนำเข้ากากแพลงของประเทศไทย คือ $SARIMA(1,1,3)(2,1,0)_{12}$ มีประสิทธิภาพการทำนายถึงร้อยละ 92.6 อย่างไรก็ตาม การศึกษาของ Rueangrit et al. (2020 : 430-437) พบว่า ตัวแบบพยากรณ์ปริมาณส่งออกทุเรียนของไทยไปยังตลาดจีนและตลาดโลก คือ $SARIMA(2,1,1)(0,1,0)_{12}$ และ $SARIMA(4,1,1)(0,1,0)_{12}$ มีประสิทธิภาพการทำนายใกล้เคียงกับการศึกษาในครั้งนี้ กล่าวคือ ตัวแบบพยากรณ์มีประสิทธิภาพการทำนายร้อยละ 80.1 และร้อยละ 78.1 ตามลำดับ สาเหตุที่ทำให้ประสิทธิภาพการทำนายของตัวแบบพยากรณ์ปริมาณส่งออกน้ำมันปาล์มดิบอยู่ในระดับต่ำนั้นสาเหตุมาจากคุณลักษณะของข้อมูลจริง สืบเนื่องจากปริมาณส่งออกน้ำมันปาล์มดิบมีความผันผวนตามความต้องการใช้น้ำมันปาล์มภายในประเทศ กล่าวคือ ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการใช้น้ำมันปาล์มตามนโยบายภาครัฐ เช่น การมีนโยบายสนับสนุนการใช้น้ำมันปาล์มดิบเพื่อเป็นเชื้อเพลิงในเครื่องยนต์ โดยกำหนดให้น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ปี 10 เป็นน้ำมันดีเซลฐาน และสนับสนุนให้ใช้น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ปี 20 และดีเซลหมุนเร็ว ปี 7 เป็นทางเลือก หรือกรณีให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ใช้น้ำมันปาล์มดิบเพื่อนำไปใช้เป็นเชื้อเพลิงผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นต้น นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น การเกิดภาวะน้ำท่วมหรือฝนทิ้งช่วงในแหล่งผลิตปาล์มที่สำคัญ ส่งผลกระทบต่อความผันผวนของการผลิตปาล์มและการใช้น้ำมันปาล์มภายในประเทศเช่นกัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563 : 176, 2564 : 179) ด้วย

เหตุนี้ ส่งผลให้การส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทยมีความผันผวนสูง และกระทบต่อประสิทธิภาพของตัวแบบพยากรณ์ ด้วยวิธี SARIMA(p,d,q)(P,D,Q)s

สำหรับข้อค้นพบในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าปริมาณส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทยไปยังตลาดโลกในช่วง 3 ไตรมาสหลังของปี พ.ศ. 2564 จะมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 8.479 สาเหตุมาจากในช่วงปลายปี พ.ศ. 2563 จนถึงช่วงต้นปี พ.ศ. 2564 พบว่า การผลิตปาล์มน้ำมันของเกษตรกรออกสู่ตลาดลดลงเป็นอย่างมาก เป็นผลมาจากสภาพภูมิอากาศแห้งแล้งและฝนตกน้อยกว่าปกติโดยเฉพาะพื้นที่ภาคใต้ซึ่งเป็นพื้นที่ผลิตสำคัญกว่าร้อยละ 90 ของประเทศ ส่งผลให้ราคาปาล์มน้ำมันในประเทศปรับตัวเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563 ปาล์มน้ำมันมีราคาเฉลี่ยเท่ากับ 2.90 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 ปาล์มน้ำมันมีราคาเฉลี่ยเท่ากับ 6.87 บาทต่อกิโลกรัม โดยราคาปาล์มน้ำมันมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 136.90 อย่างไรก็ตาม คาดการณ์ว่าสภาพภูมิอากาศดังกล่าวอาจกระทบจนถึงปลายปี พ.ศ. 2564 ด้วยเหตุนี้ การพยากรณ์ราคาส่งออกน้ำมันปาล์มในช่วง 3 ไตรมาสหลังของปี พ.ศ. 2564 จึงคาดการณ์ว่าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 31.730 สำหรับการคาดการณ์ปริมาณส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2565 พบว่าจะกลับมาเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.721 ในขณะที่ราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบจะปรับตัวลดลงเล็กน้อยอยู่ที่ร้อยละ 2.251 ตามอุปสงค์และอุปทานของปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มภายในประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาในครั้งนี้และข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งถัดไปสามารถสรุปได้ดังนี้

1. จากการคาดการณ์การส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทยปี พ.ศ. 2564 พบว่า ปริมาณส่งออกน้ำมันปาล์มดิบมีแนวโน้มลดลง แต่ราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบได้ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Paterson and Lima, 2018 : 452-461 ; Sarkar et al., 2020 : 9760-9770) โดยเฉพาะพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตปาล์มน้ำมันของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง ประกอบกับนโยบายสนับสนุนการใช้น้ำมันปาล์มเพื่อเป็นส่วนผสมของน้ำมันดีเซล (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563 : 176) ส่งผลให้ราคาน้ำมันปาล์มดิบในประเทศปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นมาก ดังนั้นภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรบริหารจัดการสต็อกน้ำมันปาล์มในประเทศให้เหมาะสมต่อความต้องการใช้เพื่อการบริโภคและภาคอุตสาหกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม หากสถานการณ์ดังกล่าวรุนแรงขึ้น ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจต้องพิจารณานำเข้าน้ำมันปาล์มบางส่วนหรือลดการใช้น้ำมันปาล์มในภาคพลังงานลงเพื่อรักษาเสถียรภาพด้านราคาให้เหมาะสมต่อการผลิตเป็นน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์เพื่อการบริโภคในครัวเรือนและไม่กระทบต่อการใช้ในภาคพลังงาน เป็นต้น

2. จากการคาดการณ์การส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทยปี พ.ศ. 2565 พบว่า การส่งออกน้ำมันปาล์มดิบมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบปรับตัวลดลงเล็กน้อย ดังนั้น ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรคาดการณ์สต็อกน้ำมันปาล์มให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ในครัวเรือนและภาคพลังงานในปี พ.ศ. 2565 ทั้งนี้เพื่อวางแผนสำหรับการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบต่อไป

3. ข้อจำกัดสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ คือ ตัวแบบที่ใช้ในการพยากรณ์ปริมาณและราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของประเทศไทยอาจไม่ใช่วิธีการที่ดีที่สุด เนื่องจากใช้วิธีพยากรณ์เพียงเทคนิคเดียวซึ่งไม่มีคู่เปรียบเทียบ ดังนั้น ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งถัดไปควรพิจารณาเลือกใช้ตัวแบบพยากรณ์ด้วยเทคนิคอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพความแม่นยำให้ได้ตัวแบบพยากรณ์ที่มีความเหมาะสมและแม่นยำมากที่สุด เช่น การพยากรณ์ด้วยวิธีการปรับเรียบแบบเอกซ์โพเนนเชียลประเภทต่างๆ การใช้แบบจำลองเชิงเหตุผล (Vector Autoregressive: VAR) เป็นต้น (เฉลิมพล จตุพร และ พัฒนา สุขประเสริฐ, 2559 : 2119-228 ; สุชาดา ปอเจริญ และคณะ, 2564 : 98-112 ; Saleerut et al., 2020 : 690-697) ทั้งนี้ เพื่อให้การพยากรณ์มีความเชื่อมั่นและสามารถใช้ในการวางแผนเชิงนโยบายได้ถูกต้องและแม่นยำมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- ประชาชาติธุรกิจ. (2561). วิกฤตกรรมปาล์ม “อินโดฯ-มาเลย์” พิชิตมาตรการ Zero Palm Oil. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2564. แหล่งที่มา: <https://www.prachachat.net/aseanaec/news-227174>
- เฉลิมพล จตุพร และ พัฒนา สุขประเสริฐ. (2559). ตัวแบบพยากรณ์ผลผลิตและปริมาณส่งออกยางพาราของประเทศไทย. *แก่นเกษตร*. 44 (2), 219-228.
- สุชาดา ปอเจริญ, เฉลิมพล จตุพร และ อภิญา วนเศรษฐ. (2564). การพยากรณ์ราคาหุ้นในหมวดอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อคาดการณ์ผลตอบแทนจากกลยุทธ์การลงทุนถัวเฉลี่ยต้นทุน. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*. 14 (1), 98-112.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). *สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2564*. สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). *สารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตรรายสินค้า ปี 2563*. ศูนย์สารสนเทศการเกษตร. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- อัทธ พิศาลวานิช. (2561). Zero Palm Oil กับอาเซียน: ส่งเทรดเศรษฐกิจอาเซียน. โพสต์ทูเดย์. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2564. แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/aec/column/568858>
- Box, G. E. P., Jenkins, G. M. and Reinsel, G. C. (1994). *Time series analysis: Forecasting and control*. (3rd ed.). New Jersey: Englewood Cliffs Prentice-Hall.
- Dickey, D. A. and Fuller, W. A. (1979). Distribution of the estimators for autoregressive time series with a unit root. *Journal of the American Statistical Association*. 74 (366a), 427-431.

- Dickey, D. A. and Fuller, W. A. (1981). Likelihood ratio statistics for autoregressive time series with a unit root. *Econometrica*. 49 (4), 1057-1072.
- Fitzherbert, E. B., Struebig, M. J., Morel, A., Danielsen, F., Brühl, C. A., Donald, P. F. and Phalan, B. (2008). How will oil palm expansion affect biodiversity?. *Trends in Ecology & Evolution*. 23 (10), 538-545.
- Granger, C. W. J. and Newbold, P. (1974). Spurious regressions in econometrics. *Journal of Econometrics*. 2 (2), 111-120.
- Gujarati, D. N. and Porter, D. C. (2009). *Basic econometrics*. (5th ed.). New York: McGraw Hill.
- Jatuporn, C., Sukprasert, P., Tongchure, S., Suvanvihok, V. and Thongkaew, S. (2020). Forecasting import demand of table grapes: Empirical evidence from Thailand. *Asian Journal of Agriculture and Rural Development*. 10 (2), 578-586.
- Mukherjee, S. and Mitra, A. (2009). Health effects of palm oil. *Journal of Human Ecology*. 26 (3), 197-203.
- Paterson, R. R. M. and Lima, N. (2018). Climate change affecting oil palm agronomy, and oil palm cultivation increasing climate change, require amelioration. *Ecology and Evolution*. 8 (1), 452-461.
- Saleerut, S., Jatuporn, C., Suvanvihok, V. and Wanaset, A. (2020). Price adjustment of oil palm and palm oil in Thailand to the world price of the palm oil market. *Asian Journal of Agriculture and Rural Development*. 10 (2), 690-697.
- Sarkar, M. S. K., Begum, R. A. and Pereira, J. J. (2020). Impacts of climate change on oil palm production in Malaysia. *Environmental Science and Pollution Research*. 27 (9), 9760-9770.
- Tanong, K., Jatuporn, C., Suvanvihok, V. and Seerasarn, N. (2021). Forecasting import demand for soybean meal in Thailand using Box-Jenkins method. *Journal of Hunan University Natural Sciences*. 48 (5), 58-65.
- Rueangrit, P., Jatuporn, C., Suvanvihok, V. and Wanaset, A. (2020). Forecasting production and export of Thailand's durian fruit: An empirical study using the Box-Jenkins approach. *Humanities and Social Sciences Letters*. 8 (4), 430-437.

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
**The Learning Environment for Developing Creativity of Undergraduates
in Faculty of Management Sciences, Yala Rajabhat University**

วราวุธ วรานันตกุล, อรวรรณ วรานันตกุล,
ศุภาวิณี กิติวินิต, ชูชน หามะ และ จรินทร์ วรรณวงศ์พิทักษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

**Warawut Waranantakul, Orawan Waranantakul,
Suphawini Kitiwinit, Susan Hama and Jarinrat Worawongpitak**
Yala Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: orawan.w@yru.ac.th

บทคัดย่อ

สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในศตวรรษที่ 21 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 2) เปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จำแนกตามสาขาและชั้นปี และ 3) ค้นหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ แบบประเมินค่าตามมาตรวัด 5 ระดับของลิเคิร์ต จากนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 475 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก และได้สัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับสนทนากลุ่มกับตัวแทนนักศึกษาจำนวน 7 คน เพื่อค้นหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ one-way ANOVA ผลวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ บรรยากาศการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) นักศึกษาที่มีชั้นปีและสาขาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการสร้างความคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน และ 3) สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการทำกิจกรรม บรรยากาศการเรียนรู้ที่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างและแสดงความคิดเห็นแบบไม่มีผิดถูก ผู้สอนที่เป็นผู้กระตุ้นหรือผู้เรียนร่วม การมอบหมายงานกลุ่มและการมีกระบวนการถามตอบระหว่างการเรียน เป็นประเด็นสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

* วันที่รับบทความ: 7 พฤษภาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 24 พฤษภาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 25 พฤษภาคม 2564

Received: May 7, 2021; Revised: May 24, 2021; Accepted: May 25, 2021

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของผู้เรียน; ความคิดสร้างสรรค์; บรรยากาศการเรียนรู้; สภาพแวดล้อมการเรียนรู้

Abstracts

The learning environment to develop creativity of learners is crucial factor for learning-teaching arrangement which aims to produce qualified graduates with necessary skills for 21st Century. The objectives of this research were 1) to study the learning environments for developing the creativity, 2) to compare the learning environments for developing the creativity, according to major and year of study, and 3) to explore the learning management guideline for a creativity development. The concept of mixed method was applied to conduct a research. The 5-point Likert scale questionnaire was used to collect data from 475 undergraduate students from Faculty of Management Sciences, Yala Rajabhat University by using convenience sampling technique. In addition, in-depth interview and focus group were also used to gather qualitative data from 7 students to determine the learning management guideline to develop learner creativity. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and one-way ANOVA. The results indicated that 1) most participants had demands on physical environment, learning climate, and learner engagement at the high level, 2) students from different year and major of study had different opinions on learning environment that support a creativity and 3) physical environments supporting creative activities, learning climate with individual differences focus and no right-wrong, motivating instructor or co-learner, group assignment, and question-answer session were important issues for managing learning environment to support a creativity of learners.

Keywords: Learner Engagement; Creativity; Learning Climate; Learning Environment

บทนำ

จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลกระทบจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย และการสร้างความสามารถในการแข่งขันเชิงนวัตกรรมให้กับประเทศ ก่อให้เกิดนโยบายในการ ขับเคลื่อนประเทศผ่านวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ 6 ด้าน โดยยุทธศาสตร์ที่สำคัญข้อหนึ่งคือ ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญคือ การพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และเพื่อให้การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาและออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่เชิงบูรณาการที่เน้นการลงมือปฏิบัติเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างผลผลิตและผลลัพธ์ต่อชุมชนและสังคมอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564 : 6)

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม ซึ่งผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้บรรยาย และมีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว กลายเป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ขัดขวางกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งผลกระทบเชิงลบต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคสมัยปัจจุบัน ทำให้เกิดการขาดความมั่นใจในการแสดง

คิดเห็น การปิดกั้นความคิดและไม่สามารถร่วมกันทำงานเป็นทีมได้ เป็นต้น ดังนั้นหลายสถาบันการศึกษาจึงมีการบูรณาการรูปแบบการบรรยายร่วมกับเทคนิคอื่นๆ เพื่อประสิทธิผลสูงสุดในการเรียนรู้ เช่น Work-Integrated Learning, Project-Based Learning และ Team-Based Learning สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2555 : 15) กล่าวว่า การพัฒนาผู้สอนให้มีความรู้ที่หลากหลาย และบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการแสดงออก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระของผู้เรียนเพื่อมุ่งหวังผลผลิตเชิงนวัตกรรมนั้น เป็นปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาทักษะจำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ความคิดสร้างสรรค์จัดว่าเป็นทักษะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในปัจจุบัน มีผลจากการวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าความคิดสร้างสรรค์ทำให้เกิดนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ สร้างรายได้ให้กับบุคคล ชุมชนและภาคธุรกิจได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามความคิดสร้างสรรค์นั้นเกี่ยวข้องกับความคิดและจินตนาการ ที่สามารถพัฒนาขึ้นได้ในตัวบุคคลซึ่งอาจมีปัจจัยแทรกจำนวนมากที่สามารถเข้ามามีอิทธิพลสนับสนุนหรือยับยั้งผลผลิตที่จะเกิดขึ้น เช่น คุณลักษณะของบุคคล พื้นฐานความรู้ ความเชี่ยวชาญหรือสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เป็นต้น

การพัฒนาสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งหวังจะผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความคิดและพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มีความเป็นผู้นำ กล้าแสดงออก สามารถประยุกต์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ (สุรเกียรติ์ ชาติวัฒนาวิทย์, 2561 : 337) การสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดความรู้ระหว่างกันเป็นสิ่งที่สถาบันการศึกษาควรตระหนักและให้ความสำคัญเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อมสำหรับการจัดการการเรียนรู้ที่จะสามารถผลักดันให้ผู้เรียนเป็นผู้มีทักษะด้านความคิดตามคุณลักษณะของคนในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จำแนกตามสาขาวิชาและชั้นปี
3. เพื่อค้นหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยทำการรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

1. การออกแบบการวิจัย

การศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นงานวิจัยที่ใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ การทบทวนวรรณกรรม ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวทางการวิจัยรวมทั้งพัฒนาเครื่องมือวิจัยในการเก็บข้อมูล หลังจากนั้นดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยด้านความถูกต้อง และความครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน (Face validity) และนำผลการตรวจสอบคุณภาพมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

การเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 1) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามออนไลน์ แบบประเมินค่าตามมาตรวัด 5 ระดับของลิเคิร์ตจากกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังต่อไปนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ด้านกายภาพ จำนวน 8 ข้อ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียน จำนวน 7 ข้อ และด้านบรรยากาศการเรียนรู้ จำนวน 6 ข้อ โดยทุกข้อเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert (Rating Scale) และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ และ 2) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มกับนักศึกษาจำนวน 7 คน เพื่อค้นหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวนทั้งสิ้น 2,138 คน (กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2563 : ออนไลน์) จากจำนวนประชากรดังกล่าว งานวิจัยนี้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่สามารถเป็นตัวแทนที่ดีในการศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ได้เป็น 475 คน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) และศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาจำนวน 7 คนโดยใช้หลักความอิ่มตัวของข้อมูล

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

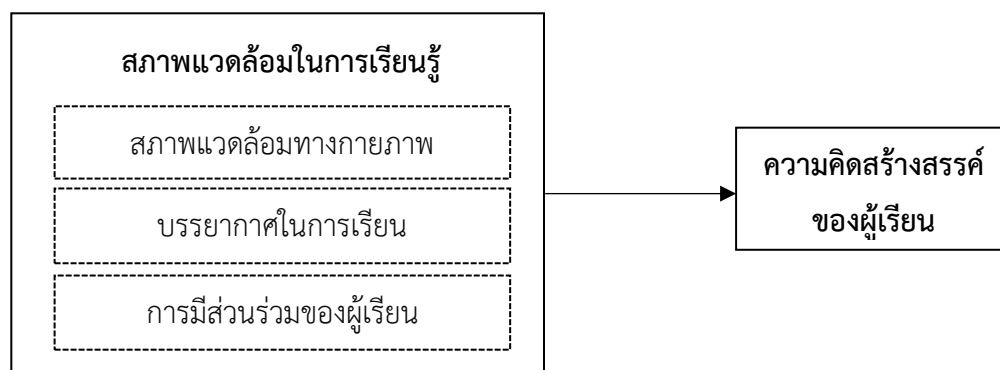
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากการให้คะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ผลจากการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) พบว่าแบบสอบถามมีค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เท่ากับ 0.90 แสดงว่าเครื่องมือวิจัยมีความเที่ยงตรง รวมทั้งนำแบบสอบถามที่ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation การหาค่า

ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามด้วยค่า factor loading พบว่า 1) ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีค่าความเที่ยงตรง เท่ากับ 0.525-0.806 2) ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ มีค่าความเที่ยงตรง เท่ากับ 0.835-0.875 และ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีค่าความเที่ยงตรง เท่ากับ 0.731-0.798 (Hair et al, 2006 : 12-18) จากนั้นทำการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.909, 0.883 และ 0.909 ตามลำดับ (Hair et al., 2006 : 12-18) และนำผลการวิเคราะห์ที่ได้เสนอผู้เชี่ยวชาญอีกครั้งเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จากการตอบแบบสอบถามออนไลน์มาหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของสาขาและชั้นปีของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วย one-way ANOVA และ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดรูปแบบห้องเรียนที่มีสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 475 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 369 คน คิดเป็นร้อยละ 77.68 มีอายุน้อยกว่า 23 ปี จำนวน 419 คน คิดเป็นร้อยละ 88.21 มีสถานภาพเป็นผู้เรียน จำนวน 464 คน คิดเป็นร้อยละ 97.68 เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 มีเกรดเฉลี่ยสะสมปัจจุบัน อยู่ระหว่าง 3.01-3.50 จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 35.99 ผู้ตอบ

แบบสอบถามส่วนใหญ่กำลังศึกษา/ประจำหลักสูตรการจัดการ จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 30.53 รองลงมาคือ สาขานิเทศศาสตร์ จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 14.95 สาขาการบัญชี จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 14.53 สาขาการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 10.53 สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 7.79 สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 6.95 สาขาการจัดการธุรกิจดิจิทัลและนวัตกรรม จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 6.53 สาขาการเงินการธนาคาร จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 สาขาการตลาด จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 3.58 สาขาธุรกิจระหว่างประเทศ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.21 สาขาวิทยุโทรทัศน์และสื่อดิจิทัล จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.21 และ สาขาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.21

1. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ พบว่า

1.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, S.D.=0.99) แสดงในตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ 1) ภายในห้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น โปรเจคเตอร์ คอมพิวเตอร์ และ ปากกาเขียนกระดาน ($\bar{x}=3.81$, S.D.= 0.88), 2) โต๊ะ เก้าอี้และอุปกรณ์ภายในห้องสามารถเคลื่อนย้ายปรับเปลี่ยนตำแหน่งการวางและจัดวางรูปแบบใหม่ได้โดยสะดวกและสอดคล้องกับวิธีการสอน ($\bar{x}=3.80$, S.D.=0.85), 3) มีแสงสว่างเพียงพอต่อการเรียนการสอนและสามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ในห้องเรียนได้อย่างชัดเจน ($\bar{x}=3.80$, S.D.=0.88),

1.2 สภาพแวดล้อมด้านบรรยากาศการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.68$, S.D.=0.82) แสดงในตาราง 1 เมื่อพิจารณาสภาพแวดล้อมด้านบรรยากาศการเรียนรู้ เป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้ ความผิดพลาด การรับความเสี่ยง และการนำเสนอแนวคิดใหม่ เป็นประเด็นที่ผู้เรียนควรให้ความสำคัญ ($\bar{x}=3.75$, S.D.= 0.83), 2) บรรยากาศการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีลักษณะเข้าใจ ให้ความเคารพ และตระหนักถึงความสำคัญของการยอมรับความคิดที่แตกต่าง ($\bar{x}=3.73$, S.D.=0.82), 3) บรรยากาศการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นระหว่างผู้เรียน โดยมีผู้สอนเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจในประเด็นที่กำลังอภิปรายมากขึ้น ($\bar{x}=3.63$, S.D.=0.80), และ 4) บรรยากาศการเรียนรู้ที่ผู้สอนทำหน้าที่เสมือนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน เป็นผู้เรียนร่วมหรือเป็นบุคคลที่ซักถามประเด็นข้อสงสัย มากกว่าจะเป็นคนสอน ($\bar{x}=3.63$, S.D.=0.81)

1.3 สภาพแวดล้อมด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.69$, S.D.=0.82) แสดงในตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาสภาพแวดล้อมด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมที่ต้องมีการซักถาม หรือการเรียนรู้จากการทำโครงการหรืองานที่ต้องใช้หลายศาสตร์ความรู้ ($\bar{x}=3.71$, S.D.= 0.80), 2)

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมที่อยู่นอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนปกติ ($\bar{x}=3.69$, S.D.=0.79), 3) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนผู้เรียนให้ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยแนวทางของตนเองภายใต้กรอบเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x}=3.69$, S.D.=0.82), 4) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมที่ต้องมีการซักถาม หรือการเรียนรู้จากการทำโครงการหรืองานที่ต้องใช้หลายศาสตร์ความรู้ ($\bar{x}=3.69$, S.D.=0.84), 5) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนผู้เรียนใช้เวลาเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเชิงลึกในประเด็นที่สนใจ ($\bar{x}=3.66$, S.D.=0.82) และ 6) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถใช้ความคิดเชิงวิเคราะห์ในการแก้ปัญหา ($\bar{x}=3.66$, S.D.=0.83) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Learning Environment)	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	3.57	0.99	มาก
สภาพแวดล้อมด้านบรรยากาศการเรียนรู้	3.68	0.82	มาก
สภาพแวดล้อมด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	3.69	0.82	มาก

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน จำแนกตามสาขาวิชาและชั้นปี

2.1 การทดสอบความแตกต่างด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน จำแนกตามสาขาวิชา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้ง 3 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ บรรยากาศการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (สิริชัย ดีเลิศ และคณะ, 2560 : 24) ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน จำแนกตามสาขาวิชา

ด้าน	แบ่งกลุ่ม	SS	df	MS	F	Sig.
สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	ระหว่างกลุ่ม	7.850	8	0.981	2.437	0.014*
	ภายในกลุ่ม	183.596	456	0.403		
	รวม	191.447	464			
บรรยากาศการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	10.228	8	1.278	2.699	0.007*
	ภายในกลุ่ม	216.020	456	0.474		
	รวม	226.943	464			

การมีส่วนร่วมของผู้เรียน	ระหว่างกลุ่ม	12.148	8	1.518	3.136	0.002*
	ภายในกลุ่ม	220.796	456	0.484		
	รวม	232.943	464			

โดยเมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างจำแนกตามสาขาวิชาเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD พบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพมีความแตกต่าง จำนวน 8 คู่ ได้แก่ การจัดการกับการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว การจัดการกับนิเทศศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ธุรกิจกับนิเทศศาสตร์ การจัดการธุรกิจดิจิทัลและนวัตกรรมกับการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว การจัดการธุรกิจท่องเที่ยวกับนิเทศศาสตร์ การจัดการธุรกิจท่องเที่ยวกับการเงินธนาคาร นิเทศศาสตร์กับการบัญชี และการบัญชีกับการเงินธนาคาร

ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ พบว่า มีความแตกต่าง จำนวน 10 คู่ ได้แก่ การจัดการกับการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว การจัดการกับการตลาด เศรษฐศาสตร์ธุรกิจกับนิเทศศาสตร์ การจัดการธุรกิจท่องเที่ยวกับนิเทศศาสตร์ การจัดการธุรกิจท่องเที่ยวกับการเงินธนาคาร นิเทศศาสตร์กับการตลาด นิเทศศาสตร์กับการบัญชี การตลาดกับการบัญชี การตลาดกับการเงินธนาคาร และการตลาดกับคอมพิวเตอร์ธุรกิจ

ด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียน พบว่า มีความแตกต่าง จำนวน 10 คู่ ได้แก่ การจัดการกับการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว การจัดการกับนิเทศศาสตร์ การจัดการกับการตลาด เศรษฐศาสตร์ธุรกิจกับนิเทศศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ธุรกิจกับการเงินธนาคาร การจัดการธุรกิจดิจิทัลและนวัตกรรมกับนิเทศศาสตร์ การจัดการธุรกิจท่องเที่ยวกับนิเทศศาสตร์ นิเทศศาสตร์กับการตลาด นิเทศศาสตร์กับการบัญชี และนิเทศศาสตร์กับคอมพิวเตอร์ธุรกิจ

2.2 การทดสอบความแตกต่างด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน จำแนกตาม จำแนกตามชั้นปี พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านบรรยากาศการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ดังตาราง 3 โดยเมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างจำแนกตามชั้นปีเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD พบว่า มีความแตกต่าง จำนวน 2 คู่ ได้แก่ ปีที่ 1 กับปีที่ 2 และปีที่ 2 กับปีที่ 4 และด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียน พบว่า มีความแตกต่าง จำนวน 2 คู่ ได้แก่ ปีที่ 1 กับปีที่ 2 และปีที่ 2 กับปีที่ 4

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน จำแนกตามชั้นปี

ด้าน	แบ่งกลุ่ม	SS	df	MS	F	Sig.
สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	ระหว่างกลุ่ม	2.835	3	0.945	2.310	0.076
	ภายในกลุ่ม	188.612	461	0.409		
	รวม	191.447	464			
บรรยากาศการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	4.777	3	1.592	3.315	0.020*
	ภายในกลุ่ม	221.471	461	0.480		
	รวม	226.248	464			
การมีส่วนร่วมของผู้เรียน	ระหว่างกลุ่ม	4.335	3	1.445	2.914	0.034*
	ภายในกลุ่ม	228.609	461	0.496		
	รวม	232.943	464			

3. แนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มจากผู้เรียนจำนวน 7 คน โดยใช้คำถามแบบมีโครงสร้างสามารถสรุปเป็นแนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ดังนี้

ห้องเรียนต้องมีลักษณะแนวระนาบ ไม่มีส่วนลาดชัน (Slope) เนื่องจากทำให้การเคลื่อนที่ของผู้เรียนทำได้ยากและขัดขวางการทำกิจกรรมการเรียนการสอน รูปแบบโต๊ะสำหรับผู้เรียน ควรเป็นโต๊ะที่มีพื้นที่ในการวางกระดานขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นวัสดุจำเป็นสำหรับกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียน และควรที่จะสามารถเคลื่อนย้ายหรือจัดเก็บได้สะดวก ห้องเรียนควรมีแสงสว่างในระดับเหมาะสม ที่สามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้ชัดเจน และหากแสงสว่างภายในห้องเรียนสามารถปรับเพิ่มหรือลดความสว่างตามความต้องการของผู้เรียนและผู้สอนได้จะเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอน เพราะวัยที่แตกต่างกัน ต้องการระดับความสว่างที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ โทนสีห้องควรเป็นโทนเย็น ดูสบายตา เช่น สีขาว สีฟ้าอ่อน ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย และ ความพร้อมและความหลากหลายของอุปกรณ์การเรียน

การมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นกระบวนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สามารถทำได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านผู้เรียน ผู้สอน บุคลิกภาพของผู้สอน หรือการเตรียมตัวของผู้สอน เป็นต้น แนวทางการกระตุ้นการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมสนทนาระหว่างผู้เรียนหรือผู้สอน ซึ่งผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามประเด็นข้อสงสัย หรือการอภิปรายร่วมจะทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดและกล้านำเสนอความคิดเห็นของตนเองให้คนอื่นได้ทราบ จำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม การสร้างการมีส่วนร่วมที่เน้นการซักถามอาจเหมาะกับผู้ที่ให้ความสนใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มที่ แต่หากผู้เรียนเป็นกลุ่มที่ไม่ได้ให้ความสนใจการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การซักถามอาจไม่ช่วยส่งเสริมกระบวนการคิด ในทางตรงข้าม ผู้เรียนเองจะมีความรู้สึกในเชิงลบต่อการเรียนรู้นี้มากกว่าเดิม รวมถึงการใช้เทคนิคการกระตุ้นผู้เรียนโดยการกำหนดกรอบเวลา

การทำกิจกรรม และการใช้โทนเสียงในการสนทนา เช่น เน้นเสียงหนัก เสียงเบา เป็นจังหวะตามสถานการณ์ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในประเด็นสนทนาได้ดีขึ้น นอกจากนี้กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและประยุกต์ความรู้จากห้องเรียนสู่การปฏิบัติจริง สามารถพัฒนาต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ภายใต้บริบทสภาพจริงทางธุรกิจ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการทำงาน Work Integrated Learning (WIL) และ การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 4 มีเกรดเฉลี่ยสะสมปัจจุบัน อยู่ระหว่าง 3.01-3.50 กำลังศึกษา/ประจำหลักสูตรการจัดการ ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ พบว่า นักศึกษาให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่อยู่ในห้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น กระดาน คอมพิวเตอร์และเครื่องฉายภาพ ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้สนับสนุนกระบวนการนำเสนอหรือแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน หรือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน นอกจากนี้สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีอุปกรณ์ภายในห้อง ที่สามารถเคลื่อนย้าย ปรับเปลี่ยนตำแหน่งการวางให้สอดคล้องกับวิธีการเรียนการสอน ทำให้เกิดความยืดหยุ่นในกิจกรรมเรียนรู้ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันที่จะสามารถนำไปสู่การต่อยอดให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ (กิ่งกาญจน์ โสภณพิศุทธิ์, 2561 : 200-216) ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ นักศึกษาให้ความสำคัญกับบรรยากาศการเรียนรู้ที่มองความผิดพลาดเป็นโอกาสในการเรียนรู้ การยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการนำเสนอความคิดใหม่ๆ รวมทั้งบรรยากาศการเรียนรู้ที่เข้าใจ และให้ความเคารพต่อความคิดที่แตกต่าง ตามแนวคิดของทฤษฎีองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ลักษณะสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อระดับของแรงจูงใจภายในของบุคคลที่จะแลกเปลี่ยนหรือนำเสนอความคิดไอเดียใหม่กับผู้อื่นๆ ก่อให้เกิดความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ได้ดีกว่า (Amabile, 2012 : 3) และด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียน นักศึกษาให้ความสำคัญกับ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมที่ต้องมีการซักถาม และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมที่อยู่นอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนปกติ เป็นสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้เกิดการบูรณาการหลากหลายศาสตร์ความรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ นำไปสู่การสร้างนวัตกรรม

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนจำแนกด้วยสาขาวิชา กล่าวโดยรวมได้ว่าสาขาการตลาด สาขาการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว และสาขานิเทศศาสตร์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดสิ่งใหม่ๆของผู้เรียน แตกต่างไปจากสาขาการจัดการและสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ เนื่องจาก สาขาการตลาด

สาขาการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวและสาขานิเทศศาสตร์ ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานในกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในศาสตร์ของตนเอง ในขณะที่สาขาการจัดการ เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ การเงินการธนาคารและบัญชี เป็นสาขาที่มีกรอบทฤษฎีและกฎระเบียบของศาสตร์ที่เคร่งครัด ดังนั้นความคิดจะอยู่ในกรอบมากกว่าการแตกความคิดนอกรอบ (สิริชัย ดีเลิศ และคณะ, 2560 : 24) นอกจากนี้ทักษะวิชายังมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความคิดสร้างสรรค์ กล่าวคือ สาขาวิชาที่เน้นด้านทักษะวิธีการคิดของนักศึกษาจะทำให้นักศึกษาในสาขานั้นมีความคิดสร้างสรรค์ที่สูงกว่าสาขาวิชาอื่น สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของอาจารย์ประจำสาขาวิชาการตลาดและนิเทศศาสตร์ที่ได้ให้ข้อมูลว่า การจัดการเรียนการสอนให้แก่ นักศึกษาสาขาจะมุ่งเน้นการเรียนการสอนที่เน้นลงพื้นที่จริง (Work-integrated learning หรือ Project-based learning) หรือเน้นปฏิบัติมากกว่าจะเรียนรู้แบบการบรรยายในห้องเรียน ส่งเสริมให้เกิดความคิดใหม่ๆ ต่อยอดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลที่สูงขึ้น

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนจำแนกด้วยชั้นปีที่กำลังศึกษา พบว่ามีความแตกต่างระหว่างชั้นปีในด้านบรรยากาศการเรียนรู้และด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เนื่องจากในแต่ละชั้นปีมีแผนการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะชั้นปีสุดท้ายที่รายวิชาส่วนมากจะมีลักษณะเรียนรู้จากภาคปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี เน้นการเรียนรู้ระหว่างกัน ทำงานกันเป็นทีม แก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกันในสถานการณ์จริง ในขณะที่ชั้นปี 1-2 ผู้เรียนยังไม่มี ความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ที่กำลังเรียนรู้เพียงพอ จำเป็นต้องศึกษาพื้นฐานทางทฤษฎีจากห้องเรียนเป็นส่วน ใหญ่ ยังไม่เน้นการทำงานเป็นกลุ่มเทียบกับชั้นปีที่สูงกว่า ด้วยเหตุนี้ มุมมองต่อบรรยากาศการเรียนรู้และการมี ส่วนร่วมในการเรียน จึงมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังกล่าวได้ว่ากระบวนการเรียนการสอนระหว่างชั้นปีที่ แตกต่างกันนั้น ถือเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ว่าผู้เรียนแต่ละคนมี ลักษณะ ความรู้ ความสามารถและทักษะที่แตกต่างกัน ดังนั้นการใช้มาตรฐานการเรียนการสอนแบบเดียวย่อม ส่งผลต่อการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนและอย่างมาก ดังนั้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ สามารถส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ได้นั้นควรปรับให้มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการใช้ศักยภาพของผู้เรียนให้ มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจเปรียบเทียบสถานการณ์วิจัยต้นน้ำที่ต้องการทราบถึงความต้องการ สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนในสถาบันเดียว ดังนั้นงานวิจัยในอนาคตควรศึกษาประชากรที่ใหญ่ขึ้น เช่น ระดับพื้นที่ ภูมิภาคหรือทั่วประเทศ เพื่อให้ผลการวิจัยมีผลกระทบที่กว้างขึ้น

2. งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จากมุมมองของผู้เรียน งานวิจัยต่อไปควรศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สอนเพื่อสะท้อนแนวคิดการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความสามารถความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนจากมุมมองผู้สอน เนื่องจากผู้สอนจะมีอิทธิพลโดยตรงกับบรรยากาศการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถาบันการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายการเรียนการสอนที่เน้นการสร้างบรรยากาศที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอความคิดใหม่ๆ ได้อย่างเสรี สร้างความตระหนัก ยอมรับและเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยผู้สอนทำหน้าที่ร่วมเรียนและเชื่อมโยงประเด็นที่แตกต่าง นำไปสู่ความเข้าใจร่วมกัน

2. การสนับสนุนกิจกรรม Project-based learning และ Work-integrated learning เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้นอกเหนือชั้นเรียน ซึ่งเป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่สามารถประยุกต์และบูรณาการความรู้ภายในห้องเรียนสู่การปฏิบัติงานจริง ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งที่สนใจได้ดียิ่งขึ้น

3. นโยบายการปรับปรุงและพัฒนาห้องเรียนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนในปัจจุบันที่มีความคิดเป็นของตนเอง กล้าที่จะซักถามประเด็นข้อสงสัย ดังนั้นรูปแบบห้องเรียนต้องส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าว หลีกเลี่ยงการจัดห้องเรียนแบบเน้นการบรรยายจากผู้สอน

เอกสารอ้างอิง

- กึ่งกาญจน์ โสภณพิศุทธิ์. (2561). การศึกษาแนวทางการปรับปรุงห้องเรียนสถาปัตยกรรมภายในกรณีศึกษา: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ผังเมืองและนฤมิตศิลป์. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล.* 26 (1), 200-216.
- กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. (2563). สถิติจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียน ประจำปี การศึกษา 2563. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2564. แหล่งที่มา <http://eduservice.yru.ac.th/newweb/page/mis/studentregyear.php?type=2563>
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สิริชัย ดีเลิศ, ปานใจ ธารทัศนวงศ์ และ สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2560). ความคิดสร้างสรรค์ของบัณฑิตในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีอัตลักษณ์เชิงสร้างสรรค์. *วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*. 6 (1), 16-25.

- สุรเกียรติ์ ธาวาวัฒนาวิทย์. (2561). การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาด้าน
อุตสาหกรรมบริการ : กรณีศึกษาประเทศสวีเดนและประเทศไทย. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*.
12 (1), 332-349.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). รายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์
ชาติ ประจำปี 2563. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2564. แหล่งที่มา: [http://nscr.nesdc.
go.th/wp-content/uploads/2021/02/NS-12_438-449.pdf](http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2021/02/NS-12_438-449.pdf)
- Amabile, T. M. (2012). Componential theory of creativity. *Online*. Retrieved April 26, 2020.
From: <http://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/12-096.pdf>
- Hair, Jr. J. F., Black, B. B., Anderson, R. and Tatham, R. L. (2006). *Multivariate Data Analysis*.
(6th ed.). New Jersey: Pearson Education.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.
Educational and Psychological measurement. 30, 607-610.
- Richardson, C. and Michra, P. (2018). Learning Environment that Support Student Creativity:
Developing the SCALE. *Thinking Skills and Creativity*. 27, 45-54.

การบริหารงานฝ่ายงานธุรการด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา
อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

**An Application of Sangahavatthu Four Click or Tap Here to Enter Text for
General Administrative Management at Na Nang Phatthana
Suksa School Phonphisai District Nongkhai Province**

พระวัฒน์ชัย บุญญชัยโย,
พระครูจิรธรรมธัช และ สมเดช นามเกต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาหนองคาย
**PhraWathanachai Boonyajayo,
Phrakrujiradhammathach and Somdet Namket**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong khai Campas, Thailand
Corresponding Author; E-mail: wathanachai99@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1.เพื่อศึกษาหลักสังคหวัตถุ 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ของบุคคลากรฝ่ายงานธุรการ ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา 2.เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานฝ่ายงานธุรการของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย 3. เพื่อศึกษาการบริหารงานฝ่ายงานธุรการด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคายดำเนินการวิจัยโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน พระสงฆ์ ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน และ ประชาชนในตำบลนาหนัง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย จำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 ในพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์ หมายถึงหลักการครองใจคน ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกันสังคหวัตถุ มี 4 ประการคือทานการให้การเสียสละการแบ่งปันเพื่อคนอื่น พินิจพิจารณาพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพอ่อนหวานสิ่งที่เป็นประโยชน์ อดทนอดกลั้นช่วยเหลือกัน และสมานัตตการเป็นผู้มีความสม่ำเสมอโดยประพฤติตนมีความเสมอต้นเสมอปลายสภาพปัญหาการบริหารงานฝ่ายงานธุรการของผู้บริหาร ครูผู้สอน พระสงฆ์ ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชนตำบลนาหนัง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย สภาพโดยทั่วไป บางคนไม่มีหลักธรรมหลักสังคหวัตถุ 4 แต่ยึดหลักการทำความดี ละเว้นชั่ว ให้ทาน พินิจพิจารณา อดทนอดกลั้น บางคนไม่ช่วยเหลือชุมชน เพราะต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ สมานัตตา บางคนไปเยี่ยมพ่อแม่อย่างสม่ำเสมอการนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้ใน

* วันที่รับบทความ: 14 พฤษภาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 14 มิถุนายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 16 มิถุนายน 2564

Received: May 14, 2021; Revised: June 14, 2021; Accepted: June 16, 2021

โรงเรียนและในชุมชนตำบลนาหนึ่ง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ทั้ง 4 อย่าง คือ ทาน ประยุทธ์ใช้ในสังคม ปิยวาจา ประยุทธ์ใช้จริยธรรม อุตถจริยา ประยุทธ์ใช้มนุษยธรรม สมานัตตา ประยุทธ์ใช้คุณธรรม

คำสำคัญ: การบริหาร; หลักสังคหวัตถุ4; นาหนึ่งพัฒนศึกษา

Abstracts

The purposes of this research were; 1) to study the principle of Sangahavatthu four in Theravada Buddhism of the General administrative management in Na Nang Patthana Suksa School 2) to study the problem condition of General administrative management of Na Nang Patthana Suksa school in Phonpisai District, Nongkhai Province and 3) to study the General administrative management in accordance with the principle of Sangahavatthu four of Na Nang Patthana Suksa School in Phonpisai District, Nongkhai Province. The key informants were selected by purposive sampling and using the method of the depth-interview. The key informants consisted of administrators, teachers, parents, students, and people in Na Nang Sub-district, Phonpisai District, Nongkhai Province including 25 subjects. The results of this research were found that the principle of Sangahavatthu Four in Buddhism is the mental adherence and the foundation of public assistance meaning to maintain the popular morale of people in the compliance with the social assistance with love and good withes. The principles of Sangahavatthu four are Dāna meaning donation or share for others. Piyavācā is to use the polite speech, sweet speech and the useful speech. Atthacariyā is useful conduct and Samānattā is to behave oneself properly in all circumstances. The problem situations of the General administration management of the administrators, teachers, Buddhist monks, students' parents and Na Nang community, Phonpisai District, Nongkhai Province were found that in general situations, some people did not have the principle of Sangahavatthu four but to adhere the principle of doing good, avoiding an evil, by sharing, polite speech and to behave oneself in all circumstances. Some did not assist the community because they have to work for their lives. Samānattā some always go to visit their parents. The principles of Sangahavatthu four are applied for schools and Na Nang community, Phonpisai District, Nongkhai Province in four aspects, that is, Dāna applied for society, Piyavācā for morality, Atthacariyā for human morality and Samānattā for virtues.

Keywords: Administration; Principle if Sangahavatthu four; Na Nang Patthana Suksa

บทนำ

สังคมไทยปัจจุบัน เป็นสังคมที่เห็นคุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ยิ่งพัฒนาไปเท่าใด จะยิ่งเกิดปัญหาจากการพัฒนาเท่านั้น ยังมีวัตถุนิยมองความต้องการมากเท่าใดยิ่งไม่รู้จักอ้ม ไม่รู้จักพอ คนไทยในยุคโลกาภิวัตน์จึงมีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นมากมาย เช่น มีพฤติกรรมการแสดงออกที่รุนแรง ขาดเมตตา ทั้ง ๆ ที่พระพุทธศาสนาสอนว่า โลโกปตมมกิกา เมตตา (พระไตรปิฎกเล่มที่ 23 ภาษาบาลี อักษรไทย พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 15 สุตต. อง. (4): สุตตก-อฏฐก-นวกนิปาตา: 2553 : 35)

เมตตธรรมเป็นเครื่องค้าจุนโลกทำให้คนไทยยุคใหม่ตกเป็นทาสของประเทศทุนนิยมที่ผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคมาเป็นเหยื่อล่อ ทำให้มนุษย์เกิดกิเลสอยากมีอยากได้สนับสนุนให้เกิดค่านิยมบริโภคผ่านสื่อต่าง ๆ โดยปราศจากการควบคุม เมื่อเกิดความอยากมี อยากได้ แต่ไม่มีเงินซื้อก็มักจะกระทำทุจริตเล็กน้อย ฉกชิงวิ่งราวดังที่เป็นข่าวอยู่เสมอ สังคมปัจจุบันจึงไร้ความมีน้ำใจ มนุษย์ชอบหมกมุ่นในกามคุณ เป็นที่รวมสิ่งชั่วร้ายทางเพศ สื่อลามกต่าง ๆ มากมาย มีสิ่งมอมเมาในรูปแบบการพนันต่าง ๆ อีกมาก เสพสิ่งเสพติด เช่น บุหรี่ ยาบ้า ยาไอซ์ เมื่อสังคมไทยตกอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมเช่นนี้ จึงหมกมุ่นจนถอนตัวไม่ขึ้น อีกทั้งคนส่วนใหญ่คิดว่า การมีความพร้อมทางวัตถุจะทำให้ชีวิตมีความสุข จึงชอบวิ่งตามวัตถุ ไขว่คว้าหาความร่ำรวย สิ่งใดที่ยังไม่มีเหมือนคนทั่วไปจะพยายามดิ้นรนหาหา ความสุขทางใจไม่ได้จนตลอดชีวิต

คนไทยยุคใหม่ในปัจจุบันส่วนใหญ่นับถือพระรัตนตรัยเพียงลมปากเท่านั้นแต่มีพฤติกรรมสวนทางให้เลื่อมใสศรัทธาเป็นส่วนใหญ่ หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนามีหัวข้อที่ทันสมัยอยู่ข้อหนึ่งคือ ปัญหาทางจิตของประชาชนไทยที่ว่าทันสมัยเพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความสุขไม่มีปัญหาทางจิตไม่เหมือนกับประเทศที่เจริญหรือพัฒนาแล้วแต่มีคนเป็นโรคจิตหรือคนบ้าเพิ่มขึ้นแต่ปัจจุบันคนไทยตกอยู่ในสภาพไม่แตกต่างจากประเทศที่เจริญ หรือประเทศที่พัฒนาแล้วที่หมกมุ่นหลงใหลในวัตถุมากกว่าสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจ ทำให้เดินเข้าสู่สิ่งที่เรียกว่า อบายมุขได้ง่ายมากกว่าการเดินทางเข้าสู่วัด เพื่อบำเพ็ญบุญ บำเพ็ญทานบารมีเพื่อให้ชีวิตได้พบกับความสุข ความเจริญ (สารพันบทความ สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์ : 2562 : ออนไลน์)

สภาพปัญหาทางด้านจริยธรรมของสังคมไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญในระดับต้น ๆ ของประเทศ ซึ่งปัญหาทางด้านจริยธรรมนั้นจะแฝงตัวอยู่กับทุกกลุ่มอายุและกลุ่มอาชีพ รวมถึงเด็กและเยาวชน ดังนั้นการแก้ปัญหาจริยธรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงคนในสังคมซึ่งเด็กและเยาวชนจะเรียนรู้ซึมซับจากสิ่งรอบ ๆ ตัว ดังนั้นการแก้ปัญหาทางด้านจริยธรรมของสังคมไทยควรเริ่มต้นจากการเปลี่ยนฐานคิดในการแก้ปัญหาทางจริยธรรมแบบแยกส่วนเป็นแบบองค์รวมในการแก้ปัญหาและพัฒนาจริยธรรมของเด็กและเยาวชนไปพร้อม ๆ กับการเร่งแก้ปัญหาของผู้ใหญ่และคนในสังคมไทย

โรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีระบบการจัดการ ในรูปแบบโรงเรียนประจำ ท้องถิ่นในระดับตำบล ซึ่งมีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นจำนวนมากไม่ว่าจะเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียน, อาจารย์ประจำชั้น, อาจารย์ประจำภาควิชาต่าง ๆ นักเรียนและเจ้าหน้าที่พนักงานประจำโรงเรียนเป็นต้น ซึ่งหน่วยงานจะไม่สามารถดำเนินการไปได้ หากขาดบุคลากรที่ยกตัวอย่างมา ประเด็นหลักคือปัญหาด้านคุณธรรมของบุคลากร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการปรับใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อพัฒนาคุณธรรมบุคลากรของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ผู้บริหารมีการบริหารด้วยรูปแบบใด ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษาเป็นอย่างไรมี

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะอย่างไรนำเสนอผลวิจัยนี้เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ใช้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่นำมาพัฒนาคุณธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสังคหวัตถุ 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ของบุคลากรฝ่ายงานธุรการ ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารฝ่ายงานธุรการ ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาการบริหารงานฝ่ายงานธุรการด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัยการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้การบริหารงานฝ่ายงานธุรการ ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เอกสารหลักที่ใช้คือพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 ซึ่งผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการวิจัยดังนี้

1.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยศึกษาจากบุคลากรในโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา ในลักษณะองค์รวม คือมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในกรณีของผู้ให้ข้อมูลหลัก และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มจากการสนทนา ในกรณีของผู้ให้ข้อมูลทั่วไป โดยมีการกำหนดกฎเกณฑ์ด้านจำนวนและผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายโดยการเลือกแบบ

เจาะจง จำนวน ๒๕ รูป/คน ได้แก่

1. พระภิกษุสงฆ์	2 รูป
2. ผู้อำนวยการโรงเรียน,รองผู้อำนวยการ	3 คน
3. ครูฝ่ายงานธุรการ	2 คน
4. ครูผู้สอน	5 คน
5. ผู้ปกครองนักเรียน	5 คน

6. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5,6 8 คน

รวมทั้งสิ้น จำนวน 25 รูป/คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัย ๓ ประเภท คือ

วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interviews) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และ

วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชีวิตด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรในโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษาและกลุ่มผู้ปกครองได้แก่

1.2.1 การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร ทฤษฎีระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับรูปแบบการปรับใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานง่ายต่อการโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลความรู้สรุปเป็นกรอบแนวคิดกำหนดขอบเขตการวิจัยและกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3. สร้างสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิด เพื่อให้ครอบคลุมขอบเขตของการทำวิจัย

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงให้มีความตรงตามเนื้อหา

5. นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.2.2 การตรวจสอบเครื่องมือ

นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อความถูกต้องของแบบสอบถามดังนี้

1. พระครูพิศาลสารบัณฑิต รศ.ดร. ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์หนองคาย

2. ผศ.ดร.บุญส่ง สินธุ์นอก ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

3. ผศ.ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

1.2.3 แบบสัมภาษณ์การวิจัย

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

- ส่วนที่ 2 การศึกษาการปรับใช้หลักสังคหวัตถุ 4 กับการบริหารงานฝ่ายธุรการของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดรูปแบบการปรับใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรฝ่ายธุรการโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา

ตอนที่ 2 หลักการปรับใช้ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรฝ่ายธุรการโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา

ตอนที่ 3 รูปแบบการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรฝ่ายธุรการโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด เป็นการกำหนดว่าข้อมูลที่ต้องการมีอะไรบ้าง โดยการศึกษาและวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์หรือปัญหาของการวิจัยเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และจะใช้อะไรเป็นตัวชี้วัดจึงจะได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

2. กำหนดแหล่งข้อมูล รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 25 รูป/คน

3. นำเครื่องมือวิจัยไปใช้สัมภาษณ์ (Interview) โดยคณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักรวมเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 25 รูป/คน

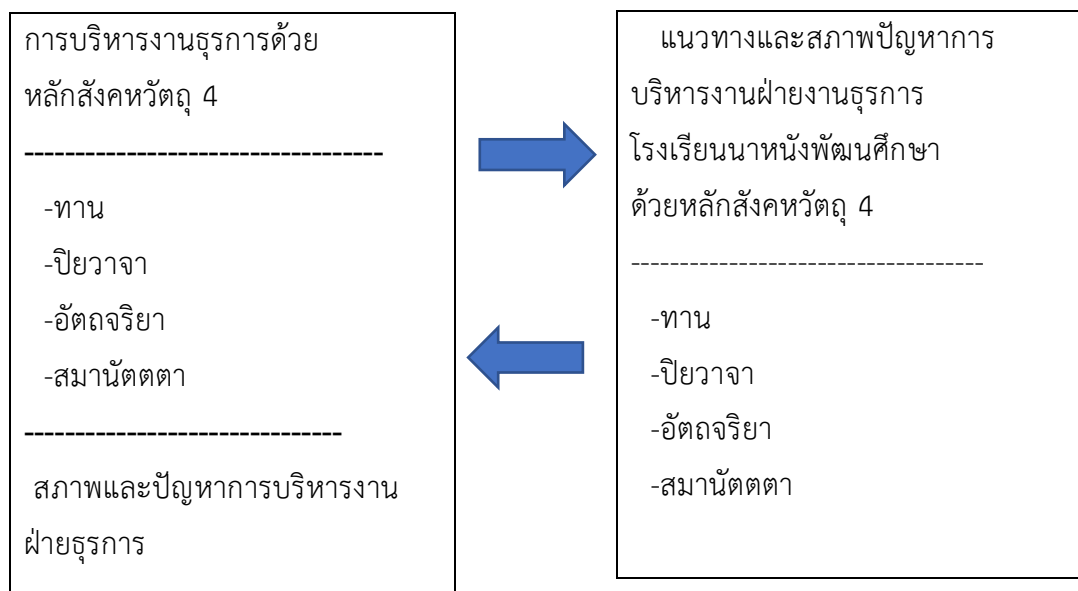
4. การสัมภาษณ์กลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบอาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตหนองคาย โดยนิมนต์/เชิญผู้ให้ข้อมูล ที่ผู้วิจัยเลือกศึกษามาร่วมสนทนา เพื่อให้ข้อมูลนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ สะดวก และง่ายต่อการค้นหาข้อมูล ในการจัดทำแฟ้มเพื่อประโยชน์ต่อการค้นหาข้อมูล ประกอบด้วย แฟ้มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มหรือสัมภาษณ์กลุ่มย่อยหรือสนทนากลุ่มย่อยประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ

- ข้อมูลที่เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มประกอบด้วย ชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วันที่ ช่วงเวลา สถานที่สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ครั้งที่ ชื่อผู้สัมภาษณ์ บทสัมภาษณ์
- ข้อมูลที่เป็นแบบวิเคราะห์การสัมภาษณ์เจาะลึก/การสนทนากลุ่ม หรือสัมมนากลุ่มย่อย ซึ่งประกอบด้วยชื่อผู้ให้ข้อมูล ชื่อผู้สัมภาษณ์ คำหลักบรรยาย เหตุการณ์/สถานการณ์ และการตีความเบื้องต้นแล้วจึงทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การบริหารงานฝ่ายงานธุรการด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษาอำเภอโพธารักษ์ จังหวัดหนองคาย สรุปได้ว่า

1.หลักสังคหวัตถุ 4ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกันเป็นธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน หมายถึงหลักการครองใจคนหลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้หลักสังคหวัตถุ 4หลักการอยู่กันด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกันสังคหวัตถุ 4ประการคือการให้การเสียสละการแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่นช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัวแบ่งปันกันซึ่งกันและกัน ปิยวาจาการพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพอ่อนหวานไพเราะจริงใจไม่พูดหยาบคายก้าวร้าวพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมกับ

กาลเทศะอัตถจริยา การช่วยเหลือกัน และสมานัตตการเป็นผู้มีความสม่ำเสมอโดยประพฤติดนมี ความเสมอต้นเสมอปลาย

2. ผลการวิจัย สภาพปัญหาการบริหารงานฝ่ายงานธุรการด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษาอำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคายสภาพโดยทั่วไปได้มีหลักธรรมใดยึดถือตายตัว แต่ยึดหลักการทำความดี ละเว้นชั่ว บางคนรักษาศีล 5 ไม่ครบ เพราะก็ต้องดื่มเข้าสังคม ด้านทาน บางคนจะมีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ การหาเลี้ยงชีพ จึงทำทานได้ไม่มาก ด้านปิยวาจา การพูดจามีปัญหาในบางครั้ง อาจทำให้เกิดอารมณ์เสียได้ ด้านอัตถจริยา บางคนไม่ค่อยมีเวลามาร่วมกิจกรรมของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา กับชุมชนตำบลนาหนังเพราะต้องรวมกิจกรรม ด้านสมานัตตา บางคนมีภารกิจงานที่ย่งยาก หาเวลาไปดูแลหรือไปเยี่ยมพ่อแม่อย่างสม่ำเสมอที่เคยทำ

3.การบริหารงานฝ่ายงานธุรการด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา อำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย

1. ทาน การประยุกต์ใช้ในการบริหารงานฝ่ายงานธุรการด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา ในด้านสังคห ชุมชน คือ สังคมรูปแบบหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน โดยการใช้เครื่องมือสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่ายสังคมที่ไม่มีข้อจำกัดทางภูมิประเทศ เขตแดน หรือระยะทาง เพื่อสร้างกลุ่มหรือสังคมที่มีความสนใจหรือมีเป้าหมายในเรื่องเดียวกัน ชุมชนเสมือนจริงมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง การให้ทาน หรือการบริจาค จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือสังคมและในโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา จึงนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนที่รู้จักการศึกษาค้นคว้าทั้งในชีวิตประจำวัน ในสังคม คือ การให้สิ่งของแก่ผู้อื่นตามกำลังทรัพย์ของตนเอง โดยตัวเองไม่เดือดร้อน ทำทานให้เงินแก่คนขอทาน เพราะต้องดิ้นรนในการเลี้ยงชีพ การให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ ให้สติแนะนำเพื่อนในทางที่ถูกต้อง ตลอดถึงการให้กำลังใจแก่เพื่อนที่มีความทุกข์ด้วย การแบ่งปันสิ่งของให้แก่เพื่อนเป็นบางโอกาส เช่น การให้ของขวัญวันเกิดแก่เพื่อน การแนะนำความรู้ในการดำรงชีวิต การแนะนำหลักธรรมะให้แก่คนในครอบครัว ญาติ และเพื่อน ๆ การเสียสละสิ่งของตัวเองให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การบริจาคผ้าขาวห่อศพ โรงศพแก่มูลนิธิการกุศลต่าง ๆ การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน การบริจาคยารักษาโรคให้กับชุมชน การบริจาคสิ่งของให้แก่ บ้านเด็กกำพร้า บ้านพักคนชรา บ้านเด็กที่มีปัญหาทางสมอง เป็นต้น การเสียสละ กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังความสามารถของตัวเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก การทำทานโดยการช่วยเหลือคนพิการ ให้เงินแก่ขอทาน การช่วยเหลือผู้อื่นทุก ๆ ด้าน ที่สามารถช่วยเหลือได้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือชุมชน มีจิตสาธารณะ การทำโรงทานอาหารแจกจ่าย ในงานบุญต่าง ๆ เช่น บุญกฐิน ผ้าป่า ตลอดจนถึงสนามสอบนันทกรรมในวัดต่าง ๆ

2. **ปียวาจา การประยุกต์ใช้ในโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา ในด้านจริยธรรม** ทศชนะนักวิชาการกล่าวไว้ว่า “จริยธรรม” หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออก พฤติกรรมการปฏิบัติของบุคคลที่แสดงให้เห็นถึงการกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง และอยู่ในกรอบของศีลธรรม ถือในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีสามารถคิดและตัดสินใจได้ว่าสิ่งไหน ควร-ไม่ควร ดี-ไม่ดี ถูก-ผิด ดังนั้น ชาวชุมชนมีชัยนำปียวาจาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ในด้านจริยธรรม พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ การพูดกับคนในครอบครัวและผู้อื่นด้วยความจริงใจ การพูดกับเพื่อนบ้านด้วยความเป็นกัลยาณมิตร การพูดในที่ชุมชนให้คนเชื่อถือและยอมรับ การพูดให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่ดูถูก หรือเหยียดหยามคนอื่น สำหรับพระสงฆ์, ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ, ครูฝ่ายงานธุรการ, ครูผู้สอน, ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5,6 แนะนำสุขภาพขั้นพื้นฐานให้สมาชิกทราบเรื่องการอนามัยเบื้องต้น การพูดเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน พูดแนะนำเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การสื่อสารให้สมาชิกได้ทราบข้อมูลจากหน่วยงานรัฐด้วยความเข้าใจ การประเมินสถานการณ์ก่อนจะพูด การเป็นผู้พูดที่ดีและผู้ฟังที่ดี การมีมารยาทในการพูด ใช้กิริยามารยาทในการแสดงออกให้เห็น

3. **อรรถจริยา การประยุกต์ใช้ในโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษาในด้านมนุษยธรรม** ให้มีความรู้ มีมนุษยธรรม หมายถึง ธรรมของคน ธรรมที่มนุษย์พึงมีต่อกัน มีเมตตา กรุณา ดังนั้น นักเรียนในโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษานำอรรถจริยาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ในด้านมนุษยธรรม คือ การช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อประสบอุบัติเหตุ โดยการแจ้งหน่วยกู้ภัย แจ้งตำรวจ การช่วยผู้ยากจนกว่า การทำบุญบริจาคเงินให้ทางวัด เพื่อการกุศล การช่วยงานวัด การบริจาคผ้าขาวห่อศพ โรงศพแก่มูลนิธิการกุศลต่าง ๆ การช่วยงานชุมชนด้วยกำลังกายในการจัดโต๊ะ ต้อนรับแขก เกือบขยะ อย่างเต็มที่ การ ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น บริจาคสิ่งของ ช่วยงานชุมชน ร่วมพัฒนาชุมชน การช่วยเหลือคนยากจนบริจาคเสื้อผ้า สิ่งของ และช่วยงานบุญ งานวัด ให้คำปรึกษาแนะนำเมื่อเพื่อนมีความทุกข์เรื่องปัญหาครอบครัว ปัญหาหนี้สิน ให้ความช่วยเหลือคนที่คิดจะฆ่าตัวตาย เตือนสติให้รักชีวิตตัวเองกว่าจะเกิดมาเป็นคนแสนยาก และจะทำให้พ่อแม่ ครอบครัวเสียใจด้วยในที่สุดก็กลับใจไม่ฆ่าตัวตาย การขายสินค้าโดยเอากำไรไม่มาก การทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูกเห็น สอนลูกหลานให้ทำตัวเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ต่อสังคม เคารพครูอาจารย์ และช่วยเหลือผู้อื่นเท่าที่ทำได้ หากเขาประพฤติไม่ดี ก็จะแนะนำให้เขาทำดี ช่วยเหลืองานในมูลนิธิเพื่อการกุศล หน่วยกู้ภัย บริจาคยาในงานบุญ งานกุศลต่าง ๆ งานกาชาด การช่วยเหลืออาจารย์ที่มหาวิทยาลัยที่เคยเรียนมาเมื่ออาจารย์เรียกใช้งาน นวดแผนไทยรักษาให้กับสมาชิกชุมชนในราคาอย่ามเยา และสอนการนวดแผนไทยขั้นเบื้องต้นเพื่อรักษาตนเองในขั้นพื้นฐานได้ การตัดผม ตัดเล็บ สระผมให้กับผู้ป่วยติดเตียงตามบ้านต่าง ๆ โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย แนะนำการทำสมาธิแบบง่ายๆ ชวนเพื่อนๆ และคนในครอบครัวไปปฏิบัติที่สำนักปฏิบัติธรรม มีการทำบุญของหน่วยงานด้วยความซื่อสัตย์ และจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จัดให้มีการเรียนรู้ตามหลักอรรถจริยา มีความเมตตา กรุณา ในการดำเนินชีวิต

4. สมานัตตการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนในโรงเรียนนาหนังพัฒนา

ศึกษาในด้านคุณธรรม มีคุณธรรม หมายถึงความประพฤติที่ดีที่ชอบ หรือธรรมในระดับศีล หรือกรอบปฏิบัติที่ดี เกี่ยวกับความรู้สึกรับผิดชอบ บริสุทธิ์ เกี่ยวกับจิตใจและหลักความประพฤติที่ดีสำหรับบุคคลพึงปฏิบัติ ดังนั้น นักเรียนในโรงเรียนนาหนังพัฒนาศึกษา นำสมานัตตการไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ในด้านคุณธรรม โดยเฉพาะความกตัญญู เช่น การสำนึกในพระคุณผู้มีบุญคุณไม่ลืมท่าน เยี่ยมเยียนท่านอยู่เสมอ ดูแลท่านเมื่อเวลาท่านเจ็บป่วย การประพฤติคนที่ดี เช่น การรักษาศีล เจริญเมตตาภาวนาเป็นประจำ อีกทั้งได้แนะนำทางนักเรียนในโรงเรียนนาหนังพัฒนาศึกษาและเพื่อนในชุมชนปฏิบัติธรรมด้วยกันอยู่เสมอ ๆ มีความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว ไม่นอกใจภรรยา มีความจริงใจต่อเพื่อน และทุ่มเทช่วยเหลือชุมชนอย่างสม่ำเสมอ การทำบุญอยู่เสมอ ๆ เพื่อสะสมบุญให้เพิ่มพูนขึ้น คิดว่าผลบุญก็จะตอบสนองเรา ไม่นานชาติปัจจุบัน ก็ชาติหน้า การทำความดีให้เสมอตัว การทำตัวแบบเสมอต้นเสมอปลายต่อพ่อแม่ ญาติพี่น้อง เจ้านาย เพื่อนฝูง เช่น การไปเยี่ยมกราบเท้าพ่อแม่ ไม่กำหนดว่าจะเฉพาะวันสำคัญเท่านั้น การมีน้ำใจกับเพื่อน ๆ เช่น ถวายสารทุกข์พดลทุกข์กับเพื่อนฝูงอย่างสม่ำเสมอการทำงานอย่างเต็มความสามารถทั้งต่อหน้าและลับหลังเจ้านาย ไม่ประจบประแจงเจ้านายเอาดีใส่ตัวเอาชั่วใส่คนอื่น การทำบุญใส่บาตรทุกวัน การมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ สนับสนุนให้กำลังใจคนในครอบครัวเมื่อทำความดี มีการชมเชยยกย่องอย่างเหมาะสม การขายสินค้าที่มีคุณภาพที่ดี ไม่หลอกลวง ปฏิบัติกับลูกค้าทุกคนอย่างเท่าเทียมเสมอกัน การให้ความเสมอภาคต่อลูกค้า การทำดีต้องทำให้ตลอด การปฏิบัติตนตามประเพณีไทย มีความสม่ำเสมอต่อญาติ ๆ หรือผู้ใหญ่ ที่เราเคารพ แบบเสมอต้นเสมอปลาย การทำบุญกับพระสงฆ์และบูรณะวัด อยู่เป็นประจำ เอาใจใส่ต่อครอบครัว การเคารพกฎระเบียบของหน่วยงาน การตรงต่อเวลา การประพฤติตัวเป็นตัวอย่างที่ดีต่อลูกน้อง การบริหารงานฝ่ายงานธุรการด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนนาหนังพัฒนาศึกษา อำเภโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ส่วนมากนักเรียนของโรงเรียนนาหนังพัฒนาศึกษา อำเภโพนพิสัย ได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ทั้งด้านทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตการ มีเป็นส่วนน้อยที่พบว่ามีปัญหาเรื่องเวลา การหาเลี้ยงชีพ และปัญหาด้านเศรษฐกิจการเมือง และความยากจนของชุมชนในตำบลนาหนัง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

การวางแผนกำหนดนโยบายการบริหารในด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมอันจะทำให้เกิดการบริหารจัดการโรงเรียนประจำท้องถิ่นที่ดียิ่งขึ้นไปส่งผลให้เกิดกระบวนการพัฒนาโรงเรียนประจำท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (สถาบันดำรงราชานุภาพร่วมกับสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2540 : 37) โรงเรียนนาหนังพัฒนาศึกษา เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีระบบการจัดการ ในรูปแบบโรงเรียนประจำท้องถิ่นในระดับตำบล ซึ่งมีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นจำนวน

มากไม่ว่าจะเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียน,อาจารย์ประจำชั้น,อาจารย์ประจำภาควิชาต่าง ๆ นักเรียนและเจ้าหน้าที่พนักงานประจำโรงเรียนเป็นต้น ซึ่งหน่วยงานจะไม่สามารถดำเนินการไปได้ หากขาดบุคลากรที่ยกตัวอย่างมา แต่ในระบบการบริหารจัดการนั้นพบปัญหาต่าง ๆ มากมาย ประเด็นหลักคือปัญหาด้านคุณธรรมของบุคลากร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการปรับใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อพัฒนาคุณธรรมบุคลากรของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา อำเภอพนมพิสัย จังหวัดหนองคาย ผู้บริหารมีการบริหารด้วยรูปแบบใด ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษาเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะอย่างไรนำเสนอผลวิจัยนี้ เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ใช้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่นำมาพัฒนาคุณธรรม 1. ทาน จากการศึกษาพบว่า ทาน หมายถึง ก่อกูลกันด้วยการให้ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว คือ การก่อกูลกันด้วยการให้ หมายถึง การให้ การเสียสละ หรือ การเอื้อเฟื้อแบ่งปันของ ๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ ฝ่ายเดียว ดังนั้น ในการอยู่ร่วมกันในสถานศึกษาและชุมชน สมาชิกควรมีการให้ คือ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันการแบ่งปันอาหาร เสื้อผ้า ซึ่งกันและกัน การร่วมแรงร่วมใจลงแรงช่วยกันในงานที่ต้องทำร่วมกัน การทำทานต่อผู้ที่ด้อยโอกาสในชุมชนของเรา ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของ (กรมการศาสนา, 2539 : 57) ให้ความหมายของคำว่า ทาน หมายถึง การให้วัตถุสิ่งของของตนเองแก่ผู้อื่น การเสียสละ ความเป็นคนใจกว้างรู้จักเสียสละ เผื่อแผ่ เห็นใจคนอื่น ถ้ามองในแง่การปฏิบัติต่อกัน ท่านมุ่งถึงการเฉลี่ย เจือจางต่อเพื่อนบ้าน เพื่อนมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตทั่ว ๆ ไป เพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข การเฉลี่ยแบ่งปันกันนี้ อาจจะเป็นการแบ่งวัตถุที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค หรือ การเฉลี่ยแรงงานช่วยเหลือ เช่น การวานกัน การลงแขกเกี่ยวข้าวเพื่อให้งานสำเร็จโดยเร็ว และรวมถึงการที่บุคคลมีน้ำใจห่วงใยกัน โดยให้กำลังใจเมื่อยามเจ็บป่วย หรือ อยู่ในสภาพลำบากตลอดจนการให้สติ เมื่อผู้อื่นกำลังดำเนินชีวิตที่ผิดและ (ไสว มาลาทอง, 2552 : 67) ให้ความหมายของคำว่า ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของ ๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่นไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้ จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินของที่เราหามาได้ มิใช่สิ่งจริงยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้ทั้งโลกอดีต ปัจจุบัน และอนาคตได้ สภาพปัญหาทางด้านจริยธรรมของสังคมไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญในระดับต้น ๆ ของประเทศ ซึ่งปัญหาทางด้านจริยธรรมนั้นจะแฝงตัวอยู่กับทุกกลุ่มอายุและกลุ่มอาชีพ รวมถึงเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของชาติเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีปัญหาการขาดจริยธรรม และดูเหมือนกับว่าจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นการแก้ปัญหาจริยธรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยมีรัฐบาลเป็นต้นแบบที่ดี และเป็นเจ้าภาพในการขับเคลื่อนแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องแบบเป็นรูปธรรมโดยเฉพาะสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่จะเข้าสู่กลุ่ม

เด็กและเยาวชนเพราะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาของเด็กและเยาวชนเกิดขึ้นจากการขาดจริยธรรมของผู้ใหญ่ รวมถึงคนในสังคมซึ่งเด็กและเยาวชนจะเรียนรู้ซึมซับจากสิ่งรอบ ๆ ตัว ดังนั้นการแก้ปัญหาทางด้านจริยธรรมของสังคมไทยควรเริ่มต้นจากการเปลี่ยนฐานคิดในการแก้ปัญหาทางจริยธรรมแบบแยกส่วนเป็นแบบองค์รวมในการแก้ปัญหาและพัฒนา

2. ปิยวาจา จากการศึกษาคพบว่า หมายถึง ปิยวาจา หมายถึง การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และเหมาะสมกับกาลเทศะการใช้วาจาประสานไมตรี หมายถึง การพูดจาที่สุภาพไพเราะอ่อนหวาน พูดอย่างความจริงใจไม่ก้าวร้าว ไม่หยาบคาย พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับกาลเทศะ ดังนั้น การอยู่ร่วมกันในชุมชนหรือสังคม การพูดจាកันพูด หรือการเจรจาด้วยความปรารถนาดีที่มีต่อกัน จะต้องเว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ และเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของ(พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549 : 35) ได้กล่าวว่า ปิยวาจา หมายถึง การพูด ถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน (วจีไพเราะ) นักบริหารที่ดีจะรู้จักผูกใจคนด้วยคำพูดอ่อนหวาน คำพูดหยาบคาย กระด้างผูกใจใครไม่ได้ ตามปกติคนเราจะมัดสิ่งของต้องใช้ของอ่อน เช่น เชือก หรือลวดมัดในทำนองเดียวกันเราจะมัดใจคนได้ก็ด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน ดังโคลงโลกนิติที่ว่าอ่อนหวานมากมิตรล้น เหลือหลายหยาบบ่มิเกลอรายเกลื่อนไกลัดจดวงศศิฉาย ดาวดาษประดับนาสุริยะส่องดาราไรเมื่อร้อนแรง แสงและ (อรศิริ เกตุศรีพงษ์, 2550 : 43-46) ให้ความหมายของคำว่า ปิยวาจา หมายถึง การแบ่งปันคำพูดดี ๆ คำพูดที่ไพเราะ พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะกับกาลเทศะ พูดให้กำลังใจกัน ซึ่งในมุมมองของผู้เขียนเห็นว่า “ปิยวาจา” มีความสำคัญมากต่อการจัดการความรู้ในองค์กรเพราะการจะนำเครื่องมือต่าง ๆ มาใช้ในกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อที่จะดึงความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ออกมาแลกเปลี่ยนกันนั้นต้องใช้ลักษณะของการสื่อสารเป็นหลักในยุคปัจจุบัน

3. อตถจริยา จากการศึกษาคพบว่า หมายถึง การปฏิบัติในการบริหารฝ่ายธุรการจัดการในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การสงเคราะห์ทุกชนิด หรือการปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ดังนั้น ในชุมชนควรรักษาระเบียบวินัย ให้การสงเคราะห์ทุกชนิดต่อเพื่อนในชุมชน และมีความยุติธรรมต่อสมาชิกในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2548:56) ได้ให้คำจำกัดความไว้ในพจนานุกรม พุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมว่า “สมานัตตตา หมายถึง ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอด้านเสมอปลายปฏิบัติสัมาเสมอกันในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมกันรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี และ (วิทย์ วิศทเวทย์ และ เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2544 : 194) อธิบายถึงอตถจริยา ไว้ในหนังสือเรียนสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง พระพุทธศาสนา พอสรุปได้ดังนี้ อตถจริยา คือ ประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ถึงแม้ว่านักเรียนจะอยู่ในวัยเรียน แต่ก็สามารถบรรลุถึงธรรมข้อนี้ได้ง่ายด้วยการปฏิบัติตามแนวทางที่ปฏิบัติมา

1. มีความประพฤติชอบทางกายเรียกว่า “กายสุจริต” ได้แก่

- 1) เว้นจากการทำลายชีวิต
- 2) เว้นจากการลักทรัพย์ฉ้อโกงทรัพย์
- 3) เว้นจากการประพฤติดินในกาม

2. มีความประพฤติชอบทางวาจาเรียกว่า “วจีสุจริต” ได้แก่

- 1) เว้นจากการพูดเท็จ
- 2) เว้นจากการพูดส่อเสียด
- 3) เว้นจากการพูดคำหยาบ
- 4) เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

3. มีความประพฤติชอบทางใจเรียกว่า “มโนสุจริต” ได้แก่

- 1) ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่น
- 2) ไม่พยายามปองร้ายผู้อื่น
- 3) เห็นชอบตามทำนองคลองธรรม

4. สมานัตตา จากการศึกษาพบว่า หมายถึงสภาพปัญหา โดยภาพรวม ซึ่งมีหลายหมู่หลากหลาย อาชีพ ส่วนมากจะเป็นอาชีพค้าขาย รับจ้าง นวดแผนไทย รับราชการบางส่วน สภาพโดยทั่วไปต้องหาเลี้ยงชีพ ตื่นเช้าขึ้นมาต้องรีบไปทำงาน มีการพบปะกันในบางครั้ง เป็นชุมชนขนาดใหญ่ ส่วนมากก็ไม่ค่อยได้มาประชุมกับชุมชน เพราะงานรัดตัว แต่เพื่อนสมาชิกของชุมชนก็จะมาแจ้งข่าวอยู่เสมอการประชาสัมพันธ์ของชุมชนจะแจ้งทางไลน์กลุ่มให้สมาชิกทราบข่าวสารของกลุ่ม จะมีปัญหากับผู้สูงอายุที่ไม่ได้เล่นไลน์ อาจไม่ทราบข่าวสาร มีการปลูกกุหลาบเป็นรายได้เสริมที่ชุมชนตอนกลางเกิดมลพิษจากยาฆ่าแมลง ซึ่งจะส่งกลิ่นเหม็นสารเคมีหลายชั่วโมง อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพต่อประชาชนที่อยู่คุ่มดองกลาง ที่สวนสาธารณะหนองดิน ชุมชนมีการเดินแอโรบิคตอนเย็นทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ ก็ได้ไปออกกำลังกายกับเพื่อนๆ เพราะค้าขายถึงดึก และก็ไม่ค่อยได้ไปร่วมประชุมหรือพบปะกับเพื่อน ๆ เพราะต้องทำมาหากิน มีบางคนในชุมชนไม่ได้ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร อาจจะเป็นเพราะเกิดความไม่พอใจ ในการชุบชีบนินทาว่าร้ายของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม หรือเกิดการขัดแย้งด้านความคิดเห็นเมื่อมีการประชุมของชุมชนจะไปร่วมงานบุญของชุมชนนาน ๆ ครั้ง เพราะต้องทำงานไม่ค่อยมีเวลา งานของชุมชน ส่วนมากจะเป็นไปตามนโยบายของรัฐ เช่น โครงการไทยนิยม เงินกองทุนหมู่บ้าน จะมีปัญหาที่ผู้กู้แล้วไม่คืน คนค้าประกันต้องรับผิดชอบติดตามเพื่อน ๆ หรือญาติ ๆ ของผู้กู้มาชดใช้เงินที่กู้ยืม ถึงแม้จะมีกฎหมายเรื่องค้าประกันออกใหม่ก็ตาม ก็ต้องตามผู้กู้ยู่ดี ทำให้เสียเวลาทำมาหากิน การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย การร่วมทุกข์ร่วมสุขในทุกคราวหมายถึง การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลายซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2549 : 56) ได้กล่าวว่าสมานัตตา หมายถึง การวางตัวสม่ำเสมอ (วางตนพอดี) เมื่อนักบริหารไม่

ทอดทิ้งผู้ร่วมงานทั้งหลายเขาจึงจะสามารถสร้างทีมงานขึ้นมาได้ นั่นคือถือคติว่า “มีทุกข์ร่วมทุกข์ มีสุขร่วมสุข” นักบริหารต้องกล้ารับผิดชอบในผลการตัดสินใจของตนเอง ถ้าผลเสียตกมาถึงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งของตน นักบริหารต้องออกมาปกป้องคนนั้น ไม่ใช่หนีเอาตัวรอดตามลำพัง ตัวอย่างคนที่มีสมานัตตาคือคนที่เป็ “เพื่อนตาย” ในโคลงบทนี้ เพื่อนกิน สิ้นทรัพย์แล้วแหงนหน้าง่าย หลายหมื่นปีมาได้ เพื่อนตาย ถ่ายแทนชี-วาววาทมีหายาก ผากผีไ้ยากแท้จักหาและ (กรมวิชาการ, 2539 : 58) อธิบายถึงคำว่าสมานัตตตา ไว้ในหนังสือเรียนสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง พระพุทธศาสนา ว่า “สมานัตตาคือการทำตนเสมอต้นเสมอปลาย รู้จักวางตัวให้เข้ากับผู้อื่น ได้ในทางที่ชอบเป็นมิตรเข้ากันได้กับทุกคน” การอภิปรายผล ผู้วิจัยต้องนำเสนอผลการวิจัยพร้อมอธิบายเป็นเหตุเป็นผล แล้วจึงหยิบยกงานวิจัยอื่นมาสนับสนุน พร้อมกับอ้างอิงที่มาของงานวิจัยนั้น ๆ มนุษย์ในสังคมปัจจุบันชอบตรวจสอบคนอื่น ไม่ยอมหันมาตรวจสอบตนเอง ดังคำสอนที่ว่า จงเตือนตนด้วยตนเอง หรือจงตั้งตนไว้ในคุณธรรมก่อน แล้วจึงสอนคนอื่นทำได้เช่นนี้จึงจะไม่มัวหมอง ไม่ควรแต่คิดหาความผิดของคนอื่นหรือฐานะที่เขาทำหรือยังไม่ทำ แต่ควรพิจารณาตนว่า อะไรที่ตนทำแล้วหรือยังไม่กระทำ ระบบการศึกษาอบรมของไทยในปัจจุบัน ได้รับอิทธิพลจากประเทศทางตะวันตก สอนให้รู้เรื่องภายนอกตัวมิได้เน้นว่าเมื่อเรียนรู้เรื่องของคนอื่น แล้วให้หันมาตรวจสอบตนเองบ้างระบบการศึกษาเช่นนี้ เมื่อตนมีข้อบกพร่องอะไรกลับมองไม่เห็น หรือเห็นแต่แกล้งทำไม่สนใจ พฤติกรรมของมนุษย์ประการสำคัญ คือ มีศรัทธาเลื่อนลอย คนไทยนับถือพระนับถือเจ้าก็จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นักเรียนโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา ควรจะมีศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนแบบครบวงจร มีคอมพิวเตอร์ประจำศูนย์ สามารถให้สมาชิกศึกษาหาข้อมูลทางระบบออนไลน์ เป็นห้องสมุดแบบอิเล็กทรอนิกส์ คัดค้นข้อมูลทางระบบออนไลน์ การวางระบบ link ข้อมูลเชื่อมโยง ข้อมูลกับท้องที่เว็จังหวัดหนองคาย และหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่มีข่าวสารอันเป็นประโยชน์ต่อสมาชิก และมีการป้องกันการติดเชื้อระลอกใหม่ COVID-19 ด้วยมีการใส่หน้ากากอนามัย เว้นระยะห่าง ในสังคม

2. ควรมีเจ้าหน้าที่อนามัยประจำศูนย์ในตำบลนาหนังร่วมกับโรงเรียนและชุมชน เพื่อการรักษาในเบื้องต้นในสภาวะโรคติดต่อ โควิด 19 (COVID-19) ที่ชุมชนตำบลนาหนังต้องมีการคัดกรองก่อนถึงมือแพทย์

3. ควรสอนการทำบัญชีออมทรัพย์ในโรงเรียนทั้งครัวเรือน รับ-จ่าย อย่างง่าย ๆ เพื่อให้ชุมชนบ้านนาหนังจัดการการใช้จ่ายของตัวเองได้

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 สภาพโดยทั่วไปในการดำเนินงานของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา ส่วนมากได้ดำเนินงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีเป็นส่วนน้อยที่ไม่ได้มีหลักธรรมใดยึดถือตายตัว แต่ยึดหลักการทำ ความ

ดี ละเว้นชั่ว บางคนรักาศิล 5 ไม่ครบ เพราะก็ต้องดื่มเข้าสังคม ด้านทาน บางคนจะมีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ การหาเลี้ยงชีพ จึงทำทานได้ไม่มาก ด้านปิยวาจา การพูดจามีปัญหาในบางครั้ง ส่วนมากอาชีพค้าขาย พบลูกค้าหลายประเภท อาจทำให้เกิดอารมณ์เสียได้ ด้านอัตถจริยา บางคนไม่ค่อยมีเวลามาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนเพราะต้องเรียนรู้การประกอบอาชีพ ด้านสมานัตตา บางคนมีภารกิจงานที่ย่งยาก ไม่มีเวลาดูแลหรือไปเยี่ยมพ่อแม่อย่างสม่ำเสมอ จากการวิเคราะห์สภาพปัญหา สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจควรมีการเรียนการสอนวิชาชีพต่าง ๆ ในโรงเรียนนาหนังสือพัฒนาศึกษาให้กลุ่มชนและแม่บ้านเพื่อเป็นรายได้เสริม เช่น นวดแผนไทย อาหารเครื่องต้มและขนมต่าง ๆ ตัดเย็บเสื้อผ้า เสริมสวย และวิชาชีพอื่น ๆ รวมถึงการสอนวิชาป้องกันตัว เช่น การป้องกันตัว คาราเต้ ยูโด มวยไทย มวยสากล และศิลปะป้องกันตัวชนิดอื่น ๆ

2.2 โรงเรียนนาหนังสือพัฒนาศึกษาของแต่ละโรงเรียน ควรจะเป็นศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนแต่ละหมู่ เช่น มีห้องทำงานของนักเรียนศูนย์ชุมชนแบบครบวงจร มีคอมพิวเตอร์ประจำศูนย์หลายๆ เครื่อง สามารถให้สมาชิกศึกษาหาข้อมูลทางระบบออนไลน์ เป็นห้องสมุดแบบอิเล็กทรอนิกส์ คัดค้นข้อมูลทางระบบออนไลน์ การวางระบบ link ข้อมูลเชื่อมโยง ข้อมูลกับท้องที่จังหวัดหนองคาย และหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่มีข่าวสารอันเป็นประโยชน์ต่อสมาชิก นักเรียนในโรงเรียนควรมีการสวดมนต์ไหว้พระทุกวันพระและปฏิบัติธรรม เติบงกรรม นั่งสมาธิ เพื่อเป็นการเจริญทางจิตใจ นอกเหนือจากการเจริญทางกาย ทางวัตถุ หลังจากการประชุมผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน

2.3 ในแต่ละศูนย์รัฐควรส่งเสริมให้มีการฝึกวิชาชีพ และเครื่องเล่นกีฬาเพื่อให้บุตรหลานของสมาชิกมาออกกำลังกาย นอกเหนือการเต้นแอโรบิค เต้นบาสโลป และไม้กระบอง ควรมีเพิ่มเติมการสอนวิชาป้องกันตัว เช่น คาราเต้ ยูโด มวยไทย มวยสากล และศิลปะป้องกันตัว เป็นต้น ให้แก่สมาชิกชุมชน นักเรียนในโรงเรียนควรมีศูนย์กลางการให้ความรู้เรื่องธรรมาภิบาลในชุมชน ซึ่งเป็นงานด้านระเบียบการจัดคนที่ความรู้ด้านฝีมือหัตถกรรม หรือสินค้าอื่น ๆ ในรูปแบบสหกรณ์ของสมาชิก มีเงินปันผลรายปี

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะ ต่อไปนี้

3.1 ควรศึกษาการนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจากการบริหารฝ่ายธรรมาภิบาลจัดการในโรงเรียนอื่นและกลุ่มชุมชนอื่นว่ามีความเหมือนกันหรือแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้หรือไม่

3.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปประยุกต์ใช้กับหลักพุทธธรรมอื่น

3.3 ควรศึกษาการบริหารฝ่ายธรรมาภิบาลจัดการของชุมชนตามหลักพุทธธรรมอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). *คู่มือจริยศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- กรมวิชาการ. (2526). *หนังสือเรียนสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- พระไตรปิฎกเล่มที่ 23 ภาษาบาลี อักษรไทย พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 15 สุตต. อง.(4 : สุตตก-อฏฐก-นวกนิပါတา.)
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). *เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก จำกัด
- วิทย์ วิศทเวทย์ และ เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2544). *หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 0111 พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)*. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- ไสว มาลาทอง. (2552). *คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สถาบันดำรงราชานุภาพร่วมกับสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2540). *ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล*. กรุงเทพมหานคร: ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง.
- สารพันบทความสำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์. (2562). คนไทยยุคใหม่ในปัจจุบัน. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://hq.prd.go.th/prTechnicalDM>
- อรศิริ เกตุศรีพงษ์. (2550). สังคหวัตถุ 4 : วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการจัดการความรู้. *วารสาร Productivity World* เพื่อการเพิ่มผลผลิต. 12 (68), 43 – 46.

กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย

Creative Culture Tourism Development Strategy Nong Khai Province

นิษฐ์ลิณี กู้ประเสริฐ, อูไรรัตน์ แยมชุตี,
มังกร หิริรักษ์ และ โกวิท จันทะปะละ
มหาวิทยาลัยธนบุรี

**Nidsini Krupasert, Aurairat Yamchuti,
MungKorn Hariruk and Kowit Juntapala**
Thonburi University, Thailand
Corresponding Author; E-mail: kowitjun@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาลักษณะการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย 2. เพื่อศึกษาแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์จังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 400 คน วัฒนธรรม โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย โดยรวมพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านองค์กรชุมชน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านทรัพยากรและวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก ด้านการเรียนรู้ และด้านองค์กรชุมชนตามลำดับ

2. ด้านกลยุทธ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย โดยรวมพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากดังนี้ กำหนดเครื่องมือพัฒนาการท่องเที่ยว มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ การวางแผนการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ด้านการเรียนรู้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์จังหวัดหนองคาย ควรมีกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว และควรจัดสรรงบประมาณในการบูรณาการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคายให้เกิดการยกระดับของจังหวัด รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนประชาชนเจ้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างกิจกรรมและกระตุ้นเศรษฐกิจในแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยว

คำสำคัญ: กลยุทธ์การท่องเที่ยว; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Abstracts

This research has the objective 1 .To study the characteristics of creative cultural tourism Nong Khai Province 2. To study the creative cultural tourism strategy Nong Khai Province 3 .To study the guidelines for the development of creative cultural tourism in Nong Khai Province. The study sample consisted of 400 cultural persons. Purposive sampling was selected by the researcher. The results showed that most of 1.In the form of creative cultural tourism Overall, Nong Khai Province found that opinions were at a high level as follows: Community organization Their opinions were at a high level, followed by resources and culture at a high level Were at high level learning and community organization respectively.

2. In terms of creative cultural tourism strategies Nong Khai Province overall, it was found that the opinions were at a high level as follows: Set up tourism development tools There were opinions at a high level, followed by operational planning. at a high level cultural management at a high level In terms of learning, opinions were at a high level. and building a network of cooperation The opinions were at a high level, respectively.

3. Guidelines for the development of creative cultural tourism in Nong Khai Province There should be tourism promotion activities in terms of resources or tourism activities. and should allocate the budget for integrating tourist attractions in Nong Khai Province to raise the level of the province. Including participation in supporting the people to participate in creating activities and stimulating the economy in tourist areas.

Keywords: Tourism Strategy; Cultural Tourism; Creative Tourism

บทนำ

การเติบโตของการท่องเที่ยวในประเทศไทยภายใต้ความหลากหลายของวัฒนธรรมในประเทศไทยส่งผลให้มีการท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบในส่วนของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นการท่องเที่ยวหนึ่งที่มีความสนใจและเป็นที่น่าสนใจ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งโดยเน้นให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดก ประเพณีที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา และวัฒนธรรมที่ดึงดูดความสนใจ สิ่งดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวมีหลายอย่างประกอบเข้าด้วยกัน เช่น วิถีชีวิต พิพิธภัณฑสถาน การแสดง แหล่งโบราณคดี ศิลปะ ละคร การแสดงดนตรี หัตถกรรมงานฝีมือ ประเพณี ทางศาสนา เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม (จุฑามาศ คงสวัสดิ์, 2550 : 1) ดังนั้น วัฒนธรรมที่ชุมชนต่าง ๆ นำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวจึงมีความหมาย รวมถึง สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น อันได้แก่ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์โบราณคดีโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ พิพิธภัณฑสถาน และสินค้าในท้องถิ่นต่าง ๆ ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ทั้งนี้ด้วยการเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมจึงผสมผสานร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และมีกิจกรรมที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามลักษณะของการท่องเที่ยววัฒนธรรมที่สามารถเพิ่มมูลค่าได้นั้นต้องควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะประกอบไปด้วย กระบวนการทางด้านทรัพยากรทางวัฒนธรรม องค์กร

ชุมชนการเรียนรู้และกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่จะสามารถพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมไปในทางที่ดีขึ้นในด้านของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นมุ่งเน้นความจริงแท้ของชุมชน การสร้างคุณค่าจากวิถีชีวิต นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ร่วมกับเจ้าบ้าน ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง เมื่อกลับมามองที่ชุมชนเองที่ชุมชนนั้นได้รับ ประโยชน์ที่เอื้อมาจากการท่องเที่ยวในแง่ของการดำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นสืบไป ทั้งนี้ทางด้านของกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งมีชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีคุณภาพเพราะขาดการจัดการที่เหมาะสมกับสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวคือ หน่วยงานต่าง ๆ และชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทไม่สมดุลทั้งด้านการวางแผน การบริหารงาน การสร้างเครือข่าย เป็นต้น เพราะแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ต้องได้รับการสนับสนุนตามนโยบายของภาครัฐ ซึ่งหน่วยงานกลางของ ภาครัฐมีบทบาทในการกำหนดกลยุทธ์และนโยบายซึ่งแต่ละประเด็นยังต้องกำหนดกลไกต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมในทุก ๆ กระบวนการอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

จังหวัดหนองคายได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวแต่ศักยภาพในการ รับรอง นักท่องเที่ยวรวมทั้งแหล่งการท่องเที่ยวยังคงจำกัด ขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่มีศักยภาพในการรับรองการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดประกอบกับข้อจำกัดของ หน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการทรัพยากรที่เกิดประสิทธิภาพและนำไปสู่การ พัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากขาดความร่วมมือของหน่วยงานในการสร้างแผนปฏิบัติการในการพัฒนา ภาคการท่องเที่ยว ขาดความรับผิดชอบ รวมถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ไม่สอดคล้องกับ วัฒนธรรมประเพณี (ภูมิ หมั่นพลศรี, 2554 : 21) ซึ่งสภาพปัญหาต่าง ๆ ส่งผลกระทบจากการท่องเที่ยว ที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดหนองคาย เช่น ด้านสังคมและ วัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลมา จากพฤติกรรม การท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยว ต่างชาติที่ไม่เข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และการละเลยวัฒนธรรมอันพึงประสงค์ และ ด้าน กายภาพและการจัดบริการสาธารณะต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น รวมถึงวัดหลายแห่ง ยังขาดระบบการจัดการที่ไม่รองรับต่อธุรกิจการท่องเที่ยวไม่มีการจัดระบบฐานข้อมูลสำหรับ นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ สถานที่พักและร้านอาหารยังไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อให้บริการ นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง หากได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างเหมาะสม มีการบริหารจัดการที่ดี จัดระบบประชาสัมพันธ์ที่ดีมีความเหมาะสมต่อนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศได้รับทราบข้อมูลและดึงดูดจิตใจด้วยจุดเด่นของสถานที่ พร้อมทั้งประวัติศาสตร์อารยธรรมโบราณและร่องรอยประวัติศาสตร์ โดยการสร้างความตระหนัก ให้ชุมชนเห็นคุณค่าในการร่วมมือกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอันจะส่งผลถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดี งาม ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิมแห่งตนและคงไว้เพื่อสืบทอด (สุนิสา สุานพรอนันต์, 2540 : 2-5)

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจประเด็นวิจัย กลยุทธ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย เพื่อสร้างความพร้อมและเพิ่มศักยภาพมาพัฒนาในปัญหาข้างต้นทั้งนี้ยังต้องคำนึงลักษณะของการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ ด้านทรัพยากรและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และในส่วนกลยุทธ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งได้แก่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเครื่องมือพัฒนาการท่องเที่ยว ด้านการจัดการทางวัฒนธรรม ที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพในการการท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคายให้มีคุณภาพและดึงดูดนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์จังหวัดหนองคาย

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ประชาชน และนักท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็น 17 อำเภอ ที่มีแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 521,886 คน ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขอความร่วมมือจากประชากรที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยอธิบายและชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม และวิธีการเก็บข้อมูลแก่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายบุคคลตลอดจนถึงการรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยทำการนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ในแต่ละข้อและนับจำนวนแบบสอบถามให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ ถ้าพบว่าแบบสอบถามชุดใดผู้ตอบแบบสอบถามทำไม่ครบทุกข้อก็จะทำการเก็บเพิ่มเติม เมื่อได้ข้อมูลครบ ผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสอบถามไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือแต่ละชนิดที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากภาคสนามมาวิเคราะห์ และประมวลผลแต่ละประเภท

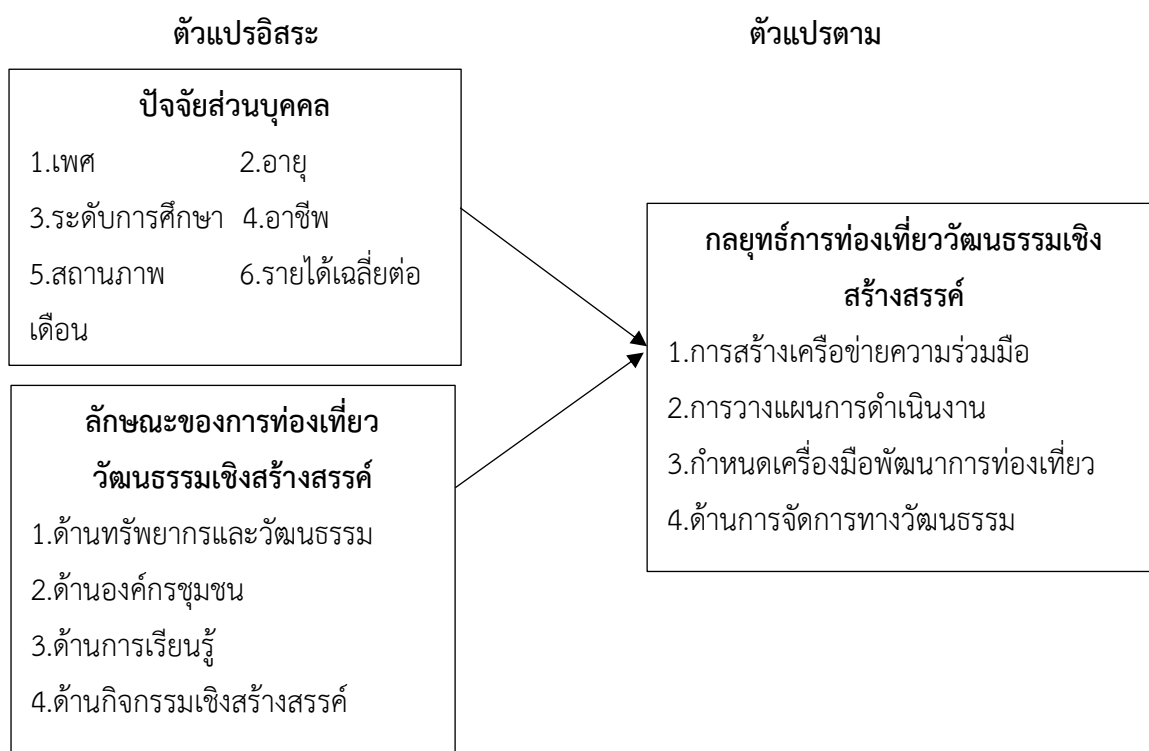
1. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้วิจัยต้องทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม และแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก

2. วิเคราะห์ และประมวลผล เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแลสถิติ **Pearson Correlation** และนำเสนอข้อมูลที่ได้ในรูปแบบตาราง

3. สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ที่เกี่ยวข้องกับ กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัดหนองคาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี ตำรา หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสามารถนำมาเป็นกระบวนการเพื่อการศึกษาในครั้งนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ด้านประชากรศาสตร์ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลจากการศึกษา พบว่า เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-40 ปี สถานภาพโสด ศึกษาในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีรายได้ 10,001-20,000 บาท และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ระยะ 11-15 ปี

ด้านลักษณะการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคายของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลจากการศึกษา พบว่า

1. ลักษณะการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย (ด้านทรัพยากรและวัฒนธรรม) พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$, $SD. = 0.48$) ดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีวัฒนธรรมมีการถ่ายทอดความเป็นวัฒนธรรมผ่านการท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมที่เข้ามาผสมผสาน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.27$, $SD. = 0.41$) รองลงมา ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถบูรณาการในการดำรงรักษาความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$, $SD. = 0.49$) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีแหล่งทรัพยากรที่สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่ตรงกับความต้องการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$, $SD. = 0.46$) ทรัพยากรทางวัฒนธรรมสามารถดึงดูดความสนใจและมีลักษณะที่น่าดึงดูด ($\bar{x} = 3.64$, $SD. = 0.58$) และวัฒนธรรมองค์สามารถถ่ายทอดผ่านกิจกรรมได้อย่างสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 3.62$, $SD. = 0.62$) ตามลำดับ

2. ลักษณะการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย (ด้านองค์กรชุมชน) พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.41$, $SD. = 0.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการบูรณาการและส่งเสริมชุมชนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในทุก ๆ พื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$, $SD. = 0.41$) รองลงมา ได้แก่ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการคมนาคมในการเดินทางเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.97$, $SD. = 0.47$) ชุมชนมีการบูรณาการแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมและสืบสานวัฒนธรรมของจังหวัดอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.62$, $SD. = 0.52$) ชุมชนมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสร้างความแปลกใหม่ที่เอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวได้มีความสนใจในการท่องเที่ยววัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.45$, $SD. = 0.63$) และผู้นำชุมชนมีการสื่อสารที่ถูกต้องเพื่อความสะดวกในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวและแก่สถานการณ์ได้อย่างทันทั่วทั้งที่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.23$, $SD. = 0.71$) ตามลำดับ

3. ลักษณะการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย (ด้านการเรียนรู้) พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.53$, $SD. = 0.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการถ่ายทอดความเป็นชนพื้นเมือง วัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดเพื่อการเรียนรู้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.01$, $SD. = 0.83$) รองลงมา ได้แก่ ถ่ายทอดผ่านทางการปฏิบัติและทางการสัมผัสสภาพด้วยกับเจ้าของพื้นที่อย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.86$, $SD. = 0.76$) มีการถ่ายทอดและปฏิบัติในกิจกรรมที่สร้างสรรค์แต่ยังคงเป็นการอนุรักษ์ความเป็นดั้งเดิมและแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.49$, $SD. = 0.86$) นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และสัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับคนในพื้นที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.34$, $SD. = 0.52$) มีกระบวนการสนับสนุนจากนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่แลกเปลี่ยนแนวคิดในการท่องเที่ยว

มากขึ้นโดยการบูรณะสิ่งต่าง ๆ ให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.21$, $SD. = 0.73$) ตามลำดับ

4. ลักษณะการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย (ด้านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์) พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.97$, $SD. = 0.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ มีกิจกรรมการออกแบบสื่อโฆษณา สถาปัตยกรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.53$, $SD. = 0.56$) รองลงมา ได้แก่ ชุมชนมีกิจกรรมที่หัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านให้นักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดเป็นการอนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, $SD. = 0.63$) มีการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชนพื้นเมืองแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในระยะเวลาสั้น ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$, $SD. = 0.65$) มีกิจกรรมการทำอาหารท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้ลิ้มลองตามแนววัฒนธรรมพื้นเมือง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.76$, $SD. = 0.71$) สร้างกิจกรรมสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการถ่ายทอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลาย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.75$, $SD. = 0.78$) ตามลำดับ

ด้านกลยุทธ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลจากการศึกษา พบว่า

1. กลยุทธ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย (การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ) พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.81$, $SD. = 0.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ มีการจัดสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรและกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย การวางแผน และการตลาด องค์กรและกลุ่มคนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$, $SD. = 0.86$) รองลงมา ได้แก่ มีการตั้งข้อกำหนดระหว่างกลุ่มเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววัฒนธรรมของกลุ่มพื้นที่ที่มีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.94$, $SD. = 0.92$) องค์กรและกลุ่มคนทุกฝ่ายต้องสนใจและดำเนินงานร่วมกันในการวางแผน และกำหนดเครื่องมือในการพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมอย่างเคร่งครัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$, $SD. = 0.73$) มีการระบุอย่างชัดเจนว่าองค์กรและกลุ่มคนแต่ละกลุ่มมีหน้าที่ บทบาท และขอบเขตการจัดการ ระดับใด ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในด้านอำนาจและกระบวนการการทำงานในการปฏิบัติงาน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.61$, $SD. = 0.69$) และองค์กรและกลุ่มคนทุกฝ่ายต้องตัดสินใจร่วมกันว่าจะใช้มรดกทางวัฒนธรรมใดของชุมชน เพื่อเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.63$, $SD. = 0.84$) ตามลำดับ

2. กลยุทธ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย (การวางแผนการดำเนินงาน) พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, $SD. = 0.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ มีการปรับแผนการดำเนินงานไปตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมของชุมชนด้วยนโยบายของแผนงานทางการท่องเที่ยว มี

ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$, $SD. = 0.34$) รองลงมา ได้แก่ มีการประเมินผลการปฏิบัติและแก้ไขจากสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$, $SD. = 0.52$) มีการกำหนดแนวทางรวมทั้งวิธีการที่จะควบคุมและพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชนให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.01$, $SD. = 0.66$) รายงานผลการดำเนินงานและการประเมินผลต่อสาธารณชนในชุมชนให้ทราบอย่างชัดเจนและทั่วถึง เพื่อกระตุ้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.95$, $SD. = 0.61$) มีการแก้ปัญหาจากกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวเพื่อการวิเคราะห์สภาพต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$, $SD. = 0.58$) ตามลำดับ

3. กลยุทธ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย (การกำหนดเครื่องมือพัฒนาการท่องเที่ยว) พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.41$, $SD. = 0.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ มีการกระตุ้นทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดผลประโยชน์โดยรวมสูงสุด มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.63$, $SD. = 0.41$) รองลงมา ได้แก่ มีการกำหนดมาตรฐานสิ่งก่อสร้างของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.44$, $SD. = 0.50$) มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.01$, $SD. = 0.52$) มีการกำหนดตัวชี้วัดระดับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$, $SD. = 0.36$) มีการพัฒนาคนท้องถิ่น และการตลาดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.50$, $SD. = 0.78$) ตามลำดับ

4. กลยุทธ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย (ด้านการจัดการทางวัฒนธรรม) พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.92$, $SD. = 0.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ การจัดการการเงินและการตลาดสำหรับธุรกิจขนาดเล็ก เป็นความรู้อีกหมวดหนึ่งที่สำคัญเพราะจะส่งเสริมให้คนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนธุรกิจหรือเป็นเจ้าของธุรกิจได้เอง โดยที่ไม่ต้องอาศัยความรู้และบุคลากรจากเมืองหรือต่างประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$, $SD. = 0.31$) รองลงมา ได้แก่ มีการจัดการประชุมหรือประชาพิจารณ์เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายของชุมชนร่วมกันกำหนดอัตราส่วนระหว่างนักท่องเที่ยวต่อคนท้องถิ่น รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว เขตพื้นที่ที่จะพัฒนา ระดับการพัฒนา นโยบาย และกฎระเบียบในการพัฒนาทางวัฒนธรรมของชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$, $SD. = 0.49$) มีการพัฒนาของที่ระลึกที่สอดคล้องและสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งนอกจากเพิ่มคุณภาพประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวแล้ว ยังเพิ่มรายได้ให้แก่คนท้องถิ่นด้วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$, $SD. = 0.73$) มีการดำเนินการโดยใช้กระบวนการทางรัฐบาลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยใช้แผนการปฏิบัติภายใต้กรอบนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกระดับ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$, $SD. = 0.65$) มีกระบวนการจัดการการผสมผสานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ

ที่สามารถพัฒนาขึ้น ได้ในชุมชน เช่น การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Education Tourism) การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อทำอาหาร (Culinary Tourism) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.60$, $SD. = 0.80$) ตามลำดับ

1. ผลการวิเคราะห์ของลักษณะการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย

ลักษณะการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย โดยรวมพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03$, $SD. = 0.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ด้านองค์กรชุมชน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$, $SD. = 0.62$) รองลงมา ได้แก่ ด้านทรัพยากรและวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$, $SD. = 0.48$) ด้านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.97$, $SD. = 0.55$) ด้านการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.53$, $SD. = 0.63$) และด้านองค์กรชุมชน ($\bar{x} = 3.41$, $SD. = 0.68$) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย

กลยุทธ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย โดยรวมพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.37$, $SD. = 0.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ กำหนดเครื่องมือพัฒนาการท่องเที่ยว มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.41$, $SD. = 0.52$) รองลงมา ได้แก่ การวางแผนการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, $SD. = 0.61$) ด้านการจัดการทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.92$, $SD. = 0.70$) ด้านการเรียนรู้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.53$, $SD. = 0.63$) และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.81$, $SD. = 0.77$) ตามลำดับ

แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย

ข้อค้นพบจากการวิจัย	แนวทางการพัฒนา
1.ด้านทรัพยากรและวัฒนธรรม	
-แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรยังขาดความสอดคล้องกับรูปแบบของการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้รับความน่าสนใจเท่าที่ควร	-ควรมีการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในทุก ๆ ขั้นตอน เพื่อให้การจัดการการฟื้นฟูที่เข้าถึงง่ายและเหมาะสมกับความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม -ให้กลยุทธ์ทางการบริหารจัดการ โดยมีการประเมินลักษณะของการท่องเที่ยว ผ่านกลยุทธ์ของ(SWOT)
2.ด้านองค์กรชุมชน	
-ขาดการดูแลจากคนในชุมชนหรือเจ้าของพื้นที่และการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว	-หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้นำชุมชนควรแลกเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการคิดให้คนในชุมชน รู้จักคิด

	รวบรวมการระดมกันในกลุ่ม (Focus Group) เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ -นำแนวทางการพัฒนาจากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวมาพัฒนาแหล่งชุมชนและสร้างแหล่งเรียนรู้ที่มีมาตรฐาน
3.ด้านการเรียนรู้	
-ขาดการถ่ายทอดเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนและความเป็นพื้นเมือง	-ควรมีศูนย์การเรียนรู้ที่สามารถแลกเปลี่ยน การคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อเพิ่มมาตรการการควบคุมความแหล่งเรียนรู้ทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้สร้างโอกาสใหม่ ๆ -มีมาตรการหรือตัวชี้วัดคุณภาพการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มการเป็นชุมชนท้องถิ่นแห่งการท่องเที่ยว -สร้างบทบาทและขยายความสามารถทางกระบวนการคิดและการปฏิบัติที่ตอบสนองความต้องการต่อการเรียนรู้เพื่อกิจกรรมหลักของการท่องเที่ยวในแบบบูรณาการ
ด้านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์	
-ขาดกิจกรรมที่ผสมผสานระหว่างรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่ -กิจกรรมยังไม่ดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว	-ควรมีหน่วยงานการเรียนรู้เข้ามาแนะนำและถ่ายทอดศิลปะของพื้นเมืองให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น -หน่วยงานทางวัฒนธรรมควรบูรณาการแหล่งเที่ยวเข้ามาสนับสนุนในกิจกรรม -หน่วยงานของโรงเรียนหรือการอาชีพ ควรมาสร้างกิจกรรมในวันหยุดหรือวันสำคัญเพื่อไม่ให้กิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวหายไป

อภิปรายผลการวิจัย

ลักษณะการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย โดยรวมพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ด้านองค์กรชุมชน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านทรัพยากรและวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากด้านการเรียนรู้ และด้านองค์กรชุมชนตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนรินทร์ สังข์รักษา (2556 : 67) พบว่า ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน ค่าเฉลี่ยของปัญหาที่สูงที่สุด ได้แก่ ปัญหาด้าน องค์กร และเสนอแนวทางพัฒนาสำหรับด้านองค์กรไว้ว่า ควรมีการให้ความรู้ การจัดอบรมในการจัดการการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ และให้มีการศึกษาดูงานและการศึกษาการปฏิบัติที่ดีในการท่องเที่ยวจึงจะประสบความสำเร็จ จึงเห็นว่าเทศบาลตำบลนครชุมควรให้ความช่วยเหลือโดยการจัดอบรม ผู้สาธิตการทำพระเครื่องให้มี ความรู้เกี่ยวกับการทำพระเครื่องในด้านต่างๆ รวมถึงการอบรมเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศ เพื่อให้สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศและให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และยังสอดคล้องกับ พระยานันทมนี (2562 : 315-331) พบว่า 1) ความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดน่านพบว่า รูปแบบของการมี ส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ที่สนับสนุนซึ่งกันและกันและเป็นประโยชน์ซึ่งกันและ กัน ทำให้ลักษณะของการท่องเที่ยวมีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง และสามารถสร้างความยั่งยืนใน การท่องเที่ยวได้ 2) แนวทางการสร้างความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัด น่านประกอบด้วย 1. การพัฒนาการเผยแพร่หลักพระพุทธศาสนาหรือหลักพุทธธรรม การพัฒนาชุดความรู้ และภูมิปัญญาในท้องถิ่นของจังหวัดน่าน 2. การจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมสำหรับบริบทสังคมในปัจจุบัน บทบาทของภาครัฐในการจัดการและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดน่าน 3)การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การจัดการด้านสิ่ง แวดล้อม การจัดการด้านกิจกรรมท่องเที่ยว การจัดการด้านคุณค่าจากการท่องเที่ยว และการจัดการด้าน ความสะดวกสบายและความปลอดภัย ทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจกับการจัดการด้านความสะดวกสบายและความปลอดภัยมากที่สุด รองลงมาคือด้านการจัดการและสิ่งแวดล้อม และการจัดการด้านกิจกรรมท่องเที่ยว การจัดการด้านคุณค่าจากการท่องเที่ยวมาเป็นอันดับต่อมาซึ่งมีค่าคะแนนเท่ากัน

กลยุทธ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย โดยรวมพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ กำหนดเครื่องมือพัฒนาการท่องเที่ยว มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ การวางแผนการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากด้านการเรียนรู้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรมบุญ เนียมหอม (2553 : 54) ที่ศึกษา เรื่อง แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวทาง

ประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่พบว่าได้มีการสงวนรักษาฟื้นฟู ควบคุมดูแลทรัพยากรในระบบนิเวศให้คงสภาพไว้ เพื่อสามารถนำมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้นานที่สุดหรือตลอดไป ให้ความสำคัญแก่ประชาชนในท้องถิ่นในด้านที่ จะมีบทบาทในการกำกับดูแลและควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้นและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี อีกทั้ง ส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาตนเองเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชน ดังนั้นเทศบาลตำบลนครชุม จึงควรมีหน้าที่ในการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ เช่น การให้ความรู้ การให้งบประมาณสนับสนุน การให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาหรือปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน สนับสนุนเจ้าหน้าที่ให้เข้ามาดูแลช่วยเหลือคนใน ชุมชนให้มีความรู้สึกมั่นใจและสามารถพัฒนาในด้านต่างๆ ต่อไป จนสามารถพึ่งพาและอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวีระพล ทองมา และคณะ (2554 : 93) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ศักยภาพของชุมชนชาวจีนยูนาน (บ้านยาง) นั้นมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ของชุมชนเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานหลวงที่ 1 (ฝาง) ซึ่งถือว่าเป็นพิพิธภัณฑสถานที่มีชีวิตโดยมุ่งเน้นให้ชุมชนและคนภายในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการนำเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมา ภูมิปัญญา ความรู้และประสบการณ์ผ่านทางนิทรรศการ วัตถุที่สะสมมาตั้งแต่อดีตหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ในชุมชน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงอนุรักษ์ควบคู่ไปกับ “โรงงานสีเขียว” ดังนั้นแนวทางพัฒนาที่สำคัญ สำหรับเทศบาลตำบลนครชุมจึงควรมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ให้สามารถนำทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น โบราณสถาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมา จากบรรพบุรุษ เช่น การสาธิตการทำพระเครื่องเมืองนครชุม หรืออาจเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่ไม่มีที่ใดเหมือน สิ่งเหล่านี้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีเพียงแต่ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีการประชาสัมพันธ์ และมีการ ร่วมแรงร่วมใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งคนในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงภาคธุรกิจเอกชน และควรมีการศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นแล้วนำปัญหาเหล่านั้นมาร่วมกันวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางใน การแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว และควรจัดสรรงบประมาณในการบูรณาการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคายให้เกิดการยกระดับของจังหวัดมากยิ่งขึ้น
2. องค์กรที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการส่งเสริม การท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ให้มากขึ้นและพัฒนาไปสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน โดยการสนับสนุนให้มีการอบรมในท้องถิ่นให้มีความสามารถในการดูแลและต้อนรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

3. การส่งเสริมทางการตลาดบริการของแหล่งท่องเที่ยวและสร้างกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่หลากหลายรูปแบบเพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจในแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการด้านการตลาดบริการในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย

2. การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดหนองคาย

เอกสารอ้างอิง

- จุฑามาศ คงสวัสดิ์. (2550). *การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมืองโบราณอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธรรมบุญ เนียนหอม. (2553). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2556). *การวิจัยและพัฒนาศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ดีไซน์*.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2554). *ธุรกิจไมซ์ (MICE BUSINESS)*. นนทบุรี: เฟิร์นข้าหลวง พรินต์แอนด์พับลิชชิง.
- พระชนันท์ และคณะ. (2562). *ความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของวัดและชุมชนในลำนานา*. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*. 7 (2), 315-331
- ภูมิ หมั่นพลศรี. (2554). *การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเมืองชายแดนกรณี ศึกษา: อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย*. สาขาวิชาการจัดการการโรงแรมและการท่องเที่ยว. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วีระพล ทองมา และคณะ. (2542). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่าง ยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่องสอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สุนิสา ฐานพรอนันต์. (2540). *ความคิดเห็นของเจ้าอาวาสที่มีต่อการส่งเสริมให้วัดพุทธศาสนาในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พุทธวิธีพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

A Buddhist Method for Developing Emotional Quotient

พระอธิการสุนทร กนตวิโร (สุวรรณเพ็ง),
พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ และ ธนกร ดรกมลกันต์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Phra Athikarn Sunet Kantavtro (Suwannapheng),
Phramaha Daosayam Vajirapanno and Thanakorn Donkamonkan
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand
Corresponding Author; E-mail: jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับความฉลาดทางอารมณ์และยังก่อให้เกิดความฉลาดทางปัญญาด้วย หมายความว่าเมื่อมีอารมณ์ที่ดีย่อมมีปัญญา มีสติคิดในทางสร้างสรรค์และก่อให้เกิดความสุขตามมา ความฉลาดทางอารมณ์เป็นทักษะเฉพาะตนที่สามารถสร้างขึ้นและพัฒนาได้ด้วยตนเอง วิธีพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตามหลักสติปัฏฐาน เป็นหลักการพัฒนาชีวิตที่เน้นการทำงานสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบ ด้านอารมณ์กับ องค์ประกอบด้านปัญญา การปฏิบัติสติปัฏฐานนั้นประกอบด้วย ความเพียร(อาตปปี) สติ(สติมา) เป็นองค์ประกอบ ด้านอารมณ์ (EQ) ส่วนสัมปชาโน (มีสัมปชัญญะ) เป็นองค์ประกอบด้านปัญญา (IQ) โดยที่องค์ประกอบทั้งสามนี้ จะทำงานสัมพันธ์กันในการกำหนดพิจารณาอารมณ์ คือ กาย เวทนา จิตและธรรม สติปัฏฐานสามารถปฏิบัติได้ทุก เวลาในการดำเนินชีวิตประจำวันโดยมี อาการเคลื่อนไหวใหญ่ ๆ ทั้ง 4 คือ ยืน เดิน นั่ง นอน และอาการเคลื่อนไหว ย่อย ๆ เช่นการคู้ การเหยียดการก้มการเงย พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับความฉลาดทางอารมณ์และยัง ก่อให้เกิดความฉลาดทางปัญญาด้วย หมายความว่าเมื่อมีอารมณ์ที่ดีย่อมมีปัญญา มีสติคิดในทางสร้างสรรค์และ ก่อให้เกิดความสุขตามมาโดยไม่สร้างปฏิกิริยาใด ๆ ขึ้นในใจ ไม่คิด ไม่วิจารณ์ มองเห็นรูปธรรม นามธรรมแต่ละ อย่างที่เป็นส่วนประกอบของกระแส นั้น ๆ กำลังเกิดดับอยู่ตามสภาวะ ไม่หลงไปยึดเอาสิ่งนั้นเป็นตัวตนของตนเมื่อ มองเห็นความเป็นไปได้อย่างลึกซึ้ง แจ่มชัดเต็มที่ก็เป็นภาวะที่เรียกว่า หลุดพ้น การดำเนินจิตจะเป็นไปในรูปแบบ ใหม่เป็นกระแสที่บริสุทธิ์โปร่งเบาเป็นอิสระไม่เอนเอียงยึดติด

ความฉลาดทางอารมณ์จะส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในด้านการงานและครอบครัวชีวิตส่วนตัว และสังคม เพราะความฉลาดทางอารมณ์จะสร้างให้ตนเองเกิดความเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้ จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง รู้จักบริหารควบคุม การจัดการด้วยการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกที่ปรากฏ ภายนอกได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: พุทธวิธี; พัฒนา; ความฉลาดทางอารมณ์

Abstracts

Buddhism greatly emphasizes on the importance to emotional quotient causing the cognitive intelligence. In other words, good emotion leads to wisdom, creative consciousness and happiness. Emotional quotient is a unique skill that can be created and developed by oneself. The way to develop the emotional quotient based on the principles of mindfulness is the method of life development, emphasizing on co-working of the two elements: emotion and wisdom. The practice of the mindfulness consists of diligence and mindfulness as the emotional component (EQ), and consciousness as the wisdom component (IQ). The third component correlatively functions in emotional contemplation in body, feelings, mind and Dhamma. The mindfulness practice can be performed anytime in daily life through observing the actions: standing, walking, lying and sleeping and so on. The main principle of mindfulness practice is being mindful in all actions without any imagination, thought and critique; to realize the tangible and intangible Dhamma as they are; being unattractive to self; to have a clear vision on a condition called liberation; to control the mind in the new form of purity and freedom.

Emotional quotient will promote success in work and family, personal and social life. It creates self-understanding, feelings of oneself and others, realization of strength and weaknesses of oneself and management of appropriate emotional expression.

Keywords: Buddhist way; Develop; Emotional Quotient

บทนำ

ในสมัยก่อนเข้าใจกันว่าคนที่มีเชาวน์ปัญญา (Intelligence Quotient : IQ) สูงเป็นดัชนีบ่งชี้ความเก่ง ความฉลาดและทำให้ประสบความสำเร็จในทุกๆ เรื่อง แต่แท้ที่จริงแล้วการมีสมองและมีความคิดอ่านที่ปราดเปรื่องนั้นหาใช่หลักประกันว่า จะประสบความสำเร็จในชีวิตบางคนล้มเหลวในการทำงานไม่อาจก้าวสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นไปได้เนื่องจากมีปัญหาทางด้านการควบคุมอารมณ์และด้านมนุษยสัมพันธ์ หรือเพราะมีปัญหาทางด้าน EQ (Emotional Quotient) นั่นเอง คนที่ไม่มี EQ หรือ EQ ต่ำจึงมักประสบปัญหาชีวิตในทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นชีวิตครอบครัวการทำงานการอยู่ร่วมกับสังคมเกิดการทะเลาะเบาะแว้งติดสุรายาเสพติด การพนัน คุณภาพประชากรตกต่ำลง ปัจจุบันวงการศึกษาก็ให้ความสนใจเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น เพราะความฉลาดทางอารมณ์ จะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้บุคคลประสบความสำเร็จในด้านการเรียน การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต แต่ยังไม่สามารถระบุได้ว่า อะไรเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จในชีวิตได้อย่างชัดเจน แต่จากผลการศึกษาที่ผ่านมาข้อมูลยืนยันว่าความสำเร็จของบุคคลเป็นผลมาจากเชาวน์ปัญญาเพียงร้อยละ 20 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 80 เป็นผลมาจากเชาวน์อารมณ์ (อุสา สุทธิสาคร, 2544 : 14) ดังนั้นจึงมีการศึกษาค้นคว้าในการที่จะใช้อารมณ์อย่างเฉลียวฉลาด ควบคุมและพัฒนาอัจฉริยภาพทางอารมณ์ของบุคคลหรือที่เรียกกันว่าความฉลาดทางอารมณ์ หรืออีคิว (EQ) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจในสังคมตะวันตก และแนวคิดนี้ได้แพร่หลายเข้ามาในสังคมไทยโดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษานักวิชาการและนักจิตวิทยาทั้งนี้

สาเหตุเนื่องมาจากการศึกษา และการพัฒนามนุษย์ที่ผ่านมาเน้นความสำคัญทางด้านความฉลาดทางสติปัญญา หรือ IQ มากกว่าโดยมีความเชื่อว่าถ้าพัฒนาคนให้มีความฉลาดทางสติปัญญาแล้วจะประสบความสำเร็จในชีวิตทุก ๆ ด้านแต่สิ่งนี้ก็ไปถึงในเรื่องอารมณ์และความฉลาดทางอารมณ์และถ้าถามว่าต้องการอะไรมากที่สุด ในชีวิตคำตอบ ก็คือต้องการความสุขและความสำเร็จในชีวิต

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับความฉลาดทางอารมณ์และยังก่อให้เกิด ความฉลาดทาง ปัญญาด้วย หมายความว่าเมื่อมีอารมณ์ที่ดีย่อมมีปัญหา มีสติคิดในทางสร้างสรรค์ และก่อให้เกิดความสุข ตามมา ดังพุทธพจน์ใน ยมกวรรคว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจ (จิต) เป็นหัวหน้า มีใจ (จิต) ประเสริฐที่สุด สำเร็จแล้ว ด้วยใจ (จิต) หากว่าบุคคลมีใจ (จิต) ผ่องใสแล้ว กล่าวอยู่ หรือกระทำอยู่ความสุขย่อมไปตามเขาดุจเงาติดตาม ตัว ฉะนั้น”(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: 25/1/23) และพระพุทธศาสนายังสอน ว่ามนุษย์สามารถ พัฒนาได้ จิตสามารถพัฒนาได้ หลักธรรมที่สอนในเรื่องการพัฒนาจิต สติโดยตรง ก็คือเรื่องสมาธิ ซึ่งเป็น หลักธรรมที่เน้นการบริหารและควบคุมจิตใจโดยตรง ให้จิตมีคุณภาพ สมรรถภาพและสุขภาพจิตที่ดีสามารถ ควบคุมจิตใจของตนให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสมมีสติตระหนักรู้ รู้เท่าทันในทุกขณะจิต ความมีสติตระหนักรู้ คือ รู้ถึงอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองและจัดการกับ ความรู้สึกของตนเองได้รวมทั้ง เข้าใจความรู้สึกของคนอื่น จิตที่ได้รับการพัฒนาฝึกอบรมด้วยสมาธิแล้วจะมีคุณสมบัติ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่ ชาณุโสณิพราหมณ์ ที่ พระเชตะวันวิหาร ในภยเกรวสูตร ว่า “จิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ผ่องแผ้วไม่มีกิเลสเครื่องยียวน ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงานตั้งมั่นถึงความไม่หวั่นไหวอย่างนี้” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 12/53/42)

ถ้ามนุษย์ไม่มีความฉลาดทางอารมณ์แล้วอาจจะก่อให้เกิดขาดการควบคุมอารมณ์ที่ถูกต้อง ดี งามกับตัวเองและคนรอบข้าง จนอาจจะกลายเป็นปัญหาของสังคมประเทศชาติต่อไปได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ในทางพุทธศาสนาจะมีวิธีการอย่างไรที่จะพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของมนุษย์เพื่อให้คนเหล่านั้นมีความ ฉลาดทางอารมณ์ได้ สามารถรู้อารมณ์ตนเอง และสามารถติดตามความรู้สึกของตัวเองได้ในขณะที่อารมณ์ กำลังบังเกิดขึ้นในตัวเรา

ความฉลาดทางอารมณ์ในทัศนะของนักจิตวิทยา

ความฉลาดทางอารมณ์มาจากคำว่า Emotional Intelligence ต่อมาได้ถูกเปลี่ยนเพื่อ เปรียบเทียบความสำคัญกับเชาว์ปัญญา หรือ IQ และให้ง่ายต่อการจำ คนทั่วไปจึงเรียกว่า EQ หรือ Emotional Quotient ซึ่งนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

Goleman (1998 : 32) ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้ถึง ความรู้สึกของตนเอง และของผู้อื่นเพื่อการสร้างแรงจูงใจในตัวเอง บริหารจัดการอารมณ์ต่างๆของตนเอง และอารมณ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ต่างๆได้

Cooper and Sawaf (1997 : 15-17) ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถของบุคคลในการที่จะรับรู้เข้าใจ และประยุกต์ใช้พลังงานการรู้จักอารมณ์เป็นรากฐานของพลังงาน ข้อมูล การสร้างสายสัมพันธ์เพื่อการโน้มน้าวผู้อื่น

Bar-On ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ ว่าเป็นชุดของความสามารถส่วนตัวด้านอารมณ์ และด้านสังคมของบุคคลที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเขาในการต่อสู้กับข้อเรียกร้อง และแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมทั้งหลายได้เป็นอย่างดี (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542 : 30)

กรมสุขภาพจิต ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า ความสามารถทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข ประกอบด้วยปัจจัยคุณภาพที่สำคัญ 3 ปัจจัย คือ 1) ความดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 2) ความเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น 3) ความสุข หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขมีความภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิตและมีความสุขสงบทางใจ (กรมสุขภาพจิต, 2550 : 55)

เทิดศักดิ์ เดชคง ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า หมายถึงความสามารถในการรู้จักเข้าใจตนเอง เข้าใจเห็นใจผู้อื่น มองโลกในด้านดี มีความมุ่งมั่น อดทนรอคอยเพื่อไปถึงจุดหมาย เมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขลดความขัดแย้งลงไปได้ (เทิดศักดิ์ เดชคง, 2547 : 42)

จากความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ดังกล่าว สรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์หมายถึงความสามารถส่วนบุคคลในควบคุมอารมณ์ รู้ความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม รู้จักตนเอง สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น แสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริงดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิตและมีความสุขสงบทางใจ

ลักษณะของผู้มีความฉลาดทางอารมณ์ มีลักษณะดังนี้

1. มีความคิดด้านบวก หมายความว่าถึงแม้ว่าจะคิดจะพูดจะทำหรือมองทุกสิ่งทุกอย่างไปในด้านบวกเสมอซึ่งนักจิตวิทยาสมัยใหม่ได้ค้นพบว่า เด็กที่ได้รับการฝึกฝนให้มีความคิดด้านบวกสูงจากทางบ้านและโรงเรียนจะส่งผลให้เป็นคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงไปด้วย การคิดด้านบวก เช่น เด็ก 2 คนถูกเลี้ยงมาต่างกันเมื่อเข้าโรงเรียนอนุบาลในวันแรกเด็กคนหนึ่งร้องไห้ลั่น หดหู่คิดว่าถูกพ่อแม่ทิ้งแต่เด็กที่คิดในแง่บวกจะวิ่งเล่นสนุกสนาน และคิดว่าตนเองได้เพื่อนใหม่มากมาย ผู้มีความคิดด้านบวกมักจะมีโอกาสพูดถึงสิ่งดี ๆ ในตนเองอยู่เสมอ มีอารมณ์ดี มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มองโลกและชีวิตในด้านบวก การไม่คิดในด้านลบทำให้เป็นคนที่ไม่มึนหม่นมัว ไม่น้อยเนื้อต่ำใจไม่ขี้อิจฉา อยากให้ผู้อื่นได้ดี ไม่มีอารมณ์ที่แปรปรวนได้ง่าย ๆ

2. มีความอดทน โดยเฉพาะความอดทนด้านจิตใจ รู้จักรอคอยไม่เอาแต่ใจตนเอง มักอยู่ในกลุ่มเพื่อนหมู่มาอยู่เสมอเพราะการอยู่ในกลุ่มเพื่อนหมู่มาจะเป็นการฝึกตนเองให้อดทน รู้จักรอทำอะไรรวดเร็วอยู่เสมอ เพราะไม่ต้องการให้ผู้อื่นรอนาน เห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักทำอะไรเพื่อผู้อื่น หนักแน่นมั่นคงคิดถึงส่วนรวม มีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง มีความรับผิดชอบในในชีวิตส่วนตัวและภารกิจที่ทำ สามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ ทำให้มีความภาคภูมิใจในตนเอง

3. เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นและเด็ก ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากที่สุดที่ต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาตนเอง คอยตรวจตราอารมณ์ตนเองตลอดเวลา เช่น ตรวจตราว่าวันนี้มองโลกและชีวิตในแง่บวกหรือไม่ อารมณ์มั่นคงหรือไม่ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นหรือไม่จะอย่างไรจึงจะพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ของตนเองอยู่ตลอดเวลา และเป็นผู้ตระหนักว่าคนรอบข้างโดยเฉพาะเด็กจะซึมซับอารมณ์ของตน จึงต้องแสดงออกในทางบวกอยู่เสมอ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542 : 143)

ความฉลาดทางอารมณ์แนวพุทธ

ก่อนที่จะรู้จักกับคำว่า “ความฉลาดทางอารมณ์” ขอกล่าวถึงคำว่า “อารมณ์” เพื่อความเข้าใจเบื้องต้นก่อน อารมณ์ ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน คือ เครื่องยึดเหนี่ยว ความคิดความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525 : 902) พระพุทธศาสนา ถือว่าอารมณ์ เป็นธรรมชาติที่เชื่อมต่อให้เกิดความรู้ แดนก่อความรู้ เรียกว่า อายตนะภายนอก (พาริหายตนะ) 6 ประการ ดังนี้

1. รูปารมณ์ ได้แก่ รูป มีรูปที่ชอบใจ และไม่ชอบใจ สิ่งที่เห็น ที่ชอบใจและไม่น่าชอบใจ
2. สัทธารมณ์ ได้แก่ เสียง มีเสียงที่ชอบใจและไม่น่าชอบใจ
3. คันธารมณ์ ได้แก่ กลิ่น มีกลิ่นที่ชอบใจและไม่ชอบใจ
4. รสธารมณ์ ได้แก่ รส มีรสที่ชอบใจและไม่ชอบใจ
5. โผฏฐัพพารมณ์ ได้แก่ สัมผัสทางกาย สิ่งที่ถูกต้อง มีชอบใจและไม่น่าชอบใจ
6. ธรรมารมณ์ ได้แก่ อารมณ์ที่เกิดกับใจ สิ่งที่น่าคิด มีชอบใจและไม่น่าชอบใจ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 11/305/255)

7. การรับรู้หรือเชื่อมต่ออารมณ์ภายนอกดังกล่าวนี้ จะต้องอาศัยธรรมชาติที่อารมณ์ภายใน เรียกว่า อายตนะภายใน (อัมมัตตกายตนะ) 6 ประการคือ

1. จักขุ ได้แก่ ตา เมื่อเห็นรูป (รูปารมณ์) ก่อให้เกิดจักขุวิญญาณ
2. โสตะ ได้แก่ หู เมื่อได้ยินเสียง (สัทธารมณ์) ก่อให้เกิดโสทวิญาณ
3. ฆานะ ได้แก่ จมูก เมื่อได้กลิ่น (คันธารมณ์) ก่อให้เกิด ฆานวิญาณ
4. ชิวหา ได้แก่ ลิ้น (รสธารมณ์) ก่อให้เกิด ชิวหาวิญาณ
5. กาย ได้แก่ กาย เมื่อได้สัมผัส (โผฏฐัพพารมณ์) ก่อให้เกิด กายวิญาณ

8. มโน ได้แก่ ใจ เมื่อได้กระทบธรรมารมณ์ ก่อให้เกิด มโนวิญญาณ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 11/304/255)

อายตนะภายนอกและอายตนะภายในดังกล่าว จะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเสมอ กล่าวคือ มนุษย์ เราจะสามารถรับรู้อายตนะภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์ได้นั้น ก็ต้องอาศัย อายตนะภายในคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ถ้าบุคคลใดมีความบกพร่องในอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ไม่สามารถรับรู้ได้โดยตรง เช่น ตาเป็นต้อรับรู้รูป เรียกว่า เห็น การที่ตาเราเห็นรูปต่างๆ แล้วยัง จัดเป็นจักขุวิญญาณ เป็นต้น

ในทางพุทธศาสนาเชื่อว่าความฉลาดทางอารมณ์ว่าการใช้ปัญญากำกับอารมณ์ที่ออกมาให้มีเหตุผล เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาในแต่ละสถานการณ์ โดยถือว่าอารมณ์หรือความรู้สึกนั้นเป็นพลังให้เกิด ความประพฤติ ซึ่งถ้าพลังขาดปัญญากำกับก็เป็นพลังบอด ปัญญาจึงเป็นตัวที่จะกำกับชีวิตของเราให้การ แสดงออกเป็นไปในทางถูกต้องซึ่งถ้าพิจารณาในความหมายนี้ ทั้งความสามารถทางเชาวน์ปัญญาและความ ฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน คือ สภาพจิตนั่นเอง และสภาพจิตก็โยงไปถึงพฤติกรรม ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพราะอารมณ์หรือสภาพจิตนั้นอาศัยพฤติกรรมเป็นช่องทางสื่อสารการแสดงออก เมื่ออารมณ์หรือสภาพจิตได้รับการพัฒนาขึ้นช่องทางขยายขอบเขตและปลดปล่อยด้วยปัญญาให้สื่อสาร แสดงออกได้ผลดีด้วยพฤติกรรมทางกาย วาจา ก็นับได้ว่าระบบความสัมพันธ์แห่งพฤติกรรม จิตใจและปัญญา เข้ามาประสานบรรจบเป็นองค์รวม ซึ่งเมื่อดำเนิน ไปอย่างถูกต้องก็จะอยู่ในภาวะสมดุล ให้เกิดผลดีทั้งแก่ ตนเองและคนอื่นตลอดจนสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งหมด (กรมสุขภาพจิต, 2550 : 55)

พุทธวิธีพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

4.1 หลักการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตามหลักสติปัญญา

สติปัญญา เป็นหลักการพัฒนาชีวิตที่เน้นการทำงานสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบ ด้านอารมณ์ กับ องค์ประกอบด้านปัญญา กล่าวคือ อาตาปี (มีความเพียร) และสติมา (มีสติ) เป็นองค์ประกอบด้านอารมณ์ (EQ) ส่วนสัมปชาโน (มีสัมปชัญญะ) เป็นองค์ประกอบด้านปัญญา (IQ) โดยที่องค์ประกอบ ทั้งสามนี้จะ ทำงานสัมพันธ์กันในการกำหนดพิจารณาอารมณ์ คือ กาย เวทนา จิตและธรรม

สติปัญญาเป็นหลักการพัฒนาชีวิตที่เน้นการทำงานสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบ ด้านอารมณ์กับองค์ประกอบด้านปัญญา กล่าว คือ อาตาปี (มีความเพียร) และสติมา (มีสติ) เป็นองค์ประกอบ ด้านอารมณ์ (EQ) ส่วนสัมปชาโน (มีสัมปชัญญะ) เป็นองค์ประกอบด้านปัญญา (IQ) โดยที่องค์ประกอบทั้ง สามนี้ จะทำงานสัมพันธ์กันในการกำหนดพิจารณาอารมณ์ คือ กาย เวทนา จิตและธรรม สติปัญญาสูตร แม้ จะเป็นพระสูตรที่เน้นในด้านการเจริญวิปัสสนาก็ตาม แต่ว่าวิธีปฏิบัตินั้นมีทั้งสมถะ และวิปัสสนาพร้อมเสร็จอยู่ในตัวปฏิบัติได้ไม่ยาก เพียงเริ่มต้นจากขณิกสมาธิ เป็นวิธีปฏิบัติที่ได้รับความนิยมมาก ถือว่าเป็นวิธีปฏิบัติที่มี

ทั้งสมณะและวิปัสสนา อยู่ในตัวพร้อมเสร็จ โดยผู้ปฏิบัติอาจเจริญสมณะ (สมาธิ) อันเป็นองค์มรรคจนได้ฌานก่อนแล้ว จึงเจริญวิปัสสนา ตามแนวสติปัฏฐานไปจนถึงที่สุดก็ได้หรือจะอาศัยสมาธิเพียงขั้นต้น ๆ เท่าที่จำเป็น (ขณิกสมาธิ) แล้วจึงเจริญวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐานไปจนถึงที่สุดก็ได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546 : 810)

4.1.1 สาระสำคัญของสติปัฏฐาน

สติปัฏฐาน มีสาระสำคัญกล่าวโดยสังเขปได้ดังนี้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 10/372-405/301-340.)

1. กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณากาย หรือตามคู้รู้ทันกาย คือ การใช้สติสัมปชัญญะ (ปัญญา) จดจ่อพิจารณาต่อความเป็นไปของกาย ตามคู้กาย(ส่วนย่อย) ในกาย (ส่วนรวม) มีความเพียร มีสติสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌา (ความยินดี) และโทมนัส (ความยินร้าย) ในโลก (ขันธ) ได้จำแนกตามบ่อเกิดแห่งกายได้ดังนี้

(1) อานาปานสติ คือไปในที่ สงัด นั่งขัดสมาธิ ตั้งสติกำหนดลมหายใจเข้าออกโดยอาการต่าง ๆ

(2) กำหนดอิริยาบถคือเมื่อยืน เดิน นั่ง นอน หรือร่างกายอยู่ในอาการอย่างไร ก็รู้ชัดในอาการที่เป็นอยู่นั้น ๆ

(3) สัมปชัญญะ คือ สร้างสัมปชัญญะในการกระทำและความเคลื่อนไหวทุกอย่าง เช่น การก้าวเดิน การเหลียวมอง การเหยียดมือเหยียดเท้า การคู้ นุ่งห่มผ้า กิน ดื่ม เคี้ยว ถวายปัสสาวะ การตื่น การหลับ การพูด การนิ่ง เป็นต้น

(4) ปฏิกลมนสิการ คือ พิจารณาร่างกายของตนตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า ซึ่งมีส่วนประกอบที่ไม่สะอาดต่าง ๆ มากมายมารวมอยู่ด้วยกัน

(5) ธาตุมนสิการคือ พิจารณาร่างกายของตนโดยให้เห็นแยกประเภทเป็นธาตุ 4 แต่ละอย่าง ๆ

(6) นวสวักขา คือ มองเห็นศพที่อยู่ในสภาพต่าง ๆ กัน โดยระยะเวลา 9 ระยะตั้งแต่ตายใหม่ ๆ ไปจนถึงกระดูกผุแล้วแต่ในละกรณีนั้นให้ย้อนมานึกถึงร่างกายของตนว่าจะต้องเป็นเช่นนั้นเหมือนกัน

2. เวทนानุปัสสนาสติปัฏฐาน การตามคู้รู้ทันเวทนา คือ การใช้สติจดจ่อพิจารณาต่อความเป็นไปของเวทนา คือเมื่อเกิดความรู้สึกสุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉยๆก็ดี ทั้งที่เป็นชนิดสามิส (เจือด้วยอามิส เครื่องหล่อ เช่น กามสุข) และนิรามิส (ไม่เจือด้วยอามิส เครื่องหล่อ เช่น สุขที่อิงเนกขัมมะ) ก็ขัดตามที่เป็นอยู่ขณะนั้น ๆ

3. จิตตานุสัสสนาสติปัฏฐาน การตามดูรู้ทันจิต คือ การใช้สติจดจ่อพิจารณาต่อความเป็นไปของจิต รู้ว่าจิตของตนในขณะนั้น ๆ เป็นอย่างไร เช่น มีราคะไม่มีราคะ มีโทสะไม่มีโทสะ มีโมหะ ไม่มีโมหะ ฟุ้งซ่าน เป็นสมาธิหลุดพ้นยังไม่หลุดพ้น ฯลฯ ก็รู้ชัดตามที่เป็นอยู่ขณะนั้น ๆ

4. อัมมานุสัสสนาสติปัฏฐาน การตามดูรู้ทันธรรม คือ การใช้สติจดจ่อพิจารณาต่อความเป็นไปของธรรม คือ

(1) นิรวณฺห์ คือรู้ชัดขณะนั้นว่านิรวณฺห์ 5 อันได้แก่ กามฉันทะ พยาบาท ถีนมิทธะ (ความหดหู่วงเหว) อุทธัจจกุกกุกจะ (ความฟุ้งซ่านกังวลใจ) วิจิกิฉา (ความสงสัยแคลงใจ) แต่ละอย่าง มีอยู่ในใจตนหรือไม่ที่ยังไม่เกิด เกิดได้อย่างไร ที่เกิดขึ้นแล้วละเสียได้ อย่างไร ที่ละได้ แล้วไม่เกิดขึ้นอีก ต่อไปได้อย่างไร ก็รู้ชัดตามที่เป็นอยู่ขณะนั้น ๆ

(2) ชันธฺ คือ กำหนดรู้ว่าชันธฺ 5 แต่ละอย่าง คืออะไร เกิดขึ้นได้อย่างไรดับไปได้อย่างไร

(3) อายตนะคือรู้ชัดในอายตนะภายใน อายตนะภายนอก รู้ชัดในสังโยชน์ที่เกิดขึ้น เพราะอาศัยอายตนะนั้น ๆ รู้ชัดว่าสังโยชน์ที่ยังไม่เกิดเกิดขึ้นได้อย่างไร ที่เกิดขึ้นแล้วละเสียได้อย่างไร ที่ละได้ แล้วไม่เกิดขึ้นอีกต่อไปได้อย่างไร ก็รู้ชัดตามที่เป็นอยู่ขณะนั้น ๆ

(4) โพชฌงค์ คือรู้ชัดในขณะนั้น ๆ ว่า โพชฌงค์ 7 แต่ละอย่าง ๆ มีอยู่ในใจตนหรือไม่ที่ยังไม่เกิดเกิดขึ้นได้อย่างไร ที่เกิดขึ้นแล้วเจริญเต็มบริบูรณ์ได้อย่างไร

(5) อริยสัจ คือรู้ชัดอริยสัจ 4 แต่ละอย่าง ๆ ตามความเป็นจริงว่าคืออะไร เป็นอย่างไร

4.1.2 หลักการปฏิบัติสติปัฏฐานฐาน

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าสติปัฏฐาน(รวมสมถะและวิปัสสนา) สามารถปฏิบัติได้ทุกเมื่อทุกเวลาในการดำเนินชีวิตประจำวัน (อกาลิโก และองค์ธรรมสำคัญที่ใช้ในการปฏิบัติสติปัฏฐานนั้นประกอบด้วย อาตาปี (ความเพียร) สติมา(สติ) และสัมปชาโน (สัมปชัญญะ)

1) อาตาปี มีความเพียร ได้แก่สัสมายามะในองค์มรรค หมายถึงมีความเพียร เฝือกเลส เพียรระวังละความชั่ว เพียรสร้างความดี เพียรหนุนเร้าจิตไม่ให้ย่อท้อหดหู่ไม่เปิดช่องให้อกุศลธรรมเกิดขึ้น แต่เป็นแรงเร่งให้จิตเดินรุดหน้าหนุนให้กุศลธรรมทั้งหลายเกิดขึ้น

2) สติมา สัมมาสติ ความมีสติระลึกได้อยู่เสมอเป็นตัวกำหนดจับอารมณ์ไว้ทำให้ตามได้ทันทุกขณะ

3) สัมปชาโน มีสัมปชัญญะ คือความรู้ความเข้าใจตระหนักชัดในสิ่งที่ สติกำหนดไว้ หรือ ความรู้ความเข้าใจตระหนักชัดในสิ่งที่กระทำว่ามีความมุ่งหมายอย่างไร เป็นอย่างไร ปฏิบัติต่อมันอย่างไร ไม่ให้เกิดความหลง หรือความเข้าใจผิดใด ๆ สัมปชาโนจึงจัดเป็นตัวยุทธที่พิจารณาและรู้เท่าทันอารมณ์ที่สติกำหนดไว้ไม่ให้หลงไหลไปได้ และสัมปชาโนจะต้องมาควบคู่กับสติเสมอ ดังนั้นการฝึกฝนในเรื่องสตินี้จึงเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาปัญญานั้นเอง

4.1.3 วิธีการปฏิบัติสติปัฏฐาน

ดังได้กล่าวแล้วว่าสติปัฏฐานสามารถปฏิบัติได้ทุกเมื่อทุกเวลาในการดำเนินชีวิตประจำวันโดยมี “อิริยาบถสี่ (อิริยาบถใหญ่-อาการเคลื่อนไหวใหญ่ๆ) ทั้ง 4 คือ ยืน เดิน นั่ง นอน และสัมผัสขันธ์สี่ (อิริยาบถย่อย – อาการเคลื่อนไหวย่อย ๆ น้อยๆ) เช่น คู้เหยียดก้มเงย ฯลฯ” ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแสดงไว้โดยทางวิปัสสนา นำมาเป็นตัวกำหนด ในอิริยาบถใหญ่ทั้ง 4 นั้น ให้นำอิริยาบถนั่ง เรียกว่า นั่งสมาธิและอิริยาบถเดิน เรียกว่า เดินจงกรม มาเป็นหลักใหญ่ในการปฏิบัติ ทั้งอิริยาบถสี่ และสัมผัสขันธ์สี่ หมายถึงว่าให้รู้เท่าทันปัจจุบันในกิริยา ท่าทางและอาการเคลื่อนไหวของกายขณะที่กำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังพุทธพจน์แสดงไว้ในพระไตรปิฎก ดังนี้ “ภิกษุทั้งหลาย อีกอย่างหนึ่ง ภิกษุเมื่อเดินอยู่ก็รู้ชัดว่าเดินอยู่ เมื่อยืนอยู่ก็รู้ชัดว่ายืนอยู่เมื่อนั่งอยู่ก็รู้ชัดว่านั่งอยู่ เมื่อนอนอยู่ก็รู้ชัดว่านอนอยู่ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 10/375/249)

ในเรื่องวิธีการปฏิบัติสติปัฏฐานนี้ เมื่อมองไปถึงกระบวนการปฏิบัติจะพบว่าองค์ประกอบร่วมในการปฏิบัติจะมีอยู่ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่กระทำและฝ่ายที่ถูกกระทำ

- ฝ่ายที่ถูกกระทำ หรือถูกเพ่งพิจารณา ก็คือ สิ่งธรรมดาสามัญที่มีอยู่ในตัวคน เช่น ร่างกาย การเคลื่อนไหวของร่างกาย ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นที่เป็นอยู่ขณะปัจจุบันนั้น ๆ

- ฝ่ายที่กระทำ ได้แก่ตัวการที่คอยกำหนด หรือคอยเพ่งพิจารณาเป็นตัวหลักที่สำคัญของสติปัฏฐานได้แก่ สติและสัมปชัญญะ ฉะนั้น วิธีปฏิบัติคือให้สติทำหน้าที่เป็นตัวเกาะจับสิ่งที่พิจารณา สัมปชัญญะเป็นตัวปัญญาทำหน้าที่ ตระหนักรู้ตามความเป็นจริงในสิ่ง หรืออาการที่ถูกพิจารณานั้น ว่าคืออะไรมีความมุ่งหมายอย่างไร เช่น เมื่อกำหนดอาการเคลื่อนไหวของร่างกายขณะ เดินสติจะต้องเกาะจับอยู่ที่อาการเดินว่า เดินทำไม เดินอย่างไร เดินไปไหนและที่สำคัญคือ มีสัมปชัญญะรู้ชัดในอาการเดินนั้นๆ ในการกระทำนั้น ๆ คือในอาการเคลื่อนไหวของการก้าวเดิน และเข้าใจการกระทำนั้นตามความเป็นจริง ไม่เอาความรู้สึกเข้าไปปรุงแต่ง ที่ว่าสติเป็นตัวเกาะจับ สิ่งที่พิจารณานั้น หมายความว่า การนึกไว้ การคุมจิตไว้กับอารมณ์ คุมจิตไว้กับสิ่งที่กำลังทำ คุมจิตไว้ในกระแสของการทำกิจ ไม่ใช่เอาสติมากำหนดนึกถึงตัวเองแล้วทำความรู้สึกตัวว่าฉันกำลังทำ ซึ่งจะกลายเป็นการสร้างภาพตัวตนขึ้นมา แล้วจิตก็จะไปจดจ่ออยู่กับกับภาพหรือตัวตนนั้นๆ ให้สติตามกำหนดอยู่กับสิ่งที่กำลังกระทำหรือกำลังเป็นไป (เป็นอยู่ปัจจุบัน) จนไม่มีโอกาสนึกถึงตัวเองหรือตัวผู้กระทำเลยฝ่ายที่ทำนี้ นอกจากจะประกอบ ด้วยสติสัมปชัญญะอันเป็นตัวหลักที่สำคัญของสติปัฏฐานแล้วตัวหลักสำคัญอีกตัวหนึ่งคือ อาตปปี (ความเพียร) ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนแรงหนุนให้สติสัมปชัญญะทำงานไปด้วยดี

กล่าวโดยสรุปในเรื่องสติปัฏฐานได้ว่า สารสำคัญของสติปัฏฐาน คืออารมณ์ของจิตแบ่งออกเป็น 4 ฐานใหญ่ ๆ ได้แก่ กาย เวทนา จิตธรรม การพิจารณานั้นให้พิจารณาทั้งอิริยาบถใหญ่และอิริยาบถย่อยตามอารมณ์ของจิตซึ่งรวมลงใน 4 ฐานใหญ่ ๆ นั้น ให้เท่าทันกับอารมณ์ปัจจุบันที่เข้ามากระทบโดยมีหลักการปฏิบัติวิปัสสนา (สติปัฏฐาน) คือ มีสติ มีสัมปชัญญะ มีวิริยะให้รู้เท่าทันความจริง หรือรู้ตามความเป็นจริงและเป็นอยู่กับปัจจุบัน

การปฏิบัติสติปัฏฐานนำไปสู่ความฉลาดทางอารมณ์อย่างไร จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าสาระสำคัญของหลักการปฏิบัติสติปัฏฐานนี้อยู่ที่ว่า ให้รู้เห็นตามที่มันเป็นในขณะนั้นๆ คือดูเห็น เข้าใจว่าอะไร กำลังเป็นไปอย่างไร ปรากฏผลอย่างไร โดยไม่สร้างปฏิกิริยาใด ๆ ขึ้นในใจ ไม่คิด ไม่วิจารณ์ ไม่วินิจฉัยว่าดีชั่ว ถูกผิดไม่ใส่ความรู้สึก ความโน้มเอียง อคติความยึดมั่น ว่าถูกใจไม่ถูกใจ ชอบไม่ชอบ เพียงเห็นและเข้าใจตามที่สิ่งนั้น ๆ อาการนั้นๆ เป็นไปและเปลี่ยนแปลงไป ไม่ปรุงแต่งความคิดของเราของเราตัวเราตัวเขา เช่น ในการพิจารณาเวทนา เมื่อขณะนั้นมีทุกข์เกิดขึ้นก็รู้ว่าทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์ขึ้นเกิดอย่างไรเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร กำลังจะดับอย่างไร ในการพิจารณาธรรม ก็เช่นกัน เมื่อมีความกังวลใจ กลุ้มใจให้จับเอาความกังวลใจความกลุ้มใจนั้นขึ้น มาพิจารณาว่า เกิดขึ้นได้อย่างไรเป็นมาอย่างไร หรือเวลาโกรธพอนึกได้ รู้ตัวว่าโกรธ ความโกรธก็หยุดหายไป ให้จับเอาความโกรธนั้นขึ้นพิจารณาคุณโทษเหตุที่โกรธ และอาการที่ความโกรธหายไป เป็นต้น การปฏิบัติดังกล่าวเหล่านี้ นำไปสู่ความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งแยก ออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) ด้านจิตใจ การที่เรามีสติสัมปชัญญะกำหนดอาการเช่นนี้ เท่ากับว่าจิตของเราเป็นอยู่ขณะปัจจุบัน เมื่อจิตเป็นอยู่กับขณะปัจจุบันย่อมเป็นการควบคุมกระแสของการรับรู้และความคิดไว้ให้บริสุทธิ์ ไม่ใส่ความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไป ไม่มีความยึดมั่น ถือมั่น ไม่เปิดโอกาส ให้กิเลส ตัณหา ต่าง ๆ เช่น ความโกรธเกิดขึ้นได้เป็นการกำจัดอาสวะเก่า และป้องกันอาสวะใหม่ไม่ให้เกิดขึ้น มีสภาพจิตที่บริสุทธิ์ หรือที่ศัพท์สมัยใหม่เรียกว่า ความฉลาดทางอารมณ์ (ทางจิต)

2) ด้านพฤติกรรม เมื่อจิตมีสภาพจิตที่บริสุทธิ์แล้วย่อมเป็นผู้มีจิตอิสระ ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบเหตุเพราะอารมณ์เหล่านั้นถูกใช้เป็นวัตถุในการศึกษาพิจารณาไปหมด เมื่อไม่แปรผันไปตามอำนาจอาสวะเท่ากับว่าพฤติกรรมต่าง ๆ นั้นหลุดพ้นจากแรงขับของกิเลสหรือแรงจูงใจไร้สำนึกต่าง ๆ (unconscious drives, unconscious motivation) เป็นอยู่อย่างที่เราเรียกว่า ไม่อิงอาศัย (ไม่ขึ้นต่อตัณหา ทิฐิ) ไม่ยึดมั่นสิ่งใดในโลกดั่งนี้ เมื่อบุคคลได้ศึกษาพัฒนาจิตของตนให้ตั้งงามขึ้นไปเรื่อย ๆ จนถึงขั้นที่เราเรียกว่าจิตอิสระแล้ว เท่ากับเป็นการควบคุมและเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ทางกายไปในตัวคือแสดงออกทางกายในทางที่ตั้งงามเป็นผู้มีศีลพร้อมเสร็จอยู่ในตัว ซึ่งย่อมส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมในทางตั้งงามไปด้วย สังคมย่อมเป็นอยู่อย่างปกติสุขจัดได้ว่าเป็นความฉลาด ทางอารมณ์ด้านดีหรือด้านศีล ที่แสดงออกทางกายและความสัมพันธ์กับสังคม

3) ด้านปัญญาเมื่อจิตทำงานตามกระบวนการสติปัฏฐานดังกล่าวแล้ว ปัญญาย่อมทำหน้าที่ได้ผลดีเพราะไม่ถูกหันเหไปด้วยความรู้สึก ความเอนเอียง และอคติต่าง ๆ ทำให้ได้รู้เห็นตามที่เป็นจริง เรียกว่าเป็นอยู่ด้วยปัญญาหรือที่เรียกว่ามีความฉลาดทางอารมณ์ด้านปัญญา

สรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน คือ มองเห็นรูปธรรมนามธรรมแต่ละอย่างที่เป็นส่วนประกอบของกระแส นั้น ๆ กำลังเกิดดับอยู่ตามสภาวะของมัน เมื่อจิตมีความสามารถแยกแยะ วิเคราะห์ ส่วนประกอบต่าง ๆ ในกระแสกระจายออกไปเป็นส่วน ๆ เป็นขณะ ๆ ได้ (สมรรถภาพจิต) มองเห็นอาการที่สืบต่อกันเป็นขบวนการย่อมไม่หลงไปยึดเอาสิ่งนั้นเป็นตัวตนของตน สิ่งเหล่านั้นย่อมหมดอำนาจบังคับบัญชา

บุคคล เมื่อมองเห็นความเป็นไปได้อย่างลึกซึ้งแจ่มชัดเต็มที่ ก็เป็นภาวะที่เรียกว่า หลุดพ้น การดำเนินจิตจะเป็นไปในรูปแบบใหม่เป็นกระแสที่บริสุทธิ์โปร่งเบาเป็นอิสระไม่เอนเอียงยึดติด (มีคุณภาพจิต) เกิดบุคลิภาพใหม่เป็นสภาพจิตที่มีสุขภาพสมบูรณ์ (สุขภาพจิต) เมื่อสุขภาพจิตสมบูรณ์แล้วอวัยวะทุกส่วนในร่างกายย่อมปฏิบัติหน้าที่ได้คล่องตามปกติ ไม่มีโรคภัย (สุขภาพกาย) ซึ่งพระธรรมปิฎก กล่าวว่า ไว้ว่า “การปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐานเป็นวิธีชำระล้างอาการโรคต่างๆ ที่มีในจิตกำจัดสิ่งที่เป็นเงื่อนไข เป็นอุปสรรคขวางขัดขวางการทำงานของจิตให้หมดไปทำให้ปลอดโปร่งพร้อมที่จะดำรงชีวิต อยู่เผชิญและจัดการกับสิ่งทั้งหลายในโลกด้วยความเข้มแข็ง และสดชื่นตลอดไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546 : 818)

สติปัฏฐานเป็นหลักการพัฒนาชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ คือ สติปัฏฐานเป็นการทำงานสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบด้านอารมณ์กับองค์ประกอบด้านปัญญาโดยมีอาตาปี (มีความเพียร) และสติมา (มีสติ) เป็นองค์ประกอบด้านอารมณ์ (EQ) ส่วนสัมปชาโน (มีสัมปชัญญะ) เป็นองค์ประกอบด้านปัญญา (IQ) โดยที่ องค์ประกอบทั้งสามนี้ จะทำงานสัมพันธ์กัน ความมีสติ (EQ) คือระลึกได้อยู่เสมอ คุมจิตไว้กับอารมณ์ คุมจิต ไว้กับสิ่งที่กำลังทำตามได้ทันทุกขณะ ความมีสัมปชัญญะ (IQ) รู้เข้าใจตระหนักชัดในสิ่งที่สติกำหนดไว้ ตระหนักรู้เข้าใจตามความเป็นจริงในสิ่งที่กระทำ ประกอบกับมีความเพียร (EQ) เป็นแรงเร่งให้จิตเดินรุดหน้าหนุนให้กุศลธรรมทั้งหลายเกิดขึ้น และไม่เปิดช่องให้ออกุศลธรรมเกิดขึ้น การพิจารณาเช่นนี้ ย่อมรู้ชัดในอารมณ์ ในการกระทำทุกอย่างของตนที่กำลังจะกระทำอะไร เพื่ออะไร เกิดผลดีผลเสียอย่างไร ซึ่งสอดคล้องสัมพันธ์กันกับแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ที่ว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นการรู้จักภาวะอารมณ์ของตน (2) ขั้นการควบคุมอารมณ์และ (3) ขั้นการใช้ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ การปฏิบัติดังกล่าวทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับการปฏิบัติสมาธิว่าการปฏิบัติสมาธิมีผลให้เกิดความฉลาดทางอารมณ์ ที่แสดงออกในมิติต่าง ๆ ของชีวิต คือความฉลาดทางอารมณ์ที่แสดงออกทางกาย เช่น แสดงถึงความมีกายที่พัฒนาแล้ว เช่น มีสุขภาพดีร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ทำให้สามารถ ทำกิจการงานต่าง ๆ ได้ผลดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2541 : 98) ความฉลาดทางอารมณ์ที่แสดงออกทางพฤติกรรม เช่น ในการเกี่ยวข้องกับสังคมเป็นผู้มีส่วนร่วมสร้างสรรค์พัฒนาสังคม รู้รักษาและรู้จักสร้างระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกันในสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีงามกับสังคม มีความประพฤติดีงาม มีความสุจริตทางกาย วาจา และการประกอบอาชีพ ไม่เบียดเบียนช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นต้น ความฉลาดทางอารมณ์ที่แสดงออก ทางอารมณ์ (จิต) หมายถึงการแสดงออกถึงความมีคุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิตที่ดี การมีคุณภาพจิต เช่น มีคุณธรรม มีเมตตากรุณา มีขันติ หิริโอตตปปะ การมีสมรรถภาพจิตที่ดี คือมีจิตที่เหมาะสมแก่การใช้งานได้ดีเป็นจิตที่มีความเพียร มีสติมีสมาธิ เข้มแข็งมั่นคงคล่องตัว การมีสุขภาพจิตที่ดี คือมีความสุข มีความปลอดโปร่งเบิกบานสดชื่นผ่องใส ในสังคมยังมีบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ ที่แสดงออกทางอารมณ์ (จิต) มากเท่าไรก็จะเป็นสังคมที่มีแต่ความสุข ย่อมไม่เกิดปัญหาทั้งส่วนตนและแก่ผู้อื่นในสังคม

สรุป

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับความฉลาดทางอารมณ์และยังก่อให้เกิดความฉลาดทางปัญญาด้วย หมายความว่าเมื่อมีอารมณ์ที่ดีย่อมมีปัญหา มีสติคิดในทางสร้างสรรค์และก่อให้เกิดความสุขตามมาโดยไม่สร้างปฏิกิริยาใด ๆ ขึ้นในใจ ไม่คิด ไม่วิจารณ์ มองเห็นรูปธรรม นามธรรมแต่ละอย่างที่เป็นส่วนประกอบของกระแส นั้น ๆ กำลังเกิดดับอยู่ตามสภาวะ ไม่หลงไปยึดเอาสิ่งนั้นเป็นตัวตนของตนเมื่อมองเห็นความเป็นไปได้อย่างลึกซึ้ง แจ่มชัดเต็มที่ก็เป็นภาวะที่เรียกว่า หลุดพ้น การดำเนินจิตจะเป็นไปในรูปแบบใหม่เป็นกระแสที่บริสุทธิ์โปร่งเบาเป็นอิสระไม่เอนเอียงยึดติด การใช้หลักธรรมเป็นการฝึกตนให้มีสติเข้าไปกำกับตามดูรู้ทัน พฤติกรรมทางกาย วาจา และใจของตนด้วยการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์สู่ขั้นสมบูรณ์มากขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์ ความตระหนักรู้ตนเอง การจัดการกับอารมณ์ การรู้จักตนเอง การเห็นอกเห็นใจ และทักษะทางสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2550). *อิคิว : ความฉลาดทางอารมณ์ (ฉบับปรับปรุง)*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต.
- เทิดศักดิ์ เดชคง. (2547). *ความฉลาดทางอารมณ์จากทฤษฎีสู่ปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: Desktop
- เทิดศักดิ์ เดชคง. (2541). *มองอเมริกา มาแก้ปัญหาไทย*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- เทิดศักดิ์ เดชคง. (2541). *การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม
- เทิดศักดิ์ เดชคง. (2546). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์
- วีระวัฒน์ ปิ่นนิทามัย. (2542). *เชาวน์อารมณ์ EQ : ศาสตร์วัดความสุข และความสำเร็จของชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เนทจำกัด
- อุสา สุทธิสาคร. (2544). *พัฒนาอิคิวได้อย่างไร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: แปลนพับลิชชิง
- Cooper.R.K.&Sawaf.A. (1997) . *Executive EQ: Emotional Intelligence in leadership and organization*. New York: Basic books,
- Goleman D. (1998) . *Emotional Intelligence : why it can matter than IQ*. New York: Basic books.

การเลือกตั้งท้องถิ่นกับการพัฒนาประชาธิปไตย

Local elections and democratic development

พระสิริรัตนเมธี,

พระไกรสร สุมน และ พระมหาสมศักดิ์ สติสมปโน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

Phrasirirattanametee,

PhraKaison Sumano and PhraMaha Somsak Satishamparno
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Loei Buddhist College
Corresponding Author, E-mail : jainhiphop@gmail.com

บทคัดย่อ

การเลือกตั้งท้องถิ่น ถือเป็นรูปแบบหนึ่งในการปกครองตามหลักประชาธิปไตย เป็นประชาธิปไตยโดยพื้นฐาน เป็นช่องทางสำคัญให้กับประชาชนในท้องถิ่นในการแสดงออกถึงความคิดเห็น การเรียกร้อง เสนอความต้องการของตนต่อตัวแทนในองค์กรปกครองซึ่งมีอำนาจเข้ามาได้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งของกระบวนการปกครองตามหลักประชาธิปไตย 2. ความสำคัญของการเลือกตั้งท้องถิ่น กระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งของกระบวนการปกครองตามหลักประชาธิปไตย โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น โดยอธิบายเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นกับการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งเนื้อหาในบทความนี้จะแบ่งออกเป็น ส่วนแรก แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ส่วนที่สอง การเลือกตั้งท้องถิ่นกับกระบวนการประชาธิปไตย และส่วนสุดท้าย ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

คำสำคัญ : การเลือกตั้งท้องถิ่น; ประชาธิปไตย

Abstracts

The local election was basically regarded a formation of democracy, which was very significant for local people to express the representatives of administrative organizations their necessary opinions, demands and claims. The objectives of the academic article were to study concepts of local election, another process of local democratic voting, and to study the importance of local balloting as another ballot in democratic government. The study was based upon primary data from involved documents, textbooks, academic and research articles, and aimed at the local election and the democratic development in Thailand. The content of the article was divided into three parts; the first on concepts of local elections, the second on local

* วันที่รับบทความ: 5 พฤษภาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 11 มิถุนายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 14 มิถุนายน 2564

Received: May 5, 2021; Revised: June 11, 2021; Accepted: June 14, 2021

elections and democratic processes, and the last on importance of local administration and democratic development.

Keywords : Local Elections; Democratic Formation

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ รากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ให้รู้สึกรู้ว่าตนมีความเกี่ยวพันในการปกครอง การบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบและหวงแหนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตย (ชูศักดิ์ เทียงตรง, 2518 : 6-7) ซึ่งมีความสำคัญต่อประเทศชาติ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานทางการเมืองการปกครองที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง โดยปกติการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นจะเปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตท้องถิ่นนั้น ๆ เลือกตั้งผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้บริหารท้องถิ่น หรือเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นเพื่อเลือกผู้บริหารท้องถิ่นอีกทีหนึ่ง (เรียกว่าการเลือกตั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมตามลำดับ) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอำนาจอิสระ (autonomy) ในการบริหารจากรัฐได้ในระดับหนึ่งตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด และมีความสำคัญต่อชุมชน ในฐานะที่รัฐกระจายอำนาจให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างอิสระภายใต้การกำกับดูแลอย่างเหมาะสมของรัฐส่งผลให้ชุมชนสามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม

กระบวนการเลือกตั้งของคนในท้องถิ่น เป็นฐานเสริมสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นับเป็นช่องทางสำคัญให้กับประชาชนในท้องถิ่นในการแสดงออกถึงความคิดเห็น การเรียกร้อง เสนอความต้องการของตนต่อตัวแทนในองค์กรปกครองหรือต่อภาคส่วนอื่นเกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน เป็นต้น และเป็นช่องทางให้ประชาชนได้จัดการตนเองบนพื้นฐานของการพึ่งตนเป็นสำคัญ โดยประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งจะเป็นการฝึกฝน ให้ประชาชนใช้ดุลพินิจเลือกผู้แทนที่เหมาะสม สำหรับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารกิจการของท้องถิ่น นับได้ว่าเป็นผู้นำในท้องถิ่นจะได้ใช้ความรู้ความสามารถบริหารงานท้องถิ่น เกิดความคุ้นเคยมีความชำนาญในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง (ลิขิต ชีรเวคิน, 2535 : 3)

การเลือกตั้งท้องถิ่น (Local Elections) จึงนับได้ว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของกระบวนการปกครองตามหลักประชาธิปไตย (Democracy) กล่าวคือเป็นการสร้างและเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชนภายใต้การยอมรับของสังคมทั่วไป เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการปกครองที่ตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน” ถูกใช้โดยตัวแทนของประชาชน ซึ่งตัวแทนของประชาชนนั้นเป็นผู้ที่ได้รับการมอบหมายให้ทำหน้าที่ภายใต้ความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อผลประโยชน์ของประชาชน ซึ่งประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงในการใช้อำนาจอธิปไตย ในขณะที่อำนาจอธิปไตยถูกใช้โดยตัวแทน ได้แก่ สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เข้าไปการออกแบบนโยบายซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนผ่านกระบวนการเลือกตั้ง (สุนทรชัย ขอบยศ และรจนา คำดีเกิด, 2556 : 9-43) และบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือรัฐบาลท้องถิ่น (Local Government) ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งดังกล่าว จะเป็นประชาชนซึ่งอาศัยในเขตการปกครองท้องถิ่น ตั้งแต่ระดับจังหวัดลงมา โดยมีชื่อเรียกเขตการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกันไปตามเขตการปกครอง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาล เป็นต้น การเลือกตั้งท้องถิ่นจึงเป็นช่องทางหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น โดยการเลือกตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจตัดสินใจทางการเมือง

ดังนั้น เป็นมุมมองที่สำคัญอยู่ว่า การเลือกตั้งท้องถิ่นนั้น เป็นประชาธิปไตยโดยพื้นฐาน โดยผู้นำท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ก่อให้เกิดและกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังที่ โรเบิร์ต ดาห์ล (Robert A. Dahl) นักรัฐศาสตร์ชื่อดัง ได้กล่าวไว้ว่า ข้อดีของประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น คือ มักมีการกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมในการจัดการรูปแบบชีวิตด้านต่าง ๆ ของเขาอย่างมีเหตุมีผล และยังเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความสามัคคี การคิดถึงส่วนรวมและการเป็นสมาชิกของชุมชนเดียวกัน (ธเนศวร เจริญเมือง, 2544 : 102) และการปกครองท้องถิ่นในแง่ตัวเอง จะช่วยส่งเสริมการปกครองแบบประชาธิปไตยในระดับชาติและเป็นไปอย่างต่อเนื่องได้ การเลือกตั้งท้องถิ่น จึงได้รับการยอมรับกันว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยทั้งในระดับชุมชน และระดับประเทศ

ดังนั้นบทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งของกระบวนการปกครองตามหลักประชาธิปไตย 2. ความสำคัญของการเลือกตั้งท้องถิ่น กระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งของกระบวนการปกครองตามหลักประชาธิปไตยบทความนี้ทำการทบทวนองค์ความรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น การเลือกตั้งท้องถิ่นกับการพัฒนาประชาธิปไตยในมิติต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนได้ดำเนินการโดยอาศัยข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น โดยอธิบายเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นกับการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งเนื้อหาในบทความนี้จะแบ่งออกเป็น ส่วนแรก แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ส่วนที่สอง การเลือกตั้งท้องถิ่นกับกระบวนการประชาธิปไตย และส่วนสุดท้าย ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น

การเลือกตั้งท้องถิ่น (Local Election) หมายถึง การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเข้าไปบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐบาลท้องถิ่น (Local Government) โดยมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งดังกล่าว จะเป็นพลเมืองซึ่งอาศัยอยู่ในเขตปกครองท้องถิ่น ตั้งแต่ในระดับเมืองหรือจังหวัดต่ำลงมา โดยมีชื่อเรียกเขตการปกครองท้องถิ่นแตกต่างกันไปตามแต่ละประเทศ ในไทยจะมีเขตการปกครองตัวอย่างเช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาล แต่ในสหรัฐอเมริกาจะมีเขตการปกครอง ตัวอย่างเช่น เคาน์ตี (County) เทศบาล (Municipal) ทาวน์/ทาวน์ชิพ (Town/Township) เป็นต้น

การเลือกตั้งท้องถิ่นจึงเป็นช่องทางหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นตามสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยการเลือกตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้ข้อจำกัดของการมีประชากรจำนวนมากและมีพื้นที่เขตการปกครองที่มีขนาดใหญ่ จึงทำให้การใช้อำนาจของประชาชนด้วยตนเองโดยตรง เพื่อทำการตัดสินใจทางนโยบายและการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเรื่องในชีวิตประจำวันโดยทั่วไปทำไม่ได้ในทางปฏิบัติแต่การเลือกตั้งท้องถิ่นก็ไม่ใช่ทั้งหมดของความเป็นประชาธิปไตยที่มีอยู่ เพราะการปกครองท้องถิ่นตามหลักการสากลจะให้ความสำคัญกับการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) เพื่อให้ผลลัพธ์ที่ได้เป็นประโยชน์ตกอยู่กับประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง จากการร่วมคิดร่วมทำกิจการสาธารณะด้วยตนเองอย่างมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554 : 25 - 28) ประชาชนในท้องถิ่นจึงไม่ควรมึนเมาเพียงแค่ว่าไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งท้องถิ่นเท่านั้น แต่ต้องมีบทบาทติดตามและตรวจสอบการทำงานของตัวแทนและฝ่ายบริหารในระดับท้องถิ่น ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐบาลท้องถิ่นเพราะมีความใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง

ความสำคัญของการเลือกตั้งท้องถิ่น

การเลือกตั้งท้องถิ่น เป็นตัวชี้วัดสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงสถานะของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐบาลท้องถิ่น และยังเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพของประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นได้ในหลากหลายมิติ ประกอบด้วย

- 1) การตรวจสอบความสนใจของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่น ว่ามีสูงมากเพียงใด โดยเปรียบเทียบได้จากระดับการมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น
- 2) ความเข้มข้นในการแข่งขันและช่วงชิงที่นั่งในสภาท้องถิ่นของผู้สมัครลงแข่งขันรับเลือกตั้งท้องถิ่น

3) บทบาทของผู้สมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่น ทั้งที่สังกัดพรรคการเมืองที่มีขนาดใหญ่และขนาดเล็ก รวมถึงบทบาทของผู้สมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่นที่ไม่สังกัดพรรคการเมือง เป็นต้น (Colin Rallings and Michael Thrasher, 1997 : 9)

ผลการเลือกตั้งท้องถิ่น สามารถแสดงถึงการตอบสนองของประชาชนในท้องถิ่น ที่มีต่อนโยบายที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในท้องถิ่นใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งจะนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทิศทางของนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม ให้ความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ซึ่งประเด็นที่ใช้ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นนี้ อาจจะไม่มีความสอดคล้องหรือแตกต่างจากประเด็นนโยบายที่มีอยู่ในการเมืองระดับชาติก็ได้

พัฒนาการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น

ประเทศไทยมีแนวคิดต้องการที่จะให้การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2517 โดยมีผู้เสนอให้กรุงเทพมหานครมีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ มาตั้งแต่สมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี พ.ศ.2521 อย่างไรก็ตาม กว่าแนวคิดดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรมใน พ.ศ.2528 โดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติกรุงเทพมหานคร นอกจากกรุงเทพมหานครแล้ว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปรูปแบบแรกที่ได้ให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงนั้นก็คือ เทศบาล ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2543 ซึ่งได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายและได้นำรูปแบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงมาใช้ เหตุผลที่นำรูปแบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงมาใช้ในประเทศไทย ดังนี้

1) การบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในอดีตที่ผ่านมาฝ่ายบริหารมีสภาพที่อ่อนแอไม่มีเสถียรภาพ และไม่สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสภาท้องถิ่นสามารถกำหนดทิศทางในการบริหารของฝ่ายบริหารได้มากเกินไป และความอ่อนแอที่เกิดจากความขัดแย้งกันภายในฝ่ายบริหารเอง

2) การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงจะทำให้เทศบาลสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น เพราะมีฝ่ายบริหารมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง

3) การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงจะทำให้ประชาชนมีทางเลือกทางการเมืองมากขึ้น ทั้งในด้านนโยบาย และตัวผู้สมัครจะเห็นได้ว่า ปัญหาเรื่องความอ่อนแอและไร้เสถียรภาพของฝ่ายบริหารเป็นปัญหาหลักที่สำคัญที่ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้สนับสนุนต้องการให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงเพื่อแก้ไข ปัญหา (นรินทร์ เศรษฐบุตร, 2544 : 1-2)

ปลายปี พ.ศ. 2546 มีการแก้ไขกฎหมายท้องถิ่นฉบับต่าง ๆ ให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับพัฒนาการของระบบการปกครองท้องถิ่นของไทยเป็นอย่างมากเพราะในอดีตที่ผ่านมาการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยเป็นไปอย่างเชื่องช้าและมักไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างที่มีนัยสำคัญมากนัก แต่การเปลี่ยนให้ผู้บริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้ง

โดยตรงถือได้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างท้องถิ่นไทยครั้งใหญ่และเป็นประเด็นที่น่าสนใจคือ กระทรวงมหาดไทย หรือ รัฐบาลจึงได้ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยทุกรูปแบบใช้รูปแบบการ เลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงทั้งหมดเมื่อปลายปี พ.ศ.2546

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย ตรงกับคำ ในภาษาอังกฤษว่า Democracy มาจากคำ ในภาษากรีกว่า Democratia ซึ่ง ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ Demos หมายถึง ประชาชน กับ Kratein หมายถึง ปกครอง ฉะนั้น ประชาธิปไตย (Demoskratia) จึงหมายถึง ประชาชนปกครอง หรือการ ปกครองโดยประชาชน (Government by the people) สำหรับภาษาไทย ประชาธิปไตยเป็นคำสนธิมาจากคำว่า ประชา หมายถึง ประชาชนหรือปวงชน กับอธิปไตย หมายถึง อำนาจอสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งเมื่อประชาธิปไตย ตรงกับ คำ ในภาษาอังกฤษว่า Democracy มาจากคำในภาษากรีกว่า Democratia ซึ่ง ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ Demos หมายถึง ประชาชน กับ Kratein หมายถึง ปกครอง ฉะนั้นประชาธิปไตย (Demoskratia) จึง หมายถึง ประชาชนปกครอง หรือการปกครองโดยประชาชน (Government by the people) สำหรับ ภาษาไทยนั้น ประชาธิปไตย เป็นคำสนธิมาจากคำว่า ประชา หมายถึง ประชาชนหรือปวงชน กับคำว่า อธิปไตย หมายถึง อำนาจอสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งเมื่อรวมกันแล้ว ประชาธิปไตย จึงหมายถึง ประชาชนมีอำนาจอสูงสุดในการปกครองประเทศ

ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ที่หมายถึง ระบอบการปกครองที่ถือ มติปวงชนเป็นใหญ่ การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่ นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ประชาธิปไตย หมายถึง ระบบการเมือง (political system) และระบอบ การปกครอง (regime) รูป หนึ่งที่มีรัฐบาลซึ่งรับผิดชอบ และสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน รัฐบาลนี้ ประกอบด้วยบุคคลอื่น เป็นตัวแทนของประชาชนที่ ประชาชนให้ความยินยอมเห็นชอบโดยผ่านกระบวนการ เลือกตั้งที่แท้จริงและ เป็นไปอย่างเสรี ซึ่งมีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน ทั้งยึดหลักเสมอภาคและทั่วถึงในการเลือก รัฐบาลดังกล่าว เป็นรัฐบาลที่ปกครองโดยยึดหลัก นิติธรรมอันกำหนดถึงสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรมในหมู่ ประชาชน ดำเนินการปกครอง โดยยึดหลักเสียงข้างมากที่เคารพสิทธิของฝ่ายข้างน้อย รวมถึงมีการกำหนด หลักเกณฑ์การดำเนินการ และการสืบทอดหรือเปลี่ยนแปลงตำแหน่งที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความยินยอม พร้อมใจของประชาชนตามหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (วิสุทธิ์ โพธิ์แทน, 2550 : 91)

หลักการของประชาธิปไตย (principles of democracy) องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2554 : 27 – 31)

1. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (popular sovereignty or sovereignty of the people) ซึ่งโดยรวม คือ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเป็นผู้ร่วมกันใช้อำนาจนี้ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเองโดยวิถีทางประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมโดยเฉพาะในกระบวนการตัดสินใจ และการปกครองโดยหลักนิติธรรม

2. หลักสิทธิเสรีภาพ (right, liberty or freedom) ซึ่งมาจาก สิทธิ (right) เสรีภาพ (liberty) และ อิสระภาพ (freedom) โดยสิทธิ หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้เสรีภาพ หมายถึง โอกาสที่จะเลือกทำ หรือไม่ทำ ระหว่างทางเลือกหลายทางตามความปรารถนาของตนโดยปราศจากข้อบังคับหรือข้อจำกัด จะจำกัดได้ก็แต่โดยกฎหมายเท่านั้น ส่วนอิสระภาพ หมายถึง การทำ หรือดเว้นที่จะทำ สิ่งใด ๆ ก็ได้ที่ไม่ละเมิดผู้อื่น ทั้งนี้เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย จึงหมายถึง ความสามารถของคนที่ จะกระทำ หรือดเว้นกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ได้ภายในขอบเขตข้อกำหนดของกฎหมาย ซึ่งกฎหมายนั้นออกโดยวิถีทางประชาธิปไตย

3. หลักความเสมอภาค (equality) ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การที่ประชาชนทุกคนในประเทศมีความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกันพื้นฐานในเรื่องสำคัญ ๆ ที่เป็นไปได้ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ตั้งแต่การใช้สิทธิทางการเมือง และการไม่ถูกเลือกปฏิบัติโดยกฎหมาย หรือเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายสถานะฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองรวมทั้งการมีสิทธิเข้าถึงความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต ซึ่งความเท่าเทียมกันนี้จะทำให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม

4. หลักภราดรภาพ (fraternity) และหลักการเคารพเหตุผล (respect for reason) หลักภราดรภาพ หมายถึง ความเป็นพี่เป็นน้องกัน คนในสังคมควรปฏิบัติต่อกันด้วยน้ำใจ ช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน ไม่ปฏิบัติต่อกันดังเช่นศัตรู เพราะความแตกต่างกันซึ่งในการปกครองตนเองร่วมกันของประชาชนนั้น เมื่อคนในสังคมมีโอกาสและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ หรือทางสังคม ย่อมทำ ได้อย่างสันติและหาข้อยุติที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับกัน ถ้าคนทั้งหลายมีความเคารพซึ่งกันและกัน (mutual respect) และมีความรักความปรารถนาดีต่อกันเปรียบประดุจญาติพี่น้องที่เรียกว่ามีภราดรภาพ

สรุปได้ว่า การที่ประชาชน จะต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ในการบริหาร บ้านเมือง การออกกฎหมาย การตัดสินใจ และการกระทำทุกอย่างที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ไม่ใช่มีสิทธิแค่เลือกตั้งผู้แทนอย่างเดียวเสร็จแล้วก็ไม่มีสิทธิอย่างอื่นอีกถือว่า เป็นประชาธิปไตยเพียงเปลือกนอก

แนวความคิดการเลือกตั้งท้องถิ่นกับกระบวนการประชาธิปไตย

การเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองระดับท้องถิ่น (Local Political Participation) ผ่านการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้ง (Candidates) และพรรคการเมืองท้องถิ่นที่มีแนวนโยบาย (Policy Platform) ที่ตรงกับความต้องการของประชาชน ในแง่หนึ่งการเลือกตั้งจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการ กำหนดนโยบายสาธารณะ เนื่องจากประชาชนสามารถกำหนดทิศทางของนโยบายสาธารณะที่ตนต้องการผ่านการเลือกผู้สมัครและพรรคการเมืองท้องถิ่นที่มีแนวนโยบายสอดคล้องกับตนได้

นอกจากนี้ การเลือกตั้งท้องถิ่นยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการเลือกตั้งท้องถิ่น เป็นกระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุลผู้บริหารทางการเมืองท้องถิ่น และรัฐบาลท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนสามารถที่จะเลือกปฏิเสธแนวนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น (Ezrow, Lawrence, 2010 : 23) ปัจจุบันผ่านการออกเสียงเลือกตั้งให้กับสมาชิกสภาท้องถิ่น เพื่อให้สมาชิกสภาท้องถิ่นได้ทำหน้าที่บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น ระบบการเลือกตั้งและกระบวนการจัดการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันอย่างยุติธรรม และสามารถสะท้อนความต้องการของประชาชนในฐานะผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งให้มากที่สุดจึงเป็นสิ่งที่ประเทศประชาธิปไตยทั่วโลกพึงปรารถนา สำหรับประเทศไทยผ่านการเลือกตั้งท้องถิ่นมาหลายครั้งและ การใช้ระบบการเลือกตั้งและกระบวนการจัดการเลือกตั้งหลายรูปแบบ อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทยยังคงประสบกับปัญหาต่าง ๆ เช่น การซื้อสิทธิขายเสียง การนับคะแนนที่ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม รวมไปถึงการไม่ยอมรับผลการเลือกตั้งในบางครั้ง (Goodwin-Gill, Guy S., 2006 : 12)

การเลือกตั้งท้องถิ่น (Local Elections) ยังหมายถึง การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่เข้ามาบริหารนั้นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ผ่านเวทีการเลือกตั้งท้องถิ่น อาทิ การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น สำหรับการเลือกตั้งท้องถิ่นนั้นเปรียบเสมือนการแข่งขันทางการเมืองในระดับท้องถิ่น นอกจากนี้การเลือกตั้งท้องถิ่นยังตัวชี้วัดสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงสถานะของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐบาลท้องถิ่น (Local Government) และยังเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพของประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นได้ในหลากหลายมิติ ดังเช่น การตรวจสอบความสนใจของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นว่ามีสูงมากเพียงใด โดยเปรียบเทียบได้จากระดับการมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น บทบาทของผู้สมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่น ทั้งที่สังกัดพรรคการเมืองที่มีขนาดใหญ่และขนาดเล็ก รวมถึงบทบาทผู้สมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่นที่ไม่สังกัดพรรคการเมือง ฯลฯ (Colin Rallings and Michael Thrasher, 1997 : 9) ผลการเลือกตั้งท้องถิ่นสามารถแสดงถึงการตอบสนองของประชาชนในท้องถิ่น ที่มีต่อนโยบายที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งใน

ท้องถิ่นใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งซึ่งจะนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทิศทางของนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ซึ่งประเด็นที่ใช้ในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นนี้อาจจะมีความสอดคล้องหรือแตกต่างจากประเด็นนโยบายที่มีอยู่ในการเมืองระดับชาติก็ได้

นอกจากนี้ การเลือกตั้งท้องถิ่นถือเป็นกระบวนการทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชน ด้วยการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อเลือกตัวแทนของตนเอง ซึ่งแสดงออกถึงเจตจำนงของประชาชน โดยตัวแทนที่ตนเลือกไปนั้นจะต้องทำหน้าที่ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านนโยบายและความต้องการของประชาชน ตลอดจนผลประโยชน์ส่วนรวม (Public Interest) เป็นที่ตั้ง และกระบวนการเลือกตั้งยังเป็นกลไกที่สำคัญเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ที่เลือกตนในการใช้อำนาจหน้าที่ในการบริหารตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น (Local Democracy) โดยถือว่าเป็นประชาธิปไตยในระดับรากหญ้า ถือเป็นจุดเริ่มต้นของประชาธิปไตยระดับชาติ สิ่งหนึ่งที่เป็นข้อแตกต่างระหว่างประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นกับประชาธิปไตยระดับชาติอยู่ที่การให้ความสำคัญกับหลักการที่ว่าด้วย “การปกครองตนเอง” (Self-Government Democracy) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตยที่แท้จริงอันสะท้อนให้เห็นผ่านประชาธิปไตยท้องถิ่น (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2550 : 8 – 9)

ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

บทบาทของการปกครองท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดการพัฒนาของประชาธิปไตยในระดับชุมชนและระดับประเทศจะเห็นได้ว่า แต่เดิมนั้นปรากฏความคิดเห็นที่ว่า การปกครองท้องถิ่นนี้ แท้จริงแล้วมิได้มีลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยเลย หากแต่การปกครองท้องถิ่นกลับเป็นสิ่งที่ขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย และทางที่สมควรเน้นการรวมศูนย์ของอำนาจรัฐจะเหมาะสมกว่า ในปัจจุบันแนวคิดที่ว่านี้ ไม่ได้รับความนิยมกันสักเท่าใดนัก แนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองกับระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน จึงมีแง่มุมสำคัญอยู่ว่า การปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นประชาธิปไตยโดยพื้นฐาน โดยผู้นำท้องถิ่นควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และการปกครองท้องถิ่นในแง่ตัวเอง จะช่วยส่งเสริมการปกครองแบบประชาธิปไตยในระดับชาติ และเป็นไปอย่างต่อเนื่องได้ การปกครองท้องถิ่น จึงได้รับการยอมรับกันว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ โดยสรุปได้ในประการต่าง ๆ ต่อไปนี้ (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2539 : 16)

1) การปกครองท้องถิ่นก่อให้เกิดและกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน กล่าวคือ ในการปกครองท้องถิ่นที่ผู้นำมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนนั้น เป็นจุดเริ่มของการกระตุ้นความสนใจมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว และการที่ผู้นำท้องถิ่นได้เสนอนโยบายให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ทราบ ได้แสดง

ความคิดเห็น และตัดสินใจเลือก ก็เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมต่อกิจการของท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ

2) การปกครองท้องถิ่นก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อประชาชนของผู้นำ (Accountability) ความรับผิดชอบของผู้นำต่อประชาชนนี้ ในสังคมประชาธิปไตยตะวันตก หมายความว่าพันธะสัญญาหรือความรับผิดชอบทางการเมืองที่ผู้นำซึ่งมาจากการเลือกตั้งมีต่อประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นความรับผิดชอบที่ว่าเขาได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเพื่อทำอะไร ผลงานจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนรวมหรือต่อส่วนตัว โดยต้องอธิบายให้ได้ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

3) การปกครองท้องถิ่นที่เข้มแข็งจะช่วยจัดระบบเผด็จการโดยรัฐบาล กล่าวคือ เมื่อมีการกระจายอำนาจมากขึ้น ท้องถิ่นเข้มแข็งมากขึ้น (นิยม รัฐอมฤต, 2522 : 19) สถาบันทางการเมืองโดยเฉพาะพรรคการเมืองก็จะมีคามมั่นคง อันจะส่งผลให้การยึดอำนาจและการใช้อำนาจเผด็จการจากส่วนกลางเป็นไปได้ยาก ดังเช่นที่ มงเตสกีเออ (Montesquieu) นักปรัชญาการเมืองชาวฝรั่งเศส กล่าวไว้ว่า การปกครองท้องถิ่นที่เข้มแข็งจะสามารถต่อต้านการปฏิวัติรัฐประหารได้ และการปกครองท้องถิ่นที่มีอิสระ จะช่วยส่งเสริมสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น

4) การปกครองท้องถิ่นสร้างความชอบธรรม ความห่างไกลทั้งในทางภูมิศาสตร์และในทางการเมืองย่อมทำให้การตัดสินใจโดยสถาบันทางการเมืองที่ห่างไกลออกไปจากชุมชนท้องถิ่น อาจจะไม่ได้รับการยอมรับในทางตรงกันข้ามหากการตัดสินใจกระทำในระดับชุมชนท้องถิ่น มีแนวโน้มที่จะได้รับการยอมรับและเป็นการสมเหตุสมผลมากกว่า ทำให้การตัดสินใจในทางการเมืองการปกครองนั้นมีความชอบธรรม

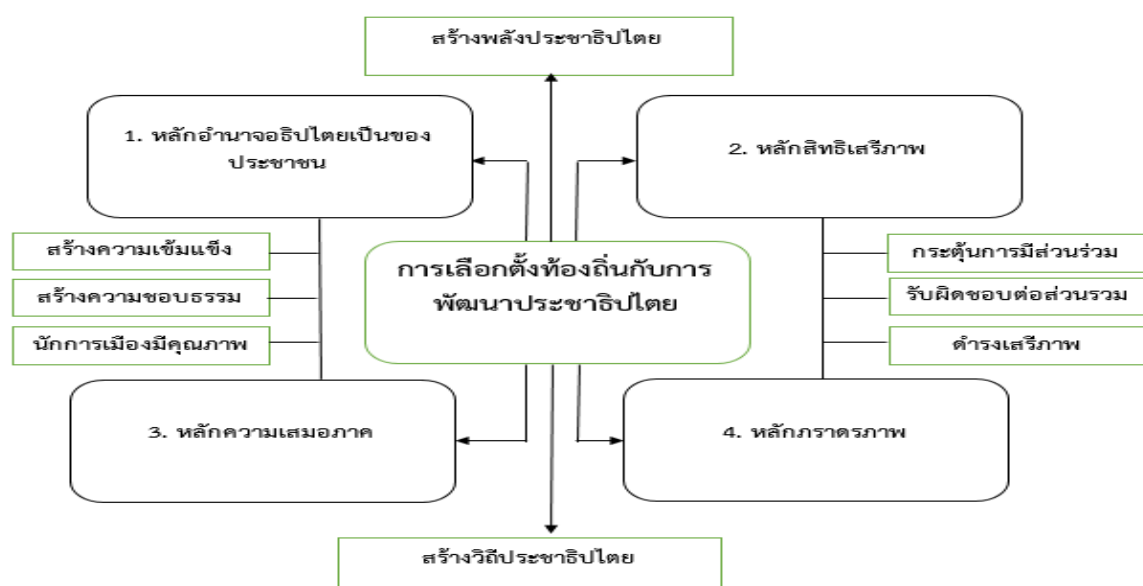
5) การปกครองท้องถิ่นช่วยดำรงหลักเสรีภาพ หากอำนาจทางการเมืองการปกครองถูกรวบอยู่ที่ศูนย์กลางมากเกินไป เป็นไปได้ที่จะเกิดการใช้อำนาจในทางที่ลิดรอนสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล และสร้างความเสียหายให้กับสังคมโดยรวมได้ง่าย ในทางตรงข้าม การกระจายอำนาจจึงเป็นมรรควิธีหนึ่งในการปกป้องเสรีภาพของปัจเจกบุคคล โดยการให้อำนาจมีการกระจายออกไป อันจะนำไปสู่การสร้างโครงข่ายของการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน (Checks and Balances) ระหว่างศูนย์กลางกับพื้นที่นอกศูนย์กลาง

6) การเมืองท้องถิ่นเป็นเวทีสร้างการเมืองระดับชาติ กล่าวคือ เมื่อการเมืองการปกครองในระดับท้องถิ่นประสบความสำเร็จในเชิงการได้มาซึ่งผู้นำทางการเมืองที่เป็นตัวแทนของประชาชน มีความรับผิดชอบต่อส่วนร่วม ผ่านการเรียนรู้และการอบรมกล่อมเกลากองการเมืองแล้ว ก็จะทำให้คุณภาพของนักการเมืองระดับชาติสูงขึ้น

7) การสร้างพลังประชาธิปไตยหรือการพัฒนาการเมืองที่มั่นคงนั้น จะต้องเริ่มจากการสร้างความเป็นประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นเสียก่อน จากนั้นจึงขยายไปในระดับประเทศ การปกครองท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับชาติ เพราะทำให้เกิดการพัฒนาการเมืองในวงกว้าง

8) การปกครองท้องถิ่นทำให้เข้าสู่วิถีการเมืองของประชาชน (Politicalization) ด้วยเหตุที่การเมืองท้องถิ่นมีความเกี่ยวพันหรือผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงและใกล้ชิด และเกี่ยวข้องต่อการเมืองระดับชาติ หากมีกิจกรรมทางการเมืองเกิดขึ้นอยู่เสมอก็จะมีผลทำให้เกิดความตื่นตัว และมีชีวิตชีวาต่อการปกครองท้องถิ่นประชาชนในท้องถิ่นจะมีความเกี่ยวพันและเข้าสู่ระบบการเมืองตลอดเวลา เพราะการเข้าสู่วิถีการเมืองเป็นถนนสายหนึ่งที่จะนำไปสู่เมืองประชาธิปไตย (อุทัย หิรัญโต, 2523 : 33)

การเลือกตั้งท้องถิ่นจึงเป็นช่องทางหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นตามสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยการเลือกตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้ข้อจำกัดของการมีประชากรจำนวนมากและมีพื้นที่เขตการปกครองที่มีขนาดใหญ่ จึงทำให้การใช้อำนาจของประชาชนด้วยตนเองโดยตรง จึงเสนอหลักการของประชาธิปไตย ได้แก่ 1. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน 2. หลักสิทธิเสรีภาพ 3. หลักความเสมอภาค 4. หลักภราดรภาพ ซึ่งก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ โดยสรุปได้ในประการต่าง ๆ ต่อไปนี้ 1) การกระตุ้นการมีส่วนร่วม 2) การรับผิดชอบต่อส่วนรวมของนักการเมือง 3) การดำรงเสรีภาพ 4) การสร้างความเข้มแข็ง 5) การสร้างความชอบธรรม 6) การสร้างนักการเมืองที่มีคุณภาพ 7)การสร้างพลังประชาธิปไตย และ 8) การสร้างวิถีประชาธิปไตย ดังสรุปตามตารางแผนภาพต่อไปนี้

สรุป

การเลือกตั้งท้องถิ่น (Local Elections) จึงนับได้ว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของกระบวนการปกครองตามหลักประชาธิปไตย คือ รากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นช่องทางสำคัญให้กับประชาชนในท้องถิ่นในการแสดงออกถึงความคิดเห็น การเรียกร้อง เสนอความต้องการของตนต่อตัวแทนในองค์กรปกครองหรือต่อภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องสำคัญ โดยประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งจะเป็นการฝึกฝน ให้ประชาชนใช้ดุลพินิจเลือกผู้แทนที่เหมาะสม สำหรับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารกิจการของท้องถิ่น ถือเป็นกระบวนการทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชน ด้วยการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อเลือกตัวแทนของตนเอง ซึ่งแสดงออกถึงเจตจำนงของประชาชน โดยตัวแทนที่ตนเลือกไปนั้นจะต้องทำหน้าที่ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านนโยบายและความต้องการของประชาชน ตลอดจนผลประโยชน์ส่วนรวม (Public Interest) เป็นที่ตั้ง และกระบวนการเลือกตั้งยังเป็นกลไกที่สำคัญเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ที่เลือกตนในการใช้อำนาจหน้าที่ในการบริหารตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น (Local Democracy)

นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยในท้องถิ่น (Local Democracy) ถือเป็นจุดเริ่มต้นของประชาธิปไตยของชาติ อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งท้องถิ่นยังเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงสถานะของผู้บริหารท้องถิ่นและยังเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพของประชาธิปไตยท้องถิ่น อีกทั้ง การเลือกตั้งท้องถิ่นยังเปรียบเสมือนเวทีในการศึกษาระบบการเมืองในท้องถิ่นเช่นเดียวกับการเมืองในระดับชาติอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ชูศักดิ์ เทียงตรง. (2518). *การบริหารการปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. (2544). *100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440 - 2540*. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2544). *สารานุกรมการเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิยม รัฐอมฤต. (2522). *การปกครองท้องถิ่นเปรียบเทียบ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ลิขิต อีรวิน. (2525). *การปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิสุทธิ์ โพธิ์แทน. (2550). *แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย*. นนทบุรี: สำนักฝึกอบรม เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์สถาบันพระปกเกล้า.

- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2539). *ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- สุนทรชัย ขอบยศ และ รจนา คำดีเกิด. (2556). การเมืองภาคพลเมือง : การถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย. *รัฐสภาสาร*. 61 (5). 9-43
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2554). *พัฒนาประชาธิปไตย...พัฒนาการเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2545). *ประชาธิปไตยท้องถิ่น : สาระสำคัญของการเมืองและการปกครองส่วนท้องถิ่น*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มติใหม่.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2550). *ประชาธิปไตยท้องถิ่น : แง่คิดเกี่ยวกับนโยบาย สาธารณะในระดับท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.
- อุทัย หิรัญโต. (2523). *การปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- Colin Rallings and Michael Thrasher. (1997). *Local Elections in Britain*. New York: Routledge.
- Ezrow, Lawrence. (2010). *Linking Citizens and Parties : How Electoral Systems Matter for Political Representation*. New York: Oxford University.
- Goodwin-Gill, Guy S.. (2006). *Free and Fair Election : New Expanded Edition*. (Geneva : Inter Parliamentary Union.

การแก้ปัญหาคอร์รัปชันในยุคดิจิทัลตามแนวพุทธจริยธรรม

Solving Corruption Problems in the Digital Age According to Buddhist Ethics

วัชรมน จันรอง, พระมหาสังคม ช่างเหล็ก,
ธนวัฒน์ วิชัยสูง และ อรพิน พุนประสิทธิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

**Watcharamon Chanrong, Phramaha Sangkorn Changlek,
Tanawat Vichaisung and Orapin Phunprasit**

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chaiyaphum Buddhist College
Corresponding Author, E-mail : watcharamon33@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาคอร์รัปชันในยุคดิจิทัลตามแนวพุทธจริยธรรม จากการศึกษาพบว่า การทุจริตคอร์รัปชันนั้นฝังรากลึกในสังคมเป็นเวลานาน เป็นอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ด้วยผลเสียที่มีมากมาย สังคมจึงเกิดการตื่นตัวและร่วมกันคิดหามาตรการต่าง ๆ ในการป้องกันและปราบปรามอย่างเป็นรูปธรรม พุทธจริยธรรมถือเป็นหลักการสำคัญในการปฏิบัติตนเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี และการอยู่ร่วมกันด้วยดีของสังคม แนวคิดพุทธจริยธรรมพยายามอธิบายได้ชัดเจนอย่างมากแต่ก็ถูกกลืนหายไปอย่างน่าเสียดาย โดยเฉพาะหิริโอตตปปะฆราวาสธรรม และทิส 6 หากนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ผ่านกระบวนการสร้างระบบป้องกันที่ดี เชื่อแน่อนว่าปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันจะลดน้อยลงไปในที่สุด

คำสำคัญ : คอร์รัปชัน; ยุคดิจิทัล; พุทธจริยธรรม

Abstracts

This academic article aims to solve corruption problems in the digital age according to Buddhist ethics. According to studies, it has been found that Corruption was deeply rooted in society for a long time. It was a crime that severely affects the development of the country in economic, social and political. With a lot of negative effects, The society has become alert and come together to come up with various measures in preventing and concrete suppress. Buddhist ethics was an important principle in conducting oneself for a good life and the coexistence of society. The concept of Buddhist ethics tried to be very clear but it was unfortunately ignored. especially the moral shame, moral dread, virtues for lay people and 6 directions. If concepts

* วันที่รับบทความ: 26 เมษายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 24 มิถุนายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 26 มิถุนายน 2564

Received: April 26, 2021; Revised: June 24, 2021; Accepted: June 26, 2021

were applied through the process of creating a good defense system, Certainly believe that the problem of corruption will be reduced in the end.

Keywords: Corruption; Digital Age; Buddhist Ethics

บทนำ

ปัญหาการคอร์รัปชัน เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนและเสียหายทั้งต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของคนไทยอย่างรุนแรง เพราะทำให้เกิดการเร่งรัดใช้จ่ายทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณะสมบัติ งบประมาณ ฯลฯ ในระยะสั้นเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ซึ่งเกิดขึ้น ทุกองค์กร หน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนักการเมือง นักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการไทยทุกองค์กร ทุกหน่วยงาน ทุกท้องถิ่นทั่วประเทศ ซึ่งกลุ่มคนที่ทำการทุจริตคอร์รัปชันเหล่านี้ ล้วนเป็นคนกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในการอนุมัติโครงการ และงบประมาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง มากกว่าไปสร้างผลประโยชน์ระยะยาวของประชาชนส่วนใหญ่ การเร่งรัดทำลายทรัพยากรเพื่อผลิตสินค้าและบริการเพื่อแสวงหาผลกำไรสูงสุดขององค์กรเอกชน ทำให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อม การขาดสมดุลในระบบนิเวศการขาดสมดุลระหว่างเมืองกับชนบท การกระจายรายได้และทรัพย์สินที่ไม่เป็นธรรม ปัญหาความยากจน และปัญหาทางสังคม และวัฒนธรรมอื่นๆ เช่น ค่านิยมที่เห็นแก่เงิน เห็นแก่การบริโภค และเห็นแก่ตัว เป็นต้น ซึ่งมีการพัฒนาการทั้งรูปแบบและวิธีการต่างๆ โดยการปลุกปั่นของนักการเมืองและพรรคการเมืองทุกพรรคที่ทุจริตคอร์รัปชันร่วมกับข้าราชการและนักธุรกิจ การเมือง (Srivithaya, 2015 : 20-29) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยเรื่อง แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย พบว่า ในแต่ละปีพ่อค้าและนักธุรกิจกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ต้องสูญเสียเงินให้กับการคอร์รัปชันเป็นจำนวนสูงถึงเกือบ 3 แสนล้านบาท ซึ่งเงินจำนวนนี้สามารถอำนวยความสะดวกส่วนใหญ่ของประเทศได้ทำให้รัฐต้องจ่ายเงินงบประมาณสูงกว่าที่เป็นจริง ทำให้ประชาชนต้องได้รับบริการสาธารณะที่ไม่มีคุณภาพ อีกทั้งยังทำให้นักลงทุนขาดความเชื่อมั่นในระบบราชการไทยที่มักจะมีการใช้อำนาจโดยมิชอบ (จารุวรรณ สุขมาลงษ์, 2556 : 68)

จะเห็นได้ว่า การทุจริตคอร์รัปชันส่งผลกระทบทั้งในระดับจุลภาคไปจนระดับมหภาค แม้รัฐบาลในแต่ละสมัยจะออกนโยบายในการป้องกันและปราบปรามปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันก็ตาม ก็ไม่ได้ทำปัญหาเหล่านี้ลดลงแต่อย่างใด นั่นก็เป็นเพราะว่า มนุษย์มีความโลภมาก ไม่เกรงเกิดต่ออาญาแผ่นดิน ดังนั้นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว หน่วยงานรัฐ และเอกชน รวมถึงนักวิชาการต่างๆ พยายามนำเสนอทางออก และแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ก็ยังไม่ผล ทำให้รัฐบาลจะต้องกลับมาทบทวนเพื่อหาแนวทางการในการแก้ไขปัญหาถึงรากเหง้าอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจ และความเกรงกลัวต่อความชั่ว ซึ่งแนวคิดแนวคิดพุทธจริยธรรม พยายามอธิบายได้ชัดเจนอย่างมากแต่ก็ถูกละเลยไปอย่างน่าเสียดายโดยเฉพาะหลักหิริโอตตปปะ หลักขราวาสธรรม และศีล 6 หากนำธรรมข้างต้นมาใช้ผ่านกระบวนการสร้างระบบป้องกันที่ดี เชื่อว่าปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันจะหมดลงไปในที่สุด

ปัญหาการรับชั้นในมุมมองเชิงปัจเจกและเชิงสังคม

1. การรับชั้นในมุมมองเชิงปัจเจก : กิเลสขันธ์

ดังที่ทราบมาแล้วข้างต้นว่า มนุษย์ประกอบด้วยกายกับจิต (ในภาษาไทยเรียกว่าใจ) แต่โดยฐานะแล้ว “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” เพราะจิตเป็นผู้สั่งกายและวาจาให้กระทำการต่าง ๆ ตามที่จิตปรารถนา ดังพุทธภาษิตในขุททกนิกาย ธรรมบทว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐสุด สำเร็จด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจอันโทษประทุษร้ายแล้ว กล่าวอยู่ก็ตาม ทำอยู่ก็ตาม ทุกข์ย่อมไปตามบุคคลนั้น เพราะทุจริต 3 อย่างนั้นเหมือนล้อหมุนไปตามรอยเท้าโคผู้ลากเกวียนไปอยู่ ฉะนั้น ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐสุด สำเร็จด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจผ่องใส กล่าวอยู่ก็ตาม ทำอยู่ก็ตาม สุขย่อมไปตามบุคคลนั้นเพราะสุจริต 3 อย่างเหมือนงามมีปกติไปตามฉะนั้น”(ขุ.ธ. 25/11/11) ด้วยเหตุนี้ กายและวาจาจึงเป็นเครื่องมือของใจที่จะทำดีก็ได้ ทำชั่วก็ได้ ตามเจตนาของผู้กระทำนั้น

พุทธศาสนาชี้ให้เห็นว่า การกระทำความชั่วร้ายมีรากเหง้ามาจากเจตนาอันไม่บริสุทธิ์ 3 อย่างคือ โลภะ โทสะ และโมหะ กับตัณหา เป็นกิเลสขันธ์ (ขุ.ม. 29/2/1) และเมื่อพิจารณาจากรากเหง้าแห่งความชั่วและตัณหาเหล่านี้ การคอร์รัปชันน่าจะมาจากส่วนของโลภะมากที่สุด เพราะความอยากได้ อยากมี เกินกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งเป็นสาระสำคัญของกิเลสชนิดนี้

ปัจเจกชนผู้มีความโลภ อยากได้ อยากมี ในทางที่ผิดทำนองคลองธรรม และตัดสินใจใช้กายและวาจาเป็นเครื่องมือในการสนองกิเลสของเขา การกระทำของเขาจะแสดงออกมาทางกายและวาจาที่ทุจริต ด้วยการลวงละเมิดศีล 5 ในข้อที่ 2) การกระทำเช่นนี้จัดอยู่ในขอบข่ายของการคอร์รัปชัน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้ (คณะสงฆ์และรัฐบาล. 2557: 241-242)

1.1 วิเคราะห์ความหมายในแนวแคบคอร์รัปชันก็คือ การละเมิดศีลในข้อที่ 2 ได้แก่

การลักทรัพย์ (stealing) ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางกาย ซึ่งเข้าข่ายการเรียกร้อยผลประโยชน์เกินกว่าที่ควรจะได้ ซึ่งไม่ถูกต้องทั้งทางกฎหมายและทางจริยธรรม และไม่ว่าทั้งต่อหน้าหรือลับหลัง เช่น 1) ลัก คือ ขโมยเอาลับหลัง และสามารถขยายไปถึงการไม่กระทำตามที่แบบตรงไปตรงมา แต่ใช้ลัทธิพรรคพวกนิยม 2) ฉก คือ ชิงเอาซึ่งหน้า 3) ฉ้อ คือ โกงเอา เช่น การฉ้อฉล โดยใช้กองทุนของรัฐเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง 4) ปล้น คือ รวมหัวกันแย่งเอา ซึ่งขยายไปถึงการใช้อิทธิพลทางการเมืองเพื่อหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นสมบัติของคนทั้งชาติ 5) เบียดบัง คือ ปกปิด หรือซุกซ่อนเอาบางส่วน เช่น ปกปิดการบริหารที่ไม่ถูกต้องบางอย่าง การคอร์รัปชันเชิงนโยบาย 6) ลักลอบ คือ แอบนำเข้าหรือออก เช่น ให้ตั้งงบประมาณหรือตั้งโครงการที่ตนมีบริษัทดำเนินธุรกิจประเภทนั้นอยู่แล้ว และเข้าไปประมูลเองโดยตั้งงบประมาณให้สูงแล้วให้บริวารเข้าไปประมูล 7) สับเปลี่ยน คือ สับเปลี่ยน โยกย้ายตำแหน่งข้าราชการรัฐวิสาหกิจโดยไม่ชอบธรรม เพื่อให้พวกพ้องของตนได้อยู่ในตำแหน่งที่สำคัญทางการเมืองและการบริหารหรือการสับเปลี่ยนทรัพยากรของรัฐมาเป็นของครอบครัว ซึ่งอาจกระทำโดยการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ หรือที่เรียกกัน

ว่า เครพโตเครซี (Kleptocracy) 8) ยักยอก คือ เบียดบังเอาของในหน้าที่ตน เช่น การยักยอกเอาวัสดุอุปกรณ์ขององค์กรหรือของรัฐไปใช้ในเรื่องส่วนตัว 9)ปลอม คือ ทำของที่ไม่จริง เช่น การปลอมแปลงเอกสารเพื่อประโยชน์ทางการเมือง

1.2 วิเคราะห์ในแนวกว้าง ศิลข้อหินนาทานนี้ยังกินความไปถึงการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การละทิ้งหน้าที่หรือการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบในสิ่งที่ทำไป รวมถึงพฤติกรรมทางวาจาและการล่อลวงด้วยลายลักษณ์อักษรด้วย

ตุ้ คือ เถียงเอา เช่น ตุ้เอาสมบัติพี่น้องมาเป็นของตน โดยอ้างว่า ก่อนตายพ่อแม่ยกสมบัติให้ตนคนเดียว ทั้ง ๆ ที่ไม่จริง

กรรโชก คือ ชูเอา เช่น การชูเชิญบังคับให้รับสินบนและการให้สิ่งล่อใจแกมบังคับ เพื่อแลกกับการสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและครอบครัว เป็นต้น หรือใช้อำนาจของตำรวจ ทหาร และข้าราชการเพื่อไปข่มขู่ คุกคาม และทำร้ายให้เกิดความเกรงกลัวในการชุมนุมประท้วงนโยบายรัฐบาล

หลอก คือ ทำให้เขาหลงเชื่อ เช่น การหลอกประชาชนผู้ที่ลงคะแนนเสียงให้ โดยหวังว่ารัฐบาลจะทำตามสัญญาที่ให้ไว้ในนโยบายหาเสียง เมื่อได้เป็นรัฐบาลแล้วไม่ทำตามสัญญา

ลวง คือ บ้ายเบี่ยงลวงเขา เช่น การผูกขาด การให้สัมปทาน และการเรียกเก็บส่วน

บางอย่างผิดกฎหมาย โดยการสร้างความขาดแคลนเทียมเพื่อลวงประชาชน เช่น ปัญหาการขาดแคลนน้ำตาล น้ำมันพืช เป็นต้น

ตระบัด คือ ปฏิเสธ เช่น ปฏิเสธว่าตนไม่ได้ทุจริต แต่แท้ที่จริงทุจริตการเลือกตั้ง ทั้งการซื้อเสียงและการทุจริตด้วยวิธีต่าง ๆ

พฤติกรรมดังกล่าว เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการเรียกร่องผลประโยชน์เกินกว่าที่ควรจะได้ซึ่งไม่ถูกต้องทั้งทางกฎหมายและทางจริยธรรม เป็นพฤติกรรมที่ทุจริตและเข้าข่ายการคอร์รัปชันทั้งสิ้น

กล่าวโดยสรุป คอร์รัปชันในมุมมองเชิงปัจเจกจะมองเข้าไปถึงมโนธรรมในใจของแต่ละบุคคลว่ามีเจตนามาจากกุศลมูล (รากเหง้าความดี) เช่น ความไม่โลภ เป็นต้น หรืออกุศลมูล (รากเหง้าความชั่ว) ซึ่งแต่ละคนย่อมรู้ดีแก่ใจ เมื่อต้องการคอร์รัปชันก็จะใช้กายและวาจาเป็นเครื่องมือและแสดงออกด้วยการละเมิดศีล 5 ในข้อที่ 2 ซึ่งผลที่เกิดขึ้นก็คือ การกระทำความผิดจะนำมาซึ่งโทษ ผู้รู้ดีเตียน ไม่เป็นประโยชน์ นำมาซึ่งความทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นการบั่นทอนคุณภาพชีวิตให้เสื่อมถอยลงไป

2. คอร์รัปชันในมุมมองเชิงสังคม : วัตถุกาม

การคอร์รัปชัน ไม่ได้เป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละคนเสมอไปหากมองในเชิงโครงสร้างทางสังคม ทั้งทางสังคมหน่วยย่อย และสังคมหน่วยใหญ่ในระดับชาติและนานาชาติ เนื่องจากมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก (being in the world) จึงต้องเผชิญกับสภาวะทางจริยธรรมของคนในสังคมทุกระดับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันที่มีความซับซ้อนมากขึ้น มีทั้งสังคมในชีวิตจริงและสังคมในโลกออนไลน์ ความหมิ่นเหม่เรื่องคอร์รัปชันก็เลยมีความซับซ้อนซ้อนเงื่อนตามไปด้วย เคยคิดไหมว่า พฤติกรรมเหล่านี้เป็นการคอร์รัปชัน

หรือไม่ เช่น 1) การที่เราดึงภาพ (picture) หรือดาวน์โหลดข้อความทางความคิดของคนอื่นมาทำรายงานหรือเสนองานทางเพาเวอร์พอยท์ (power point) โดยไม่อ้างที่มาที่ไปหรือเจ้าของผลงานให้ชัดเจน 2) การเข้าไปดาวน์โหลดวีดีโอคลิป (video clip) หนังคนโรง หรือเข้าไปดูหนังในเว็บไซต์ต่างๆ โดยไม่ต้องซื้อแผ่น ดาวน์โหลดเพลง MP3/MP4/Music MV โดยไม่ต้องเสียเงินซื้อแผ่นเพลงให้สิ้นเปลือง 3) การเข้าไปดาวน์โหลดโปรแกรมต่างๆ ที่เป็นของ copy แต่เขียนไว้ว่า Free Download จากเจ้าของเว็บไซต์ใจดีที่มีแจกใน Google 4) การไปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ร้านหรือห้างชื่อดังโดยไม่ต้องซื้อแผ่นแท้มาลงเอง เช่น โปรแกรม SPSS ที่ใช้กันทั่วไปในหมู่นักวิจัยเชิงสังคมศาสตร์ ฯลฯ

นี่เป็นเพียงการยกตัวอย่างให้เห็นว่า ในโลกปัจจุบันที่มีความสลับซับซ้อน เปิดโอกาสให้คนในสังคมได้ฉกฉวยผลประโยชน์ได้อย่างง่ายดาย ทำ (ร่วมกัน) กันเป็นประจำ รู้กันในสังคม ยอมรับกันว่าเป็นทางออกที่ดี เพราะเอื้อประโยชน์ให้แต่ละคนได้ประหยัดค่าใช้จ่าย

นอกจากนี้ คนในสังคมบางกลุ่มยังรับเงินจากการเมืองที่มาซื้อสิทธิจากประชาชนที่ยอมขายเสียง โดยคนที่รับเงินอ้างเหตุผล (วิบัติ) ต่างๆ นานา เช่น 1) รัฐบาลไหนเขาก็ซื้อเสียงทั้งนั้น ไม่อย่างนั้นก็ได้เป็นหรือ 2) ถึงฉันไม่รับ คนอื่นก็รับ คนเหล่านี้ก็ต้องไปเป็นนายกอยู่ดี ดังนั้น รับไว้ดีกว่า จะได้มีเงินใช้ รับมาแล้วก็ไม่เห็นจำเป็นต้องเลือกก็ได้ เขาไม่รู้หรือ 3) ไม่รับเงินเขาก็ไม่ได้ เพราะเขาจะหาว่ารับเงินจากพรรคอื่นมาแล้ว ไม่อยากให้มีเรื่องก็เลยต้องรับ เมื่อรับมาแล้วก็ต้องเลือกเขา ไม่เช่นนั้นถือว่าอกตัญญู 4) ประนีประนอมดีกว่า พรรคไหนให้ก็รับไว้ให้หมด ใครให้เงินมากก็ลงคะแนนเสียงให้หลายคนหน่อย แบ่งตามอัตราส่วนที่ให้อย่างสมน้ำสมเนื้อ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้สามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริง และกำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่คนในสังคมไทยมักจะหลีกเลี่ยงที่จะพูดกันในเรื่องเหล่านี้ เพราะตนเองก็อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่เคยทำพฤติกรรมเช่นนี้

สิ่งที่บิบบัณห์เหล่านี้ ในทางพุทธศาสนาเรียกว่า “วัตถุกาม” ในความหมายเชิงแคบ หมายถึง วัตถุสิ่งของเครื่องล่อใจให้เกิดกิเลส เช่น เงินทอง ที่ดิน รถหรู เป็นต้น ในความหมายเชิงกว้าง หมายถึง สิ่งที่มีชีวิตจิตใจได้แก่มนุษย์และสัตว์ต่างๆ (ขุ.ม. 29/2/1)

สาเหตุของการคอร์รัปชัน

เหตุแห่งการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อมุ่งประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องไม่ว่าจะเกิดขึ้นในภาครัฐหรือเอกชนถ้าพิจารณาในแง่พุทธศาสนาแล้วจะเห็นได้ชัดว่า เกิดจาก “ตัณหา” และ “กิเลส” ซึ่งครอบงำคนผู้ทุจริต หรือ คิดประพฤติมิชอบทั้งสิ้น

ตัณหา คือ ความทะเยอทะยานอยาก ความดิ้นรน ความปรารถนา ความเล่นหาอาลัย โดยแบ่งตัณหาได้ 3 ประเภท คือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551 : 86)

1. กามตัณหา หมายถึง ความทะเยอทะยานอยากในกาม ความอยากได้กามคุณ คือ สิ่งสนองความต้องการทางประสาททั้งห้า

ตัณหาในกาม หมายถึง ความอยากในกาม โดยทั่วไปได้แก่ ความอยากในกามคุณ 5 (รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ) ที่ชวนให้รักชกให้ใคร่ พาใจให้กำหนดยินดี โดยสูงสุด ได้แก่ความยินดี ความพอใจ ความติดใจ ในกามภพอันเป็นภูมิที่เกิดของผู้ยังต้องเสพกามและสมบูรณไปด้วยกาม เช่น โลกมนุษย์หรือเทวโลก เป็นต้น กามตัณหาจึงเป็นความโง่ ความหลง ความยึดมั่นถือมั่นด้วยอวิชชา ภาษาบาลีใช้คำว่า เคี้ยวกิน คือ คนเป็น ทาสของกามตัณหา ยอมทนลำบากนานาประการเพื่อจะให้ได้มา

2. ภวตัณหา หมายถึง ความทะยานอยากในภพความอยากในภาวะของตัวตนที่จะได้จะเป็นอย่างใด อย่างหนึ่ง อยากคงอยู่ตลอดไป เป็นความใคร่อยากที่ประกอบด้วย ภวทัญญู หรือสัสสตทัญญู ซึ่งภวตัณหา ใจความมุ่งหมายความกำหนดยินดีในรูปภพและอรูภพ คือความพอใจติดใจในฉานด้วยความปรารถนาภพอัน เป็นความยินดีที่ประกอบด้วยสัสสตทัญญู คือความเห็นว่าคุณสิ่งทุกอย่างเป็นของเที่ยงแท้ ยั่งยืน มีติดต่อกันไปไม่ เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เช่นอยากอยู่ อยากเป็นเช่นที่เป็นอยู่ตลอดไป ภวตัณหา จึงเป็นความอยากเป็นด้วย อวิชชา เช่น อยากเป็นใหญ่ อยากมีตำแหน่ง ยศลาบรรดาศักดิ์ อยากมีอำนาจ อยากสาวไม่ยากแก่

3. วิวาทตัณหา หมายถึง ความทะยานอยากในวิภพ ความอยากในการพรากพ้นไปแห่งตัวตนจากความ เป็นอย่างใดอย่างหนึ่งอันไม่ปรารถนา อยากทำลาย อยากให้ดับสูญ ความใคร่อยากที่ประกอบด้วย วิวาททัญญู หรืออุจเฉททัญญู ซึ่งอุจเฉททัญญูนี้ เป็นความคิดที่ผิด คือเห็นว่าภพชาติไม่มี อันเป็นความเห็นผิดที่ทำให้ไม่ คำนึงถึงบาปบุญคุณโทษ เพราะความเห็นชนิดนี้เชื่อว่าชาติหน้าไม่มี คนเราตายแล้วสูญ จึงทำให้ปฏิบัติตนไป ตามใจปรารถนาด้วยอำนาจของตัณหา โดยไม่กังวลถึงผลที่จะตามมาภายหลัง วิวาทตัณหา จึงเป็นความไม่ อยากเป็น ไม่อยากเป็นโน่นอยากเป็นนี้ ไม่ใช่ไม่อยากเป็นด้วยความรู้ที่ถูกต้อง แต่ไม่อยากเป็นด้วยความโง่ ความเอือมระอา คือ ภาวะที่อยากพ้นจากภาวะที่ตนไม่ต้องการ ไม่อยากได้ เช่น อยากพ้นจากความยากจน จากความเจ็บไข้ หรือไม่อยากเจอหน้าคนที่ไม่ชอบใจ เป็นต้น

วิธีการแก้ปัญหาคอร์ปชั่นเชิงพุทธจริยธรรมในระดับปัจเจกและสังคม

วีรวิท คงศักดิ์ กล่าวว่า “คุณธรรม” เป็นสิ่งฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งเรียกว่า จิตวิญญาณ (Spiritual) ทำให้ประพฤติดี มีประโยชน์ต่อสังคมได้ด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องมีคนบอกหรือ เตือน จึงสามารถสอน แนะนำ ให้ ผู้อื่นประพฤติดีได้ และได้รับการยกย่องให้เป็นแบบอย่างในเรื่องคุณงามความดีให้กับคนอื่นในสังคม (วีรวิท คง ศักดิ์, 2555 : 26)

ส่วนจริยธรรม มีระดับต่ำกว่าคุณธรรม เนื่องจากต้องมีคนบอกหรือ เตือน เพื่อปลูกจิตสำนึกว่า สิ่งนี้จึง ปฏิบัติ สิ่งนี้ไม่ดีไม่พึงปฏิบัติ สิ่งที่ดีในสังคม คือ จรรยาบรรณ (Code of Conduct) โดยอาจมีการ ลงโทษเมื่อฝ่าฝืนบ้าง เช่น การให้ออกจากสังคมนั้น เพราะการลงโทษทางสังคม (Social sanction) อย่างที่ เริ่มมีปรากฏขึ้นในสังคมไทยขณะนี้ คำสอนของพระพุทธเจ้าล้วนแต่มีคุณค่าในทางดับทุกข์ทั้งสิ้น เพียงปฏิบัติ ข้อใดข้อหนึ่ง หรือชุดใดชุดหนึ่งของคำสอนนั้น ก็จะเชื่อมโยงไปสู่ธรรมะข้ออื่นๆ อย่างเป็นระบบเครือข่าย บาง ท่านอาจไม่เห็นด้วย เพราะถ้า “คันตรงไหน” ก็ต้องเกา “ให้ถูกที่คัน” ถึงจะ “หายคัน” จึงขอเสนอหลักธรรมที่

เห็นว่ามีเหมาะสมหรือสอดคล้องกันกับการแก้ปัญหาหรือรับชดเชยโดยตรง เช่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 65)

1. ถ้าแก้ในระดับปัจเจกชน ก็ควรแก้ด้วยหลักหิริโอตตัปปะ เพราะถ้าแต่ละคนละอายและเกรงกลัวต่อบาปกรรมแล้ว ก็จะไม่กล้าคอร์ปชั่นอย่างแนบเนียนประการ

2. ถ้าแก้ในระดับสังคมหน่วยย่อย เพียงแต่ใช้คำสอนเรื่องทิศ 6 (direction or quarters) ทุกคนก็จะรู้หน้าที่ของตนที่ควรปฏิบัติแก่คนรอบข้างด้วยความสุจริตและซื่อสัตย์ เช่น เหมภูมิทิศ (ทิศเบื้องล่าง) สอนว่าเจ้านายควรดูแลคนทำงานที่อยู่ใต้บังคับบัญชา ด้วยการให้ค่าจ้างสมควรแก่งานและความเป็นอยู่ (ที.ม. 10/297/343) เป็นต้น

3. แต่ถ้าแก้ในระดับสังคมหน่วยใหญ่ ก็ควรใช้หลักขรราวาสธรรม 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 113-114) เพราะครอบคลุมในทุกอาชีพ เพียงแต่คนในสังคมโดยรวมต่างมีสัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะสังคมก็จะไม่มีการคอร์ปชั่นอีกต่อไป

ดังนั้น คำสอนในพุทธศาสนาแม้ว่าจะแก้ปัญหาหรือรับชดเชยได้ แต่มีเงื่อนไขอยู่ว่า แก้ได้เฉพาะคนประกอบด้วยศรัทธาและปัญญา 2 กลุ่มเหล่านี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 181)

กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มที่เชื่อในโลกหน้าตามหลักศรัทธาคำสอนในพุทธศาสนา

กลุ่มนี้ ได้แก่ กลุ่มพุทธศาสนิกชนที่มีศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า มีความไว้วางใจในศาสนาอย่างเต็มที่ มีความทุ่มเท (commitment) คือ ลงมือปฏิบัติตามคำสอนด้วยใจจริง เชื่อว่านรก สวรรค์ มีจริง เทพ เทวดา อินทร์ พรหม มีอยู่จริง จะทำบาปหรือคอร์ปชั่นก็ไม่กล้าทำเพราะละอายต่อผีสังเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น ทั้งยังเกรงกลัวต่อบาปกรรมที่จะส่งผลให้ตนเองไปเกิดในนรก ได้รับความทุกข์ทรมานในโลกหน้า

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มที่แสวงหาความสุขด้วยปัญญาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

กลุ่มนี้ ได้แก่ กลุ่มปัญญาชนที่อาจนับถือพุทธศาสนาหรือไม่นับถือพุทธศาสนาก็ได้ ที่ต้องการศึกษาคำสอนในพุทธศาสนาเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือพัฒนาคุณภาพจิตใจให้มีคุณภาพมากขึ้น คนกลุ่มนี้มีความละอายต่อการทำชั่ว ไม่ใช่เพราะอายผีสังเทวดา แต่เพราะมีความเห็นอกเห็นใจตนเอง ความละอายดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้ทั้งก่อนและหลังการกระทำชั่ว เป็นความละอายชนิดที่เข้าถึง Intuition ในสภาวะจิตใจโดยตรง ด้วยการเห็น “โทษ” ของพฤติกรรมที่ไม่ดีว่าได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพจิตใจ ทำให้คุณภาพจิตใจเสื่อมลง ซึ่งผลที่เกิดขึ้นก็คือ ความสุขทางใจที่เคยได้รับก็ลดลงไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นความอึดอ้อมใจ ความภาคภูมิใจในตนเอง ความมั่นใจ ความสบายใจ เป็นต้น นอกจากจะละอายต่อบาปแล้ว ยังเกรงกลัวต่อบาปด้วย แต่ความเกรงกลัวดังกล่าว ไม่ได้เกรงกลัวการถูกลงโทษในนรก แต่เกรงกลัวว่าบาปที่ตนได้กระทำนั้น จะบั่นทอนความสุขทางปัญญาซึ่งเป็นความสุขแท้ตามความเป็นจริงของมนุษย์ เป็นลิขสิทธิ์ที่มีเฉพาะมนุษย์เท่านั้น ส่วนสัตว์ พืช และสสาร ไม่อาจได้ลิ้มรสความสุขประเภทนี้ได้

ปัญหาก็คือ มีบางกลุ่มที่ไม่เชื่อโลกหน้า ไม่นับถือศาสนา เพราะไม่ได้มีศรัทธาหรือความเต็มใจที่จะทำความดีตามคำสอนของศาสนาอยู่แล้ว บางคนดูถูกศาสนาด้วยซ้ำว่าเป็นเรื่องงมงายไร้สาระ หากคนเหล่านี้คอร์ปชั่น เราจะเอาคำสอนในพุทธศาสนาไปอบรมเขา เขาก็จะไม่รับ เพราะเขาไม่ได้ศรัทธา และไม่ได้ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตเหมือนกลุ่มปัญญาชน

ส่วนในกลุ่มที่นับถือศาสนาอื่น ไม่ได้เป็นปัญหาสำคัญในการอบรม แม้ว่าแต่ละศาสนาจะสอนคนให้เป็นคนดีต่างกัน แต่ก็ร่วมมือกันได้ หากศาสนิกชนแต่ละศาสนาพยายามตีความคำสอนให้ตรงตามเจตนารมณ์ของศาสดาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำดีมีสุขทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ทั้งแก่คนในศาสนาและต่างศาสนา ความแตกต่างไม่ใช่ความแตกแยก แต่เป็นสีสันของโลก เป็นพรสวรรค์ของแต่ละศาสนา ปัญหาจึงอยู่ที่คนตีความมากกว่าว่าจะตีความศาสนาเพื่อเบียดเบียนซึ่งกันและกันหรือตีความเพื่อให้เกิดสันติภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิต ปัญหาสำคัญจึงอยู่ที่จะทำอย่างไรให้คนที่ไม่นับถือศาสนา หันมานับถือศาสนาหรือให้คนที่คอร์ปชั่นหันมาแสวงหาความสุขด้วยปัญญา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ศาสนาเป็นเรื่องของศรัทธา ไม่ใช่เรื่องที่ต้องบังคับให้นับถือ ดังนั้น ใครจะเลือกนับถือศาสนาใดหรือไม่นับถือจึงเป็นเรื่องของสิทธิเสรีภาพที่ควรให้เขาเหล่านั้น ตัดสินใจด้วยตนเองอย่างมีวิจารณญาณ สิ่งสำคัญจะสร้างคนให้มีวิจารณญาณได้อย่างไร

แนวทางที่จะนำหลักการเหล่านี้ไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้ ผู้เขียนขอเสนอนโยบายไว้ว่า ควรจัดการอบรมเพื่อปลูกและปลูกจิตสำนึก ค่านิยม ด้านจริยธรรม ศิลธรรม ให้กับสังคมในทุกภาคส่วน ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษาในทุกระดับ โดยมีการจัดอบรมให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยที่มหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพและมีจิตอาสาอย่างแท้จริง หากไม่มีหรือมีน้อยก็ต้องช่วยกันสร้างและขยายที่มหาวิทยาลัยทั่วๆ ไปให้ได้อีก และต้องมีคุณภาพด้วย แม้นโยบายดังกล่าวนี้จะต้องทำในระยะยาวและอาจเห็นผลได้ช้าในบุคคลบางกลุ่ม แต่ก็จำเป็นต้องทำ เพราะในทางพุทธศาสนาเชื่อว่า คนจะดีได้ก็ด้วยการอบรม (ภาวนา) ฝึกฝนตนเอง โดยการศึกษาและปฏิบัติไปตลอดชีวิต

จากนโยบายดังกล่าว พุทธศาสนาจะช่วยเกื้อหนุนให้กับสังคมเท่านั้น เพราะผู้เขียนไม่ได้คาดหวังว่าศาสนาจะแก้ปัญหาคอร์ปชั่นได้ทั้งหมดแบบอุดมคติ (Ideal) เนื่องจากโลกแห่งความเป็นจริงไม่ได้เป็นโลกแห่งอุดมคติตั้งแต่ต้น ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสกับท่านรัฐปาละว่า “อุโน โลโก อติโต ตณหาทาโส โลก (หมายรวมถึงมนุษย์) บกพร่องอยู่เป็นนิตย์ (เพราะยังมีกิเลส) ไม่รู้จักอิ่ม (ในความอยาก) เป็นทาสแห่งตัณหา” (ม.ม. 13/446/310) ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ พระองค์จึงทรงออกผนวชเพื่อแสวงหาความหลุดพ้นจากโลกแห่งตัณหาให้ได้ ความบกพร่องที่ไม่มีวันสมบูรณ์ของมนุษย์นี้ก่อให้เกิดแนวคิดที่ว่า “ความเข้าใจของมนุษย์มีสิทธิ์ก้าวหน้าเรื่อยไป แต่ไม่มีวันสมบูรณ์” เพราะฉะนั้น หากเรายอมรับหลักการนี้ ก็ต้องเชื่อว่า ถ้ามนุษย์ไม่สามารถละตัณหาได้หมดทุกคน โลกนี้ก็ไม่มีความสมบูรณ์แบบในเชิงอุดมคติได้ แต่ก็สามารถเป็นเกณฑ์เสริมได้ เพราะมนุษย์มีสิทธิพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองให้ก้าวหน้าต่อไปได้ สามารถทำดีเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด โดยถือว่าเป็นความดีที่ทำด้วยความสมัครใจไม่ใช่ทำเพราะโดนบังคับเหมือนทางกฎหมาย สิ่งเหล่านี้เป็นเกณฑ์เสริมที่

ช่วยให้ปัญหาการคอร์รัปชันลดลงได้ ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ศึกษาและปฏิบัติได้ ตามนโยบายที่ได้เสนอไว้ข้างต้น

ถ้าพิจารณาให้ดีก็จะพบว่า กามฉันทะนี้เป็นต้นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความกระหายและอยากอยู่ในใจ ความอยากได้คอยครอบงำและบงการชีวิตของเรา เราไม่มีความพอใจก็เพราะว่าสิ่งที่เรามีอยู่แล้วยังไม่ดีพอ เรา มักแสวงหาที่จะเห็นรูปที่สวยงามกว่าเดิม ได้ยินเสียงที่ไพเราะ กินอาหารที่อร่อยกว่าเดิม มีคู่ครองที่ดี เราอยากให้ผู้อื่นชม ให้ผู้อื่นรัก เราจึงพยายามแสวงหาประสบการณ์ที่น่าพึงพอใจอยู่ตลอดเวลา ความคิดเหล่านี้ได้วนเวียน อยู่ในใจของเรา แต่สิ่งที่สนองความอยากไม่ใช่ปัญหา แต่ปัญหายอยู่ที่ความรู้สึกยังไม่พอ ซึ่งก็เกิดจากความเชื่อว่า ถ้าเราได้ทุกสิ่งทุกอย่างแล้วเราจะมีความสุขก่อให้เกิดปัญหาการคอร์รัปชันกีดกันระบบเศรษฐกิจ และความ มั่นคงของประเทศชาติ ปัญหาของการแสวงหาความสุข และความสงบอย่างถาวรจากกามฉันทะ ซึ่งมันไม่ เที่ยงและขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมภายนอก มันอาจจะทำให้เราพอใจชั่วคราวแล้วจากนั้นเราก็จะเบื่อ ไม่พอใจ หงุดหงิด แล้วก็แสวงหาประสบการณ์ใหม่ต่อไป

กามฉันทะ ผิดจิตให้แสวงหาความสุขซึ่งอยู่ในอนาคต จนทำให้เราไม่รับรู้อยู่กับปัจจุบัน เรามักจะหลง อยู่กับความคิดที่ว่า “ถ้าได้อย่างนั้น อย่างนี้” เช่น “ถ้าเรามีเงินพอที่จะเดินทางไปเรื่อยๆ และไม่ต้องกลับบ้าน เราก็จะมีความสุข”, “ถ้าเรามีที่ดินงามๆ สักผืน เราจะมีความสุข” เรามักจะผัดผ่อนเวลาของความสุขไปเรื่อยๆ โดยที่ไม่ได้พิจารณาให้เห็นถึงโทษ และความทุกข์ เนื่องจากความอยากและการใช้ชีวิตแบบนี้ และทำให้ความ สงบสุขของเราขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม

ความอยากในกามทำให้เราต้องแสวงหา ต้องการได้บุคคล สัตว์ สิ่งของ เป็นความรู้สึกว่าย่างขาดเหลือ ไม่พอใจ เป็นการผลึกเวลาปัจจุบัน ออกให้พันตัว ต่างไปจากอารมณ์ที่เป็นสมาธิ ที่ความรู้สึกจะปล่อยจิตให้ คล้อยไปกับวินาทีปัจจุบัน ไม่ยึดถือ ปล่อยวาง

ความอยากจึงเป็นศัตรูตัวสำคัญที่ขัดขวางมนุษย์ทั้งหลายผู้แสวงหาความสุขจะต้องเจอปัญหาการคอร์รัปชัน หรือความทุกข์ที่เกิดขึ้น มักเกิดขึ้นมาจากความทะยานอยาก หรือความพอใจอยากได้จนเกินประมาณ คือ อยากได้ในกามคุณเพื่อนสนองความความต้องการทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ความอยากที่จะมีอยู่คงอยู่ตลอดไป และความอยากที่จะพ้นจากสภาพที่ไม่พึงปรารถนา อยากทำลายหรือดับสูญ รวมความแล้วได้แก้ต้นเหตุ 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา (อง.ฉก. 22/377/398), (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 86)

วิธีการแก้ปัญหาต่างๆ นั้น ต้องรู้ถึงสาเหตุของปัญหาและแก้ไขตามสาเหตุอย่างถูกต้อง และวิธีการ แก้ปัญหาที่ดีที่สุด คือ การแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ อันเป็นพื้นฐานเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่าง ถูกต้อง เพราะในชีวิตประจำวันของมนุษย์เรานั้นต้องมีการตัดสินใจอยู่ตลอดเวลา นั่นคือต้องมีการเผชิญกับ ปัญหาต่างๆ และต้องตัดสินใจเสมอ และอริยสัจ นี่ก็เป็นหลักธรรมที่ทำให้ผู้เข้าถึงสามารถเป็นผู้ประเสริฐได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ -(ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 155)

1. อริยสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ หรือความจริงของพระอริยเจ้า

1) ทุกข์ หมายถึงความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ เป็นสภาพที่ทนได้ยาก เป็นสภาวะบีบคั้น ขัดแย้ง ขัดข้อง มีความบกพร่องไม่สมบูรณ์ในตัวเอง ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ ซึ่งเป็นสภาวะปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หรือสภาพปัญหาอาจจะเกิดขึ้นในอนาคตแก่ผู้ที่ยึดมั่นด้วยอุปาทาน ทั้งนี้เพราะปัจจัยต่างๆ ที่ประกอบขึ้นเป็น สิ่งที่มีสภาพเป็นไตรลักษณ์ คือสภาวะที่ไม่มีความยั่งยืน มีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ไม่สามารถยึดถือเป็น แก่นสารได้

2) สมุทัย เหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์ อันได้แก่ ตัณหา 3 ประการอันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ คือ (1) กามตัณหา ความทะยานอยากในกามคุณ ที่เป็นสิ่งสนองความต้องการทางประสาทสัมผัสทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ (2) ภวตัณหา ความทะยานอยากในภาวะที่ตนกำลังเป็นอยู่นี้ตลอดไป หรือความอยากที่จะ ไปสู่ภาวะอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นได้ (3) วิภวตัณหา ความทะยานอยากในเราที่พ้นไปเสียจากภาวะอยากจะ หลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่พอใจจากสิ่งที่ตนกำลังได้รับ หรือไม่อยากพบภาวะที่ตนไม่ชอบใจในอนาคต แต่เนื่องจากความ เป็นไปในโลกนี้มีได้เป็นไปตามความอยาก แต่เป็นไปตามกฎของไตรลักษณ์ จึงทำให้ประสบกับความทุกข์

3) นิโรธ ความดับทุกข์ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชา และสำรอกตัณหา ได้แล้ว ปราศจากความดิ้นรนทางใจเพื่อแสวงหาความเป็นอิสระ จากทุกข์ทั้งปวง คงเหลือแต่ความปรุ้งแต่งทางกายตามสภาพธรรมชาติ

4) มรรค ข้อปฏิบัติที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเข้าสู่ภาวะนิโรธ คือความดับทุกข์ ได้แก่การปฏิบัติตาม มรรค มืองค์ 8 (อภ.วิ. 35/144/93)

อริยสัจ 4 ประการนี้ เป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งได้แก่ ทุกข์ แล้ว พิจารณาหาเหตุของทุกข์เพื่อแก้ปัญหา คือ สมุทัย เมื่อหาสาเหตุแห่งทุกข์ได้แล้ว ต้องหาวิธีแก้ทุกข์ หรือหา วิธีการเพื่อให้พ้นจากสภาพไม่พึงประสงค์ด้วยวิธีการต่าง ๆ คือนิโรธ แล้วจึงปฏิบัติตามแนวทางเพื่อให้ดับทุกข์ คือ นิโรธคามินีปฏิปทา อันได้แก่การดำเนินทางตามแนว มรรคมืองค์ 8 หรือทางสายกลาง

2. สัมปรีชธรรม คือ ธรรมของสัตบุรุษ 7 ประการ อันได้แก่ (อง.สตตก. 23/65/91) , (พระพรหมคุณา ภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 210)

1) อัมมัญญตา ความเป็นผู้จักจรรณ หมายถึง รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎ ธรรมชาติแห่งสรรพสิ่ง หรือรู้เหตุ รู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น รู้ว่าอะไรเป็นเหตุให้ทำชั่ว อะไรเป็น หลักเกณฑ์แห่งความดี เป็นต้น

2) อตถัญญตา ความเป็นผู้รู้จักอรรถ หมายถึง รู้ความหมาย รู้จุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ที่เกิดขึ้น จากการกระทำนั้นๆ เช่น รู้หลักธรรมหรือภาชิตนั้นๆ มีความหมายอย่างไร มีความมุ่งหมายอะไร เมื่อปฏิบัติ ตามแล้วจะเกิดผลดีหรือผลเสียอย่างไร เป็นต้น

3) อัตตัญญา ความเป็นผู้รู้จักตน คือรู้จักตนเองโดยฐานะ ภาวะ เพศ วัย ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมอื่นๆ มีศรัทธา ศีล สุตตะ จาคะ ปัญญาเป็นต้น แล้วประพฤติตนให้เหมาะสมแก่ภาวะของตน เมื่อรู้ว่าบกพร่องในเรื่องใด ก็ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

4) มัตตัญญา ความเป็นผู้รักประมาณ คือ รู้จักความพอดี ความพอเหมาะสมควร ในการดำรงชีวิต เช่น การรู้จักประมาณในบริโภคอาหาร การรู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์ที่หามาได้ รู้จักประมาณในการทำงาน เป็นต้น

5) กาลัญญา ความเป็นผู้รู้จักกาล คือรู้จักเวลาว่า เวลาไหนควร ไม่ควรทำอะไร การงานใด จะต้องใช้เวลาเท่าไร แล้วทำให้ตรงต่อเวลา ให้เป็นเวลา

6) ปุริสัญญา ความเป็นผู้รู้จักบริษัท คือรู้จักชุมชนและสังคม รู้ரியกิจที่จะพึงประพฤติ แล้วประพฤติตนให้เหมาะสมต่อชุมชนและสังคมนั้นๆ

7) ปุคคลปโรธัญญา ความเป็นผู้รู้จักเลือกคบบุคคล คือ รู้จักบุคคลที่ยิ่งหย่อนกว่ากัน รู้ความแตกต่างแห่งบุคคลนั้นๆ ว่า ใคร ผู้ใด มีอธยาศัย หรือไม่ดี มีค่านิยมอย่างไร เป็นต้น

3. สันโดษ คือความยินดี ความพอใจ ความรู้จักเพียงพอด้วยปัจจัย 4 ที่ตนหาได้ด้วยริ้วแรงความเพียรโดยชอบธรรม เพราะมนุษย์โดยทั่วไปจะเกิดความพึงพอใจในแสวงหาในการบริโภคอย่างมาก เพราะฉะนั้น ความพอใจดังกล่าวนี้ ไม่ใช่หลักการตัดสินอรรถประโยชน์ ถ้าความพอใจไม่ได้มาจากการพัฒนาคุณภาพชีวิต ก็อาจจะเป็นตัวการในการทำลายอรรถประโยชน์ได้ เช่น ทำให้หลงมัวเมา เสียคุณภาพชีวิต เป็นต้น 3 ประการ คือ

1) ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามที่ได้ คือได้สิ่งใดมา หรือเพียรหาสิ่งใดมาได้ และสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ตนปรารถนา ไม่ว่าจะหยาบหรือประณีตเพียงใด ก็ยินดีพอใจด้วยสิ่งนั้น ไม่ติดใจอยากได้สิ่งอื่น ไม่เดือดร้อนกระวนกระวายในสิ่งที่ตนไม่ได้ ไม่ปรารถนาสิ่งที่ตนได้หรือเกินไปกว่าที่ตนพึงได้โดยถูกต้อง ไม่เพ่งอยากได้ของของคนอื่นไม่ได้ให้

2) ยถาพลสันโดษ ยินดีตามกำลัง คือยินดีแต่พอกำลังร่างกายสุขภาพและวิสัยแห่งการใช้สอยของตน ไม่อยากได้เกินกำลัง หรือเมื่อได้มาแล้วไม่สามารถจะใช้กับกำลังร่างกายหรือสุขภาพได้ ก็ไม่ห่วงแหน ย่อมจะสละให้กับผู้อื่นได้

3) ยถาสารูปสันโดษ ยินดีตามสมควร คือ ยินดีตามที่เหมาะสมกับตน อันสมควรแก่ภาวะ ฐานะ แนวทางการดำเนินชีวิต และจุดมุ่งหมายการบำเพ็ญกิจของตน (ม.อ.2/188; อง.อ.1/81), (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 105-106)

4. มงคล 38 ประการ หมายถึงหลักการดำเนินชีวิต หลักความประพฤติ 38 ประการ(ขุ.ขุ.25/5/3), (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 274-277) เพื่อก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้วางหลักไว้ เริ่มตั้งแต่การดำเนินชีวิตขั้นต้น จนถึงขั้นสูงสุด คือ ตั้งแต่โลกียธรรม จนถึงโลกุตระธรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เริ่มจากการดำเนินชีวิตจากสิ่งง่ายๆ ไปสู่สิ่งที่ยากที่สุด ครอบคลุมหลัก

จริยธรรม ในการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานให้เกิดคุณธรรมตั้งแต่เบื้องต้นจนถึงขั้นสูงสุด คือ จิตที่ปราศจากกิเลส มงคลชีวิต 38 ประการ เป็นหลักจริยธรรมสำหรับการดำรงชีวิตเพื่อการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จก้าวหน้า ซึ่งค่านิยมด้านต่างๆ ได้แก่ เรื่อง ทาน ศีล ความกตัญญู ความมีวินัย เรื่องการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างบุคคลต่างๆ ที่ดำเนินไปด้วยความถูกต้อง จัดว่าเป็นหลักจริยธรรมที่จำเป็นและสำคัญมากที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติจะได้มีกำลังในการปฏิบัติตามมงคลชีวิตจากระดับต้น จนถึงระดับสูง

สรุป

การทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่สังคมโลกต้องเผชิญ โดยเฉพาะประเทศไทยที่ก่อร่อนภาพลักษณ์ของประเทศให้เสียหาย และเป็นสนิมที่ทำร้ายสังคมอย่างฝังรากลึกไว้อย่างมาก จนทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมที่นิยมชมชอบยอมรับผู้ที่กระทำความผิดจนร่ำรวยบนเส้นทางไปสู่อบายมุขจนหลงลืมคุณธรรมประจำใจ และลืมนึกคิดพุทธจริยธรรมอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะหิริ โอตตปปะ ขรวาสาธรรม และทศ 6 อันเป็นแนวคิดสำคัญที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยได้ ดังนั้น ประเทศไทยซึ่งมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติควรนำหลักพุทธจริยธรรมต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นหลักการปฏิบัติตนเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี และการอยู่ร่วมกันด้วยดีของสังคม มาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหการทุจริตคอร์รัปชันนี้ให้สิ้นซากต่อไป ถ้าไม่ทำเช่นนี้ ก็จะได้ชื่อว่าใกล้เคียงกันต่าง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2523). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- คณะสงฆ์และรัฐบาล. (2557). *หนังสือหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นเอก. ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2557 (วิชาวินัย (กรรมบถ)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- จารุวรรณ สุขุมลพพงษ์. (2556). *แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย*. รายงานการวิจัยสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- วีรวิท คงศักดิ์. (2555). *คุณธรรมกับสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ บริษัทแว่นแก้ว เอ็ดดูเทนเมนท์ จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Srivithaya, S. (2015). The Rule of Law and the Reconciliation by Buddhist Ways in Thai Society. *Journal of MCU Peace Studies*. 3 (2), 20-29.

วิจารณ์หนังสือ : BOOK REVIEW

“พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก”

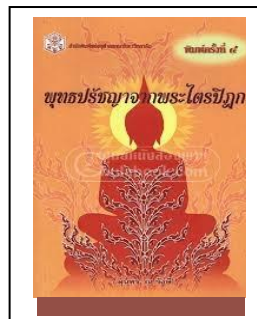
ผู้เขียน : ศาสตราจารย์ พิเศษ ดร. สุนทร ฌ รัชชี

ปีที่พิมพ์ : 2550

จำนวนหน้า : 517 หน้า

สำนักพิมพ์ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ISBN 9789743333217

พระอธิการสุนทร กนต์วิโร (สุวรรณเพ็ง),

พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ และ ธนกร ดรกมลกันต์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phra Athikarn Sunet Kantavtro (Suwannapheng),

Phramaha Daosayam Vajirapanno and Thanakorn Donkamonkan

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail : jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

บทนำ

หนังสือที่ผู้เขียนจะนำมาวิจารณ์ต่อไปนี้มีชื่อเรื่องว่า “พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก” เป็นหนังสือที่เขียนถึงหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเป็นหลักในการนำเสนอและวิเคราะห์คำสอนที่ปรากฏในปกรณ์ต่างๆ ระดับอรรถกถา ฎีกา อรรถกถา ซึ่งจะนำมาประกอบการศึกษาวิเคราะห์ที่ต่อเมื่อมีความจำเป็นจริงๆ ผู้เขียนตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องมีตำราพุทธปรัชญาให้คนได้ใช้เป็นคู่มือในการศึกษาจึงได้เขียนหนังสือ “พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก” นี้ขึ้น และเพื่อใช้เป็นหนังสือการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ในภาควิชาปรัชญา

พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎกนี้ เขียนโดยศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สุนทร ฌ รัชชี วุฒิการศึกษาสูงสุด Ph.D. (Philosophy) Banaras Hindu University. เคยเป็นหัวหน้าภาควิชาปรัชญาคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นราชบัณฑิตประเภทปรัชญา สาขาอภิปรัชญาและญาณวิทยา สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน นักวิชาการผู้ชำนาญการ ศูนย์พุทธศาสนศึกษา

* วันที่รับบทความ: 25 เมษายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ: 15 มิถุนายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 16 มิถุนายน 2564

Received: April 25, 2021; Revised: June 15, 2021; Accepted: June 16, 2021

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาคร ราชบัณฑิตยสถาน กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์พระไตรปิฎก ราชบัณฑิตยสถาน กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ราชบัณฑิตยสถาน มีความเชี่ยวชาญพุทธปรัชญา ปรัชญาอินเดีย มีผลงานด้านหนังสือและบทความทางวิชาการภาษาไทยและภาษาอังกฤษประมาณ 35 เรื่อง หนังสือพุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก มี 517 หน้าฉบับที่นำมาใช้วิจารณ์ พิมพ์ครั้งที่ 3 กุมภาพันธ์ 2550 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 1,000 เล่ม

โครงสร้างหนังสือ

โครงสร้างของหนังสือได้แบ่งประเด็นเนื้อหาเป็นบทๆ แบ่งออกเป็น 9 บท ได้แก่ บทที่ 1 ว่าด้วยเรื่องธรรมกับไตรลักษณ์ หลักคำสอนพื้นฐานในพุทธปรัชญา บทที่ 2 ว่าด้วยเรื่องโลกตามทรรศนะของพุทธปรัชญา บทที่ 3 ว่าด้วยเรื่องมนุษย์ตามทรรศนะของพุทธปรัชญา บทที่ 4 ว่าด้วยเรื่องกฎแห่งกรรม-มนุษย์กับการกระทำ บทที่ 5 ว่าด้วยเรื่องความคิดเรื่องสังสารวัฏ : มนุษย์กับการเวียนว่ายตายเกิด บทที่ 6 ว่าด้วยเรื่องกรรมกับการเกิดใหม่ในกามาวจรสุคติภูมิ บทที่ 7 ว่าด้วยเรื่องกรรมกับการเกิดใหม่ในกามาวจรทุคติภูมิ บทที่ 8 ว่าด้วยเรื่องกรรมกับการเกิดใหม่ในรูปภพและอรุภพ บทที่ 9 ว่าด้วยเรื่องพุทธปรัชญาเรื่องความหลุดพ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในแนวปรัชญาทั้งส่วนที่เรียกว่าสัจธรรมและจริยธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สนใจ

สาระสำคัญของเนื้อหา

บทที่ 1 ธรรมกับไตรลักษณ์ หลักคำสอนพื้นฐานในพุทธปรัชญา กล่าวถึงเรื่องราวทุกอย่างที่เป็นสังขตธรรม คือธรรมชาติที่ยังมีปัจจัยปรุงแต่งและอสังขตธรรม คือธรรมชาติที่ไม่มีปัจจัยปรุงแต่ง ได้แก่ พระนิพพาน สภาพธรรมทั้งสองนี้พระพุทธเจ้าจะอุบัติขึ้นหรือไม่อุบัติขึ้นก็ตาม สภาพธรรมทั้งสองนี้ก็มีอยู่แล้วตามธรรมชาติและต้องเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ กฎธรรมชาติที่มีความแน่นอนตายตัวไม่ผันแปรเป็นสิ่งที่น่าควรศึกษานำทำความเข้าใจมี 5 ประการ คือ 1) อุตุนิยาม 2) พีชนิยาม 3) จิตนิยาม 4) กรรมนิยาม และ 5) ธรรมนิยาม สรุปประมวลลงแล้วกฎของธรรมชาติทั้ง 5 ประการนี้ เป็นสามัญญลักษณะเป็นไตรลักษณ์ ได้แก่ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา เป็นลักษณะแห่งรูปธรรมและนามธรรมที่เป็นตัวธรรมชาติดังต้องตกอยู่ในสภาวะเช่นนี้ไม่เป็นลักษณะอย่างอื่นไปได้ ไม่ควรเอาใจเข้าไปยึดมั่นถือมั่นในรูปธรรมและนามธรรม เพราะเมื่อเข้าไปยึดมั่นถือมั่นในธรรมทั้งปวงจิตย่อมขาดอิสรภาพ ตรงนี้เป็นประเด็นชี้ให้เห็นว่าควรศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในคำว่า ธรรมคือธรรมชาติและกฎของธรรมชาติ ให้เห็นรายละเอียดถึงความหมายที่แท้จริงและถึงซึ่งลักษณะของธรรมอย่างแท้จริงจะได้เข้าใจว่า ธรรมนั้นคือของจริงของแท้เป็นสภาพเช่นนี้และมีลักษณะเช่นนี้เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็จะเข้าถึงปรัชญาคือการแสวงหาความจริงอันติมะ (Ultimate reality) คือมีปัญญาเข้าถึงความจริงอันสูงสุด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552 : 125)

บทที่ 2 โลกตามทฤษฎีของพุทธปรัชญา กล่าวถึงเรื่องโลกที่เป็นธรรมชาติ 2 ลักษณะ คือ โลกเชิงวัตถุวิสัย (Objective world) โลกที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มันมีตามธรรมชาติอย่างไรก็อยู่อย่างนั้น ซึ่งถือว่าเป็นโลกที่มีมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ และ โลกเชิงอัตวิสัย (Subjective world) คือโลกในความหมายที่สัมพันธ์กับตัวผู้รับรู้การมีอยู่ของโลก มีผู้รู้กับสิ่งที่ถูกรู้ โลกเชิงอัตวิสัย เป็นอายตนะภายในและภายนอกที่ต้องทำหน้าที่สัมพันธ์กัน โลกอีก 3 อย่าง คือ 1) สังขารโลก ได้แก่ สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นไปตามการปรุงแต่งของเหตุปัจจัย 2) สัตว์โลก ได้แก่ หมู่สัตว์ และ 3) โอกาสโลก ได้แก่ โลกทางกายภาพอันเป็นที่เกิดและอาศัยอยู่ของสิ่งมีชีวิตทั้งปวง ซึ่งหมายถึงโลกหรือดาวเคราะห์ที่เราอาศัยอยู่นี้ โลก 3 นัยที่ 21) มนุษย์โลก ภพอันเป็นที่เกิดของมนุษย์ 2) เทวโลก ได้แก่ สวรรค์เป็นที่เกิดของเทวดาชั้นกามาวจร 6 ชั้น 3) พรหมโลก ได้แก่ รูปาวจรสวรรค์อันเป็นที่เกิดอยู่ของรูปพรหม 16 ประเภท และอรุปาวจรสวรรค์แห่งอรุปพรหม 4 ประเภท โลก 3 นัยที่ 31) กามโลก ได้แก่ โลกอันเป็นที่เกิดอยู่ของหมู่สัตว์ที่ยังมีจิตเกาะเกี่ยวเพติดเพติดอยู่ในกามคุณ 52) รูปโลก ได้แก่ โลกอันเป็นที่อยู่ของรูปพรหม 16 ประเภท 3) อรูปโลก ได้แก่ โลกอันเป็นที่อยู่ของอรุปพรหม 4 ประเภท โลกที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นโลกตามทฤษฎีแห่งพุทธปรัชญาที่พระพุทธเจ้าทรงรู้อย่างแจ่มแจ้ง

บทที่ 3 มนุษย์ตามทฤษฎีของพุทธปรัชญา กล่าวถึงเรื่องมนุษย์ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเภทที่ถือปฏิสนธิในครรภ์ของมารดา เจริญเติบโตในครรภ์ของมารดาตลอดเวลา 9 เดือน เมื่อครบ 9 เดือนแล้วจึงได้คลอดจากครรภ์ของมารดา และแก่ เจ็บ ตาย ไปตามกาลเวลา มนุษย์มีส่วนที่สำคัญ คือกายและใจ มนุษย์จึงได้แก่ 5 ขันธ์ คือ รูปขันธ์ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และ วิญญาณขันธ์ ซึ่งเป็นสังขตธรรมที่มีการปรุงแต่งกันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป แต่จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้จะต้องพัฒนาอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ต่อไปอีกกระยะหนึ่งในการมีสติสัมปชัญญะรู้เท่าทันอารมณ์ มนุษย์ในส่วนที่เป็นรูปเรียกว่ามนุษย์ทางกายภาพ ได้แก่ มหาภูตรูป 4 และยังมีอุปาทายรูป 24 ที่อิงอาศัยมหาภูตรูป 4 สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน และมนุษย์ในส่วนที่เป็นนามเรียกว่ามนุษย์ทางจิตภาพ คือ ธรรมชาติที่รับรู้อารมณ์ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ

บทที่ 4 กฎแห่งกรรมมนุษย์กับการกระทำ กล่าวถึงเรื่องกฎแห่งกรรมตามทฤษฎีพุทธปรัชญาซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ 1) กฎแห่งกรรมในฐานะเป็นกฎธรรมชาติ คือกฎแห่งเหตุและผล ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต 2) กฎแห่งกรรมในฐานะเป็นกฎทางศีลธรรม เป็นกฎแห่งเหตุและผลเหมือนประเด็นที่ 1 แต่แคบกว่าคือหมายเอาเฉพาะสิ่งมีชีวิตได้แก่สัตว์โลกเท่านั้นยิ่งไปกว่านั้น สิ่งมีชีวิตที่เป็นกฎแห่งกรรมในฐานะกฎทางศีลธรรมครอบคลุมไปถึงได้เฉพาะที่สามารถมีเจตจำนงทางเสรีได้เท่านั้น มนุษย์ดำรงอยู่ได้ด้วยกรรมคือการกระทำทางกาย วาจา ใจ ที่เป็นกุศลกรรม กรรมดี อกุศลกรรม กรรมไม่ดี และอัปายาทกรรม กรรมที่เป็นกลางๆไม่ดีไม่ชั่ว ซึ่งการกระทำทั้ง 3 ประการนั้นย่อมได้รับผลที่แตกต่างกันตามกฎแห่งกรรม ทำให้ได้รับสมบัติ เช่น ทำให้รวยและสวย ทำชั่วให้ได้รับวิบัติ เช่น ทำให้บกพร่องทางด้านร่างกาย และการกระทำด้วยเจตนาที่เป็นกลาง ทำให้ไม่ได้รับทั้งสมบัติและวิบัติ บางครั้งกรรมอย่างเดียวกันแต่ให้ผลต่างกัน เช่นการทำบาปกรรมไว้เพียงเล็กน้อย แต่เวลากรรมให้ผลกลับได้รับผลมาก เพราะไม่มีคุณธรรมฝ่ายดีอยู่ในตัว ซึ่งคอยทำ

หน้าที่ต่อต้านกำลังของกุศลกรรม ส่วนการทำบาปกรรมไว้เล็กน้อย แต่เวลาให้ผลเท่ากับผลไม่มาก เพราะเป็นผู้มีคุณธรรมฝ่ายดีอยู่ในตัวมาก

บทที่ 5 ความคิดเรื่องสังสารวัฏ มนุษย์กับการเวียนว่ายตายเกิด กล่าวถึงเรื่องของมนุษย์ที่จะต้องเวียนว่ายตายเกิดไปตามสังสารวัฏแบบไม่มีวันสิ้นสุดสังสารวัฏเป็นภาวะทางกายและทางจิตที่ไม่เคยหยุดนิ่งหมุนเวียนเปลี่ยนไปเป็นวงกลมตามวัฏฏะ 3 คือ กิเลสวัฏฏะ ได้แก่ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ที่มีอยู่ในใจ กรรมวัฏฏะ ได้แก่ การกระทำความกรรมทาง กาย วาจา ใจ ด้วยอำนาจความอยาก วิบากวัฏฏะ ผลบุญและผลบาปที่เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำความกรรมทาง กาย วาจา ใจ หลักแห่งกรรมที่สำเร็จครั้งแรกสำเร็จที่จิต จิตเป็นใหญ่เป็นประธาน จิตจึงมีความสำคัญเป็นประการแรกเกี่ยวกับเรื่องของกรรม ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามอำนาจของจิตที่มีเจตนาทำกรรม ดังหลักฐานที่พระองค์ตรัสไว้ในขุททกนิกาย ธรรมบทว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้าบุคคลมีใจเศร้าหมอง พุทอยู่ก็ตาม ทำอยู่ก็ตาม ทุกข์ย่อมติดตามเขาไป เพราะทุจริต 3 อย่างนั้นเหมือนล้อเกวียนหมุนไปตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไปฉะนั้น” ในเรื่องแห่งสุจริตก็มีนัยตรงกันข้ามเป็นเรื่องของวิบากฝ่ายบวก บุญกรรมนำแต่งเป็นเรื่องของเจตนาที่เกิดขึ้นในจิต สัตว์โลกเวียนว่ายตายเกิดไปในสังสารวัฏเพราะมีเจตนาที่เป็นตัวกรรมคือการกระทำทางกาย วาจา ใจ

บทที่ 6 กรรมกับการเกิดใหม่ในกามาวจรสุคติภูมิ กล่าวถึงเรื่องหลักแห่งการกระทำความกรรมทางกาย วาจา ใจ ที่เป็นกุศลกรรมอันเป็นสาเหตุให้ได้เกิดในกามาวจรสุคติภูมิ ซึ่งสามารถสรุปหลักกรรมที่ทำให้เกิดในภูมินี้ ได้ดังนี้ คือด้วยกุศลกรรมมีการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา หรือด้วยกุศลกรรมบถ 10 ประการ อีกทั้งการจะต้องประกอบด้วย ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา ถึงแม้กามาวจรสุคติภูมิจะเป็นภพภูมิที่ดี ยังเป็นเรื่องแห่งสังสารวัฏที่จะต้องเวียนว่ายตายเกิดไปตามกระแสแห่งอำนาจของกิเลสด้วยความยึดมั่นถือมั่นว่า ตัวเรา ของเรา ทำให้ได้ภพชาติไม่มีวันจบสิ้น ประกอบด้วยทุกข์รำไป ดังบทสรุปที่ว่า ในโลกมีแต่ความทุกข์เท่านั้น ที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป

บทที่ 7 กรรมกับการเกิดใหม่ในกามาวจรทุคติภูมิ กล่าวถึงเรื่องหลักแห่งการกระทำความกรรมทางกาย วาจา ใจ ที่เป็นอกุศลกรรมบถ 10 ประการ คือ กายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต เป็นกรรมเผ็ดร้อนเพราะสร้างความเดือดร้อนให้กับ สังคม ประเทศชาติ บ้านเมือง แก่ชีวิตที่ติงามของตน ซึ่งเป็นสาเหตุให้ตนนั้นต้องได้รับอรรถภาพที่ไม่พึงประสงค์คือได้อรรถภาพในกามาวจรทุคติภูมิ เรียกอีกนัยว่าอบาย 4 ได้แก่ นรกสัตว์เดียรัจฉาน เปรต และอสุรกาย ซึ่งเป็นภพภูมิที่จะต้องท่องเที่ยวไปในสังสารวัฏด้านลบเพราะอกุศลกรรม อีกทั้งไม่สามารถบำเพ็ญคุณงามความดีได้ถึงที่สุดได้เหมือนกับกามาวจรสุคติภูมิ คือภูมิของมนุษย์และเทวดาชั้นต่างๆ ได้

บทที่ 8 กรรมกับการเกิดใหม่ในรูปภพและอรุภพ กล่าวถึงเรื่องแห่งพลังของสมาธิจิตที่มีความตั้งมั่นในระดับรูปฌาน 4 และอรุภฌาน 4 ที่ระงับนิเวรทั้ง 5 ประการ คือ กามฉันท์ ความพอใจในกามคุณทั้ง 5 พยาบาท ความคิดพยาบาทที่มีอยู่ในใจ ถีนมิทธะ ความง่วงเหงาเศร้าซึม อุทธัจจกุกกุกจะ ความฟุ้งซ่านแห่งจิต วิจิกิจฉา ความลังเลสงสัยในวิธีปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงคุณงามความดี สภาวะนิเวรเป็นสภาวะที่กั้นจิตไม่ให้

เข้าถึงคุณความดี มีแต่จะส่งเสริมบาปอกุศลเรื่อยไป ตัวสมาธิจิตที่เป็นตัวสมณะจะสามารถข่มสภาวะแห่งนิวรณ์ธรรมได้ ในขณะที่จิตตั้งมั่นในรูปฌานทั้ง 4 อกุศลธรรมไม่เกิดขึ้นในใจ เมื่อตายไปก็ไปเกิดในสวรรค์ชั้นรูปาวจรสวรรค์ ส่วนอรูปรูปนั้นเป็นภาพที่ไม่มีรูปไม่มีร่างกาย ผู้จะไปเกิดในอรูปรูป คือผู้เจริญรูปฌาน 4 สภาวะแห่งอรูปรูปเป็นสภาวะแห่งจิตที่มีความเบื่อหน่ายในรูปฌานเห็นรูปฌานว่ายังเป็นสภาพหยาบไม่ละเอียดเลยถอนจิตจากรูปฌานมาสู่สภาวะอารมณ์ที่ไม่มีรูปคืออรูปรูป เป็นเหตุให้เกิดเป็นอรูปรูปพรหม อรูปรูปพรหมเป็นสัตว์ประเภทที่พุทธปรัชญาเรียกว่า จตุโวการ คือเป็นสัตว์ที่ประกอบด้วยชั้นเพียง 4 ชั้น ไม่มีรูป

บทที่ 9 พุทธปรัชญาเรื่องความหลุดพ้น กล่าวถึงเรื่องความหลุดพ้น เป้าหมายสูงสุดแห่งพุทธปรัชญา คือ การแสวงหาความจริงสูงสุดจนหลุดพ้นไม่มีอุปาทานอีกต่อไป การปฏิบัติตามอริยมรรค 8 ประการ เป็นเหตุให้ถึงความหลุดพ้นอย่างสูงสุดเข้าถึงพระนิพพานได้ ภาวะแห่งพระนิพพานเป็นภาวะที่มีอยู่จริงเป็นภาวะที่ผู้ดับกิเลสทั้งหมดจะเข้าถึงได้ โดยอาศัยอริยมรรคมีองค์ 8 ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา พัฒนาให้เป็น อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา มีสติ สมาธิ ตั้งมั่น ด้วยฐานทั้ง 4 ฐาน คือ 1) ฐานกายการพิจารณาตามเห็นภายในกาย ทั้งกายลมและกายเนื้อ เห็นอาการแห่งความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปตามความเป็นจริง เป็นปัจจุบันอารมณ์ 2) ฐานเวทนา การตามเห็นเวทนาในเวทนา ตามเห็นสุขเวทนา ทุกขเวทนา และความรู้สึกลงกลางของเวทนาคือไม่สุขไม่ทุกข์ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นปัจจุบันอารมณ์ 3) ฐานจิต เห็นจิตทุกสภาพ เช่น จิตมีราคะก็รู้ จิตไม่มีราคะก็รู้ จิตมีโทสะก็รู้ จิตไม่มีโทสะก็รู้ จิตมีโมหะก็รู้ จิตไม่มีโมหะก็รู้ เป็นต้น เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นปัจจุบันอารมณ์ 4) ฐานธรรม การเห็นธรรมในธรรม ซึ่งได้แก่ พิจารณาเห็นนิวรณ์ 5 พิจารณาเห็นอุปาทานชั้น 5 พิจารณาเห็นธรรม คือ โพชฌงค์ 7 พิจารณาเห็นธรรม คือ อริยสัจ 4 ทั้งหมดทั้งปวง เป็นสภาพเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นปัจจุบันอารมณ์อย่างชัดเจน เกิดนิพพิทาเบื่อหน่าย คลายความกำหนัด ละสังโยชน์ทั้ง 10 ประการได้มี อริยชา เป็นต้นได้เข้าถึงความเป็นพระอรหันตอยู่จบพรหมจรรย์

จุดเด่นและข้อควรนำมาพิจารณาในภาพรวม

1. ด้านโครงสร้างของหนังสือ

ผู้วิจารณ์เห็นว่าหนังสือ “พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก” นี้ ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 9 บท มีการรวบรวมเรียบเรียงเขียนไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ และมีวัตถุประสงค์ที่เป็นสาระประโยชน์ต่อการศึกษาในหลักพระพุทธศาสนาในแนวปรัชญาว่า เพื่อเสนอหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในแนวปรัชญาทั้งส่วนที่เรียกว่า สัจธรรมและจริยธรรม ในส่วนที่เรียกว่าสัจธรรมคือส่วนที่เป็นหลักแห่งความเป็นจริงของธรรมชาติทั้งปวงที่เป็นสังขตธรรมคือธรรมที่มีปัจจัยปรุงแต่งและอสังขตธรรมคือธรรมที่ไม่มีปัจจัยปรุงแต่ง ธรรมทั้งปวงนี้ต้องเป็นไปกฎ คือ อนิจจัง ไม่เที่ยง ทุกขัง เป็นทุกข์ อนัตตา ไม่ใช่ตัวตน ในส่วนที่เรียกว่าจริยธรรม คือ ความดี ความถูกต้อง หรือความชอบธรรม อันเป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่รวบรวมไว้ในพระไตรปิฎก และเพื่อใช้เป็นหนังสือประกอบในการเรียนการสอนวิชาพุทธปรัชญาเถรวาท เนื้อหาของหนังสือไม่ได้มุ่งเขียนให้เป็นปรัชญา

แบบสุดขีด และไม่ได้เขียนให้เป็นศาสนาจัดโดยการขาดวิเคราะห์วิจารณ์ แต่เขียนให้ผู้อย่างไม่คุ้นเคยกับคำสอนของพระพุทธศาสนามากนักได้รับความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในหลักคำสอนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เกิดความเข้าใจร่วมกันในความเหมือนและความต่างกันในการศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในเชิงศาสนา และในเชิงปรัชญา โดยพยายามอธิบายให้เห็นว่าการศึกษาย่างไรนับเป็นการศึกษาเชิงศาสนา อย่างไรก็ตาม การศึกษาเชิงปรัชญา แม้จะเป็นการศึกษาในประเด็นเดียวกันก็ตาม ทำให้เห็นประเด็นเนื้อหาของหลักพระพุทธศาสนาและประเด็นเนื้อหาของพุทธปรัชญา

2. ด้านเนื้อหาและคุณค่าวรรณกรรม

เนื้อหาแต่ละส่วนของหนังสือทำให้เห็นเป็นปรัชญาสัจนิยม (Realism) ธรรมชาตินิยม (Naturalism) ที่เชื่อว่าสรรพสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เป็นปรัชญาอเทวนิยม (Atheism) ที่ปฏิเสธความมีอยู่ของพระเจ้า เป็นปรัชญากรรมวาทะ ที่สอนให้เชื่อในการกระทำของตนเองและยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง เป็นปรัชญาปัญญานิยม เชื่อว่าปัญญาจะเกิดขึ้นด้วยการสำรวจทางกายวาจา (คือศีล) การควบคุมจิตให้มีความแน่วแน่สงบจากนิวรณ์อย่างมั่นคง (สมาธิ) และเป็นปรัชญาวิมุตินิยม ที่เชื่อว่า ความสุขสบายทางร่างกายนั้นไม่ใช่สาระสำคัญของชีวิต แต่ความสงบทางจิตใจมีค่ามากกว่า เชื่อการแสวงหาสัจธรรมเพื่อให้เกิดปัญญาตัดกิเลสตัณหาอุปาทาน เป็นอิสระในที่สุด และชี้ชัดให้เห็นประเด็นแห่งปรัชญาในด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านอภิปรัชญา ได้อธิบายถึงเรื่องสังขตธรรมอสังขตธรรม กฎของธรรมชาติที่เรียกว่า นิยาม 5 คือ อุดุนิยาม ได้แก่ กฎของธรรมชาติที่เนื่องด้วย อุณหภูมิจึงอากาศ หรือฤดูกาล พินิยาม ได้แก่ กฎธรรมชาติที่กำหนดลักษณะความเป็นไปอันแน่นอนของสิ่งมีชีวิตทั้งประเภทพืชและสัตว์ จิตนิยาม ได้แก่ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความเป็นไปและการทำงานของจิต กรรมนิยาม ได้แก่ กฎแห่งกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์ ธรรมนิยาม ได้แก่ กำหนดของธรรมชาติหรือกฎธรรมชาติเป็นกฎแห่งเหตุผล โลก มนุษย์ และภพภูมิต่างๆ

ด้านญาณวิทยา ได้อธิบายถึงเรื่องอายตนะภายในและภายนอกที่ทำหน้าที่ร่วมกัน ทำให้เกิดองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ผู้รู้ การรู้ และสิ่งที่รับรู้ได้

ด้านจริยศาสตร์ ได้อธิบายถึงเรื่องหลักแห่งการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดในกามาวจรสุดติภูมิ รูปภพอรูปรูป และหลักแห่งการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้น

ด้านสุนทรียศาสตร์ ได้อธิบายถึงเรื่องหลักแห่งศีลธรรมมีความประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน ปรัชญาทั้ง 4 ด้านมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ได้กล่าวไว้ตอนต้นที่ว่า เพื่อเสนอหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในแนวปรัชญาทั้งส่วนที่เรียกว่าสัจธรรมและจริยธรรม

โครงสร้างหนังสือมีอยู่ทั้งหมด 9 บท ซึ่งมีเนื้อหาที่สมบูรณ์ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและเป็นพุทธปรัชญาดังที่กล่าวแล้วนั้น แต่ยังคงขาดการอธิบายว่าบทใดส่วนใดแห่งเนื้อหาเป็นปรัชญาด้านใดผู้วิจารณ์จะได้อธิบายไปตามลำดับว่า บทใดส่วนใดของหนังสือเป็นปรัชญาด้านใด บทที่ 1 ว่าด้วยเรื่องธรรมกับไตรลักษณ์

หลักคำสอนพื้นฐานในพุทธปรัชญา คือทุกสิ่งทุกอย่างอย่างเป็นสังขตธรรมและอสังขตธรรม ที่มีความแน่นอนตายตัวไม่ผันแปรเป็นสิ่งที่อื่น พุทธปรัชญาเรียกกฎที่มีอยู่ตามธรรมชาติว่า นิยาม ซึ่งมี 5 ประการ คือ 1) อุดุนิยาม 2) พิชนิยาม 3) จิตนิยาม 4) กรรมนิยาม 5) ธรรมนิยาม บทที่ 2 โลกตามทรรศนะของพุทธปรัชญา กล่าวถึงเรื่องโลกเชิงวัตถุวิสัย (Objective world) โลกเชิงอัตวิสัย (Subjective world) โลกอีก 3 อย่าง คือ 1) สังขารโลก 2) สัตว์โลก และ 3) โอกาสโลก โลก 3 นัยที่ 21) มนุษย์โลก 2) เทวโลก 3) พรหมโลก โลก 3 นัยที่ 31) กามโลก 2) รูปโลก 3) อรูปโลก บทที่ 3 มนุษย์ตามทรรศนะของพุทธปรัชญา ว่าด้วยเรื่องมนุษย์ว่า มนุษย์ประกอบด้วยชั้น 5 บทที่ 4 กฎแห่งกรรมมนุษย์กับการกระทำ ว่าด้วยเรื่องกฎแห่งกรรมตามทรรศนะพุทธปรัชญาซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ 1) กฎแห่งกรรมในฐานะเป็นกฎธรรมชาติ คือกฎแห่งเหตุและผล ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต และในบทที่ 5 ความคิดเรื่องสังสารวัฏมนุษย์กับการเวียนว่ายตายเกิด ว่าด้วยเรื่องของมนุษย์ที่จะต้องเวียนว่ายตายเกิดไปตามสังสารวัฏแบบไม่มีวันสิ้นสุดสังสารวัฏเป็นภาวะทางกายและทางจิตที่ไม่เคยหยุดนิ่งหมุนเวียนเปลี่ยนไปเป็นวงกลมตามวัฏฏะ 3 คือ กิเลสวัฏฏะ กรรมวัฏฏะ วิปากวัฏฏะ ควรชี้ประเด็นให้เห็นว่าบทนี้ส่วนนี้เป็นอภิปรัชญา เพราะกล่าวถึงเรื่องธรรมที่เป็นสังขธรรมทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตพร้อมด้วยกฎแห่งกรรมในฐานะกฎธรรมชาติ ส่วนประเด็นที่ 2) แห่งบทที่ 4 กฎแห่งกรรมในฐานะเป็นกฎทางศีลธรรมเป็นกฎแห่งเหตุและผลเหมือนประเด็นที่ 1 แต่แคบกว่าคือหมายถึงเฉพาะสิ่งมีชีวิตได้แก่สัตว์โลกเท่านั้นยิ่งไปกว่านั้น สิ่งมีชีวิตที่เป็นกฎแห่งกรรมในฐานะกฎทางศีลธรรม ควรชี้ประเด็นให้เห็นว่าบทนี้ส่วนนี้เป็นทั้งอภิปรัชญาและจริยศาสตร์ เพราะกล่าวถึงเรื่องสังขตธรรมซึ่งเป็นความจริงทุกประการในโลกและจักรวาลและกล่าวถึงเรื่องกฎแห่งศีลธรรม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2539 : 187)

ส่วนบทที่ 6 กรรมกับการเกิดใหม่ในกามาวจรสุคติภูมิ ว่าด้วยเรื่องหลักแห่งการกระทำกรรมทาง กาย วาจา ใจ ที่เป็นกุศลกรรมอันเป็นสาเหตุให้ได้เกิดในกามาวจรสุคติภูมิ บทที่ 7 กรรมกับการเกิดใหม่ในกามาวจรทุคติภูมิ ว่าด้วยเรื่องหลักแห่งการกระทำกรรมทาง กาย วาจา ใจ ที่เป็นอกุศลกรรมบถ 10 ประการ คือ กายทุจริต วาจาทุจริต และมโนทุจริต เป็นกรรมเผ็ดร้อน เพราะสร้างความเดือดร้อนให้กับ สังคม ประเทศชาติ บ้านเมือง แก่ชีวิตที่ดำรงของตน ซึ่งเป็นสาเหตุให้ตนนั้นต้องได้รับอัตรภาพที่ไม่พึงประสงค์คือได้อัตรภาพในกามาวจรทุคติภูมิ เรียกอีกนัยว่าอบาย 4 ได้แก่ นรก สัตว์เดียรัจฉาน เปรต และอสุรกาย บทที่ 8 กรรมกับการเกิดใหม่ในรูปภพและอรูปภพ ว่าด้วยเรื่องแห่งพลังของสมาธิจิตที่มีความตั้งมั่นในระดับรูปฌาน 4 และอรูปฌาน 4 ทำให้มีการเกิดใหม่ในรูปภพและอรูปภพ ควรชี้ให้เห็นประเด็นว่าบทนี้ส่วนนี้เป็นทั้งจริยศาสตร์และอภิปรัชญา เพราะกล่าวถึงเรื่องหลักจริยศาสตร์และอภิปรัชญาคือภพภูมิต่างๆ และบทที่ 9 พุทธปรัชญาเรื่องความหลุดพ้น ว่าด้วยเรื่องความหลุดพ้น เป้าหมายสูงสุดแห่งพุทธปรัชญา คือ การแสวงหาความจริงสูงสุดจนหลุดพ้นไม่มีอุปาทานอีกต่อไป การปฏิบัติตามอริยมรรค 8 ประการเป็นเหตุให้ถึงความหลุดพ้นอย่างสูงสุดเข้าถึงพระนิพพาน ควรชี้ประเด็นให้เห็นว่าบทนี้ส่วนนี้เป็นทั้งจริยศาสตร์และอภิปรัชญา เพราะกล่าวถึงหลักพุทธจริยศาสตร์และอภิปรัชญาคือพระนิพพาน

อนึ่งเนื้อหาทั้ง 9 บทนี้ แต่ละบทแต่ละส่วนของเนื้อหาสามารถชี้ให้เห็นเป็นประเด็นด้านสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) ได้บ้าง เพราะสุนทรียศาสตร์เป็นสาขาปรัชญาที่ว่าด้วยความงามทั้งความงามในงาน

ศิลปะและธรรมชาติ โดยศึกษาประสบการณ์คุณค่าทางความงามซึ่งการตัดสินคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์มีได้ 3 ลักษณะ คือความสวยงาม ความติดตาติดใจ และความเลิศเลอ นักปราชญ์หลายสำนักได้เสนอทฤษฎีเพื่ออธิบายว่า เพราะเหตุใดจึงมีการตัดสินว่าศิลปะวัตถุประกอบด้วยลักษณะทั้งสาม นักปราชญ์ดังกล่าวแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ 1) กลุ่มอารมณ์นิยม (Emotionist) อธิบายถึงการตัดสินเกิดจากอารมณ์ที่เก็บกักไว้ในจิตได้สำนึก 2) กลุ่มเหตุผลนิยม (Rationalist) การตัดสินเกิดจากการกลมกลืนไม่ขัดตา 3) กลุ่มสร้างสรรค์ (Creativist) อธิบายว่า การตัดสินเกิดจากความสามารถสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายเรื่องโลกเชิงวัตถุวิสัยซึ่งมีหลายนัยสามารถมองให้เห็นเป็นความงามทางธรรมชาติได้ และความประพุดอ่อนน้อมถ่อมตนตามหลักจริยธรรม ก็สามารถสละระเห็จเข้าได้ในหลักเหตุผลแห่งทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ ดังนั้นควรชี้ให้เห็นเป็นประเด็นแห่งสุนทรียศาสตร์ เพราะสุนทรียศาสตร์คือความงามทั้งภายในและภายนอก

ส่วนในด้านตรรกศาสตร์ไม่สามารถที่จะอธิบายได้ว่าส่วนใดของเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้เป็นตรรกศาสตร์ ด้วยเหตุผลว่าตรรกศาสตร์ (Logic) ไม่ใช่ความรู้ทางปรัชญา แต่เป็นเครื่องมือแสวงหาและพิสูจน์ความรู้ของนักปรัชญา คือวิชาว่าด้วยกฎเกณฑ์การใช้เหตุผลอย่างมีกฎเกณฑ์สำหรับตรวจสอบว่า การให้เหตุผลเช่นไรจึงใช้ได้และเช่นไรใช้ไม่ได้ การแสดงเหตุผลใดที่ดำเนินตามกฎเกณฑ์ได้ก็ยอมรับว่าใช้ได้ คือสมเหตุสมผล (Valid) ส่วนการแสดงเหตุผลใดที่ผิดกฎเกณฑ์ก็ถือว่าไม่สมเหตุสมผล (Invalid) ในพุทธปรัชญาเรื่องของเหตุของผลได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนไม่ใช่เป็นเรื่องการคาดคะเนแบบตรรกะ เป็นเหตุเป็นผลที่พิสูจน์ได้เข้าถึงได้ เช่นเหตุผลตามกฎปฏิบัติสมุบาทและอิทัปปัจจยตา เมื่อสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมีเป็นกฎตายตัวไม่มีการคลาดเคลื่อน ควรนำเสนอประเด็นให้เห็นว่าบทแต่ละบทเนื้อหาแต่ละส่วนของหนังสือไม่เป็นตรรกศาสตร์ด้วย

รูปแบบโครงสร้างและเนื้อหาของหนังสือ “พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก” เป็นหนังสือที่มีรูปแบบโครงสร้างและเนื้อหาที่เป็นพุทธปรัชญาเถรวาทโดยการเขียนให้เห็นถึงหลักพุทธปรัชญา ทำให้เห็นเป็นปรัชญาที่มุ่งเน้นไปที่ปรัชญาชีวิต ปรัชญาชีวิตนั้นคือการศึกษาแนวคิดทฤษฎีอย่างละเอียดเข้าถึงหลักเหตุผลแล้วปฏิบัติตามแนวคิดทฤษฎีตามหลักแห่งเหตุผลสุดท้ายเข้าถึงเป้าหมายคือหลักแห่งความเป็นจริง จึงมีความโดดเด่นในหลักแห่งคำสอนทางพระพุทธศาสนาและมีความโดดเด่นในเรื่องแห่งพุทธปรัชญาเถรวาท ที่อัดแน่นด้วยเนื้อหาสาระอันทรงคุณค่าด้วยเรื่อง สัจธรรมและจริยธรรม ที่สอนให้มนุษย์แสวงหาคำตอบในการแก้ปัญหาด้วยตนเองไม่ใช่ให้พระเจ้ามาช่วยแก้ปัญหา อธิบายให้เห็นประเด็นสำคัญแห่งพุทธปรัชญาเถรวาทโดยการอธิบายให้เห็นถึงกฎแห่งธรรมชาติว่าเป็นกฎแห่งเหตุผลที่มีความแน่นอน สอนให้มนุษย์เข้าใจกฎธรรมชาติแทนการมอบความไว้วางใจให้กับสิ่งที่อยู่นอกเหนือธรรมชาติ สอนให้มนุษย์แสวงหาปัญญาแทนการใช้ศรัทธาความเชื่อด้วยอารมณ์ที่อยู่ภายใต้จิตใต้สำนึก และสอนให้มนุษย์ประกาศอิสรภาพในการกระทำด้วยเจตจำนงเสรี ไม่ขึ้นอยู่ภายใต้ของการดลบันดาลสุดท้ายได้อธิบายถึงแนวทางของการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากกิเลสอาสวะทั้งหลาย ซึ่งเป็นการเขียนจบลงด้วยความสมบูรณ์ เรียกว่าเป็นสวากขาตธรรมคือธรรมที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีแล้ว มีความสมบูรณ์ในอรรถรสกล่าวถึงสภาวะทั้งที่เป็น กุศล อกุศล และอัปายาท เป็นสัลเลขธรรมที่ช่วยขัดเกลาจิต เป็นนิยานิกรรมที่ช่วยให้ผู้ประพฤติปฏิบัติให้พ้นจากทุกขในสังสารวัฏ และเป็นสันติธรรมที่ก่อให้เกิดสันติสุขในระดับต่างๆตามควรแก่

ธรรมที่นำไปปฏิบัติตาม ซึ่งหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาซึ่งมีทั้งหมด 84,000 พระธรรมขันธ์ โดยความพิสดารโดยย่อมีเพียงแค่ 3 ประการคือ ศีล สมาธิ และปัญญา ในเนื้อหาสาระที่กล่าวมาในหนังสือเล่มนี้สามารถแยกส่วนเป็นปรัชญาในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านอภิปรัชญา ได้อธิบายถึงความจริงของโลกของสรรพสิ่งของมนุษย์ กล่าวถึงธรรมชาติ กฎของธรรมชาติ ญาณวิทยา คือบ่อเกิดแห่งความรู้ เรื่องธาตุ เรื่องอายตนะ ซึ่งธาตุและอายตนะนั้น ยังสามารถจัดเข้าในหลักแห่งอภิปรัชญาได้ด้วย มองให้เป็นอภิปรัชญาที่ได้นำมาให้เห็นเป็นญาณวิทยาที่ได้ แล้วแต่จะสื่อให้เห็นเป็นอภิปรัชญาหรือญาณวิทยา ด้านจริยศาสตร์ คือส่วนที่สอนให้มนุษย์เข้าใจความหมายของชีวิต สอนให้รู้จักใช้ชีวิตให้ดำรงอยู่ในหลักแห่งศีลธรรม หรือสอนให้ใช้ชีวิตให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติและสอดคล้องกับธรรมชาติโดยการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎแห่งศีลธรรม ได้แก่หลักแห่งกรรมคือการกระทำให้เกิดในภพภูมิต่างๆ มีกามาวจรสุคติภูมิ โดยการปฏิบัติตนให้ตั้งอยู่ในกุศลกรรมบถ 10 ประการ รูปพรุปรูปพร คือการทำให้จิตให้เป็นสมาธิในระดับขั้นที่เป็นรูปฌานและอรุณฌาน สามารถข่มนิวรณ์ทั้ง 5 ประการได้ นิวรณ์ทั้ง 5 ได้แก่ 1) กามฉันท คือความพอใจในกามคุณ 5 ประการ 2) พยาบาทปองร้ายผู้อื่น 3) ถีนมิทธะ ความง่วงเหงาเซ้าซี้ จิตไม่จดจ่อต่ออารมณ์กรรมฐาน 4) อุทธัจจกุกกุกจะ ความฟุ้งซ่านแห่งจิตคิดปรุงแต่งเรื่องราวต่างๆ และ 5) วิจิกิฉา ความลังเลสงสัยในหลักการปฏิบัติในพระรัตนตรัยเป็นต้นอธิบายถึงอารมณ์แห่งอรุณฌาน 4 คืออากาศาณญายตนะ วิญญานญายตนะ อากิญจัญญายตนะ และเนวสัญญานาสัญญายตนะ และอธิบายถึงหลักแห่งการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้น คือหลักแห่งมัชฌิมาปฏิปทาทางสายกลาง ได้แก่ อริยมรรคหนทางอันประเสริฐมี 8 ประการ ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ สัมมาวาจา การเจรจาชอบ สัมมากัมมันตะ การทำชอบ สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ สัมมาสมาธิ ตั้งใจมั่นชอบ อริยมรรคทั้ง 8 ประการ สรุปรวมลงได้แก่ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญาด้านตรรกศาสตร์ไม่มีความชัดเจนด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วข้างต้น ส่วนด้านสุนทรียศาสตร์มองความงามแห่งวัตถุเช่น เรื่องโลก เป็นต้น และมองไปถึงหลักแห่งศีลธรรมคือความอ่อนน้อมถ่อมตนซึ่งสามารถสงเคราะห์เข้ากับหลักทฤษฎีแห่งสุนทรียศาสตร์ได้

สรุป

หนังสือเล่มนี้ทำให้เห็นถึงลักษณะแห่งพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีลักษณะเป็นปรัชญาประเภทต่างๆ คือ เป็นปรัชญาที่มองไปถึงแห่งความจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่มีอยู่ในโลกเป็นปรัชญาที่เชื่อว่าสรรพสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ พุทธปรัชญาเรียกกฎที่มีอยู่ตามธรรมชาติว่า นิยาม ซึ่งมีความหมายว่า “กำหนดอันแน่นอน” หรือ “ความเป็นไปอันแน่นอน” ของสิ่งทั้งปวง แบ่งออกเป็น 5 อย่าง คือ 1) อุตุนิยาม ได้แก่ กฎหรือกำหนดของธรรมชาติที่เนื่องด้วย อุณหภูมิจานุมิอากาศ หรือฤดูกาล 2) พินิยาม ได้แก่ กฎแห่งพันธกรรม เป็นกฎธรรมชาติที่กำหนดลักษณะความเป็นไปอันแน่นอนของสิ่งมีชีวิตทั้งประเภทพืชและสัตว์ 3) จิตนิยาม ได้แก่ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความเป็นไปและการทำงานของจิต ซึ่งพุทธ

ปรัชญาถือว่าจิตเป็นสิ่งที่หรือสภาวะธรรมที่มีอยู่จริงในธรรมชาติอย่างหนึ่ง 4) ธรรมเนียม ได้แก่ กฎแห่งกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำของมนุษย์ 5) ธรรมเนียม ได้แก่ กำหนดของธรรมชาติหรือกฎธรรมชาติเป็นกฎแห่งเหตุผล หรือกฎแห่งเหตุปัจจัย พุทธปรัชญาถือว่าทุกสิ่งในสากลจักรวาลที่มีอยู่ที่เป็น สังขตธรรมมีความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ เปลี่ยนแปลงแตกสลายไปในที่สุด เป็นปรัชญาที่ไม่ยอมรับนับถือความมีอยู่ของพระเจ้าไม่เชื่อว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเกิดขึ้นเพราะพระเจ้าบันดาล เชื่อว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเกิดเพราะเหตุปัจจัยอาศัยกันและกัน แล้วเกิดขึ้น เป็นปรัชญาที่สอนให้เชื่อในการกระทำของตนเอง และยอมรับผลจากการกระทำของตนเองคือทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นปรัชญาที่มีความเชื่อว่าปัญญาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยศีล คือการสำรวมทางกายวาจาให้เรียบร้อย อาศัยสมาธิคือการควบคุมจิตให้มีความแน่วแน่สงบจากนิรณายอย่างมั่นคง และสุดท้ายเป็นปรัชญาที่เชื่อว่า ความสุขสบายทางร่างกายนั้นไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง แต่ความสงบแห่งจิตที่ปราศจากการปรุงแต่งด้วยกิเลส เป็นความสุขที่แท้จริง เชื่อการแสวงหาสัจธรรมเพื่อให้เกิดปัญญาตัดกิเลสตัณหาอุปาทาน และเป็นอิสระในที่สุด ดังที่กล่าวไว้แล้วในทศนระวิจารณ์ตอนต้นนั้น แต่ส่วนที่ยังขาดคือรายละเอียดในบทคือส่วนเนื้อหาไม่ได้อธิบายไว้ว่าบทใดส่วนเนื้อหาใดเป็นปรัชญาด้านใดและไม่ใช่ปรัชญาด้านใดได้เลย

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. สุนทร ฐ รังษี. (2550). *พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

1.1 บทความพิเศษ (Special Article) บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.3 บทความทางวิชาการ (Academic Articles) ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีความโดดเด่น เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สู่สังคม

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้เขียนมาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบ

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความ ทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิวิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

2. การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ใน Journal of Modern Learning Development ให้ผู้เขียนทำตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลด Template บทความวิจัย หรือ Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเขียนบทความวารสาร โดยสามารถดาวน์โหลดได้ดังนี้

2.1.1 Template บทความวิจัย (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.1.2 Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.1.3 Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.2 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลดหนังสือรับรองก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Modern Learning Development โดยสามารถดาวน์โหลดได้ที่ (.pdf) และให้กรอกรายละเอียดให้ครบถ้วน พร้อมทั้งบทความที่เขียนส่งเข้า ไลน์ ไลน์ หน้าเว็บวารสารเพื่อตรวจสอบเบื้องต้น

2.3 รอเจ้าหน้าที่ติดต่อกลับตามเอกสารที่แนบของผู้เขียนบทความที่ส่งเข้า ไลน์ ไลน์ หน้าเว็บวารสาร เจ้าหน้าที่ส่งแบบ Google Form ให้ผู้เขียนดำเนินการตามแบบฟอร์มดังกล่าว

2.4 เจ้าหน้าที่แจ้งให้เข้าในระบบสมัครสมาชิกออนไลน์ของวารสารและ/หรือ (กรณีผู้สมัครแล้วต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2.1 และ 2.2 เช่นเดียวกัน) ถึงให้เข้าระบบได้ตามลิงค์นี้ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/user/register> (สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ ระบบ Thaijo) เมื่อส่งบทความเข้าระบบแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบและดำเนินการตามขั้นตอนในการจัดทำบทความให้ผู้เขียนบทความทราบตามลำดับต่อไป

3. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

4. รูปแบบการจัดเตรียมบทความ

4.1 สำหรับภาษาไทย บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง ส่วนบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Times New Roman ขนาดอักษร 12 ในการจัดให้มีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สี่ขนาดเอ 4 (A4) ระยะขอบกระดาษบน 1.5 นิ้ว, ล่าง 1 นิ้ว, ซ้าย/ขวา 1 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 20 หน้ากระดาษพิมพ์สี่ โดย นับรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

4.3 ชื่อผู้เขียน ตำแหน่งทางวิชาการ สาขา คณะ สังกัด/หน่วยงานของผู้ร่วมหรือที่ปรึกษาทุกคน โดยเรียงจากผู้เขียนบทความ 1 ผู้ร่วม 2,3,4 ตำแหน่งได้ชื่อเรื่อง เยื้องชิดฝั่งขวาของหน้ากระดาษ มี E – mail ที่ติดต่อในการส่งบทความได้

4.4 มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 500 คำต่อบทคัดย่อ

4.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

4.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษรและหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้น ระยะพิมพ์ 0.5 ช่วงบรรทัด

4.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ใช้เป็นตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Network Organization) เป็นต้น

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย
- 3) วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)
- 4) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 5) กรอบแนวคิดในการวิจัย
- 6) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ
- 7) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ของ ผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อๆ แต่ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของ ตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงบรรณเท่านั้น เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและมีกรอบแนวคิด ผลสัมฤทธิ์ของบทความ
- 4) บทสรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (References)

ตัวอย่างการจัดพิมพ์บทความ

← 1 นิ้ว

↑ 1 นิ้ว

ระบุหมายเลขไว้ด้านบนขวา (16 pt)

ชื่อบทความภาษาไทย (20 pt)

Articles English (14 pt)

→ 1 นิ้ว

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความ (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (16 pt)

Name - Surname of Article author (12 pt)

Agency (12 pt)

E-mail (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน 350 คำ)

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ (16 pt)

Abstract (14 pt)

(12 pt ไม่เกิน 350 คำ).....

.....

Keywords : 3-5 words (12 pt)

บทนำ (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

.....

เนื้อหาแต่ละประเด็น ตามแบบบทความวิชาการ/วิจัยและอื่นๆ (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

.....

↓ 1 นิ้ว

สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้นใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน ปี พ.ศ. และเลขหน้า ของเอกสารที่นำมาอ้างอิงกำกับท้ายเนื้อความที่ได้ อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้เขียน บทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด การอ้างอิงเป็นภาษาไทยหรือ ภาษาอังกฤษ โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

1. หากชื่อผู้แต่งอยู่หน้าข้อความที่อ้างถึงให้ใช้ชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545 : 15-16) หรือ Baruard, Chester L, (1938 : 50)

2. หากชื่อผู้แต่งอยู่ท้ายข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียน, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น (ขลิท ประภาวนนท์, 2545 : 19) หรือ (Chandler, Alfred D, 1962 : 42)

2) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1 และชื่อที่ 2, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (ทองใส นามดี และวิทยา แสงทอง, 2556 : 20) หรือ (Chandler,Ralph C. and Plano Jack C, 1982 : 3)

3) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ครั้งแรกให้เขียนชื่อผู้เขียนทั้งหมด และครั้งต่อไปให้เขียนเป็น คณะ เช่น (ชื่อผู้เขียนคนที่ 1 และคณะ, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (สมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ และคณะ, 2556 : 23) หรือ (Argyris et al.,1972 :9)

4) การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ใช้รูปแบบ APA เวอร์ชัน 6 ดังตัวอย่างนี้ (<http://www.apastyle.org>)

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. เช่น

1.1) ขาววิทย์ เกษตรศิริ. (2543). 2475 การปฏิวัติสยาม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

1.2) Simon,Herbert A. (1976). *Administrative Behavior*. (3rd ed.). New York: The Free Press.

2) บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ ปรากฏ บทความในวารสาร. เช่น

2.1) ฉลอง พัฒนา. (2556). การสร้างฐานความรู้ในการบริหารจัดการชุมชน. *วารสาร ปกครองท้องถิ่น*, 1(1), 52-67.

2.2) Jurkovich,R (1974). A Core Typology of Organization Environments. *Administrative Science Quarterly*, 19 (2), 380-394.

3) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ระดับของงาน.หน่วยงานที่รับผิดชอบ : มหาวิทยาลัย

3.1 สมพร เกษตรศิริ (2550). *การบริหารจัดการองค์กรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

3.2 Jaffee,D. (2001). *The Development on New Generation of Thai Farmers to Propel Thai Economy* . Research Report. College : Thepsatri Rajabhat University.

4) แหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี. แหล่งที่มา : Url
เช่น

พิรพล หาญพิชัยยุทธ. (2553). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2555. แหล่งที่มา <http://www.buddhismth.com/index.hp?y>.

BBC New. (2016). Etnical Alzheimers or Social Advocates solution. *Online*. Retrieved May 3, 2017. from : <http://www.bbc.com/2016/ WORLD>

5) รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม*. วัน เดือน ปี. สถานที่จัด. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น สมาน นิตดาทอง. (2550). การพัฒนาการเรียนรู้แห่งศาสตร์ทางการจัดการ. *เอกสารประกอบการประชุมการประชุมงานชุมชน*. 25 พฤศจิกายน 2550. โรงแรมณานิมิตร. กรุงเทพมหานคร: พิสดการพิมพ์.

Natthabhan, S. (2000). The Besuty of Wonmen in Theravada Philosophy. *Nebraska Symposium on Motivation : voll. 38. Perspectives on Motivation*. 18 July 2000. Lincoln. USA: University of Nebraska Prees.

6) พจนานุกรม

ชื่อหนังสือ. (ปีที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. (2525). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.

Shoter Oxford English dictionary. (2002). New York: Oxford University Press.

6. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

7. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้เขียนทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้เขียนทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะใน Journal of Modern Learning Development เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้เขียนอื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้เขียนต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

8. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารพัฒนาระบบการจัดการ กรุณาติดต่อ “กองบรรณาธิการวารสาร” ศูนย์พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ บจก.พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

9. กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

10. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 300 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

11. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 500 บาท

ใบสมัครเป็นสมาชิก
Journal of Modern Learning Development

ที่.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

.....

E-Mail : โทรศัพท์ โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิก Journal of Modern Learning Development

() สมาชิกประเภทรายปี 500 บาท

() เล่มละ 300 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() อื่นๆ.....

โปรดนำส่ง Journal of Modern Learning Development

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์ มือถือ.....

โทรสาร.....E-Mail :

ลงชื่อ.....
(.....)

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....

หนังสือรับรอง

ก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Modern Learning Development

เรียน บรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development

ตามที่ ข้าพเจ้า.....

ได้ส่งบทความเรื่อง.....

.....

.....

.....

เพื่อตีพิมพ์ใน Journal of Modern Learning Development

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ (ถ้ามี) นี้ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ หรือไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งตีพิมพ์อื่นใด หรือได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณาและตรวจแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่ ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ หากมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และหรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม/ยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว

หาก กองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development ตรวจพบว่าคำรับรองดังกล่าว ไม่เป็นความจริง กองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development มีสิทธิยกเลิกบทความของผู้นิพนธ์ออกจาก Journal of Modern Learning Development ได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้นิพนธ์ทราบล่วงหน้า และผู้นิพนธ์ทุกท่านขอรับรองและยินยอมปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว พร้อมทั้งลงนามรับรองไว้ที่ข้างท้ายของหนังสือรับรองฉบับนี้

ลงนามผู้เขียนหลัก (ชื่อที่ 1)

.....
(.....)

ลงนามผู้เขียนร่วม (ชื่อที่ 2)

.....
(.....)

ข้อมูลติดต่อ (เฉพาะผู้เขียนหลัก)

Facebook :

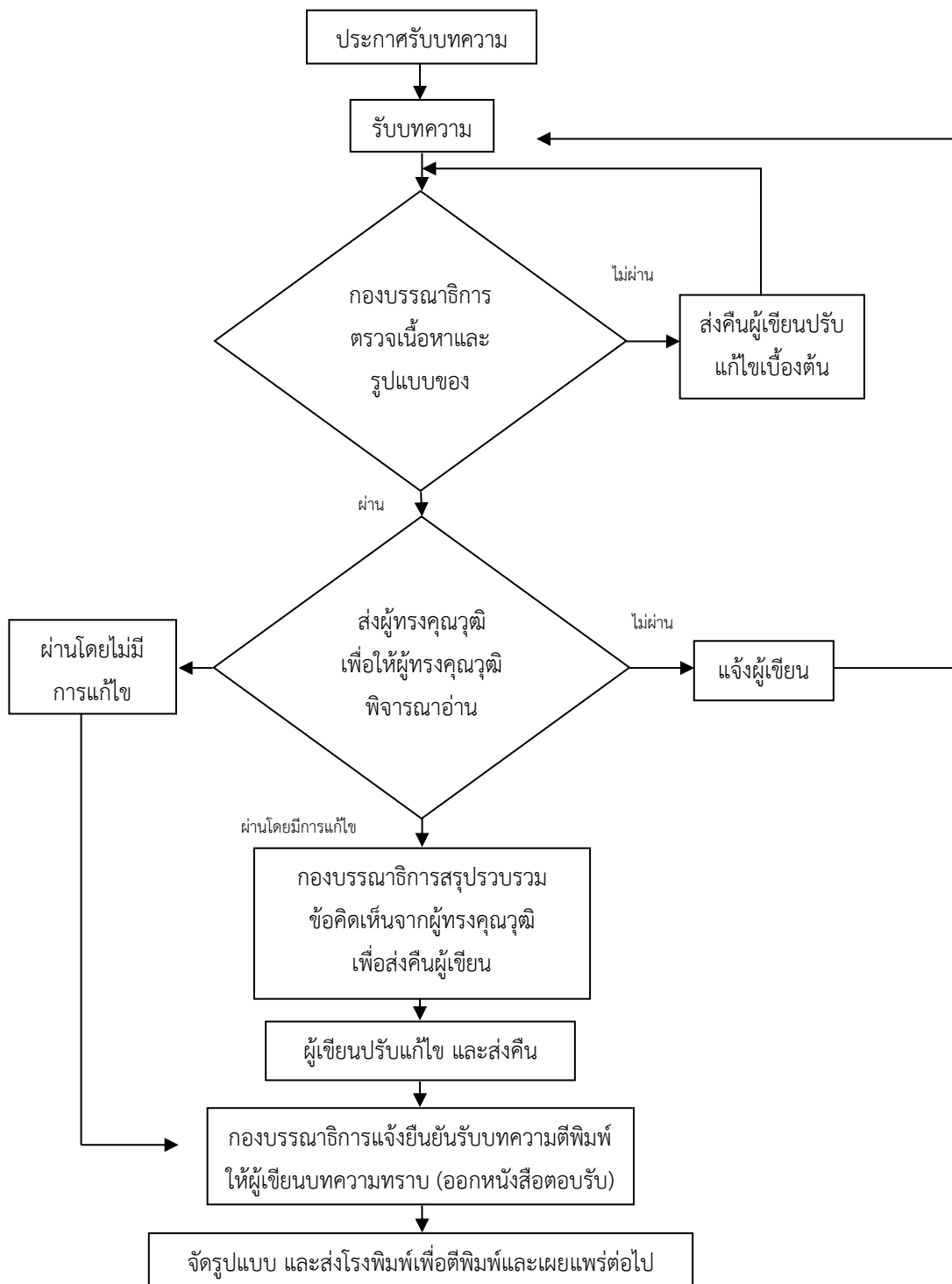
ID : Line

E : mail

เบอร์โทร

หมายเหตุ: ให้ผู้เขียนหลักและผู้เขียนร่วมลงนามให้ครบทุกท่าน หากมีผู้เขียนมากกว่า ท่าน สามารถเพิ่มเติมรายชื่อผู้ลงนาม 2
ข้างท้ายได้ตามจำนวนผู้เขียนบทความทั้งหมด

รูปแบบการตีพิมพ์ Journal of Modern Learning Development

จริยธรรมในการตีพิมพ์

จริยธรรมการตีพิมพ์

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนักรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ อันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ
4. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน
5. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
6. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่
7. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องรับรองว่า บทความที่ส่งมาพิจารณาไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย จะต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป
7. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
8. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
9. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
10. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากกองบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้กองบรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย ผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

5. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

Publication Ethics

Duties of Editors

1. The editor will assess the paper quality for publication and select only those passing through the reviewing process, in which the clarity of and congruence with the journal policy must be prioritized. The selected paper must contain a body of knowledge that reflects valuable perception and a theoretical framework derived from experiences or textual/research synthesis. A grounded theory or a conceptual model contributing to further research must be preferably included.

2. No information regarding the paper's author(s) or reviewers shall be revealed to irrelevant parties during the paper reviewing process.

3. The paper published formerly elsewhere must not be accepted by the editor for publication. Plagiarism must be scrutinized seriously by using the credible detecting software. The paper detected as bearing plagiarism must be frozen for further evaluation, the author(s) will be contacted to ask for explanation to support the editor's decision to accept or reject the said paper.

4. The editor must not bear any conflict of interest with the author(s) or the reviewer(s).

5. The editor must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

6. The editor must consider for publication only the paper conducted with valid methodology and yielding accurate findings, and the quality of which serves as the main indicator for publication.

7. In case the editor detects plagiarism or false data in the submitted paper and hence deciding for revocation with which the author(s) refuse(s) to comply, the editor has thus full rights and responsibility to proceed with the revocation process without the author(s)'s prior consent.

Duties of Authors

1. The author has to assure that his/her paper has not been previously published in nor simultaneously submitted to other journals.

2. The author shall not commit any degree of plagiarism in his/her paper.

3. The author shall produce his/her manuscript format in accordance with the 'guideline to authors' stated in the journal.

4. The author whose name listed in the paper shall contribute to paper production or research-related procedure.

5. All pictures, figures, or tables appearing in the paper must be cited properly with their source(s) accurately identified. The author(s) shall be solely liable to any legal suit, if any.

6. The author shall verify the accuracy of content and format in both 'in-text' citations and references, no citation(s) shall be made for unread references, and the proper number of citations is preferable.

7. The author is required to correct or rework on their paper in due time as assessed and advised by reviewers and the editorial board.

8. The author shall identify the source(s) of research fund (if any) as well as any applicable conflict of interest.

9. Findings must be presented in accordance with the acquired data. No exploitation (false summary, or distortion or biased selection of data/finding) shall be committed.

10. No reference shall be made to any revoked article unless the cited statement refers to that in the revocation procedures. A statement must be additionally provided in the said reference as ‘the revoked article’.

Duties of Reviewers

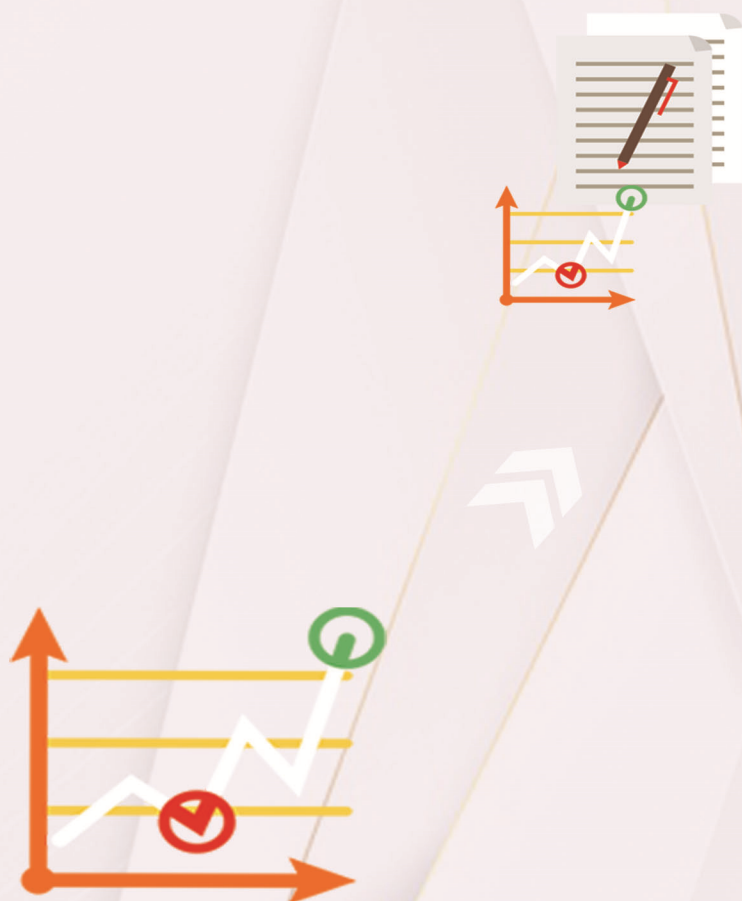
1. The reviewer must keep confidential of the submitted paper and avoid revealing a partial or all of the information of the said paper to irrelevant parties during the paper reviewing process.

2. Perceiving as having a conflict of interest with the paper’s author(s) that may inhibit his/her freedom of expression, the reviewer should notify the editor at once and deny taking part in the reviewing process of the said paper.

3. The reviewer should evaluate the paper that fits with their area of his/her expertise, by assessing the paper’s contribution to the discipline, quality of analysis, and intensity of literature review related to the topic of study. Advices should also be provided regarding the literature failed to be included by the author(s), and personal judgment without supportive evidences should not be used as a criterion for paper evaluation.

4. The reviewer must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

5. In case of the plagiarism detecting, the reviewer must notify the editor at once.

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail : journal1990jmsd@gmail.com

